Ilustrațiile și coperta: C. Popovici

FOLCLOR DIN OLTENIA ȘI MUNTENIA

TEXTE ALESE DIN COLECȚII INEDITE

I

Cuvînt înainte de

TUDOR ARGHEZI

1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

CUVÎNT LA CUVINTE

Mi-am permis de cîteva ori, în cunoştinţă de cauză şi făcînd parte din ei, să-mi stîrnesc semenii de literatură cu afirmarea că poezia plugarilor, ciobanilor şi pădurarilor noştri licăreşte ca faţa izvoarelor şi lacurilor de munte, la un nivel încă neatins de poezia zisă cultă.

Apăsat de sus şi neştiutor de carte, ţăranul avea integral geniul ascuns al zămislirii. Cine răsfoieşte cartea de faţă poate să dea de simţăminte şi de icoane pe care le-ar căuta de multe ori zadarnic în tiparul înfumurat. Gingăşiile şi transparenţele lor merg laolaltă cu ţesăturile, izvoadele muncitei noastre ţărănci.

Oricîtă literatură străină s-ar putea citi de cărturarii noştri mai mari şi mai mici, frumuseţile şi ascunzişurile limbii nu slujesc de adînc şi mare criteriu unui scriitor. Poezia românească în slujba graiului românesc începe de la brazdă, ca lumea de la dumnezeire. Nu ştiu ce să aşez mai adevărat în fruntea volumelor tipărite după alţii, mai bogate astăzi, enciclopedia vastă a sensibilităţii delicatului muncitor de pămînt.

Cu sapa, cu secera, cu pasul după turme şi prin codri el nu s-a oprit să plîngă şi să cînte. E optimismul biruitor al poporului nostru, ridicat din crîncenă răbdare şi sălbatecă robie, stăpînite atît de către propriii lui purtători cu harapnicul, cît şi de către venetici, lacomi de mierea şi laptele supt pînă dădea de sînge din ţiţa pămîntului nostru, darnică şi cu liftele năvalnice peste ţară.

Cartea de faţă e un monument, nu de mormînt, ci de viaţă în plină şi uriaşă desfăşurare.

Ienăchiță Văcărescu a fost boier, nu țăran, dar el e autorul național al celor cîtorva versuri duse din gură în gură, din munte-n munte, din văi în văi, din torente în torente, din hău în hăuri, versuri cu care trebuie să ne punctăm Cuvîntul:

Urmașilor mei Văcărești
Las vouă moștenire
Creșterea limbei românești
Și-a patriei cinstire!

TUDOR ARGHEZI

Introducere în folclorul Olteniei și Munteniei

Colecția ***Folclor din Oltenia și Muntenia*** (5 vol.) se înscrie în seria inaugurată de Editura pentru Literatură cu *Folclor din Transilvania* (București, 1962, 2 vol.), care a inițiat editarea celor mai de seamă culegeri inedite de folclor din întreaga țară.

Cele 5 volume ale colecției de față, reprezentînd culegeri de folclor efectuate de-a lungul aproape a unui secol, din aceste două provincii istorice, atestă, o dată cu bogăția și varietatea folclorului românesc, caracterul proteic și izvorul inepuizabil al geniului creator al poporului. Impresionantă ca proporții, întrecînd cu mult colecțiile cele mai vaste din trecut, cea a lui G. Dem. Teodorescu sau chiar pe aceea a lui Gr. G. Tocilescu, colecția ***Folclor din Oltenia și Muntenia,*** cuprinzînd vreo 4200 piese folclorice, peste 100 000 de versuri, din vreo 450 localități, va constitui o adevărată enciclopedie a cîntecului bătrînesc și a cîntecului liric olteano-muntenesc, un document al evoluției poeziei populare în ultimul secol, un atlas expresiv al răspîndirii și circulației diferitelor genuri și specii, al frecvenței motivelor și tipurilor principale, al graiurilor populare.

Încă din 1920 Ovid Densusianu trasase sarcinile fundamentale ale folcloristicii române:

„În adunarea materialului sînt de părere să se țină seamă nu numai de folclorul tradițional, ci și de cel de actualitate, adică de tot ce arată cum se răsfrînge în sufletul poporului viața la care el participă."

...„Acest material va înlesni înființarea unei arhive folclorice pe lîngă Academie, care va

permite într-o zi să se publice o Enciclopedie a folclorului român, cum și un Atlas folcloric, care să arate repartizarea geografică a unor motive din creațiunile noastre populare. Deoarece mult material folcloric s-a tipărit în ziare și reviste, s-ar cuveni ca el să fie adunat într-o culegere — într-un fel de „corpus" — care se înțelege de la sine de ce mare folos ar fi pentru cercetători. Paralel cu adunarea materialului, va trebui să se înceapă o serie de studii, mai ales comparative, cu privire la folclorul nostru, ceea ce s-a făcut prea puțin la noi și nu după metode riguroase." (Analele Acad. rom., 1920)

Vastul florilegiu poetic *Folclor din Oltenia și Muntenia*, ca și colecția *Folclor din Transilvania*, fiind mai puțin opera unor specialiști, care să pună la baza cercetării lor metoda științifică a școlii dialectale și folclorice a unui O. Densusianu (excepție fac M. Gregorian, Gh. I. Neagu), metoda școlii sociologice a lui D. Gusti sau a folcloriștilor muzicali în frunte cu C. Brăiloiu, ci mai ales purtînd amprenta primelor faze ale folcloristicii române (de tipul culegerilor lui I. U. Jarnik și A. Bîrseanu, G. Dem. Teodorescu, Gr. G. Tocilescu), va prezenta nu mai puțin interes pentru diversitatea materialului folcloric, pentru autenticitatea lui inconstestabilă și adeseori pentru valoarea artistică excepțională, în numeroase secțiuni întrecînd tot ce s-a publicat și se cunoștea pînă în prezent.

În studiul din primul număr al *Revistei de Folclor* (1956) *Problemele și perspectivele folcloristicii noastre*, M. Pop schițează drumul parcurs și perspectivele folclorului românesc, sarcinile ce revin etapei actuale în valorificarea și publicarea lui:

„Fără a fi delimitate rigid de timp și preocupări, în dezvoltarea organizată a folcloristicii noastre de la 1900 încoace se conturează clar cîteva etape. Prima este cea în care se iau poziții față de vechile culegeri și se pune temelia cercetărilor științifice. A doua, cea a cercetărilor sistematice de teren făcute pentru a aduna

materialul documentar autentic necesar realizării operelor de bază ale folcloristicii noastre. Este etapa constituirii colecţiei complexe a folclorului. În această etapă principiile și metoda de cercetare ajung la clarificare, se pun și se urmăresc problemele esenţiale în legătură cu dezvoltarea folclorului nostru și se stabilește planul de perspectivă. Această etapă se apropie acum de sfîrșit. A treia etapă va fi aceea în care prin publicarea și sistematizarea materialului adunat vom realiza operele de bază ale folcloristicii românești: colecţia „*Folclorul Republicii Populare Române — corpusul folclorului românesc, bibliografia folclorului, publicarea colecţiilor valoroase ce se află în manuscrise şi republicarea materialului greu accesibil, catalogul tematic al prozei şi poeziei epice, atlasul folcloric, istoria critică a folcloristicii româneşti.* Aceste lucrări vor deschide noi posibilităţi pentru etapa viitoare în care, studiind sistematic folclorul pe baza unei ample și necontestabile documentări, se va ajunge la mari lucrări de sinteză" (p. 24).

Poezia populară românească — aşa cum reiese cu prisosinţă şi din această colecţie — este expresia consonanţei dintre om şi natură, dintre popor şi natura patriei, a unei permanente corespondenţe dintre cosmos şi sufletul omenesc, este afirmarea pe plan artistic a unei puternice, eroice participări a poporului nostru la istoria universală, este demonstraţia vie a geniului creator românesc, de o neistovită originalitate, a unei conştiinţe sociale luptătoare, justiţiare, umaniste, constructive.

Poporul român fie că a dat expresie în cîntecul său popular experienţei sale milenare, a unei mari iubiri pentru viaţă, a unei atitudini şi concepţii active, dinamice faţă de universul exterior, fie că a dat expresie idealurilor şi aspiraţiilor sale intime, dorului şi jalei, dragostei de dreptate şi libertate, preaplinului său sufletesc, a făurit mereu, de-a lungul secolelor, o artă profund originală, de o strălucită fantezie şi de o frumuseţe arareori atinsă.

În colecția *Folclor din Oltenia și Muntenia* au fost înmănuncheate *14* culegeri de *poezie populară* (excepție face o culegere a lui M. Gregorian, care are și 20 de bucăți în proză), culegeri realizate din 1877 pînă în 1966, din Oltenia și Muntenia (cîteva piese își au originea în alte ținuturi: Banat, Transilvania, Moldova, Dobrogea). Sînt bine reprezentate în aceste culegeri toate cele trei secțiuni mari, genuri ale poeziei populare românești: poezia obiceiurilor tradiționale, poezia epică și poezia lirică. Spre deosebire de *Folclor din Transilvania,* în care apărea preponderent genul liric și satiric, reflectînd și o stare reală a folclorului, în *Folclor din Oltenia și Muntenia,* corespunzînd de asemenea unei realități de mult observate, poezia epică, prin cîntecul bătrînesc, ocupă mai bine de jumătate din această colecție. Colecția de față fiind o inserare a unor culegeri realizate individual, și deci necoordonate, la mari intervale în timp, nu putea să aibă o concepție unitară, să acorde același interes tuturor genurilor și speciilor folclorice. Totuși, privită în totalitatea ei, colecția conține piese reprezentative din toate genurile amintite. Cele 4175 producții populare, cît are întreaga colecție, pe genuri și specii se distribuie astfel: *Doine și cîntece: 3194*; *Balade*: *413*; *Strigături*: *226*; *Descîntece*: *152; Colinde: 141; De înmormîntare: 33; De nuntă: 31*; *De leagăn*: *19*; *Povești și legende*: *20*; *Texte Paparude*: *3*; *Plugușor*: *2*; *Sorcova*: *1.*

Dacă poezia lirică deține prioritatea numerică, și mai bine este reprezentată poezia epică, circulînd mai ales în regiunea de mijloc și sud a Olteniei și Munteniei, mai cu seamă în satele din Valea Dunării. În nici o colecție de pînă acum n-au fost incluse atîtea balade ca în *Folclor din Oltenia și Muntenia: 413.* Colecția lui V. Alecsandri cuprinde *55* balade (împreună cu cele „pseudo-folclorice"), a lui G. Dem. Teodorescu, 88 balade, a lui Gr. G. Tocilescu, 175. Nici poezia obiceiurilor, mai ales prin descîntece, dar și prin colinde și bocete, nu a fost neglijată de autorii acestor culegeri.

La baza organizării colecţiei *Folclor din Oltenia şi Muntenia,* ca în cazul colecţiei *Folclor din Transilvania,* am pus criteriul regional, al diferitelor zone din care s-au făcut culegerile. În continuarea Banatului, ultima regiune din care s-a publicat folclor în colecţia *Folclor din Transilvania,* am aşezat culegerile din Oltenia (prima culegere a lui M. Gregorian conţine folclor şi din Banat), apoi cele din Muntenia, urmînd să se publice în anii următori culegeri din Dobrogea şi Moldova. Majoritatea culegerilor avînd texte din ambele regiuni istorice le-am aşezat mai în faţă sau mai la urmă după proporţia lor diferită în ceea ce priveşte originea. Am căutat însă, în cazul colecţiei *Folclor din Oltenia şi Muntenia,* să îmbinăm criteriul regional cu cel istoric, al vechimii culegerilor.

Cele 14 culegeri se orînduiesc astfel în cadrul celor 5 volume:

vol. I: 1) M. Gregorian, *Folclor din Oltenia şi Banatul răsăritean* (537 piese); 2) M. Gregorian, *Folclor din Oltenia de sud* (26); 3) Al. Gregorian, *Cîntece bătrîneşti din Oltenia de mijloc* (12);

vol. II: 4) T. Bălăşel, *Cîntece populare olteneşti* (644 piese);

vol. III: 5) N. I. Dumitraşcu, *Folclor din Oltenia* (414); 6) Gh. N. Dumitrescu-Bistriţa, *Doine, cîntece şi strigături din Oltenia* (200); 7) Ion N. Popescu, *Doine şi cîntece din Oltenia şi Muntenia* (246); 8) I. Stănculescu, *Folclor din Oltenia* (160); 9) V. Cărăbiş, *Folclor din Oltenia şi Muntenia* (214); 10) M. Buga, *Folclor de pe Argeş* (192);

vol. IV: 11) Gr. Creţu, *Folclor din Muntenia şi Oltenia* (905);

vol. V: 12) Gh. I. Neagu, *Folclor din Cîmpia Dunării* (234); 13) I. Nijloveanu, *Folclor din regiunea Argeş* (418); 14) C. Mohanu, *Folclor din Ţara Loviştei* (80).

În unele cazuri, din cauza necesităţii proporţionării asemănătoare a volumelor, cele două criterii sau măcar unul a trebuit să fie sacrificat.

Cea mai veche culegere prezentă în aceste volume este aceea a lui Gr. Crețu, întocmită, între anii 1877—1900 sub influența școlii lui Hasdeu și îndeosebi stimulat de activitatea folcloristică a lui G. Dem. Teodorescu și Gr. G. Tocilescu, cu care a fost coleg, ca profesor, la liceul „Matei Basarab". De altfel, baladele și colindele selectate de editori din „arhiva" lui Gr. Crețu, după expresia prefațatorului O. Papadima, suferă comparație, în privința stadiului de evoluție surprins, cu folclorul din colecțiile celor doi folcloriști munteni, elevi a lui Hasdeu. Urmează culegerea folcloristului oltean T. Bălășel, care s-a constituit începînd din 1889, pînă prin anii 1930—32, cînd manuscrisul definitivat, spre a fi publicat de către Academia română, a fost restituit autorului. Se înscriu în timp culegerile celorlalți folcloriști olteni, care făcuseră parte din *Tovărășia folcloriștilor olteni* (al cărei cîrmuitor fusese T. Bălășel): N.I. Dumitrașcu, începînd de prin 1900, Ion N. Popescu, 1901—1912, Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, între 1909—1962. Toți acești folcloriști au dat în aceste culegeri numai o parte din textele adunate de către ei, acelea pe care nu le-au publicat pînă acum în volume. Culegerea lui Gh. I. Neagu a fost alcătuită într-o perioadă lungă, 1929—1963. Culegerile lui M. Gregorian s-au constituit într-un timp scurt, între anii 1930—1935, prezentînd o imagine aproape exactă a stadiului respectiv din regiunea atît de intens și adîncit cercetată. V. Cărăbiș a colecționat folclor începînd din 1942, pînă în 1962. Mai recente sînt culegerile datorate lui I. Nijloveanu (1957—1962), M. Buga (1958—1964), a lui I. Stănculescu (din 1963) și C. Mohanu (1965-66). O comparare a textelor cuprinse în această colecție, din punctul de vedere al vechimii colecționării lor, ar fi cît se poate de interesantă. Astfel, în ceea ce privește balada, se poate constata în genere că textele culese mai demult păstrează forme mai dezvoltate, mai ample, — o excepție totuși este culegerea lui Gh. I. Neagu, care, deși mai tîrzie, adună unele dintre cele mai realizate este-

tic cîntece bătrînești. Unele regiuni mai bine păstrătoare a obiceiurilor tradiționale, chiar dacă au intrat recent în aria de interes a cercetătorilor, au oferit texte mai arhaice, mai bine conservate, decît alte regiuni, acum aproape un secol. Este cazul colindelor din Țara Loviștei, a căror culegere s-a făcut în 1965 și 1966, în comparație cu textele din colecția Crețu. În schimb, cîntecul liric, al cărui proces de creație este viu, datorită și caracterului său mai pronunțat de improvizație, cunoaște în culegerile realizate în ultimii ani o mare bogăție și noutate față de colecțiile mai vechi.[1]

În afară de cîteva texte (mai puțin de 1%), care își au sursa în Banat, Transilvania, Moldova și Dobrogea, colecția de față acoperă toate zonele importante ale Olteniei și Munteniei, toate regiunile și aproape toate raioanele acestora. Desigur, nu întreaga arie a fost explorată în adîncime. Unele culegeri se remarcă printr-o cercetare restrînsă ca spațiu, dar făcută în intensitate, pe cînd altele au intenționat să cuprindă întreaga arie a celor două provincii, fără să facă sondaje în ceea ce are specific o zonă limitată. În prima categorie se înscrie culegerea lui M. Gregorian, ***Folclor din Oltenia și Banatul răsăritean,*** care, pornind de la o cercetare de interes filologic, influența graiului bănățean asupra celui oltean[2], s-a limitat la o regiune nu prea întinsă, dar a colecționat folclor din aproape toate localitățile circumscrise în acea zonă. Astfel, zona colecției sale cuprinde 10 localități din Banat (raionul Băile Herculane), așezate pe Valea Cernei (Valea Bolvașnița și Valea Mehadica) și cca 50 localități din Oltenia, majoritatea din satele din apropierea Munților Mehedinți, din raioanele Turnu-Severin și Baia-de-Aramă și, celelalte, de pe Valea Motrului și în fine cîteva localități din fostul județ Gorj,

[1] Același lucru îl va demonstra colecția *Ținutul Vrancei* a lui I. Diaconu, cuprinzînd, pe lîngă reeditarea primului volum, 3 vol. noi, în curs de apariție la Editura pentru Literatură.

[2] M. Gregorian, *Graiul și folclorul din Oltenia nord-vestică și Banatul răsăritean,* 1938.

raionul Tg.-Jiu. În cealaltă extremă se situează colecția lui Gr. Crețu, care acoperă aproape întreaga suprafață a celor două provincii, avînd surse în mai toate raioanele prezente și în celelalte culegeri (166 localități). Totuși, folclorul muntenesc intră în proporție de mai bine de 75% în această colecție. In această culegere participă deopotrivă raioanele din nordul și sudul Munteniei și Olteniei. Din reg. București: orașul București, rn. Alexandria, Călărași, Roșiorii-de-Vede, Lehliu, Fetești, Slobozia, Urziceni, Videle etc.; din reg. Ploiești: rn. Buzău, Cricov, Tîrgoviște etc.; din reg. Argeș: rn. Pitești, Rm.-Vîlcea, Drăgășani, Drăgănești-Olt, Muscel, Curtea-de-Argeș. De asemenea, raioanele regiunii Olteniei sînt aproape toate reprezentate: Baia-de-Aramă, Balș, Caracal, Filiași, Gilort, Novaci, Plenița, Strehaia, Turnu-Severin, Vînjul-Mare.

Faptul că această culegere a fost efectuată pe cea mai întinsă arie din cadrul colecției *Folclor din Oltenia și Muntenia* se explică și prin aceea că textele de folclor au fost colecționate de elevii lui Gr. Crețu, originari de pretutindeni din aceste regiuni. Tot din aceeași caracteristică a culegerii lui Gr. Crețu derivă și lipsa unei preocupări pentru o cunoaștere temeinică a unei anumite zone, culegerile elevilor fiind făcute mai mult sau mai puțin întîmplător, dintr-un contact restrîns cu realitățile.

Mai ales din nordul Olteniei, din raioanele de pe Olt, Rm.-Vîlcea și Drăgășani (astăzi în reg. Argeș) își adună izvoarele culegerile lui T. Bălășel și Ion N. Popescu. Din Oltenia de mijloc sînt culegerile lui Al. Gregorian, I. Stănculescu și o parte din textele colecționate de V. Cărăbiș. Din Oltenia, dar mai ales din raioanele de sud ale Olteniei, de-a lungul Dunării, ca Turnu-Severin, Vînjul-Mare, Băilești, Plenița, Segarcea, Calafat etc. au adunat poezie populară, balade și lirică, N. I. Dumitrașcu și Gh. N. Dumitrescu-Bistrița.

Din Muntenia, din reg. Argeș, din nord, din Țara Loviștei a cules C. Mohanu, iar din raioanele Slatina și Costești sînt majoritatea texte-

lor din culegerile lui I. Nijloveanu şi M. Buga. Din Cîmpia Dunării, rn. Drăgăneşti-Olt, Roşiorii de Vede, Alexandria, Feteşti, Slobozia, Urziceni şi a întocmit culegerea, deosebit de valoroasă, mai ales în privinţa cîntecului bătrînesc, Gh. I. Neagu. Dacă, aşa cum se observă, Oltenia a fost un teren explorat de-a lungul şi de-a latul, Muntenia (excepţie făcînd culegerea lui Gr. Creţu), aşa cum apare în aceste 5 volume, a fost studiată mai atent şi cu rezultate mai însemnate în vestul şi sudul ei. Însă regiunea de nord a Munteniei va furniza o colecţie dintre cele mai interesante şi valoroase, aceea inedită a lui C. Rădulescu-Codin, care se va publica în vol. VI şi VII. În acest fel oricine îşi va putea face o imagine aproape completă asupra specificului folclorului acestor regiuni.[3]

Colecţia *Folclor din Oltenia şi Muntenia* constituie un conglomerat de culegeri de folclor, alcătuite o parte direct de la sursă, de către autorii culegerilor, iar o altă parte prin intermediul elevilor. În genere, materialul imens reţinut în aceste 5 volume are date complete despre localitatea şi informatorul de la care s-a înregistrat fiecare text. Mai puţină atenţie s-a acordat fixării exacte a timpului în care s-au făcut culegerile.[4]

Apreciind folclorul selecţionat în aceste volume din punctul de vedere al autenticităţii lui, se înţelege că nu prezintă în întregime o garanţie în acest sens. Judecat în comparaţie cu ceea ce se cunoaşte din aceste părţi, se poate afirma că în linii mari se înscrie în aceleaşi cadre, în rare rînduri înregistrîndu-se piese cu totul noi, nemaiîntîlnite. Chiar dacă toţi dintre autorii acestor culegeri au fost animaţi de cele mai sincere sentimente de a aduce o reală contri-

---

[3] În cadrul acestei ediţii se va tipări o hartă cu localităţile din care s-au făcut culegerile, precum şi un atlas al răspîndirii baladei.

[4] O. Densuşianu a fixat folcloriştilor sarcina de a însemna, riguros ştiinţific, pe lîngă texte de folclor propriu-zis, care au caracter tradiţional îndeosebi, şi texte-convorbiri, pe teme actuale, menite să expliciteze mai bine psihologia şi concepţiile contemporane ale poporului. (Vezi în acest sens *Folclorul. Cum trebuie înţeles*, Bucureşti, 1909.)

buţie la cercetarea şi colecţionarea folclorului românesc, nu se poate spune că pe toţi i-a ajutat în aceeaşi măsură pregătirea de specialitate, metodele pe care le-au aplicat în această nobilă activitate. Aşa cum s-a remarcat şi în trecut despre munca multora dintre aceşti folclorişti, ea poartă adesea amprenta diletantismului[5], cu toate strădaniile acestora de a-şi completa mereu cunoştinţele, de a se ţine la curent cu cercetările noi din ţară şi străinătate. Toţi culegătorii (excepţie face Gr. Creţu), care au întocmit această colecţie, au adunat folclor dintr-o regiune care în general le-a fost familiară, aproape toţi fiind originari din aceste locuri. De altfel şi în cazul lui Gr. Creţu se poate susţine acelaşi lucru, elevii săi strîngînd folclor, în timpul vacanţelor, din localităţile din care erau originari. Aceasta poate constitui un element demn de a fi luat în considerare în privinţa cunoaşterii pe care culegătorii au avut-o asupra a ceea ce este mai specific pentru o zonă sau alta, nu însă şi asupra reproducerii corecte a textelor culese[6].

---

5. In studiul *Principiile cercetării folcloristice* (*Rev. etn. folc.*, tom. 11, 1966, nr. 3) O. Bîrlea scrie: „...In nici o disciplină ştiinţifică partea de contribuţie a amatorilor nu e atît de covîrşitoare ca în folcloristică. Nu trebuie înţeles de aici că această contribuţie ar fi de nebăgat în seamă. Etapa era firească şi necesară, rigurozitatea ştiinţifică nu era posibilă decît o dată cu progresarea cunoştinţelor despre cultura şi arta populară. Cînd oamenii au lucrat în chip corect, dezbăraţi de felurite prejudecăţi, au dat la iveală culegeri — pe alocuri chiar studii — care rămîn în folclorul clasic al disciplinei, chiar dacă aceştia au fost nişte cărturari săteşti. Nu trebuie să se uite că aproape întotdeauna cei ce s-au aplecat asupra folclorului au fost animaţi de o dragoste sinceră şi firească pentru patrimoniul popular şi purtătorii lui, cu sacrificii personale, de care noi azi abia ne dăm seama, şi, de cele mai multe ori, erorile îşi au izvorul în acest entuziasm, adesea exprimat cu naivitate, prin care ei credeau că îşi servesc neamul şi cultura lui." (pp. 201—202)

6. Folcloristul Ion Diaconu, care a întreprins cercetări etnografice, folclorice şi dialectale aproape 50 ani în *Ţinutul Vrancei*, regiunea sa natală, a realizat o colecţie fundamentală de folclor românesc după o metodologie ştiinţifică:

„Atunci cum se cade să fie pe viitor un cercetător de *folclor*, pentru ca să nu vatăme culturii lui naţionale, continuînd şi el un procedeu detestabil. El trebuie să fie mai întîi un patriot. Adică să-şi iubească neamul din care se

Culegerea lui M. Gregorian, *Folclor din Oltenia și Banatul răsăritean*, poate fi așezată în frunte și din punctul de vedere al caracterului ei riguros științific, îndeosebi pentru metoda după care s-a condus, de a studia monografic o zonă relativ restrînsă. Culegerea sa, avînd la bază sistemul de transcriere folosit în *Graiul nostru* și ca model monografia lui O. Densusianu, *Graiul din Țara Hațegului*, 1915, se va înscrie între lucrările cele mai de seamă apărute sub influența școlii marelui filolog, cele mai multe în revista *Grai și suflet.**

Importanța culegerii lui M. Gregorian este dată pe de o parte de valoarea textelor folclorice înregistrate, iar pe de altă parte de transcrierea fonetică fidelă, cu semne diacritice, în graiul local. Cercetînd o regiune de confluență folclorică, Banat, Hațeg, Oltenia de nord, era firesc ca în culegerea sa, M. Gregorian să înregistreze și să rețină multe din speciile folclorice

---

trage. Dar să practice un patriotism cumpătat, sănătos, optimist... Admitem că cercetările monografice regionale — în direcția etnografiei și folclorului — sînt duse la bun sfîrșit numai de *anchetatorul localnic.* Acestuia am zice că i-a intrat în sînge trecutul glorios al ținutului natal (peisaj, grai, cîntec, artă, viziune etnică locală, trai străbun), mai ales cînd privește o regiune istorică fruntașă. Însă el trebuie să-și iubească moderat acest trecut din care i-a plecat și propria-i spiritualitate. Fiindcă oricare loc de pe harta etnică a unui neam și-a avut, în ansamblul istoriei naționale, un rol bine determinat, creator, cît de modest să fi fost el în jocul evenimentelor. Prin urmare elanul liric patriotic trebuie să fie dominat, proporționat, fără creșteri șovine, sau orgoliu regionalist păgubitor...

În asemenea perspectivă se înțelege că un *cercetător localnic* trebuie să-și scruteze ținutul — pentru orice fel de studiu umanist — într-o perfectă ținută intelectuală: informație precisă asupra trecutului (cît și a prezentului) regional, obiectivă, minuțioasă, cuprinzătoare, cît mai variată și mai dezinteresată. Îl mai avantajează *ceva:* el are trăirea dialectală organică a ținutului — o are ereditar. Nu mai e necesară o adaptare fonetică, lexicală etc., lucru care în anume cazuri regionale pare chiar ca imposibil în primele momente de contact cu terenul (fonetica graiului maramureșean, de pildă). Ori acest avantaj este enorm: în *transcrierea dialectală* a unui motiv poetic... el poate mult mai ușor surprinde felurite nuanțe fonetice suple, pe lîngă că are și trăirea perfectă a lexicului regional, îi e familiar din copilărie, ne mai avînd

şi motivele specifice tuturor acestor regiuni. Astfel, alături de cîntecele şi baladele haiduceşti specifice Olteniei, culegerea a reţinut multe altele specifice Banatului (cîntecele de înstrăinare, de cătănie, cîntecul lui Mantu, Iovan Iorgovan etc.), Ţării Haţegului (cîntecul bradului), păstorilor ardeleni etc. Merită a sublinia metoda folosită de M. Gregorian de a nota de mai multe ori acelaşi motiv dintr-o localitate sau mai multe, ajutînd la stabilirea ariei geografice şi frecvenţa motivelor folclorice urmărite. Culegerea lui M. Gregorian se remarcă cu deosebire în secţiunea ei lirică şi a poeziei obiceiurilor, îndeosebi a descîntecelor şi bocetelor. Meritorie este şi cea de a doua culegere a sa, din Oltenia de sud, ca şi cea a fratelui său, care reţin atenţia prin cîteva balade de tip dunărean, bine păstrate şi transmise pînă în momentul colecţionării lor.

În culegerea sa din Cîmpia Dunării, Gh. I.

---

nevoie să-şi sacrifice timpul cu anchete suplimentare pentru lămurirea sensurilor variate, a idiotismelor etc.

În al doilea rînd, e necesar să fie un om cu răbdare şi tact psihologic: chiar dacă îi sînt cunoscute satele şi oamenii, ancheta folclorică trebuie făcută într-un timp îndelung (îi putem spune *timp experimental:* pentru verificări variate, în timp, cum vom vedea de îndată — asupra temelor literare etc.). Trebuie să cunoască bine starea folclorului neamurilor înconjurătoare. Să ştie perfect folclorul romanic. Să fie iniţiat în folclorul germanic şi cel anglo-saxon. Aşadar, să aibă orientare sigură în mişcarea folclorică internaţională a timpului său. Nu se poate să-i rămînă străin folclorul biblic, cel al antichităţii greco-romane. După cum nici punctul de vedere al etnografiei şi etnologiei popoarelor extra-europene... Nu se poate dispensa apoi de istorie, sociologie. Trebuie să aibă — spus într-un cuvînt cuprinzător — o cultură generală îngrijită."

(I. Diaconu, *Introducere* la *„Ţinutul Vrancei"*, Bucureşti, vol. I, pp. 51—53.)

* 1) T. Dinu, *Graiul din Ţara Oltului,* vol. I, f. 1, 1923. 2) I. A. Candrea, *Texte meglenite,* vol. I, f. 2, 1924 şi vol. II, f. 1, 1925. 3) T. Papahagi, *Cercetări în Munţii Apuseni,* vol. II, f. 1, 1925. 4) Ecat. Ţenescu, *Texte populare din Bistriţa-Năsăud,* vol. II, f. 2, 1925—26. 5) T. Papahagi, *Creaţiunea poetică populară,* vol. II, f. 8, 1925—26. 6) I. Stoian, *Texte folclorice din Rîmnicu-Sărat,* vol. III, f. 1, 1927 şi f. 2, 1928. 7) Alexandrina Istrătescu, *Texte populare din judeţul Prahova,* vol. III, f. 1, 1927, vol. III, f. 2, 1928 şi vol. IV, f. 1, 1929. 8) Elena Moroianu, *Din ţinutul Săcelelor,* vol. IV, f. 2, 1930 şi vol. V, f. 1, 1931. 9) Al. Vasiliu,

Neagu a cercetat, ca și M. Gregorian, fără să fie preocupat de o transcriere fonetică, şi a descoperit, într-o zonă de intensă viață a baladei, cîntece bătrîneşti închegate, superioare celor din colecțiile anterioare, şi în unele cazuri tipuri noi, nemaiîntîlnite. La fel s-a străduit şi M. Buga să cerceteze în adîncime o zonă limitată, deosebit de interesantă prin textele înregistrate.

O menționare specială merită colecția de poezii din Țara Loviștei, care izbutește să impună regiunea prin unele tipuri noi de colinde neîntîlnite niciunde pînă acum, multe dintre ele cunoscînd forme artistice cu totul excepționale.

Fără să aibă o metodă pe deplin ştiinţifică în activitatea lor de adunare și de selecționare, de valorificare a folclorului, folcloriştii olteni T. Bălăşel, N. I. Dumitraşcu, Ion N. Popescu, Gh. N. Dumitrescu-Bistrița au oferit în aceste culegeri o mare bogăție de material autentic, cules direct, reprezentativ atît pentru poezia epică, cît

---

Descîntece din Hunedoara, vol. V. f. 1, 1931. 10) T. Gîlcescu, *Cercetări asupra graiului din Gorj*, vol. V. f. 1, 1931. 11) Alexandrina Istrătescu, *Epica populară din Argeș*, vol. V, f. 2, 1931—1932. 12) Alexandrina Istrătescu, *Lirica populară din Argeş*, vol. VI, 1933—1934. 13) D. Şandru şi F. Brînzeu, *Printre ciobanii din Jina*, vol. V, f. 1, 1932 şi vol. VI, 1933—1934. 14) Al. Vasiliu, *Descîntece din Moldova*, vol. VI, 1933—1934. 15) C. Brăiloiu, *Bocete din Oaş*, vol. VII, 1937. 16) M. Gregorian, *Graiul din Clopotiva*, vol. VII, 1937. 18) Luca Preda, *Cercetări dialectale în Gorj*, vol. VII, 1937. 19) T. Gîlcescu, *Folclor din Gorj*, vol. VII, 1937.

Editarea cît mai grabnică a acestor cercetări şi texte, ale specialiştilor din şcoala folclorică a lui O. Densusianu, ca şi texele rezultate din cercetările şcolii sociologice a lui D. Gusti, precum şi cercetările monografice realizate în anii din urmă în cadrul Institutului de etnografie şi folclor, ar aduce unele dintre cele mai de seamă contribuții în folcloristica românească şi probabil ar curma diletantismul manifest şi în cîteva din culegerile care se publică în *Folclor din Oltenia şi Muntenia*.

De altfel, O. Densusianu veştejise acest fel de a colecționa folclor, încă din 1909 în studiul *Folclorul. Cum trebuie înțeles*, apărut în volum în 1910, scriind: „Epoca de culegere cu grămada, fără sistem, fără orientare, fără pregătire ştiinţifică, trebuie să se încheie. Folcloriştilor de mîine sîntem în drept să le cerem altă pregătire. Pentru a şi-o însuşi, vor trebui să se formeze la şcoala vreunei ştiinţe care să-i deprindă cu metodele riguroase."

și pentru cea lirică. Cîntecele bătrînești (75) din colecția lui T. Bălășel, din Oltenia, se ridică aproape la valoarea baladei din colecția lui G. Dem. Teodorescu, specifice pentru folclorul muntenesc din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Nu mai puțin interes și valoare prezintă poezia lirică din colecția lui T. Bălășel (doinele haiducești, de dragoste, de natură), ca și din celelalte culegeri ale lui N. I. Dumitrașcu, Ion N. Popescu, Gh. N. Dumitrescu-Bistrița. Din culegerile lor, ca și din cea a lui I. Stănculescu (și parțial a lui V. Cărăbiș) se vor putea reconstitui caracterele generale, specifice ale liricii oltenești, dinamismul și realismul poeziei sociale, precum și înclinarea către senzualitate în cîntarea sentimentului de dragoste (comun de altfel cu folclorul muntenesc). Se întîlnesc în culegerile lor și multe motive specifice Ardealului.

Nu direct, ci prin intermediul elevilor au cules, în întregime, Gr. Crețu, și, parțial, I. Nijloveanu, Gh. I. Neagu și M. Buga (în mai mică măsură). Cele mai mici garanții de autenticitate le prezintă desigur materialul imens din arhiva lui Gr. Crețu, din care editorii A. Millea și I. Stănculescu s-au străduit să elimine materialele purtînd intervenția elevilor, să rețină ceea ce este mai important și mai realizat, nou în culegerea pe care o publică în vol. IV din *Folclor din Oltenia și Muntenia*. Însă culegerile făcute de elevi, în cazul colecțiilor lui Gh. I. Neagu și I. Nijloveanu, au fost îndrumate de ei și controlate și verificate apoi pe teren. În cazul lor, elevii au fost mai mult ajutoare ale profesorilor în a depista pe cei mai înzestrați informatori. Nici culegerea lui V. Cărăbiș, întocmită adesea din cîte un text răzleț, din cîte o comună (excepție face zona Gorjului, mai intens cercetată), nu prezintă numai folclor autentic, fără intervenții. De altfel, culegerea sa ridică și cele mai multe probleme de autenticitate a materialului: foarte multe motive poetice lirice transilvănene au pătruns printre textele specifice Olteniei și Munteniei, și foarte multe din texte sînt contaminări de motive, adesea cu totul disparate.

De mai bine de un secol, de la apariția colecției lui V. Alecsandri[7] pînă azi, una din colecțiile fundamentale de folclor românesc, care cuprinsese numeroase poezii populare din Valahia, și pînă la apariția colecției *Folclor din Oltenia și Muntenia*, bibliografia folclorului românesc consemnează o seamă de folcloriști preocupați de cercetarea și valorificarea creației populare din aceste ținuturi. În primul rînd trebuie să amintim impunătoarele colecții ale lui G. Dem. Teodorescu[8] și Gr. G. Tocilescu[9], a căror texte sînt majoritatea din aceste regiuni. Apoi se înscriu cu numeroase culegeri folcloriștii olteni, prezenți și în această colecție: T. Bălășel[10], N. I. Dumitrașcu[11], Gh. N. Dumitrescu-Bistrița[12]. Din Oltenia și Muntenia au mai cules N. Georgescu-Tistu[13], C. S. Nicolăescu-Plopșor[14], G. F. Ciaușanu[15], G. Fira și C. M. Popescu, S. Cristu-Negoiescu[16], C. Ciobanu-Plenița[17], N. Păsculescu[18], C. N. Mateescu[19] etc. Printre cele mai valoroase colecții de folclor sînt acelea datorate lui C. Brăiloiu[20] și I. Diaconu[21]. Din Muntenia, mai ales din nord, a publicat numeroase cule-

---

7. V. Alecsandri, *Poezii populare ale românilor,* București, 1866. (De fapt ediția întîi a colecției lui V. Alecsandri a apărut, parțial, în vol. *Balade,* Iași, 1852.)

8. G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române,* București, 1885.

9. Gr. G. Tocilescu, *Materialuri folcloristice,* vol. I, partea I și a II-a, București, 1900.

10. T. Bălășel, *Versuri populare române,* Craiova, 1919.

11. N. Dumitrașcu, *Cîntece oltenești,* Sibiu, 1935 etc.

12. Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, *Poezii populare din Mehedinți,* Bistrița, 1920 etc.

13. N. Georgescu-Tistu, *Folclor din județul Buzău,* București, 1938.

14. C. S. Nicolăescu-Plopșor, *De-ale dragostei* etc.

15. G. F. Ciaușanu, G. Fira și C. M. Popescu, *Culegere de folclor din jud. Vîlcea și împrejurimi,* București, 1923.

16. S. Cristu-Negoiescu, *Poezii populare alese,* București, 1896.

17. C. Ciobanu-Plenița, *Cuvîntări adînci,* Craiova, 1909.

18. N. Păsculescu, *Literatură populară românească,* București, 1910.

19. C. N. Mateescu, *Balade,* Vălenii-de-Munte, 1909.

20. C. Brăiloiu, *„Ale mortului"* din Gorj, București, 1936 etc.

21. I. Diaconu, *Folclor din Rîmnicu-Sărat,* vol. I și II, Focșani, 1933—1934 și vol. III, Focșani, 1948.

geri C. Rădulescu-Codin[22]. Trebuie semnalate și textele cuprinse în *Graiul nostru*[23] și în alte lucrări de acest gen. La acestea și la multe altele se adaugă culegerile inedite păstrate în cadrul Arhivei Institutului de etnografie și folclor[24].

În studiul *„De ce și cum să culegem muzică populară"* (1936) Béla Bartók, pornind de la metoda muzicologului C. Brăiloiu, schițează datele strict necesare pe care trebuie să le aibă în vedere, în culegerile pe teren, folcloriștii:

„În primul rînd, trebuie luate cîteva date biografice asupra fiecărui cîntăreț: vîrsta, ocupația, pregătirea școlară, dacă a umblat și prin alte părți, dacă da, unde și cît. Bărbatul, dacă a fost militar, unde și cît, eventual, în legătură cu starea economică a cîntărețului trebuie aflat dacă este din cei cu dare de mînă, sau sărac lipit pămîntului, felul cum îi apreciază sătenii cîntecul; în sfîrșit cîteva observații caracteristice asupra măiestriei și cunoștințelor cîntărețului. Apoi cîteva date asupra raportului dintre cîntec și cîntăreț: cînd a învățat cîntecul, unde și de la cine? Dacă îl știu pe dinafară și alții, puțini, mulți sau toți sătenii? Care cîntec îi place mai mult, care îi place mai puțin și de ce? Mai are cîntărețul și altă observație de făcut în legătură cu cîntecul interpretat, care să fie demnă de notat? În sfîrșit este necesară o descriere a rolului cîntecului în viața satului: cînd îl cîntă, cînd trebuie cîntat, de ce trebuie cîntat, în legătură cu ce obicei sau joc? (la aceasta se adaugă descrierea precisă a obiceiului, precum și a jocului); dacă este vorba de muzică de joc, este importantă notarea numelui jocului, a mișcărilor, cînd și cine obișnuiește să-l joace, cine

---

22. C. Rădulescu-Codin, *Din Muscel. Cîntece poporane*, vol. I, București, 1896.

23. I. A. Candrea, Ovid Densusianu și Th. D. Sperantia, *Graiul nostru*. Texte din toate părțile locuite de români, București, vol. I, 1906—1907, vol. II, 1908.

24. Arhiva Institutului de etnografie și folclor din București numără peste 60 000 piese folclorice, literare, muzicale și coregrafice, dintre care o bună parte au fost colecționate din Oltenia și Muntenia.

face muzica, dacă în timpul jocului se cîntă chiar împreună cu muzica și cine cîntă? numai jucătorii, numai spectatorii, sau cu toții la un loc? (Din vol. Bartók Béla, *Însemnări asupra cîntecului popular,* București, 1956, p. 47)

Colecția *Folclor din Oltenia și Muntenia* vine să adîncească și în multe privințe să corecteze imaginea oferită asupra folclorului olteano-muntenesc de colecțiile anterioare, să îmbogățească cu tipuri și motive poetice noi tezaurul folclorului românesc, să afirme cu o impresionantă forță originalitatea nemărginită și arta desăvîrșită a creatorului anonim. Cîntecele bătrînești, cîntecele lirice, descîntecele, colindele din această colecție stau mărturie a permanenței folclorului românesc, a artei sale evoluate, a simțului estetic dezvoltat al poporului nostru, a idealurilor sale umanitare.

În lucrarea sa recentă, *Viziunea lumii în poezia noastră populară* (1967), L. Rusu surprinde evoluția de concepție a folclorului românesc, spre un ideal constructor, creator:

„Ce distanță enormă față de concepția din *Miorița!* (în *Meșterul Manole,* n. n.). Acolo te izbește resemnarea, care, oricît de duios și de poetic ar fi exprimată, este lipsită de farmecul care dă avînt vieții. Trebuie s-o spunem deschis: cu idealul din *Miorița* lumea nu poate ajunge înainte, el nu inspiră construirea unei lumi noi. Superior este din acest punct de vedere *Toma Alimoș* în care eroul vajnic se afirmă cu o energie nebănuită, marcînd astfel trecerea hotărîtoare de la «*homo contemplativus*» la «*homo activus*». Dar și mai departe ne duce *Meșterul Manole.* Fiindcă în timp ce în *Toma Alimoș* asistăm numai la răpunerea dușmanului personal și de clasă și la răzbunarea celor asupriți, însă fără să avem un indiciu despre ceea ce trebuie să urmeze de aici înainte, în *Meșterul Manole* se prefigurează idealul viitorului, idealul omului creator. De la «*homo activus*» ajungem la «*homo constructivus*». Și nu ne poate scăpa că această linie de la «*homo contemplativus*» la «*homo activus*» și de aici la «*homo constructivus*« reprezintă în fond sinteza mari-

lor aspirații ale umanității. Bineînțeles că poetul popular nu ajunge să indice ce fel de lume și cum să se construiască, își dă seama însă precis că adevărata chemare a omului este creația, creația cu orice jertfă și cu toată ardoarea sufletului, cu tot focul inimii." (p. 304—305)

Din diferitele culegeri care formează colecția *Folclor din Oltenia și Muntenia* (avem în vedere primele 5 volume) se încheagă o imagine profund caracterizatoare a ponderei diferitelor genuri ale poeziei populare, a frecvenței diferitelor tipuri și motive, a trăsăturilor stilistice specifice, fiecare culegere participînd cu una sau mai multe specii ale creației populare, în forme mai bine păstrate și evoluate artistic. Cîntecul bătrînesc cunoaște în această masivă colecție toate tipurile importante de balade românești, peste 150 din cele cca 352 stabilite de Al. I. Amzulescu, în ediția *Baladelor*[25]. În afara celor cunoscute deja, avînd în centrul acțiunii figuri legendare, sau chipuri de eroi și viteji îndrăgiți de masele populare, sînt alte numeroase balade, în această colecție, care evocă întîmplări locale. Exprimînd trăsăturile sufletești specifice, energice și dinamice, eroice ale poporului nostru, balada de tipul *Vitejești* ocupă mai bine de 50% din această colecție; cca 20% sînt cele *Fantastice,* cca 20% *Familiale* și cca 10% toate celelalte tipuri de balade la un loc. Tipurile principale de balade sînt reprezentate în numeroase variante în această colecție și fiecare aduce elemente noi și originale ca invenție epică, și îmbogățire de sens — după cum se poate vedea și din această listă a unora dintre cele mai frecvente teme în folclorul Munteniei și Olteniei: *Soarele și Luna* — 10 variante; *Iovan Iorgovan* — 5; *Șarpele* — 19;*Antofiță a lui Vioară* — 7; *Letinu* — 10; *Miorița* — 6; *Tanislav* — 6; *Ilincuța Șandrului* —6; *Chira Chiralina* — 6; *Badiu* — 7; *Toma Alimoș* — 5; *Mihu Zglobiu* — 3; *Mihu haiducu*

25. *Balade populare românești.* Ediții critice de folclor — genuri. Ediție îngrijită de Al. I. Amzulescu, București, 1964, 3 vol.

— 13; *Corbea* — 14; *Jianu* — 15; *Radu Anghel* — 18; *Meşterul Manole* — 3; *Dobrişanu* — 3; *Milea* — 7; *Ghiţă Cătănuţă* — 12.

Colecţia lui Gr. Creţu numără cele mai multe balade (80), însă cele mai remarcabile ca valoare artistică sînt acelea ale lui Gh. I. Neagu, T. Bălăşel şi M. Gregorian (din Oltenia de sud), după care urmează producţiile epice din celelalte culegeri, I. Nijloveanu, N. I. Dumitraşcu etc. Fragmentare şi într-o fază de destrămare sînt baladele din prima culegere a lui M. Gregorian (mai ales din Banat).

Poezia lirică olteano-muntenească, fără să cunoască realizări estetice asemănătoare celei transilvănene, are o mare originalitate şi structură stilistică unică, numeroase motive specifice folclorului românesc din sud. O urmărire a principalelor motive lirice, prezente în diferitele culegeri in numeroase variante (unele nu mai puţin de 20), ar putea contribui la descifrarea istoriei, a genezei și ariei de răspîndire, la sublinierea artei poetului popular. Doinele și cîntecele sînt interesante și în mare număr în mai toate colecţiile. Mai valoroase în privinţa liricii populare sînt (în ordine) culegerile: M. Gregorian (prima), T. Bălăşel, şi ale celorlalţi folcloriști olteni, care surprind un strat mai arhaic și mai cizelat artistic. Urmează cele muntenești, în genere avînd forme mai noi. Cum este și firesc, ca pretutindeni în folclorul nostru lirica de dragoste (specifică stilului olteano-muntenesc) este și cea mai răspîndită. Colecţiile lui M. Gregorian, T. Bălăşel, Gr. Creţu (prin cîntecele de lume), N. I. Dumitraşcu, Ion N. Popescu, Gh. N. Dumitrescu-Bistriţa, I. Stănculescu, I. Nijloveanu, Gh. I. Neagu etc. cuprind, toate, piese de rezistenţă, profund originale ale liricii de dragoste, cu mult superioare faţă de toate culegerile anterioare. Ceea ce face specificul poeziei lirice olteano-munteneşti este, însă, locul însemnat pe care-l ocupă poezia socială, de haiducie şi de sărăcie şi revoltă. Excelează numeroase culegeri în această privinţă: a lui T. Bălăşel, Gr. Creţu, V. Cărăbiş, M. Buga, Ion N. Popescu etc. Fără să aibă frecvenţa din

folclorul ardelenesc, a cîntecelor de cătănie, cîntecele de armată sînt prezente în numeroase culegeri din Oltenia și Muntenia: T. Bălășel, N. I. Dumitrașcu, Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, I. Nijloveanu, V. Cărăbiș, etc. Lirica de natură și păstorie reține mai ales în colecțiile lui M. Gregorian și T. Bălășel.

Fără să fi intrat în aceeași măsură în atenția culegătorilor, poezia obiceiurilor tradiționale este totuși bine reprezentată, deși doar în cîteva culegeri. Colindele cele mai frumoase și importante sînt în culegerile lui C. Mohanu și Gr. Crețu; descîntecele excelează prin numeroase texte în culegerea lui M. Gregorian, Gr. Crețu și M. Buga. Un capitol deosebit de interesant este acela al cîntecelor de leagăn din culegerea lui I. Nijloveanu. De o deosebită valoare este capitolul *De nuntă* (orații și cîntece lirice) din culegerea lui Gr. Crețu. Cîteva cîntece de nuntă interesante sînt de asemenea în culegerea lui M. Buga. Bocetele, specifice Olteniei, cîntecul zorilor și cîntecul bradului din culegerea lui M. Gregorian stau alături de culegerile lui C. Brăiloiu.

Cu excepția culegerii lui M. Gregorian (prima), care cuprinde și o seamă de texte de interes strict dialectal, celelalte culegeri din ediția *Folclor din Oltenia și Muntenia* pot fi socotite ca antologice. Și în cazul primului volum (culegerile lui M. Gregorian) a fost făcută o selecționare a materialului de către culegător, din multitudinea de texte înregistrate, însă cele alese, din cauza interesului filologic căreia i-a fost subordonată cercetarea, nu prezintă toate valori poetice originale. Volumul al doilea conținînd colecția lui T. Bălășel este o selecție, alcătuită de editorii V. D. Nicolescu și Gh. Alexe, de *644* texte din *875* cîte număra manuscrisul definitiv al folcloristului oltean. În volumul IV a fost inclusă o selecție numai a folclorului din Oltenia și Muntenia din arhiva folclorică a lui Gr. Crețu (care cuprindea folclor din întreaga țară), alcătuită (prin transcriere după manuscrisele elevilor) de editorii A. Millea și I. Stănculescu. Volumele III și V cuprind culegeri a căror selecție de texte ce se publică aici, din manu-

scrise mult mai întinse, a fost făcută în cadrul editurii. În genere, toți culegătorii și editorii care au pregătit spre publicare ediția de față au eliminat variantele nesemnificative, textele prea cunoscute în comparație cu culegerile anterioare, creațiile deficitare în privința conținutului și a realizării artistice. S-au păstrat însă întotdeauna mai multe variante în cadrul fiecărei culegeri, atunci cînd aduceau elemente înnoitoare, originale, la fiecare dintre secțiuni: epică și lirică, poezia obiceiurilor. În ansamblul colecției *Folclor din Oltenia și Muntenia,* numărul variantelor, atît a tipurilor principale de balade, cît și a celor mai însemnate motive poetice lirice, este impresionant și în multe privințe semnificativ pentru răspîndirea în spațiu și treptele lor de evoluție în timp, pentru marea artă a creatorului anonim.

În *Arta literară în folclor (Istoria literaturii române,* vol. I, 1964), G. Călinescu subliniază diferențele specifice între stilul și arta folclorului și a literaturii culte:

„Deși există poeți identificabili în folclor, modul lor de creație rămîne specific popular prin absoluta obiectivitate a producției lirice, în înțelesul că dacă un cîntec e cu mult mai izbutit decît altul, totuși lipsește timbrul personalității, concepția proprie despre lume, nuanța tehnică ireductibilă, unicatul stilistic care face cu putință a nu confunda pe Alecsandri cu Eminescu, pe acesta cu Macedonski, cu D. Anghel, St. O. Iosif, G. Coșbuc și cu ceilalți. Sînt atîtea universuri și stiluri în poezia cultă, cu toată concordanța lor în cîteva puncte abstracte, cîți poeți sînt; nu întîlnim, în ciuda diferențelor dialectale, în folclor decît un singur poet. Cînd în poezia unui epigon al lui Eminescu descoperim „eminescianism", constatarea acestui accident este egală cu subestimarea, personalizarea în arta cultă constituind reușita supremă. Un astfel de criteriu în folclor e fără sens, personalismul fiind dimpotrivă dizgrațios și un motiv de a suspecta originalitatea.

Un moment original e de admis în folclor cînd un individ din colectivitate „inventează" pe o

situaţie trăită un cîntec. Însă concepţiile despre viaţă, registrul etic şi emotiv, formele artistice şi prozodice îi sînt strict impuse. După aceea vin alţi cîntăreţi care iau compoziţia în întregul ei sau numai în fragmente, îi schimbă orientarea ideologică şi sentimentală, o mută dintr-o speţă într-alta, făcînd din doină bocet, şi din cîntec liric strigătură, înlocuind determinaţiile geografice, detaliind, rafinînd sau vulgarizînd, fără a se putea vorbi de progres şi de decadenţă în folclor, ci numai de peripeţii ale cîntecului" (pp. 202—203).

În peisajul folclorului românesc, poezia populară a Munteniei şi Olteniei aduce o contribuţie masivă, de o structură stilistică cu totul originală şi specifică, expresie a condiţiilor istorice şi a caracterului tipului meridional românesc. Există în cadrul creaţiei populare poetice româneşti două stiluri principale, unul nordic şi altul sudic (corespunzînd în genere graiurilor nordice şi sudice ale dialectului daco-român), primul întinzîndu-se în nordul Moldovei, nordul şi vestul Transilvaniei, iar al doilea acoperind sudul Transilvaniei, Oltenia, Muntenia, Dobrogea şi sudul Moldovei. Primul stil, cel nordic, se caracterizează printr-un stadiu mai puţin evoluat, prin unele elemente arhaice, al doilea se caracterizează printr-o formă mai evoluată, o structură mai modernă. Aceasta, desigur, în ceea ce au fiecare specific, dominant, pentru că există anumite genuri arhaice (ca poezia obiceiurilor) şi într-o parte şi alta, după cum există de asemenea pretutindeni înnoiri, mai cu seamă în cîntecul liric. În Transilvania şi Moldova de nord mai ales lirica cunoaşte o mare înflorire, o multitudine de motive poetice, pe cînd în Muntenia şi Oltenia, pînă recent s-a putut surprinde o viaţă intensă a baladei. Balada mai des întîlnită în nord este aceea cu subiecte familiale, pe cînd în sud are o mare răspîndire cîntecul bătrînesc cu tematică fantastică sau de vitejie (istorică). Fiind în genere regiuni mai păstrătoare, Transilvania şi Moldova de nord, care se încadrează în stilul nordic, au în circulaţie vie poezia obiceiurilor,

care și-a pus pecetea asupra caracterelor lui specifice, colindul chiar asimilînd unele teme baladești, ca *Miorița*[26] și *Meșterul Manole*[27]. Dimpotrivă, în Muntenia, mai ales, dar și în Oltenia cîntecul popular a suferit influențe și infiltrații urbane și culte, luînd forme mai moderne. Unul dintre factorii care au contribuit la diferențierea și cristalizarea acestor două stiluri principale (în cadrul celui nordic se disting arii aparte ca Maramureșul, Bihorul etc. care au unele elemente specifice, după cum există și în cadrul celui sudic zone puternic individualizate) este și modul de păstrare și transmitere a cîntecului popular românesc. Dacă azi mai toți specialiștii sînt de acord că folclorul este opera poporului, a indivizilor dotați, exponenți ai geniului popular, ai idealurilor și aspirațiilor maselor populare, tot așa de adevărat este că în bună măsură folclorul a fost transmis, mai ales cîntecul popular, de către lăutari, care i-au imprimat unele particularități[28].

Se poate afirma cu certitudine că delimitării celor două stiluri le corespunde și un mod de transmitere diferit al cîntecului popular. În *Folclor din Transilvania* nu sînt cuprinse texte literare care să fie înregistrate de la lăutari, pe cînd în *Folclor din Oltenia și Muntenia*, proporția, în cazul unor culegeri ca acelea ale lui T. Bălășel și Gr. Crețu, cele mai vechi și mai ample, este de aproape 50%. O comparare a variantelor transmise de cîntăreții populari, variante care circulă în mediul popular, și cele cîntate de lăutari, scoate în evidență o serie de nuanțe de ordinul structurii artistice. Între variantele lăutarilor din Oltenia și Muntenia, păstrate în forme ample, și baladele ardelenești

26. V. monografia *Miorița* de A. Fochi, apărută la Editura Academiei, Buc., 1964.

27. V. Studiul lui I. Taloș, *Balada meșterului Manole și variantele ei transilvănene*, publicat în *Revista de folclor*, anul VII, 1962, nr. 3.

28. V. Studiul introductiv al lui I. Diaconu la *Folclor din Rîmnicu-Sărat*, vol. III, care, schițînd o istorie a părerilor exprimate despre lăutari, remarcă rolul însemnat al lăutarilor în interpretarea și transmiterea folclorului românesc.

există unele deosebiri de structură. Primii sînt atenţi la nararea tuturor elementelor acţiunii, la conturarea personajelor şi a atmosferei epice, folosind adesea şabloane precum şi repetarea unor episoade întregi, în timp ce baladele transilvănene se remarcă prin pasaje lirice şi prin înfloriri artistice şi figuri poetice mai plastice.

Citām, în acest sens, autoritara şi profund documentata părere a lui T. Papahagi, care delimitează trei mari zone folclorice:

„O clasificare lirică a României am încercat-o şi eu în PFrc, 308:

Dacă ar fi să socotim că culegerile folcloristice cunoscute constituie un exponent al lor, [al regiunilor din cele trei mari diviziuni ale ţării], nu am greşi dacă vom afirma că Transilvania poate disputa oricînd dacă nu originea folclorului liric, cel puţin superioritatea lui... Aci, în Transilvania, pare-se, cel puţin, că dorul a atins cele mai frumoase cristalizări literare şi muzicale — cf. *ibid.*, 291, 338—339. Altă părere la DEvol, II (1930—1931), 12.

Notă. Prin cele trei mari diviziuni ale ţării înţelegem: *Moldova, Ţara Românească* (Muntenia, Oltenia şi Dobrogea) şi *Transilvania* (inclusiv Maramureşul şi Bănatul muntos).

Această convingere am afirmat-o şi în PFl, 6, iar documentarea ei este nu numai calitativă, ci şi cantitativă chiar în paginile acestui studiu. La p. 519 am menţionat cîteva cîntece aparţinînd Transilvaniei. Iată alte: *Suflă vîntul, dor adună* (p. 97); *Dorul şi negura* (p. 113); *Dorul şi cerul* (p. 116); *Frunză verde de cicoare* (p. 120); *Se duc oile* (p. 303); *Cîte fete cu pieptare* (p. 420) etc.

Această superioritate lirică — poetică şi muzicală — se mai caracterizează nu numai printr-o mai pronunţată puritate autohtonă în comparaţie cu celelalte două diviziuni ale ţării (cf. şi p. 781), ci şi printr-o mai substanţială vechime a temelor şi a motivelor. Această realitate nu poate surprinde, după cum nu ne surprinde faptul că şi celelalte două diviziuni au cîte o superioritate şi anume: Moldova deţine întîietate în creaţiunea satirică, în special ca spirit anecdotic, iar Ţara Românească, inclusiv Bănatul şesos are priori-

tate în genul epic. Natural, ca și pentru lirica muntelui, a colinelor și a șesului (cf. p. 793), nici aici nu am putea pretinde că se pot fixa frontiere între aceste diviziuni geo-lirice etc., și că în aceste trei diviziuni nu se creează și că nu circulă cîntece de toate genurile.

Dar Transilvania e un teritoriu întins. Drept urmare, în legătură cu problema noastră, întreaga Transilvanie nu poate figura pe același plan. În cuprinsul ei trebuie să fie anumite regiuni, sau măcar una, care să fie superioară celorlalte și, în același timp, să fie un centru de radiere lirică.

Pentru atari preocupări, trebuie să avem în vedere și factori de altă natură, cari nu rămîn streini de ceea ce urmărim aci, cum ar fi factori geografici, etnografici, istorici, sociali etc. Cel puțin pentru un trecut apropiat și în lumina realităților lirice cunoscute de noi, credem că regiunea formată din Bănatul estic, din fostele județe Hunedoara și Sibiu, din Făgărașul vestic și din nordul Gorjului și al Mehedinților, e cea care poate sta în fruntea tuturor celorlalte, avînd ca centru de greutate județul Hunedoara* — cf. PFrc, 339 și, aci, p. 366—367. Și astăzi încă, populația acestui județ reține atenția cercetătorului nu numai prin aspecte sociale, etnografice, geografice și arheologice, ci și prin însăși vechimea multora din ele. Dacă la această constatare am adăuga și faptul că sus-menționata regiune a fost și mai e cel mai viguros și mai masiv centru de viață păstorească din tot cuprinsul Daciei traiane, atunci ne vom putea da seama că, admițînd această concluzie, am fi mult mai apropiați de adevăr, de realitate decît dacă am admite oricare alta. În creațiunea lirică, viața păstorească a jucat un rol preponderent — cf. pp. 726—727 și 744 —: a creat, a fost izvor de inspirații spre a fi, apoi, cîntată și a fost focar de radiere lirică — cf. și pp. 394, 791.

---

* Cf. și concluzia de etnografie istorico-geografică la care a ajuns Ion Donat în articolul său *Fonetică și Dialectologie*, IV(1962), 130—131.

Cu privire la ultimul ei rol, de reținut că — datorită păstoritului și superiorității lui lirice —, radierea dinspre Transilvania spre Moldova și Țara Românească a fost mai bogată și mai substanțială decît în sens invers." (T. Papahagi, *Poezia lirică populară, 1967*, pp. 527—529.

Se poate afirma că în general cîntecul popular care s-ar încadra așa-zisului stil nordic este mai concentrat, cunoaște forme mai dense și mai cristalizate, că a suferit influența cîntecului liric, a doinei, caracterizîndu-se printr-o puternică atmosferă de lirism, pe cînd stilului sudic îi corespunde o mare dezvoltare epică, pe cicluri, cunoscînd forme ample, nu numai balada, dar chiar și cîntecul liric. Liricizării stilului nordic îi corespunde o epicizare a stilului sudic al cîntecului popular. Unul din factorii care explică lirismul cîntecului popular transilvăneano-moldovenesc este și marea dezvoltare pe care a avut-o păstoritul în aceste părți[29]. În schimb preponderența epicii în cadrul poeziei populare olteano-muntenești se explică în primul rînd prin condițiile istorice de viață ale maselor, care secole de-a rîndul au fost hărțuite de luptele cu turcii, precum și printr-o osmoză cu eposul popoarelor balcanice[30].

Fără să mai împărtășim astăzi părerile exprimate de personalități de prestigiu ca N. Iorga[31],

---

29. O. Densusianu, *Viea{t}a păstorească în poezia noastră populară*, București, vol. I, II, 1922—23.

30. Al. I. Amzulescu, *Balade populare românești*, București, 1964.

31. „De fapt, balada românească, procedînd pe linii de dezvoltare a povestirii care sînt în general tipice, are mult mai puțină putere de expresie decît lirica. Tipurile de voinici, cum îi aflăm adesea în povești, nu s-au caracterizat în cîntecul bătrînesc. Frumusețea *Mioriței* nu stă în povestire, ci în elementul liric, sentimental al plîngerii ciobanului tînăr ce va muri și în chemarea întregii naturi spre a-i întovărăși dulce sfîrșitul". (N. Iorga, *Ist. lit. rom.*, vol. I. 1925, pag. 47).

O. Densusianu[32] şi T. Papahagi[33], care stabileau granițe şi deosebiri esenţiale între poezia lirică și epică românească, de ordinul originalității, prima părîndu-li-se cu adevărat specifică și proprie spiritului poporului nostru, pe cînd a doua, avînd motive și teme împrumutate, n-ar expri-

---

32. „Pentru fixarea valorii poetice a producțiunilor noastre populare o altă constatare mi se pare că se desprinde limpede din paginile care urmează — aceea anume că poeziile lirice şi satirice întrec ca bogăție şi expresiune artistică pe cele epice. Deşi cîntecele bătrîneşti ocupă relativ mult loc față de doine și strigături — prin caracterul lor e, de altfel; uşor de înțeles aceasta —, totuși cele din urmă, socotite toate împreună, ne aduc mai multă poezie şi mai variată, am putea spune chiar mai românească, decît cele dintîi, cum de altminterea ne pot convinge toate culegerile noastre de folclor. În legătură cu ce aminteam mai înainte reiese, prin urmare, că poezia populară — cel puțin sub formele ei mai caracteristice pe care le întîlnim azi — răsfrînge sufletul românesc mai mult cu aplecări spre lirism și satiră decît spre creațiuni epice, şi constatarea aceasta are fără îndoială însemnătatea ci cînd este vorba să înțelegem ce este al nostru, și a dat literaturei — nu numai celei de la țară, dar şi celei culte — o anumită înfățișare, cu răsunete din adîncul vremilor." (O. Densusianu, *Flori alese din cîntecele poporului*, 1920, p. XVI.)

33. „Reținînd faptul că, în această privință multe popoare se deosebesc între ele nu numai prin structură sufletească originară sau istorică, ci şi prin mediul fizic şi spiritual în care viețuiesc, e natural ca unele să cultive mai mult epica, altele să se regăsească pe ele însești aproape numai în lirică, după cum la altele să înflorească alte specii sau genuri literare etc. Deşi epica lui, mai ales sub raportul cantitativ, e oarecum impresionantă, totuşi daco-românul îşi caută refugiu, alinare, mulțumire în creațiunea caracteristică lui, care e lirica — cf. şi DFl, p. XVI. E, prin urmare, firesc lucru ca, la prototipul unui motiv liric care e în circulație populară, să participe mai mulți indivizi de ambele sexe într-un fel sau altul, în legătură cu forma sau cu fondul lui — exemple suficiente vor fi date la timpul lor. Afară de satisfacția personală ce o simt ei participînd la ceva pe care îl consideră ca fiind un bun şi al lor, această participare a mai multor indivizi din rîndul poporului e uşurată şi de un alt fapt, pe care nu li-l poate oferi epica, şi anume: prin scurtimea lui, motivul liric poate fi uşor şi repede memorat, mai ales dacă e însoțit şi de vreo arie muzicală plăcută, în timp ce o baladă, din cauza lungimii ei, nu poate fi reținută integral şi exact — dacă e posibil aşa ceva — decît de anumiți indivizi cu memorie şi temperament epic, iar atari indivizi sînt mult mai puțini decît cei cu înclinațiuni lirice şi, în plus, mai toți aparțin sexului bărbătesc." (T. Papahagi, *Poezia lirică populară*, pp. 30—31).

ma caracterele eterne ale neamului, observăm și noi existența lor în genuri bine delimitate.

Însă dincolo de aceste deosebiri, există mai numeroase apropieri şi analogii ce se pot face în cadrul folclorului românesc între cele două stiluri, există o unitate a principalelor motive epice şi lirice, răspîndite deopotrivă pe întreg teritoriul patriei. Această unitate a creaţiilor spirituale româneşti, corespunzînd unităţii poporului românesc (cu toată despărţirea lui de-a lungul unor secole în provincii istorice), a limbii române, este deosebit de evidentă în substratul folclorului românesc, în poezia rituală (a obiceiurilor tradiţionale). În *Folclor din Transilvania* am remarcat pătrunderea a numeroase cîntece olteneşti şi munteneşti, mai ales în sudul Transilvaniei, pe cînd o cercetare a motivelor lirice originare din Ardeal, prezente în culegerile din *Folclor din Oltenia şi Muntenia,* ar evidenţia strînsele raporturi istorice și spirituale. Pînă la întocmirea unui atlas folcloric[34], care să pună într-o lumină reală frecvenţa unor motive într-o anume regiune, circulaţia unor teme şi la alte popoare, multe probleme de geneză a cîntecului popular vor rămînea nedezlegate. Existenţa unui motiv (ca cel mioritic, general românesc) pretutindeni sau în orice caz în zone mai îndepărtate se poate explica desigur atît prin geneza într-o singură regiune, de unde prin circulaţie s-a răspîndit în spaţiu, cît şi prin poligeneza lui.

Înclinăm însă mai mult spre teoria prof. T. Papahagi, a monogenezei cîntecului popular:

„Un cîntec popular, cu sau fără variante, are o naștere individuală — iată principiul ce poate sta la baza creaţiunii poetice populare, paralel cu cel ce caracterizează poezia cultă, și acest principiu rămîne același și pentru creaţiunea muzicală. El nu poate fi răsturnat de o realitate cum ar fi următoarea: există idei sau sen-

---

34. Despre necesitatea acestui instrument de lucru atît de necesar folcloriştilor s-au exprimat O. Densusianu şi D. Caracostea. După cîte ştim, Institutul de etnografie şi folclor are în planurile sale ideea realizării unui atlas folcloric.

timente, există inspirații comune multor poeți sau compozitori, anonimi sau culți, dar cel puțin formularea acelor idei etc. nu e comună, ci individualistă. Obiectul, fondul poate fi același, nu însă și prezentarea, aspectul lui. Că anumite sentimente, ca și anumite fapte, vor fi frămîntat sau vor frămînta pe diferiți poeți chiar ai unor diferite popoare în mod independent, e ceva ce poate fi admis, dar creațiunile acelor poeți nu au fost și nu vor fi identice. Variantele sentimentului sau ale lirismului erotic chiar la poeți nu pot fi prea numeroase, dar sînt și vor fi nenumărate exteriorizările acestui lirism. Prin urmare, dacă în poezia cultă nu se admite poligeneza, adică nașterea independentă și identică a unui cîntec la mai mulți poeți, ci numai monogeneza — fie originală, fie influențată, fie decalcată, fie concordantă etc. —, e logic să admitem același proces și în creațiunea poetică populară cel puțin ca principiu. Dacă ar fi ca să admitem poligeneză în această creațiune, ar fi un *non sens* ca să nu o admitem și în cea muzicală." Cf. și *ms*-ul PPar. 205. (T. Papahagi, *Poezia lirică populară*, pp. 501—502.)

Este cert însă că granița naturală a Carpaților, peste care s-a suprapus vremelnic o graniță administrativă, n-a însemnat o piedică, ci se poate afirma, dimpotrivă, că a constituit o punte de legătură, pe ambele versante ale munților avînd loc un proces de creație unitar al poporului, o osmoză permanentă a creației populare românești. Folclorul românesc și din această colecție poate constitui un document artistic important al unității poporului român și a limbii sale[35].

35. Cît adevăr cuprind aprecierile pe care le dă T. Papahagi cîntecului liric românesc:

„Unul din factorii principali care au contribuit la tenacitatea etnică a daco-românului față de atîtea vicisitudini istorice scurse ca puhoaie cotropitoare a fost, de bună seamă, și propria sa hrană sufletească pe care și-o procura din nesecatul său izvor de literatură lirică poetică (și muzicală). Asigurîndu-și suficient nutrimentul sufletesc, el nu numai că a rezistat oricărei înstreinări etnice, ci, din contră, manifestările sale artistice l-au impus față de elementele eterogene con-

Preocupaţi de a preciza contribuţia şi locul poeziei populare din Muntenia şi Oltenia în cadrul general al folclorului românesc, de a măsura varietatea şi originalitatea diferitelor ţinuturi şi zone, vom exemplifica trăsăturile specifice ale celor două stiluri.

Tipului uman mai contemplativ din aria nordică, pe care îl exprimă o poezie de largă visare, mai reflexivă, mai abstractă, îi corespunde un tip sudic mai vioi, mai energic şi mai mobil sufleteşte, pe care îl defineşte o poezie accentuat dinamică, de intensă acţiune, mai concretă.

O poezie de dragoste din Transilvania (din Zarand), fiind expresivă şi reprezentativă pentru stilul folcloric nordic, cîntă sentimentul de iubire a unei sensibilităţi grave şi visătoare totodată, într-un simbol de mare adîncime şi generalitate, în imagini cu ample rezonanţe sufleteşti:

Mătrăgună-n trei şireţi
Bade ca al meu nu vezi
Să poarte cămaşă albă,
La grumaz năframă neagră,
Numa gura lui mi-i dragă
Şi ochii, că-s mură neagră.
Rujiţă din ruguţ verde,
Rău mă tem că mi l-oi pierde,
Că l-am mai pierdut o dată
L-am cătat în lumea toată,
L-am cătat şi l-am aflat
În mijlocul codrului,
La curţile dorului:
Dede doru-a mă-ntreba
De doresc pe cineva?
Pe acel cu pană lată,
Dusu-i, Dumnezeu să-l bată,
Că mă-nvaţă a iubi,
Şi mă lasă a dori . . .
M-a-nvăţat la sărutat,
Mă lasă la zăuitat.

(*Folclor din Transilvania*, vol. I, pp. 55—56)

---

vieţuitoare, asimilîndu-le. Pentru timpuri impregnate încă cu caracteristici de patriarhalism, aceste constatări devin adevăruri profund reale în mersul evolutiv al popoarelor. Aşa se explică măcar parţial cum daco-românul a ocolit atît de surprinzător în decursul tuturor secolelor dispariţia sa din insula latină, în care şi-a vieţuit viaţa sa de popor distinct în mijlocul unor popoare străine şi copleşitoare ca număr." (P. Frc., 208—210, T. Papahagi. *Poezia lirică populară.*)

Eroul liric din folclorul olteano-muntenesc i: ipostaza unui Don Juan, într-o poezie exprimînd o senzualitate vie, în imagini de o sensibilă şi sugestivă concreteţe, într-un limbaj nevoalat, nemetaforizat:

Foaie verde trei migdale,
Drum la deal şi drum la vale,
S-o luat lumea de mirare
Că-s fudul şi mă ţiu mare.
Intr-adevăr că-s fudul,
Căci iubesc puţin şi bun!
Frunză verde salbă moale,
Ş-asară trecui călare
Pe la poarta dumitale;
Te zării la lumînare,
Cu cămaşă albă-floare,
Strîmtă-n şale, largă-n poale,
Croită pe ţîţişoare.
Pîn cămaşa înflorită
Văzui botu unei ţîţă;
Botu ţîţii-i roşior,
Mă usuci, puică, cu dor!
— Ş-ăle, ţîţe durdulii
Cui 'le păstrezi şi le ţii?
— Cui le-a sărutat întîi.
— Ş-ăle ţîţe poleite
Ce le ţii acoperite,
Cu pînză albă-nvălite? . . .

(Culegerea *Ion N. Popescu,* text 103)

Sau, într-o altă variantă, voinicul exprimă dezinvolt, colorat senzorial, starea de lingoare argheziană pe care o încearcă şi care n-are nimic din acel sentiment duios, de dor atît de specific îndrăgostitului din lirica ardelenească:

. . . Foicică de năut
Infige secera-n pămînt
Şi suie pe deal în vînt,
Şi-ţi deschide copcile,
Să se vadă ţîţele.
Albe sînt, pustiile,
Albe ca lebedele,
De mă prind frigurile!
De friguri zac şi mă scol,
De dragoste zac şi mor.
Frigurile mă băşică,
Dar dragostea mă usucă.
Nici o boală nu e grea
Ca dorul şi dragostea;
Nici o boală nu mă strică
Ca dorul de ibovnică.

(Culegerea *Gr. Creţu,* text 323)

Poezia populară specifică stilului nordic, mai concentrată şi mai cizelată artistic, are mai adesea structură gnomică. Chiar şi atunci cînd are formă amplă, poezia se organizează concentric, în jurul unui nucleu liric, care este reluat în construcţii sintactice sinonimice sau paralelisme poetice, menite să sublinieze şi să gradeze progresiv ideile şi simţirile, ca în această doină maramureşeană:

Du-te, mîndruţ, şi-mi dă pace,
De-a ta dragoste nu-mi place.
Nici îm place cum săruţi,
Nice la cine te uiţi.
Nici îm place cum iubeşti,
Nice cu cine grăieşti.
Nici îm place cum mă tragi,
Nici cu cine vorbe-ţi faci.
Du-te, mîndruluţ, în draci,
Cu a tău nărav nu-mi placi,
Că tu pe toate le tragi
Şi pe care nu ţi-s dragi.
Numai mie but să-mi faci.
Hei tu, mîndruluţul meu,
Ce copilă mi-am fost eu,
Da mă strîcă dorul tău.
Ce copilă-am fost odată
Ş-amu doru tău mă gată.
Ce copilă-am fost mai mică
Ş-amu doru tău mă strîcă.

(I. Bîrlea, *Cîntece populare din Maramureş*, vol. II)

Spre deosebire de această doină de structură lirică mai arhaică, cîntecul oltenesc şi muntenesc, mai nou, purtînd amprenta specificului poeziei epice, avînd o formă sintactică deschisă, se organizează prin aglomerare de elemente, care pot continua la nesfîrşit:

Foaie verde de trei nuci,
Fa Marie, und' te duci,
Numa-n roche şi-n papuci?
Aşa sprintenă, uşoară,
Parc-ai fi o căprioară.
— Mă duc pînă la izvor,
Să iau apă-n ăst ulcior,
Să mă spăl să fiu frumoasă
Şi la flăcăi arătoasă.
— Fa Marie, n-ar fi rău,
Dacă te-nsoţesc şi eu,
Că-i drumul cam lunguşor,
Pînă-n vale la izvor.

— N-am nevoie de oricare,
Ca să mă-nsoțească-n cale,
Că m-așteaptă badea-n vale.
— Fa Marie, bade-al tău,
Este-un prost și-un nătărău
Și e păcat să-l iubești,
Că tu prea frumoasă ești.
— Îl iubesc și nu-i păcat,
Că doar e flăcău din sat
Nalt, frumos ca și un brad . . .

(*I. Stănculescu*, text 72)

Între balada din Oltenia și Muntenia aflată pînă recent în plin proces de creație și mai ales circulație, surprinsă în numeroase variante bine păstrate, în forme ample, în principalele tipuri și în această colecție, dominînd ciclul *Vitejești*, constituind un neîntrecut document istoric și sufletesc, oglindiri ale unor întîmplări dramatice și al unui viguros eroism, și balade transilvăneană, ajunsă la noi în forme arhaice (adesea intrate în colind) sau, dimpotrivă, aflîndu-se într-un stadiu de destrămare, de cîntec, avînd mai ales o tematică familială, există aceleași deosebiri, ca în cazul cîntecului popular liric. Să urmărim cum se manifestă acest profund specific al folclorului „olteano-muntenesc" în cîteva piese reprezentative ale sale.

Mitul iubirii cosmice dintre cei doi aștri, soare și lună, avînd origini străvechi, întîlnit la egipteni, indieni și vechii greci, exprimînd un îndepărtat stadiu al civilizației umane, sub forma unuia dintre cele mai expresive și plastice simboluri, al neîmplinirii acestei mistuitoare pasiuni, cunoaște la români unele dintre cele mai strălucite întruchipări artistice, de o fantezie profund originală. Este curios cum această perlă a folclorului românesc nu a fost pusă în legătură cu geniala poemă a lui Eminescu, *Luceafărul*, între care se pot face numeroase analogii (mai ales cu varianta transilvăneană). O comparație între două variante ale baladei *Soarele și Luna*, una din Oltenia și alta din Transilvania, va contribui la înțelegerea specificului celor două stiluri în cazul cîntecului bătrînesc. Varianta transilvăneană (culeasă acum 80 ani), se înfățișează în forme poetice cristalizate (asemănătoare

poeziei rituale), reprezentînd un stadiu mai arhaic, aproape mitic, mai naiv din punct de vedere al concepției. În schimb varianta oltenească a baladei *Soarele și Luna* (culeasă de T. Bălășel de la lăutarul D. Ursaru) exprimă un stadiu mai evoluat, fiind vădită asupră-i o influență stilistică a baladei eroice, în acest cîntec epic cu tematică fantastică pătrunzînd numeroase elemente realiste, note de critică socială întîlnite în lirica haiducească. În varianta transilvăneană, Soarele, asemenea lui Hyperion, se duce la Dumnezeu să-l „vămuiască", să-l „slobozească", adică să-l dezlege, în limbajul eminescian, pentru a o putea lua de soție pe sora sa, Luna.

Dacă în varianta transilvăneană se reliefează destinul tragic al Soarelui, în varianta oltenească poetul popular este mișcat de trista soartă a eroinei, sora Soarelui, silită să se mărite cu cine ea nu vrea (ca-ntr-o baladă nuvelistică sau în cîntecele lirice din ritualul nunții).

TRANSILVANIA

Soarele și Luna[1]

Plecat-a sfîntu soare
Și el să se-nsoare,
Soare luminat,
Trup fără păcat.
Plecase, pleca
Și călătorea,
De vreo nouă ani,
Tot pe nouă cai,
Sus în norișori,
Jos în munțișori.
La capete de țări,
La margini de mări.
Și prin vălicioare
Și prin sătișoare.
Și cînd au ajuns,
Caii au răpus.
Și se scobora
Și el ce afla:
La casă curată,
Fața mîndră-naltă . . .

OLTENIA

Soarele[2]

P-ăl buhaz de mare,
Mie mi se pare:
Sînt nouă saiele,
Ca niște argele;
Și-ntr-o argeluță
Mică,
mititică,
Cu ferestri de sticlă,
Cu uși de sipică,
Țese Iana, țese
Pînză de mătase,
Lui Soare cămașe,
Fir și ibrișin,
Lui Soare zăbun.
Soarele-mi venea,
Din gură-mi grăia:
— Țasă, Iană, țasă
Pînză de mătase,
Că te fac mireasă.
Că eu mi-am umblat

[1] *Folclor din Transilvania*, vol. II, colecția A. Milea, pp. 397—403.

[2] *Folclor din Oltenia și Muntenia*, vol. II, col. T. Bălășel.

Pe-o drăguţă jună,
Jună şi rumenă,
În război şedea
Şi frumos ţesea
În casă aleasă,
Pînză de mătasă . . .
La margini cu fir,
Flori de trandafir.
Şi cînd intra,
Bună ziua da,
După „mulţămit"
Astea i-a vorbit:
— Ţese, jună, ţese
Covoare pe mese,
Bine te găteşte,
Nunta ta soseşte.
Să-mi fii soţioară,
Dalbă sorioară.
Juna se mira,
Pe urmă grăia:
— Soare luminat,
Trup fără păcat,
Eu n-am auzit,
Nici n-am pomenit
Soare să se-nsoare,
Şi să ia pe soră!
Soră după frate —
Nunta cu păcate.
Atunci mi-i lua
Şi ne-om cununa
De faci pîn' la cer
Scări de lumînări.
După gîndul meu,
Sfîntul Dumnezeu
Să ne vămuiască,
Să ne slobozească,
Să fie iertate
A noastre păcate.
Şi sora credea
Că el n-a putea.

II

Soare luminat
Trup făr' de păcat,
Cînd a auzit
Ce s-a opintit,
Şi el că făcea
Ce juna zicea:
În cer să suia,
Domnului grăia:
— Să mă vămuieşti,
Să mă slobozeşti
Să-mi iau sorioară,
Pentru soţioară.
Glasul se-auzea,
Şi mi-am trepădat,
Nouă ani pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai,
Nouă pe pămînt,
Nouă su' pămînt:
Caii au spetit,
Potcoave au pierdut
Potcoave de argint,
Unghi-au ciumpăvit.
Şi eu n-am găsit
De potriva mea,
Făr numai tu Iana,
Iana
Cozinzeana,
Surioara mea,
Eşti de seama mea.
Iana asculta
Şi se-nfricoşa,
Lăcrămi podidea,
Pe pînză-i picau,
Stele se făceau,
Din gură-mi grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfînt,
Înger pe pămînt,
Unde s-a văzut
Şi s-a pomenit:
Să ia sor pe frate
Să facă păcate,
Şi frate pe sor,
Fie soţiori,
Poarte-n lume dor.
Verde de trei fagi,
Tu mie să-mi faci:
Un pod peste mare,
Cu stîlpii de ceară,
Iar la cap de pod:
Dalbă mînăstire,
Fie pomenire,
Cu nouă vlădici,
Cincizeci popi mai mici,
De mînă ne-om lua
Şi ne-om cununa.
Din bici că-mi plesnea,
Pe loc îmi făcea:
D-un pod peste mare,
Cu stîlpii de ceară
Iar la cap de pod:
Dalbă mînăstire,
Fie pomenire,
Cu nouă vlădici,
Cincizeci popi mai mici,
De mînă o lua,
Înăuntru intra,
Iana-mi lăcrăma,

Soarelui grăia:
— Nu te vămuiesc,
Nu te slobozesc,
Că eu n-am văzut,
Nici n-am auzit
Soare să se-nsoare
Şi să ia pe soră.
Alt drum să-ţi apuci
Şi să nu te duci
La moşul Avram,
Că e om viclean,
Poate te-o-ndrepta
Şi te-o cununa.
Soarele pleca,
La Avram venea:
— Că eu am venit,
Poate-ai auzit,
Dar să-mi spui tu oare
Ai mai auzit
Soare să se-nsoare
Şi să ia pe-o soră?
Avram se mira,
Apoi îi grăia:
Trup fără păcat,
Alt drum să-ţi apuci
Pînă l-acel plai
La uşa de rai.
De-o fi încuiat
Să ştii că-i păcat.
De-o fi descuiat
Să ştii că-i iertat.

III

Şi soarele pleca
Raiu-nchis era.
Moş Adam venea,
Prin rai îl ducea,
Soarele vedea:
Mesele întinse,
Cu făclii aprinse,
De sfinţi ocolite,
Fete curăţite,
La cap înflorite.
Soarele vedea
Şi se bucura.
Pomii raiului,
Lauda Domnului,
Unii înfloreau,
Alţii se coceau,
Iar alţii perdeau
Frunza, poamele;
Sus pe rămurele
Cîntau păsărele,
Dar nu-s păsărele
Ci sînt sufleţele . . .
Ele ce cîntau
Din gură-mi grăia:
— Of, vlădicilor,
Of, părinţilor,
Unde s-a văzut
Şi s-a pomenit,
Să ia sor pe frate,
Să facă păcate
Şi frate pe sor,
Fie soţiori,
Poarte-n lume dor?
Pravila-mi cătau,
Lacrămi podideau,
Pe carte picau,
Afară-i scoteau.
Iana-mi lăcrăma
Din gură-mi grăia:
Verde de trei fagi,
Tu mie să-mi faci:
D-o scară de fer,
Pîn' la-naltu cer,
Pe ea ne-om sui
Sus la Domnul sfînt
Ca să-l întrebăm,
Voie să luăm.
Din bici că-mi plesnea,
Scara că-mi făcea,
D-o scară de fer,
Pîn' la-naltu cer.
Pe ea se suiau,
La Domnul mergeau.
Domnul de-i vedea,
Din gură grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfînt,
Inger pe pămînt,
Aici ce-ai venit,
Ori mi ţi-a sosit
Vremea de-nsurat
Şi de cununat?
— Doamne, mi-a sosit
Vremea de-nsurat
Şi de cununat,
Şi eu mi-am umblat
Şi mi-am trepădat,
Nouă ani pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai,
Nouă pe pămînt
Nouă su' pămînt,
Caii au spetit,
Potcoave au pierdut,
Potcoave de-argint,
Unghi-au ciumpăvit
Şi eu n-am găsit
De potriva mea,
Făr numai pe Iana,
Iana

Și se lăudau:
— Ferice de noi,
Și de voi de doi,
De părinți, de nași,
Și de-ai voștri frați,
Ici de vor veni,
Bine vor găsi.
Adam îl întorcea,
Din rai îl scotea,
Și-n iad îl băga.
Soarele vedea
Și se-nspăimînta.
Pomii iadului,
Para Domnului,
Negri și pîrliți,
La frunză zbîrciți,
Sus pe rămurele
Cîntă păsărele.
Dar nu-s păsărele,
Ci sînt sufletele . . .
Ele se cîntau
Și se văietau:
Vai și-amar de noi,
Și de voi de doi,
De părinți, nănași
Și de-ai noștri frați . . .
Aici de-ar veni,
Bine ne-or găsi;
Ci, de s-ar grăbi
Ca să se boteze!
Soarele-auzea,
Dar Adam grăia:
— Să știi că-i păcat
Și tu-i veni-n iad
De ai pe-a ta soră
Pentru soțioară.
Soarele grăia:
— Eu m-oi însura,
Nu pot făr' de ea.
Soare luminat,
Trup făr' de păcat
La jună mergea,
Apoi îi zicea:
— Aid să ne luăm,
Să ne cununăm.
Juna i-a grăit:
— Nici n-am auzit,
Nici n-am pomenit,
Soră după frate,
Nuntă cu păcate.
Atunci mi-i lua
Și ne-om cununa
Cînd faci pod de-aramă
Peste Marea Neagră;
Cu stîlpii de ceară,
Că e nuntă iară.
Pe pod mînăstire

Cosînzeana,
Surioara mea,
E de sama mea.
Domnul mi-asculta
Și mi se-ncrunta,
Lumea-ntuneca,
De mînă-i lua,
L-Adam îi ducea,
Că e vechiul de demult,
Cu pravila pe genunchi,
Și-mi judecă pe dreptate
Și-mi fuge de strîmbătate.
Adam mi-i vedea,
Din gură-mi grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfînt,
Înger pe pămînt,
P-aici ce-ai venit,
Ori că ți-a sosit
Vremea de-nsurat
Și de cununat?
— Adame-ai ghicit:
Mie mi-a sosit
Vremea de-nsurat
Și de cununat
Și eu mi-am umblat
Și mi-am trepădat,
Nouă ani pe nouă cai,
Care noaptea pasc în rai,
Nouă pe pămînt,
Nouă su' pămînt,
Caii au spetit,
Potcoave au pierdut,
Potcoave de argint,
Unghi-au ciumpăvit
Și eu n-am găsit
De potriva mea,
Făr numai pe Iana,
Iana
Cosînzeana,
Surioara mea,
E de sama mea.
Adam mi-asculta
Și mi se-ncrunta
De mînă îi lua,
În iad îi ducea,
Pîn iad îi plimba,
Ce vedeau se-nspăimîn-
tau.
Vedeau mulți bușteni
pîrliți,
Viermii cei neadormiți,
Cu gurile proțăpite
Cine-o cădea să-l înghită.
Vedeau păsări negre
Zburînd în pomi negri,

Pentru-a noastră ştire.
Şi tu să-mi aduni,
De peste trei luni,
Patruzeci de popi
Şi-atîţi protopopi,
Patruzeci vlădici.
Ei să se adune
Şi să ne cunune.
Soarele făcea
Juna ce-i zicea.
Şi la naşi pornea,
Naşul că venea,
Pe juna-o ducea
Şi ei tot mergeau
Pînă ajungeau
La ai mînăstire
Pentru-a lor vestire,
Cînd ei îmi intrau,
Popii le cîntau
Unii de frăţie,
Alţi de cununie.
Juna-i supărată
Iese-afară-ndată.
În mare sări
Şi din grai grăi:
— Cînd eu voi sfinţi
Tu vei răsări.
Ne vom mai privi,
Făr' de-mbrăţişare,
Fără sărutare.
Soarele-o căuta
Dar n-o mai afla.
Şi el că s-a dus
Tot către apus.
Şi de supărat
În nori s-a băgat.
Juna cînd ieşea
Şi mi s-arăta,
În capăt de mare
Tot spre înălţare
Şi cînd se suia
Lună se făcea,
Mîndru strălucind,
Noaptea răsfirînd.
Cînd zori revărsa,
Luna se culca,
Soarele ieşea
Roua o sugea.
Unul s-arăta,
Altul s-ascundea,
Deşi se priveau,
Tot nu se-ntîlneau
De-a se-mbrăţişa,
De-a se săruta.

Cîntecu-şi cîntau,
Vorba şi-o făceau:
— Vai de noi,
de noi,
De părinţii noştri,
Cînd ei ne-au făcut
Nu ne-au creştinat,
Nu ne-au botezat,
În mîini nu ne-au pus
Lumînări de ceară
Să vedem cărarea,
Să vedem cărările
Şi toate potecile.
Şi mai departe mergeau,
Ce vedeau se-nspăimîntau;
Vedeau pă-i de trag cu bobii
Şi p-ăi de-ncarcă săracu
Şi-mi descarcă bogatu.
Lăcuieşte cu dracu.
Care din mînă şi-a dat
Şi din gură şi-a-mputat
Mi-e de masă depărtat
De Satana-mpresurat.
Luătoarea laptelui
Mi-e slujnica dracului;
Cîrciumăreasa bătrînă
Mi-o ţine doi draci de mînă
Şi-i dau palme peste gură,
Că n-a dat ocaua plină.
Boerii divanului
Merg în talpa iadului
Şi subprefecţii din plasă
Croiesc dracilor cămaşe.
Afar' din iad mi-i scotea
Şi la rai că mi-i ducea,
Ce vedeau se bucurau.
Vedeau multe mese-ntinse
Cu faclioare aprinse
Şi de mulţi oameni coprinse.
Vedeau păsări albe
Zburînd prin pomi albi,
Cîntecu-şi cîntau,
Vorba şi-o vorbeau:
— Ferice de noi,
De părinţii noştri
Ei cînd ne-au făcut,
Ei ne-au creştinat
Şi ne-au botezat
Şi în mîini ne-au pus:
Lumînări de ceară,

Ne vedem cărarea,
Ne vedem cărările
Şi toate potecile.
Vedeau nişte pomişori
Cu frumoase pomişoare:
Unele se coceau,
Altele se pîrguiau
Şi altele noaptea picau
Sufletu îl desfăidau.
Dar Soarele că-mi grăia:
— Raiule, grădină dulce,
Din tine nu m-aş mai duce,
De glasul păsărilor,
De mireazma florilor,
Dar mai floare peste floare
Mi-este Iana fată mare,
Mi-este Iana Cosînzeana,
Iana, surioara mea
Seacă inimioara mea
De soţie o voi lua,
Chiar de m-ar arde para!
Pe Iana de mînă o lua
Şi din rai că mi-o scotea,
Peste mare mi-o trecea.
Iară Iana-aşa-mi grăia:
— Soare luminate,
Trup făr' de păcate,
Soare ca un sfînt,
Înger pe pămînt,
Unde s-a văzut
Şi s-a pomenit:
Fomeea-nainte,
Bărbatu pe urmă!
Ea pe urmă rămînea,
Cruce-n piept că mi-şi făcea
Şi din gură-aşa-mi grăia:
Decît talpa iadului
Fire-aş masă peştilor,
Şi rugină pietrilor.
În mare se arunca,
Dumnezeu nu se-ndura:
Pe Iana nu mi-o-neca,
D-o mreniţă mi-o făcea.
Dar Soarele ce-mi făcea:
Trei ani secetă ţinea,
Apele mării seca,
Şi mreniţa mi-o prindea.
Dumnezeu nu se-ndura:
Mreana din mînă-i lua,

Sus pe cer mi-o arunca,
Luniţă că mi-o făcea
Şi din gură-i blestema:
De-alergat să v-alergaţi
Dar în veci să nu vă prindeţi.

Creaţie spirituală fundamentală a poporului nostru, strălucită afirmare a fanteziei geniului poetic românesc popular şi „cult", *Mioriţa* cunoaşte în folclorul românesc nu numai cea mai mare frecvenţă ca motiv, dar şi cele mai originale ipostaze şi întruchipări artistice, diferite de la o regiune la alta, în fiecare localitate, la fiecare creator şi interpret popular. Aşa cum s-a remarcat de mult şi cum mai ales le descrie şi urmăreşte minuţios, în toate implicaţiile artistice în lucrarea sa monografică consacrată *Mioriţei,* A. Fochi, există două tipuri principale pe care le cunoaşte motivul mioritic la noi: *tipul-colind,* specific Transilvaniei, mai vechi, şi *tipul-baladă,* întîlnit în Moldova şi Muntenia, Oltenia, Dobrogea etc. de dată mai recentă.

Tipul-colind, cunoscînd la rîndu-i numeroase subtipuri specifice diferitelor ţări şi zone ale Transilvaniei, este unitar în ceea ce priveşte originea sa străveche, structura stilistică arhaică, mai concentrată şi cristalizată, fiind prezente în variantele care circulă azi doar cîteva din motivele principale ale *Mioriţei*-baladă.

Poate însă că cele mai evoluate şi dezvoltate, cele mai realizate poetic sînt variantele moldoveneşti ale *Mioriţei,* al cărei *tip* reprezentativ este varianta lui Alecsandri, care, cu toate intervenţiile poetului, are în esenţa ei autenticitate populară. De altfel Vrancea, cercetată şi explorată de I. Diaconu în profunzime, pare să fie una din vetrele principale care au iradiat cu tărie motivul mioritic, dacă nu cea mai de seamă dintre cele cunoscute azi.

În sudul ţării, în Muntenia şi Oltenia, *Mioriţa* pare să realizeze o sinteză dintre tipul moldovenesc şi balada *Voinicul rănit,* care circulă cu intensitate în aceste părţi. O paralelă dintre textul celor două balade poate conduce spre pro-

cesul de confluență a celor două motive, de influență reciprocă, fiind revelator pentru geneza cîntecului popular, în ambele balade fiind vizibil transferul de imagini și motive poetice (portretul ciobanului, al mamei) de episoade întregi și desigur îmbogățirea, în fiecare caz, cu noi sensuri.

Voinicul rănit

(Col. Gr. Crețu)

Sub umbră de nuc,
Îmi doarme-un voinic,
Murgu-i priponit
Cu pripon de-argint,
Și unde că-mi venea
Vreo opt hoți să-l ia,
Dar el strătiga,
Voinic deștepta.
Voinic se scula,
De frîu că-l lua,
La apă-l ducea
Și-astfel îi zicea:
— Bea, murgule, bea,
Lupii te-ar mînca,
Lupii și cloncanii,
C-așa vor dușmanii.
Că eu cînd dormeam,
Frumos vis visam,
Că mă logodeam
C-o fată de crai,
Adusă din plai.
— Taci, stăpîne, taci
Că nu știi ce faci.
La mine venea
Hoți ca să mă ia,
De-aia-am strătigat,
De te-am deșteptat.
El încăleca,
În goană-alerga,
Dar murgu-l trîntea
Și hoții venea,
La el să mi-l ia.
Pe murgul l-au luat,
Pe el l-au tăiat.
Nu l-au omorît,
Numai l-au căznit;
La un ciolpan mare,
Mi l-au răstignit.
Avea el o mamă,
O mamă bătrînă,
Cu brîul de lînă,

Mioara

(Col. Gh. I. Neagu)

Mioară, mioară,
Laie, bucălaie,
De mi-ești năzdrăvană,
De trei zile-ncoace
Gura nu-ți mai tace,
Nici iarba nu-ți place;
Nu știu, mi-ești bolnăvioară,
Ori mi-ești năzdrăvană!
De cap ți se face,
Oar de capul tău,
Oar de capul meu.
Dacă ești năzdrăvană,
Mioară, mioară,
Să-mi spui ce ți-e-n gînd.
— Stăpîne, stăpîne,
Dă oile-ncoace
La cest zăvoi negru,
Că-i iarbă de oi
Și umbră de voi.
Stăpîne, stăpîne,
Cheamă și d-un cîine,
Cel mai frățesc
Și cel mai haiducesc,
Că prin apus de soare,
Vrea să te omoare
Voinicul vrîncean
Și cu moldovean,
Că ai oi mai multe,
Multe și cornute
Și cai învățați
Și cîini mai bărbați.
— Mioară, mioară,
D-o fi adevărat
Și m-o omorî,
Drept să le spui,
Ei să nu mă îngroape
În colți, în bolovani,
Ci să mă îngroape
La ușa strungii,

Cu furca seină,
Ea că-l căuta
Şi mi-şi întreba
Pe cine-ntîlnea.
Din drugă-ndrugînd,
Din gură-ntrebînd
Ea că se ducea,
Pînă ce-ajungea
La Dunărea mare,
Care seamăn n-are.
— Dunăre, Dunăre,
Drum fără pulbere,
De-ai fi vorbitoare
Cum eşti curgătoare,
Eu te-aş întreba
D-un fecior de-al meu,
Tovarăş de-al tău.
— Eu nu l-am văzut
Şi să-l fi văzut,
Nu l-am cunoscut.
Dar tu să te duci,
Drumul să-l apuci
La soră-mea ceaţa,
Ceaţa, negureaţa.
Ce e negureaţă
Peste lumea toată.
Şi ea se ducea,
Din drugă-ndrugînd,
Din gură-ntrebînd:
La ceaţă-ajungea
Şi o întreba:
— Ceaţă, negureaţă,
De-ai fi vorbitoare
Cum nu eşti curgătoare,
Eu te-aş întreba
De-un fecior al meu,
Tovarăş de-al tău,
Voinicel şi-nalt,
Nalt şi sprîncenat,
Stricat de vărsat.
Sprîncenuşa lui,
Pana corbului,
Ochişorii lui,
Mura cîmpului,
Două mure coapte,
De soare departe,
Coapte la pămînt,
Neajunse de vînt,
Coapte la răcoare,
Neajunse de soare.
Ceaţa că-i zicea:
— Ba eu l-am văzut
Şi l-am cunoscut.
Dar tu să te duci,
Drumul să-l apuci,
Din drugă-ndrugînd,
Din gură-ntrebînd.

În jocul mieilor
Şi-n treacătul oilor.
Şi fluieraşul meu,
Ei să mi-l puie
În chiotoarea stînii:
Cînd vîntul o bate,
Prin el o răzbate
Şi el mi-a cînta,
Fluieraş de os,
Cum cîntă duios.
Oile mi l-o auzi
Şi ele s-or strînge,
Pe mine m-or plînge
Cu lăcrămi de sînge.
Cele bucălăi
Mi-or plînge pe văi,
Cele oi cornute
Plînge-m-or pe munte,
Cele ocheşele
Plînge-m-or pe vălcele.
Iar tu, mioară, mioară,
Cînd îţi merge-n jos,
Pe Dunăre-n jos,
Tu să-mi zbieri duios.
Cînd te-o auzi
O mamă bătrînă
Cu brîul de lînă,
Ştergar de păr de că-
milă,
Ea mi te-o-ntîlni
Şi mi te-o-ntreba:
— Mioară, mioară,
Drept să-mi spui
De mîndrul ciobănaş,
Flăcăiaşul meu;
Perişorul lui,
Pana corbului;
Ochişorii lui,
Mura cîmpului;
Mustăcioara lui,
Spicul grîului,
Tu să-i spui adevărat,
Că eu m-am însurat
Şi-am luat o mireasă
A lumii crăiasă.
Dacă te-o-ntreba
Un' să mă găsească,
Tu drept să-i spui
Să meargă pe Dunăre-n jos
Şi ea ca să suie
Într-un anin negru,
Nimic să nu vorbească,
Numai să crocănească.
Ea pe lîngă Dunăre mer-
gea
Şi din gură grăia:
— Dunăre, Dunăre,

Tu să mi te duci
La ăl ciolpan nalt,
Nalt şi minunat.
E fi-tău culcat,
Culcat şi lungit,
De trei luni rănit.
Trupuşorul lui,
Nouă tăieturi,
Nouă-mpuşcături,
Tu să mi te faci
Corboaică bătrînă,
Să mi-l ciuguleşti,
Să mi-l cloncăneşti.
Ea că se ducea,
Pînă ce-l găsea
Şi mi-l ciugulea
Şi mi-l cloncănea.
Dar el îi zicea:
— Corboaică bătrînă,
Fă-ţi de mine milă,
Nu mă ciuguli,
Nu mă cloncăni.
Dar ea ce zicea?
— Nu-s corboaică, maică,
Ci sînt maica ta,
Care te-a născut
Şi mi te-a crescut
De mult nu te-a văzut.
— De eşti maica mea,
Maică, să te duci
Peste nouă mări,
Peste nouă ţări,
S-aduni buruieni,
Să-mi pui pe la răni;
Peste Nadolie,
Vede-o-aş pustie,
Mi-a pus capul mie.

Drum fără pulbere
Şi fără făgaş,
Ce drum drăgălaş!
De-ai fi vorbitor
Cum eşti curgător!
Mioara-i zicea:
— Nu mai întreba,
Du-te la anin,
La acest anin negru
Şi-mi crocăneşte
C-ai să mi-l găseşti.
Ea mi s-a dus,
În anin s-a suit
Şi mi-a crocănit
Şi el mi-a strigat:
— Uş, corboaică neagră,
Că nici n-am murit
Şi m-ai crocănit,
Dac-oi muri
Tot mi-ei crocăni!
— Nu-i corboaică neagră,
E muma ta dragă,
— Mamă, bună eşti,
Să te duci să-mi caţi
Leacuri prin munţi nalţi,
Poate mă scăpaţi.
— Eu, mamă, am auzit
Că tu te-ai însurat,
Pe nimeni n-ai chemat
Tu ai avut naş
Şi nuntaşi
Brazi şi păltinaşi,
Şi la nunta ta
A căzut o stea
Ş-aia m-a-ntristat
De am plecat
Ca să te cat.
Iaca eu mă duc,
Leacuri d-oi găsi,
Acu oi veni.
Mioara i-a spus
Să-ntoarcă-napoi
Că moare-n zăvoi.

Însă specificul folclorului Munteniei şi Olteniei este dat în primul rînd de aşa-zisul „cîntec bătrînesc“, de eposul eroic, care fără să se fi constituit în vaste cicluri şi epopei, ca la alte popoare, luînd o multitudine de forme şi tipuri, va rămîne peste veacuri un document artistic inegalabil asupra unor momente tipice din viaţa şi istoria poporului nostru. Marele istoric N. Iorga a subliniat, sintetizînd părerile înaintaşi-

lor, „istoricitatea“ cîntecului nostru bătrînesc, urmărind să identifice fapte și întîmplări, personaje istorice în balada românească.

În capitolul „Poezia populară și începuturile literaturii culte (sec. XV—XVI)“, N. Iorga remarcă atît permanența, cît și caracterul proteic al eposului românesc:

„Dar se pune întrebarea: Balada populară, în legătură cu viața, cu faptele, cu biruințile și iubirile voievozilor, se poate ea caracteriza mai departe?

Această baladă nu e doar fixată pentru totdeauna. Ea trăiește în vremuri și după vremuri, în oameni și după oameni. E nouă cu fiecare om nou care o cîntă și trebuie să fie adevărată și pentru fiecare epocă care o ascultă. Ea primește idei, cunoștințe, sentimente, fapte, străine vremii în care s-a născut pentru pomenirea unei isprăvi de vitejie. Nu se poate găsi un meșter așa de mare în osebirea horbotei de urzeală, încît să poată statornici tot ceea ce e mai vechi, mai autentic într-o baladă, să tragă contururile care s-au tot șters cu timpul“ (p. 33). (N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, vol. I, 1925, București.)

În balada *Pe Valea Galbenei* (din colecția lui Gh. I. Neagu), una dintre cele mai desăvîrșite piese ale eposului eroic românesc, se conturează tabloul unuia dintre cele mai tipice și dramatice momente din istoria poporului nostru, acela al invadării țării de către cotropitori (tătari) și al luptei eroice de eliberare. Dramatismul baladei se realizează prin crearea contrastului dintre zugrăvirea atmosferei de viață patriarhală, armonioasă, luminoasă, cu evocarea horii în ziua de Paști și vestea sosirii tătarilor, urmată de înrobirea aproape a tuturor locuitorilor satelor prădate.

Momentul zugrăvit în baladă este deosebit de înălțător și impresionant, amintind eroismul din *Scrisoarea III* a lui M. Eminescu, dar spre deosebire de realismul rembrandtian cu care este evocat trecutul glorios de către marele poet, la marea încleștare participînd neamul întreg și na-

tura însăşi, creatorul anonim înfăţişează, personificînd aspiraţia maselor, un voinic cu puteri legendare, fabuloase, care se luptă singur pentru ai săi şi-i eliberează.

Pe valea Galbenii

Foaie verde a murele
Cam pe valea Galbenii,
În gura Catabugliei,
Sînt trei sate împreunate,
Neîntrebate, nesfătate,
N-a dat araci la domnie,
Nici banii la visterie,
Pîrcălabul nu le ştie.
Sînt de toate-ndestulate
Şi de miere şi de unt,
Dulceaţa de pe pămînt.
Foaie verde-o viorea,
Noaptea Paştelui venea,
Toată lumea se gătea,
La biserică pleca,
Sfînt de Paşti în gură lua
Şi-acasă se-napoia,
Toată lumea că prînzea,
Cîte-un ou roşu spărgea
Şi la zbor că mi-şi ieşea
Cam pe valea Galbenii,
În gura Catabugliei,
La cea mică cîrciumioară,
Nebăgătoare de seamă,
Numai c-o sută de uşi,
C-o sută cinzeci de buţi,
Tot buţi, neică, buslăgele
De cîte-o sută de vedre.
Lăutarii că cînta,
Toată lumea că juca.
În sat cine rămînea?
Numai trei moşnegi bătrîni,
Cu barbele pîn' la brîu,
Cu fesuri pe hîrca goală,
Cu cîrlige-n subţioară.
Dar ei, frate, ce-mi făcea?
Mai sta şi ei ce mai sta
Şi la horă că pleca,
Mijloc de horă intra
Şi pe scaune şedea
Şi la lume că privea,
Unde lăutari cînta,
Toată lumea că juca.
Dar ce lume că privea?

Sorile, cumnatele,
Şi mai mari nepoatele,
Şi junăi făr' de mustaţă,
Car' se-nvaţă-a strînge-n braţe
Şi sărută cu dulceaţă.
Cînd da soarele-n diseară,
Cînd ochii că-şi arunca
Dincotro soare răsare,
Tare vine şi-mi soseşte,
Venea cioară gărăind,
Piatră din gură lăsînd,
Mijloc de horă trîntea.
Un moşneag că s-alegea,
Pietricica c-o lua,
Mi-o lua şi mi-o cetea,
Lăcrămile-l podidea
Şi din gură că striga:
— Băi băieţi,
Ia cîntaţi, nu prea cîntaţi,
Ia jucaţi, nu prea jucaţi,
Care din voi vă aflaţi,
Pe arvune vă urcaţi,
Vă uitaţi la răsărit,
Pe semnul ce s-a făcut.
Aici am îmbătrînit,
Barbe negre ne-a albit,
As' semn nu ni s-a făcut.
Un voinic că s-alegea,
Pe arvune se urca,
Se uita la răsărit
Pe semnul de s-a făcut.
Vin tătarii năbăiţi,
Ştii, ca sloii zvăpăiţi.
Tătari, vere, tătari, dragă,
Tătărimea Crinului,
Staroştea scaunului,
Puterea Bugeacului.
Cînd voinicul că-i vedea,
Jos din arvune se da,
Nici cuvîntul nu-l spunea,
Tătarii-n ţară sosea,
Toată lumea c-o robea.
Dar ce lume că robea?
Fete mari cu bani pe cap,
Tot gata de măritat,
Tătari cu ele-a plecat;
Şi femei de cîte-un prunc,
Tătari cu ele se duc;
Şi flăcăi făr' de mustaţă,
Car' se-nvaţă-a strînge-n braţă
Şi sărută cu dulceaţă;
Copilaşi d-ăi mititei
Cu desăgeii pe ei,
Se duc tătarii cu ei.
Numai cine-i rămînea?

Numai trei moşnegi bătrîni,
Cu barbele pîn' la brîu,
Cu fesuri pe hîrca goală,
Cu cîrlige-n subţioară.
Lua şi ei scaune la spinare
Şi ieşea la drumu-ăl mare
Cu faţa la sfîntul soare,
Usuce, să facă poame.
Cînd ochii că-şi aruncau
Dincotro soare răsare,
Tare-mi vine şi-mi soseşte
D-un voinic de la Stăneşti
De-ncalică cît clipeşti,
Un voinic cam iortoman,
P-un cal galben, dobrogean,
Coama-i bate bogniţa,
Coada-i trage spojar verde,
Spojar verde de pe baltă,
De plăteşte lumea toată.
Cînd la moşnegi c-ajungea
Cu bună ziua le da,
Iar moşnegii-i mulţumea.
Iar voinicu-i întreba:
— Băi moşnege, dumneata,
De ce-aţi luat scaune la spinare
Şi-aţi ieşit pe drumu-ăl mare
Cu faţa la sfîntu soare,
Vă uscaţi, vă faceţi poame?
Iar moşnegii că-i spunea:
— Băi voinice, dumneata
Cum făcuşi de ne-ntrebaşi,
Adevărul spune-ţi-aş.
De ce-am luat scaune la spinare,
Şi-am ieşit la drumu-ăl mare
Cu faţa la sfîntul soare?
Ne uscăm, ne facem poame,
Că tot murim noi de foame,
Noi sîntem din ale trei sate împreunate,
Nentrebate, nesfătate,
Şi de toate-ndestulate.
Şi de miere şi de unt.
Dulceaţa de pe pămînt
La ele s-a grămădit,
Car' n-am văzut de cînd sînt!
N-a dat araci la domnie,
Nici banii la visterie,
Pîrcălabu nu le ştie.
Dar pe-anume cum le cheamă?
A mai mare, Studina,
Mijlocia, Vişina
A mai mică, Urzica,
Cinci sute de case-n ea,
Aia mai de nimica.
Tătarii-n ţară-a sosit,
Toată lumea ne-a robit

Şi numai noi c-am rămas.
Am luat şi noi scaune la spinare
Şi-am ieşit la drumu-ăl mare,
Cu faţa la sfîntu soare,
Ne uscăm, ne facem poame,
Că tot murim noi de foame.
Cînd voinicul i-auzea
Şi din gură le zicea:
Ce voi mie-mi dăruiţi
Şi vă dezrobesc eu ţara?
Cînd moşnegii c-auzea,
Voinicului că-i spunea:
Îţi dăm ale trei sate împreunate,
Neîntrebate, nesfătate
Şi de toate-ndestulate
Şi de miere şi de unt,
Dulceaţa de pe pămînt,
Car' n-am văzut de cînd sînt.
Iar voinicul le spunea:
— Băi moşnege, dumneata,
Oi avea vreo nepoţa
Să fie soţia mea,
Să vă dezrobesc ţara.
Un moşneag că se scula,
Voinicului că-i spunea:
— Am eu, frate, o nepoţa,
Smată, smată şi de treabă
Cu codiţa gălbioară,
Ochii-n cap ca de mioară,
Vreau să-ţi fie soţioară.
Cînd voinicul c-auzea,
După tătari se lua,
Pe tătari că-i ajungea,
De la coadă că-i lua
Şi-ncepea de mi-i tăia.
Unde mi-i tăia grîneşte
Şi mi-i trîntea pologeşte,
Şi mi-i grămădea clăieşte.
Cînd lumea că mi-l vedea,
De sănătate-i ruga:
— Ţine, Doamne, mult aşa,
Ne dezrobească ţara.
Dar voinicul ce făcea?
De fetiţă se uita.
Sama bine cînd băga,
Un tătar că mi-o luase
Şi prin păduri c-o băgase.
După tătar se lua,
Şi tătarul că-l tăia,
Şi fetiţa c-o lua,
Şi pe cal că mi-o suia;
Toată lumea c-o lua
Şi la sate c-o aducea,
Şi ţara c-o dezrobea.
La moşnegi că se ducea,

Cu fetița alăturea
Şi din gură că zicea:
— Băi moşnege, dumneața,
V-am dezrobit eu țara.
Asta e nepoata ta
Să fie soția mea?
Iar moşneagul că-i zicea:
— Băi voinice, dumneata,
Ne-ai dezrobit țara
Şi-asta e nepoata mea,
Să fie soția ta,
Dar nu-i luată cu plosca,
Să fie soția ta;
E luată cu sabia,
E ca surioara ta.
Dacă nu crezi vorba mea,
Du-te la Sîntabăra
Şi citeşte pravila,
Şi voinicul c-auzea,
La Sîntabăra pleca
Şi pravila c-o citea
Şi pravila că-i spunea:
Nu e luată cu plosca
Să fie sotia ta,
E luată cu sabia
E ca surioara ta.
Frați de cruce se prindea
Şi țara c-o dezrobea.

Dacă Transilvania este îndeobşte recunoscută ca o regiune mai păstrătoare a unor forme arhaice, poetice şi de limbă, aceasta se explică şi prin aceea că genul poeziei rituale (şi îndeosebi colindele) au influențat stilistic cîntecul popular liric şi epic. În Moldova, dar mai ales în Muntenia şi Oltenia, se poate spune că, dimpotrivă, vigoarea procesului de creație şi circulație a eposului eroic şi-a pus amprenta asupra poeziei obiceiurilor tradiționale. Motivului predilect din colindul transilvănean al luptei voinicului cu leul, motiv străvechi (cum a arătat şi B. Bartók), îi corespunde în Muntenia, circulînd tot în colind, motivul luptei voinicului cu şarpele (balaurul). După părerea noastră, motivul a pătruns în colind sub influența baladei (care aici are o mare frecvență) şi nu a fost luat din basm (în baladă este posibil să se fi făcut acest împrumut). Iată cele două colinde:

TRANSILVANIA

Sub ceru-şi de răsărit[1]

Junele bun!
Mîndru-i pomu d-înflorit
Sub poalele pomului,
Şede-un june hodineşte
Şi murguţu-şi potcoveşte
Cu potcoave de molotru,
Cu cunie de sîrmă întoarsă
Ce la drumu-s ghimpuroase.
Pînă june potcovea,
Maică-sa la el venea,
Şi din gură-aşa grăia:
— Ce rînd june d-ăst rînd,
De tu murgu-ţi potcoveşti
Cu potcoave de molotru,
Cu cunie de sîrmă-ntoarsă,
Ce la drum-s ghimpuroase?
June din gură grăia:
— Maica mea, bolundă eşti,
Mare eşti puţin pricepi,
De nu mi te nădăieşti
Dă eu mi-am îndoblicit
Peste vîrful munţilor,
Prin crucile brazilor,
În torîştea sterpelor
Este-un leu,
îi cîine rău,
Duce-m-oi
d-aduce-l-oi!
Pînă june cuvînta,
El pe murg şi-ncăleca.
Saltă ici, saltă colea,
Peste vîrful munţilor
Pin crucile brazilor,
În torîştea sterpelor,
Găsi leul adurmit,
D-adurmit,
nepomenit,
Pînă june se gîndea,
Leu din somn se pomenea
Şi din grai aşa-mi grăia:
— Ce rînd june de-ăsta rînd,
De la mine ţi-ai venit,

MUNTENIA

Din staroştea şarpelui[2]

Din staroştea şarpelui
Oi leroi da leroi
Doamne! *(Refren)*
Şade-un şarpe stîrnoţat,
Stîrnoţat şi mîniat.
Mulţi coconi au văduvit
Coconiţe-au sărăcit.
Dară Gheorghe bun viteaz
Bun cal are hărănit.
Grajd de piatră măturară,
De mîncare ce-i dădeară:
Fîn cu flori din sărbători,
Cules de două surori.
De greunţe ce i-au dat?
Tot grîu roşu vînturat,
Cu feldera-i măsurat.
Dar de bere ce i-au dat?
Tot vinu roşu strecurat,
Cu vedriţa-i măsurat.
Şi-l înşală — şi-l ţesală,
Şi-l scoate din grajd afară
Şi-l înşală-n două şăi,
Şi-l înfrînă în două frîne,
Şi-l închingă-n două chingi,
Lua-ş paloşul la ciochini,
Buzdugan în ceea mînă,
Picioru-n scară puneară,
Cruce-n piept că mi-ş făceară,
Şi pe dînsu-ncălicară,
Şi p-un drum că-mi apucară,
Tot p-un drum cam părăsit!
Cu troscot verde învălit,
Cu negar-acoperit.
Merse drumu jumătate,
Jumătate-a treia parte.
Şarpe de veste prinsese,
Şi-ndărăt se-nvîrtejară,
Şi-nainte că-i ieşară.
Buzduganu repezeară,
Cu paloşu-l potriveară,
Drept în piept că mi-l plesneară,
Trei dărabe mi-l făceară,
Capu-n suliţă că-i luară,
Şi-ndărăt se-nvîrtejară,

---

[1] *La luncile soarelui*, pp. 76—79.
[2] C. Mohanu, *Folclor din Ţara Loviştei*.

Că la mine n-o venit
Om mirean de pe pămînt!
Sau în puşti să ne-mpuşcăm,
Sau în sabi să ne tăiem,
Sau în lupte să ne luăm?
— Ba în lupte că-s mai drepte!
Se luptară-o zi de vară;
Cînd îşi fu în murg de sară,
D-aduse june pe leu
Cum l-aduse
Jos mi-l puse;
Băgă mîna-n buzunariu,
Scoase-o sfoară de mătasă,
Împletită în cinci, în şasă
Şi-n grumazi că mi i-o trase
Şi-apucă pe plai în vale.
Cine-n lume mi-l vedea,
Toţi pe el mi-l fericea:
— Fericean de tine, june,
De tine, de maică-ta,
C-a scăldat şi-o înfăşiat,
Că-i aduci un leu legat,
Leu legat, nevătămat!
Leu din gură şi-mi grăia:
— D-alele, stăpînul meu,
Slăbeşte-mă din curele,
Că la drum nu mai pot mere!
Pe june mintea-l trăgea,
Din curele-l mai slăbea,
Leu din gură-aşa grăia:
— Rămîi, june, sănătos,
Că eu la mînă ţi-am fost,
Tu stăpîn de mini n-ai fost.
(A. Viciu, *Clopotiva, Haţeg, Hunedoara*)

Pe la cruce de voinici,
La mese de jupînese,
Toţi pe el cînd mi-l vedeau,
Toţi pe el mi-l fericeau,
Ferice Gheorghe de tine!
Şi de cei ce fac ca tine,
Fie viteji ca şi tine,
Unde-i Gheorghe cel frumos?
El să-mi fie sănătos!

Descîntecul popular — făcîndu-şi simţită prezenţa în numeroase variante în ***Folclor din Oltenia şi Muntenia***, îşi are impulsul originar în incantaţia magică primitivă. Pierzîndu-şi de mult funcţiunea magică (la fel ca alte genuri ale poeziei populare), de-a lungul secolelor suferind o neîntreruptă cizelare artistică, descîntecul cunoaşte astăzi măiastre închegări artistice, care stîrnesc o nestinsă şi pură emoţie estetică. Descîntecul de dragoste nu este numai un neîntre-

cut elogiu al canonului de frumuseţe umană, dar şi o expresie rareori atinsă a unei răscolitoare pasiuni, a unei iubiri dezlănţuite, ce nu cunoaşte margini şi stavili:

Plecai duminică dimineaţa
Pe cale, pe cărare.
Mă-ntîlnii cu ciuta-n cale.
Nu-i ciuta de-ncintă meri şi peri,
Dealurile şi văile,
Ci-i ciuta de-ncintă toată lumea,
Toţi jendarii,
Toţi primarii,
Toţi popii,
Toţi potropopii
Şi judecătoru din scaun!
Să moară şi să plesnească
Lumea şi ţara după mine!
Cînd mi-o auzi graiu,
Să zică că-s craiu.
Soare, soare frăţioare
Dă-mi mie razele tele
Pe braţele mele,
Să mă hărănesc în lume şi-n ţară cu ele.
Cum dă porcu cu nasu prin toate părţile,
Cum dă raţa cu nasu,
Aşa să dea mîndrele după mine.
Cînd mi-aude graiu
Să zică că-s craiu!
Mîndra mea să moară şi să plesnească după mine.
Cînd mi-o auzi graiu
Să zică că-s craiu!
Cum îndulceşte zaharu
Toate gurile,
Toate beuturile,
Aşa să mă-ndulcească pe mine toată lumea,
Toate fetele,
Toţi băieţii,
Toată suflarea,
Toată mişcarea.
Pe unde merg eu
Lumea şi ţara să plesnească după mine.

(M. Gregorian, *text 502)*

În nordul Olteniei cîntecul popular pare să facă sinteza dintre modalităţile poetice ale stilului nordic şi sudic, comunicînd un lirism inefabil, specific Transilvaniei — în tipare epice —, avînd tendinţa de amplificare specifică sudului, ca această doină din Cloşani, exprimînd cu o artă rară, tainica împletire dintre sentimentul iubirii şi acela al naturii.

— Codre, codre, frate codre,
Eu prin tini mult am şazut,
Ş-aşa trist nu te-am vazut!
— Eu, mîndră, m-am întristat,
Că-un vînt rece-o aburat
Ş-o zăpadă grea a dat.
Neicuţă-al tău s-onsurat
Şi cucu-n ţară-o plecat!
— Lasă, codre, frăţioare,
Lasă neica să se-nsoare,
Că primăvara iar vine
Ş-odrăsleşte frunza-n tine.
Frunza-n tine-o odrăsli,
Cucu din ţară-o veni,
Eu alt neică mi-oi găsi
Şi prin tini oi veni.
Frunză verde foaie lată,
Munte, munte, fă-te roată
Şi din tini fă o săgeată
Şi doboară-n sat odată,
De vezi neica-al întristat,
De vezi cum s-anveselat
Şi jură pe strîmb de faţă
Că n-a fost la mine-n braţă.
Şi tu, munte, bine ştii
Cînd eram numa noi trei.

(M. Gregorian, *259)*

Creatorul popular de pe aceste meleaguri, cîntînd marile teme universale, brodate pe un bogat arsenal de mijloace artistice moştenite din străbuni, prin transmiterea din generaţie în generaţie, trecîndu-le prin inteligenţa vioaie şi temperamentul tumultuos al tipului românesc sudic, a topit în fantezia sa inspirată cele mai expresive şi plastice motive poetice româneşti, imprimîndu-le o puternică pecete de originalitate în structura stilului şi în concepţie şi dîndu-le o strălucire artistică nouă şi modernă.

O problemă care a preocupat pe culegători şi editura, a cărei importanţă au subliniat-o în numeroase rînduri folcloriştii, a fost aceea a clasificării materialului folcloric. Pînă azi nefiind elaborată o clasificare ştiinţifică întemeiată pe cunoaşterea exhaustivă şi adîncită a folclorului românesc, pe deplin mulţumitoare, care să pună în valoare conţinutul tematic şi struc-

tura artistică a poeziei populare românești, am adoptat, în volumele III, IV și V, o clasificare aproape în general acceptată. În cazul baladelor am adoptat clasificarea lui Al. I. Amzulescu din ediția *Balade populare românești,* 3 vol., București, 1964, cu o mică modificare: am așezat ciclul *Păstorești* imediat după *Fantastice,* conducîndu-ne după criteriul vechimii. În cazul poeziei lirice am păstrat clasificarea din *Flori alese din poezia populară,* ediție îngrijită în redacție de Ioan Șerb, București, 1960. În privința ordinii genurilor poeziei populare, am adoptat pe aceea recomandată și în tratatul Academiei, *Istoria literaturii române,* vol. I (partea de folclor), București, 1964, punînd mai întîi poezia obiceiurilor, apoi epica (baladele) și la urmă lirica. De la această ordonare ne-am abătut în unele cazuri, punînd mai întîi baladele, atunci cînd unele culegeri aveau doar cîteva texte din folclorul obiceiurilor tradiționale. În vol. I, M. Gregorian a păstrat o clasificare aparte, iar în cadrul fiecărui gen a așezat textele după sursa lor, după localități și nu după afinități tematice sau artistice. În vol. al II-lea s-a păstrat în mare măsură orînduirea materialului făcută de T. Bălășel, căreia i s-au adus unele neînsemnate modificări. Baladele au fost clasificate și în volumul al II-lea după sistemul preconizat de Al. I. Amzulescu.

Toate culegerile din această colecție, în afară de cele ale lui M. Gregorian, au adoptat o transcriere literară. Culegătorii care au contribuit la realizarea acestei ediții, chiar fără să înregistreze particularitățile fonetice (ca M. Gregorian), fiind în genere originari din părțile din care au colecționat folclor, s-au dovedit a fi, majoritatea, buni cunoscători ai acestor graiuri și deci o transcriere greșită este aproape exclusă. De la aceasta, se înțelege, face excepție, colecția lui Gr. Crețu. Editura nu a intervenit în problemele de transcriere a textelor, decît în ceea ce privește ortografia și unificarea unor forme, în înlăturarea greșelilor prezente în manuscris.

Cum nu este posibil în folclor reconstituirea unui text critic pe baza mai multor variante, ca în cazul operelor scrise, a filologiei clasice, editura își face un merit de a publica aceste culegeri, a căror autenticitate mai mare sau mai mică va fi verificată prin editarea fondului inedit al Arhivei, înregistrat cu mijloace tehnice moderne, după metode științifice.

Atunci se va putea realiza dezideratul folcloristului C. Brăiloiu:

„Atît în timpul culegerii documentelor, cît și în timpul clasării lor un principiu va trebui să stăpînească neîncetat munca noastră: excluderea în extrema măsură a posibilului a oricărui element subiectiv... Grija obiectivității ne va impune mai întîi înregistrarea mecanică a melodiilor. Numai mașina este obiectivă și numai reproducerea ei este întreagă și netăgăduită“ (p. 5). (Constantin Brăiloiu — Arhiva de Folklore a Soc. Compozitorilor Români — *Schiță a unei metode de folklore muzical,* extras din revista „Boabe de grîu“, anul II, nr. 4, București, 1931.)

Editura a fost preocupată de a înzestra ediția cu un aparat critic adecvat, menit să sublinieze și să expliciteze valorile acestui vast material folcloric. Astfel s-au alcătuit studii introductive (la colecțiile mai mari), prefețe, prezentări (la culegerile mai restrînse și mai recente), glosar, indici ai informatorilor etc. Culegerea lui M. Gregorian, fiind rodul unei cercetări filologice, autorul a pus accentul mai puțin pe o cercetare folclorică propriu-zisă cît pe latura lingvistică, întocmind un glosar general al graiului regiunii studiate. Volumele II și IV, cuprinzînd culegerile lui T. Bălășel și Gr. Crețu, cele mai vechi și mai ample totodată, se deschid cu studii amănunțite asupra activității culegătorilor și a operei rămase de la ei. Culegerile din vol. III și V sînt precedate de prezentări succinte alcătuite fie de culegători, fie în redacție. De asemenea, s-au întocmit, pentru fie-

care culegere, un indice al informatorilor şi glosar. La sfîrşitul vol. VIII (în vol. VI şi VII se va publica colecţia inedită a lui C. Rădulescu-Codin, iar în vol. VIII alte culegeri din Muntenia) se va întocmi un indice general de tipuri de balade şi motive poetice (lirice şi epice), un indice al comparaţiilor şi metaforelor etc.

De un real folos la definitivarea acestei ediţii au fost referatele ştiinţifice ale prof. M. Pop, O. Papadima, D. Şandru, O. Bîrlea, Al. I. Amzulescu ş.a.

Aparatul critic (format din prezentări, indici, glosar) la culegerile lui N. I. Dumitraşcu, Ion N. Popescu, Gh. N. Dumitrescu-Bistriţa, Gh. I. Neagu şi I. Nijloveanu a fost alcătuit, pe baza datelor furnizate de culegători, în redacţie, de Iordan Datcu.

Colecţia *Folclor din Oltenia şi Muntenia,* fiind o ediţie de folclor inedit, în prezentarea căruia nu domină aparatul critic, este bogat ilustrată.

IOAN ŞERB

MIHAIL GREGORIAN

Folclor din Oltenia și Bănatul răsăritean

PREFAȚĂ

Materialul folcloric care urmează a fost cules în numeroasele călătorii pe care le-am făcut pe jos, cu mari eforturi fizice, din 1930 pînă în 1935, în *Oltenia nord-vestică,* pornind de la *Podeni* și *Gornenți,* din apropierea munților, și ajungînd, după ce am cercetat 58 de comune, pînă la *Topești,* la răsărit de *Tismana.*

În Bănat, am cercetat peste 20 de comune, pornind din *Valea Cernei* și ajungînd la nord pînă la *Armeniș,* iar la apus pînă la *Mehadica — Verendin — Luncavița.*

Scopul acestor călătorii a fost cercetarea influenței graiului bănățean asupra graiului din Oltenia, ajungînd să delimitez această influență pe o linie de sate, pornind din *Bahna* — trecînd prin *Păunești — Ilovăț — Ohaba* și ajungînd la *Godinești* și *Tismana.*

Cercetarea dialectologică întreprinsă se întemeiază și pe materialul folcloric din colecția de față.

DESCRIEREA REGIUNII

I. *Comunele din Oltenia, din apropierea munților Mehedințului (Raioanele Baia-de-Aramă și Turnu-Severin)*

Privind din înălţimea muntelui *Domogled,* care se ridică ca un perete uriaş deasupra rîului *Cerna,* în dreptul *Băilor Herculane,* spre răsărit, terenul se înfăţişează ca un podiş ros de numeroase pîraie, făcînd impresia unei mări agitate de furtună și pietrificată astfel de milenii. În depărtare, se zărește dealul înalt *Natamenia* și *Nevăţul* (710 m alt.), care se prelungesc spre miazăzi. Spre sud-est, se zăreşte *Matorăţul* (682 m alt.), un alt deal înalt, în apropiere de Dunăre. De la aceste dealuri depărtate, pînă în apropierea munţilor Mehedinţului, terenul a fost răvășit de pîraie și din podișul de odinioară s-au format mai multe dealuri. Pădurile care acopereau aceste dealuri au fost tăiate și în locul lor au rămas numai rîpele mîncate mereu de șuvoaie.

Spre răsărit, la poalele muntelui Domogled, la cîţiva km depărtare, se află satul *Podeni,* tupilat pe ambele versante ale rîului *Bahna,* care scade atît de mult în timpul verii, încît crezi că e un pîrîiaș. Acest rîu a săpat adînc în podiș, formînd maluri rîpoase, odinioară împădurite, astăzi sterpe. Comuna *Podeni,* cu cătunele sale: *Bolovanul, Sărăfineşti* și *Pogăru,* are o înfăţișare frumoasă. Casele sînt toate din lemn. Dacă locurile acestea ar fi împădurite, s-ar putea întemeia pe această vale staţiuni climatice, cu o climă plăcută. După vreo oră de mers pe valea Bahnei în sus, care de aci pînă la izvoare se nu-

peste *Vodița*, ajungi în comuna *Gornenți*, așezată pe un deal înalt, la apus de pîrîul Vodița. Casele sînt mai rare decît cele de la Podeni. Pe coaste, țăranii cultivă puțin porumb.

La nord-est de Gornenți, după ce ai urcat din valea Voditei peste un deal povîrnit, numit *Spînzurătorile*, dai de comuna *Costești*. La nord-vest de acest sat, izvorăște rîul *Topolnița*.

La nord-est de Costești, începi urcușul unui deal și cobori prin livezi de pruni la *Prejna*. Pe lîngă sat, trece *Valea Prejnii*, un pîrîu care se varsă în Topolnița, dincolo de Costești, lăsînd o frumoasă luncă spre răsărit, bogată în fînețe. În Prejna se află o bisericuță clădită de *Tudor Vladimirescu*, în anul 1808. În apropiere de Prejna, spre răsărit, se află comuna *Gornovița*, așezată pe o vale care dă în Topolnița și pe dealul *Braniște*.

Urmînd drumul spre nord-est, întîlnești comuna *Nadanova*. În acest sat, poți ajunge mai repede trecînd peste deal, din Gornovița, pe *Valea Babelor*, o vale împădurită a unui deal înalt *Sămarul* (peste 880 m alt.). Pe lîngă Nadanova trece pîrîul *Coșuștea*, lăsînd o luncă destul de largă, unde locuitorii au fînețe. La o depărtare de cîțiva kilometri, spre nord-vest de Nadanova, se află comuna *Izverna*. Este o comună de oameni mai înstăriți, așezată la poalele muntelui calcaros *Pregleda*. În imediata apropiere a satului, se deschide în peretele de stîncă o peșteră, prin care

iese un pîrîu ce se varsă în Coşuştea. Alături de Izverna, dincolo de Coşuştea, este satul *Canicea.*

Continuînd drumul spre nord-est, treci prin *Sălіştea,* şi prin satul răsfirat *Godeanu,* şi după ce ai urcat culmea numită *Vîru Camîeşî,* cobori în comuna *Obîrşia-Cloşani.* Casele acestui sat se înşiră pe pantele sudice ale dealului *Drăghicanu* şi pe valea *Obîrşia.* Valea acesta are malurile atît de abrupte, încît drumul care duce din Obîrşia-Cloşani în comuna *Mărеşеşti* (circa 5 km distanţă) a trebuit să fie tăiat în stîncă şi e foarte strîmt. Valea Obîrşiei are direcţia spre răsărit şi în apropierea comunei Mărеşеşti este numită *Brebina.* Comuna Mărеşеşti este aşezată pe vale, fiind acolo mai largă. La răsărit de Mărеşеşti, sînt două sate de ciobani, veniţi din munţii Sibiului: *Bratilov* şi *Titirleşti.*

La sud-est de Mărеşеşti, se află orăşelul *Baia-de-Aramă,* capitala raionului. Drumul spre Baia-de-Aramă urmează cursul apei Brebina, trecînd prin satul cu acelaşi nume. Poţi ajunge mai repede, urmînd o potecă prin pădure, peste *Cracu Omni,* numit astfel pentru că în trecut au fost acolo exploatări de aramă *(ocne). Baia-de-Aramă* este un tîrg, de unde îşi cumpără locuitorii din împrejurimi cele trebuincioase gospodăriilor lor. E bine întreţinut şi are străzi pavate. Lîngă Baia-de-Aramă, se află pîrîul *Bulba.*

Din Baia-de-Aramă, şoseaua trece spre răsărit, pe la *Apa Neagră.* Acolo este un frumos pod de beton peste rîul *Motru.*

La vreo 2 km depărtare, spre nord de Apa Neagră, se află comuna *Padeş,* cu interesante amintiri istorice, căci de aci a pornit Tudor Vladimirescu mişcarea revoluţionară din 1821. Padeşul e o comună mare, aşezată pe valea Motrului.

Urmînd drumul spre nord-vest pe valea rîului Motru, treci prin comuna *Orzeşti* şi la vreo 2 km depărtare, ajungi în comuna *Cloşani,* formată din două sate: *Motrul Sec,* mai la apus, şi *Motrul cu Apă,* aşezat pe valea Motrului, la poalele muntelui *Piatra Cloşanilor.* În versantul acestui munte calcaros se află una din cele mai frumoase peşteri din ţară, foarte bogată în stalactite şi stalagmite, o adevărată comoară a naturii.

În toată Oltenia nord-vestică, locuitorii din comunele din apropierea munţilor au, pe lîngă locuinţele lor din sate, alte locuinţe cu totul rudimentare, numite *conace,* aşezate pe pantele munţilor, sau în valea superioară a Cernei. Acolo îşi ţin ei vitele, iar fînul cosit de pe locurile numite *curături* îl strîng la conac şi-l dau vitelor, în timpul iernii. Conacele sînt locuinţe permanente. Iarna rămîn acolo oameni, ca să aibă grijă de vite. Dacă locurile sînt mai puţin prăpăstioase, în jurul conacelor se cultivă porumb, pentru trebuinţele gospodăriei.

În valea superioară a Cernei, locuitorii din comunele *Izverna, Obîrşia, Orzeşti* şi *Cloşani* au numeroase conace, formînd adevărate sate, în care locuiesc tot timpul anului cu familiile lor. Aceste sate păstoreşti din valea Cernei sînt:

1) *Gîrdomanul,* sau *Cerna Orzeştilor,* în care locuiesc oameni din *Orzeşti.*

2) *Cărbunele.*

3) *Bulzul* sau *Cerna Cloşanilor,* în care locuiesc locuitori din *Cloşani (Motrul-cu-Apă).*

4) *Corcoaia* sau *Cerna Motrişorenilor.* Locuiesc acolo permanent oameni din *Cloşani,* satul *Motrul Sec,* numit şi *Motrişor.*

5) *Oslea.*

6) *Cerna Obîrşenilor,* cu locuitori din *Obîrşia-Cloşani* etc.

Să ne întoarcem din călătoria făcută în valea superioară a Cernei şi din Baia-de-Aramă să pornim spre sud. Drumul urcă în comuna răsfirată *Ponoarele.* Lîngă comună, se află o altă minune a naturii: cunoscutul pod natural de la Ponoare, care este chiar marginea rămasă intactă a unei peşteri surpate, în forma unui arc de pod. Peste acest pod trece şoseaua care duce de la *Baia* la *Balta.*

Spre răsărit de Ponoare, se află în apropiere comuna *Gărdăneasa,* aşezată pe un deal înalt.

Continuînd drumul din Ponoare spre sud, pe şosea, ajungem după vreo 20 km. de mers în comuna *Balta,* care se află la răsărit de *Podeni,* în valea *Topolniţei.* E o comună mare, cu aspect de tîrg.

La sud-vest de Balta, întîlneşti satul *Sfodia,* ascuns după dealuri calcaroase, în care întîlneşti peşteri.

La vreo 15 km. la sud-vest de Balta, după ce ai trecut prin *Jupîneşti,* ajungi în *Cireşul,* o comună mai mare, aşezată pe un deal, la răsărit de valea Bahnei.

La miazăzi de Cireşul, se află satul *Bunaica,* de unde se poate coborî în valea Bahnei, în comuna *Bahna,* aşezată pe malul apei. Odinioară au fost acolo exploatări de cărbuni. De la Bahna, şoseaua duce la sud în comuna *Vîrciorova,* pe marginea *Dunării* (la 10 km depărtare).

De la Cireşul, spre sud-est, pămîntul este calcaros şi neproductiv. Acolo se află satele *Şîroca,* unde sînt multe cuptoare de var, *Marga, Godeanu* şi *Păuneşti.* Pe acolo trece şoseaua care duce de la *Balta,* prin *Baloteşti,* la *Turnu-Severin.*

Spre răsărit de şoseaua aceasta, după ce ai trecut prin *Bîlvăneşti,* peste dealul *Curăturii,* făcînd o călătorie anevoioasă pe poteci, dai peste comuna *Ilovăţ,* aşezată pe valea *Coşuştei.*

La cîţiva km la nord de Ilovăţ se află comuna *Şovarna,* iar de acolo la 4 km spre nord, se află comuna *Rudina,* aşezată pe valea *Dîlmei.*

Urmînd cursul văii Dîlma şi urcînd un deal, ajungi în *Dîlma,* comună săracă.

La răsărit de Dîlma, peste deal, se află comuna *Bala-de-Jos* şi *de-Sus* şi satul *Cîrşu.* Acolo se găsesc ape termale bogate în sulf, unde s-a întemeiat o staţiune balneară.

În imediata apropiere de Bala-de-Jos, spre răsărit, se află satele *Giureşti* şi *Chiţimii.* Mai la răsărit este comuna *Jupca* şi la *Cîmpul Mare* am ajuns în valea Motrului.

Peste deal, se află comuna *Ohaba.*

II. *Comunele din valea Motrului*

Comunele din valea Motrului sînt mai mari și mai bogate decît cele din apropierea munților. Valea acestui rîu fiind largă a permis construirea unei șosele, care leagă Baia-de-Aramă cu Turnu-Severin, trecînd prin *Broșteni.*

Broșteniiˌ cu cătunele sale *Boca, Căpățînești, Condulești* și *Găleata,* este o comună mare. În Broșteni, la vreun km depărtare de sat, în apropiere de valea Motrului, se găsește cula lui *Dinu Cuțui.* Culele sînt niște locuințe întărite, pentru a rezista atacului răufăcătorilor, atît de numeroși în vremurile turburi de la finele sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea. Sînt construite din cărămidă și piatră, avînd ziduri groase. În partea de jos, nici o fereastră. Ferestrele sînt sus, și au zăbrele. Cule se mai găsesc și în alte comune de pe valea Motrului. Una este în comuna *Lupoaia* (aparținînd familiei *Săvoiu*).

Din Broșteni, urmînd șoseaua spre nord, treci Motrul și ajungi în *Ploștina,* comună mare, așezată pe valea *Bujorăscului.*

Din Ploștina, dacă treci peste deal, dai în *Lupoaia,* așezată pe altă vale. De la Lupoaia spre nord, trecînd prin satele *Valea Mănăstirii* și *Cătunele,* ajungi în *Glogova,* o comună întinsă pe o distanță de aproape 10 km Locuitorii din Glogova, în special cei din *Iormănești* și *Olteanu* se ocupă cu olăria. Meseria acesta este veche în comună. În Glogova se află o casă cu aspect de culă, în care a locuit familia

Glogoveanu. Aci a locuit *Nicolae Glogoveanu*, prietenul lui *Tudor Vladimirescu*.

La apus de Glogova, în valea Motrului, sînt comunele *Crainici, Comănești* și *Negoiești*.

III. *Comunele din fostul județ Gorj (Raionul Tg.-Jiu)*

Urmărind pătrunderea graiului influențat de Bănat, am trecut și în fostul județ Gorj, cercetînd cîteva comune. De la Glogova, trecînd prin *Peșteana*, ajungi la *Ciuperceni*. Locuitorii din aceste două comune, precum și cei din *Vîrtop* se ocupă cu olăria, o meserie învățată de la locuitorii din Glogova.

De la Ciuperceni, mergînd spre nord, treci prin satul *Pîrîul de-sub-Pripor*, locuit de țigani, foști robi ai mînăstirii *Tismana*.

La cîțiva km spre nord este comuna mai mare *Godinești*, de care ține și satul *Arjoci*. Locuitorii din Godinești sînt foști clăcași împroprietăriți pe moșia mănăstirii Tismana. Din cauză că la 1864 s-au împroprietărit ca „pălmași", adică muncitori cu mîinile, fără vite și unelte agricole, li s-a dat puțin pămînt. Cu timpul, înmulțindu-se locuitorii, pămîntul a fost împărțit în parcele mici. Astfel se explică faptul că acest sat are casele una lîngă alta.

La apus de Godinești este comuna *Celei*. Mai la miazănoapte, la vreo 4 km se află com. *Pocruia*, așezată pe valea cu același nume. Pocruia este un sat de „dăogari". Din Pocruia, după ce ai urcat un deal înalt spre apus, cobori în satul *Sohodol*.

Sohodolul, cu casele lui împrăştiate, este aşezat într-o depresiune de forma unei străchini, avînd o singură ieşire spre sud: valea Sohodolului. Sohodolenii sînt foşti moşneni. Hotarul proprietăţii lor se întindea la nord pînă la muntele *Sturul* şi *Soarbele (Retezat)*, la o distanţă de peste 30 km.

La sud de Sohodol este comuna *Izvarna*, bogată în izvoare. De acolo izvorăşte din stîncă un adevărat şuvoi de apă, formînd pîrîul *Orlea*.

La răsărit de Pocruia, la 2 km. depărtare, este comuna *Tismana*, aşezată pe valea pîrîului cu acelaşi nume. De Tismana ţin două sate, locuite în majoritate de ungureni, păstori veniţi acolo din munţii Sibiului: *Ungureni* şi *Vînăta*. Locuitorii din Tismana sînt foşti clăcaşi pe moşia mănăstirii.

La 3 km pe vale în sus, se află, într-o poziţie pitorească, frumoasa *mănăstire Tismana*, clădită în timpul lui *Vladislav-Vodă* (1364—1372) de călugărul *Nicodim*. Legenda spune că bisericuţa ridicată de Nicodim a fost din lemn de *tisă*, iar călugărul locuia într-o chilie, care se păstrează şi astăzi, la vreo 20 m înălţime, în peretele stîncos de la spatele mănăstirii. Locurile din apropierea mănăstirii sînt foarte frumoase. Pădurea se scoboară pînă lîngă şosea, şi o răcoare plăcută te întîmpină în timpul verii.

La 5 km spre răsărit de Tismana, după ce ai trecut printr-o pădure de stejari, ajungi în comuna *Topeşti*, cu satele sale

Gornovița și *Vîlcele*. Oamenii de aci sînt foști clăcași ai mănăstirii, împroprietăriți la 1864.

IV. *Comunele din Bănat (Raionul Orșova)*

Comunele bănățene au un aspect diferit de cel din Oltenia. Sînt mai mari, cu case de cărămidă, acoperite cu țiglă. Multe case au porți masive. Casele vechi românești, construite din lemn, au început să dispară. Se mai găsesc cîteva în satele din apropierea munților.

Plecînd din *Mehadia,* un sat mare, așezat pe valea rîului *Belareca,* spre nord, ajungi în comuna *Valea Bolvașnița,* așezată pe valea rîului cu același nume. Locuitorii din această comună ca și cei din comunele învecinate sînt urmașii grănicerilor, care în sec. al XVIII-lea erau însărcinați cu paza graniței împărăției habsburgice.

Din Valea Bolvașnița, peste dealul *Belibuc,* ajungi în comuna *Plugova.* Urmînd drumul spre miazănoapte, treci prin *Globurău* și ajungi în comuna *Bogîltin,* așezată în locul unde o vale abruptă (*Apa Sĭumerńi)* se varsă în Belareca. Tot de comuna Bogîltin ține și satul *Prisăcina,* așezat într-o poziție încîntătoare, adăpostit în toate părțile de păduri seculare de fag. La Prisăcina poți ajunge pornind și din valea Cernei, de la *Madved.*

La vreo 3 km spre nord de Bogîltin, se află comuna *Cornereva.* Cornereva este o comună mare, dar foarte împrăștiată.

În satul Cornereva se împreună două ape, care formează rîul *Belareca.* Dinspre miazănoapte vine *Ohaba,* iar dinspre nord-est *Ramna.* Pe valea Ramna se află următoarele cătune: *Topla, Strugăsca, Frasîntšia, Smogotšin, și Camăna.*

Pe valea Ohaba sînt următoarele cătune: *Izvor, Zbăg, Cozia, Bojia* și *Ohaba.*

Pornind pe valea Ohabei în sus, ajungi, după ce ai trecut de la *Furca Obiți,* în apropiere de *Poiana Ruschii,* așezată pe pante de munte. Din dreptul acestei comune, șoseaua cotește spre apus, urmînd cursul *Rîului Rece (Hidegul).* După vreo 8 km de mers, ajungi în comuna *Rusca.* La cîțiva km dincolo de comună, *Hidegul* se varsă în *Timiș.* Mai la nord, se află comuna *Armeniș,* un sat mare, cu ulițe largi și case mari.

Înapoindu-te în Valea Bolvașnița și pornind spre apus, treci pe lîngă o ridicătură de pămînt, pe care romanii își așezaseră un castru (probabil *Ad-Mediam),* treci apa *Belareca* și începi urcușul unui deal înalt. Spre apus, la poalele acestui deal, se află comuna *Iablanița.* Privind-o de pe culmea dealului, are o înfățișare frumoasă. Culoarea roșie a țiglei de pe acoperișul caselor, verdeața pomilor și livezilor impresionează plăcut ochii. Ca și Armenișul, Iablanița este un sat mare cu ulițe largi.

Din Iablanița, ajungi în *Crușovăț* și *Cuptoare,* comune așezate pe *valea Mehadica.* La cîțiva km. spre nord-vest se află o comună mare, *Mehadica.* Are un aspect mai bătrînesc, căci se mai găsesc acolo case vechi.

La miazănoapte de Mehadica, pe un deal înalt, este așezată comuna *Verendin.* Acolo vezi mai pretutindeni case vechi bănățene, asemănătoare cu cele din fostul județ Mehedinți. Pe teritoriul Verendinului, la locul numit *Vîrtoapele,* au fost mine de cărbuni.

Luncavița, ultima comună cercetată, este așezată la nord-est de Verendin, pe *Valea Luncaviței.*

M. GREGORIAN

Explicarea semnelor întrebuințate

Vocale

ą = sunet intermediar între ***a*** și ***ă***.

å = sunet intermediar între *o* și ***a*** (se apropie de diftongul *oa*). Exemplu: ***căsă*** se pronunță *coasă*.

ę = intermediar între *e* și *ă*.

é = *e* deschis. (Se apropie de diftongul ***ea***.)

į = intermediar între ***i*** și ***î***.

ó = *o* deschis. (Se apropie de dift. *oa*.)

ų = intermediar între ***u*** și *o*.

Semivocale

Au fost folosite semne deosebite numai pentru semivocalele ***ĭ*** și ***ŭ***, pentru a se cunoaște precis pronunțarea cuvintelor și să nu fie confundate cu vocalele ***i*** și ***u***. Semivocalele ***ĭ*** și ***ŭ*** sînt ***semisone***, pe cînd ***i*** și ***u*** sînt ***plenisone***.

Consoane

1. *ṕ*, ***b'***, ***f'***, ***v'***, = labiale ușor iotacizate, atunci cînd sînt urmate de ***e***, fiind pronunțate ca: ***pĭe***, ***bĭe***, ***fĭe***, ***vĭe***. ***m*** iotacizat, urmat de ***e***, a fost notat ca ***mĭe***.

2. ***t'***, ***d'***, ***n'***, ***l'***, ***r'*** = sunete palatalizate sub influența unui ***e*** sau ***i*** următor, pronunțîndu-se, cînd sînt urmate de ***e*** ca: ***tĭe***,

dĭe, nĭe, lĭe, rĭe şi cînd sînt urmate de *i* ca: *thi, dhi, nĭ* (aproape de *gn* francez) *li* (aproape de *gl* italian: *moglie), rĭ*.

3. *tś, dź* = sunete rezultate din palatalizarea lui *t* și *d* urmate de *e* sau *i;* pronunțîndu-se apropiat de *ci* și *gi*. Exemple: *fratśe* se pronunţă *fracĭe, ýerdźe* se pronunță *vĭergĭe*.

4. *ś, ź* = sunete intermediare, apropiindu-se primul de *şi* şi al doilea de *ji*.

5. ñ = *n* nazal.

6. ł = *l* velar.

S-a folosit uneori și *accentul grav* (ʹ), cînd a fost nevoie să se arate precis locul unde cade accentul într-un cuvînt.

A fost folosit *apostroful* numai cînd lipseşte o silabă întreagă într-un cuvînt. Exemple: *vîn't potśiri că să-l dea* (Textul 402, r. 27) = vîndut poterii că să-l dea.

Graiul locuitorilor din regiunea studiată *este notat cu exactitate,* aşa cum a fost auzit.

DOINE ȘI CÎNTECE

(1—367)

1

Doamńe, batśe-o dragosta,
Că-ĭ maĭ ra ca frigura.
Frigura tśe maĭ slab'eștśe,
Dragosta tśe prapadźeștśe!
Gŕeŭ îĭ doru dźe purtat,
Al lu ńeĭca dźintr-alt sat,
Ca pîĭńea dźe cumparat!

17 iulie 1930
L'ena I'ova, 17 ani,
Gorńențĭ

2

Foaĭe v́érdźe bŕebeńeĭ,
Pusăĭ mîna ṕe condźeĭ,
P'e condźeĭ sî ṕe hîrtśie,
Să-ț trimet o cartśe țîĭe;
Cartśiśĭoară rotunźĭoară,
Cu foc dźi la ińimĭoară;
Cartśiśĭoară-n patru dunźĭ,
Cu zaĭe sî vorb'e dulśĭ;
Cartśiśĭoară-n patru colț,
Să nu ńĭ-o śetśească toț,
S-o śetśestśĭ numa mata,
Să-ț racoŕeștśĭ ińima!

19 iulie 1930
Il'eana Ghĭorghe al
I'oańeĭ, 21 ani,
Gorńenți

3

Fă-mă Doamńe-un puisor,
Ca o pasăŕe să zbor,
Că numaĭ dźe as zbura,
Dźe-aiśĭa păn la mata,
P'e lume-as putśea umbla!

(Aceeaşi)

4

La fîntînă dupa pĭatră,
Zudźeca un zuńe-o fată:
— Marită-tśe, fată maŕe,
Nu sadźea ńemaritată,
Ca marźeaŭa dźesirată!
Fata dźin gură graĭa:
— Ĭeŭ ńişĭ nu m-oĭ marita,
Păn tu tśe veĭ însura,
Ca să văd p̧e śińe-ĭ lŭa.
Dźe-ĭ luva una ca mińe,
Să-ţ dźé Dumńedzăŭ mult bińe!
Dźe-ĭ luva v-o oĭchesà,
Să nu faśĭ casă cu ĭea!
Dźe-ĭ luva v-o balaĭoară,
Să dźé Dumńedzăŭ să moară!
Să tśe-nsorĭ dźe noo orĭ
Sî să faśĭ noo fiśĭorĭ
Sî la urmă o fetśiţă,
Să tśe poartśe pe uĭiţă,
Dźe la usă la usîţă;
Să tśe ducă Dumńedzăŭ,
Să vińĭ sî la pragu mĭeŭ,
Să tśe miluĭesc sî ĭeŭ,
Cŭ-o cozîţă dźe malaĭ,
Coaptă-n foc dźe noo ańĭ!
Sî ńiśĭ aĭa nu ţ-oĭ da-o,
Pănă nu ńĭ-om zudźeca:
Fostu-ţ-oĭ draguţ-or ba?

(Aceeaşi)

5

Frundză v́érdźe dźe-un dudău
Śe n-o lasat Dumńedzău,
Śe-oĭ ĭubi să fie-al mĭeŭ!
Śe-o lasat, n-o lasat bińe,
Ĭo ĭubesc sî altu ţîńe!
Sî n-o lasat ńiśĭ Cristos,
Să ĭé frumos pe frumos,
Să traĭască bucuros!
Nu frumosu cu urît,
Să traĭască nacazît!
Dźe s-ar luva drag cu drag,
Ar fi ĭarna frunzdă-n fag!
Cît îĭ codru dźe chichit,
Ĭarna cadźe la pamînt.
Cît îĭ codru dźe frumos,
Ĭarna putŕedzăştśe zos.

17 iulie 1930
Mariţa Pîrzol, 22 ani,
Gorńenţĭ

6

Dźe cînd umblu pe pamînt,
Asa mult n-am plîns ńiśĭcînd
Sî n-am plîns că n-am avut,
Că ńimic nu m-o durut,
Dar acum ma doaŕe rău
Ińima dźin pieptu mĭeŭ;
Dar acu ma doaŕe taŕe,
Ńeĭco, dupa mataĺe!

(Aceeaşi)

7

Muntśe, muntśe, brad frumos,
Apĺeacă-tśe dźe vîrf în zos,
Să ma ĭeŭ dźe vîrful tîău,
Să ma uĭt în satul mĭeŭ.

Dźi la valĭ dźe satul mieŭ,
Ard dóŭă lumińĭ dźe săŭ,
Dzîŭa ploaĭe, noaptśea ńinze,
Ńima nu ĭe poatśe stînźe,
Numaĭ mîndra mĭea cînd plînźe
Cu lacramĭoare dźe sînźe.

26 decembrie 1931
Maria P. Sitaru, 29 ani,
Gorńenţĭ

8

Asară s-alaltăsară,
M-am culcat ṕe ĭarb-afară
S-asa, dacă m-am culcat,
Frumos vis am maĭ visat,
Că ńeĭca m-o sarutat,
Sî dźin somn cîn m-am tŕezît
N-a fost ńeĭca ńiśĭ dźecît!
Dar ńiśĭ nu m-o sarutat,
Numa visu m-o-nsalat!

(Aceeaşi)

9

Saraca ińima mĭea
Ĭar ma-nśepu a duŕea,
Dupa vorba lu ńeĭca,
Că vorbĭa tot vorb'e buńe,
C-am să-l ţîn mintśe ṕe lumĭe!

(Aceeaşi)

10

Mîndră, zorile sa varsă,
Scoală dźe ma mîn-acasă,
Că mie mĭ-o veńit somnu
Sî ţĭie-ţ vo veńi omu!

Scoală-tśe, mă ńeĭcă tu,
Sarută-mă sî tśe du,
Că-m vińe barbatu-acu;
Că-m vińe barbatu, vińe,
Tśe prindźe-n casă la mińe!
Mîndra mĭea doar nu-ĭ bolîndă,
Să ma ţînă să ma prindă.
Am o mîndruţă cumintśe,
Îm dă drumu maĭ naintśe[1]!

(Aceeaşi)

[1] Cîntec provenit din Bănat. Se cîntă la Gornenţi.

11

Dzîŭă, dzîŭă, dzîuĺiśe,
Maĭ zloboadźe-o ńeguriśe,
Că ma prinsă dzîŭa-n sat
Cu murghiţu dźe furat
S-o mîndră dźe capatat,
Dźe umblu dźin sat în sat
Ca viţălu-al capiat!

(Aceeaşi)

12

Bată-tśe śeru, faguĭ,
Că-n tśińe dă frundza-ntîĭ,
Sî tu nu vrusîăs să-m spuĭ,
Să ĭéŭ sabia dźin cuĭ,
Arma dźe su capatîĭ
Sî s-apuc munţî pustîĭ!

(Aceeaşi)

13

Dźesfă, mîndro, śĭ-aĭ facut,
Că nu pośĭ să tśe maĭ uĭt,

Că tśe uĭt dóŭă tŕeĭ dzîle
Sî-m stă gîndu tot la tśińe!
Nu pośĭ, ńeĭcă, să dźesfac,
C-am facut lucru curat;
Păr dźin cap ţ-am ratśedzat
Sî dźe urmă ţ-am luvat,
În oŭ rosu Ĭi-am bagat,
În Dunăŕe Ĭi-am aruncat.
Cîn Dunăŕea vo saca,
Ĭeŭ atunśì oĭ dźesfaśea!

(Aceeaşi)

14

Paduŕe, mîndră paduŕe,
Fiĭ tu bună, nu ma spuńe,
C-am varat o vară-n tśińe,
Cu śe mĭ-o fost drag ṕe lumĭe!
Ńiśĭ un răŭ nu ţ-am facut,
Numaĭ ĭarba ţ-am trîntśit.

(Aceeaşi)

15

Foaĭe v́érdźe tŕeĭ aluńe,
Drag îm ĭe crįsma-n paduŕe,
Că b'éŭ vin sî manînc muŕe.
Dăc-o fi ca să ma-mbăt,
Numaĭ Ĭemńiĭe ma văd!

(Aceeaşi)

16

Bată-tśe cruśea dźe ńeamţ,
Dźe tśinăr mă luaś la lanţ!
Tśińeŕel, faŕ dźe mustaţă,
Im dźedźes pusculiţa-n braţă:

„Na, băĭetśe, dźe tśe-nvaţă“!
Ńeamţuĺe, cît am ćrescut,
Tu ńiśĭ griză n-aĭ avut,
Da acu aĭ griză maŕe,
Să dźesbraśĭ haĭńeĺe meĺe,
Să-mbrac cazarmeĺe teĺe!
Cîn veńĭa dumińica,
Fetśiţa tśe blastama,
Că n-aŕe śińĭ-o zuca!

17 iulie 1930
Sevaştšica lu Piluţ Patruţ, 32 ani,
Gorńenţĭ

17

Foaĭe v́érdźe foaĭe lungă,
Să tśe-azungă ńeĭc-azungă,
Să tśe-azungă doŕul mĭeŭ,
Un' ţ-o fi drumul mai gŕeŭ!
Cîn veĭ fi cu lingura,
Să tśe prindă frĭgura!
Cîn veĭ lŭa dźe doo orĭ,
Să tśe ĭé noo fiorĭ!
Cînd veĭ lŭa dźe-a tŕeĭlea orĭ,
Să dźé Dumńedzăŭ să morĭ!

(Aceeaşi)

18

Sus ṕe dźeal, ṕe dźealusor,
Trăśe o fată sĭ-un fiśĭor.
Fiśĭoru cînta a zaĺe
Fata-ĭ faśe o-ntrabare:
— Śe-aĭ dźe cînţ aşa cu zale?
Or ţ-ă gŕea arma-n spinaŕe?
— Nu mĭ-e gŕea arma-n spinaŕe,
Dar mĭ-e dor dźe-acasă taŕe!
Dźe cînd ĭeŭ m-am catańit,
Boi-n graźd o-mbatrîńit,
Plugu-n lunc-o ruźińit,
Biśĭu-n cuĭ o putrădzît!

Nu mĭ-e gŕea arma-n spinaŕe,
Dar mĭ-e dor dźe puĭca taŕe,
C-am lasat-o s-am pľecat
Dźi la vaľĭ dźe Calafat.

(Aceeaşi)

19

Foaĭe v́érdźe tŕeĭ granatśe,
Tŕenuľe n-aĭ avea partśe
Dźe sîna dźe ṕe su roatśe,
Dźe surupuriľe toatśe!
Un' ma duśĭ asa dźepartśe?
Că n-aŕe śin să ma caŭtśe,
Că tata o-mbatrîńit
Sî mama o putrădzît!

(Aceeaşi)

20

Saptśe dźealuri s-o paduŕe,
Trăśe-o ńevastuĭcă-n lumĭe,
Sprînzîtă dźi la barbat,
Cu pruncu ńebotedzat!
— Taśĭ, tu pruńśe, nu maĭ plînźe,
Că tśe scot în dźeal la cruśe,
Să tśe scald în laptśe dulśe,
În laptśe dulśe sî-n zahàr,
Maĭ amar, puĭuľe, amar!
Amar, amar ĭe ṕe lumĭe
Dźe copilu fără numĭe.

(Aceeaşi)

21

Foaĭe vérdźe dźe briboĭ,
Bińe traĭam amîndoĭ,
Cîn ńe pľimbam pin zavoĭ.
Cucu cînta ľîngă noĭ

Și mĭerlița șĭuĭera,
Oĭ, śe dragoste ĭeŕea!
Mîndra-n brață mă strînźea
Ĭea pe mińe, ĭo pe ĭea!
Foaĭe vérdźe dźe mohor,
Batśe murgu dźin piśĭor
Șî nu batśe ca s-adorm,
Ĭel batśe ca să ma scol,
Să-ĭ dau fîn sî orzîsor,
Să-ĭ pun saŭa binisor,
Să ma duc uńe mĭ-e dor,
La mîndra cu pĭeptu gol,
Or o ĭubesc, or moŕ!
Să morĭ, ńeĭcă, să pĭeźńeștśĭ,
Pe mine nu ma ĭubeștśĭ,
Că-s fetśiță dźe ńegustoŕ!
Sî la gît cu galbiorĭ!

17 iulie 1930
I. Bîrlan, 63 ani,
Gorńenț

22

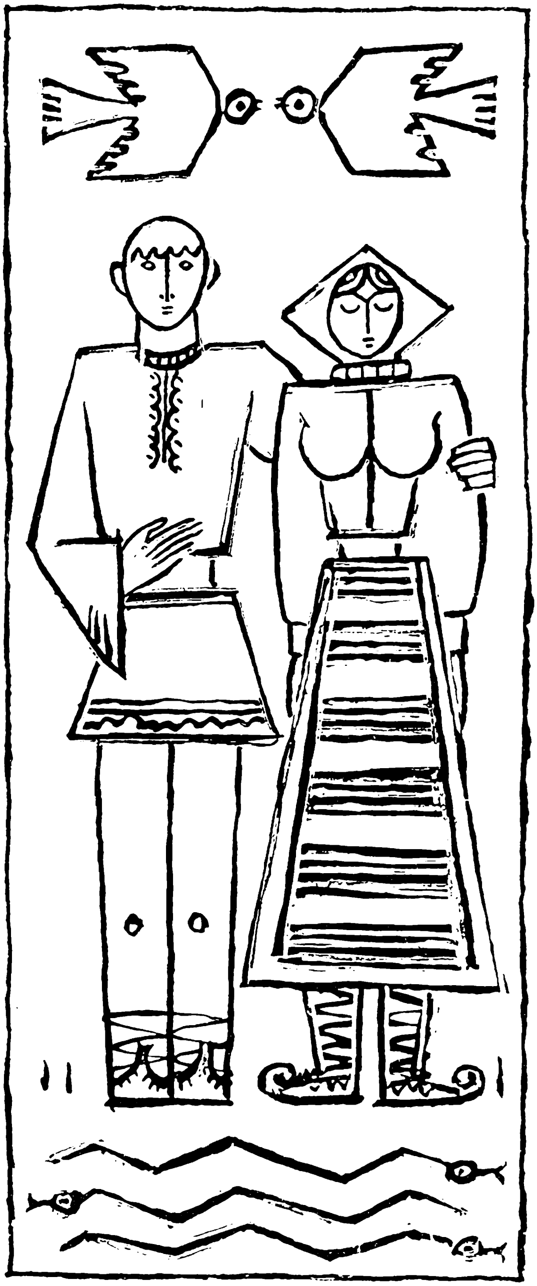
Foaĭe vérdźe tŕeĭ castańe
Toată lumĭa doarme, doarme,
Numaĭ ĭeŭ nu pośĭ durmi
Dźe vorbeĺe lumi.
Lasă lumĭa să vorb'ească,
Mîndruța să-m traĭască!

(Același)

23

Foaĭe vérdźe ca salcuța,
Răŭ m-o-mbatrîńit mîndruța,
Îmbatrîńi-o friguriĺe,
Ca pe mińe gînduriĺe!

(Același)

24

Foaĭe vérdźe pelin vérdźe,
Dźe śińe mĭ-e dor sî sétśe,
Dźepartśe dźe mińe sédźe.
Niśĭ nu-l văd, niśĭ nu ma védźe,
Dar asară mi-l vadzuĭ,
Mînca-l-ar ţaţa dźe puĭ!
Sadźea-n poarta graźd'ĭuluĭ
Da graunţă murguluĭ.
Manîncă, murgule, ĭutśe,
M-aştseaptă mîndra la puntśe,
Să-ĭ sarut guriţa dulśe!

20 iulie 1930,
Stanśĭu Nicolae, 20 ani,
Costăştśĭ

25

Foaĭe vérdźe maraśińe,
Ĭeu plec, satul'e dźin tśińe,
Doru mieŭ la śińi ramîńe?
— Ramîńe, mîndro, la tśińe!
Să-l îngrizăştśĭ, mîndro, bińe,
Cum mă-ngrizaĭ sî ṕe mińe!
Feriśe, mîndro, dźe tśińe,
Tu ramîńĭ în sat la tśińe,
Gasăştśĭ flacaias ca mińe;
Dar ĭeŭ plec în ţărĭ straińe,
Ramîńi, mîndruţo, cu bińe!
— Dźe-ar fi flacaĭas ca zboru
Ńeică, la tśińe mĭ-e doru!
Dźe-ar fi flacaĭas ca ĭarba,
Mi-or ţîńe caĺea dźeźéba!
Dźe-s frumos ca niştśe bradz
Sî înalţ ca niştśe faźĭ
Sî dźe înalţ sî maĭ sus
Nu ĭe, nu ĭe śin s-o dus!
Nu ĭe, nu ĭe, ńeĭca nu ĭe,
Puisor să ma mîngîĭe
Sî ṕe braţă să ma ţîĭe!

(Acelaşi)

26

Tśinără ma maritaĭ,
Răĭ socri că-m capataĭ!
Soacra-m sédźe ṕe taśiuńĭ
Sî-m tot scoatśe la minśiuńĭ,
Dar sî socru, ardă-l focu,
Cum tot dă cu bîtu-n masă
Sî strîgă că nu-s dźe casă!
Ma mînă la śeśerat,
Ĭeŭ să śeśer, ieu să ĺeg!
Puţîn, muĭcă, śeśeraĭ,
Sî răŭ, Doamńe, ma taĭaĭ!
Ma uĭtaĭ asupra mĭea
Sî vadzuĭ o rînduńea.
Îi trimesăĭ chĭeiţa,
S-o ducă la muĭchiţa,
Să-m dźescuĭe laduţa,
Să-m scoată ţoaĺeĺe-afară
Sî să ĺe dźé foc sî pară,
Să să ducă fumu-n śeŕ,
Să să-mpartă-n multśe ţărĭ,
Pi la toatśe maiśiĺe,
Să nu-s maĭ dźé fétśeĺe,
Că m-o dat mama ṕe mińe,
N-o maĭ facut niśĭ-un bińe!
Socri staŭ sî b'eaŭ la masă,
Ĭeŭ ĺe ţîn lumina-n casă.

19 iulie 1930
Savaştśica Gîdźea, 44 ani,
Costăştśĭ

27

Voińiśei codruluĭ,
Nu va daŕeţ somnuluĭ,
Că somnu ĭe-nsalatoŕ
Dźe voĭńiśi-aĭ calatorĭ!

20 iulie 1930
Ana M. Gîdźea, 75 ani,
Costăştśĭ

28

Vérdźe foaĭe s-un boboc,
Pasăŕe galbină-n śĭoc,
Dźe mĭ-aĭ cînta dźĭ-un naroc,
Să-ţ traĭască pui toţ
Sî la vară ĭar să scoţ!
Dźe mĭ-aĭ cînta dźe v-un rău,
Să tśe bată Dumńedzău,
Să tśe-mpuştśe-un vînatoŕ,
Pin aripĭ, pin supsiorĭ,
Să tśe facă bucaturĭ,
Să tśe-mpartă la vulturĭ!

(Aceeaşi)

29

Bradźe, bradźe, brad frumos,
Măĭ lasă-ţ poaĭiĭe zos,
Să ma suĭ-n vîrfu tău,
Să ma uĭt în satu mĭeu,
Să văd uńe-am cŕescut ĭeu!

(Aceeaşi)

30

Pasarică dźi pe lac,
Nu ma blastama să dzac,
Că n-am pe ńima cu drag,
Să-m pună mîna su cap,
Să mă-ntrăbe dźi śe dzac;
S-oĭ dzăśea dźe boala maŕe,
Să-ĭ dau mîna să mă scoaĭe!

(Aceeaşi)

31

Foaĭe verde florĭ domńeşt'ĭ,
Hai mîndră, şi ma p'etŕeśĭ
Pînă-n gară-n Carbuńeşt'ĭ;
Cînd va suĭera masina,

Tu mîndruță să-m daĭ mîna.
Tu rămîĭ cu mîna dată
Și ĭeŭ cu gura sărutată.
Cînd pusăĭ piśĭoru-n scară,
Șapte mîndŕe ĭesinară.
Cînd pusăĭ și pĭ-alălalt
Căzură toat'e la pat!

15 aprilie 1933
Vasile I. Basaràbă, 12 ani,
Cost'eșt'ĭ

32

Foaĭe verd'e tŕeĭ masĭińe,
Śini-ĭ sînguŕel ca mińe?
Numaĭ mńerla din paduŕe
Sî niśĭ ĭea nu-ĭ sînguŕea,
Că oaŭă sî scoat'e puĭ
Sî-s faśe veśińĭ d'estuĭ
Sî maĭ aŕe-o surioară
Pe dalba privegatoaŕe,
Cîntă sara pe racoaŕe,
Dimińeața-n prîndzu-al maŕe!

19. VII. 1930
Il'ena Enășăscu, 70 ani,
Costășt'ĭ

33

Foiĭeană dźe tŕeĭ murĭ,
Batśe vîntu pin padurĭ,
Dźe rupe ĭemńe supțîrĭ.
Rupe ĭemńe, rupe faźĭ,
Sî dźespartśe oamińĭ draźĭ,
Oamińĭ draźĭ, cum sîntśem noĭ.
Śińĭ ńĭ-o dźespartît pe noĭ?
Dźe ńĭ-o dźespartît baĭat,
Moară ńecomuńicat!

Moară-ñ apă pană-n brîŭ;
Manînśe-l vǐermi dźe viŭ!
Dźe ńǐ-o dźesparțît v-o fată,
Moară ńecomuńicată!
Dźe ńǐ-o dźesparțît parinț,
Moară ńepŕeśestuiț,
Ńiśǐ dźe popa spov́edźiț!
Dźe ńǐ-o dźesparțît v-un om,
Să umbľe ṕe cîmp ńebun!
Mîndră, śinśǐ ańǐ împlińim,
Dźe cîn noǐ doǐ ńe ǐubim
S-acù, dźe v-o doo luńǐ,
Ńe urîrăm dźin minśǐuńǐ.
Dźe m-oǐ lasa ǐeŭ dźe tśińe,
Usca-s-ar ińima-n mińe,
Ca frundza alunuluǐ
P'e postu Craśǐunuluǐ!

31 decembrie 1932
Lapadata lu Dumitru Țiruluǐ, 62 ani,
Pŕezńea

34

Foiľeană dźe fulfùcă,
Ma uitaǐ dźin cucă-n luncă;
Vadzuǐ lunca bobośită
S-o castśǐoară micutśică
Cu feŕestśiľe dźe stîclă
S-o ńevastă tśińerică
Să batśea cu moartśea furcă!
Stăǐ, moartśe, nu ma luva,
Că-s ńevastă tśińeŕea,
Maritată dźe ǐarna;
Śińǐ mǐ-a dzîs, n-am maǐ dzîs ba!
Dźe mǐ-a dzîs un om urît,
Ǐ-am facut cu ochǐu-n crîng.
Dźe mǐ-a dzîs un om frumos,
Sînguric-am sadzut zos.
Sî tśe du la noǐ în sat,
Că sînt batrîńǐ dźe luvat,
Că dźe mińe-o fi pacat
Sînt famǐeǐe far barbat!

(Aceeași)

35

Frundzuliță foĭ dźe fragă,
Ĭeŭ dzîc cucului să tacă,
Ĭel să suĭe pe-altă ćreangă
Sî maĭ cîntă dźe ma sacă!
Ĭeŭ dzîc: cucule, maĭ taśĭ!
Ĭel să suĭe-n alt copaśĭ,
Sî cîntă dźe să rotśeștśé.
Ca mîndra cîn să gatśeștśe
Sî-s rasfiră ṕeńile,
Ca mîndra sprînśeńile!
Cucu dźe-ar fi un voĭnic,
L-as prindźe dźĭ-un ibomńic.
Tot camăs supțîrĭ as faśe
Sî l-as purta cum îm plaśe.
Dar cucu ĭ-o pasaŕea,
Ĭel zboară pe uńe vŕea!

(Aceeași)

36

— Ĭa maĭ cîntă, cucule!
— Nu maĭ pośĭ, voĭnicule,
C-am cîntat la Balaśița,
Pan mĭ-o dźeźerat gurița.
S-am cîntat la Săverin,
Numaĭ pĭ-o chilă dźe vin.
S-am cîntat la Slatśina,
Pan mĭ-o dźeźerat limba!
— Cucule, porîmbule,
Vara viĭ, vara tśe duśĭ
Sî dźe muncă nu tśe-apuśĭ.
Ma mir ĭarna śe manînśĭ!
— Manînc muguŕel dźe fag,
Să-ĭ cînt codruluĭ cu drag;
Manînc muguŕel dźe plop,
Să-ĭ cînt codruluĭ cu foc!

(Aceeași)

37

Frundzuḹeană samulastră,
Pḹecaĭ cu plugu dźe-acasă,
M-apucaĭ să trag o brazdă,
Scoasă naĭba s-o ńevastă
Tśińerică, cam frumoasă!
Ĭeŭ ţînîn oĭchi la ĭea,
Strîmbă Luńilă brazda,
Frînsă la plug trupıţa,
Trupiţa sî fĭeru-al lat
S-un boŭ mi s-a sînźerat.
Of, Doamńe, da śe pacat!
Pḹecaĭ cu trupiţa-n sat,
Să sînźeră s-alalalt!

(Aceeaşi)

38

Foiḹeană, şîcsîńel,
P'e dźeal, pi la Corlaţăl,
Mĭerźe doru maruntăl,
Cu dragu̧sta după ĭel.
Un tśe duśĭ tu, doruḹe?
La bîlśĭ, puisoruḹe!
Să-mparţîm dragu̧stśiḹe.
Cît la mińe, sî la tśińe,
Să traim amîndoĭ bińe,
Să nu dzîśĭ mîńe, poĭmîńe,
C-o tracut maĭ mult la mińe!

(Aceeaşi)

39

Vińe, vińe luna maĭ,
Să p̌refaśe tot în raĭ
Sî-nv̌erdzăsc paduriḹe,
Viiḹe, gradźińiḹe

Sî cîntă păsările!
S-asa cîntă dźe cu foc,
Dźe stă calatoŕu-ñ loc.
Dźi śe stă, dźi śe-ar măĭ sta
Sî tot ar măĭ asculta
Sî-n caĺe n-ar măĭ pĺeca!
Cîntă cucu-n codru v́érdźe,
Dor cu dor nu să măĭ v́édźe.
Cîntă cucu-n codr-uscat,
Dor dźe dor s-o dźepartat.
Cîntă cuśe, nu-nśeta,
C-o-nfrundzît padurisea,
Un' sadźeam cu ńeĭcuța
Sî-ĭ sarutam gurița
Sî sadźeam ṕe paviștśe
Sî vorbĭam dźe dragustśe,
Sî sadźeam zos ṕe v́erdźeață
Sî vorbĭam dźe strîns în brață!

(Aceeași)

40

Foiĺeană dźe priboĭ,
Ńeĭcă, śe nu muŕeam noĭ,
Cîn ńe pĺimbam pin zavoĭ
Sî b'eam vinu dźin butoĭ
Sî mîncam mńeŕe dźe roĭ!
Cucu cînta lîngă noĭ
Sî mńerluța suĭera,
Mîndra-ñ brață ma strînźea
Sî-ĭ sarutam gurița
Sî ĭea mie mustața
Of, śe dragustă ĭeŕea!

(Aceeași)

41

Foiĺeană dźe priboĭ,
Ńeĭcă, śe nu murim noĭ,
Să ńe-ngroaṕe pĭ-amîndoĭ
La mînastiŕe-n zavoĭ!

Ńeĭcuță, la capu tău,
Să răsar-un rozmalin,
Sî la mińe-un trandafir.
Rozmalinu să să-ntśindă,
Trandafiru să-l cuprindă.
Să-l cuprindă, să-l sarutśe,
Ńeĭcuță, ca măĭ naintśe!
Dźe traĭu śe l-am trait
Sî moartśea ńĭ-o dźespartît.

(Aceeași)

42

Frundzuleană maraśińe,
Du-tśe dor pustîĭ dźe tśińe,
Nu tśe tot lega dźe mińe!
Tot dźe mińe tśe-aĭ legat,
Pană-n ochi-ț m-aĭ bagat!
Du-tśe dor, stańe-aĭ pustîĭ,
La mîndra la capatîĭ,
La mińe să nu măĭ viĭ!
Toată lumĭa ańe dor
Sî spuńe că ĭe usor,
Da doru dźe-l dońesc ĭeŭ,
Ĭe ca pămîntu dźe gńeŭ!
Ńiśĭ o boală nu ĭe gńea,
Ca doru sî dragosta.
Îĭ măĭ gńea ca frigura.
Frigura tśe măĭ trezăștśe,
Dar doru nu tśe slab'eștśe.
Dźe frigurĭ dzaśĭ sî tśe scolĭ,
Dar dźe dor tśe cośĭ sî morĭ!

(Aceeași)

43

— Codrule, śe ĭeștśĭ galbin?
— Dar cum să nu fiŭ galbin?
Fraţîĭori mi-ĭ înstrin!
— Codrule, nu tśe usca,

Că vińe primavara!
Să v́edz cîtśĭ-un pomisor,
O ramas dźe fraţîĭor,
Sî-ţ vo maĭ ťreśe dźe dor.
Să v́edz cîtśe-o floriśea,
C-a ramas dźe soru-sa,
Să-ţ potol̕eştśĭ ińima!

21 iulie 1930
Savaştśica Vrabĭetśe, 20 ani,
Gornòviţa

44

Foaĭe v́érdźe dźe fasuĭ,
Dragu-mĭ-e dźealu să-l suĭ,
La mîndruţa dźin cucuĭ.
Doo dzîl̕e n-o vadzuĭ,
Doo dzîl̕e sî c-o noaptśe
Sî ma bolnaviĭ dźe moartśe.
Veńĭa cucu, ma-ngrizĭa
Sî ṕe mińe sî ṕe ĭea!

(Aceeaşi)

45

Mîndruţă cu ochi v́erdz,
Nu ma faśe sa oftsédz.
Dźe oftat, oftaĭ ṕrea taŕe,
Furca pĭeptuluĭ ma doaŕe!

(Aceeaşi)

46

Ţîńe, Doamńe, luna sus,
Să ma văd la mîndra dus.
Ţîńe, Doamńe, luna-n śeaţă,
Să ma văd la mîndra-n braţă!

(Aceeaşi)

47

Foaĭe v́érdźe margarit
Pacat c-am îmbatrîńit,
Că vŕemĭa nu mĭ-o veńit,
Nićĭ fasuĭu n-o-nflurit.
Că fasuĭu, dźe-ĭ fasuĭ,
Aŕe sî ĭel capatîĭ,
Că mĭerźe păn la un loc
Sî-nfloaŕe sî faśe bob
Sî ṕe urmă stă ṕe loc.
Cît îĭ omu tśińeŕel,
Să ţîńe doru dźe ĭel.
Cît îĭ omu-mbatrîńit,
Doru s-o calatorit!

(Aceeaşi)

48

Foaĭe v́érdźe maraśińe,
Cîn tśe-aud, mîndră, ṕe tśińe,
S-abatśe ińima-n mińe,
Cum s-abatśe-a mńeluluĭ,
Tot ṕe vŕemĭa zmîlzului,
Dźe frica cuţîtuluĭ!

21 iulie 1930
I'on C. Roşăţ, 60 ani,
Gornoviţa

49

Foaĭe v́érdźe dźe lugaśĭ,
Ĭeŭ îţ dzîc, cucuĺe, taśĭ!
Ĭel sa suĭe-n alt copaśĭ,
Cîntă dźe ma bagă-n draśĭ!
Ĭeŭ îĭ dzîc cuculuĭ să tacă,
Ĭel sa suĭe pe-altă cŕeacă,
Cîntă hoţu dźe ma sacă!

(Acelaşi)

50

Veńi postu lu Sîmpĭetru,
Napustî cucu faźetu
Sî turtuŕeaŭa valśeaŭa
Sî mîndruţa potśeśeaŭa!

(Acelaşi)

51

Foaĭe v́érdźe s-o leĭea,
Dumbraviţă, dumbravea,
Lasă-mă la umbra ta,
Să mă umbŕesc cu mîndra!
— Nu tśe las la umbra mĭea,
Să tśe umbŕeştśĭ cu mîndra.
Că-ĭ mîndruţa tśińeŕea
Sî ńe blastămă lumĭa,
Dźe să usucă frundza;
N-aŭ cuśi uńe cînta
Sî să pîrĭeştśe ĭarba!

21 iulie 1930
Constandźin G. Roată II, 70 ani,
Gornoviţa

52

Foaĭe v́érdźe magheran,
La umbra unuĭ st'ezar,
Frumos doarme-un militar
Sî cu arma capatîĭ.
Ma duc, maĭcă, să-l mîngîĭ!
— Nu tśe duśe, fata mĭea.
Militaru-ĭ soartă gŕea,
Vińe orďin ca să-l ĭa
Sî ţî-l tŕeśe grańiţa,
Dźincolo-n Ungaria
Sî tu ramîĭ sînguŕea
Ca un puĭ dźe turtuŕea!

(Acelaşi)

53

Ursîtoaŕe, ursîtoaŕe,
Śe-aĭ cu mińe, fraţîoaŕe
Ursîtoaŕe ca a mĭea
Nu ĭe-n lumĭe la ńima!
Căśĭ cînd m-aĭ ursît ṕe mińe,
N-aĭ maĭ facut nis'ĭ un bińe.
Traĭesc sîngură ṕe lumĭe,
N-am duŕeŕea cuĭ o spuńe,
Traĭesc sîngură pustîĭe,
Maĭ bińe moartă dźecît vîĭe!
Ursîtoaŕe, n-aĭ ursat;
Pe mińe m-aĭ blăstămat,
Căśĭ pin curtśea căşî mĭeĺe
Mĭérźe rîŭ dźe lacramĭele
Varsatśe dźin ochi mĭeĭ.
N-am ṕe lumĭe soţ, copiĭ.
Copii dźe ĭ-am avut,
Dumńedzăŭ mi ĭ-o śerut
Şî soţu, dźe mi l-a dat,
Ţara la războĭ l-a lŭat!
Ursîtoaŕe, n-aĭ ursat,
P'e mińe m-aĭ blăstămat!

23 decembrie 1931
Elisaveta Gornovišĭanu, 50 ani,
Gornoviţa

54

Foaĭe vérd'e tŕeĭ aluńe,
Rasărĭ lună, nu apuńe
Şî-m lumină mie acuma,
Că n-o să trăĭesc pan lumĭa!
Da cum focu să-ţ lumin,
Că sînt noori pe mińe,
Ca duşmanu după tśińe!
Şî duşmanu, batśe-l-aş,
Niśĭ în casă să nu-l laşĭ,
Că tot zgîndără-n tăśiuńĭ
Şî tot spuńe la minśiuńĭ!
Apoĭ bată-mi-tśe de duşman,
Mă ţîn de tśińe śinśĭ ańĭ
Cu ĭască şî cu amnaŕ,

Cu ćemănă-n pozînař,
Să tśe pîrĺesc ca ṕe śiulpańĭ!

21 iulie 1930
Constantin G. Roată, 63 ani,
Gornoviţa

55

Foaĭe vérd'e de ťreĭ florĭ,
Ş-aşa-m vińe uńeorĭ,
Să suĭ la muntśe, la florĭ,
Să-m gasăsc fraţ şî surorĭ.
Fraţ şî surorĭ nu gasîĭ
Tot cu strińi ma-nfrăţîĭ!
Pan-a faśe strinu fratśe,
Pĭerduĭ carńea zumatatśe
Sî sînźeĺe-a ťreĭa partśe!
O, Doamńe, rău îĭ pin strińĭ,
Ca d'esculţ pin mărăśińĭ!

(Acelaşi)

56

Foaĭe v́érd'e di-un spanac,
Spuńe mîndr-adevărat,
Śińe mi tĭ-a sărutat,
D'e-ţ văd obrazul pătat,
Parche ĭe matricolat,
Cu matricol di la stat!
— Am fost asară-n grădină
Şi m-a muscat o albină!
— Spuńe, dŕept, să nu mă minţ,
Că albina n-aŕe dinţ!
Foaĭe vérd'e mandalac,
Şi albina aŕe ac,
Aŕe acul mitiťel,
Muscă şi nu faśe sămn.

23 decembrie 1931
Maria N. P. Vrab'et'e, 13 ani,
Gornoviţa

57

Foaĭe v́érd'e ṕelinițā,
Frumoasă mai ĭeşti, f'etiță,
D'e la piept păn la guriță;
Parcă ĭeşti o porumbiță.
Porumbiță albă-n ṕeńe,
Scurtaŕea zilelor mĭeĺe!

(Aceeaşi)

58

Vaĭ săraca mama mĭea,
C-o ştiut a ĺegăna!
M-o ĺegănat cu piśĭorul,
D'e mĭ-e fața ca bujorul.
Mĭ-a dat apă cu păharul,
D'e mĭ-e gura ca zăharul.
Mĭ-a dat şi cu lingura,
D'e mĭ-e gura ca mĭeŕea.
Mĭeŕea d'e śe ĭest'e mĭeŕe
Şi dulśeața ĭeĭ tot pĭeŕe,
Dar dulśeața guri mĭeĺe,
Niśĭodată nu maĭ pĭeŕe!

23 decembrie 1931
Domnica P. Basarabă, 14 ani,
Gornovița

59

Vara vińe, ĭarna tŕéśe
Şi n-am cu śińe petŕéśe,
Căśĭ cu śińĭ-am petŕecut,
S-a dus şi n-a maĭ veńit,
A pus spatil'e-n pămînt
Şi fața la rasarit,
La bisĭerică-n mormînt!

23 decembrie 1931
I'el'ena M. Gogîltan, 15 ani,
Gornovița

60

Foĭe vérd'e p'elinįță
Col'ea-n val'e-n grădinįță,
Paşt'e calu lu Ghĭorghiță,
Priponit d'e-o garofiță.
Garofița s-a uscat,
Calu lu Ghiț-a pl̑ecat!

(Aceeaşi)

61

Foaĭe vérd'e třeĭ ląmîĭ,
Fiře-al foculuĭ faguĭ,
D'e śe n-aĭ veńit să-m spuĭ,
Să-m ĭaŭ armil̑e d'in cuĭ,
Puşca d'i la capatîĭ?
Să-m ĭaŭ arma şî v́erźeaŭa,
S-apuc val̑ea şî valśeaŭa,
Und'e cîntă turtuřeaŭa!
Capitańe de źud'eț,
Śe tot ma țîĭ la coťeț,
Pentr-un puĭ de mînzul̑eț,
Că l-am vindut far d'e přeț?
Dă-m drumu pan la amńiaz,
Să-l aduc vînăt şi břeaz!
Dă-m drumu pan la chinghie,
Să-ț aduc o herghel̑ie,
Vînăț şî cam galbiorĭ,
D'e prinde pasăřea-n zbor!
Spuńe, spuńe, moş batrîn,
Spuńe cai cînd să fur?
Moşul̑e, cai să fură,
Cînd ĭe ńegură şî bură!
Ma dusăĭ să fur o śeapă
Şî ma-mpĭed'ecaĭ d'ĭ-o ĭapă.
Lŭaĭ ĭapa saracului,
Şî ma dusăĭ draculuĭ!

24 dec. 1931
Alexandru Bruță, 39 ani,
Gornovița

62

Foaĭe v́érd'e di-un naut,
Nu sînt hoţ, śi sînt haĭduc,
D'e unde ĭaŭ nu maĭ aduc!
Foaĭe v́érd'e d'e-o malură,
Ĭeŭ şt'iŭ cai cînd sa fură:
Cînd îĭ ńegură şî bură,
Că puĭ şaŭa pĭ-a batrînă
Şî cîrlańi vin ṕe urmă!
Foaĭe v́érd'e d'ĭ-un zămalţ,
Az îĭ luńĭ şî mîĭńe-ĭ marţ,
Poĭmîńe sînt în Galaţ
Cu doĭ caĭ d'ĭ-aĭ cumparaţ
Şî cu şapt'e d'ĭ-aĭ furaţ.
Şî cînd fu la adîlmaş,
Şî hoţŭ-al d'e pagubaş!
Foaĭe v́érd'e ĭarbă ńeagră,
Şapt'e daŭ, şapt'e ma ĺeagă,
Pentr-un cal cu coama ńeagră,
Mînca-l-ar lupi d'e gloabă!
Ĭeĭ ma ĺeagă şî ma bat,
Ĭeŭ ĺe spuĭ că-ĭ cumpărat
D'in graźdĭ d'i la popa Vlad
Şî marturi caluluĭ,
Zăŭ, c-am stîlpi graźdĭuluĭ!
Să spuĭe că m-o vazut,
Ĭeu-l plat'esc or cu cît!

24 decembrie 1931
Haralambie Popescu, 50 ani,
Gornoviţa

63

Cînt'icu śĭobanuluĭ

Foaĭe v́érd'e ş-o ĺeĺie,
Da n-audz Sîntă Marie?
Nu lasa toamna să viĭe,
Ramîn stîńile pustîĭe,
Strunghiţă far de oiţă,
Stîńiţă far de baśiţă,
Bolovan far de śioban!
Oiĺe doboară-n vaĺe,
Toat'e la Cuzmirŭ-al mańe,

Nu vin pan la primavară,
Cînd înfrund'e codru ĭară!

A fost un unguŕean. Trăśea cu oiĺe la munt'e, v́eńin di la Cuzmir, un sat und'e doboară oiĺe ĭarna. Noĭ am taĭnuit cu ĭel. Tracînd ĭel, a cîntat cînt́icu ăsta.

(Acelaşi)

64

Foaĭe v́érdźe t́reĭ florinţ,
Batśé-ĭ, Doamńe, dźe parinţ,
Ma maritară-ntră munţ,
La oamińĭ ńecunoscuţ.
L'-e casa cu caramidă
Aştśernută palamidă.
Ĭeŭ dźe strină śe ĭeŕeam,
Noaptśea, dzîŭa, tot plînźeam.
Dumńedzăŭ dźe mila mĭea,
Ma facu o pasaŕea,
Ma trimĭesă-n ţara mĭea,
Acasă la muĭchiţa.
Muĭchiţa cîn ma v́edźea:
— Hîşĭo, hîşĭo, pasaŕea,
Că nu ĭeştśĭ tu fata mĭea
Sî du-tśe la casa ta!
În gradźină ma uĭtaĭ,
Floriĺe ĺe blastamaĭ:
— Înfloriţ, florĭ, înfloriţ,
Că mie nu-m trabuiţ.
Voi cîn mie-m trabuĭaţ,
Vă pizmĭaţ sî nu-nfloŕiaţ!

24 iulie 1930
L'ena V. Stoĭeńescu, 25 ani,
Godźeanu

65

Foaĭe vérdźe ĺemn dźe sus,
Cît o fi, mîndră, dźĭ-atunśĭ,
Dźe cînd ńe iubĭam pe luńśĭ
Sî dam apă la doĭ źunśĭ

Sî guriţa la voĭńiśĭ,
Cańe s-or dus dźe pĭ-aiśĭ!

19 iulie 1931
Pauna Mĭeilă Unguŕeanu, 55 ani,
Obîrşia.

66

Foaĭe vérdźe maraśińe,
Mîndră, miźlośel supţîŕe,
Tu m-aĭ omorît pe mińe,
Mîndră, mîndrulíśea mĭea,
Zăŭ, tu mĭ-aĭ făcut śeva,
Dźe nu tśe maĭ pośĭ uĭta,
Căśĭ tśe uĭt doo, triĭ dzîle
Şî mĭ-e gîndu tot la tśińe!
— Nu strîc ĭeŭ, maĭcuţa strîcă
Iå m-a făcut frumuşică
Să-ţ fiu drågă, măĭ bădźică!

25 iulie 1930
Maria N. Vladu, 16 ani,
Obîrşia

67

Undźe-aud cucu cîntînd
Şî mĭerlíle şuĭerînd,
Nu ma ştśiŭ om pe pamînt.
Ĭeŭ dzîc cucului să tacă,
Ĭel să suĭe sus pe ćreacă
Şî tot cîntă dźe mă sacă!
Şî maĭ źos pĭ-o rămuŕea,
Cîntă şî o turtuŕea,
Tristă ca ińima mĭea!
Cucu dzîśe dźe porńiŕe,
Turturica dźe źăĺiŕe
Şi-al mĭeŭ nume dźe pĭeire!

(Aceeaşi)

68

Foaĭe vérdźe třeĭ aluńe,
Of, Doamńe, da-ĭ rău pe lumĭe,
Far dźe tată, far dźe mumă,
Far dźe mumă, far dźe tată,
Parche sînt ćrescut dźin pĭatră!
Far dźe fraţ, far dźe surorĭ,
Parche sînt ćrescut dźin floŕĭ!
Dźĭ-aş aŭea mumă sî tată,
Nu m-aş tśeme niśĭodată.
Dźĭ-aş aŭea fraţ sî surorĭ
Nu m-aş tśeme dźe ńevoĭ.
Dar ĭeŭ n-am pe nima-n lumĭe,
Dźe cît numaĭ sîngur luna
Sî śeĭ doĭ luśefeŕeĭ,
Caŕe mĭ-o fost fraţî mĭeĭ,
Petŕeśeam noaptśea cu ĭeĭ!

19 iulie 1931
Petre Murdźeală, 33 ani,
Obîrşia

69

Foaĭe vérdźe margarit,
Třecuĭ pe undźe-am ĭubit
Şî gasîĭ locu pîrlit
Şî pe mîndra suspinînd.
— Înśeată, mîndro, dźin plîns,
Că ĭeŭ tśe-am ĭubit dźe-aźuns.
Înśeată şî dźin oftat,
Că dźestul tśe-am sarutat.
Cată-ţ mîndro alt baĭat!
Să-l aleźĭ la vřemĭa bună,
Să tśe sarutśe ca mińe;
Nu-l aleźĭ la vřemĭe ra,
Că dă pe potśeca mĭea,
Ramîĭ, mîndro, tot asa!

25 iulie 1930
Ilie Vîrzob, 42 ani,
Obîrşia-Cloşani

70

Foaĭe vérdźe tŕeĭ lalaĭe,
Tŕecuĭ asară calaŕe
Pi la curtśea dumitaĭe.
Ma uĭtaĭ pintră stoborĭ,
Vadzuĭ ochi ńegrisorĭ,
Foaĭe vérdźe tŕeĭ granatśe,
Şî sprînśeńeĭe-mbinatśe.
Mîndră, sprînśeńeĭe tăĭe,
M-a umplut dźe źunghĭuŕeĭe!
Foaĭe vérdźe tŕeĭ lalaĭe,
Să dobor la poartă-n vaĭe,
Să-ţ văz sprînśeńele tăĭe.
Sprînśeńele ĭi-am vadzut,
Dźe źunghĭurĭ că mĭ-o tracut!
Mîndruţă, dźe nu ĭeşĭaĭ,
Maĭ maŕe pacat faśeaĭ!

(Acelaşi)

71

Foaĭe vérdźe dźĭ-un spanac,
Asară, cînd m-am culcat,
Frumos vis că mĭ-am visat,
Că mîndra m-o sarutat
Şî cîn s-o sarut şî ĭeŭ,
M-a dźeştśeptat Dumńedzăŭ!

(Acelaşi)

72

Foaĭe vérdźe maraśińe,
Ferica, mîndră, dźe tśińe.
Ferica dźe-al dźe tśe ţîńe.
Traĭéştśe cu drag pe lumĭe,
Nu pătîmĭeştśe ca mińe!

(Acelaşi)

73

Foaĭe vérdźe margarit,
Cîtśe boaĺe ĺi-am boĺit,
Dźe toatśe m-am izbavit.
Da dźĭ-un pustîi dźe ĭubit,
Nu ma măĭ văd izbavit,
Pană n-o baga-n pamînt.
Ňiśĭ atunśĭ nu-l uĭt dźe loc,
Pan-oĭ putrădzî dźe tot!

(Acelaşi)

74

Mîndră, barbaţălu tăŭ,
Oloźi-l-ar Dumńedzăŭ,
Să moară să tśe ĭaŭ ĭeŭ,
Căśĭ cu ĭel aĭ trait răŭ!
Şî cu mińe-ĭ vaĭ dźe tśińe,
Nu prîndz ńebatută bińe!

(Acelaşi)

75

Foaĭe vérdźe dźe-o laĺea,
Ma-ntrabă ńevastă-mĭea:
Maĭ am vruna dźecît ĭea?
Da naĭba că m-o puńea
Sî ma zeluĭ cătă ĭea!
O-ntrăbaĭ şî ĭeŭ pe ĭea.
Să-nśepu a blăstăma,
Să n-aĭbă partśe dźe dracu
Şî să-ĭ moară şî barbatu
Śińe s-o ĭubi cu altu!

(Acelaşi)

76

Foaĭe verdźe dźe dudăŭ,
La crîșmă la Fagadău,
Undźe bé sî bun sî rău,
Măi-nsărat sî-n vŕémĭe ra,
Goĺea b'ea, Goĺea platśĭa,
Da bańi dźĭ-undźe-ĭ luva?
Tot dźi la aĭ dźi-ĭ maĭ av́ea,
Cîn îĭ śeŕea, nu-ĭ maĭ da!

25 iulie 1930
Pătru Unguŕeanu, 70 ani,
Obîrșia

77

Foaĭe verdźe tŕeĭ lalaĺe,
Mă uĭtaĭ pe drum la våle,
Vąd zuĭ tŕeĭ ofițărĭ calåŕe,
Cu tŕeĭ sutśe dźe catåńe.
Ofițări tŕec cîntîn
Si catåńile plîngîn.
Ofițări: — Paveĺe,
Uńe duśĭ catâniĺe?
La războĭ saraśiĺe!
Coĺea zos la Namoloasă
S-o-nśeput un pod dźe oasă!

19 iulie 1931
L'isav'eta Ungureanu, 9 ani,
Obîrșia-Cloșani

78

Foaĭe vérdźe dźe buźor,
Ĭeŭ văd bińe că mĭ-e dor,
Da nu-s pasăŕe să zbor
Să ma duc undźe mĭ-e dor,

La mîndra cu pieptu gol,
Cu marźeanu rosîior
Şî cu păru galbior!

25 iulie 1930
Euźènia Ungureanu 27 ani,
Obîrşia

79

Foaie vérdźe tŕei lalale,
Bat-o cruśea ursîtoaŕe,
Caŕe m-a ursat pe mińe
Să n-am ńiśi un śeås cu bińe,
Dzî sî noaptśe să munśesc,
Cåsă să-m agońisăsc,
Copilasî să mi-i cŕesc!
Of, Doamńe, răŭ mai trăiesc,
Viiaţa mi-o chinuiesc,
Tot în muncă mă gasăsc.
N-am tśimp să mai hodźińesc
Ostańit, meŕeu ṕe ducă,
Noptśea-n codru ma apucă
Batut dźe vînt, ars dźe soaŕe
Sî cu besîśi la piśioaŕe,
Fară rost ṕentru culcaŕe
Sî ńimica dźe mîncaŕe!
Îm iestă prîndzu sî śina
Muguru sî cu śetśina.
Sî-m iestă plapuma
Pamîntu sî cu iarba!

25 iulie 1930
N'icolaie G. M. I'acobescu, 29 ani,
Obîrşia-Cloşani

80

Foaie vérdźe tŕei castańe,
Amarît îi omu, Doamńe;
Să culcă sî nu adoarmie.
Ar mînca sî nu i-e foamie!

Amarît îĭ omu-atunśĭ,
Cînd dă boi sî ĭa zunśĭ,
Sî fétśeĺe dupa sluźĭ!

(Acelaşi)

81

Codŕe, codŕe, fratśe codŕe,
Nu ma da codŕe ĺegat,
Că ńimic nu-s vinovat,
Numa-o crĭangă ţ-am taĭat,
Armeĺe ĺĭ-am ańinat.
Picatura ĺĭ-o picat
Sî ruźina ĺĭ-o mîncat.
Pe mińĭ m-o luvat ĺegat
Dźe codru m-o dźepărtat!

(Acelaşi)

82

Foaĭe vérdźe foaĭe lâtă,
Maĭcă, ińimă dźe pĭâtră,
Măĭ vińĭ pi la mińe-odâtă,
Să spun, să ma zaluĭesc,
Cu straińi cum traĭesc.
Straińi mîncă la mâsă,
Ĭeŭ ĺe ţîn lumńina-n câsă.
Sî ĭar vérdźe bob naut,
Nu ĭe śĭâś, nu ĭe minut,
Să nu plîng în aștśernut.
Dar dźe lacrămĭ nu bag sâmă,
Că ĺe ștśerg cu oriśe strâmă,
Dar bag sâmă la obrâz,
Că rămîńe fript sî ârs!

25 iulie 1930
Maria Unguŕeanu, 30 ani,
Obîrşia

83

Foaĭe vérdźe ca sacara,
Dźe cum vińe primavara,
Napustéștśe cucu țara
Sî șa duśe sus la muntśe,
C-acolo dźĭ-acuma-nfrundźe!

19 iulie 1931
L'ena N'icol'iśea, 40 ani,
Obîrșia

84

Foaĭe vérdźe margarit,
Stśiĭ, ńeĭcă, śe m-am gîndźit?
Să ńe lasăm dźe ĭubit,
Că lumĭa ńĭ-o dovedźit.
Numaĭ vro doo tŕeĭ luńĭ,
Să maĭ pĭar-aĺe minśiuńĭ
Șî cînd o pĺeca p'e patru
Să ńe lŭăm unu p'e altu!

6 august 1931
I'oana Marin Rusu, 37 ani,
Podźeńi

85

Foaĭe verdźe maraśińe,
S-a dus puĭu dźi la mińe,
Totulor ĺe paŕe bińe,
Numaĭ mie-m paŕe rău,
C-a fost sufĺețălu mĭeŭ!
Și s-a dus puĭul cu tśeĭu,
Tocmaĭ cînd a fost tśemeĭu.
Șî s-a dus puĭul cu ața,
Tocmaĭ cînd a fost dulśeața!

(Aceeași)

86

Ńeĭcă, dźe dragosta noastă,
A-nflorit doĭ pomĭ în coastă.
A-nflorit ș-a facut poame
Șî duźmańi a audzît,
A sarit șî ĭ-a-ngradźit,
Nu cu parĭ, nu cu nuĭeĺe,
Numaĭ cu cuvintśe gŕéĺe!
Șî duźmańi ńi-ĭ aflară,
Aĺergară șî-ĭ taĭară!
Ĭa tu, mîndră, apă-n gură
Șî udă-ĭ la taĭetură
Șî udă-ĭ pistă miźloc,
Ca să ćrească ĭar la loc!

(Aceeași)

87

Foaĭe vérdźe dźe buźor,
Coĺé-n vaĺe, la izvor,
Ma-ntîlńiĭ c-un puișor:
— Un'tśe duśĭ măĭ puișor?
Coĺé-n vaĺe la izvor,
Să ĭau apă-ntr-un urśĭor,
Să ma spăl să fiŭ măĭ măĭ
Draguĺiță la flacăĭ!
Să ma spăl să fiŭ măĭ da
Draguță la dumńĭata;
Să ma spăl să fiŭ draguță,
Tot cum ma ștśiaĭ, ńeĭcuță!

(Aceeași)

88

Foaĭe vérdźe maraśińe,
M-am rugat, maĭco, dźe tśińe,
Să țîńĭ dzî șî ṕentru mińe,
Să ma daĭ în sat cu tśińe!
Șî tu maĭcuță m-aĭ dat

P'estă un dźeal cu spińi v́erdz,
Pĭ-aiśĭ să nu mă maĭ v́edz.
P'estă un dźeal cu spińi rarĭ,
Maĭcă, să nu mă maĭ aĭ!

(Aceeaşi)

89

Foaĭe vérdźe tŕeĭ florinţ,
Fetśiţă cu doĭ parinţ,
Nu pripi să tśe mariţ,
Că mila dźi la parinţ,
Cît aĭ fi tu n-o maĭ prindz!
Şî mila dźi la barbat,
Ca umbra dźe păr uscat!
Cîn tśe duśĭ să tśe umbŕeştśĭ,
Şî maĭ răŭ tśe naduşęştśĭ!
Fetśiţă dźe om bogat,
Nu pripi la maritat,
Ca floaŕea la scuturat,
Că floaŕea maĭ înfloaŕe o dată,
Dar tu nu tśe maĭ faśi fată!

(Aceeaşi)

90

Foaĭe vérdźe dźĭ-o lelea,
Ńeĭc-al dźin Mehadźia,
Vino-n Băĭ[1] dumińeca,
Să-ţ d'é daĭca guriţa,
Că guriţa dźi la mińe
Îţ ţîńe un an dźe dzîĺe.
S-o pastŕedz, ńeĭcuţă, bińe,
S-o-nchiz într-o cutśioară,
S-o saruţ la vară ĭară!
Neĭcă, dźe guriţa ta,
Ĭeŭ nu m-aş maĭ satura,
Ca dźe vin dulśe toamna,
Şî dźe somn primavara!

(Aceeaşi)

[1] *Băile Herculane*

91

Foaĭe vérdźe peĩińiţă,
Coĩé-n vaĩe-n gradźiniţă,
Frumos doarme-o copiĩiţă,
Frumos cu mîńile-n pĭept,
Răŭ îm paŕe s-o dźeştśept!
Foaĭe vérd'e dźĭ-un alun,
Murgu mĭeŭ ĭe cam ńebun;
Batu cu piśĭoru-n drum,
Rupsă brazdă cu piśĭoru,
Dźeştśeptă copiĩi somnu!
Copila cîn sa scula,
Dźin gură gŕeŭ blastama:
— Pĩezńi-ţ-ar calu, Ĩońiţă,
Să ramîĭ cu scările,
Ca ĭeŭ cu mustrăriĩe.
Să ramîĭ cu şeaŭa-n pat,
Ca ĭeŭ cu mustŕeala-n sat!
Śińe-n lumĭe mult ĭubeştśe,
Ńima nu-l maĭ dovedźeştśe.
Dar ĭeŭ facuĭ o śercaŕe,
M-a aflat şî mic şî maŕe!

(Aceeaşi)

92

Foaĭe vérdźe maraśińe,
Śińe dzîśe ńeĭca vińe,
Mĭ-aş da ińima dźin mińe
Şî marźeanu dźi la gît,
Să văd ṕe ńeĭca veńit!
Şî papucu dźin piśĭor,
Să vadă că mĭ-a fost dor!
Śińe dzîśe ńeĭca pĩeacă
Ma mir gura cum nu-ĭ sacă!

(Aceeaşi)

93

Sîngură sînt la parinţ,
Sîngură ṕe mult-aveŕe.

Parinţî să suparară,
P'e mińe ma maritară,
Sus la muntśe, źos în ţară
Şî răĭ socri-m capatară!
Socri mĭeĭ śină la masă,
Ĭeŭ ľe ţîn lumina-n casă!
Sara pan la śina mańe,
Ĭeŭ sînt loc dźe lumînańe.
Luaĭ cuţîtu să taĭ pita,
Lacrămiľe tot ma pică.
Ma picară pe piśĭor,
Gŕeŭ ma aźunsă un dor.
Dumńezăŭ dźe mila mĭea
Ma facu o pasańea,
Ma trimĭesă la maĭca.
Maĭca mĭea, muĭeŕe ra:
— Hîşĭo, hîşĭo, pasańea,
Că nu ĭeştśĭ tu fata mĭea,
Că ĭeŭ o fat-am avut
Şî ş-a lŭat śe ĭ-a placut
Şî pĭ-aiśĭ n-am maĭ vazut-o!

(Aceeaşi)

94

Su poală d'e codru vérd'e,
Micut'el foc mi să véd'e,
Nu ştśiŭ focu-ĭ potolit,
Or d'e voĭńiśi ocoľit?
Nu ştśiŭ dźéśe or doĭspŕedźéśe,
Caŕe frig la un berb'eśe
Şî nu-l frig cum să friźe,
Śi mi-l 'vîrt în cîrľiźe,
Sa să fie carńea dulśe!

6 august 1931
N'icolaĭe Lapadatśescu, 77 ani,
Pod'eni

95

Caluľe, caluţul mĭeŭ,
Śe tśe-abaţ d'in drum meŕeŭ,

Or ţ-ă gŕeu trupsoru mieŭ?
Nu mi-e gŕeŭ trupsoru tăŭ,
Dar mi-e gŕeŭ naravu tăŭ!
Pi la cîtśe crîşme tŕeśi,
Pi la toatśe tot ma leźi.
Îm dai fîn nuielele,
Şî graunţă st'elele,
Şî tu b'ei cu mîndŕele!
Cum ţ-ă drag cu mîndra-n pat,
Şî mie cu traişta-n cap!
Cum ţ-ă drag cu litra-n mînă,
Şî mie cu traişta plină!

(Acelaşi)

96

Vérd'e foaie ot'int'iavă,
Haido, mîndră, la dumbravă!
Nu pośi, ńeică, că-s bolnavă.
Da d'i-aş stśi c-ar fi vo tŕeabă,
M-aş traźe ş-aşa bolnavă!
M-aş traźe, d'i-aş mai petŕeśe,
Poatśe c-aşa mi-o mai tŕeśe!

(Acelaşi)

97

— Ańicuţă, puică dragă,
Śe ieştśi galbină şî slabă?
— Ieu-s galbină de f'elul mieŭ,
Şî-s slabă de dorul tăŭ!
— Ańicuţă, puiule,
Samana-ţ-aş numile
Prin toatśe grad'ińile,
Să rasară florile,
Să le pască oile!

(Acelaşi)

98

La casa cu tŕeĭ privoară,
Dzaśe un voĭńiśel d'ĭ-o boală.
Îl pazăștśe-o fată maŕe,
Cu tŕeĭ coad'e ṕe spinaŕe.
Ĭară fata śe-m graĭa:
Or maĭ dzaśe, or tśe scoală,
Or maĭ dă-m sî mie boală,
Că mie mi s-o urît,
Aștśernînd șî d'ĭaștśernînd,
Capatîĭe tot mutînd,
D'i la umbră pḁn la soaŕe,
D'i la cap pḁn la piśĭoaŕe!

27 decembrie 1931
(Același)

99

Vérde foaĭe de costrîĭăĭ,
Ĭeșĭ, Marițo, d'in bord'eĭ,
C-o-nflurit dafińi tăĭ
Șî doarmĭe ńeĭca supt ĭeĭ!
Nu ștśiŭ doarmĭe, or să ṕrefaśe,
Or d'ĭ-al draculuĭ să faśe!
Doamńe, duzmańei mĭeĭ,
Fă-ĭ, Doamńe, bolovańeĭ,
Să zoc cu gheata ṕe ĭeĭ!
Doamńe, duzmanśiĺe mĭéĺe,
Dă-ĺe, Doamńe, or śĭ-o śeŕe.
Dă-ĺe un car cu patru roatśe,
Saca-ĺi-ar mîńile d'in coatśe!
Dă-ĺe un car cu patru boĭ,
Saca-ĺi-ar ochi amîndoĭ!
Doamńe, duzmanśiĺe mĭéĺe,
Fă-ĺe, Doamńe, pĭetriśeĺe,
Să zoc cu gheata ṕe ĭeĺe!

(Același)

100

Pasăŕe, galbină-n śĭoc,
D'e mĭ-aĭ cînta d'ĭ-un nḁroc,
Să-ţ traĭască pui toţ
Şî la vară ĭar să scoţ.
Ĭar d'e mĭ-aĭ cînta d'ĭ-un rău,
Să tśe stîngă Dumńedzău,
Cu tot, cu tot ńeamul tîău!
Tot să fuźĭ şî tot să zborĭ,
Pan tśĭ-o puşca un vînatoŕ,
P'e aripĭ, pin supţîorĭ!

(Acelaşi)

101

Tot tracîn la mîndra d'ealu,
Mi s-o ďespotcovit calu
Şî nu-ĭ vina caluluĭ,
Ńiśĭ a potcovaŕuluĭ
Şî ĭe vina mîndri mĭéĺe,
C-a pus casa-n pĭetriśeĺe!

(Acelaşi)

102

Rău îĭ şéde muntśeluĭ,
Rău îĭ şéde fḁră bradz,
Ca şî mie fḁră fraţ!
Rău îĭ şéde fḁră pĭatră,
Ca şî mie fḁră tată!
Rău îĭ şéde fḁră florĭ,
Ca mie fḁră surorĭ!

(Acelaşi)

103

Baluţă d'i la Pitśeştśĭ,
T'e rog apa să mă tŕeśĭ;
Uşuŕel să nu ma-ññeśĭ,
Că n-aĭ bańĭ să ma platśeştśĭ!

Tu n-aĭ bańĭ în sînul tĭăŭ,
Să platśeștśĭ sufĺitul mĭeŭ
Și n-aĭ bańĭ în pozonař,
Să-m platśeștśĭ un sarindař!

(Același)

104

Spuńe, afurisîto, spuńe,
Cîţ amanţ mai aĭ ṕe lumĭe?
Maĭ aĭ v-unu d'ecît mińe?
Maĭ am unu, maĭ am doĭ,
Cu mataĺe fac de třeĭ,
Cu barbatu fac de patru,
Că și ĭel ĭe om saracu,
Că cu ĭel îm ĭéŭ bumbacu,
Și tartan de ĺegat capu!

(Același)

105

Cîn toca de ĺeturghie,
Ĭeŭ ĭeřeam cu mîndra-n vie.
O ţîńeam de śingatoaře
Ș-o-ntrăbam pe śińĭ maĭ ře?
Ĭea jura ṕe sfîntu soaře
Și ṕe sfintśiĺe icoańe,
Pe dířeapta lumanaře,
Că numa ṕe mińĭ ma aře!
Dar asară la fîntînă,
Doĭ mĭ-o ţîńea d'e mînă,
Unu mĭ-o săruta-n gură!

(Același)

106

Foaĭe v́érdźe dźĭ-un dudăŭ,
Mîndră, cînd oĭ muri ĭeŭ,
Să viĭ la mormîntu mĭeŭ,
Sî să-m sameńĭ pe mormînt
Cîtśe florĭ sînt pe pamînt.
Dźi la cap, păn la piśĭoaŕe,
Tu să-m sameńĭ tamîĭoaŕe.
Tamîĭoaŕe, florĭ adînśĭ,
Cînd aĭ vedźea, tot să plînźĭ!
Dźi la cap, păn la mizloc,
Tu să-m sameńĭ busuĭoc,
Că noĭ n-am avut năroc,
Să stăm amîndoĭ pĭ-un loc!

19 iulie 1930
Dońńica Buzatu, 16 ani,
Malarişca

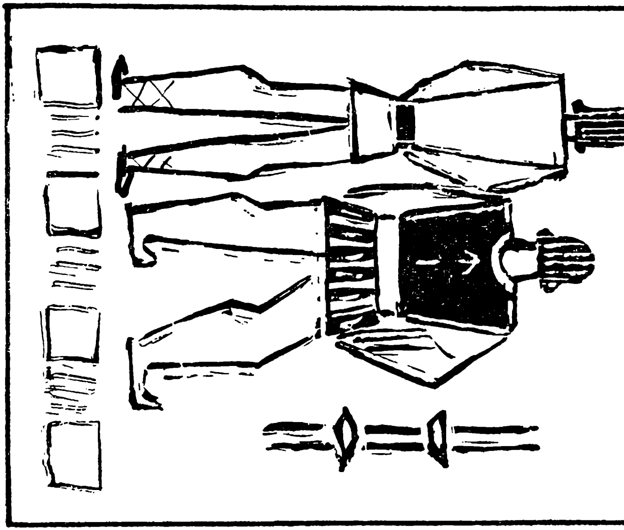
107

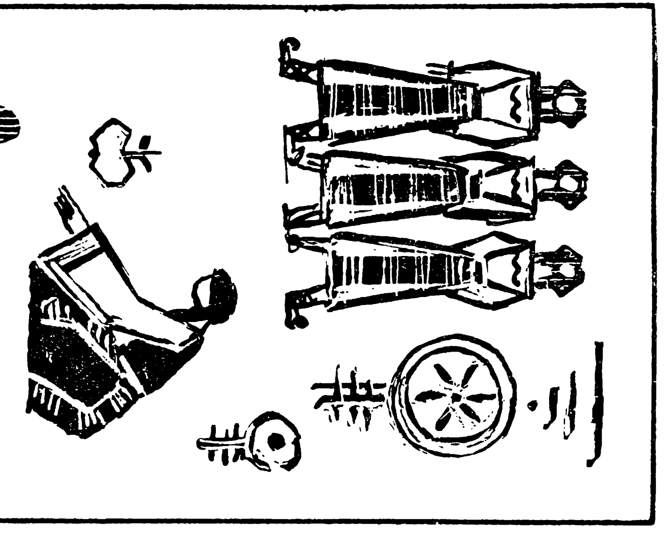
Dźe tŕeĭ ańĭ dźe zile zac
Mĭ-a ćrescut ĭarba la cap
Sî n-am fraţ să mĭ-o cosască,
Niśĭ surorĭ să mĭ-o pĺivĭască,
Niśĭ tată să-ĭ fie dor
Dźe mińe, dźĭ-un puisor!

19 iulie 1930
Marina Dîrpis, 16 ani,
Malarişca

108

Foaĭe v́érdźe tŕeĭ lalaĺe,
Pĺecaĭ pe drum la vaĺe,
Mă-ntîlńiĭ c-o fată maŕe.
— Bună dzîŭa, fată maŕe!

— Mulţumesc, ńeĭco, matale!
— Un'tśe duśĭ tu, măĭ băĭetśe?
— Ma duc, fată, la armată!
— Du-tśe, ńeĭcă, sanatos,
Să-ţ faśĭ sîrviśĭu frumos!
Păn la anu tśermenaĭ
Luaĭ ĭivŕetu sî pĭecaĭ
Sî pĭecaĭ acas, la raĭ;
Gasîĭ casa graźd dźe caĭ,
Sî pe mama putŕegaĭ!
Ĭar odată cîn oftaĭ,
Pe scaun mă asăzaĭ,
Pravaĭie, pravaĭea,
Śin tśe vo maĭ matura?
Cocosu cu aripa,
Vîntu cu vivorńiţa!

18 iulie 1930
Maria lu Pătru Mătasă, 31 ani,
Malarişca

109

— Poţ tu, mîndro, dzîśe dzăŭ,
Că nu tśe-am sarutat ĭeŭ?
— Ba ĭeŭ, ńeĭcă, nu pośĭ dzîśe,
Că ţ-a fost guriţa dulśe!

(Aceeaşi)

110

Foaĭe v́érd'e tŕeĭ zmiśeĭe,
Mult mĭ-e dor şî mult mĭ-e źéĭe
D'e t'ińeŕéţăĭe méĭe,
Că ĭe-am tŕecut făr de v́réme,
Cu nacaz şî cu beĭéĭe
Şî cu mult'e ińimĭ réĭe,
Cu amar şî cu nacaz
Şî cu lacrămĭ pe obraz!

Io d'e lacrămĭ nu-m daŭ samă
Că ĭe şt'erg cu orśe tramă,
Dar mĭ-e milă d'e obraz,
Că ramîńe fript şî ars!

18 iulie 1930
Ion Oprițăscu, 53 ani,
Malarişca

111

Foaĭe v́érdźe margarit,
Am ĭubit cît am ĭubit,
Acum m-am facut śinst'it
Om śinst'it şî bun de muncă
Cu mîndruţăĭe pe luncă!
Iară v́érd'e d'ĭ-o laĭea,
D'e ĭubit cînd m-oĭ lasa,
Ṕrefir moarťea sî mă ĭa,
Să nu măĭ trăiesc źeaba!
Cîn m-oĭ lasa ďe ĭubit,
Ṕrefir să intru-n pamînt!
D'e ĭubit ma voĭ lasa,
Cîn la cap îm va cînta
Popa cu cad'elńiţa,
Niśĭ atunśĭa ba, ba, ba!

(Acelaşi)

112

Foaĭe v́erd'e de şarṕet,
Mĭerźe urîtu ṕe săc
Şî strîgă: ma-ñńec ma-ñńec,
Dragosta mĭerźe ṕe apă
Şî strîgă că nu sa-ñńeacă!

1 ianuarie 1933
Stanca I'on Lăzăŕescu, 85 ani,
Balta

113

Foaĭe v́erd'e rozmoĺin,
D'i-o vŕemĭe trudă şî chin,
Să fac agurida vin.
Z'eaba chin şi źeaba trudă,
C-agurida stă tot crudă!
Ma trud'esc d'e vińe-o vŕemĭe,
Să fac agurida mńeŕe.
Ma trud'esc d'e vińe-un an,
Să fac ṕeĺinu zahar
Şî ṕeĺinu-ĭ tot amar!
P'eĺin b'éu, p'eĺin manînc,
Sara p'e p'elin ma culc.
Dźimińeaţa, cînd ma scol,
Cu p'eĺin p'e ochĭ ma spăl!

(Aceeaşi)

114

Foaĭe v́erd'e ĺeuşt'ean,
Ardă-t'e focu de d'eal!
Nu ştiam pan t'e suĭam,
Văiĺe pan ĺe trăśeam,
Nu şt'iŭ d'ealu s-a lunźit
Văĭĺe s-a adînśit,
Or ĭeŭ am îmbatrîńit?

(Aceeaşi)

115

Frunză v́erd'e zbobuleţ,
D'e la vaĺe de Śerńeţ,
Se află un nuculeţ.
Nucu-ĭ maŕe,
Frunza-ĭ rară,
Cîntă cuśi d'e s-omoară.
La tulpina nuculuĭ,
Cîntă mama cuculuĭ.

Ĭar maĭ sus ṕe rămuŕeĺe,
Cîntă doo turtuŕele,
Parche-s surorile mieĺe,
Ĭar mai sus ṕe rămuŕeĭ,
Cîntă şî doĭ golîmb'eĭ,
Parche-s fraţîori mieĭ!

13 aprilie 1933
Raĭcu Ion, 8 ani,
S'ernavîrf

116

Înfluriţ florĭ, înfluriţ,
Că mie nu-m trăbuiţ,
Căśĭ cîn mie-m trăbuĭaţ,
Vă pizmĭaţ şî nu-nfluriaţ
Înfluriţ dźe staţ paŕetśe,
Mĭ-am aĺes partśe dźin f'étśe.
Înfluriţ dźe staţ pauńĭ,
Mĭ-am aĺes partśe dźin źuńĭ!

22 iulie 1930
Domńica Drăghiśescu, 20 ani,
Nadànova

117

Foaĭe v́érdźe firu ĭerbi,
Fă-mă, doamńe, puĭu mĭerĺi,
Să ma suĭ ṕe dźealu Śerńi,
Cam pi dźeasupra Izv́erńi,
Să ma uĭt în lunca Śerńi,
La mîndra cu ochi ńegri,
M-o mîncat mînca-o-ar vĭermi!
La mîndra cu ochĭ albaştri,
M-o mîncat mînca-o-ar draśi!
M-o mîncat mînca-o-ar śeanga,
Că mĭ-a fost mustŕeala źeaba!

(Aceeaşi)

118

Haĭ, mîndro, ṕe plaĭ, ṕe plaĭ,
Stśiĭ tu bińe cum dzîśeaĭ,
Că nu vo fi om ṕe lumĭe,
Să ma dźespartă dźe tśińe.
Dar guv́ernu s-a gasît
Şî ṕe noĭ ńĭ-a dźesparţît.
Śińĭ ńĭ-a dźesparţît ṕe noĭ,
Ducă-ĭ corbi carńea-n văĭ,
Oasăĺe pin corobăĭ,
Să ramînă osu gol,
Cum am ramas ĭeŭ cu dor!

(Aceeaşi)

119

Foaĭe v́érdźe tŕeĭ granatśe,
Sus la muntśe vîntu batśe,
La mîndra nu pośĭ strabatśe,
Că i-s porţîĺe-ncuĭatśe.
Mîndra aŕe porţ dźe fĭer,
Ĭeŭ ma bag dźe-aş ştśi că pĭer!
Ma bagam cînd ĭeŕeam mic,
Dar acu că sînt voĭnic!

(Aceeaşi)

120

— Foaĭe v́érdźe dźe gorun,
Ĭeşĭ, mîndruţo, pănă-n drum,
C-am o vorbă să ţ-o spun,
Căśĭ ţ-am fost odată bun,
Dźi la Paştśĭ păn la Craśĭun.
Cît oĭ fi tot ţ-oĭ măĭ fi!
— Ńeĭcă, n-aĭ śe-m spuńe mie,
Fiŕea ta nu-m plaśe mie,
C-aĭ o fiŕe rasfaţată,
Tśe ĭubeştśĭ cu lumĭa toată!
C-aĭ o fiŕe ṕest'e fiŕe,
Tśe ĭubeştśĭ cu orşîśińe!

(Aceeaşi)

121

Foaĭe v́érdźe tŕeĭ spanaśe,
Dragă-m ĭestă caĺea-ncoaśe,
Dar n-am pentru śińe-o faśe,
Căśĭ pentru śińe-o faśeam,
Mĭ-a pus perdźeaŭa la źeam!
— Rădźică, mîndro, perdźeaŭa,
Ca să vădz să-m ĭaŭ mantaŭa,
Șî mantaŭa șî tuńica,
Căśĭ ma prindźe dzîuĺica!
— Să tśe prindă șî amĭazu,
Căśĭ așa ț-a fost obrazu!
Să tśe prindă șî chinghia,
C-așa ț-a fost omeńia!

(Aceeași)

122

Frundzuĺiśe tŕeĭ ĺipiĭ,
Fiŕi-a naĭbuluĭ să fiĭ,
Cu-aĺe tăĺĭ marghilomiĭ,
Ma facușĭ dźe tśe ĭubiĭ,
N'evastă cu triĭ copiĭ,
Șî ĭo tśińerel baĭat,
Ńiśĭ mustața nu mĭ-o dat!
Ĭo tśe chĭem să vińĭ dźin vaĺe,
Copii tśe țîn dźe poaĺe!
Ĭo tśe chĭem să vińĭ la apă,
Copii tśe țîn dźe spatśe!

22 iulie 1930
L'ena Ganțu, 30 ani,
Nadanova

123

Frundză v́érdźe margarit,
Ma gîndźesc, puĭcă, dźe mult,
La traĭu dźe l-am trait,
N-as maĭ fi îmbatrîńit!

22 iulie 1930
Veta I. Dragan, 34 ani,
Nadanova

124

Foaĭe v́érdźe măr poṕesc,
Cît oĭ trai să ĭub'esc,
Că dacă mor putradzăsc.
Ma duśe la mînastîŕe
Şî traźe pamînt pe mińe,
Pamîntu cu ĭarbă vérdźe,
Tŕése ńeĭca nu ma védźe!

22 iulie 1930
El'isav'eta Bunśeanu, 42 ani,
Nadanova

125

Fă-mă, Doamńe, śe m-ai faśe,
Fă-mă boboĺeŭ dźĭ-arźint,
Să ma duc pe su pamînt,
Păn la ńeĭca la mormînt,
Să văd ńeĭca-o putradzît?
Să daŭ blana la o partśe,
Să văd oasăĺe-nşîratśe
Şî sprînśeńe rasfiratśe,
Caŕe ĺe sarutaĭ, fratśe!

(Aceeaşi)

126

Foaĭe v́érdźe tŕeĭ aluńe,
Ńimic nu mĭ-e drag pe lumĭe,
Potśiśeaŭa dźe pe culmie,
Căśĭ śe védźe nu măĭ spuńe!
Că dźe védźe v-un ĭubit,
L-acopeŕe cu pamînt,
Cu frundza dusă dźe vînt!
Ĭar dźe védźe-o drăgostśeà,
Traźe ţarînă pe ĭea!
Śińe ĭubitu nu-l cŕédźe,
N-ar măĭ calca ĭarba vérdźe!

Calśe numaĭ pe uscat,
Să moară că nu-ĭ pacat!
Śińe nu cŕédźe ĭubitu,
Nu l-ar măĭ rabda pamîntu!

(Aceeaşi)

127

Foaĭe vérdźe dźe mohor,
Batśe murgu dźin piśĭor,
La feŕeastra dźin obor,
Să ma scoaĭe dźe pe somn,
Să pun șeaua binisor,
Să ma duc undźe mĭ-e dor,
La mîndra cu pĭeptu gol,
Sî cu păru galbior!

22 iulie 1930
Paraschiva Duman, 42 ani,
Nadanọva

128

Foiĭeană dźe rachită,
Nu maĭ văd vara v́eńită
Și pe mîndra pŕemeńită,
Sî ma duc la crîngu d́es
Și la ṁîndruță ṕe aĭes,
Tot cu păru galbior,
Cu obrazu rumeńĭor,
Acolo mă bag să moŕ!
D'e-aș muri pănă mîĭńe,
Mîndro, ĭeŭ t́e ĭaŭ cu mińe!

22 iulie 1930
Nicolaĭe N. Ploscaru, 47 ani,
Nadanova

129

— Dźińe, Dźińe, Costandźińe,
Dźĭ-aĭ da tu cu flinta bińe,
Nu m-aş maĭ ţîńe dźe tśińe!
— Dźĭ-oĭ da bińe, dźe n-oĭ da,
Dupa mińĭ n-aĭ śe caŭta,
Că flinta mĭea-ĭ far v́erźea,
Adusă dźin arźea,
Dźe bag praŭ cu chivăra
Şî gloanţăle cu poala!
Da, cîn oĭ lŭa-o-n mînă,
Bagă potśeŕea-n izînă.
Şî dźĭ-ar fi cîn ĭ-oĭ da foc,
Nu ţî să ştśiŭ doĭ pĭ-un loc!

23 iulie 1930
Il'ie I'ovan Lazăr, 80 ani,
Cańiśea

130

Codrule v́érdźe chitat,
Nu ma da dźe gît legat.
Ĭo ńimic nu ţ-am strîcat,
Num-o cŕeangă ţ-am taĭat,
Armele mĭ-am ańinat.
La umbra tîa m-am culcat.
Ma culcaĭ, puţîn somnaĭ,
Urît vis că îm visaĭ.
Visaĭ pistoalele mĭéle,
Ale lunźĭ şî supţîŕele,
Parcă-s trasă prin ińéle,
Fară pat, fară oţăle,
Scurtatśe-s dzîlele mĭéle!
Visaĭ flintuliśea mĭea,
A lungă şî supţîŕea,
Fară oţăle la ĭea,
Da scurtă-ĭ viĭaţa mĭea!
Visaĭ pîlcurĭ marĭ dźe oĭ,
Nu fură pîlcurĭ dźe oĭ,
Îĭ potśeŕea după noĭ!
Visaĭ corb cu şérpe-n gură,
Nu fu corb cu şérpe-n gură,

Îi gîdźea cu ștŕeangu-n mînă,
Să ma spînzuŕe ṕe mińe,
P'entu că nu daŭ pŕedaŕe.
Dźecît ĭeŭ sa dau pŕedaŕe,
Mai bińe-nt-un fund dźe vale,
Cu ďireapta pe pistoaĭe,
Cu stînga pe-nvaĭitoaŕe!

(Acelaşi)

131

Sus la poarta śeŕuluĭ,
Śe n-am cheĭe să dźescuĭ,
Să-ĭ daŭ drumu doruluĭ!
Să-ĭ daŭ drumu să ĭubĭască,
Să nu să maĭ nacazască,
C-astă vară n-o ĭubit,
O, Doamńe, śĭ-o pațîmit!

31 iulie 1930
Victòra Patrascu, 20 ani
Ponoară

132

Foaĭe v́érdźe dźĭ-un buzor,
Ĭeŭ văd bińe că mĭ-e dor,
Dar nu-s pasăŕe să zbor
La mîndruța, dźeparśĭor,
Cu ghĭordanu galbior.
Or c-o văd în ochĭ, or moŕ!

31 iulie 1930
V'eta Vuśea, 24 ani,
Ponoară

133

Foaĭe v́érdźe dźĭ-o lelĭa,
Pasarică, pasaŕea,

Măĭ du-tśe la mîndra mĭea,
Să v́edz śe măĭ dzîśe ĭea?
Ĭ-e măĭ dor dźe mińĭ or ba?
Că mie mi-ĭ dor dźe ĭea,
Saruta-ĭ-aş guriţa,
Ĭea pe mińĭ sî ĭeŭ pe ĭea,
C-asa mĭerźe dragosta!

(Aceeaşi)

134

Foaĭe v́érdźe, foaĭe lată,
Śe ĭeştśĭ, mîndro, suparată,
Că mi-aĭ dat guriţa-o dată?
Śĭ aĭ dźesară la zavoĭ,
Să-ţ daŭ guriţa-napoĭ,
Că stśiŭ bińe c-o să moŕ,
Să nu ma măĭ stśiŭ datoŕ,
Să nu dzîśĭ mîńe, poĭmîńe,
C-a ramas măĭ mult la mińe!

(Aceeaşi)

135

Bulgheras dźe apă răśe,
Ĭeŭ n-am cu śińe ṕetrăśe,
Căśĭ cu śińĭ-am ṕetrăcut,
A-nchis ochi la pamînt
Sî faţa la rasarit!
Pamîntśe, faśe-tśĭ-aĭ tśină,
Multă lumĭe intră-n tśińe
Sî tśinără sî batrînă
Sî copiĭ dźĭ-o saptamînă!
Pamîntśe, faśe-tśĭ-aĭ os,
Tu manînśĭ omu frumos
Sî calaŕe sî dźe zos!

31 iulie 1930
Maria N'ebunu, 30 ani,
Gardańeasa

136

Frundzulină mărăśińe,
Poartă-t'e, mîndruţă, bińe,
Că nu şt'ii moart'ea cîn vińe,
Şî te ĭa ďi lîngă mińe
Şî ma laşĭ ďe moŕ cu dzîle.
Frundzulină de ořez,
Ĭa ieşĭ mîndră şî mă v́edz,
Pană sîn grîńile v́erdz,
Că dacă s-or săśera,
Ńeĭcuţa că vo pleca
Cu doru şî dragosta!
Să vińĭ, mîndră, să ma cauţ
La Focşańĭ şî la Galaţ,
În śinśĭ sut'e d'e soldaţ
Şî şapt'e d'e dărăbanţ!

31 iulie 1930
N'icolaĭe
Raduĭca, 68 ani,
Baluţa

137

Frundzulină třeĭ lalale,
Trăcuĭ asară calaře
Pi la poarta dumitale,
Ma uitaĭ pintře stobòrĭ,
Vadzuĭ ochi ńegrişorĭ.
Nu-ĭ faśĭ, mîndro, vînzatorĭ?
Că ĭe ńeĭca ńegustoŕ
D'e cumparat ochişorĭ,
Ochişorĭ d'ĭ-aĭ ńegrişorĭ!

(Acelaşi)

138

Foaĭe v́érdźe murile,
Śe ma bat gîndurile?
Sî măĭ apuc drumurile!

Cu mîndra să mă-ntîlńesc.
Doo vorb'e să-ĭ vorb'esc,
Ș-apăĭ să mă prăpădźesc!

1 august 1930
I'on S. Tśihòĭ, 56 ani,
Brînzăńĭ

139

Foaĭe v́érdźe măr salśiŭ,
Spuńe-m, mîndro, cînd să viŭ,
Maĭ dźevŕemĭe, or mai tîrzîŭ?
— Nu ț-am spus, bătut dźe stăĭe,
Să nu vińĭ sara dźevŕemĭe?
Să vińĭ sara însarat,
Cînd duźmani s-aŭ culcat!

30. XII. 1961
Dumitru D. Źĭorźescu, 21 ani,
Śiŕeșu

140

Foaĭe v́érdźe ĭeuștśean,
Dźe stśiam, mîndro, stśiam,
Dźe stśiam că nu ńe lŭam,
Nu ńe maĭ amoŕezam!
Dup-amoru dźi la tśińe,
Plînźe ińimĭoara-n mińe!
Rabdă ińimă șî tu,
Că v́ez vŕemĭa cum ĭ-acu,
Că șî ĭeŭ am fost ca tśińe
Ș-am rabdat ș-a fost maĭ bińe!

(Același)

141

Paduŕe, soro paduŕe,
Dźi śe tot mă spuńĭ la lumĭe,
C-am trait o vară-n tśińe,
Cu mîndruța lîngă mińe?

Las să mą spună frunza,
Că ĭea mĭ-a facut umbra!
— Plopuĺe, cu frunza-n dungă,
Lasă-mă la a ta umbră!
— Nu tśe las la umbra mĭea,
Că ţ-ă mîndra tśińeŕea
Şî faśĭ pacatśe cu ĭea!

(Acelaşi)

142

Cîtśe floriśeĺe-nflor,
Toatśe zîc că să mă-nsor.
Numaĭ floaŕea vioŕea,
Ĭea zîśe: „— Nu tśe-nsura,
Că vińe primavara
Şî-nfloaŕe tamîĭoara
Şî n-aŕe śińĭ-o purta!“

7 august 1931
(Acelaşi)

143

Cîtśe stăĺe sînt ṕe śer,
Pan la zîŭă toatśe pĭer,
Numaĭ luna şî c-o stea,
Ĭeĺe ştśiŭ dragosta mĭea!

(Acelaşi)

144

— Spuńe, spuńe, puĭuĺe,
Ş-al mĭeŭ bobośeluĺe
Dźe ĭeştśĭ fată ori ńevastă,
Or zînă dźin śeŕ picată?
— Nu sînt fată, ńiśĭ ńevastă
Şî ĭeŭ sînt o garofiţă
Prisădźită-n gradźińiţă.

— Da tu, voĭńiśele, spuńe,
Dźe ĭeştsĭ însurat orĭ źuńe?
— Ĭeŭ nu-s însurat, ńiśi źuńe.
Ĭeu-s brumarìu-al mańe,
Dźe brumaĭesc orĭśe floańe.
Pe toatśe le brumaĭesc,
Pe tśińe tśe ocoĭesc,
C-am pus gînd să tśe ĭubesc!

7 august 1931
Maria I'on Pĭètul'é, 70 ani,
Śiŕeşu

145

Amarîtă turturică,
Cîn ramîńe sîngurică,
P'eĭin b'é, ṕeĭin manîncă,
Sara pe ṕeĭin să culcă.
Dźimińeaţa, cîn să scoală,
Cu ṕeĭin pe mîńĭ să spală!
Pĭeacă pin ĭivédźe v́érdźe,
Nu să uĭtă, nu ĭe védźe,
Iar cîn şédźe cîtśeodată,
Tot pe ramuŕea uscată!
Uńe védźe apa bună,
Ĭea tręśe ca o ńebună.
Uńe védźe apa răśe,
Ĭea o turbură şî tręśe.
Uńe védźe apa ra,
Ĭea o turbură şî b'ea,
Ca să-ş facă pedźeapsa.
Uńe védźe vînatońu,
Acolo o duśe doru,
Ca să dźé-n ĭea s-o lovĭască,
Să nu să maĭ pedźepsască!

(Aceeaşi)

146

Poartă-tśe, mîndruţă, bińe,
O lună doo dźe dzîĭe,
Pănă codru frunza-ş ţîńe,
Dăcă frundza vo pica
Şî noĭ, mîndră, ńĭ-om lasa!

(Aceeaşi)

147

Verdźeĭiţă maraśińe,
Cînd gîndźeam să traĭesc bińe,
Să ĭegă moartśea dźe mińe
Şî rupsă dźin mińe-o floańe,
O floańe mirosîtoańe.
O, śe floańe vişîńie,
M-a lasat fară soţîĭe!
M-aş duśe la pustîińe;
Prunśi n-am uńe-ĭ lasa,
Că ĭe-a murit muĭcă-sa!

(Aceeaşi)

148

V'érdźe foaie maghiran,
Ma trudźesc, mîndro, dźĭ-un an
Să fac ṕeĭinu zahar
Şî ṕeĭinu-ĭ tot amar!
P'eĭin b'eau, ṕeĭin manînc,
Sara ṕe ṕeĭin ma culc,
Dźimińeaţa, cînd ma scol,
Cu ṕeĭin ṕe ochĭ ma spăl.
Ma trudźesc, mîndro, dźĭ-o vŕemĭe
Să fac agurida mńeŕe!

30 decembrie 1931
Dumitra Il'ie Andŕeĭ, 71 ani,
Śĭufeşu

149

Lighioańe micutśică,
Spuńe cucu undźe cîntă?
Cucu cîntă la corńet,
Haĭ, mîndro, să ți-l arăt!
Dźe l-audźe-un logofăt,
Uĭtă șî condźeĭ șî tot.
Dźe l-audźe șî popa,
Îș uĭtă bisărica
Șî sfînta Ĭeturghia!

(Aceeași)

150

Audzîĭ sunîn în codru.
Să śerta cucu cu corbu,
Caŕe să rămînă-n codru!
— Corbu-ĭ pasăŕe spurcată,
Ńespov̌edźit ńiśĭodată!
— V'erdźe foaĭe dźe dudăŭ,
Spuńe undźe-ĭ pop-al tăŭ,
Să mă spov̌edźesc șî ĭeŭ?
— Pop-al mĭeŭ îĭ vînator'
Cînd tśe-ĭ spov̌edźi șî morĭ!

(Aceeași)

151

Sîrmana ińima mĭea,
Nu maĭ ĭestă cum ĭeŕea!
Cînd ĭeŕeam în vŕemĭa mĭea,
Taĭam calu cu scara,
Ĭebînca calcatoaŕea,
Apĭecînu-mă ṕe șa,
Să ĭéŭ cîtśĭ-o floriśea,
Una iśĭ, una coĭea,
S-o duc la mîndruța mĭea,
Caŕe mă ĭubĭam cu ĭea,
Dźin copilḁria mĭea!

(Aceeași)

152

Cînd ǐeŕeam în vŕemǐa mǐea,
Zburam ca o pasaŕea
Şî umblam dźin ćreangă-n ćreangă,
Ca o pasăŕe prib'eagă,
Ńima n-aѵ́ea śe să-m facă!
Un caľic dźe vînatoŕ,
Îm ţînu caľea la strîmtorǐ,
Îm facù un laţîşor
Şî ma prinsă dźe piśǐor
Şî ma pusă-n coľivie,
Ma trimǐesă-m'paraţîǐe!
Cîtśe pasărǐ ma ѵ́edźea:
— Un' tśe duśi tu soru-mǐea?
— Ǐeŭ ma duc îm'paraţîǐe,
Maǐ mult moartă dźecît vie!

(Aceeaşi)

153

Pasăŕe galbină-n tśic,
Dźe mǐ-aǐ cînta dźǐ-un mǐertśic,
Pasăŕe galbină-n śioc,
Dźe mǐ-aǐ cînta dźǐ-un naroc,
Să-ţ traiască pui toţ.
Da dźe mǐ-aǐ cînta dźǐ-un răŭ,
Să fie dźe capu ţău!
Carńea ta s-o fac bucăţ,
S-o fac bucăţ, bucaturǐ,
Să tśe-azvîrlu la vultùrǐ!

(Aceeaşi)

154

Motruľe, apă vioară,
Fă-tśe ńeagră Śerńişoară,
Să faśem o hîrtśioară,
S-o trimǐet la mîndra-n ţară,
Să-m dźé bańi dźe chǐeltuială
Şî cal bun dźe calarie,
Că porńim în bataľie!

(Aceeaşi)

155

Dźi la dźeal dźe Ilovìța,
Vîntu batśe ṕelińița.
Dźi śe batśe, dźi śe-nfloaŕe,
Ńeica șadźe la-nchisoaŕe
Cu cartuș la mîńișoaŕe,
Cu fier rîăśe la piśioaŕe!
Foaie v́érdźe dźe priboi,
Dă doichiță, dă doi boi,
Scapă-mă dźi la ńevoi!
— Am dat tot șî śi-am avut,
Stricăśiuńe, śi-ai facut,
Că nu pośi să tśe mai uit!

31 decembrie 1931
Ghiorghe Marcu, 55 ani,
Bunaica

156

Foaie vérdźe ș-o ielia,
Ńeicuță, cînd ai pleca,
Să dai pin gradźina miea,
Să-ț dźea daica o floriśea,
S-o puńi în piept la manta,
Să faśi armata cu iea
Șî cînd ț-o fi dor dźe mińe,
Să tśe uiț la floaŕe bińe,
Să v́edz samănă cu mińe?
Șî dźi-o samana cu mińe,
Să mi-o culśi în pat cu tśińe,
Mîna stîngă capatîi,
Cu-a dźiŕeaptă s-o mîngîi!

10 august 1931
Silvia D. Bogobia, 18 ani,
Bagna

157

Foaie vérdźe samulastră,
Mîndro, dźe dragosta noastră
A-nflurit doi pomi în coastă.

A-nflurit, s-a scuturat
Şî duşmańi ĭ-a aflat
Şî s-aŭ dus şî ĭ-aŭ taĭat!
Ĭé, mîndruţo, apă-n gură
Şî udă-ĭ la taĭetură
Şî udă-ĭ maĭ la mijloc,
Să rasară ĭar la loc!
Şî udă-ĭ la marźińĭoară,
Să rasară-n primavară,
Să-nśepem dragosta ĭară!
Dźe dragosta noastră, fratśe,
Ćredźeam moartśea ńe dźespartśe,
Dar moartśea n-a maĭ veńit,
Şî noĭ doĭ ńĭ-am dźesparţît!

(Aceeaşi)

158

Foaĭe vérdźe třeĭ gutuĭ,
Drag mĭ-a fost mîndra dźintîĭ!
Drag mĭ-a fost şî cam amară,
Că ma ţîńe mult pĭ-afară.
Buzîĭe mi s-a uscat,
Floĭerîn ṕe lîngă gard!
Foaĭe vérdźe dźe sacară,
Ĭeŭ maĭ śerc şî mîńe sară,
Dor o ĭeşî mîndr-afară,
Doo vorbe să-ĭ vorb'esc,
Doo vorbe taĭnuitśe,
Să ma ţînă mîndra mintśe!
Ştśi tu mîndro maĭ naintśe,
Ştśi, tu mîndro, cum traĭam!
Dźintr-un măr ńe saturam,
Dźintr-un măr şî dźintr-o pară,
Faśeam śina într-o sară.
Dar acu s-aṽem cu sacu,
Nu ńe-am da unu la altu!

(Aceeaşi)

159

Foaĭe vérdźe solz dźe ṕeştśe,
Tracuĭ rîu fript dźe sȩtśe,
Ĭacă-n caĺe doo fétśe,
Doo fétśe-n rochi noo.
Săruta-ĺe-aş pĭ-amîndoo!
Saruta-o-aş pĭ-a maĭ mică,
A maĭ maŕe-ĭ maĭ voĭńică!
Saruta-o-aş pĭ-a maĭ maŕe,
A maĭ mică-m plaśe taŕe!

(Aceeaşi)

160

Foaĭe vérdźe dźe dudăŭ,
Saracu naĭcuţ al mĭeŭ,
A murit tomna-n Bacăŭ!
Dźĭ-ar fi murit maĭ aproaṕe,
Aş puńe boi la roatśe,
Ĭ-aş aduna oasăĺe toatśe.
L'ĭ-aş duśe la śimitir,
Ca să mi ĺe maĭ tamîĭ,
Vińeŕea şî sîmbăta,
Maĭ cu foc dumińica!
Oltuĺe, rîŭ spumĭegat
Şî cu sînźe amĭestăcat,
Şî dźĭ-aĭ fi şî vorbitoŕ,
Ṕrecum ĭeştśĭ dźe curgatoŕ,
Ĭeŭ pe tśińĭ tśĭ-aş întrăba:
— Vazut-aĭ pe naĭcuţa?
— Ĭeŭ şî dźe l-oĭ fi vazut,
Dar nu mi l-am cunoscut!
— Ĭel îĭ ĺezńe dźĭ-a cunoaştśe,
Ĭară faţîşoara luĭ,
Albă spuma laptśeluĭ;
Ĭară mustăśĭoara luĭ,
N'eagră pana corbuluĭ,
Ĭară oĭchişori luĭ,
Ĭară doo muŕe ńegŕe,
Coaptśe pĭ-un rug vérdźe,

Ĭar coaptśe pi su pamînt,
Ńeatinsă ńiśĭ dźe vînt,
Ș-ĭară coaptśe la răcoaŕe,
Ńevazutśe ńiśĭ dźe soaŕe!

(Aceeași)

161

Foaĭe vérdźe dźe șușaĭ,
Tśinără ma maritaĭ,
Bună soacră capataĭ!
Ma mînă la śiśerat,
Tśinără făr dźe barbat.
Śiśeraĭ pană la prîndz,
Tot cu milă șî cu plîns.
Śiśeraĭ pan la amńiaz,
Tot cu śĭudă, cu nacaz.
Śiśeraĭ pan la chinghie,
Tot cu śiudă, cu mîńie.
Śiśeraĭ cît śiśeraĭ,
Pan la dźeźit ma taĭaĭ.
Dumńezăŭ dźe mila mĭea,
Ma facu o pasaŕea,
Ma trimĭesă la maĭca.
O găsîĭ prîndzîn la masă:
„Hîșĭo, hîșĭo, pasaŕea,
Că tu nu ĭeștśĭ fata mĭea!
Ĭeŭ o fată am avut
Șî s-a dus uń' ĭ-a placut
Șî dźe mińe-a dźisparut!"
Ma dusăĭ la fratśi-mĭo:
„Hîșĭo, hîșĭo, pasaŕea
Că tu nu ĭeștśĭ sora mĭea!
Ĭeŭ o soră am avut
Șî s-a dus uń' ĭ-a placut
Șî dźe mińe-a dźisparut!"
Ma dusăi la soacră-mĭea:
— L'eagă-m, maĭcă, dźiźițălu
Cu tŕeanț șî cu apă răśe!
— Tu, maică, un' tśĭ-aĭ uĭtat,
Pan la dźeźit tśĭ-aĭ taĭat?

— M-am uĭtat în vîrf dźe muntśe,
Cum merźea oiľe fruntśe.
— Dar la oĭ śińe ĭeŕea?
— Costandźin cu Voĭchița!

(Aceeaşi)

162

Foaĭe vérdźe bob făsuĭ,
Drag mĭ-a fost dźealu să-l suĭ,
La mîndruța dźin cucuĭ;
Dźe tŕeĭ dzîľe n-o văzuĭ.
Dźe tŕeĭ dzîľe și c-o noaptśe
Și ma bolnăviĭ dźe moartśe!
Véńi popa, ma grijî
Și ĭeŭ nu putui vorbi!
O auzîĭ cîntînd pe culmĭe,
Ma sculaĭ și ĭeŭ pe lumĭe.
Ma sculaĭ într-un piśĭor
Ș-o vazuĭ pi lîng-obor,
Să maĭ îm tracă o țîr dźe dor!

8 august 1931
I'on Pauńescu, 62 ani,
Păuńeștśĭ,

Fără să ştiu că prin comuna *Păuneşti* a trecut (cu vreo 30 de ani înaintea mea) G. Weigand, întîmplarea a făcut să culeg acelaşi cîntec înregistrat de filologul german, şi de la aceeaşi persoană. Pentru compaıaţie voi da acest cîntec, publicat de Weigand în lucrarea sa asupra graiului din Oltenia *(Die rumänischen Dialekte der kleinen Walachei, Serbiens und Bulgariens.* VII *Jahresbericht.* 1900).

Frunze verdźe dźe fasui
dra-mi a fost dealu so-l sui,
la bolutsa dzin kukúi
dźe tri zil'e n-o vazui,
dže tri zil'e š-o noptśe
šu-mbolnavii dźe mortśe.
Veńi popa, ma (mo) gružu,
ma gružu, ma spovedźi,
šu iou nu putui vorbi.
Auzui kuntund dže kulme,
ma skulai šu iou pe lume;
frunzo verdźe dźe bužor,
ma skulai unt-un pišor
să mai trag o tsuro dźe dor

Ion Păunescu
Păuneşti

163

Foaĭe vérdźe foaĭe lată,
Ma-ntîlńiĭ cu mîndra-n poartə
Parche-m fu gura legată,
Dźe n-o sarutaĭ o dată!

(Acelaşi)

164

Foaĭe vérdźe ĭarbă ńeagră,
Ĭa ѓez mîndra mĭea śea dragă
Trăśe drumu, nu mă-ntrabă,
Parche śińeva o roagă!
Ńiśĭ n-o rog, ńiśĭ n-o poftśesc,
Ĭeŭ ca dînsa maĭ găsăsc,
Maĭ bună şi maĭ dźe ńeam
Nu ca aĭa dźe ţîgan!
Maĭ bună şî maĭ dźe viţă,
Nu ca aĭa o rudărìţă!
Ĭeŭ ĭ-am spus ńevestî méle:
„Fă ńevastă, fiĭ śinstîtă,
Nu tśĭ-apuca cŭ-a zmintśitə
C-aĭa ĭestă-o rudărìţă!“

(Acelaşi)

165

Foaĭe vérdźe tŕeĭ lalaĺe,
Trăcuĭ asară calaŕe
Pi la poarta dumitaĺe.
Tśe zariĭ la lumînaŕe,
Cu sfîrcu ţîţălor goaĺe.
Dźe-ţ vedźeam şî pĭeptu tot,
Ma gasaĭ la poartă mort,
Pe mińe cu cal cu tot!

(Acelaşi)

166

Foaĭe vérdźe třeĭ oglińe,
N̄eĭcuța cu ibomńiśe,
Dźîśe lumĭa că-ĭ feriśe!
Da ĭel nu-ĭ ńiśĭ un feriśe,
Că ĭel multă grijă duśe.
Multă duśe, multă ař e,
Pe uńe să să strîcoaře
Dźi la mîndře balaĭoaře!

(Acelaşi)

167

Foaĭe vérdźe bob nagară,
Marie şî Marioară,
N̄eştśe frigurĭ ma omoară.
N̄eştśe frigurĭ, friguřeĺe,
Boala mĭ-e dźint-o muĭeře!
Marie şî Marioară,
Nu lasa voĭńic să moară
Şî mi-l ĭé cu capu-n poală
Şî-l întrabă śe mi-l doaře.
Dźĭ-o spuńe că-ĭ boală gřea,
Să-ţ daĭ, mîndră, ińima!

(Acelaşi)

168

Foaĭe vérdźe dźĭ-un buźor,
Fă-tśe, ńeĭcă, un calatoř,
Macar pe dzî dźe třeĭ orĭ.
Lasă batśista-n obor,
S-o spăl pe dzî dźe třeĭ orĭ
Şî s-o spăl cu lacramĭoaře,
Şî s-o ud la ţîţîşoaře!

(Acelaşi)

169

Foaĭe vérdźe dźĭ-un dudăŭ,
Mîndro, barbațălu tăŭ,
Olońi-l-ar Dumńezăŭ,
Să vińĭ să mi tśe ĭéŭ ĭeŭ!
Dźecît să mi-l olońĭască,
Mai bińe să mi-l orbĭască,
Că olog șadźe la foc
Șî cu ochi védźe tot,
Fir-ar al draculuĭ mort!

(Acelaşi)

170

Foaie vérdźe tŕeĭ zmiśeĺe,
Dźespăgub'eștśe-mă ĺeĺe
Dźe paraluțăĺe méĺe,
Că sînt buńe, nu sînt răĺe,
C-am slujît tŕeĭ ańĭ pe ĭeĺe
Șî ștśi, mîndră, că ț-am dat,
Dźe ț-aĭ luat, ĺeĺe, bumbac,
Ț-aĭ facut cîrpă pe cap,
Că ĭeŕeai dźe rîs în sat!

(Acelaşi)

171

Foaĭe vérdźe samulastră,
— Da n-auz tu fă ńevastă?
Aprindźe tamîĭe-n casă,
C-auz dracu la feŕeastă!
— Taśĭ, omuĺe, nu fi prost,
C-ala ĭe cîńiĺe nostu!
— Bińe-ar fi să fie, fie,
Da-l văzuĭ cu palarie!
Bińe-ar fi să fie așa,
Da-l vazuĭ că-ĭ cu manta!

2 august 1930
Ghĭorghe Mihuțăscu, 32 ani,
Dîlma

172

Śińe tŕéśe pi la pod?
N̆eĭca Ĭon cu calu roĭb.
Calu-ĭ roĭb şi batśe-nchis,
Bun ibomńiśel mĭ-am prins!
Şî nu l-am prins să-l ĭub'esc,
Şî l-am prins să-l ispitśesc,
Să văd śe mintśe gasăsc.
Gasîĭ mintśe fămeĭască,
Dragostă copilaŕească!

2 august 1930
Ion Popescu, 48 ani,
Dîlma

173

Śe mĭ-e drag dźealu să-l suĭ,
La mîndruţa dźin cucuĭ.
Dźe tŕeĭ dzîl̆e n-o vadzuĭ,
Dźe tŕeĭ dzîl̆e şî c-o noaptśe,
Că m-am bolnavit dźe moartśe!
Spuńe, mîndră, şî ghiśéştśe,
Omu dźe śe-mbatrîńéştśe?
Niśĭ cu coasa nu cosăştśe,
Niśĭ cu sapa nu prăşăştśe!
Codru dźe zapadă ǵrea,
Omu dźe ińimă ra!

(Acelaşi)

174

Foaĭe vérdźe tŕeĭ sminśel̆e,
Firĭ-al̆imańită, l̆él̆e,
Cum schimbaş numil̆e mél̆e
Şî-m pusăş altśil̆e ǵrél̆e,
Dźe nu pośĭ trai cu ĭel̆e!

(Acelaşi)

175

Păduriśe, păduŕea,
Lasă-mă la umbra ta,
Să mă umbŕesc cu mîndra.
Lasă-mă, spuĭe frunza,
Că ĭea mĭ-a făcut umbra.
Lasă-mă, spuĭe pḁmîntul,
Că ĭel mĭ-a fost aşternutul.
Lasă-mă, spuĭe ĭarba,
Că ĭea ńe-a fost plapoma!

12 aprilie 1933
Croitoru I. Ghĭorghe, 13 ani,
Dîlma

176

Dorul̆e, zăpadă gŕea,
T'e-aĭ pus la ińima mĭea
Şi t'e-aĭ pus aşḁzamînt,
Pînă m-oĭ baga-ñ pḁmînt!
Să-m facă tronul d'e arźint,
Cu căpacul d'e pḁmînt,
Să nu putrăzăsc curînd!

(Acelaşi)

177

— Mugur, muguŕel d'e nuc,
Spuńe-m ṕe śe drum s-apuc,
La mîndruţa să mḁ duc,
Numa-o dată s-o sḁrut,
D'e-aş şt'i c-aş mînca pḁmînt!
— Pḁmîntu nu-ĭ d'e mîncat,
Mîndruţa-ĭ ďe sḁrutat!

12 aprilie 1933
Costîcă Trot'ea, 30 ani,
Dîlma

178

T'eĭuĺe, la umbra ta,
Mă ĭubĭam cu mîndruța
Șî ńe sarutam gura!
T'eĭuĺe, la primavară,
Frunza ta-nv́erzeșt'e iară,
Numa a mĭea t'ińeŕeață,
Nu maĭ înv́erzășt'e-n vĭață!

(Același)

179

— Foaĭe vérd'e d'e orìz,
Murguĺe śe cauț trist?
— Cum să nu caut ĭeŭ trist,
C-am auzît că mạ vinz
Șî ĭest'e păcat d'e mińe,
C-am trait bińe cu t'ińe!
T'e-am trăcut ĭeŭ văiĺe,
Să t'e vază mîndŕeĺe.
T'e-am trăcut noapt'ea ṕe st'éĺe.
Să t'e vază mîndŕeĺe téĺe.
T'e-am trăcut Oltul varsat,
În buĭestrul ĺeganat!
— Murguĺe, coamă rotată,
Maĭ scapă-m capul o dată,
Că-ț voi faśe grajd'ĭ d'e pĭatră,
Ńiśĭ vîntul să nu t'e bată,
Soaŕeĺe să nu t'e ardă
Șî-ț voĭ da apă străcurată,
D'e la mîndra d'in gạĺeată!

(Același)

180

Foaĭe v́erde d'ĭ-avramĭasă,
Trăcuĭ podu pi la ĺiasă
Șî m-ajunsă-un dor d'ĭ-acasă.
D'ĭ-o fi dor d'i la copiĭ,

Să puĭ şaua şî să mîĭ!
D'ĭ-o fi dor d'i la ńevastă,
Să las calu să maĭ pască,
Căśĭ ńevastă-m maĭ găsăsc,
Maĭ bună şi maĭ d'e ńeam,
Nu ca dînsa d'e ţîgan!
Maĭ bună şi maĭ d'e viţă,
Nu ca dînsa rḁmḁşîţă!
D'ĭ-o fi dor d'i la un tată,
Să fac calu numaĭ apă!
D'ĭ-o fi dor şî d'i la mumă
Să fac calu numaĭ spumă!

10 august 1932
Ghĭorghe Buńiţă, 46 ani,
Bala-de-Jos

181

Ĭeŭ ţ-am spus, puĭcă, ţ-am spus,
Cînd o fi oamińĭ maĭ mulţ,
Tu la mińĭ să nu tśe uĭţ!
Cînd o fi maĭ puţîńeĭ,
Tu să ţîi ochi-nt-aĭ mĭeĭ!

(Acelaşi)

182

Foaĭe v́erd'e foĭ ca pruna,
Vorbisăm şî ĭeŭ cu una,
Cum vorb'eştśe toată lumĭa
Şî nu maĭ veńi ńebuna!
Foaĭe v́erd'e d'e anglas,
Mor mîndriĺe d'e nḁcaz,
Că ĺe ĭub'esc şî ĺe las,
Numa śe ĺe fac nḁcaz!
Mîndr-a draculuĭ să fiĭ
Cu-aĺe tăĺe ghibăśii,
Ma-nşălaş d'e tśe ĭubiĭ,

Ńevastă cu t́reĭ copiĭ!
Tu ńevastă cu bărbat
Șî ieŭ baĭat ńensurat,
Ńiśĭ mustața nu mĭ-a dat!

(Acelaşi)

183

Foaĭe v́erd'e d'ĭ-o vramĭasă,
Cît îĭ ńevasta d'e hoață,
Mi-l ĭa șî mi-l bagă-n casă!
— Bat-o cruśea, m-a-nșalat,
C-a zîs că n-aŕe bărbat.
Ĭaca-l ĭasă d'e su pat!
Ma lovì c-o blană-n cap
Șî cu gŕebla dupa cap
Șî uĭtaĭ d'e sarutat!

(Acelaşi)

184

Frundză, frundză t́reĭ lalaĭe,
Asară trăcuĭ la vale,
Pi la poarta dumitaĭe.
S-a luat lumĭa d'e miraŕe,
Că-s fudul și mă țîn mare!
Ad'evăr că sîn fudul,
Că sîn fiśior de chĭebùr!
— Da, ieșt'ĭ hoț, înșălătoŕ,
Că tu ĭub'eșt'ĭ pănă moŕĭ
Și tot fuŕĭ la gălbioŕĭ!

4 august 1930
Ghĭorghe V. Șot'ea, 82 ani,
Bala-de-Jos

185

V'erdźe foaĭe budźiană,
Ĭană, Ĭană, budźiană,

Śińe tśe scoasă-n poĭană
Albă ca o budźiană?
Budźiană cu tŕeĭ cŕeśĭ,
Cumparată dźi la gŕeśĭ,
Dźi la gŕeśĭ dźin pravaĭie,
Ca să-m placă numa mie!

5 august 1930
El'isav'eta Coman, 70 ani,
Żiuŕeśtĭ

186

Frundzuĭiśe d'e molotru,
Frumos cîntă cucu-n codru.
Să-ngînă cucu cu corbu.
Corbu aŕe peńe ńegŕe,
Cîntă-n codru nu să veďe.
Cucu aŕe peńe v́erdz,
Cîntă-n codru şî nu-l v́edz!

5 august 1930
Răducan Popescu, 82 ani,
Żiuŕeśtĭ

187

— Foaĭe vérdźe ṕeĭińiţă,
Un' tśe duśĭ tu, mă Ĭońică?
— P'estă Olt la ibomńică!
— Apa-ĭ maŕe, luntŕea-ĭ mică
Şî tśe-ńńeśĭ tu, mă Ĭońică,
— Macar dźe m-aş îńńeca,
Numa s-ajung la mîndra,
C-am lasat-o sîngurică,
Numa c-o copilă mică!

5 august 1930
Ańica Miloşescu, 75 ani,
Craĭńiśĭ

188

Foaĭe v́erd'e mărgărit,
Ş-am lăsat cu jurămînt,
Śińe m-o baga-n pamînt,
Să-m facă tronu d'e nuc

Şî capacu d'e arźint,
Să nu putrăzăsc curînd.
Să nu putrăzăsc śinśĭ ańĭ,
Să fac voĭa la duşmańĭ!

6 august 1930
Marioara D. Śiont'ea, 18 ani,
Craĭńiśĭ

189

Nu maĭ văd vara veńită
Şî zapada ocheţîtă
Şî ṕe mîndra primeńită!
Să mĭ-o văd în d'eal suită,
Culcată la o răchită,
Să taĭ frunză, să-ĭ fac umbră,
Să mĭ-o sărut dĭ-adurmită,
Uşĭuŕel să nu ma sîmtă!

5 august 1930
Dumitru Miloşescu, 42 ani,
Craĭńiśĭ

190

Foaĭe vérd'e lupisdraźĭ,
Cîntă cucu prin copaśĭ,
Cîntă d'e mă bagă-n draśĭ.
Şî să suĭe ṕe-altă ćreacă,
Cîntă hoţul d'e mă sacă,
Foaĭe vérd'e ťreì aluńe,
Cîntă cucu prin păduŕe,
Şî măĭ gros şi măĭ supţîŕe,
Tocmaĭ cum îm plaśe mie!
Foaĭe vérd'e ca ĭipanu,
Pe d'ealu luĭ Glogoveanu
A-nflurit mărgăritaŕu
Mărgăritaŕ împupit,
Śińe mi t'ĭ-a śĭumpăvit?
Băieţî d'e la cosît,
Fét'eĭe d'e la-nălbit,
Ńevest'eĭe la prăşît!

6 august 1930
Ghĭorghe Càşotă, 43 ani,
Craĭńiśĭ

191

Foaĭe vérd'e marașińe,
Aĭ zîs, maĭcă, cată mińe
Că mă daĭ în sat cu t'ińe!
Șî ĭar vérd'e d'e mușcat,
Răŭ maĭcă, m-aĭ înstrinat.
Trăcură tŕeĭ luńĭ d'e zîle,
Veńiĭ, maĭcă, pi la t'ińe,
Șî ma bagaĭ în grad'ină
Șî blăstămaĭ florile
Să cŕească cît gardurile,
Să le pască vaśile,
Să rămînă bît'ile,
Să vezĭ, maĭcă, jălile,
C-aĭ înstrinat f'et'ele!

6 august 1930
Maria Popescu, 60 ani,
Craĭńiśĭ

192

Dunărinţă, apă fĭară,
Faśe-t'ĭ-aĭ ńeagră śerńeală,
Să t'e scriŭ pĭ-o hîrt'ĭoară,
Să trimĭet la maĭca-n ţară,
Să-m d'é bańĭ de cheltuĭală
Șî cal bun d'e calarie,
Că ma duc în milițîĭe,
Nu șt'iŭ mĭercuri, ori că joĭ,
Vińe ord'in după noĭ,
Tot primarĭ șî vătășăĭ,
Să ńe-aduńe d'i pin văĭ,
Să ńe ducă d'inapoĭ,
Ca pĭ-un tălmălă d'e boĭ,
Să ńe tundă ca pe oĭ.
Lăpădă păru-n gunoĭ!
— Vino, maĭcă, după noĭ,
Strînźe, maĭcă, perișoru
Șî mi-l bagă-n pozonaŕ,
Să-l arăț la fét'e marĭ,
Să blastămĭe ŕéźele,
Ca să-mpéśe țările!

(Aceeași)

193

Foaĭe vérd'e ș-o lalĭa,
Săraca ińima mĭea
Nu maĭ ĭestă cum ĭeŕea.
Ma mir cum nu s-a topit
D'ĭ-un puișor śĭ-am ĭubit!

6 august 1930
Sofia Źiurcăŭ', 22 ani,
Glogóva

194

Foaĭe v́erd'e foĭ d'e fag,
T'ĭ-am catat, mîndro, cu drag.
Toată vara ṕe zăvoĭ,
Dor d'ĭ-om da ochi amîndoi,
Vara însă a trăcut
Șî noĭ nu ńĭ-am maĭ ĭubit.
Nu st'iŭ ĭeŭ sînt vinovat,
Or tu ĭeșt'ĭ, d'e ńĭ-am uĭtat?
Nu șt'iŭ, ṕe altu-aĭ îndraźit,
Or ard ĭeŭ d'ĭ-un dor cumplit?
Doamńe, tŕeśĭ v́remĭa curînd,
Să ma fac un vînt tăcut,
Păn la mîndra să-mĭ ajung,
Să-ĭ cînt doĭna mĭea d'e dor
Șî-n brațăle ĭeĭ să mor!
Șî să mă-ngroaṕe-n zavoĭ
Su v́elńița śea d'e foĭ.
Nima nu poat'e jăli,
D'ecît apeĭe d'in Jîĭ.

(Aceeași)

195

V'erdźelină dźe bujor,
Măĭ băĭetśe, puișor,
Să nu cŕez că-ț mor dźe dor!
Ĭeŭ cu tśińe rîd, vorb'esc,

Să nu ćrez că tśe ĭub'esc!
Ĭeŭ cu tśińe vorba-m fac,
Să nu ćrez că-ţ mor dźe drag!
Că śińe mă ĭa ṕe mińe
Nu şădźe-ntr-un sat cu tśińe
Şî şădze-ntr-un sat dźepartśe,
Ćredźeam moartśea ńe dźespartśe!

20 august 1932
Domńica Grecu, 27 ani,
Cîlśeştśĭ

196

V'erdźelină mărgărit,
Dă-m, Doamńe, şî nu-m da mult,
Că nu śer bańĭ împrumut.
Śer zîle şî sanatatśe,
C-atunśĭ îs bogat dźe toatśe.
Copilaşî să mi-ĭ ćresc
Şî să mi-ĭ casatoŕesc.

(Aceeaşi)

197

Foaĭe verdźe foĭ cătśină,
Cît fusăĭ cu punga plină,
Mă ţînu mîndra ṕe mînă.
Goliĭ punga jumătatśe,
Mă d'etśe mîndra la spatśe
Cînd o goliĭ păn la fund,
Mă lo cu prăjîna-ñ lung!

21 august 1932
G. Śĭobanu, 67 ani,
Godźińeştśĭ

198

Foaĭe verdźe dźe-o lăptucă,
Mă suiĭ în dźeal în cucă,
Mă uĭtaĭ în vaĭe-n luncă,
Văd fînu negrămădźit,

Nevasta după ĭubit.
Nevasta caŕe ĭub'éștśe,
Ĭea iub'éștśe,
Barbatu păzăștśe,
Fînu-ñ luncă-ĭ putrăzăștśe!

(Același)

199

— Mărițîco, puĭcă dragă,
Ț-a făcut primaŕu salbă,
Notaŕu rochiță albă,
Perśeptoŕu al maĭ maŕe
Ț-a loat ghet'e în piśĭoare
Șî jandarmu pălărie!
— Toț aĭ draculuĭ să fie,
Că toț a vorbit dźe mine,
Păn m-a făcut dźe rușîne!

(Același)

200

Foaĭe verdźe mărgărit,
Ĭeŭ dźe amuŕezat śe sînt,
Nu văz ĭarba ṕe pămînt,
Niź luna ṕe śeŕ mergînd.
Nu ștśiŭ luna ṕe śeŕ merźe,
O mîndra la apă-m tŕéśe,
Să-ș aducă apă ŕéśe,
Apă ŕéśe-n urśĭoŕel,
Ca să dźea la bărbățăl,
Să fiĭe bună cu ĭel!
Las să tŕeacă, caĺea-ș facă,
Dźintr-o sută să-ș aĺeagă,
Dźintr-o sută, dźintr-o mie,
Dar nu găsăștśe ca mine
Galanton șî făcut bine,
Cu paraĺe dźe arźint,
Dźe ĺe-mpartśe ṕe ĭubit!

(Același)

201

Altă foaĭe foĭ catśină,
Mă-nşălaş, curvă bătrînă,
Cu mńere dźi la stupină,
Cu dulśeaţă dźe lămîĭ,
Mă-nşălaş dźe tśe ĭubiĭ,
Ĭeŭ tśinăr ca un grăuntśe,
Tu cu păru alb ṕe fruntśe!
Ĭeŭ ca lăstaŕu-mpupit,
Tu n-aĭ ghintśe-afurisît
Şî umbli după ĭubit!
Noroc maŕe śĭ-aĭ găsît,
Tot oameniĭ cu baniĭ dźe-arźint
Ţ-aŭ făcut salbă la gît!

(Acelaşi)

202

— Foaĭe verdźe solz dźe ṕeştśe,
Ĭub'eştśe, neĭcă, ĭub'eştśe.
Ĭub'eştśe cît aĭ putśea,
Ĭub'eştśe-ţ nevestîca,
Să n-aĭ priśină cu ĭea.
Ĭub'eştśe şî ṕe alta,
Niź ṕe miniĭ nu mă uĭta,
Că-s amantă veĭchitură,
Ţ-am v́enit sara ṕe lună,
Cînd durmeaĭ ṕe bătătură
Şî ţ-am dat guriţă bună!
— Apoĭ, mîndră,
Dór guriţa dźi la tśine
Multă vŕeme mĭ-aŭ prins bine.
Mĭ-aŭ ţînut tŕeĭ aniĭ dźe zîĺe!

(Acelaşi)

203

P'e marźińea Oltuluĭ,
Ţîpă puĭu corbuluĭ.
— La śe ţîpĭ tu, puĭuĺe?
Or ţ-ă foamĭe, or ţ-ă sétśe?

— Nu mi-ĭ foamĭe, nu mi-ĭ sétśe,
Dar mi-ĭ dor dźe codru v́erdźe!

21 august 1932
Zmaranda Buliga, 72 ani,
Godźińeştśĭ

204

Foaĭe v́erd'e d'ĭ-o vramĭasă,
Ma facu maĭca frumoasă,
Şî ma ţîńe-nchisă-n casă,
Cu obloańe la feŕeastă,
Ńiśĭ la apă nu ma lasă!

16 august 1933
Marioara Bordînc, 15 ani,
Śel'eĭu

205

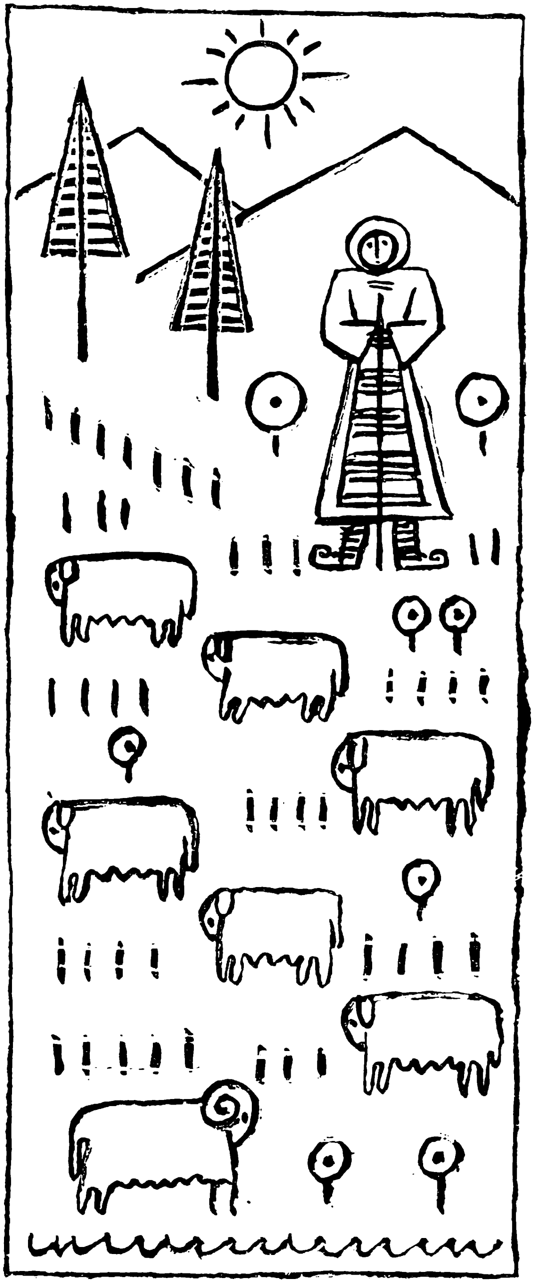
Foaĭe v́erd'e tŕeĭ costŕeĭ,
Ĭeŭ ĭe-am spus oĭchilor mĭeĭ
Să nu fie lacomĭeĭ.
Ĭeŭ ĭe-am spus şî ĭeĭ n-ascultă,
Tot dupa frumoş sa uită,
Că frumosul, bat'e-l Doamńe,
Ĭel t'e lasă mort d'e foamĭe!

(Aceeaşi)

206

Foaĭe v́erd'e tŕeĭ granat'e,
Ş-am avut şî ĭeŭ un frat'e
Ş-a pĭecat în strinatat'e
D'e tŕeĭ ańĭ şî jumatat'e.
Şî mi-l plîng surorĭle,
Sa d'espică ĭemńiĭe.
Şî mi-l plînźe śea maĭ maŕe
Cu păr galbin p̂e spinaŕe.
Şî mi-l plînźe a mijlocană
Cu lacrimi pan su barbie.
Şî mi-l plînźe a maĭ mică
Codru v́erd'e są d'espică!

(Aceeaşi)

207

Frunză v́erdźe maraśińe,
Cînd vrusăĭ să trăĭesc bińe,
Să ĺegă boala dźe mińe.
Boala dźin oasăĺe mĭeĺe
Nu ĭe doctor să mĭ-o sṕeĺe,
Numaĭ mîndra cu v́edźeŕea.
Dar niśĭ ĭea întodźeuna,
Numaĭ cînd o iubĭa lumĭa,
Că ĺeacu ataculuĭ,
Ĭe-n fundu pămîntuluĭ!
Să-m spălaţ faţa cu vin,
Ĭeŭ pĭ-aiśĭa nu maĭ vin.
Să-m spălaţ faţa cu apă,
Să ma duśeţ păn la groapă.
Fiĭe groapa şî dźe sticlă,
Nu intru-n ĭea chĭar dźe frică.
Da groapa ĭe-nfioroasă,
Nu-ĭ ca mîndra dźe frumoasă!

22 august 1932
Anastasĭia Popescu, 24 ani,
Pocruĭa

208

Foaĭe v́erdźe ťreĭ aluńe,
Pĺecaĭ astăz pin păduŕe.
P'e mîndra mĭ-o loaĭ cu mińe,
Să-m cîntśe puţîn şî bińe.
„Ĭa maĭ cîntă, mîndro dragă,
Dźin guriţa ta śĭa fragă!
Ĭa maĭ cîntă înc-o dată,
Să ńe ştśiĭe lumĭa toată.
Dujmańi nu ńĭ-or lasat,
În păduŕe ńe-o mînat,
Noo cucu ńe-o cîntat!"

(Aceeaşi)

209

P'e luncă, pintră lîv́ez,
Trăśe-un puĭ dźe amuŕez.
Ĭeş, mîndruţo, dźe ţî-l v́ez,
Pănă sîn grîńile v́erz!
Grînile s-or săśera
Şî ńeĭcuţa o pleca.
Vińe ordźin şî ţî-l ĭa,
Că-ń armată l-o chĭema.
Că armată dźe n-ar fi,
Ĭeŭ cu ńeĭca m-aş ĭubi!

(Aceeaşi)

210

V'erdźe frunză dźe trifoĭ,
Cîntă cucu lîngă noĭ,
P'e ĭarbă şî p̓e trifoĭ.
Cîntă, cuśe, limba-ţ piśe,
S-o ĭa mîndra s-o manînśe,
Că şî noĭ ńe-am sarutat
Ş-am facut maŕe pacat!

(Aceeaşi)

211

La fîntîna dźin faźet,
Criśi puĭca s-o aştśept.
Aştśeptaĭ śe aştśeptaĭ
Şî-m loaĭ calu şî plecaĭ
Ş-apucaĭ p̓e drum la vale.
Ma-ntlńiĭ cu mîndra-n cale.
Pusăĭ mîna, loaĭ o floaŕe
Ş-o pusăĭ la-nśingatoaŕe;
Toată vara-m fu racoaŕe
Şî la umbră şî la soaŕe!

(Aceeaşi)

212

Pĭecaĭ ṕe drum să mą plimb,
Dujmańi să uĭt şî plîng.
Doamne, śe ĭi-oĭ fi facut,
Că cai nu ĭ-am furat,
Niź boi nu ĭ-am vindut.
Cîtśe-o mîndră ĭe-am ĭubit!
Nu ĭe-am ĭubit dźe nacaz,
Ľe-am ĭubit că mĭ-o fost draźĭ!

22 august 1932
Maria Tśîştśeŕe, 34 ani,
Pocruĭa

213

Foaĭe v́erdźe tŕeĭ zmiśeĭe,
Pi la poarta mîndri méĭe
Śe maĭ lună, śe maĭ stăĭe!
Śe maĭ lună dźe ĭubit,
Ĭeŭ cu puĭca sînt sfădźit.
Śińe-ar vŕea dźe-ar faśe paśe,
Maŕe pomană şĭ-ar faśe!
Pomană copiilor,
Sąrindar pąrinţîlor!

(Aceeaşi)

214

Foaĭe v́erdźe sîminic,
Maĭ ĭa-ţ, puĭcă, alt voińic,
Că cu mińe n-aĭ nimic.
Amîndoĭ ne-am rąfuit,
Dźe tśimpu caŕe-o trącut.

(Aceeaşi)

215

Haĭ, mîndră, ṕe dźeal în sus,
C-o fạcut fasuľea fus
Şî haraśi nu ĭ-am pus.
Haĭ, mîndră, s-o haraźim
Ş-amîndoĭ să ńe ĭubim!

(Aceeaşi)

216

Oftśează, mîndră, oftśează,
Toată lumĭa să tśe ćrează
C-aĭ fost ńeĭchi amuŕează.
Şî ĭeŭ, mîndră, aş ofta,
Dar m-audźe muĭeŕea,
C-am loat-o cu-nvaľitoaŕe,
Ca uşa scîrţăitoaŕe!
Ĭar, Doamńe, f'emeĭa mĭea,
Dźe frumoasă śe ĭeŕea,
Fug şî vaśiľe dźe ĭea!
Ivi capu ṕestă uşă
Cu şaptśe-oca dźe śenuşă,
Rupsă Boĭan şî să dusă!
„Na, na, na, Boĭeńe, na,
Că nu ĭestă moartśea ta
Şî ĭe ńevạstuĭca mĭea!“
Ochi-n cap cît rotśila,
Ghinţî-n gură ca tśesla,
Unghiľe ca sạśeŕea.
Dźi-apucă ṕe drum la vaľe,
Latră cîńi ca la haľe!
Dźi-apucă ṕe dźeal în sus,
Latră cîńi ca la urs!

(Aceeaşi)

217

La zàrzănu dźintră viĭ,
Ĭeŭ ţ-am spus puĭcă să viĭ.
La zarzănu apľecat,
C-acolo-ĭ calu ľegat,

Cu batśista-mpi̯edźecat,
Ńebeut şî ńemîncat!
„N-o fi, stąpîńe, pacat?
Tśe-am purtat ca l̨eganat.
Pi la cîtśe cîrśiumi̯ trăśi̯,
Pi la toatśe tu mą l̨eźi̯,
Şî-m dai̯ fîn nui̯el̨il̨e
Şî grąunţă stăl̨il̨e
Şî tu b'ei̯ cu mîndril̨e!"

(Aceeaşi)

218

— Foai̯e col̨el̨ii̯e,
Dragă śi̯ocîrl̨ii̯e,
Se gînd ţ-o fi v́eńit ţîi̯e
Noaptśea ṕe cîmpii̯e?
— Mie mi̯-a v́eńit în gînd,
Dźe anu tracut,
Ca să-m fac un cui̯b
Pi̯-o brazdă dźe plug.
Plugari̯ o v́eńit,
Plugu ṕe loc l-a porńit,
Cui̯bu mi l-o răspîndźit,
Oaŭăl̨e-a rąśit,
Puişori mi̯-a murit!
Mie mi̯-a v́eńit în gînd,
Ca să mą nalţ sus la vînt,
Să cad moartă la pamînt!

(Aceeaşi)

219

Pl̨ecai̯ luńi̯ la săśerat,
Mă pomeńii̯ cu mandat
Că pui̯ca s-o mąritat.
Lasai̯ znopu ńel̨egat,
Marunchil̨e rasfirat
Şî dźedźei̯ fuga la sat,
Să v́edźem ṕe śińi̯-o loat.
Un arap ńegru buzat,
Că cu ăla m-o mîncat!

(Aceeaşi)

220

— Z'eaba, mîndră, mă mîngîĭ,
Că ĭeŭ pl̦ec şî tu rămîńĭ.
Şî ĭeŭ pl̦ec, mîndră,-n armată,
Nu mă maĭ vez niśĭodată.
Şî rămîńĭ ṕe drum plîngîn,
Că mă duc şî nu mai vin.
— Ĭar, ńeĭcă, mil'ĭtăras,
Da-ntr-a cuĭ samă mă laş?
— Tśe-aş lăsa-nt-a maică-mĭea.
Maică-mĭea-ĭ muĭeŕe ra
Şî nu poţ trăi cu ĭea!
— Mĭerg, ńeĭcă, cu dumńeta!
— Cu mińe n-aĭ śe căta,
Că cu puşca nu ştśiĭ da,
Niśĭ cu sabiĭa tăĭa.
Că dźi-aĭ fi o floriśea,
Tśe-aş puńe-n pĭept la manta,
Aş faśe-armata cu ĭea.
Şî dźe-aĭ fi o floriśică,
Tśe-aş puńe-n pĭept la tuńică
Ş-aş faśe armata maĭ mică!

21 august 1932
Florica G. Frăţulescu, 50 ani,
Soodol

221

Frundzul̦iśe dźe mątasă,
Ląsaĭ casă, lasaĭ masă,
Ląsaĭ ńevastă frumoasă
Cu doĭ copilaş la masă.
Copii dzîc: mamă, mamă,
Tatăl nostu uńĭ-o fi?
„Tatal vostu-ń Bucuŕeştśĭ,
La cul̦es dźe florĭ domńeştśĭ.
O trimĭes să nu-l doriţ,
Că vińe la primąvară,
Galbin ca turta dźe śeară!“

(Aceeaşi)

222

Frundzuĭiśe tŕeĭ śicorĭ,
Fusăĭ la tŕeĭ vrăjîtorĭ.
Toatśe tŕeĭ mĭ-a spus că moŕ!
Numaĭ una ocheşîcă,
Aĭa-m spusă să n-am frică;
Să n-am frică, n-am ńimic,
Că sînt tśinăr şî voĭńic!

(Aceeaşi)

223

Frundzuĭiśe ca spanacu,
Pe dźealu cu ĭiĭiacu
Trăśe ńeĭcuţa saracu.
Cîn l-ajunźe dor dźe mińe,
Rupe ĭiĭiac şî puńe.
Cîn l-ajunźe dor dźe foc,
Rupe ĭiĭiacu tot!

(Aceeaşi)

224

Foaĭe verd'e coĭeĭie,
Drăguţă Sîntă Măriĭe,
Nu lăsa toamna să viĭe!
Rămîn stîneĭe pustiĭe,
Stîniţă fără băciţă,
Strunghiţă fără oiţă
Şî cĭelar fără mĭelar!
Dragu-mi-ĭ vara la munt'e,
Băciţa cu poaĭe scurt'e.
Dragu-mi-ĭ vara la oĭ,
Băciţa cu poaĭe noĭ.
Şi dragu-mi-ĭ să ascult
Baciu d'in caval cîntîn,
Băciţa-n frunză pomnin!

21 august 1932
Maria Şerbănoĭu, 17 ani,
Soodol

225

Foicic-a bradului,
Sus pe fața Jarului[1],
Cîntă puiul cucului.
Și iel cîntă așa duios,
Că bădița-i mînios!

(Aceeași)

226

Foaie verd'e măr tostat,
Cîn t'e văd ńeică frezat,
Îm vińe un gréŭ oftat,
C-ai fi bun d'e sărutat!
Foaie verd'e de bujor,
Că ieŭ șt'iŭ d'e ce ț-ă dor.
P'e picior să nu mă calci,
Numai cu ochiu să-m faci!

(Aceeași)

227

Frundză vérdźe solz dźe péștśe,
Omu cînd îmbătrîńeștśe,
Mérźe pe drum șî cotśeștśe.
Doru-i sa calatoŕeștśe,
La iubit tot sa gîndźeștśe!

19 iulie 1931
I'el'ena Floŕea Bobirši, 50 ani,
Padźeș

228

Foaie vérd'e d'e ťrei śepe,
Dragost'ea d'in śe să-nśepe?
Vara d'in busuioc vérd'e,
Iarna d'in sîn d'i la fét'e!

30 iulie 1930
Marina Grecu, 15 ani,
Orzeștĭ

[1] Un versant al muntelui *Soarbele* (masivul *Retezatului)*

229

Frunzuliță d'in padure,
Neiculiță ochi d'e mure,
Mult aș da să-i văd la mine,
Că sîn negri frumoșei,
Și mi-i drag mie d'e iei!
Și mi-i drag ca să-i sarut,
Cum îi sarutam d'e mult!
Și iar vérd'e fir lalia,
Neicuță, cîn ne iubiam,
Of, se viață mai duseam!
D'intr-un măr dulse mîncam,
La urmă ne sarutam!

(Aceeași)

230

Frunzuliță d'e priboi
Mîndră, un' ne iubiam noi
A dat iarbă sî trifoi,
Și vreo cît'ea viorel'e,
Numai dor, mîndră, și jéle
De t'ineretăle méle.
Și iar verde samulastră,
Sarasi dragostăle noaşt'e
Aŭ ramas pustîi pe coast'e
Fusăi viner, pi la iele.
Rasarisă viorele,
Viorele flori adînsi,
Cîn le vez, mîndră, să plînzi.
Viorele flori maruntse,
Sî ma ții, mîndruță, mintse.

30 iulie 1930
Ana Corlan, 18 ani,
Orzeștĭ

231

Frunzuliță margarit,
Neică, fii afurisît,
Că ieŭ nu t'i-am mai șt'iut
C-ai fos lacom la iubit
Și nu t'e ții d'e cuvînt.

Că ȋeŭ dacă t'e şt'iam,
Dragostă noȋ nu faśeam.
Dar acu, ńeȋcă, t'ȋ-oȋ şt'i,
Cît oȋ fi, nu t'ȋ-oȋ ȋubi,
Numaȋ d'e t'ȋ-oȋ întrăba,
Cîn ţ-o fi caĺea maȋ ǵrea:
— Śe mai faśȋ cu dragosta?
Şî mata mȋ-aȋ raspund'ea:
— Vaȋ, amar d'e dragosta!

(Aceeaşi)

232

Frunză vérd'e d'ȋ-o śicoaŕe,
Pasarică zburatoaŕe,
Und'e ȋeşt'ȋ tu calatoaŕe?
Ȋa-mă, sus, ṕe aripȋoaŕe,
Du-mă-n frunza codruluȋ,
S-aud glasu cuculuȋ.
Şî s-aud cucu cîntîn,
Cu mîndruţa îngînîn,
După ńeȋca aşt'eptîn.

30 iulie 1930
Alexandrina Corlan, 30 ani,
Orzeşt'ȋ

233

Frunzuĺiţă colalie,
Mȋ-aȋ fost, mîndră, dragă mie,
D'in mică copilărie,
Ca auru d'in cut'ie
Ş-am crezut d'in ińimȋoară
C-aȋ să-m fiȋ de soţîoară.
Multă lumȋe mȋ-o zîs mie:
— Śe ţ-am dat guriţa ţîie?
Multă lumȋe m-o mustrat
Că la śe t'ȋ-am sarutat?
Multă lumȋe mȋ-o fi zîs,
Ȋeŭ la ńimińȋa n-am spus;
Ni n-am spus, dar ni n-oȋ spuńe,
Pană capu mi l-or puńe!

(Aceeaşi)

234

Frunzuľiță d'ĭ-o sulfină,
Rasaĭ lună cu lumină,
Să văd drumu pin grad'ină,
C-aşt'ept ṕe ńeĭca să vină;
Că ńeĭca, dac-o veńi,
Dă pin fundu grad'ińi,
Să nu-l afľe véśińi!
Ĭeŭ nu-ĭ zîc ńeichi ṕe numĭe,
Îĭ zîc puişor şî puĭ,
Ĭel al mĭeŭ şî ĭeŭ a luĭ!

(Aceeaşi)

235

Muntśe, muntśe, fă-tśe roată
Şî fă dźin tśińe-o săźeată
Şî coboară-n sat odată
Şî spuńe la lumĭa toată
Dźe cîtśe orĭ tśe-am călcat
Pentr-un draguţ dźe băiat,
Cîtă roo-am scuturat,
Pănă dźe ńeĭcuţ-am dat.
Dźe-l gasam la vun izvor,
Maĭ îm ťréśea dźe dor;
Dźe-l gasam la vo śeşmĭa
Apă cu guriţa-m da!

30 iulie 1930
Mariţa Bordînc, 21 ani,
Cloş'enĭ

236

Foaĭe v́érdźe margarit,
Ĭeŭ, badźe, mĭ-am audzît
Căśĭ la muntśe-ĭ ochĭeţît
Şî ĭeu-n grab'e mĭ-am ieşît,
Să văd lunśiľi-o-nv́érdzît
Şî floriľe-aŭ înflurit?
Floriľe, cîn m-or vadzut,

M-o-ntrabat c-un dulśe glas
Căśĭ mata undźĭ-aĭ ramas?
M-o-ntrabat c-un glas grăbit
Căśĭ mata undźĭ-aĭ udźit?
Sîngură nu mĭ-e urît?
Ĭeŭ dźin gînd că ĭĭ-am grait:
„Fi-ĭ-ar moartśea dźin cuţît
Pe noĭ śin ńĭ-a dźespartţît!“

(Aceeaşi)

237

Foaĭe v́érdźe tŕeĭ aluńe,
Cît'e focurĭ ard ṕe lumĭe,
Ńiśĭ unu nu ardźe bińe,
Cum ardźe ińima-n mińe.
Nu ardźe cu dźîl'il'e,
Ńiśĭ cu saptamîńiĭe,
Şî ardźe cu ĭuńiĭe.
Nu ardźe cu para stînsă,
Ca o candźelă aprinsă!

28 iulie 1930
I'oana Trail'eanu, 21 ani,
Cloş'enĭ

238

Foaĭe v́érdźe dźe śicoaŕe,
Tŕés'e ńeĭcuţa calaŕe
Şî mîndruţa ṕe piśĭoaŕe.
— Ĭa-mă, ńeĭcuţă, calaŕe,
Că nu maĭ pośĭ dźe piśĭoaŕe,
Că mi-ĭ drumu ars dźe soaŕe
Şî-ĭ drumu cu pĭetriśeĭe,
Numaĭ dźealuri şî valśeĭe!
— Tśĭ-ar lŭa, ńeĭca, tśĭ-ar lua,
Dar mĭ-e murgu tśińeŕel,
Nu pośĭ puńe gŕeŭ ṕe ĭel.
Şî mĭ-e şaua dźe-o zmiśea,
Ĭebînca dźe catśif'ea,
P'erina cu poĭĭ ṕe ĭea,

Nu pośĭ puńe gŕeŭ așa.
Șî ĭe murgu dźint-o joĭ,
Nu poatśe să ducă doĭ.
— Duśe murgu doĭ șî triĭ,
Dar ṕe noĭ niștśe copiĭ.
Duśe murgu śinśĭ șî șasă,
Dar pe ńeĭca ș-o ńevastă!

(Aceeași)

239

Foaĭe v́érdźe dźĭ-un dudăŭ,
Mîndro, dźe aĭeanu tăŭ
Nu maĭ ploaĭe Dumńezăŭ.
Șî dźe ploaĭe o picatură,
Batśe vîntu șî sa scură,
Pentru tśińĭ că mĭ-aĭ dat gură.
Șî dźe ploaĭe cîtśĭ-un pic,
Ni n-aźunźe la pamînt,
Pentru tśińĭ că tśĭ-am ĭubit!

29 iulie 1930
Maria N. Cîlśĭoĭ, 25 ani,
Cloș'enĭ

240

Frunză v́érdźe fir laĭia,
Plînźe codru șî ĭarba
Șî mîndruța sîrmana,
Că m-am dźesparțît dźe ĭea!
Înśeată, mîndră, dźin plîns,
Că ĭeŭ tśĭ-am ĭubit dźe aźuns.
Înśeată șî dźin oftat,
Că ńeĭca tśĭ-o sarutat,
Cîn ț-o fos țîĭe maĭ drag.
Dźe dragostă śĭ-am avut,
Frumușăl ńĭ-am dźesparțît.
Nima nu ńĭ-a dovédźit
Căśĭ amîndoĭ ńĭ-am ĭubit.
Nima-n lumĭe n-o aflat,
C-amîndoĭ ńĭ-am sarutat.

(Aceeași)

241

Frunză v́érdźe bob uŕez,
Da nu v́ez, ńeĭcă, nu v́ez
Că ţ-am scris maĭ multśe cărţ
Şî nu vŕeĭ să-m raspundźez!
Parcă ĭeştśĭ ṕe sus în vînt
Or cu morţî la mormînt,
Or śerńeală nu av́eţ,
Or hîrtśie va lipsăştśe,
Or doru nu tśe sîĺéştśe,
Cum ma sîĺéştśe pe mińe,
Dźe trimĭet, ńeĭcă, la tśińe!
Or că poşta s-a oprit,
Or mata dźe mińĭ n-aĭ gînd.
Śińe naĭba nu-ţ vo spuńe
Că ţ-am fost dragă ṕe lumĭe!

(Aceeaşi)

242

Foaie v́érdźe, foaĭe lată,
Bată-tśe, ńeĭcuţă, bată,
Şaptśe boaĺe dźintr-odată!
Ştśiĭ, ńeĭcă, cîn să tśe bată?
Cînd o fi frunza maĭ lată
Şî ĭarba ćrescută toată,
Umbra la gutuĭ rotată,
Atunśĭ, ńeĭcă, să tśe bată
Şî să zaśĭ o vară toată.
Cînd aĭ da ca să tśe scoĺĭ,
Să tśe ĭa miĭ dźe fiorĭ
Cu caldurĭ şî cu racorĭ,
Dźe la tălpĭ păn supsuĭorĭ!
Cînd aĭ zîśe că ţ-î bińe,
Şaptśe doftorĭ lîngă tśińe!
Cînd aĭ zîse că ţ-î răŭ,
Şaptśe popĭ în źurul tăŭ!
Şî toţ şaptśe să śetśească
L'eacu să nu-ţ maĭ găsască,

Cum niśĭ ĭeŭ n-am maĭ gasît
Alt ńeĭcuţă dźe ĭubit,
Ca tśińe dźe potrivit.
Bată-mi-tśe dragosta,
C-aĭ fos falş faţă dźe ĭea.
Ńeĭcă, şî vorb'eĺe mĭeĺe,
Că n-aĭ fost atśĭent la ĭeĺe,
Tri stăĺe dźe lîngă lună
Şî ćredźinţa mĭea śea bună!

(Aceeaşi)

243

Frunză v́érdźe tŕeĭ bujorĭ,
Doamńe, cînd o fi să moŕ,
Să potŕivéştśĭ sarbatorĭ,
Să vină mîndŕe cu florĭ.
Să vină şî mîndra mĭea,
Să-m ţînă lumînaŕea,
Să moŕ cu ochi la ĭea!

(Aceeaşi)

244

Frunză v́érdźe dźĭ-un dudăŭ,
Morĭ, mîndră, să moŕ şî ĭeŭ,
Să ńe-ngroape pĭ-amîndoĭ
La mînăstîŕe-n zavoĭ,
Undźe ńĭ-am ĭubit noĭ doĭ.
P'estă noĭ śe să rasară?
Busuĭoc şî tamîĭoară!
Busuĭocu să sa prindă,
Tamîĭoara să sa-ntśindă;
Pe-amîndoĭ să ńe cuprindă.
Să ńe cuprindă aiśĭ,
C-am fost îndraźiţ dźe miśĭ!

(Aceeaşi)

245

— Foaȋe v́érdźe margarit,
Dźi śe staȋ, murguȋe, trist?
— Stapîńe, n-o fi pacat?
Tśȋ-am tracut Oltu varsat,
Fără puntśe, fără vad,
Șî ńimic nu ț-am udat,
Ńiśȋ chinga, ńiśȋ ȋebînca,
Ńiśȋ colțu la ȋepînźea!
Tu ṕe mińȋ ma patśimȋeștśȋ,
Păn cu mîndra tśe ȋub'eștśȋ.
Tu staȋ cu mîndruța-n pat,
Duśȋ gŕiźe dźe sarutat
Șî pe mińȋ ma țîȋ ȋegat
Șî-m daȋ fîn nuȋeȋiȋe
Șî graunță stéȋiȋe!
Tu m-atśinźȋ cu scăriȋe,
Să ȋuțăsc piśioariȋe,
Să-ț aźunźȋ mîndruțăȋe,
Să tśe ȋub'eștśȋ cu dînsăȋe.
Cum staȋ tu cu mîndra-n pat
Șî pe mińȋ ma ȋeźȋ dźe gard
Șî-m daȋ fînu ṕrea uscat!
Cum staȋ cu mînuța-n sîn,
Șî ȋeŭ aș sta cu botu-n fîn;
Cum staȋ tu cu mîndra-n poală,
Șî ȋeŭ aș sta cu botu-n boab'e;
Cum saruț tu la guriță,
Șî ȋeŭ aș mînca graunță!
Tu staȋ dupa ȋubit,
Pe mińȋ ma țîńȋ patśimit!

(Aceeași)

246

Frunză v́érdźe dźȋ-o vramȋasă,
Sîmbătă dźe dźimińeață
Ma cată moartśea pȋ-acasă.
Ma gasî șădzîn la masă,
Cu doȋ copilaș ṕe brață
Ș-o draguță dźe ńevastă,
Cu ocaŭa pȋină rasă.

Ñtśinsăĭ mîna s-o śinstăsc,
Ĭea-m spuńe să mă gătśesc.
Ca să ma calatořesc,
Copii să-ĭ parasăsc.
Ĭeŭ ma-nśepuĭ a ruga:
— Maĭ staĭ, moartśe, nu ma lṷa,
C-am o śeată dźe copiĭ
Ş-o mie dźe datoriĭ.
Lasă-mă să mai traĭesc,
Copilaşi să mi-ĭ cřesc,
Şî să mi-ĭ casatořesc,
Datoria s-o platśesc
Ş-apoĭ, moartśe, ma gatśesc,
Cu drag să ma calatořesc!

(Aceeaşi)

247

Frunză v́érdźe bob dźe grîŭ,
Dźe cît militař să fiŭ,
Mai bińe-n pamînt dźe viŭ.
Că-n pamînt ma hodźińesc,
Da-n armată patśimĭesc.
Ca armata nu ĭe gřea,
Dar ma coaśe dragosta
Şî doru dźi la mîndra.
Şî-n armată nu ĭe răŭ,
Dar ma coaśe dorul tăŭ!

(Aceeaşi)

248

Foaĭe v́érdźe ĺin peĺin,
Haĭ, mîndro, la Săverin,
Să ţîńem caĺea la trin;
Vińe trinu şoĭerîn,
Mîndra ramîńe plîngîn.
Cîn veńi trinu la gară,
Ĭeŭ pusăĭ piśĭoru-n scară,
Şaptśe mîndře ĺeşînară
Şî toatśe veńin varsară.

Cîn pusăĭ şî pi-alalalt,
Mîndra mĭea cazu ṕe lat
Şî varsă sînźe-nchĭegat
Şî v́eńin amĭestăcat,
C-o ramas făr dźe amant!

(Aceeaşi)

249

Foaĭe v́érdźe ca sulfina
Ĭeşĭ, mîndruţă, să dăm mîna,
C-auz şoĭeră maşîna.
Haĭ, mîndruţă, să dăm mîna,
Să ramîńĭ cu mîna dată,
Cu guriţa sarutată,
Să ştśiĭ că mĭ-aĭ fost amantă,
Că pĺec, puĭcă, la armată!

(Aceeaşi)

250

— Frunză v́érdźe margarit,
Ştśiĭ, puĭcă, śe m-am gîndźit?
Să ńe lasăm dźe ĭubit,
Că lumĭa ńĭ-o dovedźit
Şî s-a pus hoţî la gînd
Să ńe prindă la ĭubit,
Să ńe ĺéźe cot la cot,
Să ńe pĺimb'e satu tot!
— Lasă-ĭ, ńeĭcă, să ńe-aĺerźe
Că nu ĺe dau domńi ĺéźe
Pi-amîndoĭ ca să ńe l'éźe.
Că samănăm amîndoĭ
Şî dźe nalţ şî dźe supţîrĭ
Şî la ochĭ şî la sprînśeńe
Şî la budză supţîŕéĺe.

(Aceeaşi)

251

Foaĭe v́érdźe maraśińe,
Mîndră, doru dźi la tśińe
P'estă cîtśe dźealurĭ vińe,

Păn-a aźunźe la mińe.
Şî cum vińe dźe fierbintśe,
Ińimioara mi s-aprindźe.
Şî cum vińe dźe cu foc,
Ardźe ińima ṕe loc.
— Maĭ stăĭ, ińimă, ṕe loc,
Nu tśe batśe aşa cu foc,
Că-ţ pun lacăt la miźloc!
— Să-m puĭ lacătśe o mie,
Pe mińĭ mîndra ma mîngîĭe.
Să-m puĭ lacătśe o sută,
Pe mińĭ mîndra ma sarută.

(Aceeaşi)

252

Frunză v́érdźe ca lipanu,
Cînd ieŕea frunza ca banu,
Suĭam în sus la Godźeanu
Şî cînta cucu sarmanu.
Cîntă cucu pĭ-o vlaşîĭe,
Pe mińĭ mîndra ma mîngîĭe.
Cîntă cucu pĭ-o rachită,
Pe mińĭ mîndra ma sarută.
Mîndro, sarutatul tăŭ
Ma duśe la satul mĭeŭ.
Mîndro, gura ta śea dulśe
Acasă la mińĭ ma duśe,
La fiśiorĭ şî la soţîĭe,
Fiśiori să ma-mblînzască,
Soţîĭa să ma ĭubĭască!

(Aceeaşi)

253

Frundză v́érdźe murăle,
Dźi la-ntîĭ noĭemveŕe
Mĭ-a luat arma mîńiĺe
Şî rańiţa spatśeĺe.

Şî maĭ am tŕeĭ luńĭ dźe dzîle
Şî dau rańiţa-n primiŕe
Şî puşca la magazîĭe,
Să ma duc acas la mińe,
Să ma-nsor să-m ĭaŭ soţîĭe.

(Aceeaşi)

254

Frundză v́érdźe samulastră,
Dragu-mi-ĭ ṕe lumĭa asta
Calu, puşca şî ńevasta,
Căśĭ calu ma calaŕeştśe,
Puşca-n codru ma pazăştśe,
Ńevasta ma ṕremeńeştśe,
Amanta-n crîng ma ĭub'eştśe!

(Aceeaşi)

255

Frundză v́érdźe a bobuluĭ,
Bată-tśe pĭatra fagùĭ,
Dźi śe n-aĭ veńit să-m spuĭ,
Cîn aĭ înfrundzît întîĭ,
Să-m ĭaŭ armeĺe dźin cuĭ,
Puşca dźi la capatîĭ?
Să-m ĭaŭ arma şî v́erźeaua
Şî la ravorvèŕ curaua,
S-apuc dźealu şî valśeaua,
S-apuc culmĭa şî dumbrava.
Dumbraviţa s-o pazăsc
Şî ṕe mîndra s-o ĭub'esc!

(Aceeaşi)

256

— Foaĭe v́érdźe fir laĺĭa.
Dumbraviţă dumbravĭa,
Lasă-mă la umbra ta,
Să ĭub'esc ṕe mîndruţa!

— Măĭ băĭetśe, tśĭ-aş lasa,
Dar sa uscă dumbrava
Şî-m opŕéştśe sîmbria,
Că-ĭ mîndruţa tśińeŕea,
Şî faśĭ pacatśe cu ĭea!
Lasă mîndra să maĭ ćrească,
Să ştśie să tśe ĭubĭască;
Dumbraviţa să maĭ ćrească,
Pĭ-amîndoĭ să vă umbŕească.

(Aceeaşi)

257

Foaĭe v́érdźe tŕeĭ maluŕe,
Ardă-tśe focu paduŕe,
Frumos cîntă cucu-n tśińe,
Şî maĭ gros şî maĭ supţîŕe,
Şî ĭeŭ n-am ńiśĭ o veńiŕe
Să ma maĭ pĺimb pin tśińe
Cu mîndruţa dupa mińe,
Că ĭe naltă şî supţîŕe
Şî la chip facută bińe,
Cu miźlocu supţîŕel,
Parcă-ĭ tras pintr-un ińel,
Oĭchi şî sprînśeńiĺe,
Stau chită ca floriĺe,
Scurtă ńeĭchi dzîĺiĺe!

(Aceeaşi)

258

Foaĭe v́érdźe şĭ-o lalĭa,
Mîndră, dźe guriţa ta
Ĭeŭ nu m-aş maĭ satura
Ca dźe somn primavara
Şî dźe vin dulśe toamna.
Ĭeŭ dźe somn m-oĭ satura,
Dźe vin m-oĭ îndźestula,
Dar dźe gura ta, ba, ba!

(Aceeaşi)

259

— Codŕe, codŕe, fratśe codŕe,
Ĭeŭ pin tśińĭ mult am șadzut,
Ș-așa trist nu tśe-am vadzut!
— Ĭeŭ, mîndră, m-am întristat,
Că-un vînt ŕeśe o aburat
Ș-o zapadă gŕea o dat.
N̆eĭcuț-al tău s-o-nsurat
Șî cucu-n țară o pĭecat!
— Lasă, codŕe, frațîoaŕe,
Lasă ńeĭca să să-nsoaŕe,
Că primavara ĭar vińe
Ș-odrîsĭéștśe frundza-n tśińe.
Frundza-n tśińe o odrîsĭi,
Cucu dźin țară-o veńi,
Ĭeŭ alt ńeĭcă mĭ-oĭ gasî
Șî pin tśińĭ tot oĭ veńi!
Frundză v́érdźe foaĭe lată,
Muntśe, muntśe, fă-tśe roată
Șî dźin tśińĭ fă o saźeată
Șî doboară-n sat odată,
Dźe v́edz ńeĭc-al întristat,
Dźe v́edz cum s-a-nv́esalat
Șî jură pe strîmb dźe față
Că n-a fos la mińe-n brață.
Șî tu muntśe bińe ștśiĭ,
Cînd ĭeŕeam numa noĭ triĭ!

16 iulie 1931
Paraschiva Popescu, 47 ani,
Cloșańĭ

260

Frundză vérdźe ca rugu
Ińimă, cum aĭ fos tu
Șî cum tśe-aĭ paĭit acu.
Șî tśe usuśĭ dźin piśĭoaŕe
Șî ńimica nu tśe doaŕe
Nu ștśiŭ, Doamńe, śe mi-ĭ mie,
Ma usuc ca frundza-n vie.

Frundza bruma o paĭeșt́e,
Pe mińĭ doru ma topéșt́e.
Frundza o usucă vîntu,
Pe mińĭ ma topéșt́e gîndu.

(Aceeași)

261

— Foaĭe v́érdźe maraśińe,
Spuńe, mîndră, śe t́śe țîńe,
Dźe nu poț ĭeșî la mińe?
— Ma țîńe pamînt cu ĭarbă,
Nu pośĭ veńi fară třeabă.
Ma țîńe pamînt cu roĭbă,
Nu pośĭ veńi fară vorbă!
Foaĭe vérdźe dźe susaĭ,
Ștśiĭ, tu mîndră, cum veńĭaĭ
Șî dźesculță și ṕe brumă
Ca să daĭ ńeĭcuțî gură.
Dar acu-ncalțată bińe
Șî nu poț veńi la mińe!

28 iulie 1930
Lisav'eta Stanśĭu, 50 ani,
Cloșăńĭ

262

Frundzuĭiśe d'e bujor,
Fiĭ afurisît d'e dor,
D'e t'ĭ-oĭ prind'e la izvor,
Ĭaŭ paru șî t'e omor.
Vérd'e frundză de jarpet,
Třéśe mîndra la cořńet.
O cunosc numaĭ pe mers,
Pe mersu piśĭoarilor,
Pe pomńitu poaĭilor,
Că poaĭiĭe-s d'e bumbac,
Cum ńeĭcuțî ĭ-o fos drag!

15 iulie 1931
Mĭeilă Tișt'er, 65 ani,
Cloșańĭ

263

Nu şt'iŭ, Doamńe, nu şt'iŭ zău,
Nu şt'iŭ locurile-s răle,
Or ma bat fapt'ele méle?
Las să fie răŭ cu răŭ,
C-am făcut d'e capu mieŭ.
Doamńe, śi-aş dori să scot
Ińima cu dor cu tot,
Şî s-o pun în pieptu tăŭ,
Să simţ tu śe sîmţ şî ieŭ!

(Acelaşi)

264

T'eiule cu frundza lată,
Śe bińe mi-ai prins odată,
Cîn d'e pot'eŕe fuźiam
Şî su t'ińe ma bagam!
Stam în puşcă rădzîmat
Şî gîndiam la Călăfat,
La śiulpanu al răt'edzat
Şî d'e arme încarcat!

(Acelaşi)

265

Foaie v́érdźe ş-o lelie,
Nu ştśiŭ, Doamńe, śe mi-e mie,
Dźe ma usc ca frunza-n vie.
Frunza sa uscă dźe vînt,
Ieŭ ma usc dźi pe pamînt!

26 iulie 1930
Victor Paulescu, 18 ani,
Mańeseştśi

266

— Balaĭoară dźi pe muntśe,
Ńĭ-o scos lumĭa vorbe multśe.
— Las să scoată că nu-m pasă,
Mama o fos pacatoasă,
Dźe m-o facut ṕrea frumoasă!

26 iulie 1930
L'ena Pitśica, 24 ani,
Mańeseștśĭ

267

Foaĭe vérdźe dźi-un bujor,
Ńeĭculiț-al dźeparśĭor,
Nu trîmétśe atîta dor;
Trîmétśe maĭ puțîńel
Și vino mata cu ĭel!
Foaĭe vérdźe dźĭ-un spanat,
Ńeĭculiță dźepartat,
Să nu ćredz că tśĭ-am uĭtat,
Tśe uĭtaĭ doo ṕreĭ dzîle
Și mĭ-e gîndu tot la tśińe!

(Aceeași)

268

Fiŕe-aĭ al draculuĭ, draśe,
Śe nu lașĭ dragostśea-n paśe?
Ĭeŭ o fac și tu mĭ-o striśĭ,
Śĭ-aĭ, draśe, dźe ma manînśi?
Ĭeŭ o fac și tu mĭ-o ĭaĭ,
Śĭ-aĭ, draśe, dźe nu măĭ staĭ?

(Aceeași)

269

Foaĭe vérdźe maraśińe,
Duźmana dźi langă mińe
Să poată m-ar puńe bińe.
Şî m-ar puńe-n pod la fum,
Să facă dźin mińe strum[1],
Să sa ungă pe sprînśeńe,
Să-ĭ samińe cu-aĺe mĭéĺe.
Să sa ungă, cît s-o unźe,
Pĭ-aĺe mĭéĺe nu ĺi-aźunźe!

(Aceeaşi)

[1] = scrum

270

Foaĭe verd'e d'e buźor,
Tótă lumea-ar vŕea să mor,
Să rămînă mîndra lor.
Mîndră, cîn om muri noĭ,
Să ńe-ngroape ṕe-amîndoĭ.
Să facă tronu d'e pĭatră,
Să nu putrăzîm îndată.
Or să ni-l facă d'e plumb,
Să nu putrăzîm curînd!

9 aprilie 1933
C. Şt'irbu, 80 ani,
P'erĭ

271

— Foaĭe v́erdźe foĭ ca macu,
Ĭub'eştśe, mîndră, barbatu,
Lasă la naĭbu amantu,
C-amantu tśe lasă mîńe,
Ĭar barbatu tot tśe ţîńe!
— Cînd văd ṕe barbat în casă,

Parcă-ĭ o turugă arsă!
Cînd îl văd culcat în pat,
Parcă-ĭ ursu-mpĭedźecat!
Cînd îl văd la pupul porţî,
Ma lovește źunghiul morţî.
Cînd văd ṕe amant în tśindă,
Parcă ma uĭt în oglĭndă!

11 aprilie 1933
Viaşu Jańeta, 12 ani,
Ilòvăţ

272

Ĭeŭ plĭec, maĭcuţă, d'esară,
Tśe las cu piśĭoru-n scară
Şî haĭńilĭe mĭelĭe-afară,
Să lĭe sp'elĭ, să lĭe puĭ bińe,
Să lĭe trimĭeţ dupa mińe,
P'e aĭeru vîntuluĭ,
La capu pamîntuluĭ,
C-acolo sînt'em chĭemaţ
O mie şi śinśĭ soldaţ.
D'e armĭe staŭ ŕezimaţ,
Ńeb'euţ şi ńemîncaţ!

(Aceeaşi)

273

Foaĭe v́erde d'i-un bujor,
Plînźe-mă, mamă, cu dor,
Că ţ-am fost d'e ajutor,
Ţ-am scos plugu d'in obor,
Dóo brazd'e ĭeŭ ţ-am tras
Şî dóo boab'e ţ-am pus
Şî la armată m-am dus!

11 aprilie 1933
Ecat'erina I. Bîrlan, 20 ani,
Dîlbośiţa

274

Vîntuĺe d'e pin copaśĭ,
Maĭ astîmpără-t'e, taśĭ!
Nu-m tot aduśe, cînd vii,
Numaĭ ńegŕe tînguirĭ.
Cîn d'e p'est'e apă-ntorśĭ,
Lacrămĭ d'in oĭchi mĭeĭ storśĭ.
Șî d'i la deal cînd ad'ii,
Pĭeptu-n dóo mi-l sfîșiĭ!
Bat'e vîntu p'est'e cîmp
Șî tot bad'ea mĭ-est'e-n gînd,
Că mĭ-o loa gînduriĺe
Șî sara priviriĺe.
Gîndurile mi ĺe-o loa
Șî cu dor oĭ ramîńea!

(Aceeași)

275

Foaĭe v́erd'e bob săcară,
Mĭ-a trimĭes amantu asară,
Mĭ-a trimĭes că ĭel să-nsoară.
I-am raspuns pi-un spic d'e orz
Să sa-nsoaŕe sanatos!
Ĭel mĭ-a trimĭes ṕe foĭ d'e prun,
Mĭ-a trimĭes că să-l cunun.
Ma dusăĭ șî-l cununaĭ,
Cu paharul închinaĭ:
— Noroc, fińe, ṕentru tśińe,
Să n-ajunźĭ zîŭa d'e mîńe!
Haĭ noroc șî ṕentru fina,
Să n-ajungă saptamîna!
— Śe mă blastămĭ, nașă, răŭ,
Că ț-am fost amantul tăŭ.
— Fińe, nu tśe-aș blăst'ema,
Dar am fost amanta ta.
Mĭ-aĭ facut fața ca śeara
Șî ińima ca śerńeala.

Ma fac̥uș d'in om ńeom,
Ca pomu ńerod'itoŕ,
Śe nu faśe vara flori
Și umbră la cal̥ători!

(Aceeași)

276

Frunză verd'e d'e-o aluńică,
Cîn ieŕeam la maica mică,
Umblam ca o pasărică.
Și umblam d'in ćreangă-n ćreangă,
Ca o pasăŕe pripeagă,
N-avea ńima ce să-m facă!
Numa-un hoț d'e vînatoŕ
Fac̥u lanțîșor d'e flori
Și ma lo d'intră surori
Și m-aruncă-n colibie
Mai mult moartă d'ecît vie.
Cît'e păsări ma ved'ea,
Toat'e ma ciricăia:
— Un' t'e duci, soțîia mîea?
Ieŭ ma duc une nu știŭ,
D'e acolo ńici nu mai viŭ!

3 august 1932
Maria Băloĭ Burt'ea, 60 ani,
Broșt'eńĭ

277

Foaie vérd'e lemn pinos,
Rabdă, ińimă, cît poț,
Nu t'e jelui la toț.
Fii, ińimă, răbdătoaŕe,
Nu tot spuńe ce t'e doaŕe.
Și iar vérd'e d'e copaci,
Rabdă, ińimă, și taci,
Ca pămîntu care-l calci,
Că și ieŭ am fost ca t'ińe,
Am răbdat și mi-a fost bińe.

Ińimă d'e putrigaĭ,
N-am un cuţît să t'e taĭ,
Să t'e văd bińe cum staĭ!

6 august 1932
Maria Băl'eanu, 61 ani,
Lupoaĭa

278

Haĭ, mîndră, la Jiĭ, la Jiĭ,
Să lḁsăm Motru pustiĭ,
Că Motru ĭe apă ra,
Vińe maŕe şî ńe ĭa.
Motru ĭe apă turbată,
Ňe ĭa pe-amîndoĭ odată.
Haĭ la Jiĭ la răchiţăl̆e,
Să ńe traźem pe ińel̆e
Şî pe bet'e frumoşăl̆e!

7. VIII. 1932
Olga Popescu, 45 ani,
Val'ea Mînăstîri

279

— Foaĭe verd'e col̆elie,
Fiĭ a naĭbăluĭ Măriĭe
Cu dudău tăŭ d'in viĭe.
Zîua mă puĭ să muncesc
Şî noapt'ea să t'e ĭub'esc.
Da ĭeŭ cînd mḁ̆ hod'ińesc?
— Ňeĭcă, tu t'e-aĭ hod'ińi
Cîn s-o coace struguri!

7 august 1932
Ghiţă Cl'ecĭu, 75 ani,
Val'ea Mînăstîri

280

Frunză verd'e arţăraş
Ş-am ibomńic cąląraş.
Cînd îl văd trecînd la rînd,
Las masa şî ĭes plîngîn.
Dau salba şĭ ghĭordanu,
Să nu-l bată căpitanu!

(Aceeaşi)

281

Foaĭe vérd'e popîlnic,
Trăcuĭ ṕe uńĭ-am ĭubit
Găsîĭ pămîntu pîrlit
Ş-un fir d'e ĭarbă plîngînd
Şî ṕe mîndra suspinînd.
Cîn găsîĭ firu plîngînd,
Pusăĭ faţa la pămînt
Şî mă gînd'iĭ la trăcut,
La un pust'iŭ de ĭubit,
Că nu l-am maĭ legumit
Şî ĭ-am dat cum s-a găsît
Şî t'inără şĭ bătrînă,
L'e-am făcut toat'e de-o mînă.
Foaĭe vérd'e, foaĭe lată,
Mîndruţa ńeĭchi d'ĭodată,
Adu mîna şî mă ĭartă,
Că ţ-oĭ fi gŕeşît v-odată,
D'e n-am stat ĭeŭ noapt'ea toată.
Oĭ fi stat o jumătat'e,
M-oĭ fi dus şî-n altă part'e,
C-am avut ńişt'e pącat'e,
Ca să vă ĭubesc ṕe toat'e!

23 august 1932
Costand'in Gogu Lala, 57 ani,
Tizmana

282

Foaĭe vérd'e bob năut,
Mĭ-aduc amint'ea şĭ plîng,
Ciń e-am fost şî ciń e sînt!
Cînd ĭeŕeam în vŕemĭa mĭea,
Şapt'e mîndŕe mă ĭub'ea.
Dar acuma, vaĭ de miń e,
Şî d'e una-m paŕe biń e!

(Acelaşi)

283

— Foaĭe vérd'e rug cu muŕe,
Mîndra mĭea, mijloc supţîŕe,
Tu m-aĭ omorît cu zîľe!
— Ńeĭcă, nu t'e-am omorît,
Ţ-a plăcut d'e m-aĭ ĭubit!
Foaĭe vérd'e d'ĭ-un susaĭ,
Nu şt'iŭ, mîndruţă, ce aĭ,
Că nu mai viĭ cum v́eńĭaĭ.
Cîn v́eńĭaĭ, mă sărutaĭ.
Ce maĭ gură dulce-av́eaĭ!
Mîndră, d'e guriţa ta
Ĭeŭ nu m-aş maĭ sătura,
Ca d'e vin dulśe[1] toamna
Şî d'e somn primăvara!

(Acelaşi)

[1] Pronunţă uneori še p. ce. Oamenii din sat rîd de el, spunînd: „In mai cîntă unu cu še!

284

Foaĭe vérd'e-a maculuĭ,
P'e lunchiţa Motruluĭ
Pică frunza plopuluĭ.
Nu pică numaĭ din coadă,
Şî pică ramura toată

Şî pică şi maĭ de sus,
Că ńeĭcuţa mi s-a dus.
S-a dus puĭu, nu mai vińe.
Tutulor ĭe pańe bińe,
Numaĭ mie-m pańe răŭ,
C-a fost puişoru mĭeŭ!
Foaĭe vérd'e izmă ćreaţă,
Ceaţă, ceaţă, ńeguŕeaţă,
Ĭa-t'e maĭ d'e dimińĭaţă
D'i ṕe văĭ şî d'i ṕe faţă,
D'i ṕe lungu drumuluĭ,
D'i ṕe coama murguluĭ!

(Acelaşi)

285

Foaĭe v́erd'e d'e treĭ mură,
Dragost'e ĭest'e d'estulă.
Trece şî pe bạtạtură
Şî cere ca să-ĭ daŭ gură!
Ĭeŭ îĭ spun că nu să poat'e,
Că mĭ-e ńeĭcuţa d'epart'e.

15 august 1933
Varvara Butĭuc, 35 ani,
Topeşt'ĭ

286

Cîn fu frunza ca patacu,
Lăpădaĭ sapa la dracu
Ş-apucaĭ codru săracu.
Uńĭ aud o ćreacă pîr,
La ińimă face sfîr!
Nu mă da, codru, legat
Că nu-s nimic vinovat
Pîntr-o ćreacă dĭ-am tăĭat,
Că şî la noĭ sînt pe munt'e
Doĭsprăzăce hăĭducĭ frunt'e

Ș-unu ĭeste căpitan
Șî la fața cam bălan,
La spinaŕe-o flintă scurtă,
Dă cu dînsa d'e usucă!

27 iulie 1930
Ilie Crăcĭun, 75 ani,
Titirleștĭ

287

Ĭa ieșĭ, mîndră, pănă-n prag
Șî te uită-n d'eal cu drag,
D'e vez cu doru ce trag,
Că doru cît îĭ d'e cîńe,
Pestă cîte d'ealurĭ vińe!
Cum îș face loc în sîn,
Loc în sîn șî pe źenunche
Șî tot spuńe miĭ șî sut'e
Șî ńeveste-mbătrîńește,
Fete marĭ că desmințăște!

(Același)

288

Verde frunză pelinița,
Uńĭ-aud strîgînd Ĭońiță,
Rup firu di la furchiță,
Să ma duc să-ĭ dau guriță!
Dragu-mi-ĭ baĭatu nalt,
Că-m dă gura pestă gard,
Da-ĭ maĭ bun al mititel
Ma face d'e trăc la ĭel!

(Același)

289

Foaĭe v́erdźe dźe mohor,
Ardźi-tśe-ar focu dźe dor,
Cum m-a ars la ińimă,
Dźe n-am paśe ńiśĭ la śină.

Ńiśĭ tu śină, ńiśĭ hodźină!
Asară ĭar pierduĭ śina.
Ťrecîn gardu la v́eśina,
Dar ĭeŭ nu m-oĭ mînia,
Că şî mîńe pot śina.
Dźĭ-o śină nu mult îm pasă,
Numa v́eśina să ĭasă!
Cîtśe stăĺe sus ṕe śeŕ,
Pan la zîŭă toatśe pĭer,
Numaĭ luna şî o stea
Ĭeĺe-m ştśie fiŕea mĭea,
Că mĭ-e fiŕea răsfirată,
Nu pośĭ durmi noaptśea toată.
Cît fu ĭarna dźe frumoasă,
Mîndra-m fu tot mîńioasă.
Acu primăvara vińe
Şî mîndruţa nu-ĭ cu mińe!

30 august 1932
Sîmzîĭana Horśĭa, 32 ani,
V. Bolnàşniţa *(Bănat)*

290

Cîn cătană am plecat,
P'e mîndruţa mĭ-am lăsat
La o marźińe dźe sat.
Cîn fuşăĭ dźepartśe bińe,
Să uĭtă mîndra după mińe,
Ca să vadă cum ma duc
Şî dźi doru ĭeĭ ma usc.
— Înălţatśe împăratśe,
Nu ma duśe aşa dźepartśe.
Du-mă numa la Sîbiŭ,
Dźi mîndra-aproape să fiŭ.

(Aceeaşi)

291

Cucuĺe dźi la izvor,
Nu-m cînta mie dźi dor.
Nu mi-z gata să ma-nsor,

Că ĭeŭ am să cătăńesc,
Tŕeĭ ańĭ am să împlińesc;
Treĭ ańĭ am la Orăștśiie,
Śińe drăguță să-m fiie?

(Aceeași)

292

Rămîńĭ, mîndro, sănătoasă,
Că nu mạ maĭ v́ez la coasă,
Niśĭ la śeśerat dźe grîŭ,
Că mĭerg, mîndro, la Sîbiŭ;
La Sîbiŭ la cătănie,
Doamńe, rău o să maĭ fiie!
Zî-m, țîgańe, să-m ṕetŕec,
Că mîńe dźĭ-aiśĭa pĭec.
Zî-m să źoc ṕe mîndra nană,
Că mîńe mạ duc cătană!

(Aceeași)

293

Pĭ-undźe tŕeśe doru mĭeŭ,
Plînźe frunza ṕe părăŭ.
Cucuĺe dźin creang dźe fag,
Aĭ cîntat să-ț fiŭ prib'eag.
Ajungă-tśe și ṕe tśińe
Ca să arz dźi dor ca mińe.
Plîngă-ț ińima-ntristat,
Ca ĭeŭ țara śĭ-am lăsat
Și codru śe l-am călcat!
Plînźe mîndra după mińe,
C-am trăit cu ĭea pŕea bińe,
Că dźe drag śe ńĭ-am avut,
Dźimińeața ńĭ-am sculat,
Hoaldźe-ñ cîmp am sămănat.
Sămănat-am veońeĺe,
Răsărit-aŭ dor și jăĺe.
Sămănat-am bosuĭoc,
Răsărit-aŭ dor și foc!

(Aceeași)

294

Frunză v́erdze florĭ manuntśe,
Pintru mińe-s vorb'e multśe.
Las să fie, mie nu-m pasă,
M-o făcut mama frumoasă.
Numa cîta cam ńegruţă,
Să le fiŭ la toţ drăguţă!

(Aceeaşi)

295

Pĭ-undźe tŕeśe jal'ea mĭea,
Plînźe frunza ṕe vḁlśea,
Nu ştśiŭ plînźe frunza-aŭ ba,
Dar m-o plînźe maĭcuţa
Ş-o suspina mîndruţa.
Frunză v́erdźe aluńea,
Săraca mîndruţa mĭea,
Dźi la cîtśe m-o scos ĭea.
Dźi la cîtśe, dźi la toatśe,
Dźi la doo nu mḁ poatśe:
Dźi la ńĭamţ şî dźi la moartśe,
Că ĭea dacă m-ar putśea
Şî dźe aĭa m-ar scapa!

(Aceeaşi)

296

P'e uliţa mîndri mĭéle,
Latră cîńĭ, latră căţăle,
Ca să mḁ spariŭ dźe ĭele.
Măcră cîńi să mḁ mînśe,
Pi la mîndra tot m-oĭ duśe,
Că-ĭ guriţa tańe dulśe!

(Aceeaşi)

297

Az mi-ĭ dor, mîńe mi-ĭ dor
Şî ştśiŭ bińe c-am să mor.
Am să mor, da nu acuma,
La toamnă, cînd o da bruma,
Să ma vadă toată lumĭa.
Să ma vadă bun şî rîăŭ,
C-o pĭeri numiĺe mĭeŭ!
Dacă nu-m ćredźeţ cuvîntu,
Veńiţ şî-m vedźeţ mormîntu.
Loaţ o sapă ş-o lopată,
Daţ ţărîna la o partśe,
Şî v́ez oasiĺe-nşiratśe,
Dźi la Dumńidzăŭ lăsatśe,
Dźe guriţă-or sărutatśe.

(Aceeaşi)

298

Frunză v́erdźe mărăśińe,
Frică mi-ĭ că mor ca mîńe,
Rămîńe lumĭea dźe mińe
Şi dźe mińe şi dźe tśińe;
La duşmanĭ ĺe pare bińe,
Numaĭ mie-m pare rîăŭ
C-aĭ fost bărbăţălu mĭeŭ.
Însoară-tśe cu Dumńidzăŭ,
Că mie nu-m pare rîăŭ,
Niśĭ aşa bińe nu-m pare,
Tocmaĭ la ficaţ ma doare!
Şî dźĭ-oĭ loa-o maĭ frumoasă,
Dumńidzăŭ să-ţ facă casă.
Şî dźĭ-oĭ loa-o ca mińe,
Să-ţ dźé Dumńidzăŭ tot bińe.
Şî dźĭ-oĭ loa-o dźi la ţară,
Să dźé Dumńidzăŭ să-ţ moară!

(Aceeaşi)

299

Frunză v́erdźe dźe priboĭ,
Cîn tŕeśĭ, ńeĭcă, pingă noĭ,
Puńe-ţ clopotśe la boĭ,
Să tśe-aud dźi la războĭ.
Să fiŭ moartă dźe bitśeagă,
Pe păŕeţ m-aş răzîma,
Dupạ tśińe m-aş uĭta,
Ca să văd un'tśi-ĭ bạga,
La casa cu uşa v́erdźe,
La mama cu doo f'étśe.

(Aceeaşi)

300

La fîntînă la izvor
Plînźe mîndra mĭea cu dor,
C-a auzît că ĭeŭ mạ-nsor.
— Nu plînźe, mîndro, aşa,
Că ĭeŭ nu m-oĭ însura,
Păn pe tśińe tsĭ-oĭ luva!
— Tot zîşăĭ că-ĭ doară, doară,
Că ńeĭc-al mĭeŭ nu să-nsoară
Şî ĭeşîĭ ĭeŭ pănă-n prag
Şî-ĭ vădzuĭ cîrpa la stag.
Şî do ieşîĭ pănă-n poartă
Şî-ĭ vădzuĭ ĭeŭ nunta toată,
Mạ băgaĭ în casă moartă!

(Aceeaşi)

301

Frunză v́erdźe dźe romòn,
În grădźina lu ńeĭca Ĭon
Toatśe păsările dorm,
Numa una n-aŕe somn.
Tot săŕe dźin pom în pom
Şî strîgă ṕe ńeĭca Ĭon.

Ńeĭca Ĭon nu ĭe acas,
Că s-o dus la Taligraf[1],
S-aducă tòbĺiĭ dźi brad,
Să-ĭ facă mîndruţî pat
Încheĭat cu cuńiśeĺe
Ş-aştśernut cu vioŕeĺe
Şî la cap cu iĺiĺeac
Şî la braţă ĭarbă cŕeaţă
Şî la ţîţă romońiţă
Şî la şăĺe un fir dźi jăĺe
La piśĭoaŕe ĭarbă moaĺe.

(Aceeaşi)

[1] Nu ştie ce este.

302

Frunză v́erdźe dźe frunzarĭ,
Mă ĺegară doĭ şandarĭ
Pintr-o fată dźe şumaŕ.
Da la fată-ĭ gura dulśe,
Numa ńima nu să duśe!

(Aceeaşi)

303

Frunză v́erdźe dźe śiŕeş,
Am o mîndră ṕe aĺes,
Cu buzăĺe supţîŕeĺe,
Dźi-m pun capu după ĭeĺe,
Cu ochĭ mîndrĭ căpriorĭ,
Cînd îĭ văd mą ĭaŭ fiorĭ!

(Aceeaşi)

304

Foaĭe vérdźe şĭoriśină,
Am un ńeĭca-n ţară strină
Şî-ĭ trămĭet cartśe să vină.

Ĭel trămĭetśe sănătatśe
Şî-m scrie că nu sa̤ poatśe,
Că cu unguru sa̤ batśe.
Sarì ńĭamţu şî-ĭ dźespartśe.
— Ĭa ĭeş, mîndră,-n dźeal la cruśe
Dźe vedz ńĭamţu cum ma̤ duśe.
Ma̤ duśe pe drum la vaĺe,
Cu śinśĭ ţuguri dźe catańe.
— Ĭé-mă, ńeĭcă, şî pe mińe,
Fa̤-ma̤ brîŭ pi lîngă tśińe.
Undźe brîu ţ-o fi gŕęŭ,
Fa̤-ma̤ lumină dźe sîăŭ
Şî ma̤ bagă-n sînu tăŭ.
Undźe sara vi-nsara,
Cu mińe tśe veĭ vidźera;
Focu ţî l-oĭ aţîţa
Cu schintśeĭ dźin ochi mĭeĭ,
Cu pară dźin gurişoară,
Cu jîg dźi la ińimĭoară!

23 iulie 1931
Maria Cańiśĭanu, 12 ani,
Bogîltśin (Bănat)

305

Foaĭe vérdźe floriśeĺe,
Urîtu, maĭco, ma̤ śeŕe,
Nu ma duc far dźe plaśeŕe!
Dźe-aş ştśi, maĭco, că m-aĭ da
Sîngură m-aş spîndzura
Într-un vîr dźe solovîr,
Într-o marźińe dźe tîrg,
Să să miŕe şî tîrgu
Śe platśeştśe urîtu,
Ca urîtu n-aŕe ştśinţă,
Fara doĭ, tŕeĭ coţ dźe pîndză
Şî urîtu n-aŕe ĺeac,
Pana-ĭ puńĭ cruśea la cap!

(Aceeaşi)

306

Ńeĭco, pintru dumńeta
Doo véŕe m-ar mînca.
M-ar mînca, m-ar scoatśe-n drum,
M-ar ardźe, m-ar faśe scrum
Şî dźin scrum şĭ-ar faśe alb'eĺe,
Alb'eĺe şî rumîńeĺe,
Să să ungă la sprînśeńe,
Să-ţ placă, ńeĭco, dźe ĭeĺe!
Ńeĭco, pintru ochi tăĭ,
M-or sfadźit parinţî mĭeĭ.
M-or sfadźit şî m-or jurat,
Ĭeu ĺi-am spus că m-am lasat.
M-am lasat da nu dźe tot,
Tot tśe maĭ ĭub'esc cîn pot!

23 iulie 1931
P'etria Varuşescu, 14 ani,
Bogîltśin

307

Frundză vérdźe braduiàc,
Ńeĭcuţă cu păr rotat
Şî la faţă cam roşcat,
Astă noaptśe tśĭ-am visat
Că tśĭ-aĭ dus şî m-aĭ lasat.
Mulţămĭesc lu Dumńedzăŭ,
Că nu-ĭ cum am visat ĭeŭ!
Frundză vérdźe braduĭac,
Cînd ĭeş, ńeĭcuţă, dźin sat,
Să-ţ cauţ, ńeĭcuţă-un brad,
Ca mińe, ńeĭco, dźe nalt;
Cît dźe nalt şî supţîŕel,
Să-ţ faśĭ furchiţă dźin ĭel.
Cîn tśĭ-aźunźe dor dźe mińe,
Să ĭeĭ furca lîngă tśińe!

(Aceeaşi)

308

Nu gîndźi, ńeĭco, gîndźi,
Că ca tśińe n-or mạĭ fi.
Ca tśińe ĭestă o mie,
Numa nu-m trăbuĭe mie!

Floaŕe albă dźin gradźină,
Rupi-tśĭ-aş dźin radaśină,
Să tśe daŭ lu ńeĭca-n mînă,
Să tśe ducă la fîntînă,
La fîntîna cu potbal,
Undźe-adapă ńeĭca-un cal.
Nu-l adapă dźe sătos,
Śi-l adapă dźe fălos.

(Aceeaşi)

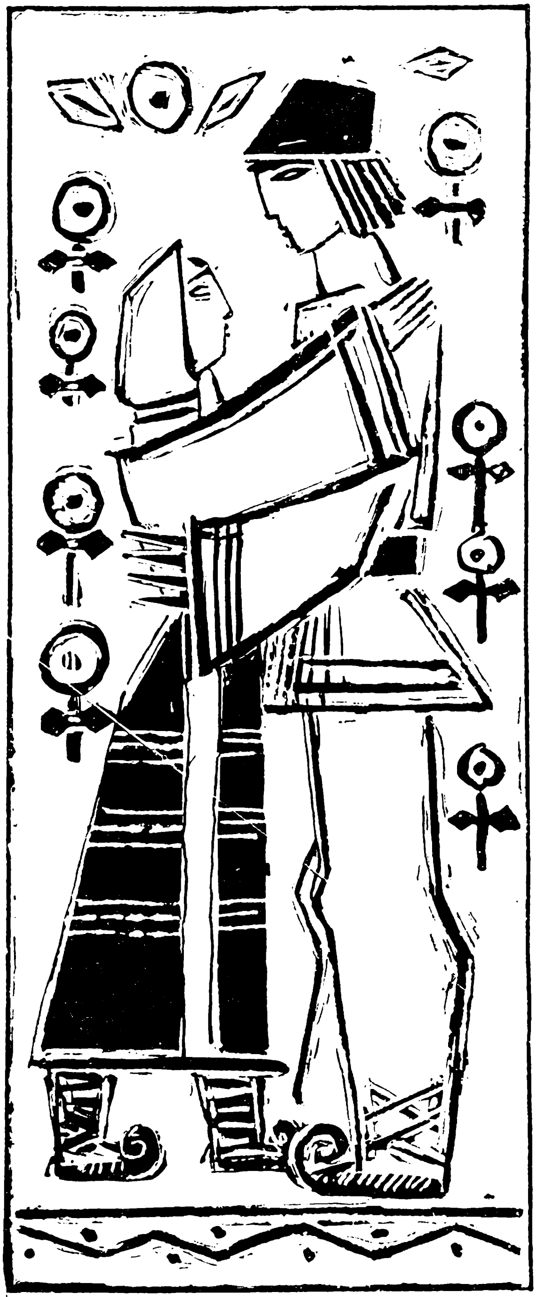
309

— Du-tśe, neĭco, duśe-tśĭ-aĭ,
Drag pe lumĭe să nu aĭ,
Că pe mińe m-aĭ avut,
Cŕedźința nu ț-aĭ ținut.
Că cŕedźința dźi la tśińe
Fu ca gheața dźe supțîŕe,
Cînd o calśĭ şî nu tśe țîńe!
Doamńe, batśe doĭ parinț,
Cînd dźespartśe doĭ ĭubiț
Şî-mpŕeună doĭ urîț,
Un urît şî un ńebun,
Mĭ-e ruşîńe să-l mại spun!

23 iulie 1931
Maria Śĭonca, 36 ani,
Bogîltśin

310

Frundză vérdźe dźe buĭedźe,
Pănă fu grạdźina vérdźe,
Grabi maĭca şî mạ détśe.

Cîn grądźina są pali,
Maĭca la mińe veńi,
Şî ma prinsă a dźe-ntrăbà:
— Trăĭeştśĭ bińe, fat-o ba?
— Taśĭ, maĭcă, nu mă-ntrăba,
Că mi są védźe faţa,
Că-ĭ galbină ca śeara
Şî vérdźe ca ĭedźera.
Maĭco, cîn m-aĭ fącut fată,
Să-m fi dat drumu pe apă,
Să fiŭ zmoala pĭetrilor
Şi mîncaŕea peştśilor
Dźecît roabă straińilor!
Maĭco, păn strainu śină,
Ĭeŭ ard féşńic la lumină.
Cîn strainu s-aŭ culcat,
Ĭeŭ atunśĭ m-am dźesculţat.
Cîtśe lacrămĭ am vărsat,
Ar faśe-o fîntînă-n sat,
Fîntînă cu ťreĭ izvoară,
Śińĭ-o bé dźin ĭea să moară.
Şî dźĭ-o bé şî ńeĭc-al mĭeu,
Să mi-l śeară Dumńedzăŭ!

22 iulie 1931
Ana Căńiśĭanu, 38 ani,
Bogîltśin

311

Frundză vérdźe dźe pasuĭ,
Dragu-mĭ-e dźealu să-l suĭ
Şî să-l suĭ şî să-l cobor
Pan la mîndruţa-n obor.
— La fagu cu frundza rară
Să m-aştśepţ, Baluţo, astară,
Ca să vin ca şî asară,
Că asară am veńit,
Niśĭ undźe nu tśe-am gasît.
Nu ştśiŭ, mîndro, śĭ-aĭ gîndźit,
Dźe mińe ţ-aĭ zăuĭtat,
O barbatu tśĭ-o aflat?
— Ba ĭeo, ńeĭco, n-am uĭtat.

Barbatu mĭ-o fos la moară,
Soacră-mĭea traźe să moară.
— Bagă samă, mîndră, bińe,
Să nu-m rup piśĭoarili,
Să ma vadă mîndrili.
Barbatu să baźe samă,
Vińe acasă şî ma chĭamă.
Ma chĭamă cu vorbă bună,
Ma puńe la bautură
Şî pĭ-urmă-m dă pistă gură.
— Lasă, ńeĭcă, dacă vińĭ
Şî n-oĭ putśea ĭeŭ vińì,
Dźĭ-aĭa ńimica n-o fi.
Că dźĭ-aĭ fi un om dźeştśept,
Aĭ şădźea lîngă soţîĭe,
Să-ţ pună śina pe masă
Şî să staţ dźe vorbă-n casă,
Dar nu sara, cînd însară,
Nu măĭ poţ sta dźi pĭ-afară!
Nu ştśiŭ, ńeĭco-oĭ bolîndzît,
Dźe la mińe aĭ veńit.
Nu ćredźe că am plăśeŕe,
Că tśe ştśiŭ că aĭ muĭeŕe.
Muĭeŕea tă dźe ńĭ-o prindźe,
Ĭeŭ ńimic, ńeĭco, n-oĭ faśe,
Śi ĭ-oĭ spuńe adźevărat,
Ca să ramîn ĭeŭ scapat,
Că tu dac-ăştśĭ slab dźe cap,
Ĭeŭ n-am, ńeĭcă, śe să-ţ fac!

23 iulie 1931
Stana Stîngu, 48 ani,
Cońeŕèva (Bănat)

312

Floaŕe albă dźin gradźină,
Rupi-tśe-aş dźin radaśină,
Să tśe daŭ la ńeĭca-n mînă,
Să tśe pună la fîntînă,
La fîntîna cu salcuţa,
Un' să spală a mĭea draguţa,
Cu sapòn şî cu alb'eĭe,
Pe placu ińimi mĭeĭe!

(Aceeaşi)

313

Foaĭe vérdźe cucurudz,
— Audz, mîndro, or n-audz,
O nu vŕeĭ să tśe răspundz?
Śe tśĭ-o draśi mîńiat?
Śĭ-aĭ śerut şî nu ţ-am dat?
— Aĭ śerut budzîĭe dulśĭ,
Ĭeŭ ţ-am dat mĭeră şi nuśĭ.
Nu ĭeştśĭ, neĭcă, mulţămit,
Du-tśe dźe undźĭ-ai veńit,
Că ştśi că nu tśĭ-am chĭemat,
Niśĭ sara niśĭ dźimińĭaţa.
La mińe să nu ghindźeştśĭ,
Că niśĭcînd nu-m trăbuĭeştśĭ!

(Aceeaşi)

314

La fîntîna dźin fazet,
Dzîsă mîndra s-o aştśept.
Aştśeptaĭ cît aştśeptaĭ
Şî lŭaĭ arma şî pĭecaĭ
Luvaĭ arma şi ѵerźĭaŭa
Ş-apucaĭ ĭeŭ potśiśĭaŭa.
Şî mĭergîn ṕe potśiśĭa,
Ma-ntîlńiĭ c-o pasaŕea
Şî trăşăĭ cu arma-n ĭea.
Pasaruĭca jos cadźea,
Dźin gură ma blastama:
„Voĭńiśe, sa n-aĭ naroc,
Taŕe ma arşăş cu foc.
Să-ţ moară copii tăĭ,
Să udźeştśĭ tu fară ĭeĭ,
Cum udźiră pui mĭeĭ.
Să-ţ moară ńevasta ta,
Să udźeştśĭ tu fară ĭea,
Ca dźe mińe paduŕea;

N-aŕe sińe cînta-n ĭea,
Toamna şî primavara,
Să-nv́esălĭască lumĭa!“

25 iulie 1931
V'eta Hùmiţa, 19 ani,
Rusca (Bănat)

315

Trăcuĭ ping-a mîndri casă,
Ma uĭtaĭ la-a ĭeĭ feŕeastră,
La oala cu florili;
Maĭ ćrescut-or ćrénźili?
Or ćrescut şî s-or uscat,
Dźe cîn, mîndro, ńĭ-am lasat.
Or ćrescut şî s-or palit,
Dźe cîn noĭ nu ńĭ-am ĭubit.
Pe ulița mîndri méle,
Aş samana samînțăle,
Să rasară dor şî jăle!

(Aceeaşi)

316

Frundză vérdźe viorĭa,
O veńi şî vrémĭa mĭa,
Vrémĭa mĭa ş-altor voĭńiśĭ,
Să ńe duśem dźi pĭ-aiśĭ.
Astădz, mîńe or poĭmîńe,
Tot dźe noĭ satu ramîńe.
Nu ramîńe pe o dźî,
Cum îl lås nu-l pot gasî,
Că tŕeĭ ańĭ îĭ vréme lungă,
Multśe fetśiță să schimbă.
Multśe fétśe să-nvalesc,
Şî la noĭ ńiśĭ nu-ş ghindźesc.
Dźĭ-ar fi puşca dźe scaĭetśe
Şî cumpańia dźe fétśe
Ş-a mĭea mîndră capitan,
Aş maĭ catańi uñ an

Şî mĭ-aş catańi tot ĭeŭ,
N-aş maĭ spuńe că mĭ-e gŕeŭ,
Dar acuma-ĭ puşca gŕea,
Că tună ruźina-n ĭea.
N-am un śeas să odźihńesc,
Tot dźe puşcă să grijăsc!

(Aceeaşi)

317

Dźi-aş ştśĭ, mîndro, că tśĭ-aş pĭerdźe,
N-aş purta trandafir vérdźe.
Aş purta unu palĭt
Ş-aş îmbla tot nacajît.
Aş purta unu uscât
Ş-aş îmbla tot suparat!

(Aceeaşi)

318

Floaŕe albă dźi la grindă,
Caŭtă-ţ, ńeĭco, altă mîndră,
Că dźe mińe n-aĭ dobîndă,
Că dobînd-aĭ fi avut,
Dźe cŕedźinţ-aĭ fi ţînut.
Tu nu ţ-aĭ ţînut cŕedźinţa,
Ca măstacănu samînţa.
Samînţa źos o picât,
Drag ńĭ-o fost şî ńĭ-am lasat.
Samînţa źos a pĭerit,
Drag ńĭ-o fost şî ńĭ-am urît.

(Aceeaşi)

319

Măĭ, ńeĭco dźin dźeparśĭor,
Nu-m trămĭetśe atîta dor.
Trămĭetśe maĭ puţîńel
Şî vino şî tu cu ĭel!
Vino câlĭa jumatatśe.

Jumatatśe vin şî ĭeŭ,
C-aşa o dzîs Dumńedzăŭ
Să-mparţîm noĭ căl̆ia-n doŭă,
Să faśem dragostă noŭă.
Śińe dragosta n-o ćredźe,
Nu maĭ călśe ĭarbă vérdźe.
Śińe dragosta n-o ştśie,
P'e lumĭe să nu maĭ fie!

(Aceeaşi)

320

Frunzdă verdźe catańĭoară,
Tot zîşăĭ că-ĭ doară, doară,
Că ńeĭcuţa nu să-nsoară,
Dar acu vadzuĭ ĭeŭ bińe
Că nunta lu ńeĭca vińe,
P'e ńeĭcuţa ṕe căl ălb,
Şî ṕe mîndra ṕe piśĭoaŕe.
Batśĭ-o, Doamńe, că urîtă-ĭ!
Cînd o v́edz la foc torcînd,
Ghindźeştśĭ că-ĭ ursu źucînd!
Cînd o văd boi-n obor,
Fug, ghindźesc că-ĭ moartśea lor!
Na, na, na, Boĭańe, na,
Că nu-ĭ ăsta moartśea ta,
Śi-ĭ scumpă ńevasta mĭea!
Cînd o v́edz în uşa şuri,
Ghindźeştśĭ că-ĭ muma paduri.
Numa-n poal̆e şî-n gurguĭ,
Îĭ bună dźe pus mumuĭ,
Mumui cîńipi,
Să n-o mînśe păsări!

(Aceeaşi)

321

Pasaruĭcă dźin cunună,
Nu cînta sara ṕe lună,
C-a mĭea ińimă nu-ĭ bună.

A mĭea ińimă-ĭ strîcată,
Dźe multśe răľe-ĭ mîncåtă.
Că-ĭ mîncåtă şî dźe strińĭ,
Ca ĭarba dźe boĭ batrîńĭ.
Că-ĭ mîncåtă şî dźĭ-a mĭeĭ,
Ca ĭarba dźe mieluşăĭ.

(Aceeaşi)

322

Peľińe, fratśe peľińe,
Amară-ĭ frundza la tśińe,
Ca şî ińima dźin mińe.
Amar ĭe şî firu tĭăŭ,
Ca şî sufľeţălu mĭeŭ.
Cînd îl cauţ, atunśĭa-ĭ răŭ
Şî sara şî dźimińĭaţa.
Mĭ-am urît, Doamńe, viaţa,
C-am ćrescut fată saracă
Şî far mumă şi far tată.
V'eĭ av́ea, mumă, pacåt.
Cu mîna ţîţă mĭ-aĭ dat,
Cu gura m-aĭ blastamat
Să ma duc dźin sat în sat,
Să n-am partśe dźe barbat.
Muĭcă, cînd m-aĭ maritat,
La ochĭ să ma fi ľegat,
În baltă să ma fi dat,
N-aĭ fi avut ńiśĭ cît pacåt.
Ĭeŭ mîncaŕe ṕeştśilor,
Dźecît roaba strińilor!
Du-tśe dor, du-tśe duréŕé
La ińima cuĭ tśe śeŕe,
Că ĭeŭ nu tśĭ-am maĭ śerut
Şî la mińe şădz maĭ mult.
Saraśie, saraśie,
Fost-aĭ daruită mie
Dźin mică copilărie.

24 iulie 1931
Dochia Humiţa, 50 ani,
Rusca

323

Batśe, Doamńe, śe dzîc ieŭ,
Frîmbia, leagănu mieŭ,
Că m-o legănat dźin dungă-n dungă,
Să am viiaţă pŕea lungă.

(Aceeaşi)

324

Doamńe batśe doi parinţ,
Cîn dźespartśe doi iubiţ
Şî-mpŕeună ńeloviţ.
Dragosta nu-i fiecum,
Nu să mierźe doi pi-un drum.
Iea să faśe cu covéie,
Lumia să nu să nădăie!

(Aceeaşi)

325

Aşa noi ńi-s fétśili
Ca primavara florili
Iele cŕesc şî înfluŕesc
Ş-acu nu ńe trabuiesc.
Cŕęştśeţ flori cît gardurili
Să va bată vînturili
Ca ṕe mińe gîndurili.

(Aceeaşi)

326

Frundză verdźe iarbă ńeagră,
Dzîua, noaptśea, mi-ai fost dragă.
Dzîua, noaptśea, la îmblaŕe,
Plaśe-m fata dumitale:

Faţa albă rumeńioară,
Chica-ĭ ćreaţă galbińioară.
Frundză vérdźe nucă sacă,
Să nu am ńiśĭ boŭ ńiśĭ vacă,
Numa Baluţa să-m placă.
Bălo, fir de ĭarbă ńeagră,
Dzîŭa, noaptśea, mĭ-aĭ fost dragă!

24 iulie 1931
Maria Gherga, 79 ani,
Rusca

327

Frundză vérdźe ĭarbă ćreaţă,
Bat la mîndra la feŕeastă.
Ĭeŭ o aştśept ca să ĭasă,
Dar dźin câsă śińe ĭesă?
Ĭesă-un lotru dźe barbat
Şî ma-ntŕeabă śĭ-am coŭtat?
Ĭeŭ ńimica n-am coŭtat,
Ĭel cu boata m-o picat!
Ĭeŭ vazînd traba cum mĭerźe,
Coŭtaĭ puţîńel a ştśerźe.
Lasaĭ şuba, dźedźeĭ fuga
Pin năroĭ păn la źenunche,
Ghindźiĭ că-ĭ tot pod şi puntśe.
Săriĭ gardu-nştŕeşinat
Şî ńiśĭ un spin nu mĭ-o dat.
Cînd săriĭ întră urzîśĭ,
Ma facuĭ numa b'eşîśĭ.
Mîndra śeŕe sarutaŕe,
Ĭeŭ nu pośĭ dźe scarpanaŕe!

25. VII. 1931
Anton Dragomir, 48 ani,
Armeniş (Bănat)

328

Frundză vérdźe d-a dă brad,
Ńegru murgu l-am furat,
În tśimńiţă m-or bagat.

Nu mă batśe ńiśĭ un vînt,
Ńiśĭ soarili nu mă ardźe!
Vindźe-ţ, mîndro, śe-ţ viĭ vindźe.
Dă-ţ, mîndro, mărźélili,
Dă-m dăzliagă férili!

(Acelaşi)

329

Dźe cînd, mîndro, tśĭ-am lasat,
Aĭ ńegrit şî tśĭ-aĭ uscat,
Ca fagu cînd îl śerśeştśe;
Cadźe jos şi putrăzăştśe.
Mîndră nu-m maĭ trăbuĭeştśe!

(Acelaşi)

330

Batśe vîntu sălśili,
Să răsfiŕe cŕenźili,
Ca să văd ĭeŭ mîndrili,
La rîŭ cu chimĭeşîli.
Poale alb'e sufulcatśe
Şî piśĭoru roşîĭor,
Ĭeŭ să tŕec, mîndro, să mor!
— Du-tśe, ńeĭco, sănătos,
Ca ş-un trîndafir frumos,
Cînd îl batśe vîntu-n dos,
Împle lumĭa dźe miros.
Cînd îl batśe vîntu-n faţă,
Împle lumĭa dźe dulśeaţă.

(Acelaşi)

331

Tŕéśe vŕemĭa ca şî gîndul
Şî să duśe ca şî vîntul.
Las-o foculuĭ să tracă,
Că nu-ĭ nima s-o opŕească,

Că şî ieŭ am vrut ş-aş vŕea
S-opŕesc tśińeŕéţa miea.
Am probit dar n-am putut-o,
Iea s-o dus şî am pierdut-o!
Tśińeŕéţa şî nărocu
Li-aŭ prins bătrîńéţa locu.
Văd acuma, vaĭ dźe mińe,
Că-s bătrîn dźe ańi dźe zîle
Fuĭ tśinăr vŕemie puţînă,
Parche-ĭ niśĭ o săptămînă.
Vindźe-aş, Doamńe, lumia toată
Să mai fiŭ tśinăr o dată!

1 septembrie 1932
Nicolae Tătucu, 42 ani,
I'ablaniţa (Bănat)

332

Foaie ver dźe cucuruz,
Trăśĭ, mîndro, niśĭ nu tśe uiţ,
Parcă nu ţ-am fost drăguţ!
— Ba mĭ-aĭ fos, ńeĭco, odată,
Ca şî loboda bucată.
Loboda-ĭ bucată bună,
Tot s-o mînśĭ odată-ñ lună!

(Acelaşi)

333

Vaĭ, Doamńe, ińima mĭea,
Că mult dor s-aŭ strîns în ĭea,
Că dźe dor ardźe ca focu,
Niśĭ în raĭ nu-ş află locu.
Niśĭ în raĭ şî niśĭ în ĭad,
Numaĭ la mîndruţa-n pat,
Că ala loc îĭ potrivit
P'entru omu năcăjît,
Şî baş ast-aş vŕea şî ĭeŭ,
Ca să scap dźe doru mĭeŭ!

(Acelaşi)

334

Trandafir mîndru rotat,
Ș-asară tśe-am aștśeptat,
Dar văzînd că nu maĭ viń,
Pușăĭ doru căpătîńĭ.
Cu dragosta mă-nvăliĭ,
Dar cam răŭ mă odźińiĭ!

(Același)

335

Mult mă-ntrabă ińima,
Or mĭ-e dor dźe śińeva?
Ĭeŭ răspund ińimieĭ mĭeĺe:
Nu mĭ-e dor pe cît mĭ-e jăĺe
Dźe tśińeŕețăĺe mĭeĺe,
Că taŕe-am tracut pin ĭeĺe!

(Același)

336

— Măĭ muĭeŕe, măĭ ńevastă,
Śińe-m batśe la f'eŕeastă?
— Taśĭ, barbatśe, șî tśe culcă,
Nu-ț faśe noaptśea nalucă,
C-o fi mîța lui v́eśina,
Aĭa ńe-o mîncat slańina!
— Măĭ muĭeŕe, măĭ urźie,
Mîța nu-ĭ cu palarie!
Dac-afară oĭ ĭeșî-ŕe!
— Taśĭ, barbatśe, că viĭ pĭeri-ŕe
Ĭaca p'erina și patu
Culcă-tśe că tśe ĭa dracu!

27 decembrie 1932
Pătru Stolojăscu, 25 ani,
Cuptoare (Bănat)

337

Auzît-am, auzît,
Auzît-am dźin batrîńi̯,
Că nu-i̯ bun gardu cu spińi̯,
Niśi̯ draguța dźin v́eśińi̯.
Sui̯ la dźeal, cobor la vaĺe,
Văd la mîndra lumînaŕe.
M-aş abatśe pi la i̯ea-ŕe,
Dar ma tśem dźe mumă-sa-ŕe,
Că-i̯ dźe rîă ca şî un cîńe
Şî ma muşcă, zăŭ, pŕe mińe!

(Acelaşi)

338

— Floaŕe albă dźi pe cîmp,
Să ştśi, mîndro, ț-am pus gînd.
Mult ma mir cum să tśe prind!
— Tu ma prindz, badźeo, uşor.
Fă-ț fîntînă în obor,
Ca să vin i̯eŭ după apă,
Să mă i̯ei̯ frumos în brață,
Să mă săruț cu dulśeață!

26 decembrie 1932
Bosiĺoc I'on, 30 ani,
Meedźica (Bănat)

339

Śin ț-a pus numi̯eĺe tăŭ,
Parc-o fost pe gîndul mi̯eŭ,
Că țîi̯e ț-a dzîs Marie,
Ca să-m fii̯ draguță mie!

(Acelaşi)

340

Ană, Ană, dragă Ană[1]
Ĭeştśĭ frumoasă ca ş-o pană,
Ca o pană dźe bujor,
După tśine, dragă, mor!

(Acelaşi)

[1] Cînd cîntă, pronunţă *Ană* (Oană)

341

Tótă lumĭa ma vorb'eştśe
Că sînt lotru dźe niv́éstă.
Dźe niv́éstă sînt tîlhaŕ
Şî lotru dźe f'étśe marĭ.
Undźe văd ĭeŭ f'etśiĺi,
Ĭeŭ mă trag ca şarpiĺi.
Ĭar niv́éstă undźe văd,
Ĭeŭ ca lupu mă răpăd!

(Acelaşi)

342

Măĭ mîndruţă, mîndr-aĭ fost.
Mîndr-aĭ fost, mîndră ţ-am dzîs
Şî-ţ maĭ dzîc mîndră odată
Şî tśĭ-oĭ lua la judźecată.
Judźecata o ştśi tu bińe,
Ĭeŭ ma las, ĺeĺeo, dźe tśińe.
Nu ma las că nu-ştśĭ frumoasă,
Numa ĭeştśĭ ṕrea zîdźioasă.
Nu ma las că ĭeştśĭ urîtă,
Numa, mîndro, ĭeştśĭ bolîndă!

(Acelaşi)

343

Dușețî-vă rînduńeĺe
La feŕeasta mîndri mĭéĺe
Șî-ĭ cîntaț un dor ș-o jăĺe
Șî spuńițî-ĭ voĭ așa
Să facă cum vo putșea,
Ca să ma-ntîlńesc cu ĭea,
Că mie mĭ-e dor dźe ĭea.
Să-ĭ spun doo, treĭ cuvîntșe,
Să ma țînă mîndra mintșe,
Că dźĭ-undźe, mîndro, omu pĺeacă,
Ramîńe casa saracă
Șî copiĭ plîngînd p'e vatră:
Numa ĭeĭ că nu au tată!
Ńivéstșiĺe jalńișitșe,
Cu ińimiĺe doritșe.

2 septembrie 1932
Pătru Ghimboașă, 58 ani,
Meedźica

344

Saracă ińima mĭea,
Ca tristă-ĭ șî-n voĭe rîa,
Că-ĭ dźe ńeagră ca-un carbuńe
Șî n-am cătră śińe spuńe.
Aș spuńe cătr-un vișin,
Dźimińeața-ĭ satu pĺin.
Aș spuńe șî cătră tșińe,
Ma ńiśĭ tu nu-m voĭeștșĭ bińe.
Doru mĭeu ș-a mîndri mĭéĺe
Facă-l Dumńedzăŭ o floaŕe,
O floaŕe mirosîtoaŕe,
S-o miros zîŭa la soaŕe
Șî s-o pun la śingatoaŕe,
Undźe ińima ma doaŕe.
Nu ma doaŕe dźe duŕéŕe.
Śi dźe doŕu mîndri mĭéĺe.
Ĭa ĭeș, mîndro, pană-ń drum,
C-am o vorbă să ț-o spun.
Ĭaca pĺec, mîndro, ma duc,

Ado-ţ gura s-o sarut,
Să fiie cui tśi-o facut,
Că tśi-o facut frumoşà,
Dźe rupi ńeichi ińima.
Batśe vîntu, iarba-o culcă,
Să văd mîndra undźe-m lucră
Şî la prîndz undźe să culcă,
Să ma duc ieŭ să-i fac umbră,
Să n-o ardă soarili,
Că-i mîndră ca florili!

(Acelaşi)

345

. . . . -ţ morţî cuc tarśiat,
Că cu jăle-ai mai cîntat,
Dźe mîndra m-ai dźepartat
Mulţ ar vŕea să nu mai vin
Dźin śitatśea-Aiudului,
Su fundu pamîntului,
Că śitatśea-i groasă-ñ zid,
Mulţ fiśiori mor dźe urît.
Mult mi-i dor şi mańe jăle,
După tŕei mîndŕe dźe-a miéle,
După pomi ai înfluriţ,
După priétśeńi iubiţ.
Priétśeńi ma chiam-acasă
Dară domńi nu ma lasă,
Că mi-s îmbracat rob'eştśe,
Ińima mi să top'eştśe.
Ş-am gîndźit aşa în mińe:
Fost-am ieŭ la lumie afară
Ş-am trait far dźe ocară.
Lucram mult, lucram puţîn
Şî toatśe le-aveam în plin.
Da-n pìmiţă-am şadzut mult,
Toatśe-n lumie le-am dorit.
Nu ştśiŭ poamiele dźe vară,
O sîn dulśi, o sînt amară?
Du-mă, Doamńe, şî ma lasă
La copii şî la ńevastă
Să ma culc în pat dźe brad,
Far tablă ńeagră la cap

Şî cu uşa dźişcuńiată,
Nu ca asta f'eŕecată.
După uşă-s patru p'éntśe
Şî p'e gang şadźe şalbòc,
Ca să nu ma culc dźi loc.
Şî nu mi-ĭ, mîndro, ĭertat
Ca să şăd zîŭa p'e pat!

(Acelaşi)

346

Dźĭ-aş fi trait tot aşa,
Ca ĭarba m-aş ĺegana,
Ca frundzuĭca m-aş usca,
Ca frundzuĭc-alunuluĭ,
În postu Craśĭunuluĭ,
Că cu śińe-aş fi trait,
M-o pus faţa la pamînt,
La pamînt la ĭarbă v́érdźe,
Ca să nu-ĭ maĭ trag nădźéjdźe!

(Acelaşi)

347

Pasarică dźi p'e cĺioambă,
Să-ĭ spuńĭ mami că mi-s roabă.
Şî mi-s roabă şî straină,
Ca p'e boĭ în plug ma mînă.
Dar şî boi aŭ odźină
Doo dzîĺe-ń saptamînă,
Da p'e mińe tot ma mînă!
Socru-mĭeŭ s-o dus la moară,
Soacră-mĭea traźe să moară.
Să ştśiŭ bińe c-ar muri
Şî maĭ bińe m-aş ĭubi!
Să ştśiŭ bińe c-ar scapa,
Sîngură m-aş spînzura,
Să nu mă maĭ duc la ĭea!

— Dar ńevastă tśińerică,
Dźe barbat nu av́ea frică,
Că ț-ă barbatu somnuros
Nu-ĭ ca ńeĭca dźe frumos!

(Acelaşi)

348

Ardźe focu-n paĭe udźe,
Strîg la mîndra, nu m-audźe!
— Ba ĭeŭ, ńeĭco, tśĭ-aud bińe,
Ma nu pośĭ ĭeșî la tśińe,
Că-ĭ barbatu lîngă mińe.
Ĭeŭ vorbăsc, ĭel nu vorb'éștśe,
Slabu-l ștśiĭe śe gîndźéștśe!
Bag sama să nadaĭéștśe
Să ńe prindă la ĭubit,
Ca să ńi taĭe la gît,
Să ńe facă-un povîrșăŭ,
Povîrșăŭ dźe toblĭiĭ noĭ,
Să ńe-groape pĭ-amîndoĭ!

(Acelaşi)

349

Tŕestśioară dźi pe baltă,
Să ćreștśĭ supțîŕea șî-naltă,
Să tśe cosască cosașî,
Să tśe strîngă robodașî,
Să tśe fac o clańioară,
Să tśe ĭa boi p'e coarńe,
Să tśe arunśe-ntr-o cîmpiĭe,
Să răsărĭ un bob dźe viĭe,
Să să facă-un struguŕel,
Să mînc cu mîndra dźin ĭel.

(Acelaşi)

350

Pasarică dźi pin codru,
N-aĭ vadzut un puĭ dźe lotru?
Ba ĭeŭ bińe l-am vadzut,
Ma ĭeŭ urma ĭ-am pĭerdut.
S-o bagat în vaĺe-adîncă,
Undźe ńiśĭ cucu nu cîntă
Şî şédźe pĭ-un buśĭumĭel
Şî mîncă carńe dźe mĭel
Şî b'é vin dźin burduşăl.
Toată lumĭa-m strîgă hoţ,
Ĭeŭ ĺe-njur mama la toţ.
Numa unu-m strîgă lotru
Şî n-am maĭ pĺecat la codru.
Cîn la codru oĭ pĺeca,
Ńiśĭ unu nu-m vo scapa!
Ĭeŭ boi nu ĭ-am furat,
Ma şumańu mi ĭ-o dat,
Că primańu-ĭ lotru-n sat!

(Acelaşi)

351

— Strîcă, mîndro, śĭ-aĭ facut,
Nu ma ţîńea om pĭerdut!
— Ńimic, ńeĭco, n-am facut;
Numa urma ţ-am luvat-o,
În gradźin-am aruncat-o,
În gradźină întră florĭ,
Să nu tśe zauĭt pan mońr!
Dac-ăştśĭ, ńeĭco, aşa vitśeaz,
Fă-m gradźină cu prilaz!

(Acelaşi)

352

Saracă lumĭe dźe fĭer,
C-o veńit vŕemĭa să pĭer
P'entrŭ-o burmă ş-un ińel.
N-am pĭerit cînd am fost mic,

Dar acu că mi-s voĭńic!
Dar voĭńicu-al cu caśĭulă,
Îĭ ca bradu dźin paduŕe:
Vara-ĭ v́érdźe, ĭarna-ĭ v́érdźe
Şî fiŕea nu ş-o maĭ pĭerdźe.
Da fétśiĺi-s ca floriĺi:
Dźimińeaţa-s înfloritśe,
Pistă dzî îs v́estăjîtśe!

(Acelaşi)

353

Mîndră cu ŭochĭ vînaśĭorĭ,
Fug fiśĭori dźe s-omor,
Că gîndźesc că-ĭ moartśea lor.
Dar mîndra cu ŭochi ńegri
Mult mĭ-e dragă, mînśĭ-o vĭermi!

(Acelaşi)

354

Trandafir cu ćreanga-ñ apă,
Plînźe mîndruţa dźe crapă,
Că n-aŕe barbat să-ĭ placă!
La fîntîna dźin faźet
Dźe ŕei dzîĺe tot tśe-aştśept.
Nu ştśiŭ aĭ vrut, o-n-aĭ putut?
Lasă lucru la bistragu,
Că dźe lucru-ĭ toată vara,
Da iubitu-ĭ numa sara!

(Acelaşi)

355

Cît oĭ fi ş-oĭ maĭ traì
Fată maŕe n-oĭ ĭubi,
Şĭ-oĭ ĭubi una maĭ mică.
Dźin śe ćreştśe, ma-ndraźeştśe.

Cu śińe ma potriv̆éșțśe?
Cu śeŕu cu stăl̆il̆i,
Cu cîmpu cu floril̆i!

(Același)

356

Cîtśe florĭ îs p'e pamînt,
Toatśe mărg la źuramînt.
Numa floaŕea soaŕeluĭ
Șadźe-n poarta raĭuluĭ
Șî judźică floril̆i:
Undźe l̆i-s miroasăl̆i?

(Același)

357

P'e ul̆ița mîndri trăc,
Numa dor șî jăl̆i pitŕec
Șî cu ńimic nu m-al̆eg.
P'e maàla mîndri mĭél̆e
Mi să dă să fac la răl̆e
Și s-aprind la garduŕel̆e,
Să rămînă numa pari,
Să să spînzuŕe dușmańi!

(Același)

358

Floaŕe ålbă dźi p'e izlåz,
Să ștśi, ńeĭco, că tśe lås.
Nu tśe lås că ĭeștśĭ urît,
Śi tśe lås că ĭeștśĭ bolînd,
C-aĭ lŭat f'etśel̆e dźe rînd
Aĭ lŭat buńe, tot șî răl̆e,
Mai multśe dușmańĭ dźe-a mĭél̆e.

2 septembrie 1932
Maria Draghiśĭ — Basarabă, 24 ani,
Medźica

359

Luna-n śeaţă.
Ńeĭca-n braţă.
Luna sus,
Ńeĭca s-o dus
Şî ńimeńĭ nu l-o aźuns!

(Aceeaşi)

360

Cîtśe-am facut ĭeŭ pŕe lumĭe
Niśĭ la popa nu lĭ-oĭ spuńe!
Pacât c-am îmbatrîńit,
Tótă lumĭa m-o urît.
Nacajît ca mińe nu-ĭ,
Numaĭ puĭu cuculuĭ,
Caŕe-Ĭ lâsă mama luĭ
În mijlocu codruluĭ!

28 decembrie 1932
Anton Gurnân, 47 ani,
Meedźica

361

Haĭ, mîndro, să traim bińe,
Că nu ştśiĭ moartśea cînd vińe!
Moartśea-ĭ bună, nu ma ĭa.
Să maĭ şăd cu mîndra mĭea
Dźe sara pan dźimińeaţa,
Ca să-m maĭ petŕec viĭaţa!

(Acelaşi)

362

Dźe-aş muri, moartśea nu-m vińe,
Dźe-aş trai şî n-am cu śińe.
Cu śińe ĭeŭ aş fi trait,
O pus fâţa la pamînt.

Dar n-o pus-o să ruminíască
Ș-o pus-o să putradzâscă.
Dacă, ńeĭco, nu ma ćredz,
Haĭda la mormînt șî v́edz.
Ĭa gl̂ia dźi la piśĭoaŕe,
Dźe v́edz moartśe grabitoaŕe.
Ĭa gl̂ia dźi la obrâz,
Dźe v́edz moartśe cu nacâz.
Dar moŕi, mîndro, mor șî ĭeŭ,
Să ńe facă-un pḁvа̥rșĭeŭ.
Un pḁvа̥rșĭeŭ, mîndro, dźe pĭâtrḁ,
Să ńe-ngroape tot odâtă.

2 septembrie 1932
Maria Mighilèș, 68 ani,
Medźica

363

Bâtśe, vîntśe, șî maĭ tâŕe,
Să să usche drumu-al mâŕe,
Să vină ńeĭca maĭ tâŕe.
Vino, ńeĭco, cînd ghinghĭesc,
N-aștśepta să tśe doŕesc.
Cînd îm vińĭ tu, ńeĭco,-ñ gînd,
Ma l̂eâgân ca floaŕea-n cîmp.
Să-m ștśii, ńeĭco, ińima,
Ńiśĭ n-aĭ b'ea, ńiśĭ n-aĭ mînca,
Śi la mińe aĭ pl̂eca.
Aźungă-tśe, ńeĭco, aźungă;
Aźungă-tśe doru mĭeŭ,
Dar, ńeĭco, la prîndzu tîăŭ.
Cînd veĭ lŭa cu l̂ingura,
Să tśe prindă frigura.
Cînd veĭ lŭa dźe doo oŕi,
Să tśe ĭa niștśe fioŕi
Șî să-ț dźea-ñ gînd că-ĭ dźe dor.

(Aceeași)

364

Suĭe, Doamńe, luna sus,
Să ma văd la mîndra dus,
Suĭe, Doamńe, luna-n stăĺe
Să mă văd la mîndr-a miéĺe.

(Aceeaşi)

365

Frundză v́erdźe dźe śicoaŕe,
Mîndra mĭea traźe să moară.
Nu-ĭ boală dźe Dumńedzăŭ
Şî-ĭ boală dźe doru mĭeŭ,
Fiincă n-o maĭ ĭubăsc ĭeŭ.
Dźe cînd, mîndro, tśe-am lasåt,
Aĭ ńegrit şî tśe-aĭ uscåt,
Parche dråcu tśe-a luvåt.
Dźe-aş sta ĭeŭ maĭ a v́eńi
Şî tśe-aş maĭ ĭubi,
Ĭar în fiŕe ţ-aĭ v́eńi.

1 septembrie 1932
P'ersîda Vadraŕu, 85 ani,
Meedźica

366

Asta-ĭ mîndra, c-o cunosc,
La mińe-n bråţă o fost
Şî sara şî dźimińeaţa
Mĭ-am do p'etŕecut vĭiaţa!

(Aceeaşi)

367

Tot trăcînd la mîndra dźealu,
Mi s-o dźespotcovit calu.
Nu ĭe vina caluluĭ,

Nіśĭ a potcovașuluĭ
Șî ĭe vina mîndri mĭéľe,
C-a pus casa-n pietriśeľe.
Ș-așa-ĭ rău ș-așa nu-ĭ bińe,
Că nu-ĭ mîndra lîngă mińe!

3 septembrie 1932
N'icolae Fiĭat, 56 ani,
Luncàvița (Bănat)

368

Cînd ĭeŕeam tśinăr baĭat,
Purtam calu-nźĭorźĭolat,
Ĭar după śe ma-nsuraĭ,
Vi̥nduĭ calu p'e malaĭ
Şî tacîmu p'e l̆egumĭe,
Să ma ţîn şî ĭeŭ dźe lumĭe!
Ma-nsuraĭ să iéu muĭeŕe,
Vaĭ dźe pacatśel̆e mĭél̆e!
Ma bucuraĭ la av́éŕe,
Lŭaĭ toanta fară plaśeŕe!
Vi̥nduĭ viĭa şî moşîĭa,
Să dudoĭ toanta dzĭ-aśia!
Vi̥nduĭ viĭa ş-un prilog,
Toanta nu pl̆eacă dźe loc!
Ĭasă toanta p'estă uşă,
Cu capu pl̆in dźe śenuşă,
Rupsă bou şî sa dusă.
Na, Boĭeńe, na, na, na,
Ma lasaşĭ dźe plug aşa,
Dźe plug şî dźe arătură
Şî cu toanta-n batatură!
Dup-un an dźe zîl̆e. doĭ,
Pusă-n casă un razboĭ;
Ţas-un cot, îl zvîrl̆e-n pod;
Ţas-o natră, frînźe-o spată.
— Ĭeŭ nu-s ca alta, barbatśe,
Să dau fuĭoaŕel̆e-n partśe!
Şî dźe cît să l̆e maĭ torc,
Mai bińe l̆e pun p'e foc!

23 decembrie 1931
Elisav'eta C. Gornovišĭanu, 50 ani,
Gornoviţa

369

Foaĭe vérdźe ĭemn pĭetos,
Vaĭ dźe omu-al pacatos,
Că ĭe ĭa toatśe p'e dos.
Cînd oamińi-s la arat,
Ĭel şadźe la cri̥şmă-n sat.
Cînd oamińi-s la cosît,
Ĭel să vaĭtă dźe urît.
Şî cînd îĭ lacu-nghĭeţat
Ĭel să duśe la scaldat!

(Aceeaşi)

Strigături

Textele 370—397

370

Ĭa tśe uĭtă la obĭeľe,
Cum cură stśĭupu dźin ĭeľe!
Ĭa tśe uĭtă la opinśĭ,
N-o ramas nozîță hiśĭ!

19 iulie 1930
Savastśica Gîdźea, 44 ani,
Costăştśĭ

371

Ĭeŭ la zoc, muĭca la zoc,
Malaĭu d'e zoĭ în foc!
Batuĭ mîța cu vatraĭu,
Că d'e śe n-o scos malaĭu?
Sî mîrtanu cu sacuŕea
Că d'e śe n-o fĭert ľegumĭa?

19 iulie 1930
Il'ena Enăşăscu, 70 ani,
Costăşti

372

Ș-o zariĭ la lumînaŕe,
Cu camașa albă floaŕe!
Pi la vaľe rotocoaľe,
P'e spinaŕe tŕență goaľe!

30 decembrie 1931
Dumitru Źĭorźescu, 21 ani,
Śiŕeşu

373

— Foaĭe v́érdźe sîmińic,
Śe caţ, mîndro, p'e colńic?
— O vacă ş-un viţăl mic
Ş-un pustîĭ dźe ibomńic!

(Acelaşi)

374

Foaĭe v́erd'e maraśińe,
Să lo furca după mińe!
Ma bagaĭ după cuptoŕ,
Ma-ntîlńiĭ c-un răşchitoŕ
Răşchitoŕu śe faśea?
Tot în cap ma śĭocańĭa,
Parcă dracu l-învăţa!

10 august 1932
Ghĭorghe Buńiţă, 46 ani,
Bala-de-Jos

375

Foaĭe vérdźe s-o lel̆ia,
Nu ştśiŭ, fratśe, dźe śĭ-oĭ da,
C-am dat dźĭ-o ińimă ra,
Că s-a măritat mîndra!

5 august 1930
Ańica Miloşescu, 75 ani,
Craĭńiśĭ

376

Foaĭe verdźe l̆euştśean,
Să mă duc pi la cazan,
Să b'eaŭ să mă fac śĭocan.
Vinu-l b'eaŭ, rachiu-m plaśe,
Părăluţă nu ştśiŭ faśe!

21 august 1932
G. Śĭobanu, 67 ani,
Godźińeştśĭ,

377

Źeaba, mîndră, mĭ-eștśĭ frumoasă,
Șî ț-ă cḁmașa imoasă!
Nu ștśiŭ obodu nu-ĭ bun,
Or cḁldaŕea-ĭ spartă-ñ fund,
Or śenușa ț-ă dźe salcă,
Or că mîna țĭ-estă sacă.
N-aĭ spḁlat-o cu săpun,
Trăzńi-tśe-ar Sfîntu Crăśĭun!
Ș-aĭ spḁlat-o cu ĭeșîĭe,
Trăzńi-tśe-ar Sfîntu Ilĭĭe!

21 august 1932
Florica Frățulescu, 50 ani,
Sohodol

378

U . . . ĭu . . . ĭu . . . șî ĭară, ĭară!
Șî d'esară să viĭ ĭară.
Să nu viĭ cu mîna goală
Șî să viĭ c-un cĭob d'e oală,
Să-l pun la mîndruța-n poală!

21 august 1932
Maria Șerbănoĭu, 17 ani
Soodol

379

D'e-ar fi pușca d'e ĭemn v́erd'e
Ș-o companie d'e f'et'e,
D'e-ar fi pușca d'e tocană,
M-aș duce șî ĭeŭ cătană!

(Aceeași)

380

Foaĭe v́érd'e d'i-un sporiș,
Tu, mîndră, ma omorîș
Cu ĭubitu tău furiș.
Ĭub'eșt'i-mă maĭ d'e față,
Nu ma stînźe d'e viĭață!

16 august 1933
Marioara Covrig, 14 ani,
Izvarna

381

Măĭ, mîndra cu ochi v́erdz
Cîn să źoară să nu ćredz.
Cîn dzîśe dzăŭ șî dzăŭ
Atunśi mintśe șî maĭ răŭ!

24 iulie 1931
Dochia Humița, 50 ani,
Rusca

382

Dźĭ-aĭ fi, ńeĭco, uñ om bun,
N-aĭ îmbla noaptśea pe drum.
Dźĭ-aĭ fi, ńeĭco, om dźiŕept,
N-aĭ loa noaptśea prunu-n pĭept
Șî căĭiĭe îndărăt.

(Aceeași)

383

Mîndra cînd ĭe rumeńită,
Cu śinśĭ sutśe nu-ĭ platśită,
Da cînd să dźesrumeńéștśe,
Zău, niśĭ doĭ bańĭ nu platśéștśe!

27 iulie 1932
Pătru Stolojăscu
Cuptoaŕe

384

Doamńe, la duşmanu mĭeŭ
Dă-ĭ tot bińe, nu-ĭ da rîăŭ!
Dă-ĭ un car cu patru boĭ
Şî ĭa-ĭ ŭochi amîndoĭ!
Dă-ĭ un car cu patru roatśe
Şî ĭa-ĭ mîńiĺe dźin coatśe!

2 septembrie 1932
Pătru Ghimboaşă, 58 ani,
Meedźica

385

Dźĭ-aĭ fi, mîndro, cum tśe ţîńĭ,
N-aĭ ţîńea cîlţî-n badîńĭ.
Cîlţî ţî ĭ-aĭ batśe-n pîndză
Şî-n badîńĭ ţ-aĭ sara brîndză.
Să ştśiĭ toarśe sîmbăta,
Cum tśe-nvîrţ dumińica,
N-ar fi scurtă mîńica!

(Acelaşi)

386

Mîndra, bat-o soariĺi,
Ş-o baut fuioariĺi
Şî i-s scurtśe poaĺiĺi,
I să văd piśioariĺi!

(Acelaşi)

387

Mîndra ĺegată la cap,
Doarmĭe pan la prîndz în pat,
Cucurudzu-ĭ ńesapat.
Cîn să scoală, caută-ñ oală.
Caută răŭ, c-o află goală.
Dă cu crăcu ş-o rastoarnă!

(Acelaşi)

388

Nu ștśiŭ, viśińe, śe-ĭ asta,
Mi s-o bolnavit ńevasta!
Las-o, las-o să ĭubască,
Ca să nu să bolnavască,
C-astă vară n-o ĭubit,
Dźi opt orĭ s-o bolnavit!

(Același)

389

Mîndro, frumoasă maĭ ĭeștśĭ
Numa cîn tśe rumăńeștśĭ.
Da cînd ăștśĭ ńerumăńită
Îț spun dŕept că eștśĭ urîtă!

(Același)

390

Urîtu dźin śe-ĭ facut?
Dźin omu caŕe-i tacut!
Puńe-o budză pistă alta,
Ĭacă că-ĭ urîtu gata!

(Același)

391

Ńivasta cu ŭochi v́erdz,
Cîn să źoară, să n-o cŕedz,
Că tśe lasă adurmit,
Șî pl̆eacă undźĭ-o vorbit!

(Același)

392

Frundză v́erdźe dźe tîrfoĭ,
Coborît-am dźi la oĭ.
F'etśe ca la noĭ nu ĭéstă.
Ĭéstă fétśe-ntr-altśe satśe,
Șăd cu guril̆i cascatśe!
Cît îĭ fata dźe micuţă,
Fură bańi dźin laduţă
Șî-ĭ împartśe la fiśiorĭ,
Ca s-o źoaśe-n sarbatorĭ!

(Acelaşi)

393

Asta-ĭ mîndra tśĭotśĭorușă,
Suflă-n̄ foc să uĭtă-n̄ ușă,
Gura-ĭ pl̆ină dźe śenușă.
Asta-ĭ mîndra dźe atunśĭ,
Cańe dă paĭe la źunśĭ
Șî la fiśiorĭ budză dulśĭ!

(Acelaşi)

394

Dźe tŕeĭ dzîl̆e b'eau la bĭert.
S-o facut vinu oţăt
Șî rachiĭa laptśe fĭert!

(Acelaşi)

395

Dźe tŕeĭ dzîl̆e staŭ la poartă
Șî tu dormĭ, durmiŕe-aĭ moartă,
Ocol̆iĭ ograda toată!

(Acelaşi)

396

Trandafir cosît în fîn,
Rîăŭ îţ stîă juńe batrîn.
Barba-mpunźe, gura-ţ putśe,
Ghinţî-s rarĭ, mîncaţ dźe carĭ!
Tuńe, ńeĭco, boala-n tśińe,
Că nu m-aş maĭ uĭta la tśińe!

2 septembrie 1932
Maria Draghiśĭ, 24 ani,
Medzìca

397

Du-mă, Doamńe, șî mă lasă
Undźe-s tŕeĭ ńev̆estă-n casă
Șî barbatu-ĭ mĭetśeĺeŭ,
C-acolo traĭesc șî ĭeŭ!

3 septembrie 1932
N'icolae Fiĭat, 56 ani,
Luncàviţa

BALADE

(398—415)

398

Sus în Ţara Unguŕească,
Ĭest-o livadźe domńească,
N-aŕe śin s-o stapîńească!
Un copil dźe domńisor,
Dumińica s-o-nsurat,
Luńĭ catană l-o scriat,
Marţ la oastśe l-o luvat.
— Maĭcă, maĭculĭśea mĭea,
Să-m pastŕedz tu ńevasta,
Pan-o veńì catana!
Ĭeŭ, mumiţă, ţ-oĭ pastra-o
Dacă Dumńidzăŭ n-o lŭa-o!
— Noră, norurica mĭea,
Ĭa ĭé-ţ tu maturica,
Să matuŕedz pimńiţa,
C-aĭa ţ-ă castśĭoara ta,
Pan-o veńì catana!
Cîn catana o veńit:
— Mumă, mumulĭśea mĭea,
Mĭ-aĭ pastrat tu ńevasta?
— Ĭeŭ, mumă, ţ-as fi păstrat-o,
Dar Dumńidzăŭ mĭ-o luvat-o!
— Mumă, mumulĭśea mĭea,
Haĭ dźe arată mormîntu,
Acolo stă mie gîndu!
— Ĭeŭ, mumă, ţ-aş arata;
Cîţ namĭeţ o namĭeţît,
Mormîntu s-o cutrupit!
— Mumă, mumulĭśea mĭea,
Haĭ dźe arată-m cruśiţa,
C-acolo stă ińima!
— Ĭeŭ, mumă ţ-aş arata-o;

Cîţ vînţ marĭ o aburat
Sî cu cruśiţ-o plecat!
— Mumă, mumulisea mĭea,
Haĭ dźescuĭe-m pimńiţa,
Să-m potolesc ińima.
— Ĭeŭ, mumă, ţ-oĭ dźescuĭa-o,
Da-n gradźină m-am bagat
Şî cheile li-am uĭtat!
— Mumă, mumulisea mĭea,
Nu-ĭ pacat dźe Dumńidzăŭ,
Că ţ-am supt la pĭeptu tăŭ!
Ĭeŭ acu o să tśe leg
La codzîle cailor,
Să ocoleştśĭ ţărilе
Sî să-nvéţe soacrăle,
Cum sa ţîn nurorile,
Cu colac, cu laptśe dulśe,
Nu cu cozîţă uscatśe,
Ńiśĭ în apă ńemuĭatśe,
P'e ferĭastă aruncatśe;
Zdroburéle dźi p'e masă,
Laturéle dźi pin vasă!

21 iulie 1930
Savaştśica Vrabĭetśe, 20 ani,
Gornoviţa

398 bis

Foaĭe v́erd'e d'i-o lelia,
Tŕenŭ-al d'i la Palota,
Doamńe, nu-ĭ maĭ azuta!
Śilăratu śe faśea?
În gară la Palota,
Śinśi minut'e-ntîrzîia,
Şî p'e urm-apoĭ pleca.
P'e coastă la Palota,
P'e-al d'e marfă l-azunźea.
Maşîńile să lovia,
Văgoańile rasturna,
Miĭ d'e lumĭe omora.
Muria sî săfŭ-al d'e trin,
Mîndru ca un trandafir.

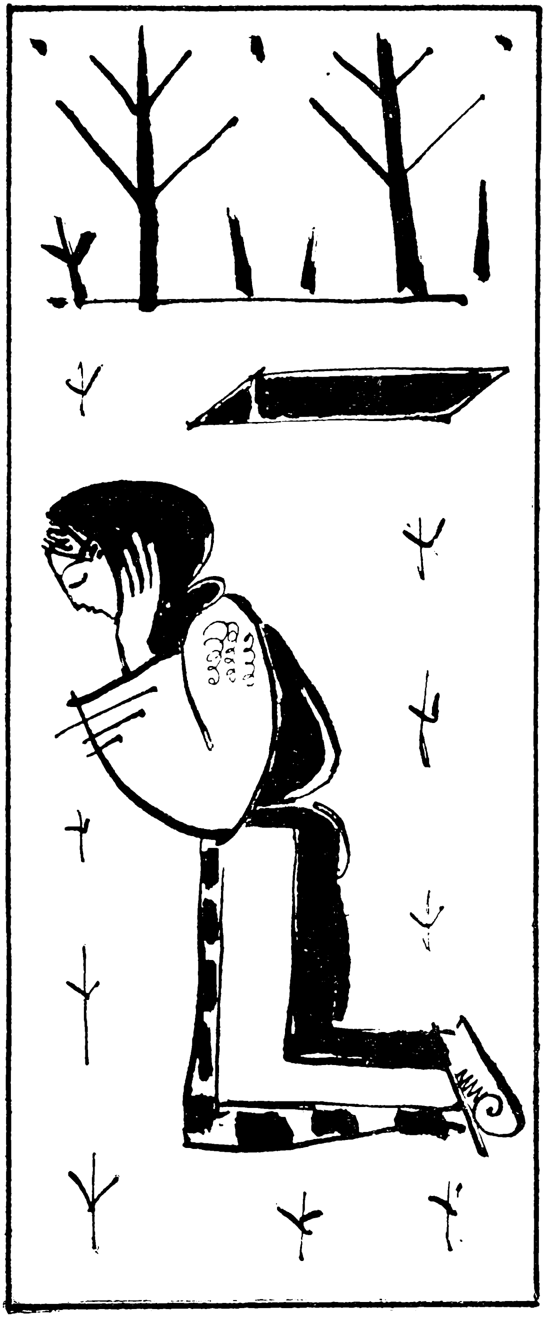
Murĭa s-un mil̆iońeŕ,
Parche-aŕea picat din śeŕ!
Mil̆ioneŕu asa strîga:
— Sariț fraț, sariț argaț,
Piśioaŕil̆e de-m taĭaț,
Căśĭ va daŭ av́eril̆e,
Toat'e bogățîil̆e!
Un pa̦duraŕ c-auza,
Sacuŕea-n mîn-o luva,
Un piśĭor îĭ ra̦t'eza.
Cînd să taĭe pĭ-alalalt,
Fumu d'e gaz l-a-ńńecat.
Of, śe marfă păcătoasă,
Păcura, apă gazoasă!

24 decembrie 1930
Haralambie Popescu, 50 ani,
Gornovița

399

Cînt'ecu lu Lapuşt'ĭanu

Foaĭe v́érd'e margarit,
Lapuşt'ĭanu śel cumpl̆it
Stă p'e scaun pol̆eit.
Curt'ea pl̆ină d'e boĭerĭ,
Voińiśĭ, atmańĭ, vist'ierĭ
Şî să-nchină domnuluĭ
Şi să t'em de ura luĭ,
Că ura lapuşt'eńească
Ĭestă pĭeŕe boĭeŕească!
Ĭată, mări, că d'iodată,
Un luśeafăr să arată,
Cu chip v́esăl şî domńesc.
Şî cu mĭersul voĭńiśesc.
Ĭe Bogdanul śel glumĭeț
Şî la lupt'e îndrîzńeț
Şî d'e cart'e carturaŕ
Şî d'e harc bun saźetaŕ.
Ĭel p'e sală-naint'ează
Şî la domnu-nźenunchĭază

Ș-apoĭ zîśe: — Mă rog țîĭe,
Tată, doamńe d'in domńie,
Dă-m voĭe să-m ĭéŭ soțîĭe,
Ursîta śe-m plaśe mie,
Că nu-ĭ fată d'e-mparat
Și chĭar de lit'ean bogat
Șî de ĭeźe lapadat!
Lapușt'ĭanu să-mblînzășt'e
Șî d'in gur-așa graĭeșt'e:
— Du-mi-t'e, tată, cu bińe,
Tu voĭe aĭ d'i la mińe!
Apoĭ zîśe șî-l sarută,
Ca pĭ-o floaŕe-n sîn ćrescută
Șî plocoańe mi-ĭ gat'eșt'e,
Șî p'e caĭe mi-l porńeșt'e,
Cu o sută d'e nuntaș,
Toț aĭeș din tabaraș.
Ĭeĭ pĭeca pĭ la Sîmpĭetru
Ș-aźunźea pi la Sîmĭedru
La lit'eanu śel bogat
Șî d'e ĭeźe lapadat.
Lĭt'eanu, cum îĭ v́ed'ea,
Porțîĭe șî le-nchid'ea
Șî d'in gură cuvînta:
— Śińe-m ĭestă źińiriĭe,
Sară ĭel zîduriĭe,
Să d'eschiză porțîle!
Dar Bogdan śe mi-ș faśea?
Calu-n frîńe că strînźea,
P'est'e zîdurĭ că sarĭa,
Porțîĭe ĭe d'eschid'ea
Șî nuntașî toț intra!
Lit'eanu śe mi-ș faśea?
Ťreĭ copiĭe că scot'ea,
Ťreĭ copiĭe tot d'ĭ-un stat,
Tot d'ĭ-un chip asamanat,
Alb'e, źingasă, tustŕeĭe,
Ca ťreĭ florĭ de vioŕeĭe.
Lit'eanu śe mi-s graĭa?
— Śińe-m ĭestă miriĭe,
Să-s cunoască ĭel miŕeasa,
Să să cunuńe cu dînsa!
Dar Bogdan śe mi-s faśea?
Sabiĭa că mĭ-o scot'ea
Șî din gură cuvînta:

— Śińe-m ĭestă mińeasa,
Să mą cunun ĭeŭ cu dînsa?
C-am sabie ne-ńśetată
Śe dońeşt'e cap d'e fată!
Mińeasa śe mi-s faśea?
Un paş naintśe faśea,
La Bogdan dńept mĭerźea
Şî-n caràtă să puńea
Şî nunta napoi mĭerźea.
A plecat pi la Sîmpĭetru
Ş-a aźuns pi la Sîmĭedru.
Acolo dac-aźunźea,
Mîndră nuntă să faśea,
V'eśtăĭe de să duśea
P'est'e noo mărĭ şî ţărĭ,
La v́eśińĭ în d'epărtărĭ!

1 ianuarie 1933
Ghĭorghe I. Vrab'et'e-Hamza, 66 ani,
Gornoviţa

Notă. Această baladă este asemănătoare cu balada *Bogdan* din colecţia de poezii populare a lui Vasile Alecsandri.

400

Gol'ea

Foaĭe vérdźe tńeĭ lamîĭ,
În sara dźe Sînvasîĭ
S-a-mpńeunat ńiştśe copiĭ,
Ca să pĭéśe-n codru-ntîĭ.
Sa vorbĭa, sa tulduĭa,
Pe-arîmbaşă nu-l av́ea.
Sa vorbiră, sa tulduiră,
Pe arîmbaşă mi-l ghiśiră.
— Haĭ la mama Golańeasă,
Să ne dźé pe Goĭea-n oastă,
Să ńi-l puńem arîmbaşă
Pistă noĭ patrudzăśĭ şî şeasă,
Tot voĭńiśĭ aleşĭ dźin plasă.

Sa vorbia, sa tulduia,
La mama Golańeasă mierźea,
Bună sara că mi-şi da:
— Bună sara, mama noastă!
— Mulţumescu-ţ dumńévoastă
— Stśii, mamă, la śe-am veńit?
Să ńe dai pe Golea-n oastă,
Să ńi-l punem arîmbaşă
Pistă noi patrudzăśi şî şeasă,
Toţ voińiśi aleşi dźin plasă.
— Ieŭ pe Golea nu vi-l daŭ,
Că n-am ńiśi o fată-n casă,
Să mi-aducă apă-n vasă!
Dar Golea cînd audza,
Dźe bucurie śe-i ieŕea,
Şeaptśe arme slobodza
Şî dźin gur-aşa-m graia:
— Taśi tu, mama miea,
Nu tśe spăria!
Dă-m cheiţăle,
Să dźescui ladziţăle,
Că dźe cîn tata o murit,
Ţoalele mi-o mocorit,
Armele mi-o ruźinit!
Mamă-sa îl asculta,
Cheiţăle i le da,
Ladźiţăle dźecuia,
Ţoalele le scutura,
Armele şî le unźea,
Haiduśeştśe sa-mbraca
Şî să-narma
Cu voińiśi la drum pleca.
Mamă-sa că-l blăstăma:
— Dumińică, pi la prîndz,
S-aud, Goleo, că tśi-o prins!
Iel înaintśe mierźea,
Munţî-n Fagaraşi trăśea,
În Austro-Ungaria mierźea,
Un grof mare că-m calca,
Şeaptśe lădz dźe bańi golia,
Înapoi drumu-şi luva,
Muntśele bińe-l trăśea;
Cîn, în poala codrului,
La marźińea focului,

Un somn mańe l-aźunźea.
Sta puțîn dźe să culca,
Șeaptśe săntśińeľi puńea.
Un vis urît că visa.
— Uĭtśe, fiśiorĭ śĭ-am visat:
Un mistŕetśe m-o calcat,
Mațăľe mi ľi-o varsat!
Bińe vorba nu sfîrșia,
Potśeŕea mi-l cuprindźea,
Focurĭ mĭeŕeu că trăźea,
Haĭdušilor nu ľe păsa.
Dar un hoț dźe turc răbeźit,
Cu struțu ruźińit,
Cîn trăźea,
Pe Goľea-l dobora!
Golea dupa ĭel să răpeza,
Mațăľe dupa Goľea mĭerźea.
Goľea cu mîna ľe luva,
Dupa brîŭ că ľe vîra.
Pe turc dacă-l aźunźea,
Treĭ bucăț dźin ĭel făśea.
Potśeŕea praf o faśea,
Dar Goľea mort ramîńea!

25 iulie 1930
I'on Romańițoĭu, 57 ani,
Obîrșia-Cloșańĭ

401

Cînts'ecu lu Mantu

La Poĭana Măruluĭ,
Paștśe calu Mantuluĭ.
Paștśe calu, rînchĭezăștśe,
Că pe Mantu nu-l gasăștśe.
Nu ĭe Mantu, nu-ĭ șî nu-ĭ.
L-a-mpușcat un văr dźĭ-al luĭ!
Vińerĭ sara l-a-mpușcat,
Sîmbătă l-a vizitat[1],
Dumińică, la dóospŕeśe,

[1] L-a văzut procurorul.

Cu Mantu la groapă tŕeśe.
Numa mamă-sa-l ṕetŕeśe!
Cîntă cucu ṕe oblon,
P'e Mantu-l duśe la tron.
Cîntă cucu sus ṕe cruśe,
P'e Mantu la groapă-l duśe !
Scoală, P'etŕe, dźin mormînt,
Dźe v́ez boǐeri śe zîc,
Că dźe cînd tu aǐ murit,
Boǐeri s-o boǐerit!

28 decembrie 1931
N'icolaǐe Țîrluǐ, 30 ani,
Padźeńǐ

402

Jianu

N-aț aduzît d'ǐ-un Jian,
D'e un hoț d'e căpitan,
Care umblă pin padurǐ,
Cu șaǐspŕedzéśe pandurǐ,
Toț în chebǐ șî cu puturǐ,
Șî gaitańe-n cusaturǐ?
Umblă ca ńiștśe turbaț,
Sacă oamińǐ la ficaț,
Ǐaŭ mńeǐ d'i la śiobańǐ,
Armasarǐ d'i la mocańǐ,
Fară plată, fară bańǐ,
O, maǐca mǐea, śe dușmańǐ!
Cum pazăsc pi la strîmtorǐ,
Șî d'espoaǐe negustorǐ
Șî tot ǐéŭ la galbiorǐ!
Da domnu cît d'e curînd,
Potśiŕe la ǐel mînînd,
Ǐară ǐel înțăǐegînd,
Să opri la Olt, fugînd,
Calaŕe ṕe armasaŕ
Șî strîgă: „Frat'e podaŕ,
Traźe-ț podișca d'iŕept,
Că ț-oǐ traźe un glonț în pǐept.
Or tśe culc, or tśe deștśept!“

Podaru sta, să gînd'ĭa
Şî zăbavă luĭ faśea,
Vîn't potśiri că să-l d'ea.
Dar Jianu-nţălegînd,
Să maĭ astśeptśe ńevrînd,
Détśe pin Olt, dzîcînd:
„Murgu mieŭ ĭe cam nărod;
Cîn d'e coama luĭ mă-ñnod,
Tréśe Oltu cu năvod!
D'ecît să mă rog dĭ-un prost,
Pan ş-a da ĭel podu-n rost,
Voĭ fi voĭńic cum am fost!
Decît să ma caśĭulesc,
Şî la toţ să ma smĭeŕesc,
La śe drac mai haĭduśesc?
Ĭară murgu cîn fuźĭa,
Tocma ca caprioara,
Poşta sfirt i să păŕea.
Ĭar Jianu se dzîśea:
— Nu sufla, nu tśe umfla,
Pan la gazd-a răsufla,
Gazda mĭea ĭe-n Valea ra,
Hod'ină nu vom afla!
Cîn pi la gazd-azungînd,
A şî audzît ţîpînd
Şî d'e Jianu-ntrabînd.
Ĭar Jianu śe dzîśea?
— Saĭ, murguleţ, saĭ,
Să fuźim de chin şî vaĭ!
Ţîńe gazdă, nu mă da,
Nu mă da, nu mă ṕreda,
Că ţ-oĭ lua o malot'ea,
Şî s-or mira toţ d'e ĭea!
Dar Jianu cîn fuźea,
Potśeŕea-l înconźura,
Mîńile ṕe ĭel puńea,
Şî-l duśea la Caraźea.
Cîn sara, pi la apus,
Sus la curtśe ĭel fu dus,
Cu tovarăşi-n rînd pus.
Ĭar Jianu śe cînta:
— Staŭ în drum şî mă gînd'esc
Pîńe cum s-agońisăsc,
Copii să-m hărăńesc,

Că doĭ boi śe-i avusăĭ,
D'e vŕemĭ răĺe-ĭ răpusăĭ.
Şî mă rugaĭ d'e bogat
Să-m d'é plugu şĭ-un argat,
S-ar şî ĭo un ĺoc dĭ-un paş.
În zădar că m-am rugat,
Că-n samă nu m-o bagat.
Da-vo bunu Dumńedzăŭ,
Porńi-va şî plugu mĭeŭ
Şî să brazd'esc în aĺes,
Uńĭ-o fi crîngu măĭ d'es!
Să trag brazda draculuĭ,
Măĭ d'e susu d'ealuluĭ,
La uşa bogatuluĭ.

18 iulie 1930
N. Lapadatśescu, 77 ani,
Pod'eńĭ

403

Mihu haĭducu

Foaĭe v́érd'e colelie,
Ascultaţ copiĭ la mińe,
Să va spuĭ o istorie,
Istoria lu Tandală,
Caŕe-a scos lupi d'in ţară.
Va spuĭ şî pe-a lu Burghel,
Că-ĭ cu ochi ca d'e mĭel!
Foaĭe v́érd'e d'e lobòdă,
Asară la Şt'efan-vodă,
Mulţ boĭerĭ s-a strîns la vorbă,
Toţ boĭeri ţărieĭ,
Şfeşńiśi d'ivanuluĭ,
Ca stîlpi paharuluĭ!
Ĭeĭ b'ea şî mi-şĭ petŕeśea,
Cu paharăĺe-nchina,
Tot d'e Mihu mi-şĭ vorb'ea!
Şt'efan vod-aşa dzîśea:
B'éţ boĭerĭ şî nu pŕea b'éţ!
Mîńe-n rasarit d'e soaŕe,

Să faśem o vînătoaŕe,
Caĭ cu șal̆e, făr d'e șal̆e,
Pe la brîŭ cu ĭetagańe,
Împlasalat'e-n scoĭśĭ d'e maŕe,
Pi la fagu Mihuluĭ,
Mihuluĭ, haĭduculuĭ.
Pe Mihu d'e l-oț vîna,
Multă blag-oț capata!
Sora lu Mihu-audza,
Cu pahaŕel̆e-nd'esa,
Toț boĭeri i-mbata,
Coat'e pe masă pućea.
Și ĭea ŕeped'e-m pl̆eca,
La camară îm mĭerźea;
Scot'ea śipiśĭ gălbiorĭ
Și-ĭ lua pe piśĭoru gol
Și la Mihu ĭut mĭerźea.
Ĭar Mihu cîn mĭ-o v́ed'ea
Ĭel d'in gur-așa-m dzîśea:
— Cal̆io, Cal̆io, soru-mĭea,
Dar śe dor mi t'e-aŭ aźuns,
De la mińe aĭ veńit?
Or d'e chelśĭug aĭ fîrșit,
Or țoal̆e mĭ-aĭ ponosît,
Or vŕémea mi ț-aŭ veńit,
Ńeĭcă, d'e casatorit?
— Niśĭ d'e chelśiug n-am fîrșit,
Țoal̆e nu mĭ-am ponosît,
Niśĭ vŕemea nu mĭ-a veńit
Ńeĭcă, de casatorit!
Am veńit ca să-ț spun țîĭe
Śe să petreśe-n domńie.
Asară la Șt'efan-vodă,
Mulț boĭerĭ s-aŭ strîns la vorbă,
Toț boĭeri țăriei,
Șfeșńiśi d'ivanuluĭ,
Ca stîlpi paharuluĭ.
Ĭeĭ b'ea și mi-șĭ petŕeśea
Și tot de t'ińe vorbĭa.
Șt'efan-vod-așa dzîśea:
— B'éț, boĭerĭ, și nu pŕea b'éț!
Mîńe-n rasarit d'e soaŕe,
Să faśem o vînătoaŕe
Pi la fagu Mihuluĭ,
Mihuluĭ, haĭduculuĭ,

Pe Mihu d'e l-oţ vîna,
Multă blag-oţ capata!
Dară Mihu așa dzîśea:
— Caľio, Caľio, soru-mĭea,
Pazășt'e-ț tu capul tăŭ,
Nu pazî, ńeĭcă, pĭ-al mĭeu!
Ĭeŭ sîn pĭeľiță d'e drac,
D'e daŭ domńilor d'e cap!
Pe śine-oĭ prind'e la fag,
Am să mi-l chinuĭ pe plac
Ș-oĭ să mi-l calc cu śisma,
Păn ĭ-o ĭeșî pipota!
Dară Mihu śe faśea?
O t'ipsîĭe îm scot'ea,
De gălbiorĭ o umpľea,
Surori-sa dăruĭa.
Cîn soru-sa îm pľeca
Șî pot'eŕea îm sosa,
Cum îĭ frundza șî ĭarba!
Dară Mihu śe-m faśea?
O pot'ecă-m apuca
Șî d'ĭ-un sĭobănașĭ îm da.
— Bună dzîŭă, śĭobănașĭ!
— Mulțumescu-ț, flacaĭașĭ!
— Dă-m tu tŕeĭ sut'e d'e oĭ,
Să-ț daŭ tŕeĭ mie d'e ľeĭ.
Facurăm cu oiľe,
Faśem șî cu haĭńeľe.
Dă-m tu hal cożoc bițos,
Caŕe-l porț vara pe dos,
Să-ț daŭ mîndru coĭmănac
V'érd'e ca frundza d'e fag.
Facurăm cu haĭńeľe,
Faśem șî cu boat'eľe.
Dă-m tu ha boată pîrľită
Șî la cap moțoțoită,
Cum îĭ d'in pamînt cŕescută,
Să-ț daŭ pușcă ghintuită,
De śinśĭ ańĭ ńeslobozîtă,
D'e Șt'efan-vodă gat'ită!
Cu toat'e cîn t'ermena
Șî pot'eŕea îm sosa.
La śĭobănașĭ îm mĭerźea.
Bună dzîŭa că mi-ĭ da:

— Bună dzîŭa, śĭobănașĭ!
— Mulțumescu-ț, Șt'efan-vodă!
Șt'efan-vodă śe-m faśea?
Ĭel d'in gur-așa-m graĭa:
— D'e und'e va ști ăsta
Că ma chĭamă Șt'efan-vodă?
Śĭobănașĭu așa-m dzîśea:
— Or n-avem șî noĭ batrîńĭ?
Tot în cart'e mi t'e scriŭ,
Toț copilași t'e șt'ĭŭ!
— Dar n-auz, măĭ śĭobănașĭ,
Nu șt'iĭ fagu Mihuluĭ,
Mihuluĭ, haĭduculuĭ?
— Ba șt'iŭ fagu Mihuluĭ,
Dar să-ț lașĭ oșt'iril̆e,
Să-m pazască oil̆e.
D'e mĭ-o prapadi v-un mĭel,
Îm slużeștĭ un an pe ĭel!
D'e mĭ-o prapad'ĭ v-o mĭa,
Îm slużeșt'ĭ doĭ ańi pe ĭea
Cu toată oșt'irea ta!
Oșt'iril̆e l̆e lasa,
Cu śĭobanu mi-șĭ pl̆eca
Pe-o pot'ecă pardosîtă,
Pardosîtă, pol̆eită,
Cu troscòt v́érd'e-nval̆ită,
Numaĭ d'e Mihu șt'iută.
Maĭ mĭerźea cît maĭ mĭerźea,
Uĭt'e-l isĭ, uĭt'e-l col̆ea!
Cîn de fag s-apropia,
Mihŭ-o frundză mi-șĭ luva
Șî la gură mĭ-o puńea.
Numaĭ de tŕeĭ orĭ suna,
Șapt'e śet'e s-aduna
Șî maĭ veńea înc-o śeată
Încalțată-n opinśĭ d'e capră,
D'e șapt'e anĭ ńefatată.
Dară Mihu śe-m faśea?
Ĭel la fag cîn mĭ-ażunźea,
Scamn d'e aur îm scot'ea
Șî-ĭ da lu vodă să st'ea
Șĭ-o ploscă d'e șapt'e oca
Ĭĭ da lu vodă să b'ea.
— Țîńe, vodă, vin d'e b'ea,

C-aiśĭ nu-ĭ la Bucuŕeșt'ĭ,
Ca să t'e maĭ fuduleșt'ĭ.
Îĭ hațîșĭ, îĭ curpinișĭ,
Und'e nu maĭ aĭ cîrmișĭ!
La urmă ĭeĭ śe-m faśea?
Uńi pe piśioare-ĭ sta,
Alțî d'e cap mi-l țîńea
Șî cu śisma mi-l calca,
C-așa le ĭeŕea vorba!
Sora lu Mihu sosa
Șî d'in gur-așa strîga:
— Auz, frat'e, Mihule,
Ĭa nu-ĭ pĭerd'e viĭața,
Că-ț pĭerz tu vit'ejîĭa
Și fă-ĭ, ńeĭcă, o scapaŕe!
D'e soru-sa asculta
Șĭ-o scapaŕe îĭ faśea!
Cînd ĭeșĭa la drum batut
C-un car d'e curpińi la gît,
Cum n-o măĭ fi pomeńit,
La Bucuŕeșt'ĭ îm mĭerźea
Șĭ-un ravașel îm scria:
— Aleĭ, frat'e Mihule,
Haĭduśeșt'e țara-n paśe,
N-aŕe nima śe-ț mai faśe!
Cît oĭ fi ĭeŭ-n boĭerie,
Fiĭ șî tu în haĭduśie!

18 iulie 1930
I'on Oprițăscu, 53 ani,
Malarișca

Notă. Baladă asemănătoare cu *Ștefăniță-vodă* din colecția lui V. Alecsandri *(Poezii populare ale românilor)*

404

Danuță

Danuță, Danuță,
Fiul d'e maĭcuță,
Ĭa nu t'e-nsura,
Că tu aĭ surorĭ!

Danuţă, Danuţă,
Ĭel nu asculta,
Lautarĭ tocmĭa,
Cu D'inu vorbĭa.
— D'ine, Constand'ińe,
'Hamă cai bińe
Şi haĭdaţ cu mińe
Zos la rîŭ-al lat,
La lèt'in bogat,
Bogat şi spurcat,
D'e léźe lasat!
Acolo merźea.
Let'inu strîga:
— Care-ĭ źińeŕe,
Să descuĭe porţîĺe,
Să spargă but'iiĺe,
Cai să-ĭ adape?
D'e-acolo pĺeca,
Acasă merźea.
Uĭt'e mama lu Danuţă
C-un pahar d'e vin;
Pi d'isupra vin,
Pi d'i zos veńin:
— Fică, noru-mĭea,
Ţîńe vin de b'ea!
— Śińe-o maĭ vadzut,
Al maĭ mic d'in casă
Să guşt'e din masă?
Ĭea sa nacazia,
La gură-l puńea
Şi o dată-ĭ da!
Faţa s-o schimba,
Sînźiĺe-ĭ perĭa.
— Danuţă, Danuţă
N-avuĭ narośire,
Ca să fiŭ cu t'ine!
Danuţă, Danuţă,
Puńe-mă-n caruţă,
Du-mă la mumiţă,
La mumă cu foc,
Ca să ~~mor~~ d'e loc!
Danuţ-o puńea
Şî cu ĭea pĺeca
Zos pe rîŭ-al lat.

— Danuţă, Danuţă,
Ĭa-mă d'in caruţă,
Dă-m un pic d'e apă,
Că ińima-m crapă!
Danuţ-o luva,
Pe ĭarb-o puńea,
Rîăpid'e crăpa!

19 iulie 1930
N'icolaĭe Dîrpis, 40 ani,
Malarişca

405

Ghiţă Catanuţă

P'e śe dźeal, ṕe śé culmiţă,
Tŕéśe Ghiţă Catanuţă
Cu daĭba luĭ mîndruţă.
Ĭeĭ mĭerźea, măre, mĭerźea;
Ghiţă dźin gură dzîśea:
— Da n-audz tu, mîndra mĭea?
Ĭo ṕe tśińĭ, dźe cît tśĭ-am lŭat,
Ńiśĭ un cîntśec n-aĭ cîntat!
Acu cîntă-un cîntśeśel,
Să-ntrăm în codru cu ĭel.
Ĭea dźin gură raspundźea:
Ĭeŭ, Ghiţă, cîn oĭ cînta,
Codru tot o rasuna
Şî lotrea ńĭ-o audzî,
Naintśe ńe vo ĭeşî
Şî ṕe tśinĭ tśe vo taĭa
Şî ṕe mińĭ mă vo luva!
— Cîntă, cîntă, mîndra mĭea!
Ĭa cîntă fară fioaŕe,
Dźe ńima să n-aĭ racoaŕe,
Că śĭ-o fi ṕe capu tăŭ,
Platśesc ĭo cu gîtu mĭeŭ!
Ĭea atunśĭa că cînta,
Codru tot că rasuna.
Da lotŕea c-o audza,
Codru maŕe-l ocoĺĭa
Şî naintśe ĺe ĭeşĭa,

Cătaĭ Ghiță că dzîśea:
— Mă Ghiță. fîrtatśe Ghiță.
Śe caț tu pĭ-aiśĭa,
Da tu șî cu mîndra ta?
Mă Ghiță, fîrtatse Ghiță,
Haĭ în luptă sa luptăm,
Sa luptăm la luptă d'ireaptă,
Că-ĭ dźe Dumńedzăŭ lasată,
Nu-ĭ ca sabia spurcată,
Să ne taĭem toț odată!
Ĭeĭ la luptă sa lupta,
Dară Ghiță se faśea?
Cîn șî cîn înźenunchĭa,
Brîu i să sloboza.
Tot în ĭel să-mpĭedźeca.
Ĭel dźin gur-atunśĭ dzîśea:
— Da n-auz tu, mîndra mĭea?
Ĭeŭ ṗe tśińĭ, dźe cît tśĭ-am luat,
Ńiśĭ în cap nu mĭ-aĭ caŭtat,
N'iśĭ un cîntec n-aĭ cîntat.
Ĭa radźică-m brîusoru,
Că-m rapuńe lotru doru!
Dară lotru-ĭ hodźińit,
Nu-ĭ ca mińe ostăńit,
Dźe șaptśe potśerĭ gońit!
Ĭea atunsĭ îĭ raspundźea:
— Luptaț, voĭńiśeĭ, luptaț.
Cari ṗe cari veț razbi,
Ala barbațăl mĭ-aț fi!
Dară Ghiță śe faśea?
La luptă să supuńea
P'e lotru că-l aduśea,
Da-l aduśea șî-l trîntśĭa,
Bińe la gît îl źunghĭa,
Dar mĭ-o taĭa șî ṗe ĭea!
Capu-n dźisaźĭ îl baga,
Înśerśelat șî-nmarźelat,
Numaĭ dźe sabie taĭat,
Șî mĭerźea la soacră-sa.
Dźin dźepartśe că strîga:
— Bagă, soacră. vardză-n oală,
Să mîncăm cu carńe grasă,
Dźin mîndruța śea frumoasă,
Frumoasă, ńecŕedźinśĭoasă!

Socru lui Ghiţă dzîśea:
— Las-o, ... mumă-sa,
C-aşa ĭ-o fost ćredźinţa.
Dară Ghiţă fu dźetŕeahă,
Că-ĭ tăĭè capu-ndźegrabă!

23 iulie 1930
Il'ie Iovan L'azăr, 80 ani,
Cańiśea

Notă. Asemănătoare cu balada *Vidra* din colecţia lui V. Alecsandri.

406

Balşanu

Foaĭe v́erd'e foĭ maruntśe,
Vine Balşan d'i la muntśe,
Cu chipiu pus pe fruntśe,
Cam pe fruntśe, cam pe ochĭ,
Cam pe coada ochĭuluĭ,
Cum ĭ-e drag Balşanuluĭ!
Foaĭe v́erd'e d'ĭ-o laĭia,
Tot în sat în Rud'ina,
La maĭca ṕreotśeasa,
Scotśea vinu cu vadra,
Rachiŭ cu polòmiţa.
Pe soldaţ, cînd comanda,
Cu tufoĭu mi-ĭ batśea.
Vaĭ saracu Balşanu,
Cum batśe cu tufanu,
Să scoaĭe mehed'inţanu!
Av́ea dorobanţ d'e Mehed'inţ,
Trăźea sabiia pin ghinţ,
Nu să uĭta la pḁrinţ!

8 august 1932
Costandin Cojocaru, 71 ani,
Ohaba

407

Bujor

Frunză v́erd'e arţăraş,
Dragu maĭchi Bujoraş,
Dimińeaţa t'e sculaş,
Pe oĭchĭ ńegri t'e spălaş,
La icoańe t'e-nchinaş,
Pe murgu mi-l închingaş,
La mîndŕe-ndată pl̂ecaş.
Mîndril̂e cîn t'e ved'ea,
Rînd la poartă că ĭeşĭa
Şî-n casă mi t'e poft'ĭa,
Masa-ndată ţ-o puńea.
Dară-ñ masă ce puńea?
Tot otravă şi friptură!
Şî cîn loaĭ d'in străĭchinuţă,
Te slăbĭa put'eril̂e,
Te-ntărĭa duŕeril̂e.
„Maĭcă, maĭcul̂iţa mĭea,
N-am ştiut d'e dumńeta.
Deşchid'e uşil̂e-n grabă,
Aşt'erńe-m covoarăl̂e,
M-otrăviră mîndŕel̂e!
Bagă mîna-n pozînaŕ,
Al̂ege ce-o fi maĭ marĭ,
Trimet'e-m la clopotarĭ,
Să-m tragă clopot'il̂e,
Toate patru dungil̂e,
Să mĭ-audă mîndril̂e,
Că mĭ-a scurtat zîl̂il̂e."
Cîntă cucu sus pe cruce,
Pe Bujor la groapă-l duce.
Cîntă cucu sus pe toacă,
Pe Bujor în groapă-l bagă.
Cîntă cucu ṕe fîntînă,
Pe Bujor trage ţarînă!

3 august 1932
Maria Burt'ea, 60 ani,
Broşt'eńĭ

408

La Cheĭa Vîlcanuluĭ

La Cheĭa Vîlcanuluĭ,
Văzuĭ raza soareluĭ,
Nu șt'iŭ raza soareluĭ,
Or sînt oĭchi șerpeluĭ?
Oĭchișorĭ, de ce ĭerea,
Mîndru voĭńic înghița.
L-înghițîsă jumătat'e,
Jumătat'e nu put'ea
D'e pistoaĺe galbioare
Șî d'e săbiĭ tăĭetoaŕe.
Măĭ vecińe, măĭ fîrtat'e
Scapă-mă d'in ceastă moart'e,
Că și ĭeŭ t'ĭ-oĭ face frat'e
Cu paraluțăĺe toat'e,
Cu aveŕea jumătat'e!
— Nu pocĭ, nu pocĭ, frățîoaŕe,
Maĭcă-ta t'e-a dăruit,
D'e cîn ĭeŕeaĭ copil mic.
Cu picĭoru ĺegăna
Șî cu gura blăstăma:
„Suge, suge, Constand'ińe,
Sugeŕe-ar șerpi d'in t'ińe!
Cum sugĭ tu țîțăĺe mĭeĺe,
Șerpi oștĭoaŕeĺe tăĺe!
Cum sugĭ tu țîță d'in mine,
Și șerpi sînge d'in t'ińe!"

(Aceeași)

409

Ghiță

Pe-o gură d'e hududoĭ,
Un țigan ńegru boroĭ,
Śĭocăńeșt'e, bocăńeșt'e.
Cînd soarele să iv́ešt'e,
Ghiță calu-ș potcov́eșt'e,
De gŕea caĺe să găt'ešt'e.
Moart'ea stă și mi-l priv́ešt'e.

Ĭară Ghiţă o ved'ea
Şî d'e moart'e să ruga:
— Moart'e, mort'iśica mĭea,
Na calu şî armĭeĺe
Şi lunźeşt'e-m zîleĺe.
Na calu şî sabiĭa
Şî lunźeşt'e-m viĭaţa!
Ĭară moartea-ĭ răspund'ea:
— Ĭeŭ nu-s śiocoĭ să-ţ ĭaŭ mită,
Si ĭeŭ sînt moart'e pripită.
Ĭeŭ nu-ţ voĭesc armĭeĺe,
Si îţ voĭesc zîleĺe.

(Aceeaşi)

410

Pătru

În oraş în Ţaligrad
Strigă, măŕe, cińe strigă?
Strigă nălţatu-mpăratu:
„Caŕe, măŕe, s-o gḁsî
Să-mĭ aducă ṕe Pătru
D'in munţî Cadrinuluĭ,
D'e su umbra pinuluĭ,
D'in floaŕea vizd'eĭuluĭ?“
Dară turśi c-auza,
După Pătru că-m pleca
P'e munţî Cadrinuluĭ.
Mĭerźea turśi śe mĭerźea
Şî ṕe Pătru mi-l v́ed'ea.
Dară Pătru śe-m făśea?
D'in d'epart'e-nźenunchea
Şî d'in gur-aşa-m zîcea:
„Turśilor, vizd'irilor,
Duceţî-vă voĭ nḁint'e,
Ca să nu zîcă lumĭea
Că mă duśeţ voĭ l'egat,
Ca pĭ-un maŕe vinovat.“
Dară turśi se-m făśea?
Înḁint'e că-m pl'eca.
Dară Pătru śe-m făśea?

Ĭel pe harc încăĺeca.
Înạint'e c-ajunźea,
Sus pe scară să suĭa:
„Luminat'e împărate,
Sau la masă m-aĭ poft'it,
Or la oasté de bătut?“
Împăratu śe zîcea?
„La masă nu t'e-am poft'it,
Tot la oast'e d'e bătut!“
Împăratu śe făśea?
Ĭel ṕe Pătru mi-l ĺega
Cu śinśĭ frîmbiĭ d'e mạtasă
Şî cu śinśĭ de sîrmă-ntoarsă,
Tăĭa carńea păn la oasă.
Dară Pătru śe-m făśea?
Jos ṕe scară dobora,
Numaĭ cu pumnu cîn da,
Frîmbiiĺe că pĺezńea,
Cît'e doĭ şî trei căd'ea.
Cîn soaŕeĺe scăpăta,
N-avea Pătru śe tăĭa!
Cît să coace-o azmă-n foc,
Pe toţ îĭ făcu polog!
Dară Pătru śe-m făśea?
Sus ṕe scară să suĭa:
„Luminat'e împărat'e,
Adu oast'e să mă bat,
C-acu m-am înfĭerbîntat.“
Împăratu ce zîcea?
„Cît oĭ fi ĭeŭ-ṅ-mpărăţîĭe
Codru de folos să-ţ fiĭe!“

23 august 1932
Constandin Gogu Lala, 57 ani,
Tizmana

411

Cînt'ecu lu Ghĭorghe haĭducu

Foaĭe verd'e dĭ-un lipan,
Cam pe deal, pe dup-un d'eal,
Trece-un voĭnic ĭortoman
C-un cal mare dobroźean.

Merźea, măre, cît merźea
Şî-n codru că mi-ş intra
Şî cu codru că-m vorbĭa:
— Codre, codre, frat'e codre,
Ĭeŭ în t'ine m-am născut
Şî-n t'ine m-am pomenit,
Aşa trist nu t'e-am văzut.
Ce frunza ţ-aĭ ofilit,
Lăstar verde ţ-aĭ pălit?
— Stătuş, Ghĭorghe, mă-ntrebaş
Ce frunza mĭ-am ofilit,
Lăstar verde ce-am pălit?
Pe supt mine c-a trecut,
Savaĭ ĭerĭ, alaltăĭeri,
Un arap negru, buzat
Şî cu solz pe după cap,
Oĭchi-ñ cap ca ròt'ila,
Unghile ca sécerea,
Cu treĭ sañgiraş d'e robĭ
În sangiru al d'inainte
Tot juneĭ nensurăţăĭ.
În sangiru al d'in mijloc
Mume de cît'i-un copil,
D'e le curgea ţîţa-n sîn.
În sangiru al d'i pe urmă
Fet'e marĭ cu banĭ pe cap;
Le-a loat arapu d'e drag.
Da-ñ coada sangiruluĭ
Mĭ-estă-o mică Ruşculiţă,
Ibomnica lu Ghĭorghiţă.
Ghĭorghe, dac-aşa auza,
Ĭel cu calu că-m vorbea:
— Murgule, murguţule,
Put'ea-veĭ tu ca să-m ţîi
Tot treĭ zîle şî treĭ nopţ
Nebeut şi nemîncat
Şî de stapîn nentrebat?
— Ce staĭ, Ghĭorghe, şî mă-ntrebĭ
Ĭa dă-t'e jos d'i pe mine
Şî strînge-mă-n treĭ chingĭ bine
Şî-ncalecă-t'e pe mine,
C-oĭ da dosu ş-oĭ fuźi
Ş-oĭ fuźi şi n-oĭ glumi!
Dară Ghĭorghe ce-m făcea?

Jos d'i pe cal că să da,
În treĭ chingĭ că mi-l strîngea.
Picĭoru-ñ scară punea
Şî-m fuźea d'e nu glumea
Şî mĭ-o cot'ea ogărăşt'e
Şî mĭ-o sărea ĭepuréşt'e.
Merźea Ghĭorghe cît merźea,
C-un moş bătrîn să-ntîlnea
— Bună zîua, moşule,
— Mulţumesc, voĭnicule!
— D'e und'e viĭ, moşule?
D'e unde viĭ, uń t'e duci?
Ce bună vest'e mĭ-aducĭ?
— Stătuşĭ, Ghĭorghe, mă-ntrebaş
D'e unde vin, uń ma duc,
Ce bună vest'e ţ-aduc.
La lacu cu trest'ia,
Şedea arapu hod'inea
Şî cu mîndra ta glumea.
Ghĭorghe dac-aşa auza,
Foarte răŭ să năcăja,
Pint'enĭ murguluĭ că-ĭ da,
Păn la lac că mĭ-ajunźea.
— Arape, . . .ţ leźea,
Ce glumeştĭ cu mîndra mea,
Că nu ĭe d'e leźea ta.
Or la luptă ne luptăm,
Or în săbiĭ ne tăĭem,
Or în caĭ să ne-ncurăm!
— În săbiĭ nu ne tăĭem,
Nicĭ la luptă nu ne lŭăm,
Tot în caĭ să ne-ncurăm!
— Arape, . . .ţ leźea,
Tu zîcĭ, să t'e-ncurĭ cu mine,
Calu-ĭ deschingat supt tine!
Dar arapu ce-m făcea?
Jos la chingă să uĭta.
Ghĭorghe sabia trăźea,
Capu arapuluĭ tăĭa,
Drumu robilor le da.
Pe mîndruţa că ş-o loa
Şî pe cal că mĭ-o punea
Şî-ndărăt că să-ntorcea

Tot pe frînturĭ d'e inele,
Pe coturĭ d'e brăcirele,
Pe spărturĭ d'e fluĭerele!

17 august 1933
Ghĭorghe G. Buzner, 67 anĭ,
Tizmana

412

N'istor'el

Avu moșu un fiśĭoŕel
Cu numiĺe N̈istoŕel.
Cînd bătrînu l-însura,
Porînca-ndată veńia
Șî la armată-l luva.
Nora-acasă rąmîńea
Șî pe dînsu l-aștśepta
Tot tŕeĭ ańĭ și jumătatśe.
Cînd ańi să împlińĭa,
Nora i są marita.
Dar batrînu śe faśea?
Sapa-n mînă mĭ-o luva
Șî-n gradźină să duśea
Șî-nśep̂ea moșŭ-a sapa.
Dar nu sapă cum să sapă.
Vińĭa dźin radaśină scotśea,
Pistă gradźină o zvîrĺia
Șî sama la drum luva.
Ĭaca moșu śe védźea?
Un calatoŕ aźunźea.
Bună dzîŭa că îĭ da:
— Se faśĭ, taĭcă, în gradźină?
Nu sapĭ vińĭa cum să sapă?
Śe o scoț dźin radaśină
Ș-o zvîrĺi pistă gradźină?
Moșu îndată-ĭ raspundźea:
— Da cum ĭeŭ n-aș lapada,
C-am avut un fiśĭoŕel
Cu numiĺe N̈istoŕel

Şî cînd ĭeŭ l-am însurat
La armată l-o luvat;
Nora mi s-o maritat.
Voińĭcu dźin gură graĭa;
— Lasă, taĭcă, vińĭa aşa
Ş-aĭda, taĭcă, după mińe,
Că tun în casă ńe-ntrăbat,
Staŭ la masă ńe-mbiat,
B'éŭ paharu ne-nchinat.
Cînd acasă mĭ-aźunźea
Şî mińeasa o gasa,
Mîna cu dînsa o da.
Ĭea dźegrabĭ îl conoştśea,
Că pe dźeźăţălŭ-al mic
O fost borma dźe arźint.
Ĭea-n pişĭoare să scula,
Cătră nunta ĭeĭ graĭa;
— B'éţ, oaminĭ, şî v-ospataţ
Şî dźe caĺe va catаţ,
Că pe śinĭ am aştśeptat,
Acuma ĭ-am capatat
Dacă moşu-nţăĺeźea,
Ĭel dźegrab'e că murĭa,
Ĭar fiu-su-l năroĭa.

23 iulie 1931
Stana Stîngu, 48 ani,
Cońeŕeva

Auzită de la bunică-sa Ana Gherescu, **95 ani.**
Cońeŕeva

413

În Sîŕet, la Romoloasa,
Undźe s-aŭ ńecât mirĭasa,
Nu s-o ńecât numa ĭea,
Cu doĭ naş alăturĭa!
Tśinerica, vaĭ dźe ĭea,
Numaĭ miriĺe-aŭ scapat
Şî pĭ-un cal o-ncaĺecat,
La soacră-sa o aĺergat.
„Dźeschidźe, soacră, poarta,

Că ţ-aduc o veste ŕea,
Că mi s-au ńecât miriasa,
În Sîret, la Romoloasa!“
Maĭcă-sa cînd audza,
Ĭea-n câsă să întorśea,
Noo miĭ dźe ĭeĭ luva,
La marìnărĭ aĭerga,
Toată nunta mĭ-o scotśea,
Tśinerica n-o gasa.
Maĭcă-sa, cînd audza,
Şî maĭ tare să smulźea:
„Ghĭorghină, băzmaŭa ta,
Śe ma fac ĭeŭ fară ĭea?
Ghĭorghină, sovonu tăŭ
Cumparat dźi la Buzăŭ,
Ghĭorghină, śĭorśăi tăĭ,
Śe ma fac ĭeŭ fară ĭeĭ?
Ghĭorghină, śĭorapi tăĭ,
Putrădzăştśe carńea-n ĭeĭ!
Ghĭorghină, pantofi tăĭ,
Z'oacă ṕeştśi sîrba-n ĭeĭ!
Ghĭorghină, pantofi tăĭ,
A ooat broaştśeĭe-n ĭeĭ!“

25 iulie 1931
V'eta Humiţa, 19 ani,
Rusca

414

Su poaĭe dźe codru v́erdźe
Micutśel foc mi să v́edźe.
Nu ştśiŭ focu-ĭ potoĭit
Saŭ dźe voińĭśĭ ocoĭit?
Nu ştśiŭ dzăśe-s, or unsprădzăśe,
Saŭ că frig la un b'erbeśe.
Sus în păduriţa lată,
La poĭana rotśilată,
Ĭestă-o măsuţă dźe piatră
Cu postaŭ v́erdźe-mbrăcată.
La masă śińe şădźea?
Zina florilor şădźea.

Śina lotrilor găta.
Şĭ cîn śina să găta,
Atunśĭ domńi că veńia
Şî dźin graĭ aşa grăĭa:
— Bună śina, lotrilor,
— Dacă-ĭ bună, haĭ la ĭea!
Atunśĭ lotrul śel maĭ mic,
Caŕe nu śina ńimic,
În piśĭoaŕe să scula,
Cu śişma-n pămînt trosńia
Şî cătr-aĭelalţ dzîśea:
Dacă-ĭ tŕeaba aşa, sculaţ
Şî pe domńĭ să mi-ĭ ĺegaţ.
Ascuţîţ voĭ la anźeŕe
Puneţ domni ṕe tăĭeŕe.
Săracă sabiĭa mĭea,
Că mulţ bańĭ am dat ṕe ĭea,
Galbińeĭ şî taĺeŕeĭ,
Tot bănuţ dźe-aĭ frumoşăĭ!

1 septembrie 1932
Nicolae Tătucu, 42 ani,
I'ablańiţa

415

B'erb'es'el baluţ

B'erb'eśel baluţ,
Se mi-ţ cauţ rauţ?
O nu ţ-o placut
Cum ĭeŭ tśĭ-am pascut
La ĺiv́edzurĭ v́erdz,
La izvoară răśĭ?
Berbecu a răspuns la păcuraŕ:
— Mie m-o placut!
Ŭ'oţî s-or vorbit
Pe mińe să ma tăĭe,
Pe tśine să tśe-omoară.
Păcuraŕ la oĭ,
Fluĭeŕelu tăŭ
Să-l îngroape

În uşîţa strunźi,
Vîntu-o aburå,
Fluĭeru-o dzîśea,
Oiĺe-or pĺeca.
Vîntu-o vîjai,
Fluĭeru vo f'eşńi,
Oiĺe-or porni.

2 septembrie 1932
Maria Mighil'eş, 68 ani,
Medźica

POVEȘTI ȘI LEGENDE

(416 — 435)

416

Doĭ saras'ĭ

Un om sa duśea în fiecaŕe dzî cu spinaŕea la ĺemńe. Ducînu-să ĭel la ĺemńe, aŭ întîlńit o pasăŕe c-o aripă frîntă, aŭ luvat-o, o curaţît-o bińe s-o ĺegat-o la rană. Dźe aśi o pĺecat înaintśe. A doĭa dzî au întîlńit-o ĭară. Ĭar o luvat-o, o ĺegat-o, o curaţît-o. A tŕeĭa dzî, cîn o veńit, ĭar o curaţît-o s-o ĺegat-o acolo.

Atunśĭ pasăŕea o vorbit. Ĭ-a spus să-ntśindă mîna, să ĭé o pană dźin aripa diŕeaptă, ca să fie feriśit cît o fi.

— Śe tśe vei gîndźi cu ĭea, aĭa-ţ vo da Dumńedzăŭ!

Ĭel mĭergîn naintśe cu pana-n mînă, s-aŭ gîndźit: Dźe śe nu-ĭ dă Dumńedzăŭ un car cu boĭ, să ĭé ĺemńe-n car, că nu maĭ poatśe aduśe cu spinaŕea. Dumńedzăŭ ĭ-o dat. O luvat ĺemńe-n car s-o pĺecat acas. S-aŭ gîndźit să-ĭ dźé Dumńedzăŭ şî vacă cu laptśe, să manînśe Maria luĭ laptśe. Ĭ-aŭ dat Dumńedzăŭ şî vacă.

O mĭers acas. Ĭel o avut o coĺibă, un bordźeĭ. Uńe să baźe ĭeĭ boi şî vaca? S-a gîndźit la Dumńedzăŭ să-ĭ dźé şî casă bună, cu graźdurĭ pi lîngă ĭea. Ĭ-o dat Dumńedzăŭ.

Cîn o veńit fameĭa luĭ dźe la muncă, sara, niśĭ n-o maĭ cunoscut. O fost altśe căsĭ, nu maĭ erea cum ştśia ĭea, bordźeĭ.

Acuma, ĭeĭ sa-mbogăţîră bińe. Fameĭa luĭ s-o culcat să moară, spunînu-ĭ luĭ barbatu-so, că ĭeĭ nu-ĭ maĭ tŕéśe, pană cîn nu-ĭ spuńe dźin śe cauză s-o-mbogaţît. Ĭel nu vŕea să spună. Ĭea tot bolnavă, bolnavă dźe moartśe; ĭel ĭ-o spus. Ĭ-o aratat pana şî ĭ-o spus că dźint-aĭa s-o-mbogaţît. Atunśĭ ĭea s-o sculat, s-o

luvat pana sî s-o gîndźit la Dumńedzăŭ, să-l facă ṕe omu ĭeĭ pupădză.

Ĭel s-o facut pupădză sî ĭea s-o maritat dupa̯ altu.

Pupădza toată dzîŭa cînta pe căsĭ ṕe acolo. Atunśĭ s-o gîndźit să-l facă Dumńedzăŭ cîńe. L-o facut cîńe.

Ĭea o dzîs cătă omu ĭeĭ să-l puştśe pe îla, pe cîńe. Ĭel o audzît s-o pl̆ecat în lumĭe. Aŭ mĭers pin padurĭ, ṕe munţ, latrîn dźe zăl̆ea căsîlor luĭ. L-o audzît niştśe śiobanĭ dźi la o stînă. Śiobańi îĭa av́ea o-ntîmplaŕe. În fiecaŕe noaptśe v́eńĭa o hală sî mînca un om sî o oaĭe dźi la stînă.

Ĭeĭ o audzît cîńel̆e latrîn pin padurĭ. O dzîs să-l chĭeme sî ṕe cîńel̆e îla strin, să-ĭ dźé cîta mîncaŕe. O putśea sî ĭel să-ĭ apeŕe dźe hal̆e. Fin cîńel̆e acolo noaptśea, o v́eńit hala aĭa, caŕe mînca un om s-o oaĭe. Śiobańi dźi la oĭ, toţ o adurmit, n-o stśiut ńimic, da cîńel̆e îla o pazît. Ĭel cîn o vadzut hala aĭa c-o v́eńit, ĭ-a sarit naintśe.

Atunśĭ hala l-o-ntrabat ṕe cîńe:

— Pantal̆ie, asa aĭ azuns?

Hala asta erea caŕe o l̆egasă ĭel la aripă, cîn erea ĭel sarac! Atunśĭ ĭel cîn a vadzut asa, o lasat capu-n zos sî n-o maĭ dzîs ńimic. Sî hala aĭa ĭ-o spus luĭ:

— Aĭ griză, că ĭeŭ nu ĭéŭ ńimic dźe aiśĭa, dacă íeştśĭ tu aiśĭ. Śiobańi. mîńe, cît tśe văd, o să-ţ puĭe sgardă dźe aur la gît, da dźiźeaba, că tot cîńe ĭeştśĭ, da nu mult tśimp!

Dźimińeaţa, cîn sa sculară, śiobańi vadzură că nu lo ńima ńimic. Nu măĭ ştśiură, dźe bucurie, śe să maĭ facă. Îĭ pusără zgardă dźe aur la gît, îl pĭeptśenară, îl spalară sî pl̆ecară cu ĭel dupa̯ ĭeĭ în sat.

În sat s-audzî c-o v́eńit o v́estă dźi la un împarat c-o avut triĭ copiĭ sî ĭ-o mîncat o hală. Śiobanu o dzîs să sa ducă sî ĭel cu cîńel̆e luĭ, să pazască acolo. Împaratu o dzîs c-o avut armată, altśe putśerĭ marĭ, dar ĭel c-un cîńe! Ĭel o spus:

— Nalţatśe-mparatśe, să śerc śî ĭeŭ cu cîńel̆e mĭeŭ!

Atuns'ĭ împăratu ĭ-o dat voĭe să sa suĭe sus acolo.

Noaptśea, o veńit hala aĭa, caŕe luva copii. Ĭel o sarit cu label̆e pe ĭea. Atunśĭ hala ĭ-o spus:

— Pantal̆ie s-aiśĭ aĭ azuns? Ĭaca, dăcă ĭestśĭ tu aiśĭ, aduc sî pe śeĭ doĭ copiĭ! Împăratu cîn vo v́edźea mîńe aŕe să-ţ maĭ pună o sgardă dźe aur la gît şî

să-ĭ dźé śĭobanuluĭ bańĭ, cît nu s-o maĭ putśea numara, numa pintru tśińe ĭe tot dźiźeaba!

Dźimińeaţa cîn s-o sculat împaratu s-aŭ mers acolo uńi-o fos copilu, el n-o maĭ ŕedzut că-l găseştśe. Cîn colo ĭ-o gasît pe toţ ŕeĭ adus!

Cîńeluĭ îĭ spusesă hala noaptśea să pĺéśe acas la ĭel, să nu maĭ sadă, să fie mîńe sară acas:

„Cîn ĭeŭ voĭ veńi, să tśe puńĭ în spinaŕea mĭea, să tśe suĭ ĭeŭ sus, ca să ĭeĭ pana caŕe aĭ dat-o dźin mînă. Tu cîn veĭ luva-o, tśe vei gîndźi la Dumńedzăŭ, să-ĭ facă pe ĭeĭ orĭsiśe o fi mai răŭ în lumĭe.“ Ĭel o spus că nu sa gîndźeştśe să-ĭ facă dźecît doĭ boĭ dźe ŕechizîţĭĭe, fară stapîn, să tragă toată lumĭa cu ĭeĭ în sat, că-s fară stapîn.

17 iulie 1930
Mariţa Popescu, 50 ani,
Gorńenţ

417

Unuĭ om ĭ-e dat dźi la Dumńedzăŭ să traĭască ŕeĭdzăśĭ dźe ańĭ sî să fie împaratu pamîntuluĭ. Omu a ramas ńemulţumit că dźe śe ĭel, împaratu pamîntuluĭ, să traĭască numa ŕeĭdzăśĭ dźe ańĭ? S-a dat dźeopartśe s-a sazut într-un loc. În urmă a veńit dźe rînd calu să-s śeară traĭu dźi la Dumńedzăŭ. Dumńedzăŭ ĭ-o spus să traĭască patrudzăśĭ dźe ańĭ şî cît o trăśe drumu, ṕestă drum să ramînă flămînd. Calu a ramas suparat, că ṕrea mult trăĭeştśe sî atîtśea ǵreutăţ să poartśe toată viĭaţa luĭ! Dumńedzăŭ a lŭat dòodzăśĭ dźe ańĭ dźi la cal sî ĭ-o dat omului.

În urmă a veńit cîńeĺe să-s śeară traĭu viĭeţî. Ĭ-a spus că să traĭască patrudzăśĭ dźe ańĭ, să manînśe farîmituriĺe śe-ĭ dă stapînu sî să doarmă tot afară. Să pazască aṽeŕea stapînuluĭ. Cîńeĺe a ramas ńemulţumit că dźe śe ĭel să traĭască patrudzăśĭ dźe ańĭ sî să manînśe tot faramiturĭ sî împuţîśĭuńĭ? Domnu a lŭat dóodzăśĭ dźe ańi sî ĭ-a dat ĭar omuluĭ. Atunśi cîńiĺe s-a sculat s-a pĺecat.

În urmă a veńit magaŕu dźe rînd. Luĭ ĭ-a spus că să traĭască tot patrudzăśĭ dźe ańĭ şî să manînśe cu povara-n spinaŕe dźi pe uńe calcă oiĺe. Ĭel a ramas

suparat, tot ca sî cîńiĺe sî calu, că dźe śe ĭel să manînśe tot cu povara-n spinaŕe dźi pe uńe calcă oiĺe? Domnu a lŭat ĭar dòodzăśĭ dźe ańĭ sî ĭ-a dat tot omuluĭ.

În urmă a veńit maĭmuţa sî ĭeĭ ĭ-a spus că să traĭască dóodzăśĭ dźe ańĭ sî să rîdă tótă lumĭa dźe ĭea, maĭ aĺes ńebuńi!

Pan în tŕeĭdzăśĭ dźe ańĭ cŕeştśe sînźiĺe dŕept al omuluĭ. Dźi la tŕeĭdzăśĭ dźe ańĭ încolo cŕeştśe sînźiĺe caluluĭ. Ĭel poartă povările caluluĭ: însoară, mărită, cumpără moşîĭe, îmbracă copii. Dźi la śinśĭdzăśĭ dźe ańĭ înaintśe sînt ańi cîńiluĭ. Înśep să-l întrăb'e copii:

— Mă, tată, śe-aĭ facut cît aĭ trait?

Atunśĭa ĭel ĺe spuńe:

— P'e tśińe nu tśĭ-am îmbracat, mă?

Ĭe ca cum faśe cîńile, cîn să pun cîńi ṕe ĭel p'e drum.

— P'e tśińe tśĭ-am îmbracat!

Cătră altu:

— Ţîĭe ţ-am cumparat moşîĭe!

Cînd a tracut în ańi magaŕuluĭ, copii-l śeartă încontśin:

— Śĭ-aĭ lucrat, prostuĺe, cît aĭ trait?

Ĭel înśepe să sa vaitśe sî a ofta lung, cum faśe magaŕu, cîn raźe!

Cînd a aźuns în ańi maimuţî să covoĭază dźe spinaŕe sî ĭé ńepoţî dźe mînă, facîndu-ĺe minśiuńĭ, să nu plîngă. Dacă gasăştśe o nucă, o sparźe, manîncă sîmburu sî ghĭośiĺe ĺe dă copiilor să să źoaśe.

25 decembrie 1931
Petŕe I. Capl'escu, 63 ani,
Gorńenţ

418

O fost odată un popă. Popi ĭ-o murit prĭotśeasa. Ĭel o dzîs că nu să-nsoară, pană nu so vo lovi imińelu în piśĭoru cuĭva. Aĭa o vo lŭa dźe muĭeŕe. Iminelu s-o lovit în piśĭoru f'etśi luĭ. Ĭel o vorbit ca s-o ĭé dźe ńevastă. Ĭea, ca să nu pacatuĭască cu popa, o dzîs:

— Tată, mĭ-aduśĭ ţoale dźe aur! Sî ĭ-o adus dźe aur. P'e urmă:

— Să-mĭ aduśĭ sî dźe arźint! Ĭ-o adus sî dźe arźint. Ĭea s-o vadzut încheţîtă dźe tată-su sî o pĭecat în lumĭa lu Dumńedzăŭ. S-o dus înt-o paduŕe maŕe. Acolo o găsît doĭ ĭemnarĭ:

— Bun lucru, mĭeştśerĭ marĭ!

— Mulţămim dumitaĭe, fată maŕe!

— Va rog, nu putśeţ dumńévoastă să faśeţ un om dźe ĭemn?

L'emnari ĭ-o facut omu dźe ĭemn. S-o bagat ĭea-n ĭel sî o pĭecat pistă mărĭ. Acolo, s-o dus la un copil dźe-mparat.

— Dumńévoastă — o dźîs copilu dźe-mparat cătă omŭ-al dźe ĭemn — śe sîrviśĭ poţ să faśĭ?

— Ma puńeţ la curśĭ!

L-o pus la curśĭ.

Copilu dźe-mparat faśea ńedźeĭe să vadă śińi-ĭ maĭ frumoasă, s-o ĭa ĭel. Fata, lasà omu-al dźe ĭemn la curśĭ sî să duśea-n ţoaĭe dźe aur acolo. Al doiĭea s-o dus în ţoaĭiĭe dźe arźint. Copilu dźe-mparat o schimbat ińelu cu fata aĭa frumoasă.

Mîńe-n dzî o pĭecat graitoŕ la fata aĭa. Mumă-sa s-o apucat să-ĭ facă o adzîmă dźe pîńe, să să ducă graitoŕ! Facîn pîńea o mînat ṕe omu-al dźe ĭemn, să-ĭ aducă furcuĭiţa dźin f'eŕeastă. Cîn s-o dus la furcuĭiţă, o bagat ińelu luĭ, dźi la ĭea dźin mînă, în adzîmă. Copilu dźe-mparat o mĭers puţîn sî ĭ-o fost foamĭe. S-o frînt o bucăţîcă dźin adzîmă s-o gasît ińelu luĭ în adzîmă. S-o-ntors acas, la mama luĭ:

— Mamă, cu śińe facus adzîma?

— Numa ĭeŭ cu omu al dźe ĭemn!

Omu-al dźe ĭemn o fost la curśĭ. O trimĭes sîrvitoŕu, să vină omu-al dźe ĭemn acas. O veńit acasă s-o schimbat ińeĭiĭe, s-o luat-o dźe muĭeŕe.

La anu o facut un copil. Cîn o azuns copilu dźĭ-un an, o veńit un popă pistă mărĭ.

— Mă, ṕetśińe, putśem să hodźińim aiśĭ la noaptśe? (Tatal ĭeĭ o fost!)

Ĭea, cîn l-o vadzut, o dzîs cătă barbatu-so „că nu ĭe loc să gazdaluĭască aiśĭ la noaptśe“. Ĭel o dzîs că ĭestă loc.

S-o sculat popa pistă noaptśe, o lŭat cuţîtu s-o taĭat copilu la gît. Cuţîtu ĭeŕea al mîn-sa, al mumi copiluluĭ. L-o taĭat sî l-o lasat mort. Ĭea, dźimińeaţa,

cîn s-o sculat, o gasit copilu taĭat. Śińe să-l taĭe? Barbată-su o vadzut briśeagu crunt la ĭea la piept sî ĭ-o dat drumu cu copilu mort. Uńe să sa ducă? Ĭn lumĭa lu Dumńedzăŭ!

Mĭergîn cu copilu mort în poală, o audzît ńișțśe furńiśĭ tainuin, cum sa facă ĭeľe să-nvie ńistśe furńiśĭ moartśe, c-o roată dźe car o omorît sutśe dźe furńiśĭ! Ĭeľe s-o fos vorbin cum sa facă să-nvie copii lor. Ĭeľe o dzîs: „Să luăm iarbă dźe viŭ sî să ľe suflăm în gură!“ Ĭea a furat puțînă ĭarbă dźi la furńiśĭ s-o mĭers înt-un vîrf dźe muntśe. Acolo ĭ-o suflat copiluluĭ în gură s-a-nviat copilu.

Ĭea s-o facut casă-n muntśe, acolo. La sasă ańĭ aĭ copiluluĭ, o facut copilu dźe-mparat hurc sî s-o lŭat sî servitořu cu ĭel. O prins o pasăře s-o dzîs cătă sîrvitoř:

— Du-tśe la focu ala dźin muntśe, să mĭ-o friźĭ acolo. Să ĭeĭ sama, ńiśĭ să nu mĭ-o ardz, ńiśĭ crudă să nu mĭ-o las!

Cîn o veńit sîrvitořu, ĭea s-o gîndźit la Dumńedzăŭ. Ĭ-o pus sîrvitořuluĭ furcuľiță, farfurie, tacîmu mĭesî. Asa, ĭel s-o uĭtat dźe pasăře p̦e foc. O ars pasăřea pĭ-o partśe. Ardzîn pasăřea, o mĭers la copilu dźe-mparat.

— Un' tśe-aĭ uĭtat, dźe n-aĭ avut griză dźe pasăře, pan-o ars?

— Luminatśe-mparatśe, śi-ĭ coľea, nu pośĭ să aflu, că mie mi s-a pus mîncărurĭ boĭeřeștśĭ! Haĭ, luminatśe-mparatśe, să vedźeț dumńévoastă śi-ĭ acolo!

O mĭers copilu dźe-mparat. Ĭel o fost avîn furcuľița-n pozonař sî cuțît. Ĭea, cîn s-o pus masa, ĭ-o pus masa cu tot śe trăbuĭe la un boĭeř, cu tot tacîmu mĭesî.

— Mie nu-m aduśe ńiśĭ cuțît, ńiśĭ furcuľiță, că ĭeŭ am la pozonař. Ĭea ĭ-o furat furcuľița dźin pozonař sî cuțîtu. Ĭel o dzîs „cum sa putu să n-aĭbă ĭel cuțît sî furcuľiță-n pozonařu luĭ?“

— Cum n-aĭ stśiut dumnéta c-o veńit ășțśĭa la mińe p̦e masă (furcuľița sî cuțîtu), așa n-am ștśiut ńiśĭ ĭeŭ dźe copil, pană s-o taĭat. Ĭeŭ sasă ańĭ am stat cu copilu-n corńet, în vîru muntśiluĭ.

Cîn o azuns copilu dźe sasă ańĭ, l-o gasît tată-su viŭ sî pe ĭea o luat-o ĭar dźe ńevastă.

24 decembrie 1931
Ilena Maga, 60 ani,
Gornovița

419

Pov'easta cu mosu

O fost un mos c-o babă, adăorat. P'e fata mosuluĭ n-o av̑ea în dźe bińe baba. Puńea apă-n foc, să stînźea focu sî-ĭ da drumu f'etśi, uńe so vo vedźea fum ṕe cos, să ĭé foc. Ĭea n-o maĭ vadzut dźecît la Sfînta Vińerĭ foc. Cîn o pl̑ecat, s-o-ntîlńit c-un cuptoŕ. S-o rugat cuptoŕu să-l măturé, că vo mînca pîńe dźin ĭel. S-o întîlńit cu ńistśe pruńĭ, ĭ-o curaţat dźe maraśińĭ, că vo mînca poamĭe gustoasă. S-o-ntîlńit c-o fîntînă; a curaţat-o dźe mataśină. S-o-ntîlńit c-o copoaĭcă. Copoaĭca aŕea fatată-n drum. S-o rugat dźe ĭea, că aŕea nascută s-o dat-o dźin drum în lături.

O mĭers la Sfînta Vińerĭ:

— Bună dźimińeaţa, Sfîntă Vińerĭ!

— Śe aĭ, f'etśiţă?

— Să-m daĭ cîta foc, că am mumă maştśe sî puńe apă-n foc sî-m dă drumu-n lumĭe pan-oĭ gasî foc. Ĭa fă bińe dumńéta dźe dă-m foc, că pl̑ec.

— Mai stăĭ o ţîrîsoară, pană vin dźi la bisărică. Pana vin dźi la bisărică, să faśĭ mîncaŕe la orotśińĭ. Să nu-ncalzăştśĭ mîncaŕea rău, ńiśĭ răse să nu ĭî-o daĭ. Să strînzĭ pui maĭchi s-aĭ batrîńĭ, să nu-ţ fie fioaŕe dźe ĭeĭ, cîn ĭî vi vedźea că ĭasă zoavińĭ multśe, lupĭ, urs, ĭepurì, vulpĭ, sî mai multśe zoavińĭ!

Cîn o veńit dźi la bisărică Sfînta Vińerĭ, ĭ-o gasît satui. Ĭo parut bińe. Ĭ-o dat o laduţă sî foc sî fata a pl̑ecat. Ĭ-o dzîs să nu sa uĭtśe-n laduţă, pan n-o fi-nt-o luncă frumoasă cu florì, ca să-s facă casă. Cîn ĭea s-o uĭtat, în casă maŕe s-o aflat.

O pl̑ecat s-a babi, să facă ca a mosuluĭ. Fata babi n-o maĭ făcut ńimic ṕe drum. Cîn o mĭers la Sfînta Vińerĭ, nacazîtă, o dzîs că să-ĭ catśe cîta-n cap. Ĭ-o orotśińĭ, să ĭe facă mîncaŕe.

Fata babi o-nśintat cazanu bińe sî ĭ-o saturat! Ĭ-o gasit Sfînta Vińerĭ cu gurile cascatśe, morţ. Sfînta Vińerĭ, o dzîs că să-ĭ dźé foc. O lasat-o sî ṕe ĭea la dat sî ĭeĭ foc s-o laduţă.

— Să nu tśe uĭţ în laduţă, pan-aĭ fi cu mumă-ta sî cu tată-tu!

Cîn s-o uĭtat în laduţă cu parinţî ĭeĭ, toţ sărpi ĭ-o mîncat!

(Aceeaşi)

420

Fata d'e-mparat şî mama vìtrică

Un împarat odată a avut o împarat'easă ş-o f'etiţă. S-a-ntîmplat de ĭ-a murit împarat'easa ş-a ramas fetiţa sîngură fară mamă, ĭar împaratul s-a casatorit d'ĭ-al doĭlea. A luvat o împarat'easă cu ṕret'enţĭie că orśińe ar fi măĭ frumoasă ca ĭea, să-ĭ d'é voie s-o omoaŕe.

Măĭ tîrzîu, a ćrescut f'et'iţa mare, ca de vro şaisṕrezăśe ańĭ. Mama ĭeĭ vìtrică, vazînd că fata să faśe măĭ frumoasă ca ĭea, a pus în gînd s-o omoaŕe. A cautat priĺej ṕe cînd nu ĭeŕea împaratu acas, a luat doĭ robĭ d'in curt'e, ĭ-a chemat şî ĺe-a spus să ĭa pe fata ĭeĭ vitrică s-o pună-n trasură şî să zîcă că să duc să să primbĺe pi la padurea maŕe ş-acolo, cînd o aźunźe, s-o omoaŕe. Ca sîămn, să-ĭ d'ea mîńiĺe.

Ĭeĭ, cînd a aźuns la padure cu fata, s-a dat źos din trasură sî ş-a uĭtat unu la altu, ca caŕe să d'ea maĭ întîĭ în ĭea. Dar ĭea ĺe-a cunoscut gîndul lor şî a zîs:

— Domńilor, śe gînd av́eţ cu mińe? Ca să mă omorîţ?

Ĭeĭ a zîs:

— Da, pentru că mama tîă vitrică a zîs că ńe omoară ṕe noĭ, dacă nu t'ĭ-om omorî!

Ĭea s-a rugat de ĭeĭ ca s-o lasă vie-n pustîĭetat'ea aśeĭa de paduŕe. Ĭeĭ a zîs:

— Ńe-a ṕret'ins să-ţ duśem mîńiĺe, ca sămn că t'ĭ-am omorît.

Ĭea a zîs:

— Dacă mama mĭea vitrică a ṕret'ins ca să-ĭ duśeţ mîńile mĭeĺe, taĭaţî-ĺe!

Ĭeĭ atunśia s-a milost'ivit de rugămint'ea ĭeĭ. Ĭ-a pus mîńiĺe pĭ-un ĺemn. În urmă, unu d'intŕe robĭ ĭ-a

taĭat mîńiĺe amîndoo șî fata a ramas cu mîńiĺe taĭat'e în paduŕe. Ĭeĭ s-a dus la împarat'easă cu mîńiĺe f'eti.

Maŕe v́esăĺie a facut împarat'easa, cînd a vazut mîńiĺe f'et'i! Fata a ramas vaĭetîndu-să de dureri prin aśeĭa paduŕe. A dooa zî, a v́eńit un vînatoŕ prin aśeĭa paduŕe, ca să vîńeză, împŕeună cu un sărvitoŕ al luĭ. A auzît fata plîngînd și vaĭtîndu-să. S-aŭ dus la dînsa și-a-ntrăbat-o śe aŕe d'e plînźe? Ĭea a aratat mîńiĺe taĭat'e. Lor ĺi s-a facut milă de dînsa ș-a luvat-o d'in paduŕe și a dus-o la ĭel acasă. A întrăbat-o: a cuĭ ĭestă? Ĭea n-a vrut să spună de f'eĺi că ĭestă fata împaratuluĭ. A adus mĭèd'icu șî a vind'ecat-o la mîńi. A ramas fară d'eșt'e la mîńĭ.

Copilu boĭerului aśeluĭa, care a gasît-o în paduŕe, s-a amuŕezat de ĭea și ĭ-a spus lu tată-su, că el nu să-nsoară, pană nu va luva fata gasîtă în paduŕe! Tată-su a pus ură ṕersonală. Cum să ĭé śebăluita aĭa, fară mîńi? Ĭel a spus că dacă n-o ĭa ṕe aśeĭa, nu să măĭ însoară! Tată-su vazînd că copilu nu vŕea să ĭa alta decît pĭ-aśeĭa, ĭ-a dat voĭe s-o ĭa. A șî luat-o d'e ńevastă.

După vŕeo lună de zîle, a poĺimit gŕé. Împaratu, tatal ĭeĭ, a ramas ca șî mort, cînd a vazut că nu ĭe fie-sa acas. Împarat'easa a minţît că a fuźit d'i la palat și nu să șt'ie uńe ĭestă. Împăratu śi-a facut? A facut o calarie d'e caĭ. A veńit șt'ĭŕe șî la baĭatu caŕe a lŭat fata gasîtă-n paduŕe, că să să ducă șî tatal luĭ acolo. Copilu a zîs:

— Tată, mă duc ĭeŭ, că dumńéta ĭeșt'ĭ batrîn șî nu poţ calari. Ramîĭ aĭśĭ acas, să-ngriźășt'ĭ de ńevasta mĭea, ca șî d'e mińe, căśĭ ĭeŭ nu șt'iŭ cînd oĭ veńi!

A șî pĺecat cu calu la calarie la-mparatu. Cînd a mĭers acolo la-mparatu, a fost śel maĭ frumos baĭat dintre calaŕeţ. Împarat'easa a pus oĭchi ṕe ĭel ș-a-ntrăbat al cuĭ ĭestă baĭatu ala? Ĭ-a spus că ĭestă al boĭeruluĭ d'in cutaŕe śe loc. Ĭea a-ntŕebat: „Ĭestă căsătorit, sau nu“? Sărvitoŕu ĭ-a spus că ĭe căsătorit cu o fată gasîtă de ĭel prin paduŕe, cu mîńiĺe taĭat'e.

În scurt t'imp, a veńit un alt baĭat d'i la tatal lui d'ĭ-acas, să fie v́esăl c-a nascut fămĭeĭa luĭ ș-a facut doĭ copiĭ, part'e barbat'ească. Ĭel, cînd a văzut scrisoaŕea, s-a-mbucurat foart'e mult, dar împarat'easa, cînd a vazut că vińe cu scrisoaŕea, ĭ-a ţînut caĺea sărvitoŕuluĭ în curt'e sî ĭ-a luat d'in mînă scrisoaŕea,

pe caŕe ĭ-a scris-o lu tată-su înapoĭ. A pŕefăcut alta ca d'in part'ea baĭatuluĭ.

„Tată,

Am auzît c-a nascut fămĭeĭa mĭea şî a facut doĭ copiĭ. Dar ĭeŭ nu vin acasă, pană cînd nu oĭ auzî c-aĭ omorît-o, că ĭestă de ńeam prost de oamińĭ şî de aĭa ĭ-a taĭat mîńiĺe."

Mĭerźe scrisoarea la tatal luĭ. Cînd o ved'e, să-ntrist'ează şî a vrut s-o omoaŕe pe nora luĭ, dar sărvitoŕu, caŕe a gasît-o în paduŕe, a zîs:

— Nu! S-o duc d'e und'e am gasît-o, cu copiĭ cu tot!

A şî dus-o şî a lăsat-o în paduŕe. Ĭea a ramas vaĭtîndu-să cu amar, cu doĭ copiĭ, fară mîńĭ! A pĺecat şî ĭea pe o pot'ecă prin padure. A ńemĭerit la un calugăr. Calugărul s-a spaĭmîntat, cînd a vazut-o şî s-a mutat d'in chilia luĭ în alta. P'e ĭea a lasat-o în locu luĭ acolo. Śĭ-o fost mîncînd ĭel, îi da şî ĭeĭ.

A tŕeĭa zî, a venit barbatul ĭeĭ acas. Cînd a vazut că nu ĭe nevasta cu copii, a plîns cu maŕe amar. Întrăbînd pe tatal luĭ, ĭ-a spus:

— Am omorît-o, cum aĭ scris!

Ĭ-a arătat scrisoarea. Atunśĭ a venit sărvitoŕu la ĭel ş-a zîs:

— Nu plînźe, domnuĺe! Haĭ s-o cautăm, că nu am omorît-o.

Vorba aśeasta a fost sara. Ĭeĭ trăbuĭa să pĺeśe a dooa zî. În noaptea śeĭa a visat fata de-mparat că a veńit o fămĭeĭe şî ĭ-a spus: „mîńe d'e dimińeaţă va veni barbatul tĭăŭ şi te va luva acasă, şî v́eţ trai feriśiţ." Ĭea a zîs tot în vis: „Cum să traĭesc feriśită fară mîńi?" Fămĭeĭa a zîs: „Ĭată şî mîńiĺe taĺe." A dooa zî, cînd s-a pomeńit, s-a pomeńit cu mîńiĺe zdràv́eńe. Tot i s-a parut că ĭestă-n vis, cînd să uĭta la mîńĭ. Gînd'indu-să, a răd'icat mîńiĺe-n sus, mulţumind Maĭchi Domnuluĭ că ĭ-a dat mîńiĺe.

Peste puţîn t'imp, a v́eńit şî barbatul ĭeĭ cu sărvitoŕu ş-a gasît-o. Şî cînd a vazut-o cu mîńiĺe zdrav́eńe, n-a cŕezut că ĭestă ĭea. S-a-mbraţîşat, împreună cu copii miśĭ. În urmă ĭea a spus:

— Barbat'e, haĭ acas; acu să-ţ spun a cuĭ sînt! Ĭeŭ sînt fata împaratuluĭ, la caŕe aĭ fost la calarie. Să-ĭ faśem scrisoaŕe, să ńe-aşt'ept'e, că ńe vom duśe pĭacolo!

Barbatul ĭeĭ a răd'icat mîńiĺe-n sus, cînd a auzît ș-a zîs:

— Mulțumĭesc, Doamńe, că am lŭat de soțîĭe pe stapîna mĭea!

A trimĭes scrisoaŕe la-mparatu ca să-ĭ așt'ept'e în zîŭa cutaŕe. A șî mĭers scrisoarea la-mparatu.

Împaratu n-o maĭ avut rabdaŕe să vină ĭeĭ la ĭel ș-a pĺecat ĭel cu ostașĭ în caĺe șî ĭ-a-ntîmpinat în drum. A mĭers cu toț la palat, ĭar împărăt'easa s-a facut ńevăzută.

A facut maŕe v́esăĺie împaratu d'e bucurie șî a lăsat ṕe źińiriĺe sîăŭ șî ṕe fĭe-sa moșt'enitorĭ la palat.

1 ianuarie 1933
Ghĭorghe Vrab'et'e-Hamza, 66 ani,
Gornovița

421

Ungur'eanu la moară

Un unguŕean s-o dus la moară. Un rumîn o dzîs cătă ĭel:

— Mă, unguŕeńe, tu poț opri moara?

Unguŕeanu o dzîs:

— Am oprit o turmă dźĭ-o mie dźe oĭ, da să nu opŕesc o moară?

Unguŕeanu, cîn o vrut să stśea mora, o dat cu bîta-n pĭatră. Pe urmă a sarit cu craśi pe ĭea. Pĭatra l-o trîntśit pin moară, păn-o zburat dźe pe ĭea ș-o dat fuga pe ușa mori afară. Acolo a pus mîna pe śĭumag:

— Vino dźe luptă afară la poĭană, da nu-n cĺetu tău aśia!

19 iulie 1931
Mĭeilă Romańițoĭu, 49 ani,
Obîrșia

422

Negru-vodă şi Dans'ĭu Puşcarĭu

Satu ista ĭe dźe pe tśimpu lu Ńegru-vodă. Un strămoşĭ, Danśĭu Puşcarĭu, dźe f'elu luĭ dźin Zagaĭa-Mehed'zinţ, fiind ĭel în Zagaĭa acolo, a veńit Ńegru-vodă prib'eag fuźit dźe navalirile barbaŕe şî a spus că śińe sa gasăştśe să-l tracă-n Banat. Danśĭu Puşcarĭu l-a calauzît pan-aiśĭ în Vîru Paharńiculuĭ.

Acolo cîn a aźuns, a pus pe paharńicu să-l barbieriască. Barbierinu-l, paharńicu cîn a aźuns cu cuţîtu la gît, o dzîs:

— Stapîńe, dźe tŕeĭ ańĭ îţ sîrv́esc şî nu mĭ-aĭ dat sîmbria!

Ńegru-vodă a spus:

— Grab'eştśe dźe ma barbieŕeştśe, că-ţ platśesc acuşĭ!

Cîn a tśermenat cu barbieritu, ĭ-a spus:

— Măĭ baĭetśe, n-avusăşĭ cîn să maĭ śerĭ tu sîmbria la mińe dzecît tocma acuşi, cîn ĭeştśĭ cu cuţîtu la gîtu mĭeu şî ĭeŭ sîn prib'eag? Şî s-a pus dźe l-a tăĭat pe paharńic. Dźe-atunśĭ să traźe numele vîruluĭ altuĭa: Vîru Paharńiculuĭ.

Stramoşiu nostu o fost cîntîn dźin fluĭer lîngă vodă şî aŭ dzîs:

— Măria-ta, îm daţ hrisov pĭ-olatśiśile dźĭ-aiśia să fac sat.

Dînsu ĭ-o dat hrisov şî şĭ-au urmat drumu-naintśe spŕe Banat. Cînd aŭ aźuns la Śerna, întră źenţăĺe Bobotului, fiin locu atît dźe salbatśic, l-aŭ trecut în spatśe, ĺegat la oĭchĭ şî şĭ-au urmat drumu păn l-au tracut în Banat.

25. VII. 1930
Ghĭorghe Danśĭulescu, 66 ani,
Obîrşia-Cloşańĭ

423

Ńi să pov́estă că un domn a v́eńit la bordźeĭeĺe oamińilor dźin *Śiolcoviţa* şî a durmit acolo. A pŕetśins să-ĭ dźé o f'emĭeĭe, să doarmă cu ĭel. A durmit

noaptśea cu ĭea şî dźimińeaţa ĭel vŕea maĭ durmi S-a sculat f′emĭeĭa. Ĭea nu ştśia śińi-ĭ. V′ed′ea că-ĭ logofăt, boĭeŕ. Ĭ-a zîs luĭ:

„Scoală, corcof′etśe, că ratarì poroplendźeru!"

Ĭel s-a sculat şî a spus la oamińi, cu caŕe putśea taĭnui maĭ bińe, să aĭbă griză dźe ĭea, că a lasat un bob dźe margaritaŕ înt-un foaĺe dźe cîńe! Ĭeĭ a-ngrizît-o şî ĭea a nascut. A facut un copil curat şî frumos.

Cît a fost mitśitśel, l-a loat cu ĭeĭ la vitśe. Ĭel tótă zîua ĺe zudźeca pe citśe să mĭargă toatśe-n rînd, sa manînśe postaţă, să mĭargă frunt, să nu ramînă uńiĺe-n urmă şi altśeĺe naintśé. Cînd vеńia la amńĭaz să poposască şî ĭeĭ, să manînśe sĭobańi şî vitśiĺe să doarmă o ţîră, oameńi şad′ea p′e ĭarbă vеrd′e. Ĭel nu vŕea să şadă la masă fară scamn. Ĭeĭ să rîdźea dźe ĭel, da ĭel puńea śe puńea supt ĭel.

Tot aşa a dus-o pan-a ćrescut maĭ mariśel. Atunśĭ a loat un caş d′i la vitśe şî a pĺecat la Bucuŕeştśĭ. Dźĭ-aĭa i să zîśe Mirśea Śĭobanu, pintrucă a ćrescut la oĭ.

După śe l-a primit la Bucuŕeştśĭ, a chemat rudźiĺe luĭ să ĺe dźé un pamînt maĭ întśins. Ĭ-a dus la P′erĭ. Acolo ĭeŕea locu bun. Ĭeĭ ĭeŕea învaţaţ să sa culśe cu capu p′e o pĭatră, razîmaţ p′e coastă. A-nśeput să zîcă că lor nu ĺe plaśé, că pĺeacă dźĭ acolo:

„Sîrmana Śĭolcoviţa, încotro dadźeam capatîĭ aveam, da aiśĭ la P′erĭ, tot cu curu-n śeŕ!"

Or pĺecat dźĭ acolo ş-or veńit în Śĭolcoviţa. Mirśea tot o avut griză dźe ĭeĭ. L′ĭ-o facut o ocolńică a hotaruluĭ lor. L-o facut maŕe, maŕe răŭ. Ĭeĭ o vindut dźin ĭel maĭ tîrdzîŭ.

28 decembrie 1931
Ghĭorghe C. Grama, 67 ani,
Podźeńĭ

424

Balauru

La muntśeĺe Bou, acolo ĭestă un lac şî paduŕe maŕe dźe tot feĺiul. Balauru o fos la lac. P′e balaur îl chĭema Bou. Locuinţa luĭ o fos la lac acolo. Şî s-o

pus o ploaȋe; o ploȋat śinśȋ dźîȋe și dzîŭa șî noaptśea. Așa s-o muȋat pamîntu, ș-o pȋecat paduŕea-ntragă cu balaur cu tot, doborîn malu dźe paduŕe aproap'e dźe un sat, caŕe-ȋ dzîśe satu Rușca. Mȋergîn malu, l-aŭ cuprins dźi la zumatatśe către coadă.

Uńȋ-o statut malu, s-o-ntarit ș-o ramas dźi la zumatatśe către cap afară. Tŕeȋ dzîȋe și tŕeȋ nopț tot o ras cum raźe bou. Rușchȋeńi dźin satu Rușca n-aŭ cutśezat să să maȋ apropie. O ras păn-o murit. Cîn o murit, atunśȋ s-o apropiat oameńi cu frică.

23 iulie 1930
Il'ie Lazăr, 80 ani,
Cańiśȋa

425

Ȋorgovan

La muntśeȋe Bou o hală dźe balaur o fos șadzîn încovrigat p'e după ȋel. Așa ȋel în toatśe dzîȋeȋe o fos mîncîn cîtśe un copil dźe p'e la vitśe șî vițăȋ dźi la vaśȋ. Tot așa pană audźe un uriaș maŕe, caŕe să numȋa Ȋorgovan. Aśesta vorbi cată un om.

— Dźe uńe ȋeștśȋ, mă pŕetśińe?

— Dźi la muntśeȋe Bou.

— Śe-am audzît că ȋestă un ańimal maŕe, un balaur, caŕe vatămă lumȋa dźe copiȋ șî dźe vitśe.

— Ȋestă-n muntśe șî stă acolo. Stă ocoȋit pi după un cucuȋ. Todźéuna, cîn îȋ soaŕeȋe în mȋadzăzî, îșȋ capătă prada dźe cîtśȋ-un om!

— Mă, pŕetśińe, nu ȋeștśȋ bun, haȋda dźe-mȋ arată șî mńie undźe stă ańimalu îsta!

Mȋergîn șî aratînu-ȋ ańimalu — źeana ńeagră pi după muntśe — omu îsta-ȋ spusă:

— Nu ńe cut'edzăm a ńe apropia acu, pană la tśimpu cîn îȋ soaŕeȋe-n mȋadzădzî, că totdźéuna în tśimpu îsta-șȋ capătă prada, orȋ dźe cîtśȋ-un om, orȋ dźe cîtśe-o vită.

Ȋorgovan audzîn așa:

— Să staȋ mȋeŕeŭ, pŕetśińe, să nu tśe ulme. Să nu tśȋ-arăț în apropieŕe, pană nu viŭ ȋeŭ! Înt-una dźin dzîȋe, veńì Ȋorgovan calaŕe cu doȋ copoȋ, cu harcu șî

cu o sabie. Ĭel facu o groapă în apropieŕe, bagînu-să-n groapă cu copoĭ cu tot, lasîn calu-afară. Cîn aźunźe soaŕeĺe la amĭadz, balaurul o mişcat dźe miźloc. Şĭ-o rădźicat capu-n sus dźe o dźestanţîĭe maŕe, să-nţăĺeagă uńe s-a audzît glas dźe om.

Ĭorgovan vadzîndu-ĭ capu rădźicat, un cap rădźicat şî unsprădzéśe ńerădźicatśe — adźică doosprădźéśe capetśe —, ĭel o luat harcu la ochiŕe şĭ-o ţînut[1] bińe-n cap. Cîn o dat în cap, o rădźicat alt cap ş-o-ntśins-o la fugă. Ĭorgovan o slobozît copoi amîndoĭ, o ĭeşît dźin groapă şî s-o încaĺecat p'e cal şî l-o luat la goană. L-o gonit spŕe mĭadzădzî.

Aźungîn p'e apa Śerńi, aproap'e dźe Dunăŕe, aud o fată cîntîn. Ĭorgovan opŕeştśe calu ş-ascultă la fată, cu gîndu să tăĭnuĭe cu fata. Ĭorgovan o şî grait:

„Înśeată, Śernă, -nśeată,
S-aud glas dźe fată!"

Cîn dzîśea, o pĺecat un mal rău să cadă p'e ĭel. Ĭel dac-o vadzut c-o să cadă malu, să-l opŕească, o razîmat sabia dźe mal, în loc dźe proptă, şî tot o navalit după balaur, gońinu-l. Caŕe cap l-o rădźicat, să vadză śińe-l gońeştśe, pe ala l-o lovit cu harcu, pană la Dunăŕe. La Dunăŕe o fos avîn balauru gaură.

Acolo n-aŭ maĭ ramas dźecît un cap. Ala o scapat în gaură. Ĭel, pană n-a întra-n gaură, o grait:

— Ĭorgovańe, cît am fos dźe răŭ viŭ, dar cît o să fiŭ mort, c-o să mă fac muscă şî-o să-ţ manînśe calu!

— Şî tu tśe faśĭ muscă, da şî ĭeŭ fac catran şî-m ung calu, să nu poţ să faśĭ ńimic ńiśĭ cu aĭa!

Dźin balauru ăsta ĭe musca.

(Acelaşi)

426

Novas'i

La *Pŕegĺeda* o dat cu sapa un Novac să curmĭe muntśeĺe şî s-abată Śerna. Dîn cu sapa, o rupt o bucată dźin muntśe ş-o doborît-o spre rasarit, caŕe

[1] A ţinut direcţia.

să numeştse *Prăgşoru, Coasta Ranśi* şi *Crovu Maĭoruluĭ.*

Dźin muntśe, dźe sus, au dat c-o pĭatră dźe-azvîrĭitśé, o pĭatră cît o moară. O zvîrĭit-o-n ţară,-n *Blahńiţă,* ĭar după un Novac, caŕe Novaśi îştsĭa ĭeŕea unu-n ţară şî unu-n muntśe aiśĭ. Al dźin ţară o furat clăiĭe dźe grîŭ şî lĭ-o adus la al dźin munţ. La *Vîru Ĭuţî* ĭestă area Novacului, undzĭ-o fos tŕeĭerîn grîu.

(Acelaşi)

427

Traĭan şî Dz'es'ebal

Traĭan avîn luptă cu Dźeśebal — Traĭan ŕeźe la papa dźe Roma, Dźeśebal ŕeźeĭe daśilor — s-o luptat şî nu s-o razbit. Aşa Traĭan śe s-o gîndźit?

— O să mă-mpăc cu Dźeśebal!

Graì dźin gură cătă Dźeśebal:

— Ĭa să ńe-mpacăm!

Împacînu-să, dzîsă Traĭan cătă Dźeśebal:

— Haĭ la papa dźe Roma, cu toată armata tîa să petŕéśem paśea! Tu la mińe şî ĭeŭ la tśińe!

Mĭergîn Dźeśebal cu toată armata la papa dźe Roma, aŭ p'etŕecut paśea. Dźeśebal dzîsă:

— Haĭ acu tu la mińe, să p'etŕéśem la mińe!

Veńin Traĭan la Dźeśebal în p'etŕeśeŕe, împartśe armata-n cfartśel, la toatśe căşiĭe cîtśĭ-un soldat. Dă ordźin sîcŕet armatśi luĭ:

— V-aţ împarţît în cfartśel, la toată casa cîtśĭ-un om. La noaptśe toţ soldaţî să va omorîţ gazda, să lasaţ numa muĭeŕea!

Ĭeĭ ş-o omorît gazdźeĭe noaptśea.

Au ramas numai fămeiĭe daśilor.

Rumîńi, aduşi dźe Traĭan, aŭ ramas ca barbaţ la fămeiĭe daśilor.

Dźeśebal vadzîn aşa înşalatură, aŭ tras sabia dźin tśească ş-aŭ pus-o cu maruncheĭe-n pamînt şî cu vîru-n sus. Punîn burta-n vîru săbii s-a lasat în ĭea şî s-a źunghiat sîngur cu sabia luĭ, că s-o vadzut înşalat.

(Acelaşi)

428

Tudor şi Ĭancu Jîĭanu

Tudur mĭergîn cu logoda la sora lu Ĭancu Jîĭanu şî stîn la p'etŕeśeŕe, fata avîn poftă să ĭasă pĭ afară, cîn o ĭeşît afară, doborîn p'e scară, fanarîoţî pitśiţ la scară o rapit-o ş-o dat-o-n mînă la ailalţ fanarîoţ. Śe să facă Tudur Vladźimiŕescu? Pľeacă acas şî ramîn toatśe źos. Ĭancu Jîĭanu pľeacă dźi-acas, ducînu-să la oraş. Ĭel cîn s-a napoĭat acas, audźe dźin urmă o gură plîngîn şî vaĭetînu-să. Sa uĭtă şî védźe o fămeĭe mĭergîn fiecum. Aştśeaptă cu calu.

— Uńe tśe duśĭ, fămeĭe, şî dźe uńe vińĭ?

— Am scapat, c-am fost robită la turc. Acuma am scapat şî ma duc acas.

— Dźe uńe ĭeştśĭ?

— Dźi p'e Jîĭ. Sîn sora lu Ĭancu Jîĭanu.

— Apăĭ, cum s-o-ntîmplat?

— O veńit Tudur Vladźimiŕescu la logodă la mińe. Ĭeĭ p'etŕecîn, ĭeŭ am audzît afară un om milog: „śe să facă un milog ca ĭel!“ Am ĭeşît afară să văd śińi-ĭ. Milogu m-a lŭat în braţă şî m-o lapadat în mîńiľe fanarîoţîlor alorlalţ.

Ĭancu o pľecat atunśĭ după fanarîoţ şî după turśĭ. Pľecă-n codru cu numĭe dźe haĭduc. Îmblîn ĭel numaĭ sîngur după fanarîoţ, necazît dźin soru-sa, l-o prins potśeŕea lu Caraźea şî l-o dus la Caraźea. Ĭel o grait dźin gură:

— Dă-m voĭe să cînt cu tovarăşî mĭeĭ în rînd! S-o apucat dźe cîntat:

Întristat, p'e gîndurĭ pus,
Apucaĭ pe dźeal în sus.
Ochi-ndarăt mĭ-am întors.
Ma uĭtaĭ pe lunśĭ în źos,
Vazuĭ oamińi arînd,
Toţ cu pluguriľe-ń rînd.
Numaĭ pluguľeţu mĭeŭ,
L-o blastamat Dumńedzăŭ,
Vaĭ răŭ ursatu dźe ĭeŭ!
Plugu şédźe su păŕétśe,
Siocîltśeĭeľe taĭatśe!
Ş-am umblat dźe m-am rugat

Dźe chebur și dźe bogat
Și dźe cańe-aŭ boĭ ș-argat,
Ca să-m dźea boi-nt-un śeas,
Să-m ar și ĭeŭ vŕeun pas.
În zadar că m-am rugat,
Că-n samă nu m-o bagat.
Atunśĭ ma gîndźiĭ și ĭeŭ
Și dzîsăĭ în gîndu mĭeŭ:
Da-vo bunu Dumńedzăŭ,
Să umbĺe și plugu mĭeŭ,
Sabia să mĭ-o fac plug,
Pistoaĺeĺe să le-nźug,
Flinta, ĭataganu lung.
Să pun înt-o partśe f'es
Și la culmĭe să ĭes
Și să trag o brazdă lungă
Măĭ dźin vîrfu dźealuluĭ,
Pin ușa bogatuluĭ.
Să ĭéŭ pe bogat ĺegat
Și să-l źudźec în valśea
Cu sfînta dźe sabia mĭea!
Și să-l źudźec la turugă
Cu a sfîntă dźe maśĭucă!
Să-ĭ fac capu ca bumbacu
Și miźlocu ca cońocu
Și spinańea ca tambucu,
Să vadă śińi-ĭ haĭducu!

(Același)

429

Cîn a veńit împaratu Traĭan, veńin în țară, ca să d'é pamîntu la soldați luĭ, a ťrecut la Bala-d'e-Sus și a mĭers în hotaru Văĭeńĭ. D'ĭ-acolo a-ntors la Samarińeșt'ĭ. Ťrecîn prin apa Bĭeĺi-d'e-Jos, a ĭeșît
5 baĺe alb'e după copit'eĺe cailor. A dzîs:
— Śe baĺe sînt aşt'ĭa?
— Baĺe d'e p'eșt'e, împarat'e?
Di-aiśĭ i să dzîśe satuluĭ *Bala*.

4 august 1930,
G. Șot'ea, 82 ani,
Bala-d'e-Jos

430

Solar'u şî ungur'eanu

Un solaŕ (d'e umblă cu caru cu saŕe) o pl̆ecat cu caru cu saŕe ş-o fạcut o mạmạligă ş-o pus o ţîră saŕe. Un unguŕean o veńit.

— Măĭ, śe pusăşĭ tu-n mạmạligă?

— Pusăĭ saŕe.

Cîn o gatit solaŕu mạmạliga, o śerut ungureanu:

— Dă-m, mă, şî mie o ţîră să văd şî ĭeŭ cum îĭ!

O vadzut că-ĭ dulśe bińe. Unguŕeanu o dzîs:

— Mă, dă-m mie caru cu saŕe. Ĭeu-ţ daŭ turma mĭé d'e oĭ p'entu saŕe.

Solaŕu o luat oil̆e şî ĭ-o dat saŕea.

Unguŕeanu s-o pus ş-o fạcut o mạmạligă numa cu saŕe. Cîn o mîncat i s-o fạcut gura pungă; nu maĭ put'ea d'e morîgă! O lŭat caru şî l-o suit înt-un d'eal.

— Mă frat'e-mĭo, să-ĭ daĭ drumu d'in śĭoacă — o dzîs cătă altu — că mă ţîn ĭeŭ cu furca d'e fĭer la ĭel.

Cîn o pl̆ecat caru din vîru d'ealului, l-o fạcut pozdărĭ pe unguŕean.

18 iulie 1931
Costain Morăga, 68 ani,
Pad'eş

431

Tudur

Tudur o fost bagat slugă la Glogov́eanu. Glogov́eanu avea un baĭat măĭ vechĭu. Tudur ĭeŕea d'e noŭ la ĭel. L-o chemat Glogov́eanu ş-o dzîs: Tuduŕe, tu cu baĭatŭ mĭeŭ, să vă duśeţ în Ţara Nemţască să vind'eţ vit'el̆e ăşt'ia. Băgaţ d'e samă să l'e duśeţ la grofu cutaŕe, că ĭeŭ am luat „papară" — arvună — aşa-ĭ dzîśea.

Mĭergîn, baĭatu al mai vechĭu dzîśe: „Tuduŕe, să staĭ dŕept, să puńĭ mîńil̆e-n pĭept". Atunśĭ Tudur, o statut tomna aşa. Dzîśe: „Ĭot'e acuma să vind'em

vit'ele p'e drum, că ńe vin bańi măi mulţ!". Tudur o răspuns: „Cum vŕei, ieŭ nu ies d'in cuvînt".

O veńit un alt grof şî li-o dat mai mulţ bańi. După śe o lŭat bańi — cîte o sută de galbińi fiecare — Tudur o veńit dŕept la stăpîn ş-o adus bańi toţ. O oprit numa suta de galbińi, śi-o ieşît mai mult.

Glogoveanu o dzîs. „Tuduŕe, să t'e duśi cu cocoana mié la boieru cutaŕe". Tudur o dus-o acolo, ş-o şadzut ca tŕei śeasuri înt-o cîmpie. Vădzîn că nu mai vine nimińia la iel, o sundat śeva şî s-o-ntors napoi. L-o-ntrăbat Glogoveanu: „Tuduŕe, śe-i cu t'ine, de n-adusăşi cocoana-n trăsură?"

— Dom'le, ie un răŭ maŕe, dar mi-e frică să-ţ spun.

— Trăbuie să-m spuńi!

— Cocoana dumitale ieŕea cu boieru. Să profita boieru ăla d'e iea!

— Cum, şt'ii tu?

— Dacă vŕei, t'e duc la iel.

O dus pe boier ş-o vadzut faptu cum ieŕea. Acu boieru o luat în d'e bińe p'e Tudur.

Băiatu al vechiu întrabă p'e boier: „Cum p'e Tudur îl ai în d'e bińe, că veńi alatăieri şî ieu-s mai vechiu. Ia-uit'e śi-o facut Tudur, cîn l-ai mînat în Ţara Ńemţască! L-întrabă boieru: „Śi-o facut?"

— N-a vrut să miargă la grofu, caŕe ńi-ai mînat cu vit'ele şî le-a vîndut la altu!

Glogoveanu numaidecît l-o chemat pe Tudur. Dzîśe: „Bińe, Tudure, d'e śe-ai calcat ord'inu mieŭ şî n-ai dus vit'ele uńe ţ-am dzîs ieŭ?" Atunśi Tudur răspund'e: „Domnule, m-a pus cu mîńile-n piept ş-am jurat dŕept ca să nu spun. Am adus bani toţ şî ńe-a ramas la fiecaŕe cît'e o sută de galbińi".

Atunśi Tudur numaid'ecît d'in răpeźuńe i-o tras o palmă baiatului alui vechiu. Boieru o dzîs: „D'i śe faśi, Tudure, aşa"?

— Mi-o mîncat viiaţa, domnule!

Băiatu ăla al vechiu l-o reclamat la Bucuŕeşt'i. Tudur s-o dus la prośes. Boieri să n-audă d'e iel, că să t'emea d'e iel. Iel s-o tot vaitat cătră toţ domńi, priet'eńi lui, care aŕea acolo. Toţ i-o spus: „Bagă d'e samă că boieri t'e condamnă pe viiaţă, că n-au ochi să t'e vadă. Numa o doamnă dac-o put'ea cumva să t'e scăpe!"

Ĭel s-o dus la doamna aĭa ș-o-ńseput să plîngă șî să-ĭ sarut'e poaĭeĺe șî ĭ-o spus faptu tot, cum ĭest'e ĭel. Doamna ĭ-o spus:

— Tu ĭeșt'ĭ, Tuduŕe?

— Ĭeŭ sînt!

Dzîśe! „Ĭeŭ o să śerc acuma. Bagă d'e samă să t'e schimbĭ în haĭńe, că boĭeri din d'ivan n-aŭ ochĭ să t'e vadă!

Doamna s-o dus la d'ivan pentru Tudur ș-a dzîs cătă d'ivan:

— Ascultă, vă śer un cuvînt d'e unoaŕe. Dacă-m promităț, vă spun; dacă nu, nu vă spun.

D'ivanu o dzîs „Trăbuĭe să ńe spuńĭ!“ Doamna o răspuns:

„Nu vă śer avéŕe, d'ecît un cuvînt d'e unoaŕe. D'ivanu o spus: „Bińe, să șt'i că-ț faśém!“

— Vă rog, dimińeață să-m daț pe Tudur afară.

Divanu o dzîs atunśĭ: „O, Doamńe, ńe-nșalașĭ, că cu Tudur aveam tŕeabă.“ Ĭea o spus: „Acum mĭ-aț promis, nu maĭ să-ntoarśe.“ D'imińeața, o șî achitat pe Tudur d'i la prośes.

Tudur o pĺecat ș-o veńit la Gorj. Maĭ avea ĭel un tovarăș, un pandur de-al luĭ ș-o strîgat la ĭel: „Ĭeŭ vin d'i la Bucuŕeșt'ĭ d'i la prośes; să-mĭ aduśĭ śeva d'e mîncaŕe, că nu maĭ pośĭ d'e foamĭe“.

— Uńe să-ț aduc d'emîncaŕe?

Tudur o dzîs: „În śioaca aĭa!“

Cînd o veńit panduru cu mîncaŕea, Tudur plecasă d'e la locu aśela, să vadă dacă vińe numa ĭel, or maĭ vińe cu śińeva. Atunśia l-a vadzut sîngur șî l-o strîgat: „Vino-ncoaśia!“ După śe o mîncat, ĭ-o spus: „Bagă d'e samă să-ț faśĭ śetat'e bună. Pandurĭ aĭ d'e ajuns? Ĭel o răspuns că aŕe.

— Vedz că ĭeŭ mĭer la plaĭu Cloșeńĭ. Dacă ĭeŭ oĭ put'ea să-ĭ razb'esc p'e turśĭ șî gŕeśĭ, atunśĭ tu, dacă o veńi la t'ińe șî n-aĭ put'ea să-ĭ înfrînźĭ (să-ĭ dùduĭ), ĭeŭ oĭ veńi să t'e apăr. Ĭeŭ ramîn vataf al plaĭuluĭ șî tu ramîńi aźutoŕ al mĭeŭ!

Tudur, cîn o veńit, o gasît p'e capitanu Gîrbea, facusă met'erìzu în lunca Pad'eșuluĭ. Cînd o veńit, ĭ-o placut lu Tudur ș-o așadzat panduri în met'eriz. L'e-a spus la pandurĭ: „Bagaț d'e samă că acu pică turśi șî gŕeśi.“ P'estă puțîn timp o șî picat oșt'iŕea d'e gŕeśĭ cu turśĭ. Cîn ĭ-o vadzut, o strîgat la pandurĭ:

„Ĭot'e-ĭ, haĭ pe ĭeĭ!“ O-nśeput a traźe focurĭ una-ntr-una.

Înfrîngînu-ĭ napoĭ v-o cîța, uńi turśĭ îĭ lŭasă pi d'e lăturĭ, pi la spinaŕea lu Tudur; ćred'ea că-l înșală p'e Tudur. Tudur o comandat ș-o-ntors panduri ai d'i la mijlocu met'erizuluĭ la spat'e și ĭ-aŭ înfrînt șî p-aăĭa. Ĭ-a gońit pănă-n Cheia, la Glogov̆eanu, la vaľe, la strîmtură.

Întorcînu-să ĭar răpid'e la met'eriz, o-nśeput să găsască răniț p'e ḁpa Motruluĭ. O-nśeput să-ĭ caute. O gasît chĭar fămĭeĭ îmbrăcat'e ostășășt'e. Numaĭd'ecît după śe s-o ŕegulat ĭel, o trăcut la *Săŭca,* la Gorj, la tovarășu caŕe vorbisă cu ĭel să-l ajut'e. O gasît pe tovarășu luĭ batînu-să cu gŕeśi șî cu turśi. Numaĭd'ecît o ajutat Tudur șî ĭ-o biruit șî p'e aăĭa. Atunśĭ ĭ-o spus: „Să șt'iĭ acu că t'ĭ-am ajutat. Ramîn vataf al plaĭuluĭ!“

(Același)

432

Tudor Vlad'imiŕescu, caŕe a fost domn p'e țara noastă, atunśĭ, a avut casă uńe-ĭ primḁria. Vŕea să facă mînḁstîŕe în Vîrfu Bolduluĭ. Mosu mĭeŭ spuńea că a avut bańi băgaț p'e aśia.

S-a bḁtut șî ĭel cu turśi. L-a razbit turśi, l-a pridud'it. Turśi a ĭeșît atunśĭ păn la muntśe. Gońia după panduri lu Tudor, după śe-l stînsăsă p'e ĭel.

28 august 1933
Mieilă Śica, 82 ani,
Cloșańĭ

433

Din timpu lui Tudor Vladimirescu

Dzîśe că cloșe̥ni fuśiț pin găurĭ să uĭta după turśĭ. Un pandur venisă maĭ pe urmă. Lŭasă rachiŭ într-o troacă, să-mbătasă, lŭasă troaca pe pușcă șî merźea șî ĭel, după panduri ailaț, la Fîntîńele.

L-aŭ aźuns turśi șî i-o taĭat capu. Troaca a sărit într-o parte șî capu-n ailaltă. Ĭel o scos sabia ș-o-ns'eput fară cap să vîjîĭe cu ĭea, pănă o cadzut în apă. Saria sînźele de-un stînjin, ca cînd aĭ da cu prișcopaĭa!

1931, iulie 16
I'on Vintilescu, 42 ani[1],
Cloșenĭ

434

Să dzîśe că pe Cloșca șî Crișan ĭ-o prins unguri în Peștera vaśilor. Acolò o fost șî țoalele lu Tudor băgat'e. Un chĭeĭeŕ de-aĭ lu Tudor, Malaĭeș, o pus mîńiľe turśi pe ĭel șî l-o-ntrăbat de lucrurile lu Tudor. Ĭel s-o băgat în găurĭ ș-o ieșît pe altă part'e. Turśi o stat la gura găuri treĭ dzîle. Ĭel o fuźit în Ungaria. La doozăśĭ de anĭ o venit înapoĭ.

(Același)

435

Iśe că unguri, acu doo sute de anĭ, o mînat husarĭ împlătoșaț în fer să bată pe turśĭ. Ĭ-o ajuns pe turśĭ la mînăstîrĭa Orezu. Cînd aŭ venit, aŭ mers pe Motru săc. Aŭ lŭat un cazan cu banĭ pradă șî l-o adus cu caru păn la Furca Motruluĭ. Atunśĭ nu să numĭa satu Cloșenĭ.

(Același)

---

[1] Oamenii îl poreclesc „Ostronomu", pentru că îi place discuția și povestește „cît'e în lună și-n soaŕe".

ORAŢII DE NUNTĂ

436`

436

Colocaşîil'e nunţî

— Bună dźimińeaţa,
Bună dźimińeaţa, boĭerĭ dumńĭavoastă?
— Śińe sîntśeţ dumńĭavoastă,
Ca să ńe lŭaţ sama noastă?
— Noĭ sîntśem oameńĭ domńeştśĭ
Şî cu-mparatu trimĭeşĭ.
Am veńit la curţîĺe dumńĭavoastă,
C-am auzît c-aveţ o floriśică frumoasă
Şî dragostoasă,
Cańe nu rodźeştśe,
Nu-mpup'eştśe,
Nu-nflureştśe,
Niśĭ pamîntu nu-ĭ prieştśe,
Dźin contră să ofiĺeştśe!
Vŕem s-o lom la curţîĺe noastśe,
C-acolo să-mpup'ească,
Să-nflurească,
Pamîntu să-ĭ priĭască,
Să nu să ofiĺească!
Am porńit prin munţ, prin stînśĭ,
Păn v-am ńimerit aiśĭ,
Bin, chiotśin,
Dźin pistoaĺe trosńin,
Cai rînchezîn
Pe nărĭ flăcărĭ dźe foc varsîn
Şî la curţîĺe dumńĭavoastă oprin!
Floriśica să nĭ-o daţ,
Că dźi la noĭ n-o scapaţ!
Noĭ aṽem tîrnăcoape dźe arźint,

S-o scoatśem dźĭ-ar fi chĭar în pamînt!
S-o scoatśem cu radaśină,
S-o sadźim la împaratu nostu în gradźină!

Dumńĭavoastă ńe credźeț p'e noĭ că sînt'em oameńĭ tîlharĭ? Noĭ nu, că av́em șî firman dźi la-mpărățîĭe scris, chĭar cu peśetśie. Vă rugăm dźe loc să ńe daț răspuns!

— Răspunsu nostu ĭestă: așa să fie!

Șasă pahară dźe vin,
Șasă marhamĭe dźe in,
Cusutśe cu fluturĭ șî cu arńiźĭ,
Dźe cańe să găsăsc pĭ-aiśĭ!
Fie șî dźestrămătură,
Să fie cu voĭe bună.
Să fie dźĭ-aiśĭ dźin casă,
Dźi la śinstîta mińeasă.
Să nu fie dźi la v́eśińĭ,
Ca să pațîm vrĭo rușîńe,
Ca să fie śinstśea noastă
Șî ocara dumńĭavoastă!
Vă maĭ rugăm să ne aduśeț
Un ṕreot cu barba fus,
Să ne dźea curîn raspuns.
Ĭară nu cu barba rară,
Să ne țîĭe pănă-n sară.
Socruĺe,
V'edźem c-av́eț lautarĭ.
Larziț casa,
Întśindźeț masa
C-a sosît împaratu, îndată,
Cu ostśińea luĭ toată,
O sută śinzăśĭ șî śinśĭ dźe voińiśĭ,
Cu f'ețăĺe aĺese,
Cu mîńeśiĺe sumĭese.
Noĭ am maĭ sta,
V-am ura.

N-av́em jos p'e śe ńe da!
Că nu sîntśem śĭobańĭ dźi la oĭ,
Să dźescăl̆ecăm în noroĭ.
Noĭ sîntśem boĭerĭ marĭ.
Noo să ne daţ scamńe dźĭ-arźint,
Să dźescăl̆ecăm aiśĭ p'e pamînt!

4 august 1930
I'on Cuşmul'escu, 45 ani,
Cîrşu

BOCETE

(437 — 466)

437

Zoril'e

Cocosăĭ ńegri cîntară,
Zorĭ alb'e ca sa varsară.
Zorilor, surorilor,
Nu pripiŕeţ a zori,
Pan Ghĭorghe să vo gatśi.
S-o gatśi, s-o-mpodobi,
Cu podoab'e dźe arźint,
Că pĺeacă dźi p'e pamînt.
Cu podoab'e dźe matasă,
Pĺeacă dźi la ĭel dźĭ-acasă,
Dźint-o ţară-nt-altă ţară,
Dźint-o lumĭe-nt-altă lumĭe!
Scară dźe śeară-ţ vo faśe,
La Dumńedzăŭ s-o sui.
Dumńedzăŭ cîn îl v́edźea,
Dźe mîna dźiŕeaptă-l lŭa-ră[1].
Sî scamn dźe aur îĭ da-ră
Sî frumos îl zudźeca-ră
Sî bună partśe-ĭ faśea-ră.
Cît cu spatśiĺe-l luva-ră,
Pînă-n zîmţ îl asadza-ră.
Rasîărĭ soaŕe sorioaŕe,
Dźe ĭé zoriĺe-m piśioaŕe!

*

Taĭcuĺe, taĭcuĺe
Scoală dźe tśe spală,
P'e faţă, p'e braţă,

[1] Suf. *ră* — se întrebuinţează pentru uşurinţa cînteculu.

P'e mîińĭ pană-n coatśe,
P'e oasăĺe toatśe,
Dźe fiorĭ dźe moartśe.
Trandafiruĺe, trandafiruĺe,
Foĭunfiruĺe,
Śe n-aĭ înflurit,
Ĭară dźĭazńeață,
Ca ĭerĭ dźimińeață?
Că n-am putut,
Cristos m-o śerut
Sî bruma o cadzut
Sî m-am of'eĺit
Sî m-am brumait
Sî n-am înflorit
Ĭară dźĭazńeață,
Ca ĭerĭ dźimińeață!
Caĺea śĭ-aĭ pĺecat,
Să ĭeĭ sama bińe,
Ĭar să nu apuśĭ
La mîna stîngă,
Că ț-ă caĺea strîmbă;
La mîna dźiŕeaptă,
Că-ĭ caĺea curată,
Cu ĺlorĭ samanată,
Florĭ dźe toatśe florĭ.
Floaŕe dźe briboĭ,
Mata să nu ĭeĭ,
Că viĭ brib'eźì!
Sî n-aĭ maĭ v́eńì!
Dar mata să ĭeĭ,
Floaŕe romọńìță,
Că-ĭ mai dźe ćredźință,
Floaŕe busuĭoc,
Că-ĭ cu dor, cu foc!
Dźĭ-acolo-naintśe,
La ĺină fîntînă,
Îț vo maĭ ĭesî-ŕe,
O zînă batrînă,
Cu condźeĭu-n mînă,
Cu hîrtśia-ntr-alta.
Dźe ĭea să tśe roźĭ,
Tśe scrie la bińe,
C-acolo s-o dus
Baĭeț tśińeŕeĭ,

Carĭ-o maĭ ramas
Oasăĺe dźe ĭeĭ!
Colo ĭar s-o dus
Oamińĭ vrîsńiśeĭ,
Carĭ-o maĭ ramas
Ńev́estă dźe ĭeĭ!
S-acolo s-o dus
Sî copilas miśĭ,
Dźi-o maĭ ramas
L'eagăńe dźe ĭeĭ!
S-acolo s-o dus
Ńev́estă tśińeŕeĺe,
Dźĭ-o maĭ ramas
Copii dźe ĭéĺe!
Taĭcuĺe, taĭcuĺe,
Tśe rugăm cu sîătśe,
Să ńe ĭerţ p'e toatśe,
Că ţ-om fi vorbit
Śe n-o trabuit;
Tśĭ-om fi nacazît.
Taĭcuĺe, taĭcuĺe,
Da śe sădz sî taśi?
Or ţ-ă gura-nchisă,
Or ţ-ă ĺimba prinsă,
Or nu ńe cunoştśĭ?
Că nu sîntśem strińe,
Sî-s nora mataĺe,
Taĭcă, sî cumnatśe.
Taĭcuĺe, taĭcuĺe,
Scoală dźe tśe uĭtă,
Acum să gatśesc,
Tot pintru mataĺe,
Taĭcuĺe, taĭcuĺe!

26 decembrie 1931
Domńica Haralambíe Paul'escu, **35 ani,**
Şi Maria M. Popescu, 50 ani,
Gorńenţ

438

La sul'iţă

Braduĺe, braduĺe,
Śińĭ ţ-o porînśit,
Dźe mĭ-aĭ doborît,

Dźi la loc pĭetros,
La loc udźilos (mîrvilos),
Dźin ińimă dźe crîng,
În mizloc dźe cîmp?
Ghĭorghe-o porînśit,
Dźe mĭ-am doborît,
Dźi la loc pĭetros,
La loc udźilos,
Dźin ińimă dźe crîng,
În mizloc dźe cîmp!
P'e ĭel să-l umbŕesc,
Să nu-l putradzăsc,
Că-ĭ pacat dźe ĭel
Că-ĭ om tśińeŕel!

(Aceleaşi)

439

La l'emn

L'emnuĺe, ĺemnuţ,
Śińĭ, ţ-o porînśit,
Dźe mĭ-aĭ doborît,
Dźi la loc dźe crîng,
În mizloc dźe cîmp?
Ghĭorghe-o porînśit,
Ĭeŭ dźi-am doborît,
Dźi la loc pĭetros,
La loc udźilos (mîrvilos).
Scoală, taĭcă, scoală,
Scoală dźe tśe roagă
Dźe aĭ dulgheŕeĭ,
Casuţă să-ţ facă
Cu nouă f'eŕeştśĭ,
Cu nouă usîţă.
P'e una să-ţ vină
Miros dźe bucatśe,
Noĭ cîn om trimĭetśe.
P'e una să-ţ vină
Mirosu dźe florĭ.

P'e una să-ţ vină
Dor dźi la copiĭ.
P'e una să-ţ vină
Dor dźi la nurorĭ.
P'e una să-ţ vină
Dor dźi la fraţ.
P'e una să-ţ vină
Dor dźi la cumnatśe.
Scoală, taĭcă, scoală,
Dźe ĭé-ţ dzîŭa bună
Dźi l-aĭ mataĺe copiĭ,
Taĭcă, sî dźi la nurorĭ,
Dźi la gradźina cu florĭ,
Dźi la strińĭ, dźi la v́eśińĭ,
Taĭcă, că ĭeştśĭ p'e pĺecaŕe
Taĭcă, sî p'e dźesparţaŕe.

(Aceleaşi)

440

La groapă

Pamîntśe, pamîntśe,
Dźĭ-acum înaintśe
Să ńe fiĭ parintśe!
Pamîntśe, pamîntśe,
Să tśe las usor
P'e al lu Ghĭorghe trupsor;
Să nu tśe grab'eştśĭ,
Să mi-l putradzăştśĭ!
Pamîntśe, pamîntśe,
Să tśe las usor
Pĭ-aĺe luĭ ostśĭoaŕe,
Usuŕel ca pana
Sî moaĺe ca lîna;
Să nu tśe grab'eştśĭ,
Să mi-l putrạdzăştśĭ!

(Aceleaşi)

441

La bisărică

Bucură-tśe, mînastîŕe,
Că frumos plocon îț vińe;
Nu vińe să vacuĭască
Sî vińe să putradzască!

(Aceleași)

442

Zoril'e

Cocosăĭ ńegri cîntară,
Zoriĺe că sa varsară.
Zorilor, surorilor,
~~Nu pripiŕeț~~ a zori,
Pană Ĭancu s-o gatśi.
S-o gatśit, s-o-mpodobit
Cu podoab'e dźe matasă,
C-o pĺecat dźi la ĭel dźĭ-acasă,
Cu podoab'e dźe arźint,
C-o pĺecat dźi p'e pamînt,
Uńe n-am fost dźe cîn sînt;
Că p'e mińĭ m-aștśeată
Cu fîcĺiĭ aprinsă,
Cu pahară pĺińe,
Tot luĭ să-ĭ închińe!
Ĭa ĭes pan-afară,
Dźe tśe uĭtă-n zaŕe.
În curtśea dumitaĺe,
Sus la rasarit,
Ĭ-un pom înfrundzît,
Cu frundza maruntă,
Cu umbra ratundă.
Dar la umbra luĭ,
Śińe sa umbŕeștśe?
O zînă batrînă,
Cu condźeĭu-n mînă!
Ĭea sădźe sî scrie

Sî strîgă la toţ:
— Răŭ mĭ-aĭ zabavit
Dźe n-aĭ maĭ veńit?
— La zîăl̦e-am pravit!
Cîn tu aĭ veńit,
Hîrtśia s-o-împlut,
Condźeĭu s-o frînt,
Śerńeala-o varsat,
Sufl̦etu-o zburat,
Sus la Iristos,
Că-ĭ locu frumos,
Că p'e ĭel l-aştśeată,
Ĭar cu mĭesă-ntśinsă,
Cu fîcl̦iĭ aprinsă!
Rasărĭ, soańe, fraţîĭoańe,
Dźe ié śeaţa muntśiluĭ,
Sî pulburu drumuluĭ.
Ĭancu, cîn o pl̦ecat,
Ţoalil̦e l̦ĭ-o răurat,
Obraźĭoru-o pulbărat.
Ĭancul̦e, Ĭancul̦e,
Ĭes pan afară,
Dźe tśe uĭtă-n zańe.
În curtśea dumital̦e,
Śe mĭ-o tabarît?
Un pîlc dźe golîmbĭ
Sî nu-s golîmb'eĭ
Fraţîĭori tîăĭ,
Marĭ sî micutśeĭ,
Tśe dźesparţ dźe ĭeĭ!
Ĭancul̦e, Ĭancul̦e,
Ĭa ĭes pan afară,
Dźe tśe uĭtă-n zańe.
În curtśea dumital̦e
Śe mĭ-o tabarît?
Un pîlc dźe golîmb'e
Sî nu-s golîmb'el̦e,
Al̦e surońèl̦e,
Cu foc sî cu zîăl̦e
Sî cu lacramĭel̦e,
Tśe dźesparţ dźe ĭel̦e!
Al̦e verisoańe,
Al̦e v́eśińel̦e,
Tśe dźesparţ dźe ĭel̦e!
— Taśĭ, v́eśină, taśĭ,

Taśĭ nu mai cînta,
Cîntśic fară zîăĺe
Fără lacramĭeĺe
Că p'e mińe ańe
Śińe ma cînta:
Tot mumiţa mĭea,
Aĺe surońeĺe
S-aĺe ńemureĺe.
Cu foc sî cu zîăĺe
Ma dźespart dźe ĭeĺe!
— Ĭancuĺe, Ĭancuĺe,
Boisori tîăĭ,
Cîn or audzî,
Coarńiĺe s-or frînźe,
Pe tśińĭ tśe vo plînźe!
Păru l-or śerńi,
Pe tśińĭ tśe vo zaĺi!

24 decembrie 1931
Ilena Maga, 60 ani,
Gornoviţa

443

Bucură-tśe mînastîńe,
Că frumos plocon îţ vińe!
Nu vińe sa vacuĭască,
Dar vińe sa putrădzască.
Dumńidzău̯ ĭe ca un sfînt,
Şă dobóră pe pamînt.
Îm détśe cheĭa dźĭ-arźint,
Dźescuĭaĭ sî ma uĭtaĭ,
Ma uĭtaĭ în vaĺe-n raĭ.
Śe vadzuĭ ma-nspaĭmîntaĭ!
Vadzuĭ oamińĭ spov́edźiţ,
Parc-area pomĭ înfluriţ!
Vadzuĭ sî ńespov́edźiţ,
Parc-area buştśeńĭ pîrĺiţ!

19 iulie 1931
Paraschiva Vasîl'e Vladu, 32 ani,
Obîrşia

444

Fir dz'e trandafir

— Firuĺe, firuĺe,
Da śe tśĭ-aĭ ĺemńit,
Dźe n-aĭ înfluŕit,
Ĭar sî dźĭazńeaţă,
Ca ĭerĭ dźimińeaţă?
— Ĭeŭ mârĭ gŕez ĺi-am prăvit,
Pănă cutaŕe s-o dźesparţît,
Dźi la mumă, dźi la tată,
Dźi la fraţ, dźi la suorĭ,
Dźi la gradźina cu florĭ,
Dźi la lumĭa albă toată,
Dźi la vîntu cu racorĭ,
Dźi la apă mĭergatoaŕe,
Dźi la pasarĭ zburatoaŕe!

(Aceeaşi)

445

Al braduluĭ

— Bradźe, fratśe bradźe,
Śińe ţ-a criśit,
Dźe mĭ-aĭ doborît?
— Cutaŕe mĭ-a criśit,
Dźe mĭ-am doborît,
Dźi la loc pĭetros,
La loc udźilos;
Dźin bradzî aĭ mulţ,
Dźin bradzî aĭ marunţ.
Coaza mĭ-a luvat-o,
Frundza mĭ-a schimbat-o;
Sus la vîrfuŕeĺe,
Chiţ dźe floriśele;

Zos maĭ la mizloc,
Chiţ dźe busuĭoc;
Zos la radaśină,
Briboĭ cu tamîĭe!

29 decembrie 1931
Maria N. Tròncotă, 40 ani,
Sfodźia

446

Răsărĭ soar'e

Răsărĭ soaŕe, sfîntu soaŕe,
Dźe luśeştśĭ maĭ dźe noaptśe,
Dźe ĭa śeaţa dźe p'e muntśe
Şî pulbăru dźe p'e drum.
Ţol'iţăĺe lui,
Că s-o stśĭupăì.
F'eţîşoara luĭ
Că s-o ofeĺi.
Călătoŕ că-m ĭestă
La ĺiv́edz v́erdz,
La izvoară răśĭ!

3 august 1930
Maria lu Gr. Luturoşanu, 80 ani,
Rudźina

447

La mormînt

A pĺecat tŕeĭ surorĭ la florĭ,
Dźin varsat dźe zorĭ,
Cu róoa-n piśĭoaŕe,
Cu śeaţa-n spinaŕe,
Dźin buśĭum buśĭumîn,
Róoa scuturîn
Şî florĭ cuĺegîn,
Florĭ dźe toatśe florĭ,
Floaŕe dźe priboĭ,
Nu maĭ vińĭ la noĭ!

Floaŕe romańiţă,
Să fie cu ćredźinţă!
Floaŕe vînăţăĺe,
Śe moartśe cu jăĺe!
Floaŕe busuĭoc,
Śe moartśe cu foc!
Ĭeĺe mĭ-a gŕeşît
Şî mĭ-a adormit.
Cîn s-o pomeńit,
La mĭedz dźe noaptśe,
Cu fior dźe moartśe.
Ş-a maĭ ascultat,
Tot să maĭ audă,
Un cocoş cîntîn,
Or vidră latrîn,
Or viţăĭ pornin,
Or popa tocîn,
Or maĭcă strîgîn.
Ĭeĺe n-audzît.
Dară śea maĭ mică,
Dźe dzîĺe maĭ mică,
Dźe chip maĭ voĭńică,
Śĭ-a maĭ ascultat,
Ca să maĭ audă?
Ş-încă mĭ-audzît
Glasu cuculuĭ,
În vîru muntśeluĭ!
Cuculĕ, cuculĕ,
Pasăŕe dźe maŕe,
Trăśe-m-aĺe mărĭ!
Ba ĭeŭ nu tśĭ-oĭ trăśe,
Că ĭeu-s călătoŕ,
Pĭ-an dźe doo orĭ!
Dară să tśe ĭeĭ,
După glasu mĭeŭ,
Că ĭeŭ tśĭ-oĭ maĭ duśe
În dźealu cu źocu,
Z'oacă źocu roată,
Vińe lumĭa toată!
Că ĭeŭ oĭ maĭ mĭerźe
Tot ṕe sus cîntîn,
Dumńeata[1] ṕe źos plîngîn.

[1] E credinţa că nu e bine să fie tutuit mortul.

Dumńeata dźin om în om,
Dźin gură cîntîn,
Dźin coadă-nfirîn!
Cucule, cucuĺe,
Pasăŕe dźe țară,
Și dźe primavară,
Trăśe-mă-n haĭa țară,
Să tśe prind dźĭ-o surioară!
Ba ĭeŭ nu tśĭ-oĭ trăśe
Că ĭeŭ am surorĭ,
Cîtśe vara florĭ!
Da dźe mila dumitaĺe,
Că ĭeŭ oĭ maĭ mĭerźe
Tot ṕe sus cîntîn,
Dźin gură cîntîn,
Dźin coadă-nfirîn.
Ĭeŭ dźin pom în pom,
Dumńeata dźin om în om.
Cucuĺe, cucuĺe,
Pasăŕe dźe țară,
Șî dźe primavară,
Fă-ț codźița puntśe,
Trăśe-mă al muntśe,
Să tśe prind dźĭ-o mumă.
Ba ĭeŭ nu tśĭ-oĭ trăśe,
Că ĭeŭ am șî mumĭe,
Cîtśe florĭ ṕe lumĭe,
Că ĭeŭ am șî véŕe,
Cîtśe vara péŕe!
Da dźe mila dumitaĺe,
Că ĭeŭ oĭ maĭ mĭerźe,
Tot ṕe sus cîntîn,
Dumńeata ṕe źos plîngîn.
Ĭeŭ dźin pom în pom,
Dumńeata dźin om în om.
Dară să tśe ĭeĭ,
După glasu mĭeŭ!

(Aceeași)

448

La l'emn

(Cîn să faśe l'emnu)

Ţîpă, ţîpă un stăjăŕel,
Dźe tŕeĭ dzîl̦e, dźe tŕeĭ nopţ!
Nima-n lumĭe nu-l audźe,
Păn încă cutaŕe,
Ĭel că l-auzdzît,
Încă mĭ-a trimĭes
Noo dulgheŕeĭ,
Cu noo săcurĭ,
Noo b'érdźe buńe.
Cu sacuŕea m-a taĭat,
Cu barda m-a barduit;
Cu sacuŕea m-a sacurit,
Luĭ ca să-ĭ maĭ fie
Casă dźe v́éśie,
Cu noo uşîţă.
P'e una să-ĭ vină,
Dor dźi la parinţ.
P'e una să-ĭ vină,
Dor dźi la ńeamurĭ.
Pe una să-ĭ vină,
Dor dźe fraţ,
Dor dźe surorĭ
Şî dźĭ-ale gradźińĭ cu florĭ!

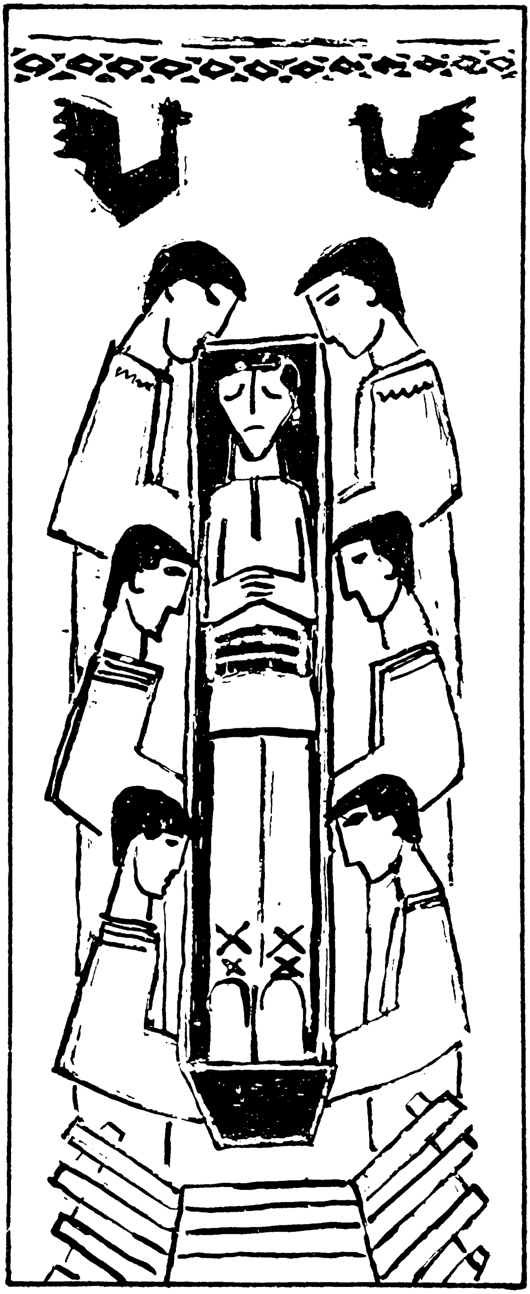
(Aceeaşi)

449

Cîn dă mortu z'os dz'in car

Scoal, cutaŕe, scoal
Scoal dźe mi tśe roagă
Dźe strin, dźe veśin,
Să tśe ĭé uşor,
P'e braţăle lor,
Că ĭeştśĭ împuşcat
Pin pĭept şî pin spatśe,
Dźe ńeagra dźe moartśe!

(Aceeaşi)

450

La groapă

Scoal, cutaŕe, scoal,
Scoal dźe mi tśe roagă
Dźe strin, dźe veśin,
Să-ţ udźe gura cu vin!
Pamîntśe, pamîntśe,
Dźi-astădz înaintśe
Tśe prind dźi-un parintśe!
Să tśe laşi uşor
Pe trupuşoru mieŭ!
Scoal, cutaŕe, scoal,
Scoal dźe mi tśe roagă
Şî dźe vîntu maŕe.
Vîntu s-abuŕédze,
Ţărîna s-o uşuŕédze!
Scoal, cutaŕe, scoal,
Scoal, dźe mi tśe uită
Sus la rasarit.
V'edz, śe mi-ţ v́edz?
Da ieŭ śi-o să-m văd?
Un nour ivit.
Nu-i cu dudăit,
Niśi cu fulźerat.
Nouri dźe ţărînă
La mińe a veńit,
Să m-acopeŕească!
Scoal, cutaŕe, scoal,
Scoal dźe mi tśe roagă
Dźe strin, dźe veśin,
Să pună mai puţîńel,
Să-ţ fie mai uşuŕel!

(Aceeaşi)

451

La stîlp

Cruśe, cruśiuliţă,
Śińi ţ-a porînśit
Dźe tśi-ai ṕregatśit?
Ion mi-a porînśit,

Că-ĭ maĭ trăbuĭesc,
Vara dźe umbrit,
Ĭarna dźe scutśit.
Că Ĭon s-o-întoarśe
Acum vară-n primavară,
În haitu pluguluĭ,
În glasśĭoru cuculuĭ.
Încă ĭel s-o maĭ întoarśe,
Cîn o faśe źugu mugu
Şî tînźala lastar v́erdźe
Şî rachita vînaţăle,
Salca albă nocoţăl̂e!

4 august 1930
Călina Gîrghescu, 59 ani,
Bala-de-Jos

452

Bucură-tśe, mînastîŕe,
Că mîndru plocon îţ vińe!
Nu-ĭ plocon dźe ploconit
Şî-ĭ plocon dźe putradzît,
Dźe dugńetu oasălor,
Dźe mirosu florilor!

(Aceeaşi)

453

Zoril'e

Cocoş ńegri mi-ş cîntară,
Zoril̂e că sa varsară.
Zorilor, surorilor,
Nu pripiŕeţ să zoriţ,
Pan cutaŕe s-o gatśi—
Scrie cărţ în toatśe părţ
Şî ravaşă pin oraşă
Şî pi la veśińi luĭ
Şî luĭ că să-ĭ maĭ vină,
Luĭ să-ĭ maĭ gatśească

Mierindźe dźe drumŭ-al lung
Că cutaŕe a mai plecat
Dźintr-o casă-ń altă casă,
Dźintr-o lumie-ń altă lumie,
Dźintr-o ţară-ń altă ţară,
Uńe soaŕe nu rasaŕe,
Numai umbră şi racoaŕe,
Să să racoriască,
Să nu putrăzască.
Că cutaŕe o mai veńi
Tot în dalba primavară,
Cîn o faśe źugu mugu
Şî tînźala lastar verdźe,
Salca albă nocoţăle
Şî rachita vînaţăle,
Tot atunśi şî niśi atunśi!

7 august 1932
Uliana (Iul'iana) Befescu, 60 ani,
Ohaba

454

La gul'er'e

Ş-a plecat, plecat,
Cutaŕe-a plecat
Pe drum d'elungat
Şî neapropiiat,
Pe drum înaintśe,
La mîna dźiŕeaptă,
Că-i calea curată,
Cu plugu arată,
Cu flori samanată.
Să n-o iei la stînga,
Că-i potśeca strîmbă,
Cu sapa-i sapată,
Cu pińi[1] samanată.
Să-ţ iei sama bińe,
Că-naintśea ta
Iar s-o mai faśea

[1] pińi = spini

O ȋină fîntînă,
Dar în ușa ieĭ
Śińe maĭ ieŕea?
Domnu Iristos
Parintśeȋe nost!
Dźe pazît śińĭ-o paza?
O zînă batrînă,
Cu cîrźîȋa-ń mînă!
Voȋe să-ț maĭ ieĭ,
La apă să b'eĭ.
Ĭea țîȋe ț-o śeŕe
Tot mîna dźiŕeaptă,
Cu trupu cu tot.
Bińe să maĭ țîĭ,
Tot să nu ĭ-o daĭ,
Că-ț trăbuĭe-ń raĭ,
Că tot aĭ śe da,
Tot un guȋeŕel
Șî un colaśel
Șî c-un ban în ĭel,
Cu facȋiĭ la ĭel.
P'e drum înaintśe,
Ĭar s-o maĭ faśea
Un pom înflurit,
Cu frunza maruntă,
Cu umbra ratundă.
Frunza ĭ-o pica,
Umbra s-o strîca.
P'e drum înaintśe,
Ĭar s-o maĭ faśea
Tot un bîlśĭuȋeț
Șî tśĭ-aĭ abatśea,
Tot să tîrguĭeștśĭ.
Mîna-n sîn să baźĭ,
Batśistă să scoț
Șî bańĭ să dźezȋezĭ,
Tot să tśe sîȋeștśĭ,
Și să tîrguĭeștśĭ.
C-acolo maĭ sînt
Horiȋe chichitśe
Șî florĭ înfluritśe,
Lumĭe ṕemeńită.

(Aceeași)

455

La brad

Bradźe, bradźe, fratśe,
Śińi̯ ţ-a porînśit,
Dźe tśe-ai̯ doborît
Dźin ai̯ vîr dźe munţ,
Dźin ai̯ braz marunţ?
Ĭar mi̯-a porînśit
Cutaŕe omŭ-al bun,
Ĭarna să-l scutśesc,
Vara să-l umbŕesc,
Să nu-l putrazăsc!
Bradźe, bradźe, fratśe,
Apl̯ează-ţ vîrfîrurl̯e,
Să-ţ cul̯eźem floril̯e,
Să l̯e-aştśernem spatśelor,
Spatśelor şî braţălor,
Că pin spatśe-s împuşcatśe
Şî pin piept îs săźetatśe!

(Aceeaşi)

456

La mormînt

Pamîntśe, pamîntśe,
Dźe az înaintśe,
Tu să-i̯ fi parintśe!
Să tśe laş uşor
Pe-al mîndru trupşor.
Şî tu ţarîńi̯oară
Să-i̯ fi surioară,
Să tśe laş uşoară,
Pană-ń primavară,
C-o să-ntoarcă i̯ară,
Ĭar să să mai̯ roaźe,
To dźe-ai̯ lui̯ copii̯.
Cîn ńe-o mai̯ fi
Foami̯etśea mai̯ ra,
Turtśiţă să-i̯ dźea.

Şî cîn ńe-o maĭ fi
Sąśetă maĭ ra,
Apşoară să-ĭ dźea!
Scoal, cutaŕe, scoal,
Dźe v́ez śe s-audźe?
Tot un dudait!
Nu ĭe dudait
Şî-ĭ ńegru pamînt!
Scoal, cutaŕe, scoal,
Uĭtă-tśe la vaľe,
Dźespŕe sfîntu soaŕe,
Dźe v́ez, śe mi-ţ v́ez?
Sapă şî lopată,
Ţîĭe-ţ faśe groapă!
Sapă şî sapoaĭe,
Pe tśińĭ tśe cutroaĭe!
Cruśe, cruśĭuľiţă,
Śinĭ ţ-a porînśit,
Dźe tśe-aĭ doborît,
Dźi la loc pĭetros,
La al saśetos?
Mĭ-a maĭ porînśit
Cutaŕe, omŭ-al bun,
Tot să-l îngrijăsc,
Ĭarna să-l scutśesc,
Vara să-l umbŕesc,
Să nu-l putrazăsc.
Cruśe, cruśĭuľiţă,
Śĭ-aĭ în aripĭoaŕe?
Tot vîntu şî ploaie,
Jos la radaśină,
Zmirnă şî tamîĭe.

(Aceeaşi)

457

La sts'eag

— Stśeaguľe, stăguţuľe,
Undźe-aĭ fi ćrescut
Aşa v́erdźe nalt,
Nalt şi minunat?

— În muntśe dźe pịatră,
Fără stropị dźe apă,
Fără fir dźe ịarbă!
— Stśeaguḽe, stăguţuḽe,
Śińị ţ-a porînśit
Dźe tśe-aị coborît,
Dźi la loc pịetros,
La loc udźiśịos?
— Ịon mị-a porînśit,
Că ị-am trăbuit,
Vara dźe umbrit,
Ịarna dźe scutśit.
Vara dźe sfînt soańe,
Toamna dźe viscoàḽe?
— Stśeaguḽe, stăguţuḽe,
Maị apḽeacă-ţ cŕenźiḽe,
Să mą suị în tśińe,
Să fac ochi roată,
Să văd lumía toată!
Șî dor dźị-oị vedźea
P'e muịchiţa mịea,
V'enin c-o ulśea dźe apă,
C-o turtśiţă caldă,
Cu śịob dźe tąmîịe,
Ca să mă tąmîịe!

20 august 1932
Domńica Gŕecu, 27 ani,
Cîlśeștśị

Notă: Bocetul acesta se spune de femeị tinere.

458

Al dz'e sara

Scoală P'etŕe, scoală,
Că soariḽe-apuńe,
Caḽea-n codru-ţ tună
Șî codru ịe mańe
Șî lumină n-ańe.
Șî codru ịe dźes,
Dźin ịel nu maị ịeș.

Sama să-z n.i-ţ ĭeĭ
Şî să mi-ţ apuśĭ
La mîna dŕeaptă
Şî tot tśĭ-aĭ maĭ duśe
P'e caĺe naintśe.
Caĺea ĭe curată,
Cu plugu-ĭ arată,
Cu florĭ sam̥ənată.
Să nu mi-ţ apuśĭ
Cătră mîna stîngă,
Că-ĭ potśeca strîmbă.
Cu sapa-ĭ săpată,
Cu spinĭ sam̥an̥ată.
Şî tot tśe-aĭ maĭ duśe
P'e caĺe naintśe
Şî mĭ-aĭ maĭ ajunźe
La un śĭulpan nalt,
Cu frunza ćrestată,
Cu umbra rotată.
Şî mĭ-aĭ hodźińi
Şî foamĭe ţ-o fi.
Să ĭeĭ să-mbuśĭ,
Să po să tśe duśĭ
P'e caĺe naintśe.
Şî tot mĭ-aĭ ajunźe
Pin liv́ezîĭ v́erz,
Pin izvoară răśĭ
Şî sătśe ţ-o fi
Şî apă mĭ-aĭ b'é.
Şî ĭar tśĭ-aĭ maĭ duśe
Pe caĺe naintśe
Şî mĭ-aĭ ajunźe
Nt-o rară poĭană.
Sama să mi-ţ ĭeĭ,
Ĭestă o buruĭană
Şî nu-ĭ buruĭană,
Îĭ Maĭca Pŕeśesta.
Dźe ĭea să tśe roźĭ!
Dźepartśe, dźepartśe,
Să mi-ţ înźenunchĭ,
Poaĺe să-ĭ săruţ,
Dźe ĭea să tśe roźĭ,
Tot să mi tśe ĭé,

Ťot dźe mîna dŕeaptă
Șî să mi tśe ducă
În mijloc dźe raĭ,
C-acolo-i dźe traĭ!

20 august 1932
I'oana Cozmul'escu, 65 ani,
Cîlśeștśĭ

459

La ts′in′erĭ (dz′imin′ea̧ta)

— Firul̂e, firul̂e,
Fir dźe trandafir,
Śe n-aĭ împupit
Șî n-aĭ înflurit,
Astă dźimińeață
Ca ieri dźimińeață?
— Ńiźĭ n-am împupit,
Ńiźĭ n-am înflurit,
Că m-am dźespărțît
Dźe mumă, dźe tată,
Dźe frați, dźe surorĭ,
Dźe grădźińĭ cu florĭ!
Dźe strińĭ, dźe v́eśińĭ
Șî dźe suroŕel̂e,
Că șî lor l̂-e jăl̂e,
Că plec dźi la ĭél̂e!

(Aceeași)

460

La groapă

Pamîntśe, pamîntśe,
Să nu tśe laș gŕeŭ
Pe trupșoru mĭeŭ!
Pamîntśe, pamîntśe,

Tśi̯-oi̯ prindźe pa̯rintśe,
Dźi̯-astară naintśe.
Mai̯ abatśe, abatśe,
Doamńe, vîntŭ-al mańe,
Ța̯rîna s-o pulb'eředză,
Trupu să mi-l ușuředză.
Scoală, cutańe, scoală
Dźe tśe mai̯ ui̯tă la vale,
Că gřeŭ noor să rădźică
Și nu-i̯ noor dźe ploai̯e
Și-i̯ ța̯rînă ma̯runtă,
P'e pi̯ept mi̯-o aruncă.
Pa̯mîntśe, pa̯mîntśe,
Să nu tśe pripeștśi̯,
Să mă putrăzăștśi̯,
Că mai̯ am dźe gînd
Să vin mai̯ curînd.
I̯ară cîn s-o faśe
Plug dźe cuśi̯
Și plugari̯ dźe tăvăliśi̯,
Vin atunśi̯ și ńiśi̯ atuńśi̯!

21 august 1932
Florica Frățul'escu, 50 ani,
Soodol

461

La lumin'i̯

Scoală, cutańe, scoală,
Că noi̯ ț-am veńit,
Cîn am audzît
Că i̯eștśi̯ ca̯la̯toř
Dźin-o lumi̯e-nt-alta,
Dźint-o țară-nt-alta
Scoală, cutańe, scoală,
Dźe ra̯dźică, ra̯dźică
Z'eńe la sprînśeńe.
Cu ochi privéștśe,
Cu mîna priméștśe
Śińe śe-ț trimétśe.
Că noi̯ îț trimétśem

Făclii dźin stupină
Şî florĭ dźin grądźină.
Că-ţ vo maĭ ĭeşî
Śińeva naintśe,
Tśińerĭ şi bătrîńĭ,
Strińĭ şî v́eśińĭ.
Şî-ţ vo maĭ ĭeşî
Şî ńeamurĭ naintśe.
Cu foc tśe-o-ntrăba,
Cu foc să le spuńĭ
Că noĭ le-am trimĭes
Făclii dźin stupină
Şî florĭ dźin grądźină.
Cu lumińile să să lumińească,
Să nu rătăśească.
Cu florile să să mirosască,
Să nu ńe dor̃ească.
Sama să-ţ maĭ ĭeĭ,
Pe cale naintśe,
La mîna dźir̃eaptă,
Că-ĭ calea curată,
Dźe boĭ buńĭ arată,
Cu grîŭ sąmąnată,
Cu grapa grąpată,
Cu lacrămĭ udată!

(Aceeaşi)

462

Ṕe drum

Scoală, cutar̃e, scoală,
Dźe mi tśe maĭ roagă
Dźe oile tăle,
Vara dźi la vară,
Să nu să umbŕească,
Lîna s-o śerńească,
Ca să tśe jălească,
Scoală, cutar̃e, scoală,
Ĭar mi tśe maĭ uĭtă.
La vale, dźepartśe,

Ĭestă-un cȧrţur nalt,
Nalt şi maĭ ṕrea nalt,
Cu frundza mḁruntă,
Cu umbra rḁtundă,
Cu vîrvăriĺe,
Trăśe măriĺe.
La ĭel śińe să umbrĭa,
Ńima nu-ĭ maĭ răspundźea.
Dară, cutaŕe,
Ala s-o umbrit.
Ĭel că mĭ-o rḁspuns:
— Ĭeŭ, braduĺe, ĭeŭ
Mi sînt bolnav gŕeŭ,
Pin spatśe-mpuşcat,
Pin pĭept sḁźetat!

(Aceeaşi)

463

D'e d'imińeaţă, cîn moaŕe omu, ĭeşim afară cu lumînăriĺe aprinsă în faţa soaŕeluĭ. Sînt'em tŕeĭ muĭerĭ. Strîgăm:

Răsarì soaŕe, frăţîoaŕe,
Zorilor, surorilor,
Nu pripiŕeţ cu zoritu,
Păn Mariĭa s-o găt'i-să
Să d'ea cărţ în toat'e părţ
Şî răvaşă în toat'e oraşă,
Neamurile să s-aduńe,
D'e mĭerind'e să-ĭ găt'ească
Noo cuptoaŕe d'e pîĭńe
Şî ĭar noo d'e mălaĭ
Şî ĭară c-o vacă grasă
Şî ĭar c-o but'e d'e vin,
Că ĭeŭ pĭ-aicĭ, nu maĭ vin!

Acuma ńe-ntoarcem cu faţa cătră f'eŕeşt'ĭ şî strîgăm:

Plînge casă, plînge masă,
Că pĺeacă stăpîn d'ĭ-acasă
Nu pĺeacă să stăpîńească
Şî pĺeacă să putręzască.

Plînge casă, plînge masă,
Că pĺeacă stăpîn d'ĭ-acasă.
Acuma intrăm în casă:
Scoal, Mariĭe, scoală,
Că mult îĭ d'ĭ-asară,
D'e cînd aĭ încetat
Ochi cu v́ed'eŕea,
Gura cu tăceŕea.
Scoală d'e t'e roagă
Tot d'e soțul tăŭ,
Numiĺe să-ț scriĭe
În dunga postăvi.
Numĭe ț-o v́ed'ea
Șî turtă ț-o da.
Șî ĭar mi t'e roagă
Tot d'e soțul tăŭ,
Numiĺe să-ț scriĭe
În uŕéchea v́edri,
Numĭe ț-o v́ed'ea
Șî apă ț-o da.

La lumînărĭ. Cîn vin muĭeriĺe cu lumînăril'e în mînă șî pĺeacă la groapă:

Scoal, Máriĭe, scoală,
Că noĭ am v́eńit,
C-am șî auzît
Că ĭeșt'ĭ călătoaŕe
D'intr-o lumĭe-ntr-alta,
Dintŕ-o țară-ntr-alta.
Să-ț ĭeĭ sama bińe
La mîna d'iŕeaptă,
Că-ĭ caĺea curată,
Cu plugu arată,
Cu grîŭ sḁ mḁnată.
Cu grîŭ d'ĭ-al mḁrunt,
Să nu t'e maĭ uĭt.
Grîu d'e primḁvară,
Să maĭ v́eńiț ĭară.
Să-ț ĭeĭ sama bińe
La mîna d'iŕeaptă,
Că-ĭ caĺea curată
Șî naint'e-ț ĭasă
T'ińerĭ șî bătrîńĭ

Şî d'e tótă mîna.
D'iŕeapta s-o-nt'inz
Şî tu să-ĭ cuprinz,
Să t'e uĭţ pin ĭeĭ,
C-or fi şî d'e-aĭ mĭeĭ.
Ĭeĭ t'e-or întrăba:
Datu-le-am ceva?
Bińe să le spuĭ
Că noĭ le-am trimĭes
Lumińĭ d'in stupină
Şî florĭ d'in grăd'ină,
Cu aţă legat'e,
Cu lacrămĭ udat'e!

Tot atuncĭ:

Firule, firule,
Ce mi-aĭ zăbăvit,
D'e n-aĭ înflurit,
Şî az d'imińeaţă,
Ca ĭerĭ d'imińeaţă?
Ĭeŭ mĭ-am zăbăvit
Păn m-am d'espărţît
D'e mumă, d'e tată,
D'e fraţ, d'e surorĭ,
D'e grăd'ińĭ cu florĭ,
Scoal, Mario, scoală
Şî ĭar mi t'e roagă
Ĭar d'e soţul tăŭ
Şî ţîĭe să-ţ d'ea
Un franc d'e argint,
Să t'e ducĭ la tîrg,
Ca să-ţ tîrguĭeşt'i
Tŕeĭ batist'e ńegŕe.
Să-ţ ĭeĭ sama bińe
Pe cale naint'e,
Că-ţ ĭasă-naint'e
Tŕeĭ ficĭorĭ d'e craĭ,
Să t'e ducă-ñ raĭ,
În d'ealu cu jocu,
C-acolo ţ-ă locu.

Cîn pĺeacă la biserică, ṕe drum
strîgăm:
Hăĭ, hăĭ, hăĭ, boilor, hăĭ!
Hăĭ, hăĭ, hăĭ, şi nu ṕŕea hăĭ,
Că ce ducĭ nu mai aducĭ.
Ĭeŭ să şt'iŭ c-aĭ maĭ aduce,
V-aş spăla cu lapt'e dulce
Coarńiĺe ĺe-aş poĺei,
Picĭoariĺe ĺe-aş împotcovi
Cu potcoav́e d'e arźint,
Carĭ nu s-o maĭ pomeńit!

La brad. Cîn vińe cu bradu, să-ĭ pună suĺiţă la cap:

— Braduĺe, braduĺe,
Cin ţ-o porîncit
D'e aĭ coborît
D'i pĭ-un crac d'e munt'e,
D'i la loc pietros,
D'i la haĭ maĭ mulţ
Şî marĭ şî mạrunţ,
D'i pĭ-o coastă-n vaĺe,
În faţă de soaŕe?
Soariĺe t'ĭ-o ard'e
Şî vîntu t'ĭ-o bat'e.
— Mariĭa mĭ-o porîncit
D'e am coborît,
Că ĭea mĭ-o-mbunat
Că ĭea mă săd'éşt'e,
Nu mă săcuĭéşt'e.
Dar ĭea m-o minţît,
Că m-o săcuit
Pi la rạdạcină
Cu fumu d'e tạmîĭe,
Maĭ pi la mijloc
Cu coaja ćrestată,
Cu crucĭ încujurată
Şî cu florĭ ĺegată.
Sus ṕe rămboŕeĺe
Chiţ d'e floriceĺe.
Braduĺe, braduĺe,
Ĭeŭ am să mạ suĭ
Tot în vîrv la t'ińe,
Să văd caŕe cu ce vińe!

La groapă

Pamînt'e, pamînt'e,
Nu t'e lăsa gŕeŭ
P'e trupşorul mĭeŭ,
Că d'e az înaint'e
Tu mĭ-aĭ fi pḁrint'e
Şî tu, ţḁrîńĭoară,
Mĭ-aĭ fi surioară!

22 august 1932
Floaŕea I. Tomońĭu, 65 ani,
Tizmana

464

Zorile

Zorilor, surorilor,
Nu pripiŕeţ a zori,
Pan Maria s-o gat'i,
Că Maria-ĭ calatoaŕe
D'int-o lumĭe-nt-altă lumĭe,
D'int-o ţară-nt-altă ţară.
Şî Maria mĭ-o trimĭét'e
Şî tot cărţ în toat'e părţ
Şî răvaşă -n toat'e oraşă.
Şî d'ĭ-o fi sloviĺe ńegŕe,
Să şt'iţ bińe că-ĭ d'e moart'e.
Dar d'ĭ-o fi sloviĺe roşî,
O zburat sufĺet d'in coş.
Zorilor, surorilor
Nu pripiţ la rasarit,
Pan Maria s-o gat'it,
Că Maria-ĭ calatoaŕe
D'int-o ţară-nt-altă ţară.
Şî Maria maĭ întoarce,
Cînd o ḟace jugu mugur
Şî tînjala lăstaŕ v́erd'e.
Atuncĭa o maĭ întoarce,
Atuncĭa şî ńicĭ atuncĭa!

— Scoal, Marie, scoală,
Că ĭe mult d'e asară.
Ochi o panjańit,
Fața o-ngalbińit.
Scoal, Marie, scoală,
Că ĭe mult d'e-asară.
Pup d'e foaĭe-n fir
Şî d'e trandafir,
Ce mĭ-aĭ zăbăvit,
D'e n-aĭ înflurit
Ş-astă d'imińeață
Ca ĭerĭ d'imińeață?
— Ĭeŭ am zăbăvit
D'e m-am d'espărțît
D'e mumă, d'e tată,
D'e frаț, d'e surori,
D'e aĭ mĭeĭ ѷecińiorĭ.
Scoal, Mario, scoală,
Scoală d'e t'e roagă
D'e copii tăĭ
Numiľe să-ț scrie
În dunga postăvi;
Ĭeĭ turtă c-o faśe,
Numĭe ț-o ѷed'ea,
Turtă că ț-o da.
Şî ĭar mi t'e roagă
De f'et'eľe tăľe,
Numiľe să-ț scrie
În uŕechea ѷedri.
Apă c-o aduce,
Numĭe ț-o ѷed'ea,
Apă că ț-o da.
Scoal, Mario, scoală,
Scoală de t'e roagă
Tot d'e soțul tău,
Numiľe să-ț scrie
În bucĭum d'e vie.
Vie c-o cuľeźe,
Numĭe c-o ѷed'ea,
Strugurĭ că ț-o da.
Şî ĭar mi t'e roagă
Tot d'e soțul tăŭ
Şî ĭel că să-ț facă

Fîntîńioară-n vie,
Cu apa salśie,
Cum îţ plącea ţîie.
Scoal, Mario, scoală,
Cu ochi privéşt'e,
Cu mîna-m primiéşt'e
Cińe cu ce vińe,
Că noi am veńit,
Că mi-am auzît
Că ieşt'i calatoare
D'int-o lumie-nt-alta
Şî noi ţ-am adus
Tot fîclii d'e ceară,
Sama să mi-ţ iai
Pe cale înaint'e,
Să n-apuci la stînga
Că-i pot'eca strîmbă
Şî iar nu-i curată;
Îi cu bivoli arată,
Cu spińi samąnată.
S-o iai la d'iŕeapta,
Că-i pot'eca curată,
Cu doi boi arată,
Cu grîŭ samąnată.
Ĭar ṕe t'ińi t'i-o duce
În cîmpu cu bujoru,
C-acolo ţ-î doru;
În cîmpu cu jocu,
C-acolo ţ-î locu.
Să iai sama bińe
Pe cale înaint'e.
Şî iar ţ-o ieşî
T'ińeri şî batrîńi,
Cîrduri d'e copii.
Mîna să mi-o-ntinźi
Şî să mi-i cuprinzi
Să t'e uiţ pin iei
C-o fi şî d'i-ai miei.
Şî iar ţ-or ieşî
Tot śet'e d'e f'ét'e,
Cîrduri d'e ńevéstă,
Şî iar t'i-o-ntrăba?
Datu-le-am cieva?

Ĭar noĭ ĭe-am trimĭes
Tot fîclii d'e cĭară.
Ĭeĭ ş-or lumina,
Uńĭ-or însăra!

17 august 1933
Domńica Al'ecsie Zglobiu, 55 ani,
Top'eşt'Ĭ-Gornòviţa

465

Roagă-tśe, uĭnă, tśe roagă,
Roagă-tśe dźe sorićel,
Să mĭargă maĭ 'śetuńel
Să nu mĭargă aşa tańe,
Că să scurtă dźi pĭecańe.
Suì soańeĭe pŕea sus,
Ĭi gata vŕemea dźe dus.
Auz, uĭnă şî ĭar uĭnă,
Că zoriĭe s-or vąrsat
Şî cocoşî or cîntat
Şî dum'ta nu tśe-aĭ sculat.
Scoală, pomińeştśi-tśe
Şî cu noi vorb'eştśi-tśe.
Undźe, uĭnă, aĭ pĭecat?
O colò dźin dźeal dźe sat?
Aŭ în vîrfu dźealuluĭ,
În fundu pąmîntuluĭ,
Undźe vîntu nu tśe batśe
Şî niśĭ soariĭe nu tśe-ardźe,
Niśĭ ploaĭa nu tśe străbatśe?
Întoarśi-tśe, uĭnă, napoĭ,
Nu tśi duśe dźi la noĭ.
Acolo cańe s-or dus,
Înapoĭ n-or maĭ întors.
Acolo-ĭ lumĭa frumoasă,
Nu-ĭ ca p-iśĭa duşmanoasă!
Roagă-tśe, uĭnă, tśe roagă,
Roagă-tśe dźe lucrątorĭ,
Ca să nu să pŕea grąb'ească,
Uĭnă, să tśe naroĭască,
Roagă-tśe, uĭnă, tśe roagă,

Roagă-tśe dźe mieștśeŕei,
Ca să-ț lasă o f'eŕeastră,
Să mai vińi, uină, pi-acasă!

30 august 1932
Sîmziĭana Horśĭa, 32 ani,
V. Bolvașnița

466

Zoril'e

Cocoșăi cîntară,
Zori că să vărsară
Și toț să sculară,
Numai dumńeta
Gŕeŭ ai adormit
Somn ńepomeńit.
Roagă-mi-tśe, roagă,
Dźe a dumitale,
Să-ț cumpeŕe
Un cocoș dźin rai,
Cu śiocu dźi-arźint,
Cum nu-i pe pamînt.
Dumńeta tśe duśi
Măi sus la Cristos,
La cîmpu-al frumos,
Undźe grîu cŕéștśe,
Dźe dor polimésțśe,
Undźe flori înflor,
Dźe dor să dźesflor,
Undźe źoacă źocu;
Z'oacă źocu roată,
Mérźe lumia toată.
Frundză dźe priboi,
Om veńi și noi.
Floaŕe foiofie,
Dzîŭa nu să știe.
Niśi dzîŭa, niśi śeasu,
Cînd vińe nacazu!

23 iulie 1931
Stana Stingu, 48 ani,
Coneŕeva

DESCÎNTECE

(467 — 537)

467

D′e pos′itură

O pĺecat cutaŕe
Pe caĺe, pe caraŕe,
L-o-ntîlnit Strat′icot,
Cu barba d′ĭ-un cot,
Cu unghiiĺe cît śeśeriĺe.
În cuţît′e l-o sprizońit,
L-o saźetat
Sî l-o pośit,
Gata de moart′e l-o lasat.
Maĭca Sîntă Marie o audzît
Pe scară d′e śeară s-o coborît
Sî pe cutare l-o sprizońit:
— Śe t′e cînţ, śe t′e vaĭeŕedz?
— Cum să nu ma cînt,
Maĭcă Sîntă Marie,
C-am pĺecat pe caĺe, pe caraŕe,
Sî m-am întîlńit cu Strat′icot,
Cu barba d′ĭ-un cot,
Cu unghiiĺe cît śeśerile.
În śeŕ m-aŭ aruncat
Sî-n cuţît′e m-o sprizońit,
M-o saźetat sî m-o pośit
Sî gata de moart′e m-o lasat.
Maĭca Sîntă Marie o grait:
— Du-t′e la Maria descîntatoaŕea.

Cu ĭimba t'e d'escîntă,
Pistă mańe l-azvîrle.
Cutańe să ramînă
Curat, luminat,
Ca Maĭca Sîntă Marie, śe l-o lasat!

19 iulie 1930
Baba Barbul'iţa, 70 ani,
Costăşt'ĭ

468

Dz'e izdat

(Dze izdat dźi la ińimă)

Fuźĭ izdatśe, blastamatśe,
Nu izda,
Nu apuca,
Nu umfla,
Nu stragńi,
Nu pośi.
Că ĭeŭ cu mătura tśĭ-oĭ matura,
Cu tamîĭe tśĭ-oĭ tamîĭa,
Cu pràurĭ tsĭ-oĭ praura.
Nu-ţ ńaśe loc dźe casă
Sî dźe masă,
La ińima cutaruĭa,
Uńe-s faśe cutańe loc dźe casă
Sî dźe masă
Sî cruśe dźe bisérică,
Că ĭeŭ cu cuţîtu tśĭ-oĭ taĭa
Dźi la ińima cutarùĭa tśĭ-oĭ luva
În Mańea Ńeagră tśĭ-oĭ arunca,
Muravla tśe vo mînca.

(Aceeaşi)

469

Dz'e rîndză

Tréśe caru pe colńic,
Vińe rîndza la buric.
Porńi vacańu vaśiĭe,

Porńi sî rîndza la loc,
La cîrtòg;
Porńi porcaŕu porśi,
Porńi sî rîndza la loc,
La cîrtog;
Porni śĭobanu oil̆é,
Porńi sî rîndza iar la loc,
La cîrtog.
Să rămînă cutaŕe
Curat, luminat,
Ca rooa-n cîmp,
Ca staŭa-n śeŕ.

31 decembrie 1932
Lapadata Ţîrluĭ, 62 ani,
Pŕezńea

470

Dz′e urîs′ĭun′ĭ

Pl̆ecaĭ ṕe miros dźe l̆eușțśean,
Pan la rîu lu Ĭordan.
Bună dźimińeața, apă maŕe,
Doamnă maŕe!
Cum spel̆ĭ pĭetril̆e dźe zmoală,
Camăsîl̆e dźe imală,
Asa să spel̆ĭ ṕe cutaŕe
Dźe urîśĭuńi, dźe aruncaturĭ,
Dźe trimĭesaturĭ,
Dźe sorośiturĭ.
Sî să-ĭ slobodz cutaruĭa
F′ețîsoara luĭ,
Soaril̆e cu rîăzîl̆e,
Oĭchisori luĭ,
Doi luśefaŕei,
Lumĭa sî țara să să uĭtśe la ĭeĭ!
Budzîsoaril̆e luĭ,
Fagúrel dźe mńeŕe,
Tótă lumĭa să se-ndulśească dźin ĭel′e.
Să tragă lumĭa la cuvîntu luĭ,
Cum traźe albina la stupină,

Cum traźe marţînosu la saŕe,
Flamîndu la dźimîncaŕe,
Frigurosu la foc!
Să fie drag, cutaŕe, oamińilor,
Ca caf'eaua turśilor,
Cu bani saraśilor,
Ca calu alb în herghelîe,
Ca matasa rosîîetśică-n pravalie.
Asa să fie cutaŕe vadzut sî audzît
Dze tótă lumîa!

(Aceeaşi)

471

Dz'e bubă

Voĭ noodzăsînoo dźe bub'e,
Va sorośiră soarilîe,
Va sorośiră luna.
Voĭ bubă ńeagră
Voĭ bubă vînătă,
Bubă rosîîe,
Bub-albastră,
Bubă sor cu śĭuma,
Bubă sor cu dalacu,
Bubă sor cu brînca,
Bubă sor cu vivòru,
Bubă sor cu birău,
Bubă sor cu orbàlţ,
Voĭ noodzăsînoo dze bub'e,
Fuźiţ dźi la cutaŕe,
Nu-l stragńiŕeţ,
Nu-l pośiŕeţ,
Caŕńea nu ĭ-o mîlvuiŕeţ!
Duśeţî-vă la fata lu L'er împărat,
În slava śeŕuluĭ,
C-acolo v-aştśeată
Cu mĭesălîe-ntśinsă,
Cu fîclîĭ aprinsă,
Cu pahară plîńe.
Acolo să b'eţ,
Acolo să mîncaţ,
Că ĭeŭ dźi la cutaŕe tśe-ntorc,

Tu să tśe-ntorśĭ,
Sî tu-n loc să nu măĭ cośĭ!
Ĭeŭ tśe trag,
Tu să tśe traźĭ,
Sî tu-n pamînt să tśe baźĭ
Sî să tśe topeştśĭ
Ca spumarĭa pe màrĭa,
Ca rooa-naintśea soaŕeluĭ,
Sî ṕe cutaŕe să-l las
Curat, luminat,
Ca arźintu stracurat,
Ca rooa-n cîmp,
Ca staŭa-n seŕ!

(Aceeaşi)

472

Dz'e dz'iochĭu

Pasarică columbiţă,
Ĭé laptśe-n codźiţă,
Spală pĭ-al bolnav,
Dźe toatśe dźiochiturile,
Dźe toatśe ramńiturile!
Pĭeacă o fată saină pin sat
La al bolnav
Sî spală dźe toatśe dźiochituril'e
Dźe toatśe ramńiturile,
Pĭ-al bolnav.
Voĭ ramńitori
Dźin varsat dźe zori,
Nu ramńirăţ bolnavu;
Ramńiţ o fată saină,
Śe tŕéśe pin sat
Şî cîńi n-o bat.
Aìa ramńiţ-o
Dziochitoriţ-o
Sî al bolnav să ramînă curat,
Lumńinat,
Ca arźintu stracurat!

21 iulie 1930
Ańica Iosif Roşu, 55 ani,
Gornòviţa

473

Dz′e dz′iochĭu

O pĺecat cutaŕe
P′e caĺe, p′e caraŕe,
P′e drumŭ-al maŕe.
S-o-ntîl′nit cu noodzăśĭ dźe dźiochitorĭ în cal′e,
Dźe dźiochitori,
Dźe ramńitorĭ,
Dźe strîgoĭ,
Dźe strîgoaĭśe,
Dźe moroĭ,
Dźe moroaĭśe,
P′e cutaŕe (al bolnav) l-o ramńit,
L-o dźiochĭat,
Gata dźe moartśe l-o lasat.
Voi noodzăśĭsînoo dźe dźiochitorĭ,
Dźe moroĭ,
Dźe moroaĭśe,
Śe v-aţ mirat dźe cutaŕe?
Śe nu v-aţ mirat dźe al cîńe ostrov́ean
Śe vińe latrîn,
În haĭa (. . . .) proptśin?
Śe nu v-aţ mirat dźe Stratśicot,
Cu haĭa dźĭ-un cot?
Al bolnav să ramînă curat
Luminat!
Dźĭ-o fi dźiochĭat dźe om,
Să-ĭ crăp′e hăĺia,
Să-ĭ cuŕe pisăţî,
Să sa miŕe ţara dźe ĭel!
Dźĭ-o fi dźiochĭat dźe muĭeŕe
Cu copil mic,
Să-ĭ crap′e ţîţîĺe,
Să-ĭ cuŕe laptśeĺe,
Să-ĭ moară copilu dźe foamĭe!
Dźĭ-o fi dźiochĭat dźe fată maŕe,
Să-ĭ piśe coada,
Să-ĭ ramînă capu ca lub′eńiţa,
Să sa miŕe lumĭa, ţara!
Dźĭ-o fi dźiochĭat dźe paduŕe,
Să-ĭ piśe muguru,
Să sa ustśe,

Să sa mire lumǐa, ţara!
Dźǐ-o fi dźiochǐat dźe apă,
Să-ǐ săśe izvoarăľe,
Să ramînă pǐetriľe,
Să ľe ardă soariľe,
Să sa miŕe lumǐa, ţara!
Al bolnav să ramînă
Curat, luminat,
Ca arźintu stracurat,
Ca staŭa-n śeŕ,
Ca roŭa-n cîmp!

28. XII. 1931
Dumitra Tîrluǐ, 85 ani,
Podźeńǐ

474

Dz'e bobots'iturǐ la vits'e

Cum aduśe apa barîca
Sî o lapădă la lătŭrǐ,
Așa să lap'edźe dźi pe vitśiľe ăștśǐa
Toatśe bobotśituriľe,
Toatśe dźescîntaturiľe!

1 ianuarie 1933
Marina Gligorie Partśenie, 60 ani,
Balta

475

Dz'e arz'intu viu'

Ma sculaǐ,
Ma mîńecaǐ.
Tu arźințăl
Tśinăr, voǐńic,
Nu tśe-am lŭat,
Să tśe țîn închis în stîclă,
Și tśe-am lŭat,
Să umbli la cutaŕe,

Pin oasăȋe luĭ,
Pin ińima luĭ,
Pin maţăȋe luĭ,
Pin rîndză,
Pin ficaţ,
Dźin vîru capuluĭ,
Pană-n vîru dźeştśilor,
În noodzăsînoo dźe ostśĭoaŕe!

(Aceeaşi)

476

D'e pos'itură

Am pȋecat, am pȋecat
Pĭ-o caȋe, pĭ-o caraŕe,
P'e drumŭ-al maŕe.
Cocoşî ńecîntaţ,
Oameńi ńesculaţ.
M-a-ntîlńit în caȋe
Un Strat'icot,
Barba d'ĭ-un cot,
Mîńiȋe cît stînźiȋe,
Piśĭoariȋe cît rîşchitoariȋe!
În braţă ma luva,
Sînźiȋe mi-l surbĭa,
Oasăȋe mi ȋe farîma.
Ĭeŭ ma vaĭtam,
Ma vaĭeram.
Ńima d'in lumĭe nu m-audza.
Maĭca Pŕeśesta d'in śeŕ m-audza,
P'e scară d'e śĭară să cobora.
Cătră al bolnav:
Śe ţ-ă ţîĭe Ĭoańe, d'e t'e vaĭeţ?
— Ĭot'e, Maĭcă Pŕeśestă,
Am pȋecat p'e drumŭ-al maŕe,
M-am întîlńit cu Strat'icot,
Barba d'ĭ-un cot.
În braţă ma luva,
Oasăȋe mi ȋe farîma,
Sînźiȋe mi-l surbĭa!

— Taśĭ tu, Ĭoańe,
Că ĭeŭ ţ-oĭ puńe,
Os la os,
Maduhă la maduhă;
T'ĭ-oĭ faśe maĭ vîrtos
D'e cum aĭ fost!

1 ianuarie 1933
Stanca Lăzăfescu, 85 ani,
Balta

477

Dz'e moroĭ

Ĭar amin, amin,
Cu dźescîntśicu mĭeŭ,
Cu Ĭeacu d'zi la Dumńedzăŭ.
Plecă Ĭon, p'e caĭe, p'e carańe,
Păn la mĭez dźe mĭez dźe caĭe.
L-întîlńiră noo moroĭ în caĭe.
În cap îĭ sariră,
Carńea îĭ zdrobiră,
Sînźiĭe-ĭ luvară,
P'e moartśe-l lasară.
Ĭel să vaită, să vaĭeră.
Ńima-n lumĭe nu-l audzî.
Sîntă Maĭcă Mărie-l audzî,
Dźin slava śeruluĭ să doborî
Şî-n braţă-l spriźońì.
— Mă Ĭoańe, śe tśe tot cînţ,
Śe tśe tot vaĭeţ,
Śe-ţ ĭestă ţîĭe?
— Maĭcă Sîntă Mărie,
Ĭeŭ am pĭecat p'e caĭe, p'e carańe,
Pan la mĭez dźe mĭez dźe caĭe
Şî m-a-ntîlńit noo moroĭ în caĭe.
Noo morĭ, noo moroaĭśe,
Noo dźiochiturĭ, noo pĭezńiturĭ
Noo fétśe, noo muĭerĭ dźezvăĭitśe,
Noo oamińĭ colţaţ.
Toţ în capu mĭeŭ o sarit,
Carńea mĭ-o zdrobit,

Sînźiĺe mi l-o luvat,
P'e moartśe m-o lasat!
— Bińe, Ĭoańe,
Acu nu tśe măĭ vaita,
Nu tśe măĭ vaĭera,
Că ĭeŭ am noo înźerĭ
Cu noo topoară taĭetoaŕe,
Cu noo cuţîtśe-mpungatoaŕe.
Cu cuţîtśiĺe ĭ-o-mpunźe.
Carńea tîa şî sînźiĺe ţ-oĭ aduśe
Şî tśĭ-oĭ tamadui; ţ-oĭ aduśe
Putśeŕe la putśeŕe,
Zmagă la zmagă,
Vîrtutśe la vîrtutśe,
Carńe la carńe,
Sînźe la sînźe
Şî viĭ ramîńea cu somnu,
Cu Domnu,
Cu Maĭca Pŕeśestă-ntu aźutoŕ
Amin!

23 iulie 1930
Ghĭorghe Drăgan, 85 ani,
Cańiśea

478

Pintru pos'itură

Ĭar amin, amin,
Cu dźescîntśicu mĭeŭ,
Cu ĺiacu dźi la Dumńedzăŭ.
Pĺecă Strat'icot,
Cu barba dźĭ-un cot,
Cu albia la şold,
Dźin poala muntśelui,
Pănă-n poala Dunări,
Cu braţu pĺin dźe saźeţ,
Saźetîn în toatśe părţîĺe
C-o saźeată albă,
C-o saźeată ńeagră,
C-o saźeată veńinată,
C-o saźeată fulźerată,
C-o saźeată cu bubă,
C-o saźeată cu śiumă.

Ĭon să vaită',
Ĭon să vaĭeră,
Sîntă Maĭcă Mărie ĭar să coborî
Şî-m braţă-l sprińońì.
— Nu tśe tot vaità, Ĭoańe,
Nu tśe tot vaĭera
Şî du-tśe la Ghĭorghe dźescîntatoŕu,
Că ĭel toatśe duŕerile tăle
Cu mîna ţî le vo luva
Şî p'estă mărĭ le vo arunca
Şî v́eĭ ramîńea
Cu somnu, cu Domnu,
Cu Maĭca Pŕeśesta întu aźutoŕ!

(Acelaşi)

479

Dz'e brîncă

Plecă turcu cu turcoaĭca,
Cazacu cu cazacoaĭca,
Rumînu cu rumînoaĭca.
Toţ plecară,
Toţ încalecară.
Brînca n-avu p'e śe-ncaleca.
Încalecă p'e drugă.
Druga să frînsă!
În maŕe dăţă.
Muri, s-ogoĭ.
S-ogoiră şî străngńetśile
Dźin trupu lu Ĭon.
Tu, brîncă,
Ĭa-tśe după mîna mĭé
Pana la pamînt.
La pamînt cu piśĭoru tśĭ-am calcat,
Dźin trupu omuluĭ tśĭ-am aşădzat.
Ĭon a ramas cu somnu,
Cu Domnu
Întu aźutoŕ!

(Acelaşi)

480

Dz'e-ntorsură

Ĭar amin, amin,
Cu dźescîntśecu mĭeŭ,
Cu Ĭeacu dźi la Dumńedzăŭ.
Fuźĭ, ĭeşĭ, tu strîgă-mpanată
Dźin trupu la cutaŕe,
C-aśest om nu-ţ ĭestă ţîĭe ńimic vinovat.
Dźĭ-o fi aśestśe duŕerĭ şî străgńetśe
Pusă-n spatśeĺe aśestuĭ om,
Dźĭ-o fi dźin źingaşă,
Dźin frumoasă,
Dźin milostîmńică,
Toatśe amintśea să-şĭ aducă,
L'eac bun să-ĭ aducă!
Ĭar dźĭ-o fi
Dźin surată,
Dźin cumnată,
Dźin babă băbită,
Dźin fată fétśită,
Dźin muĭeŕe muĭerită,
Dźin strină,
Dźin veśină,
Ĭ-o fi dat,
O fi torsăcat în trupu luĭ
Cu una cu rîău,
Ĭeŭ Ĭe-ntorsăĭ îndărăt cu doo.
(Se repetă pînă la nouă)
Ĭ-o fi dat cu noo
Ĭeŭ Ĭe-ntorsăĭ cu dzăśe,
Ńima nu mă măĭ întŕéśe!
Ş-aśest om rămîńe
Curat, luminat,
Ca auru şî arźintu străcurat!

23 iulie 1930
şi 21 iulie 1931
(Acelaşi)

481

Dz'escînts'ic dz'e masăl'e

O źighiriță źighira
O coconiță saśera,
Noo poloaźe mari̯ dźe grîŭ ńegru faśea.
O źighiriță źighira
Fuźi̯, urîto,
Fuźi̯, colțato,
Dźin ghinț, dźe su ghinț
Dźin masăle, dźe su masăle,
Dźin źinźii̯, dźe su źinźii̯,
Dźin zgîrśiu nasului̯,
Dźin fața obrazului̯.
Fuźi̯, urîto,
Fuźi̯, colțato,
Fuźi̯, zîmbato,
Cu mîńile cît prazîńile,
Cu piśi̯oarile cît rîschitoarile!
Fuźi̯ moroi̯u cu moroai̯śile,
Strîgoi̯u cu strîgoai̯śile,
Ordzbalțu cu ordzbalțoai̯a,
Fuźi̯ vivòru cu vivoroai̯ca!

1 august 1930
Elisaveta Gogan, 39 ani,
Brîndzăńi̯

482

Dz'escînts'ec dz'e-ntîln'ituri̯ cu lucru rău'

O f'emi̯ei̯e i̯eŕea bolnavă. A veńit la mińe și i̯-am spus să-mi̯ aducă apă dźin tŕei̯ fîntîńi̯. Toatśe fîntîńile aștśi̯a, una s-o dărui̯e c-un bob dźe porumb'e, a dźi̯-al doilea c-un bob dźe saŕe ș-a dźi pe urmă dźe tot, ai̯a c-un bob dźe grîŭ.

I̯ea mi̯-a adus și i̯eŭ m-am pus și i̯-am dźescîntat. Am dzîs așa:

Apă maŕe,
Doamnă maŕe,
P'e cum eștśi̯ dźe mi̯ergătoaŕe,
Să fiț dźe spalatoaŕe,

Să fiţ şî dźe curźitoaŕe.
Să sp'eĺĭ pe Maria
Dźe toatśe-ntîlńituŕiĺe,
Caŕe śĭ-a-ntîlńit-o dźin caĺe.
Că nu sînt curatśe,
Dźi la Dumńezăŭ lasatśe,
Că dźĭ-ar fi dźin Dumńezăŭ,
Îndată s-ar fi-ndurat
Şî pe tśińĭ tśĭ-ar fi sculat;
Da pe tśińe tśĭ-a lovit
Cu cuţîtśe, pan la gît.
Ĭeĺe sîn ńesuferintoaŕe
Şî pe tśińe răŭ tśe doaŕe!
Aĭ pĺecat pe drum plîngîn,
Pe toată lumĭa-ntrăbîn,
Că multă daŕe aĭ da,
Că viĭaţa ţ-ai scapa.
Am umblat
Ş-am întrăbat,
Pană pistă dumńéta am dat
Şî apa ţ-am adus.
Ĭeŭ pe astśernut cîn am fost,
Copii langă mińe zbĭera
Şî ĭeŭ dźe ńimińĭa nu ştśiam.
Aşa cîn dźescîntśecu a veńit,
Soaŕeĺe l-a curaţît,
Pe mińe m-a zdrăveńit.
Dźin dźescîntśecu śe mi l-aĭ trimĭes
Caŕe lumĭe aŕea adunată,
Toată lumĭa dzîśea
Că dźe moartśe n-oĭ scapa.
Aşa ĭeŭ dźescîntśecu cîn l-am dźescîntat,
Un maŕe tśermen ĭ-am dat.
Du-tśe-ń doo śeasurĭ s-aźunźĭ,
Că chĭar cu lumînăriĺe-n mînă să fie
Şi cîn aĭ aźunźe cu dźescîntśecu mĭeŭ
Vŕé-o unu Dumńezăŭ,
Ca să aĭbă ĺeacu mĭeŭ,
Că-s ursată,
Blastamată,
Sa aĭbă ĺeac dint-o dată.
Duŕeriĺe să-ĭ aĺińe,
Dźi pĭ-aştśernut s-o scula,
Ńiśĭ o duŕeŕe n-o maĭ av́ea,

Că cu apă s-a spalat
Şî nu s-o spalat dźe imală,
Śi s-o spalat dźe duŕeriľe,
Caŕe şî ľe-a avut, ńesuferintoaŕe!

7 august 1931
Ana Ghĭorghe Burcu, 50 ani,
Śiŕeşu

483

Dz'e bubă

A pľecat cutaŕe,
Pe caľe,
Pe caraŕe,
S-a-ntîlńit cu buba-n caľe.
Bubă albă,
Bubă ńeagră,
Bubă turujîĭe,
Bubă vişińie,
Conăbìe,
Stînjănie,
Băśească,
Căĭască,
Oĭască.
Tu, buba bubilor,
Sora śĭumilor,
Tu să ĭeş
Dźin trupu cutărùĭa,
Să ĭeş cu duŕeriľe,
Cu fioriľe,
Cu strîgńetśiľe,
Cu obrîntśituriľe,
Cu umflaturiľe.
Să pľecaţ,
Să vă duśeţ
În poĭeńiľe ńecălcatśe,
În locurĭ ńeumblatśe,
Uńe săcuŕe nu taĭe,
Cocoş nu cîntă,
Fată maŕe cosîţă nu-mpľetśéştśe
Dumńezăŭ nu pomeńéştśe

Acolo să vă dușeț,
În lemńe să vă băgaț
În pietri să vă-ncuiaț,
Dźin trupu cutăruia să vă spălaț.
Să rămînă curat, luminat,
Cum Dumńezăŭ l-a lăsat!

7 august 1931
Luța Pl'eșa, 65 ani,
Śiufeșu

484

Dz'e pl'ezn'ituri

Apă mańe,
Doamnă mańe,
Pe cît ieștśi dźe curătoańe
Și miergătoańe,
Curățîtoańe,
L'imp'ezătoańe,
Răcońeștśi sătoși
Și sp'eli imoși,
Spală și curățăștśe
Pe cutańe,
Dźe noożăśi dźe ńeamuri dźe pleznitură,
Plezńitură dźe zua,
Plezńitură dźe noaptśea,
Plezńitură dźin cîntători,
Dźin varsat dźe zori,
Plezńitură dźin iele,
Dźin ale trei sfintśe;
C-a veńit în caruță durăin,
În biśe dźe foc plezńin!
Śińe-n lumie auza,
Toț îndărăt să da,
Și-n căș dźi-arźint să pitula.
Cutańe nu s-a pitulat
Și-n drumul sfintśelor a stat.
Sfintśele răŭ s-a mîńiat,
În brață l-a-mbrățîșat,
L-a plezńit
Și l-a bolnăvit.
I-a dat

Blîndă cu scărpinătură,
Cu foc, cu mîncărime,
Cu copturĭ,
Cu spărturĭ,
Cu bub'e,
Cu jubŕe,
Cu obrîntśiturĭ,
Maĭca Sîntă Măria,
Cîn l-a auzît,
Pe scară dźe śĭară s-a coborît,
Dźe mîna dźiŕeaptă l-a luvat,
Pin ĺiv́ez v́erz l-a purtat,
Pin vîlśele,
Pin floriśeĺe,
L'eacurĭ şî ĺecuŕeĺe ĭ-o adunat
Şî pe ĭel l-a scăldat
Şî l-a vindźecat!
Voĭ pĺezńiturilor,
Buńilor,
Frumoasălor,
Sfintśelor,
Voĭ amintśea să v-aduśeţ,
L'eacu cutărùĭa să-l aduśeţ!
Voĭ noozăśĭ dźe ńeamurĭ dźe pĺezńiturĭ
Să vă duśeţ,
Să ĭeşîţ dźin pĭeĺe,
Dźin carńe,
Dźin sînźiĺe luĭ,
Să ĭeşîţ cu bub'e, cu jubŕe,
Cu gîlcovìńĭ,
Cu morovìńĭ,
Cu obrîntśiturĭ;
Să vă sprînjîţ,
Să vă răsîpiţ,
Să vă duśeţ în grădźińiĺe cu floriĺe,
C-acolo v-aştśeaptă
Cu făcĺiĭ aprinsă,
Cu mĭesăĺe-ntśinsă!
Acolo să staţ,
Acolo să v-aşăzaţ,
Dźin trupu cutăruĭa să pĺecaţ!
Voĭ, noozăśĭ dźi ńeamurĭ dźe pĺezńitură,
Voi sfintśelor,
Buńilor,
Curatśelor,

Amintśea să v-aduśeţ,
L'eacu cutăruĭa să-l aduśeţ,
Daruiţ pe cutaŕe cu ĭeac
Şî cu sînătatśe
Şi ĭeŭ pe voĭ v-oĭ darui,
Cu stag roşu dźe matasă v-oĭ umbri,
Cu apă v-oĭ răcori,
Cu busuĭoc v-oĭ amirosî,
Cu mńere v-oĭ îndulśi!
Să v-amirosîţ,
Să va-ndulśiţ
Amintśea să v-aduśeţ,
Şî ĭeacu cutăruĭa să-l aduśeţ!

(Aceeaşi)

485

Dz'e-ntîln'iturĭ şî boala mar'e

Noodzăśĭ şî noo dźe-ntîlńiturĭ,
Noodzăśĭ şî noo dźe pośiturĭ,
Dźi-o fi cutaŕe pośit dźe noaptśea,
Dźĭ-o fi pośit dźe dzîŭa,
Dźĭ-o fi pośit cu mînaturĭ,
Dźĭ-o fi pośit cu-ntîlńiturĭ,
Voĭ noodzăśĭ şî noo dźe pośiturĭ,
Noodzăśĭ şî noo dźe-ntîlńiturĭ,
Voĭ să vă ogoiţ,
Să vă potoĭiţ
Dźi pe capu lu cutaŕe
Că ĭeŭ cu gura va dźescîntaĭ,
Cu tamîĭe va tamîĭaĭ,
Cu cuţîtu va taĭaĭ,
Cu śearca va maturaĭ,
Cu mîna va rădźicaĭ,
Pistă hotară marĭ va mînaĭ!
Cum să hotarăsc hotarăĭe,
Moşîiĭe,
Apiĭe,
Să să hotarască boala,

Sporośiturile,
Trimiesăturile,
Dźi pe capu lu cutare!

10 august 1931
Dochia Carbunaru, 70 ani,
Bagna

486

Dz'e dz'iochiu

Dźiochiu dźe ochi ńegri,
Dźiochiu dźe rumîn,
Dźiochiu dźe țîgan.
Śińi a dźiochiat
A crapat!
Śińi a rămńit,
A pleznit!
Plezńiască ińima și ficațî
În dźiochitori, în dźiochitoaiśe,
În rămńitori, în rămńitoaiśe!
Dźi-o fi dźiochiat dźe voińic,
Să-i crăp'e boașăle,
Să-i cure pișățî,
Să fie dźe mirarea lumi!
Dźi-o fi dźiochiat dźe fată mare,
Să-i crăp'e pielița,
Să-i cadă cosîța,
Să fie dźe mirarea lumi!
Dźi-o fi dźiochiat dźe muiere
Cu copil mic,
Să-i crăp'e țîțîle,
Să-i cure laptśele,
Să-i plîngă copilu dźe foamie!
Dźi-o fi dźiochiat dźe muiere starpă,
Să-i crăp'e capu,
Să-i sară ochi,
Să fie dźe mirarea lumi!
Dźi-o fi dźiochiat dźe mîndrile frumoasă,
Amintśea să-ș aducă,
L'eacu să-l aducă,
În astă apă să-l pună.

Ĭeŭ cu gura va dźescîntaĭ,
Cu cuţîtu va taĭaĭ,
Cu tamîĭe va tamîĭaĭ,
Cu mătura va maturaĭ,
Cu mîna va rădźicaĭ,
În munţî pustîĭ va mînaĭ!
Acolo să va duśeţ,
Să v-adunaţ,
Să b'eţ,
Să mîncaţ,
Să vă hodźińiţ!
Dźi pe cutaŕe să vă rădźicaţ,
Să mi-l lasaţ
Curat, luminat,
Ca arźintu străcurat!

(Aceeaşi)

487

Dz'e-ntorsurĭ

Voĭ noodzăśĭ şî noo dźe-ntorsurĭ,
Ĭeŭ nu torc śi-ntorc.
Întorsăĭ facaturiľe,
Întorsăi aruncaturiľe,
Întorsăĭ trimĭesăturiľe,
Întorsăĭ pagubiľe,
Întorsăĭ boaĭiľe
Dźi pe capu lu cutaŕe,
Dźi la casa luĭ,
Dźi la batatura luĭ,
Dźi la vitśile luĭ,
Şî va facuĭ
Colac pe olac
Şî va mînaĭ în casa cuĭ v-a facut
Şî v-a mînat la cutaŕe!
Dźĭ-o fi strină,
Dźĭ-o fi veśină,
Dźĭ-o fi satśeană,
Dźĭ-o fi batatuŕeană,
Dźĭ-o fi moaşă,

Dźĭ-o fi naşă,
Aĭa a-ntors cu o mînă,
Ĭeŭ întorc cu doo.
Aĭa a-ntors cu doo
Ĭeŭ întorc cu tŕeĭ
(Se repetă pînă la nouă)
Aĭa a-ntors cu noo
Ĭeŭ întorc cu dzęśe.
Dźi la dzęśe nu maĭ tŕeśe!
Cu gura va dźescîntaĭ,
Cu piparcă va piparcaĭ,
Cu saŕe va saraĭ,
Cu cuţîtu va taĭaĭ,
Cu mătura va maturaĭ,
Cu mîna va rădźicaĭ,
Pistă ap'e marĭ v-aruncaĭ!
Cum spală apa toatśe imuril̆e,
Toatśe pĭetriśel̆il̆e,
Toatśe rădăśińel̆il̆e,
Aşa să să sp'el̆e
Toatśe boal̆il̆e,
Toatśe urîśĭuńil̆e,
Toatśe pagubil̆e
Dźi la casa lu cutaŕe!

(Aceeaşi)

488

Dz'ĭ-obrint'it

Dźincolo dźe màrĭa
Voĭńic floera,
Fată maŕe cînta.
Statù fată maŕe dźe cîntat,
Statu şî obrint'itu dźé obrint'i.
Dźescîntśecu dźi la mińe,
L'eacu dźi la Maĭca Pŕeśesta.
Dźi la mińe Maĭca Pŕeśesta
Amintśea să-ş aducă,
Leacu, cum l-o chĭema, să-l aducă.
A plecat tŕeĭ f'étśe marĭ să pună cîńipa.

A sapat locu,
L-a tîrsît șî l-a samanat
Ș-a ćrescut cîńipa mańe dźe cuĺes.
A cuĺes-o,
A bagat-o-n topìlă-n apă
Ș-a murat-o
Ș-a meĺițat-o.
A drăglat-o.
A tors-o,
A rîșchiat-o
Ș-a fĭert-o.
A adunat-o,
A urdzît-o
Ș-a navadźit-o.
A țasut-o,
A facut-o pîndză
Ș-a nalbit-o
Ș-a croit-o
Ș-a facut-o camașă.
A purtat-o
Ș-a rupt-o.
Nu s-a ștśiut rîză dźe rîză!
Așa să nu să ștśie stśĭàmătu
Dźe dureriĺe alùĭa, al dźe l-o durea.
Maĭcă Pŕeśesta amintśea să-ș aducă,
L'eacu cutărùĭa să-l aducă!

2 august 1930
I'oana lu L'isandru Blidaru, 80 ani.
Dilma

489

Dz'escînts'ec dz'e brîncă

Maĭcă Sînta Luńĭ dźe astădz,
Pĺecă cutańe
P'e caĺe
P'e carańe;
Să-ntîlńi cu brînca-n caĺe,
Brîncă pripită,
Brîncă ńeagră,

Brîncă albă,
Brînca brînśilor,
Brînca cu śiumiĺe.
Să-ntîlńiră
Şî-l śiocańiră
Şî-l sażetară
Şî-l fulżerară
Şî udżi vaĭcărinu-să
Şî żeveĺinu-să.
Nima n-audzî,
Nima nu vadzu,
Dżecît Maĭca Sînta Marie
Dżin śeŕ audzi,
P'e scară dże aur să scoborî,
P'e scamn' dże s'eară şădzu
Şî-l întrabă p'e cutaŕe:
— Śe ţ-ă, cutaŕe,
Dże tśe żeveĺeştśi,
Dże tśe vaĭcăŕeştśi?
— Maĭcă Sîntă Marie,
Cum să nu mă żeveĺesc,
Cum să nu mă vaĭcăŕesc,
Că mă-ntîlńiĭ cu brînśiĺe-n caĺe
Şî mă fulżerară
Şî mă sażetară
Pin cŕeeri capuluĭ,
Pin faţa obrazuluĭ,
Pin ghinţ
Pin masăĺe,
Pin toată faţa guri méĺe
Şî ramasăĭ,
Tavaĺinu-mă,
Vacărinu-mă
Żeveĺinu-mă
Dże toatśe sażetaturiĺe,
Şî fulżeraturiĺe!
Maĭca Sînta Maŕie dzîsă cată al bolnav:
Cutaŕe,
Nu tśe żeveĺi,
Nu tśe vaĭcări!
Du-tśe la cutaŕe dżescîntatoaŕe,
Că-ţ dżescîntă
Cu mîna dżiŕeaptă,
Cu ĺimba curată

Şî-ĭ voĭ da alùĭa,
Al dźe-ĭ bolnav,
L'eacu îndată!

4 august 1930
V'eta Màndrăş, 45 ani,
Bala-dźe-Jos

490

Dz'e vivòr

Maĭcă Sînta Luńĭ dźe astădz,
Plecă cutańe p'e cale,
P'e carańe,
P'e uliţa mańe,
Şî să-ntîlńi cu vivòru-n cale;
Sînźele-ĭ sorbi,
Carńea ĭ-o zdrobi
Şî-n masăle-l lovi.
Îl lovi vivoru-n masăle
Şî-l înśepu a saźeta
Şĭ-a-l fulźera
Pin masăle,
P'e su masăle,
Pin ghinţ
P'e su ghinţ
Şî ńima n-audzî,
Ńima nu vadzu.
Numa Maĭca Sîntă Marie
Dźin śeŕ audzi
P'e scară dźe aur să coborî,
P'e scamn dźe śeară şădzu
Şî-ntrabă p'e cutańe:
— Śe tśe źevelestśi,
Śe tśe vaĭcăńeştśi,
Dźe nu mă pośĭ hodźińi
În plapumiele méle,
Dźe răul vaitśelor tăle?
— Maĭcă Sîntă Marie,
Cum să nu ma źevelesc,
Cum să nu ma vaĭcăńesc,
Că nu maĭ pośĭ
Dźe vaitśele méle.

Dźe masăl'el'e mél'e;
Că m-am întîlńit cu vivòru-n cal'e,
Cu vivòru, cu zburatòŕu,
Şî cu muma paduri,
Şî ma-ńsepură a saźeta,
A fulźera,
Dźin ćreĭeri capului,
Pin faţa obrazului
Pin zgîrś'ĭu nasului,
Pin bolboşu ochiului,
Pin toată carńea!
— Nu tśe źeveli, cutaŕe,
Du-tśe la L'isaveta dźescîntatoaŕea,
Că-ţ dźescîntă cu mîna dźiŕeaptă,
Cu limbă curată.
Îţ dźescîntă dźe zburatori,
Dźe muma paduri,
Cu saŕe, cu usturoĭ.
Cum să top'eştśe saŕea-n apă,
Aşa să să top'ească fulźeraturile,
Saźetaturile,
Dźin masăle,
Dźe su masele,
Dźin ghinţ
Dźe su ghinţ
Dźin toată carńea!
Să dźescîntă cu śeară dźe stupină,
Cu busuĭoc vérdźe dźe gradźină.
Cu tamîĭe le potolii
Şî le ogoii.
Cum nu poatśe popa-n altar
Făr dźe busuioc,
Făr dźe tamîĭe,
Aşa să nu putśeţ voĭ să staţ
În capu lu cutaŕe!
Să fuźiţ,
Să vă ogoiţ
Cu saźetaturile,
Cu fulźeraturile,
Că voĭ nu sîntśeţ botśezaţ,
Ńiśĭ ćreştśinaţ!
Fuźiţ în ţărĭ strińe,
În limbĭ pagîńe,
Uńe nu s-audźe
Popă tocîn,

Ńiśĭ cocoş cîntîn,
Ńiśĭ vidră latrîn,
Ńiśĭ fată mańe cosîţă-mpletśin!
Acolo să mĭerźeţ,
Acolo să v-aşădzaţ,
Că v-aştśeaptă
Cu mĭesă-ntśinsă
Cu făclii̯ aprinsă!
Acolo să b'eţ,
Acolo să mîncaţ,
Acolo să fulźeraţ,
Acolo să saźetaţ,
Că voĭ sîntśeţ toţ ńebotźedzaţ,
Că cutańe ĭe botśedzat
Şî cŕeştśinat!
În numeĺe Tatăluĭ
Şi-aĺe Fiuluĭ
Şi-aĺe Sîntuluĭ Du. Amin!

(Aceeaşi)

491

Dz'e moroĭ

Pĺecă cutańe p'e caĺe,
P'e carańe,
P'e uĺiţa mańe.
Să-ntîlńi cu moroĭu-n caĺe
Şî sînźeĺe-ĭ sorbi
Şî carńea ĭ-o zdrobi.
Ńima n-audzî,
Ńima nu vadzu,
Dźecît Maĭca Sîntă Marie,
Dźin śeŕ audzî şî vadzu,
P'e scară dźe aur coborî,
P'e scamn dźe śeară şădzu
Şi-l întrabă:
— Śe ţ-ă ţîĭe, cutańe,
Dźe tśe źeveĺeştśĭ
Dźe tśe vaĭcăŕeştśĭ?
— Cum să nu ma źeveĺesc
Cum să nu ma vaĭcăŕesc,
Că mă-ntîlńiĭ cu moroĭu-n caĺe,

Un moroĭ voĭńic,
Şî mă-nśepu a mă fulźera
Pin cap, pin obraz,
Pin ińima mĭea,
Pin ficaţî mĭeĭ
Şî ma pomeńii
Că ma tośi sînźele p'e nas
Şî slab'eală-n toatśe oasăĺe-m veńi!
Maĭca Sîntă Marie dzîsă:
— Taśĭ tu, cutaŕe!
Nu tśe maĭ źeveĺi
Şî du-tśe la cutaŕe dźescîntatoaŕe,
Să-ţ dźescîntśe cu apă ĺină
Dźin fîntînă,
Cu busuĭoc vérdźe dźin gradźină.
Şî-n apă pusă un bob dźe tamîĭe.
Moroĭu, cîn vadzu
Sînta dźe tamîĭe,
Îndată pĺezńi dźin ińima lu cutaŕe
Şî aśela ramasă
Curat, luminat!
Şî-l îmbraţîşă dźescîntatoaŕea p'e cutaŕe
Şî-n rîu lu Ĭordan îl bagă,
Pană-n cŕeştśet îl spală
Dźe moroĭ viŭ,
Dźe moroĭ mort,
Dźe noodzăśĭ şî noo dźe f'eluri dźe moroĭ
Şî ramînsă cutaŕe
Curat, luminat,
Ca arźintu stracurat,
Ca śeasu śe l-a nascut,
Că ńiśĭ o vină n-a avut!
(Aceeaşi)

Dz'e dragostă

(p'escrisă)

Fac dźe dragostă, dźe căsătorie,
La un baĭat.
Ĭ-am facut dźe dragostă, dźe căsătorit.
Am facut dźe căsătorit cu buzăĺe.
Am făcut dźe dragostă cu sprînśeńiĺe.
Ĭ-am facut dźe căsătorit cu ińelu.

Ĭ-am facut dźe căsătorit cu glasu cuculuĭ.
Cum ascultă lumĭa la cuc,
Cîn cîntă p'e ćreangă,
Așa s-ascultśe șî scrisa mĭea la mińe.
Cum să batśe privăgătoaŕea primăvara p'e ćreangă,
Așa să să bată ińima-n scrisa mĭea după mińe.
Cum țîpă puĭu dźin luna lu martśie,
Cîn să friźe,
Așa să să frigă ińima-n scrisa mĭea,
Caŕe o am dźi la ursătoaŕe.
Scriŭ p'entu ursătoaŕea mĭea,
Caŕe m-a ursat,
Ș-oĭ aŕea ca să mă căsătóresc.
Dźĭ-o fi fată maŕe,
S-o visăz cu coada p'e spinaŕe.
Dźĭ-o fi văduvă,
S-o visăz vacă śĭoantă ńeagră.
Dacă n-o fi să mă-nsor,
Ș-o fi ĭegătuirĭ dźe fameĭ,
Ca să nu mă căsătoŕesc
Am să fac cu floaŕea maŕe.
Brăśiruță, brăśiruță,
Dźe cîn v-am ițat,
Ńiśĭ-o grijă nu v-am dat,
Da acuma astă sară,
V-am dat o grijă maŕe,
Ca să-m aduśeț scrisa mĭea p'e caĭe.
Aĭave s-o visăz.
Cum n-am putut ĭeŭ păn a nu suźe
la mama mĭea dźin pĭept,
Așa să nu poată niśĭ scrisa mĭea fără mińe!

5 august 1930
Ańica Miloșescu, 75 ani,
Craĭńiśi

493

Dz'e moroĭ

Ĭaŭ vin, îl pun în ulśea șî mĭestăc cu cuțîtu.

Pĭecă cutaŕe p'e caĭe,
P'e căraŕe.
S-a-ntîlńit cu moroĭu-ñ caĭe.

Moroĭ viŭ,
Moroĭ mort.
Moroĭ dźe copiĺitùră,
Moroĭ dźe fată f'etśită,
Moroĭ dźin sfinţît dźe soaŕe,
Moroĭ dźin śina mică,
Moroĭ dźin śina maŕe,
Moroĭ dźin cîntătorĭ,
Moroĭ dźin vąrsat dźe zorĭ,
Moroĭ dźin ręsarit dźe soaŕe,
Ĭeșîţ dźin tîmpĺiĺe capuluĭ,
Dźin zgîrśĭu nasuluĭ,
Dźin crĭeri capuluĭ
Şî duśe-vă-ţ în vîrfu muntśeluĭ,
C-acolo v-aştśeaptă
Fata lu Ghĭorghe-mpąratu
Cu vîcĺeĭ[1] aprinsă
Şî cu mĭesă-ntśinsă,
C-acolo cutaŕe nu vă ştśie culca,
Nu vă ştśie scula,
Ńiśĭ cu paharu la masă nu vă ştśie da.
Acolo să vă potoĺiţ,
Acolo să mîncaţ şî să b'eţ
Şî Ghĭorghe să rămînă curat, luminat,
Ca arźintu străcurat!

11 august 1932
Maria D. Žĭurcău', 70 ani,
Glogova

494

Dz'e arz'intu viu'

Pĺecă cutaŕe p'e caĺe,
P'e caraŕe.
Sa-ntîlńi cu arźintu viŭ în caĺe.
Arźint viŭ, viŭ,
Arźint mort, mort.
Arźintu cu ĺicăriturĭ,
Arźintu cu fulźerăturĭ,

[1] = făclii

Arźintu cu pleznituri,
Cu posituri,
Sculaţ, plecaţ,
Că ieŭ cu rachiŭ v-oĭ îmbạta,
Cu cuţîtu v-oĭ taĭa.
Ĭeşîţ dźin crieri capuluĭ,
Dźin zgîrśiu nasuluĭ,
Dźin ińimă,
Dźe su ińimă,
Dźin faţa obrazuluĭ
Şî duśeţî-vă în vîrfu muntśeluĭ.
Acolo să vă potoliţ,
Cutaŕe să rămînă curat, luminat!

(Aceeaşi)

495

Dz'e dragostă

A plecat cutaŕe p'e cale,
P'e caraŕe,
P'e potśeca ńeumblată,
P'e roo ńescuturată.
Ĭel potśeca o călcă,
Dragostśile le-adună.
P'e umieŕeĭ,
Doĭ luśef'eŕeĭ!
P'e mîńiśele,
Stăle mărunţăle!
P'e poale,
Răvărsăţăle!
Ca să fiie maĭ vạzută,
Ca cai la ĭerghelie,
Ca mạtasa-n prạvalie
Cum nu poatśe popa să facă leturghie
Fără cruśe dźe busuioc
Şî frigurosu fără foc,
Aşa să nu poată cutaŕe fără vorba mĭea,
Fără cuvintśele mĭele,
Fără statu mĭeŭ.

Cum nu poatśe soarile păn nu răsaŕe,
Așa să nu poată cutaŕe fără vorba mĭea.

L'e dźescînt în mńeŕe. Mńeŕea o pun p'e mînă și pun mîna p'e ĭel.

(Aceeași)

496

Dz'e apucat

Ĭestă cîtśĭ-un copil dźe tușăștśe și traźe pĭeptu-n sus. Ziśe că-ĭ „apucatu". Îĭ dźescînt în unt. Ĭaŭ cu dźeźetu și daŭ în pĭez p'e pĭept și p'e spatśe.

A plecat cutaŕe p'e cale,
P'e caraŕe,
S-a-ntîlńit cu apucatu-ñ cale.
Apucatu cu apucăturoaĭca,
Suspinu cu suspinoaĭca
Umblară dźin casă-ñ casă,
Gasîră toatśe ușile-ncuĭetśe
Și f'eŕeștśile astupatśe,
Stŕeșîńile-nstŕeșînatśe.
Și v́eńi la cutaŕe-ñ casă,
L-apucă c-o labă-n pĭept și-n spatśe.
Ĭel cum țîpa,
Lumĭa s-aprindźea,
Maĭca Sînta Marie dobora
P'e scară dźe śeară
Și-l întrăba:
— Śe ț-ă, cutaŕe, dźe tśe cînț,
Dźe tśe źeveleștśĭ?
Du-tśe la Marica dźescîntătoaŕea.
Ĭea tśe-o dźescînta cu mîna dźiŕeaptă,
Cu limbă curată.
Ĭea ț-o puńe vlagă la vlagă,
Zmagă la zmagă,
Rost la rost,
Maĭ cu folos dźe cum aĭ fost!

Ĭeşîţ cu pośiturile,
Cu rîmńiturile
Şî duśeţî-vă-n vîrfu muntśeluĭ,
În braz, în faźĭ şî-n copaśĭ.
Şî cutaŕe să ramînă curat, luminat!

(Aceeaşi)

497

Dz'e mn'erurĭ

A plecat cutaŕe
P'e cale, p'e caraŕe.
S-a-ntîlńit cu mîndruţăle-n cale.
A plecat să munśească,
Să să hărăńească.
S-a-ntîlńit cu buńiśelele,
Cu mîndruśelele, -n cale.
În braţă-l loară,
Dźe pămînt îl trîntśiră,
Oasăle-ĭ fărîmiră.
Îl lăsară plîngîn,
D'zivălin.
Maĭca Sîntă Mărie dźin śeŕ dobora
Şî-l întrăba:
— Śe ţ-ă ţîĭe, cutaŕe,
Dźe plînźĭ, dźe tśe dźevăleştśĭ?
— Śe să-m fiĭe,
Maĭcă Sîntă Mărie!
Am plecat p'e cale, p'e caraŕe
Să munśesc
Să mă hărăńesc.
M-am întîlńit
Cu buńiśelele, cu mîndruśelele
În cale.
În braţă mą loară
Dźe pămînt mą trîntśiră,
Oasă-m fărîmiră,
Sînźile-ń surbiră.
— Taśĭ, cutaŕe,
Nu plînźe, nu tśe dźevăli,
Că ĭeŭ după ĭele voĭ lovi

Şî tśi-oĭ faśe maĭ sănătos
Dźe cum aĭ fost.
Maĭca Sîntă Mărie pl̆eca
P'e cal̆e, p'e carańe.
Să-ntîlńea vu viţa-dźe-viĭe-ñ cal̆e
—Bună dzîoa, viţă-dźe-viĭe!
— Mulţămim, Sîntă Mărie!
— N-aĭ văzut,
N-aĭ dovedźit
Buńiśel̆el̆e, blînduśel̆el̆e?
— L'e-am văzut,
L'e-am dovedźit
La al zîd mańe, bin, mîncîn,
Cu mĭésăl̆e-ntśinsă,
Cu fîcl̆iĭ aprinsă.
Maĭca Sîntă Mărie-naintśe merźea,
Cu spic dźe grîŭ să-ntîlńea:
— Bună cal̆ea, spic dźe grîŭ!
N-aĭ văzut,
N-aĭ dovedźit
Buńiśel̆el̆e, blînduśel̆el̆e?
Maĭca Sîntă Mărie-naintśe merźea,
La zîd ajunźea,
Îñ biśĭ plezńea,
Zîdu crăpa.
Maĭca Sîntă Mărie ińimĭ găsa,
L'e loa,
În băzma l̆e-nvăluĭa,
Cu ĭel̆e la cutańe v́eńĭa.
Ĭel nu l̆e primea,
Că nu ĭeŕea ińima luĭ.
Ĭeŕea ińimă dźe găină săină.
Îĭ trăbuĭa alta dźe mńel sugăŕel.
Maĭca Sîntă Mărie îndărăt întorśea
Şî bińe căta
Şî ińima lu cutańe o găsa.
La cutańe cu ĭea v́eńĭa.
Cutańe dac-o vedźea,
Maĭ bińe să-nv́esăl̆ea,
Maĭ bińe să-nsănătoşa,
Că puńea vlagă la vlagă,
Vîrtutśe la vîrtutśe,
Putśéŕe la putśéŕe,
Ćrescut la ćrescut,
Sănătatśe la sănătatśe,

Spor la spor,
Rîs la rîs,
Mîncaŕe la mîncaŕe,
B'éŕe la b'éŕe,
Hodźină la hodźină!

Mńerurĭ dźe copii mišĭ. Nu cŕeştśe copilu şî plînźe.

21 august 1932,
Zmaranda Bul'iga, 72 ani,
Godźińeştšĭ

498

Dz'e izdat

Cîn să puńe izdatu la ińimă, să-nvîrtśe copilu, că aŕe duŕeŕe răp'edźe.
Fac cruśe cu pistorńicu şî zîc:

Spor la spor,
Fuźĭ izdatśe, blăstămatśe,
Dźin ińima lu cutaŕe,
Dźin ińimă, dźe su ińimă,
Dźin ficaţ, dźe su ficaţ,
Dźin plumînĭ, dźe su plumîńĭ,
Dźin toatśe vîńeĺe
Şî mădulăriĺe lu cutaŕe.
Ĭeŭ cu gura tśe dźescîntaĭ,
Cu cruśea tśe blăstămaĭ
Şî-n munţ pustîĭ tśe mînaĭ,
Uńe cocoş nu s-audźe cîntîn,
Nišĭ glas dźe fată strîgîn.
Acolo să tśe-ncuĭ
În ĺemńe,-ñ pĭetri
Şî-ndărăt să nu maĭ viĭ,
Că cutaŕe a rămas sănătos,
Maĭ bun dźe cît a fost!

21 august 1932,
Frusîna Mîrşu, 75 ani,
Godźińeştšĭ

499

Dz'e dz'eochĭ

Pĺecă Maĭca Sîntă Mărie
P'e caĺe, p'e carańe.
Întîlńi cu salca-ñ caĺe.
Zîsă: — Bună zîŭa, salcă mańe!
— Mulţumim dumitaĺe, Maĭcă Sîntă Mărie Mańe
Ĭea zîśe — Maĭ şădz!
Salca zîśe: — N-am v́eńit să şăd
Ş-am v́eńit să mă jăluĭesc,
Că cutańe o pĺecat
P'e caĺe, p'e carańe.
S-o-ntîlńit cu moroĭu, moroaĭśiĺe-n caĺe
Strîgoĭu strîgoaĭśiĺe,
Zmĭeoĭu, zmĭeoaĭsiĺe,
Dźeochitori, dźeochitoariĺe
Rîmńitori, rîmńitoariĺe,
Mirători, mirătoariĺe.
La pămînt îl trîntśiră,
Îl tăvăĺiră,
Ińima ĭ-o loară,
Faţa ĭ-o strîcară
Vîrtutśea ĭ-o loară,
Carńea ĭ-o mîncară,
Sînźiĺe-ĭ beură.
Dar ĭel ţîpa
Şî să văĭcăra
Şî ńiminea nu-l audza.
Maĭca Sîntă Mărie cîn îl audzî,
P'e scară dźe śeară să coborî,
Cu toĭag dźe-arźint în mînă
Şî dzîsă:
— Of, cutańe, nu ţîpa,
Nu tśe văĭcăra,
Că înt-o casă menunată
Ĭestă o fată
Şî-n supsuĭoara ĭeĭ
Îs toatśe ĺecuŕeĺeĺe aśiuĭatśe.
Şî-ţ vo aduśe
Ińimă la ińimă,
Faţă la faţă,

Vîrtutśe la vîrtutśe,
Carńe la carńe,
Sînźe la sînźe,
Os la os,
Cańe uńe-o fost.
Şî va rămîńe cutańe
Maĭ bun şî maĭ sănătos
Ca cum o fost,
Ca staŭa p'e śeŕ
Ca rooa p'e pamînt.
L'eac să dźea Dumńedzăŭ!

Dźe tŕeĭ orĭ îl spun, cîn îl doańe capu.

(Aceeaşi)

500

Dz'e moroĭ

Plecaĭ pe cale, pe carańe,
Pe drumu al vérdźe la vale.
Mă-ntîlńiĭ cu moroĭu-n cale.
Moroĭu, ḿoroaĭca,
Strîgoĭu, strîgoaĭca,
Dźeochetoŕ şî dźeochetoańea,
În braţă ma loară,
În sus ma rîdźicară,
Şî dźe pamînt ma lasară.
Carńea mĭ-o-nśintară,
Sînźile îl tulburară,
Praf şî ţîră ma facură.
Ĭeŭ înśepuĭ a ma cînta
Cu glas pana-ñ śeŕ,
Cu lacrămĭ pana-n pamînt.
Maĭca Pŕes'istă dźin śeŕ m-o audzît,
Pe scară dźe śeară s-o doborît
Şî ĭea m-o-ntrabat:
— Śe ţ-ă ţîĭe, cutańe?
— Cum sa nu ma cînt,
Maĭcă Pŕeśistă, Maĭcă Sîntă Marie,
C-am plecat pe cale, pe carańe,
Pe drumu al vérdźe la vale;
M-am întîlńit cu moroĭu-n cale,

Moroĭu, moroaĭca,
Dźeochetoŕ, dźeochetoaŕea,
Pośitoŕ şî pośitoaŕea.
M-o-ntîlńit şî m-o pośit,
Praf şî ţîră m-o facut.
— Lasă, cutaŕe,
Nu tśe cînta, nu tśe vaita,
Că ĭo pe cal alb oĭ încaĺeca.
Cu biśĭ dźe foc m-oĭ înfaşĭura
Şî după moroĭ oĭ pĺeca,
Moroĭ, moroaĭśe,
Strîgoĭ, strîgoaĭśe,
După dźeochetorĭ, după pośitorĭ,
Capetśiĺe ĺi-oĭ taĭa,
Pistă mărĭ ĺi-oĭ arunca
Şî ţîĭe ţ-oĭ aduśe,
L'eacu, sanatatśea,
Carńe la carńe,
Sînźe la sînźe,
Os la os,
Maĭ sanatos dźe cum aĭ fost!
Nu ĭeŭ, Dumńedzăŭ şî Maĭca Pŕeśista

18 iulie 1931
I'el'ena Babirśĭ, 50 ani,
Padźeş

501

D'e spurcat

Să-m trimĭeţ rachiŭ,
praŭ şî tamîĭe.

A pĺecat spurcu cu spurcoaĭca,
Paduroĭu cu paduroaĭca,
Vivòru cu vivoroaĭca
P'e caĺe, p'e caraŕe,
P'e drumu maŕe.
Śińe a vazut ş-a auzît,
D'in caĺe s-a pazît.
Dumńeta n-aĭ auzît,
N-aĭ vazut,
Din caĺe nu t'e-aĭ pazît.

D'e susuorĭ t'e-a luvat,
D'e pamînt t'e-a trînt'it,
Oasăl̂e ţ-a farîmit.
T'e-a lasat cîntînu-t'e,
Vaĭcarînu-t'e.
N̂ima-n lumĭe nu t'e-auza
Maĭca Sînta Marie t'e-auza.
La Mihail mĭerźea
— Śe ţ-ă, Mihail̂e, dragul maĭchi?
— Śe să-m fie, Maĭcă Sîntă Marie?
Am pl̂ecat p'e cal̂e, p'e carare,

. . . . (se repetă)

— Du-t'e la Maria d'escîntatoarea,
Priśepu'l̂ecuitoarea,
Că d'escîntă cu mînă d'ireaptă,
Cu faţă curată.
Fuźĭ ispit'itorul̂e,
Înşălătorul̂e!
Nu t'e umfla ca broaşt'il̂e
Şî mĭauńĭ ca mîţăl̂e
Şî rînchĭez ca ĭepil̂e
Şî bongăńĭ ca vaśil̂e.
Cu rachiŭ t'ĭ-oĭ îmbata,
În clòcotu mări t'ĭ-oĭ arunca.
Acolo să zobiţ,
Acolo să farîmiţ.
P'e Mihail să-l lasaţ
Curat, luminat,
Ca arźintu străcurat,
Ca staŭa d'in śer,
Ca rooa d'in cîmp,
Ca mumă-sa cîn l-a facut;
N̂iśĭ o vină n-a avut.

11 aprilie 1933
Maria I. G. Mogoşanu, 65 ani.
Borcăńeşt'ĭ

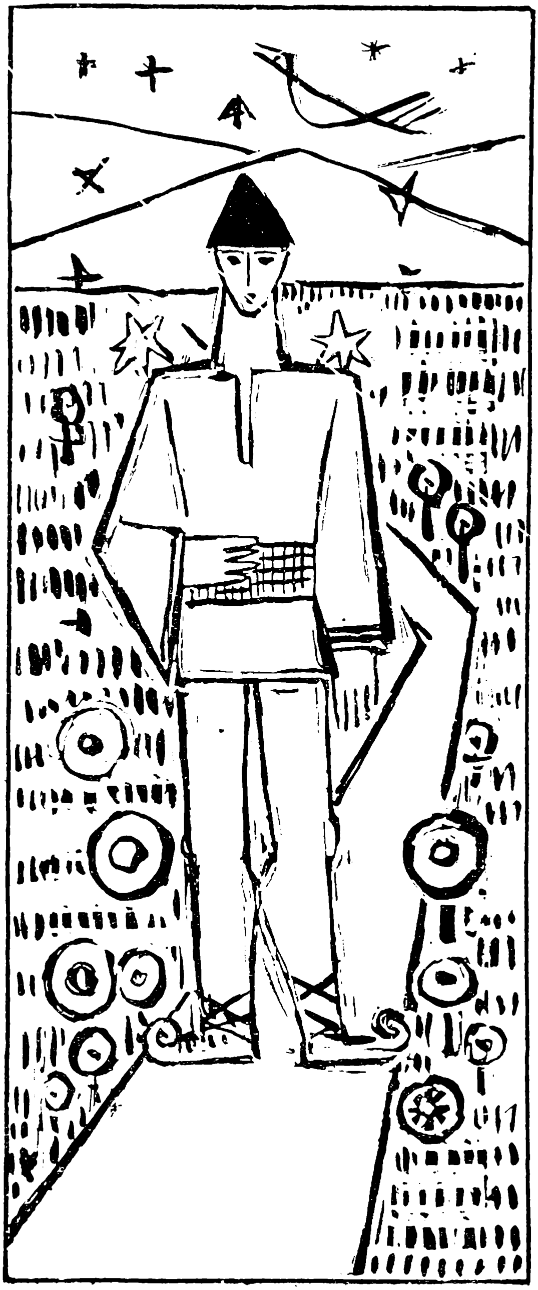
502

D'e dragost'e

Pl̂ecaĭ dumińică d'imińeaţa
P'e cal̂e, p'e carare.

Ma-ntîlńiĭ cu śiuta-n cal̆e.
Nu-ĭ śiuta d'e-nśintă mĭeri şî p'eri,
D'ĭaluril̆e şî văil̆e,
Śi-ĭ śiuta d'e-nśintă tótă lumĭa,
Toţ jendari,
Toţ primari,
Toţ popi,
Toţ pătrupopi,
Şî judicătoŕu d'in scaun!
Să moară şî să pl̆ezńĭască
Lumĭa şî ţara dupa mińe!
Cîn mĭ-o auzî graĭu,
Să zică că-s craĭu,
Soaŕe, soaŕe, frăţîoaŕe,
Dă-m mie răzîl̆e tăl̆e
P'e braţăl̆e mĭel̆e,
Să ma hărăńesc în lumĭe şî-n ţară cu ĭel̆e.
Cum dă porcu cu nasu pin toat'e părţîl̆e,
Cum dă raţa cu nasu,
Aşa să d'ea mîndril̆e dupa mińe.
Cîn mĭ-aud'e graĭu,
Să zîcă că-s craĭu!
Mîndra mĭea
Să moară şî să pl̆eźńească dupa mińe.
Cîn mĭ-o auzî graĭu,
Să zîcă că-s craĭu!
Cum îndulśeşt'e zahàru
Toat'e guril̆e,
Toat'e b'euturil̆e,
Aşa să mă-ndulśească p'e mińe tótă lumĭa.
Cum îndulśeşt'e mńeŕea
Toat'e guril̆e,
Toat'e b'euturil̆e,
Aşa să mă-ndulśĭască p'e mińe tótă lumĭa,
Toat'e f'et'il̆e,
Toţ băĭeţăi,
Tótă suflaŕea,
Tótă mişcaŕea,
P'e uńe mĭerg ĭeŭ,
Lumĭa şî ţara să moară şî să plezńească după mińe.

11 aprilie 1933,
Maria V. Fažet, 70 ani,
Ilòvăţ

503

D'e urît (Pintu duşman)

Hu, ho,
Hei̯, hei̯!
Cum fuźe lupu
Şî chiot'eşt'e lumi̯a şî ţara dupḁ i̯el,
Aşa să chiot'ească lumi̯a şî ţara
Dupḁ duşmanu mi̯eŭ,
Cańe-m faśe mie răŭ.
Cum să-ncai̯eră cîńi
Şî să muşcă hăla p'e ăla,
Aşa să să-ncai̯eńe dupḁ duşmanu mi̯eŭ.
Cum nu să i̯ub'eşt'e mîţa cu cîńiĺe:
Hîr! mîr!
Mîţa fuźe,
Cîńiĺe fuźe dupḁ i̯ea s-o muşt'e,
Cum să muşcă i̯ei̯ hăla p'e ăla,
Aşa să să muşt'e duşmańi mi̯ei̯,
Să nu să aĺeagă prau d'e i̯ei̯!
Cum să-ntoarśe dosńica dos la dos,
Aşa să ćească vii̯aţa alui̯ d'e mi̯-o faśe mie răŭ!

(Aceeaşi)

504

P'escrisă d'e f'et'e mari̯

Cînd faci̯, îţ trăbui̯e bît d'e alun, bît d'e sînger, bît d'e soc, bît d'e arţań, bît d'e cer, fasui̯, bob, lint'e, mazăńe, scăi̯et'e ş-un urci̯or noŭ.

D'i la apus păn la răsărit,
Noo cazańe s-a pus.
Ard'e şî clocot'eşt'e în aĺe noo cazańe.
Ard'e carńe d'e gĺigan.
Nu i̯e carńe d'e gĺigan,
Şi i̯e carńe din scrisa f'et'i cutărei̯a,
D'e pazît cińe-l păzăşt'e?
Îl păzăşt'e noo draci̯,
În gură cu focuri̯
Şî-n coad'e cu zmocuri̯.

Să umbľe şî-n lung şî-n lat,
Şî la noĭ în sat
După scrisa f'et'i . . . (Caŕe-ĭ faci)
D'e l-o găsi la masă mîncîn,
Hod'ińin şî durmin,
Cu zmocuriľe să-l pľezńească,
Cu cĭocuriľe să-l cĭomńească.
Că ĭeŭ fac p'e ĭel, p'e mumă-sa,
P'e ĭel, p'e tată-so,
P'e ĭel, p'e popa al d'in sat,
Să-ĭ d'ea-n gînd d'e cununat.
Cîţ în oĭchĭ l-o ved'ea,
Toţ d'e ĭel să st'ea,
Pănă scrisa luĭ s-o ĭa!
Tu, bît d'e-alun,
Să vină ca om bun!
Tu bît d'e arţar,
Să vină ca un armasar!
Tu, bît d'e sînger,
Să vină ca un înger!
Tu, bît d'e soc,
Să nu-ĭ d'ea a sta-n loc!
Tu, fasuĭ,
Să t'e ducĭ să-ĭ spuĭ!
Tu, mazăŕe,
Să vină ca o pasăŕe!
Tu, bob,
Să d'ea ca un orb!
Tu, scăĭet'e,
Să vină ca un aŕet'e!
D'e-o fi-n ţară,
Îĭ pun scară.
D'e-o fi-n Olt,
Îĭ pun pod.
Să tŕeacă pin f'et'e frumoasă,
Ca pin căţăľe rîĭoasă,
Pin ńevest'e aľesă,
Ca pin viĭ cuľesă.
Să tragă la scrisa luĭ acasă,
În sara d'e astă sară,
În noapt'ea d'e astă noapt'e.
Să-l mănînce puŕeci d'i la noo cocińĭ
Şî paduchi d'i la noo puşcăriĭ;

Să-l trînt'ească,
Să-l izbească,
La scrisa luĭ să-l porńească!

3 august 1932
Maria Burt'ea, 60 ani,
Broşt'eńĭ

505

D'e d'eoĭchĭ

Fugĭ d'eoĭchĭ
Dintră oĭchĭ,
Că aicea nu ĭe loc d'e v́ecuit,
Aicĭ ĭe loc d'e tămîĭe şî d'e bisărică.
Cu tămîĭa v-oĭ tămîĭa,
Pe d'eoĭchĭ l-oĭ d'epărta
D'in capu lu cutaŕe,
D'in ińimă-ĭ,
D'in faţă-ĭ.
Lăsaţî-l
Ĭeŭ vă suflu pistă cap,
P'e cutaŕe să-l lăsaţ,
Să nu mi-l frămîntaţ.
Că d'e cît să să frămînt'e aĭ mĭeĭ dup-aĭ tăĭ
Maĭ bińe aĭ tăĭ dup-aĭ mĭeĭ.
Aĭ voşt'i să fie urîţ şî d'espĺet'iţ,
Aĭ noşt'i să fie graş şî frumoş.
Şî să rămînă curaţ, luminaţ,
Ca argintu strecurat,
Ca rooa d'in cîmp,
Ca ceasu ce s-a născut.

4 aug. 1932
I'elena Băd'escu Băltăŕeţoańea, 40 ani,
Broşt'eńĭ

506

D'e suldumaș

Voĭ vlaș, suldumaș,
Ĭeșîț d'in creĭeri capuluĭ lu cutaŕe,
Ĭeŭ daŭ cap p'entu cap.
Dăĭ, doguĺe, dăĭ!
Daŭ t'eme p'entu t'eme.
Dăĭ, doguĺe, dăĭ!
Daŭ oĭchĭ p'entu oĭchĭ.
Dăĭ, doguĺe, dăĭ!
Daŭ nas p'entu nas,
Gură p'entu gură,
Uŕechĭ p'entu uŕechĭ
Gît p'entu gît,
Umĭerĭ p'entu umĭerĭ,
Brață p'entu brață,
Ińimă p'entu ińimă,
Ficaț p'entu ficaț,
Pînt'ecĭ p'entu pînt'ecĭ,
Trup p'entu trup,
Gemînărĭ p'entu gemînărĭ,
Arm pentu arm,
Genunchĭ pentu genunchĭ
Picĭoaŕe p'entu picĭoaŕe.
Dăĭ, doguĺe, dăĭ!
D'in vîrfu picĭoaŕelor,
Pănă-n vîrfu păruluĭ.
Dăĭ, doguĺe, dăĭ!
Am dat mult'e capet'e p'entu un cap.
Dăĭ, doguĺe, dăĭ!
Cińe cruce n-aŕe,
Pest'e cruce să nu tŕeacă.
Suldumași să pĺezńească!

Ĭe un copil mic și-l lovest'e-n cap. Dacă n-are muĭeŕea grijă să-ĭ d'escînt'e, dă d'e boala ra. Dacă-ĭ d'escîntă, îĭ tŕece. Îĭ descîntă cu ńeșt'e gonghiță, vĭermușĭ. Îĭ d'escîntă cu unt în cap și cu pĭept'enu.

6 august 1932
Maria Băĺeanu, 61 ani,
Lupoaĭa.

507

D'e brîncă

Amin, amin,
D'escînt'ecu mieŭ,
L'eacu lu Dumńezăŭ,
Brîncă iodovîncă,
Brîncă-nv́eńinată,
Brîncă-ntopsăcată,
Brîncă cu buba vînătă,
Brîncă cu buba ńeagră,
Brîncă cu buba roșîie,
Ieș d'in capu lu cutaŕe,
D'in măsăle,
D'in uŕechi
D'in nas,
D'in gît.
Ieș brîncă-nv́eńinată.
Nu-nv́eńina,
Nu-ntopsăca.
Nu facie rană,
Nu facie mîncatură.
Lasă p'e om cu voia bună.
C-ai fi v́eńit înv́eńinată, întopsăcată,
D'e mîndŕele frumoasă trimeasă.
Mîndŕele frumoasă cu zburatoŕu,
Cu soaŕele săc,
Lasă p'e om fară, nas, fară gură.
Ieș brîncă,
Ieș soaŕe săc,
Ieș zburatoŕ.
Cu limba miea t'i-oi d'escînta,
Cu mîna dŕeaptă t'i-oi loa,
În Maŕea Ńeagră t'i-oi arunca.
Maŕea s-o turbura,
P'e cutaŕe mi-l scalda,
Sus mi-l rîd'ica
Și mi-l spala
D'e toat'e făcăturile,
D'e toat'e dătăturile,
D'e toat'e pleznîturile.
Cutaŕe să rămînă
Ca argintu, curat, străcurat.
Ieŭ p'e brață l-am loat,

Cu limba l-am suflat,
D'e toat'e boaĺeĺe l-am scapat.
L'eac și sănătat'e să d'ea Dumńezăŭ!

(Aceeași)

508

D'e soar'e săc

Ĭar amin, amin,
D'escînt'ecu mĭeŭ,
L'eacu lu Dumńezăŭ.
Un soaŕe,
Doĭ sorĭ. (Se repetă pînă la nouă)
Soaŕe d'e noozășinoo d'e sorĭ.
Soaŕe cîńesc,
Soaŕe porcesc,
Soaŕe lup'esc,
Soaŕe ursăŕesc,
Soaŕe d'e noozășinoo d'e sorĭ,
Soaŕe roșu,
Soaŕe galbin,
Soaŕe tutuńiŭ,
Soaŕe vișińiŭ,
Soaŕe d'e noozășinoo d'e sorĭ,
Soaŕe, ĭeș la soaŕe,
Că t'e-ajunge d'escînt'ecu mĭeŭ,
L'eacu lu Dumńezăŭ.
Ĭeș d'in creĭeri capuluĭ lu cutaŕe,
Din cap,
D'e su cap,
D'in gură,
D'e su gură,
D'in limbă,
D'e su limbă,
Din pĭept,
D'in spat'e,
D'in oasăĺe luĭ d'in toat'e,
D'in ińimă,
D'in ficat,
D'in coast'e,

D'in rarunchi,
D'in casa sufletuluĭ,
D'in orgańele corpuluì.
Ĭeş cu atacu,
Ĭeş cu boala ra,
Ĭeş cu frigurile,
Ĭeş cu argintu viŭ,
Cu balele ńecuratuluì,
Cu năjitu,
Cu orbalţu,
Cu vivòru,
Cu soařele săc,
Cu zburatořu,
Cu mńĭazanoapt'e.
Vă sorocesc p'e toat'e
Cu soroc d'e foc,
Să nu st'ea soařele săc în loc.
Cu gura voĭ d'escînta,
Cu mîna dřeaptă pĭatră voĭ loa.
Cu pĭatră voĭ împĭetri,
Noozăşinoo hotară voĭ hotărî.

(Aceeaşi)

509

D'e muma paduri

Plecă Ana p'e cale,
P'e cařaře.
— Bună d'imińeaţa, salcă v́erd'e
D'in maržińe d'e drum.
N-aĭ fi vazut
Zburatořu cu zburatoroaĭca?
N-aĭ fi vazut
Plezńitořu cu plezńitoaĭca?
N'aĭ fi vazut
Pośitořu cu pośitoaĭca?
Întîmplińitořu cu întîmplińitoaĭca?
— L'e-am vazut înt-o maržine d'e drum.
Pusasă noo cară d'e lemne p'e foc
Şî bea noo v́edře d'e vin.

Acolo să tulbura,
Acolo să zdrobĭa!
P'e Ana n-o maí zdrobĭa,
N-o maĭ fḁrîma.
O lasa curată, luminată,
Ca Maĭca Domnuluĭ cîn a lasat-o.
Ĭară Maĭca Pŕeśesta auzî
Şî p'e scară d'e arźint să scoborî.
Pusă Ańi put'eŕe la put'eŕe,
Ved'eŕe la ved'eŕe,
Os la os,
Ş-o fḁcu maĭ mîndră şî maĭ sḁnḁtoasă
D'e cum o fost.
P'e mińe m-a loat,
În caruţă m-a aruncat,
Cu mińe a pĺecat,
Sînziĺe mi l-a tulburat.
Căruţa a porńit,
Cu cai cu copiţ d'e foc,
Cu biśiĺe d'e busuĭoc!

7 august 1932
Ana Modoran, 70 ani,
Val'ea Mînăstîri

510

D'e obrint'it

Pĺecaĭ în cîmp ńegru.
Mult'e muĭeri ńegŕe să strînsără.
La sḁśerat pĺecară.
Mĭersără la loc.
Locu ńegru,
Grîu ńegru.
Îl sḁśerară,
Znopĭ ńegri fḁcură,
În ariĭe ńeagră-l bḁgară.
Stăjăru ńegru,
Oamińi ńegri,
Cai ńegri.
În saśĭ ńegri îl pusără,
În cară ńegŕe-l aşazară.

P'e drum ńegru-n lung plecară,
La moara ńeagră mĭersără.
Scara ńeagră,
Pragàŕu ńegru,
Cạmińeţî ńegri.
Coşu ńegru,
Vatra ńeagră,
Focu ńegru,
Muraŕu ńegru,
Moara ńeagră,
Scocurile ńegŕe,
Lada ńeagră,
Faìna ńeagră,
Saśi ńegri.
În cară ńegŕe l-aşạzară,
P'e maŕea ńeagră plecară,
Caru-l răsturnară.
După munţ ńegri să pitulară
Acolo sta
Cu mĭesă-nt'insă,
Cu făclii aprinsă,
Cu azme d'e pîńı
Cu ocale d'e vin.
Acolo lucra,
Acolo-nţăpa,
Acolo duŕea,
Acolo fulźera.
P'e cutaŕe nu-l maĭ fulźera,
Nu-l maĭ duŕea,
Nu-l maĭ înţăpa!

(Aceeaşi)

511

D'e moron'ĭ

O plecat Mĭeilă p'e cale
P'e caraŕe.
S-o-ntîlnit cu morońĭu-n cale,
Cu morońĭu, cu moroańĭa,
Padurońĭu, paduroańia,

Cu ĺeu, ca ĺeoańĭa,
Cu zmău, cu zmăoańia.
Sus să răd'ica,
Z'os îl trîntśĭa;
Ińima-ĭ pĺezńĭa,
Sînźiĺe-ĭ sorbĭa.
Ńima-n lumĭa albă nu-l audza,
Far Sînta Maĭcă Marie.
— Śe ţ-ă ţĭĺe, Mĭeilă?
Śe tśe vaĭeţ tu, Mĭeilă?
— Cum ĭeŭ, Maĭcă Sîntă Marie,
Nu m-oĭ ţîpa,
Nu m-oĭ vaita.,
C-am pĺecat pe caĺe, p'e caraŕe,
Ma-ntîlńiĭ cu morońĭu-n caĺe,
Cu morońĭu, cu moroańia,
Padurońĭu, paduroańĭa,
Cu ĺeu, cu ĺeoańia,
Cu zmău, cu zmăoańĭa.
În braţă m-o luvat,
Sus m-o răd'icat,
Z'os m-o trîntśit,
Ińima mĭ-o pĺĭozńit!
Maĭca Sîntă Marie să scobora
P'e scară de śeară
Şî-l duśea la rîu lu Ĭordan.
Îl spala p'e faţă, p'e braţă,
P'e mîńĭ pănă-n coatśe,
P'e oasă p'e toatśe,
D'e toţ morońi, d'e toţ strîgońi.
Pază curată,
Pază ńecurată,
Pază cu moronĭ,
Pază cu strîgońĭ,
Pază d'in rîs,
Pază d'in plîns,
Pază d'in culcaŕe,
Pază d'in mîncaŕe,
Duśeţî-vă d'i la Mĭeilă.
D'e ĭe fată mare,
Cosîţă nu-mpĺetśeştśe;
Voĭńic tśinăr nu rod'eştśe,

Dușeţî-vă d'i la Mieilă.
Daţî-i somn şî od'ină.
L'eac să-i fie,
Sîntă Maică Marie!

24 VII 1931
Maria Gherga, 79 ani,
Rusca

512

D'e vînturi

O plecat Mieilă p'e cale,
P'e carare.
S-o-ntîlnit cu vînturile-n cale.
Vînturi albe,
Vînturi roşî,
Vînturi veninatșe,
Vînturi viorintșe,
Vînturi nacazîtșe,
Dușeţî-vă d'i la Mieilă.
Nu tșe bujora,
Nu tșe pelina,
Că ieŭ cu mătura tși-oi matura,
Cu creang verdźe tși-oi lapada!

(Aceeaşi)

513

Dz'e mînătură

Mînătură curată,
Mînătură necurată,
Și-ai plecat p'e șer,
Că ieŭ tșe mîn p'e mări?
Și-ai plecat p'e pamînt,
Că ieŭ tșe mîn pi su pamînt?
Și-ai plecat ca o scroafă grootșind
Ca o iapă rinchizînd?

P'e cutaŕe în caĭe l-aĭ întîmpinat,
Or acas l-aĭ aflat
Cu uşa dźescuńĭată
Or cu fiŕeasta dźéstupată.
În casă aĭ tunat,
L-aĭ înśins,
L-aĭ pośit,
L-aĭ zdrobit.
Sînźili i l-aĭ vărsat.
Tu mînătură,
Du-tśe dźi p'e capu cutărùĭa,
Undźe nu s-audźe urmă dźe sacuŕe,
Niśĭ glas dźe fată maŕe.
Acolo să b'éţ,
Acolo să ospaţaţ,
Dźi p'e capu cutărùĭa să pĭecaţ,
Că ĭeŭ, dźescîntaţtoaŕe, m-am aflat,
Cu taţmîńe v-am taţmîńĭat,
Cu usturoĭu v-am usturat.
Mînăturo,
Niśĭ dźe ĭiacu nu tśe-am maĭ laşat!

O pĭecat omu p'e drum. S-o-ntîlńit cu mînăturĭ şî l-o lovit bitśeşugu mînături.

31 august 1932
Stana Sroĭescu, de 75 ani,
Iablańiţa

514

Dz'e obrints'it

Dacă să fac ńeştśe jugubińĭ p'e om, cum dźescînţ îĭ trăśe.

O pĭecat un om ńegru
La o paduŕe ńeagră,
S-aducă cu boi ńegri
Un ĭemn ńegru.
Adusă omu-al ńegru
L'emnu-al ńegru.
Faţcu un plug ńegru.
S-o dus să aŕe paţmîntu-al ńegru,

Să pună grîŭ ńegru.
Rạ sạrì grîu-al ńegru,
Să coapsă grîu-al ńegru,
Să dusă muĭerĭ ńegŕe
Cu śeśiŕe ńegŕe
Oamińĭ ńegri
Cu nuĭeĺe ńegŕe;
Śiśerară grîu-al ńegru,
L'egară grîu-al ńegru.
Oamińi aĭ ńegri
Fạcură arie ńeagră,
Trierară grîu-al ńegru
Cu caĭ ńegri.
Adusă grîu-al ńegru
În saśĭ ńegri,
Spạlară muĭerĭ ńegŕe
Grîu-al ńegru.
Îl adusă în saśĭ ńegri,
Îl maśinară grîu-al ńegru.
Adusă acasă faină ńeagră,
Fạcură pită ńeagră.
Cum nu să stśiù dźe pita aĭa,
Păn să coapsă,
Păn să răscoapsă,
Pănă să mîncă,
Păn să gătă,
Așa să nu maĭ ștśie obrintśitu
A străcńi,
A pośi.
Așa să nu maĭ ștśie sạźețîĺe
P'e om să-l străcńească,
Să-l pośească.
L'eac Sîntă Maĭcă Mărie să fie!

(Aceeaşi)

515

Dz'e roșață (la u'ochĭ)

A avut Sînta Maĭca Mĭercurĭ noo f'étśe
Șî Sînta Maĭcă Vińerĭ noo fiśĭorĭ.
Sînta Maĭcă Vińerĭ
La aĭ noo fiśĭorĭ ĺi-o dat sacuŕe în mîńĭ,

L'emńe să taĭe,
Plug să ańe,
Coasă să cosască.
Da Sînta Maĭcă Mĭercurĭ
La aĺe noo f'étśe nu ĺi-o dat ac să coase,
Furcă să toarcă;
Numa mătura-n mîńĭ ĺi-o dat,
U'ochi aluĭ bitśeag să-ĭ sp'ele.
Cu mătura ĭ-o măturat
Dźe prîăș,
Dźe bagatură,
Dźe roșață.
Ĭ-o spalat roșața dźin vînturĭ,
Dźin milostîmńiśĭ.
Ĭeŭ ĭ-am luat,
Cu mătura ĭ-am măturat,
U'ochi ĭ-am spalat,
Vînturĭ dźin mînăturĭ,
Dźin pośiturĭ.
Cu noo fińe dźe mătură
U'ochi cutăruĭa ĭ-am măturat
Șî ĭ-am spalat.
L'eac Sînta Maĭcă Mărie să-ĭ fie.

(Aceeași)

516

Mama Stanca,
Ordolanca,
Dźi pe malu Oltuluĭ,
Dźin ușa cortuluĭ:
Să-ț facă mamuca
Cu puĭu dźe vidră.
Cum nu sa prindźe apa
Dźe puĭu dźe vidră,
Așa să sa prindă dracu
Dźe capu tăŭ!
Bubă albă,
Bubă ńeagră,
Să să coacă,
Să să spargă
Șî s-aźungă pań la os,
Să tśe duśĭ draculuĭ la Cristos!

Cum sa curăță ou dźe ghĭoaśe,
Așa să ți sa cuŕeță capu dźe floaśe.
Supt scafîrlia capuluĭ,
Șădźe muma draculuĭ!

27 decembrie 1932
Il'ia Stolojăscu, 27 ani,
Cuptoafe

Dz'e sâra

Tu muma paduri,
Tu urîto,
Tu dźespletśito
Śĭ-aĭ plecat, plecat,
La ăst om betśeag
Ca o iâpă rînchezînd,
Ca o vâcă boncănind,
Ca o cloță cloțaind,
Ca o râță racaind,
La ăst om betśeag v́enind?
Dźe astă sară-ncolò
Trabă cu ĭel să nu maĭ av́eț,
Că ĭeŭ cu praŭ v-oĭ împușca
Șî cu aĭu v-oi aì
Șî dźin gură v-oĭ graì.
V-oĭ da cale pistă mâre,
Puntśe pistă muntśe,
În aĭ munț mârĭ,
Undźe oaĭe nu zbĭară,
Sacuŕe nu taĭe,
Fată maŕe cosîță nu-mpletśeștśe.
Acolo să tśe duśĭ,
Trabă cu al dźe-ĭ betśeag să nu maĭ av́eț.

27 decembrie 1932
Salomia Lazafescu, 60 ani,
Cuptoaŕe

518

Dz'e z'unghĭu

Fuźĭ źunghĭuḹe,
Nu źunghia,
Că tśe zdrobăsc cu cåp dźe şărp'e,
Că-ţ spun cum să puńe cîńepa:
Pḹecaĭ, pḹecaĭ;
Araĭ, araĭ;
Samanaĭ, samanaĭ;
Rasariră, rasariră;
Ćrescură, ćrescură;
S-aḹesără, s-aḹesără;
Să cuḹesără, să cuḹesără;
Să mu̯råră, să mu̯råră;
Să spalară, să spalară;
Să uscåră, să uscåră;
Să mĭeḹiţară, să mĭeḹiţară;
Să drîglară, să drîglară;
Să pĭeptśinară, să pĭeptśinară;
Să toarsără, să toarsără;
Să rîşchiară, să rîşchiară;
Să fĭersără, să fĭersără;
Să urdzîră, să urdzîră;
Să ţasură, să ţasură;
Să cusură, să cusură;
Să purtară, să purtară;
Să rupsără, să rupsără;
Aşa rupi-tśe şî tu
Dźin oasăḹe omuluĭ,
Dźĭ-undźe ĭeştśĭ!

(Aceeaşi)

519

Dz'escînts'ec dz'e mĭer'ea dz'in milostîvn'is'ĭ

Să faśe cînd să bitśejăsc dźe şlagu. Să umflă piśĭoariḹe şî mîńiḹe dźi la-nchiiturĭ.

Tu, Ană, Cosînzĭană,
Cu cosîţa ŕerdźe,

Cu mîńiśiĺe supusă,
Cu biśiu dźe foc în mîna dŕeaptă
Şî sabiĭa-ntr-aĭalaltă.
Să vă duśeţ pin toatśe liv́edzîĺe
S-aduśeţ toatśe ĭecuŕeĺeĺe,
În ăl dźescîntśec să ĺe puńeţ,
Că ala caŕe-ĭ bitśeag,
Ĭel cu brîŭ roşu va-nśinźe,
Cu florĭ va chicheştśe,
Cu mĭeŕe dźe stup va-ndulśeştśe,
Cu bańĭ va daruĭeştśe.
Voĭ să-l daruiţ cu smagă şî cu putśéŕe.

Să unźe dźe opt orĭ una după alta la toatśe închiituriĺe. Îş faśe cruśe. Cu paraŭa întśină în mĭéŕea dźe stup, c-o chită dźe florĭ, dźe noo fĭalurĭ. Dźe tot falu puńe păn sa faśe noo. Faśe cruśe cu chita aĭa. Să puńe un zgîrgur roşu la paraŭa aĭa.

1 septembrie 1932
Floafea Balan, 70 ani.
Meedźica (De fel din Lăpuşńiśel)

520

Dz'e Sîmtoadz'er

Cînd tună zapostîtu al dze paŕesîmĭ.

Voĭ voĭńiśilor,
La paduŕe v-oĭ mîna,
Cu topoară v-oĭ tạĭa,
Cu unsùră v-oĭ muĭa,
Cu tamîńe v-oĭ tamîńia,
În foc v-oĭ arunca.

Puńĭ un daràb dźe slańină, ca o nucă, şî cîta drob dźe tamîńe. Cu aĭa să unźe dźĭ-a rîndu p'e ĭel, p'e obraz, p'e şăĺe, p'e piśĭoaŕe.

(Aceeaşi)

521

Dz'in-dz'isoar'el'e

Să dźescîntă cu pi̯etriśel̆e micutśel̆e dźi la rîŭ, cînd aŕe omu duŕeŕe-n cap. Aduśi̯ dźi la rîŭ noo pi̯etri̯ micutśel̆e şî dźescînţ la cap cu al̆ea:

Îndźisoaŕe alb,
Îndźisoaŕe ńegru,
Îndźisoaŕe v́érdźe,
Îndźisoaŕe roşu,
Îndźisoaŕe dźe noozăşînoo dźe fi̯aluri̯,
Că i̯eŭ cu l̆imba v-oi̯ dźescînta,
În apă v-oi̯ arunca.

(Aceeaşi)

522

Dz'e ami̯'eţît

Amin, amin,
Dźescîntśecu mi̯eŭ
Ş-al lu Dumńedzăŭ.
Pl̆ecat-aŭ, pl̆ecat, cutaŕe,
P'e căl̆e, p'e caraŕe,
P'e drumu al măŕe
Şî-n loc nu mai̯ stă,
Tot p'e drum mi̯erźea,
Dar răŭ cată
Şî trist iră,
Că cal̆ea lui̯ nu ştśia
Încotro pl̆ecă.
Da Mai̯ca Marie dźin śeŕ îl vidźeă
P'e scară dźe śeară să scoboră,
Dźe mîna dŕeaptă îl luvă
Şî frumos îl ţîńea.
Mai̯ca Pŕeśesta, cu ortăca i̯ei̯, jos iră.
I̯ea sucńel̆e l̆e-nfoi̯a,
P'estă scara dźe śeară să scoboră,
Dźe mîna stîngă îl luvă p'e ăla. (cutaŕe)

Ĭéle cu crăcu-n pamînt dă
Sî p'e śeŕ să uită.
Calea lor nu ștśie încotrova plecă,
Da ĭéle mîńile p'e poale puńea
Și sus le sufulca,
Catră rasarit plecă.
Ĭéle p'e undźe calcaŭ
Urmă nu faśeaŭ,
Niśĭ napoĭ nu să uĭtaŭ.
Ĭéle mĭerźeaŭ p'e cîmpu al dźe roao
(cu bitśeagu dźe mîńĭ)
Acolo mĭerźea
La Cristos ajunźea,
— Śĭ-aț vińit, voĭ bitśeźilor,
Muțîlor,
Surzîlor,
Orbilor,
Amĭețîțîlor,
Bolnavițîlor?
Duśețî-vă la muĭeŕea dźescîntătoaŕe,
Că-ĭ cu mîna dŕeaptă,
Cu limbă curată,
Dźi la noĭ și dźi la maĭchile noaștŕe.
Veț ramîńea curaț, luminaț,
Ca Maĭca Marie lasaț.
L'eac să vă fie
Dźi la noĭ, dźi la Maĭca Marie!

1 septembrie 1932
P'ersîda Vadafu, 85 ani,
Meedźica

523

Dz'e boala rîa

Ĭț trăbuĭe o tŕestśie, un bån bagåt în tŕestśie și o åță dźe lînă, cît îĭ omu dźe lung. Ĭéĭ statu luĭ mașurat și mĭerźĭ la otår cu alea. Mĭerźĭ cu fĭeru caŕe ară pamîntu, cu tŕestśia și-ĭ daĭ un oŭ în mîna aluĭ bitśeag. Îl culśĭ cu cåpu cătră sfințît, cu craśi către rașarit. Îl puńĭ p'e foale. Trăbuĭe unghile tăĭatśe la mînă, la piśĭor. Îĭ taĭ păru. Puńĭ gramadă

unghil̆e cu păru la třestśie. Puńĭ ș-o zdřeanță dźi p'e ĭel (chimĭéșă, izmĭeńe) la chilă acolo, la třestśie. Să aĭbă un puĭ dźe cocoș în mîńĭ, or dźe puĭcă. Ĭeŭ m-apuc dźi la pĭśĭoaře șî șchip dźe třeĭ orĭ. Strîźĭ cum îl chĭamă. Dzîśĭ:

Otår otarît,
Ĭa v́edz, cutaře la tśińe la śe o v́eńit?
Că fĭeru ăsta mult pamînt o taĭåt,
Multă arătură o aråt
Șî multă lumĭe o saturåt.
Așa să v́edz șî dźe cutaře.

(Ĭosîm, Andřeĭ, Vartolomĭeĭ, cum îl chĭamă)

Puńĭ p'e ĭel noo ghinț dźe spåtă. Maĭ întîńĭ puńĭ în cåp un ghintśe. Dzîśĭ:

Tu dråc,
Să ĭeș dźi la cutaře din cåp.
Ńegumăńe,
Să ĭeș dźi la cutaře dźin umĭeře.
Ș-al mic
Să ĭésă dźin foal̆e, dźi la buric.
Al în pĭel̆e
Să ĭésă dźin șăl̆e.
Ș-al ńebun
Să ĭésă dźin cur.
Ș-hondăroańe,
Să ĭeș dźi la pĭśĭoaře
Dźi la omu (muĭeřea) cutaře.
Șî tu maře înfiorắt,
Șărp'e,
Să ĭeș dźi la tălp'e.
Ĭéĭ cu fĭeru:
Aiśĭ am aråt,
Aiśĭ am brazdåt,
Aiśĭ dråśi, amĭețîturil̆e, bitśeșugúril̆e,
Acolo o ramîńĭat.
(în otåru åla)
Bruśeștśĭ cîta cu fĭeru:
În pamînt tśĭ-am bagåt,
Duřeril̆e, amĭețăl̆il̆e șî boal̆il̆e al̆e răl̆e
Acolo s-or bagåt.

Astupi̯ gaura ai̯a, undźe ai̯ bruśit cu fi̯eru, puńi̯ o para, rupi̯ třestśia. Ghinţî îi̯ strînźi̯ toţ şî-i̯ lapădă bitśeagu p'e drum.

(Aceeaşi)

524

Dz'e arz'int viu'

Arźintu viŭ îl cump'eri̯ dźi la gřec cu śinśi̯ i̯ei̯ or cu dzăśe, cum îl cap'eţ. Îl poţ bạga într-o nucă. Scoţ sîmburu dźin nucă. Rîńeştśi̯ c-un ac. Dacă l-ai̯ bạgat în nucă, l-închiz cu śeåră să nu i̯ésă dźi-acolo. L-astupi̯ cu śeară. După śe ai̯ facut, îl dźescînţ:

Amin, amin.
Dźescîntśecu mi̯eŭ
Ş-al lu Dumńedzăŭ.
P'e undźe-ai̯ îmblat,
P'e un'tśe-ai̯ i̯eganat,
P'e undźe tśe-ai̯ bạgat?
Tśe-ai̯ bạgat în mîncåre,
Să i̯eş dźin pi̯ept mai̯ tåře,
Că i̯eŭ tśe-am dźescîntat,
Afår ai̯ pi̯ecat.

Îl i̯ei̯ şî-l puńi̯ p'e tolśèř în nucă. Îl astupi̯ cu śeåră. Cańe vřea să să zvidui̯e dźe arźintu viŭ, îl trăśe pintře pişi̯oaře. Îl ţîńe şî-l puńe în åpă. Să spålă dźi p'e i̯el şî b'ea åpă dźi p'e i̯el, mi̯ercuřea, p'e ińima goală, vińeřea o dată şi̯ dumińeca o dată, dźe noo ori̯ în třei̯ săptămîńi̯. Atunśi̯a îl dźejghi̯aură dźin nucă afară, să spală cu i̯el şî-l zvîri̯e pistă i̯el.

(Aceeaşi)

525

Dz'e apucåt

Apucåtu cu apucatoańea,
Dråcu cu dracoańea,
Zmău cu zmăoańea,
Zîmţatu cu budzatu,
Urîtu cu prapadźitu,
Ĭeş dźin pĭept,
Că ĭeŭ tśe dźescînt,
Tu să ĭeş dźi la omu ăsta înţăĺept,
Că dacă tu nu veĭ pĺecå,
Ĭeŭ cu cuţîtu tśĭ-oĭ taĭå.
Napoĭ p'e dîra dźe mĭeĭ tśĭ-oĭ mîna,
P'e pavoĭ dźe oĭ,
Acolò să tśe duśĭ,
Acolo să staĭ,
Acolo să îmfli,
Acolo să gîmfli.
Acolo cocoşu nu cîntă
Niśĭ omu nu śiopĺéştśe,
Niśĭ fåta måŕe cosîţă nu-mpĺetśeştśe.

(Aceeaşi)

526

Dz'e stardamåş

Måş, stardamåş,
P'e undźe tśĭ-aĭ bagat
În capu copiluluĭ ăstùĭa
Şî-n cap aĭ înviĭat?
Maşîţă stardaşămîţă
(stardăşămăşîţă),
Ĭeş dźi la copilu îsta
Dźin crieri capuluĭ,
Dźin zgîrśĭu nasuluĭ,
Dźin faţa obrazuluĭ,
Dźin încheĭeturiĺe pĭeptuluĭ,
Dźin ińimă,
Dźin ficåţ,

Dźin måţă,
Dźin rarunchĭ,
Dźin toatśe a luĭ osśĭoaŕe.
Să nu-l framînţ,
Să nu-l stracńeştśĭ,
Să nu-l pocńeştśĭ.
Måş, stardămåş,
În cåĺe pĺecårăţ,
În sîăbiĭ vă taĭarăţ.
Vă baturăţ,
Chimĭeşîĺe ĺe rupsărăţ,
P'e cåĺe va dusărăţ,
Napoĭ să nu vă maĭ uĭtåţ,
Că nu aŕeţ śe să caţåţ!

(Aceeaşi)

527

Dz'e bubă

— Bună dźimińeaţa, bubă måŕe,
Doamnă måŕe!
— Mulţamăsc dumitåĺe.
— Şădz!
— Ĭeŭ n-am ŕeńit să şăd.
Am veńit să tśe săròc,
Dźin gura cutărùĭa să tśe-ntorc,
Că cu såŕe tśĭ-oĭ sarå,
Dźin gurå veĭ pĺeca,
Că tu-ştśĭ buba orbanţîlor
Ş-a şantărbanţîlor
Ş-a mînaturilor
Ş-a pośiturilor.
Tu-ştśĭ buba dźe såra
Ş-a dźe mĭezu nopţî
Ş-a dźe varsåt dźe zorĭ.
Tu îmfli lumĭa şî-ĭ omorĭ.
Să tśe dusĭ,
Să tśe potoĺeştśĭ,
Că ĭeŭ cu sacuŕea tśĭ-oĭ taia

Cu coasa tśĭ-oĭ cosî
Şî dźin gura cutăruĭa tśĭ-oĭ dodîrńi.
Înapoĭ dźin gură veĭ pĭeca,
Înapoĭ nu tśe veĭ maĭ uita!

(Aceeaşi)

528

La naşts'er'e

Tśe duśĭ cu untu, cu tamîńĭa, cu bosuĭocu la naştśeŕe.

Pĭecat-aŭ, pĭecat,
În caĭea naştśeri lu Cristos.
Ĭåca şî ĭeŭ cu Maĭca Maria m-oĭ afla
Frumos ţ-oĭ ajuta,
Că Maĭca Marie tśe vo unźea
Şî ĭeŭ frumos tśĭ-oĭ ţîńea.
Naştśeŕe uşoară veĭ aŕea
Dźi la Cristos.
O pĭecat Åna,
Ståna,
Sînzîĭåna,
Petriåna,
Mariåna,
Logojåna.
Voĭ, mîndrilor,
Frumosălor,
Dzińelor,
Milostîviţî-vă şî aduśeţ naştśeŕe uşoară,
Prunc sănătos şî frumos să ramînă.
Cu Cristos tśĭ-oĭ laså,
Cu ĭel tśĭ-oĭ împŕeunå!

(Aceeaşi)

529

Dz'e milostîvn'is'ĭ'

(dźe-aĭ dźe-s ulońĭ)

Întîńi îț fâșĭ cruśe.

A doĭlea oară: Mariŕe Tâtăluĭ ș-a Fiuluĭ ș-a Sfîntului Du. Amin! În śe dzî dźescînț: o marța, o sîmbăta, dzîșĭ:

— Bună dzimińĭața, Maĭca Sîmbăta!
— Mulțămĭesc dumńitaĺe, Mario,
Muĭeŕe ĺecuitoaŕe șî vrąjîtoaŕe;
— Bå, că nu mi-s în ståŕe ĭeŭ,
Numa unu bun Dumńedzăŭ!
Că śińe-ĭ în ståŕe dźi-ntuńecat
Șî tótă suflaŕea șî tótă dobitoaca
Dźe culcat?
Da śińe-ĭ în ståŕe dźe vidźerat
Șî tótă suflaŕea șî tótă dobitoaca
Dźe sculat,
Fară numa unu bun Dumńedzăŭ
Mîntuitoŕu sufĺitśilor
Facatoŕu śeŕuluĭ,
Ș-a pamîntuluĭ?
Că ĭeŭ numa p'e drum trăcînd,
Audzîĭ pĭ-al bitśeag vaĭerînd.
Să vaĭerå,
Să nacajå,
Că cu piśĭoariĺe nu putśea îmbla,
Cu mîńiĺe nu putśea lucrå.
Nima-n ståŕe nu ĭeŕea
Pĭ-al bitśeag dźe-a scuturå!
Dumńedzăŭ, cu Maĭca lu Dumńedzăŭ
Dźin śeŕ audza,
P'e scåră dźe śeară să coborå,
P'e scamn dźe-arźint șadźea
Ș-odźińea
Șî pĭ-al bitśeag îl întrabå:
— Śe tśe vaĭerĭ?
— O, Doamńe, Mîntuitoŕuĺe,
Șî cu Maĭca lu Dumńedzăŭ,
Cum să nu ma vaĭer ĭeŭ?

Că ĭeŭ oĭ fi pĺecat
P'e caĺe, p'e caråŕe,
O p'e drumŭ-al måŕe,
P'e cîmpu cu floriĺe.
M-am întîlńit cu vînturĭ,
Cu vînturoańe,
Cu sfintśiĺe milostîvńiśĭ,
Şî cu sfinţî milostîvńiśĭ,
Cu stagurĭ roşî,
Cu stagurĭ ålbe,
Cu stagurĭ ńegŕe,
Cu stagurĭ v́erdz,
Cu stagurĭ în noodzîăśĭ şî noo dźe f'éĺurĭ
Şî ma luvåră,
Sus ma rądźicåră,
La pamînt ma lasåră,
Toatśe oasăĺe mi ĺe zdrumicåră.
Multśe străgńetśe şî fiorĭ
Pin cåp,
Pin pĭept,
Pin şăĺe,
Pin toatśe oasăĺe mĭéĺe.
Da piśĭoariĺe mi ĺe-mpidźicåră,
Mîńiĺe mi le ĺegåră,
Somnu ş-odźina m-o turburåră!
O, Dumńedzăŭ,
Mîntuitoŕu suflitśilor,
Facatoŕu śeŕuluĭ
Ş-a pamîntuluĭ,
Cum audza,
În biśĭ dźe ŕoc pocńia
Şî pĭ-al bitśeag îl scuturå
Dźin toatśe duŕeriĺe
Dźin toatśe măduăriĺe.
Zmagă şî putśeŕe-ĭ da,
Piśĭoariĺe ĺe dźespidźicå,
Mîĭńiĺe ĺe dźezlegå
Şî dźin påt îl radźicå.
P'e sfintśile milostîvńiśĭ
Şî cu sfinţî milostîvńiśĭ
L'e luvå
Şî ĺe mînå
Pin toatśe obîrşiiĺe,
Pin toatśe izvorăĺeĺe,
Ca să strîngă toatśe ĺecuŕeĺeĺe.

Florĭ să culeȧgă
Chiţ să fȧcă,
Să să ducă la o stînă,
În rîŭ dźe laptśe dulśe să să scȧldźe,
Chiţîle ca să le udźe,
Să vină-n dźescîntśicu ăsta
Să le zdrobască,
Ca pĭ-al bitśeag să-l lecuĭȧscă
Şî să-l întśimaduĭască,
Că cu dźescîntśicu mĭeŭ,
Cu rîu lu Iordȧn să vo spalȧ,
Cu tamîńe să vo afumȧ
Şî cu gîndu la Dumńedzăŭ leac îĭ vo dȧ.
Doamńe, Mîntuitoŕule,
Nu mi-s leacu ĭeŭ,
Numa aşa-ĭ lasȧt
Muĭerĭ dźe dźescîntȧt
Ş-aĭ porînśit
Muĭerĭ dźe lecuit.
Da ĭeŭ, Doamńe, ţîĭe ma rog
Şî ţîĭe ma-nchin
Sfintśile milostîvńiśĭ
Şî cu sfinţî milostîvńiśĭ,
Fȧśeţ bińe,
Mîntuiţ pĭ-al bitśeag,
Că ĭel o fi gŕeşît,
Rîăŭ o fi vorbit,
O altu o fi vorbit
Şî śeasu slab s-o fi ńimerit.
O o fi dźin ȧpă,
O dźin vînt,
O dźin noaptśea,
O dźin dzî,
O pi la stŕeaşińĭ vo fi spurcȧt,
Dźe-aşa rîăŭ v-aţ mîńiat,
Dźe piśĭoarile ĭ-aţ împidźicat
Şî mîńile i le-aţ legȧt,
Mȧrĭ străgńetśe şî fiorĭ ĭ-aţ dȧt.
Cu piśĭoarile nu poatśe îmbla,
Cu mîńile nu poatśe lucra.
O dźe străgńetśe, dźe fiorĭ,
Şî mîncaŕea i să-ncuńĭa.
Fȧśeţ bińe,
Mîntuiţî-l
Şî luvȧţ dźe grȧbĭ drumŭ-al mȧŕe,

Ṗe cål̆ea lu Dumńedzăŭ,
Că-ĭ curåtă șî maturåtă
Ș-abĭa v-aștśeaptă.
La un rîŭ dźe róŭă,
Ĭestă o casă nóŭă.
La liv́edz v́erdz
Șî la izvoară răśĭ
V-aștśeaptă cu lumińĭ aprinsă,
În rîŭ să vă spalåț
Dźe tótă mîńia,
Dźe tótă gŕeșala,
Pĭ-al bitśeag să-l mîntuiț
Șî voĭ dźe tótă mîńia să vă curațîț.
Să șadźeț la mĭesă-ntśinsă,
La făcl̆iĭ aprinsă.
Al bitśeag ĭar cu rîu lu Ĭordån să vo spalå
Șî cu tamîńe să vo afumå
Șî Dumńedzăŭ cu gîndu l̆eac îĭ vo då
Șî dźin påt îl vo radźica.
Doamńe, Mîntuitoŕul̆e,
Să tśe-ntorśĭ cu mila tîa
Șî cu fåța tîa
Șî cu brațăl̆e tăl̆e,
Cu al̆e pl̆ińe dźe dar șî dźe bucurie,
Să-ĭ daĭ aluĭ bitśeag
Înźer bun,
Pazîtoŕ sufl̆etuluĭ
Șî înźer curat,
Ca să-l radźiśe dźîn påt,
Că ĭeŭ nu mă aflu pistă tśińe, Doamńe,
Numa ĭeŭ țîl̆e ma rog
Șî țîl̆e ma-nchin.
Că la tśińe ĭestă putśeŕea
Șĭ mariŕea!

25 decembrie 1932
Maria lu Gurån, 68 ani,
Meedźica

530

Unsura aråpuluĭ

(dźe spaĭmă)

Cînd îş suśe gura.

Bună dźîŭa, Maĭca Miercurĭ,
Mulţămĭesc dumital̆e, Mario,
Muĭeŕe l̆ecuitoaŕe şî vrajîtoaŕe.
Bå, că nu mi-s în ståŕe ĭeŭ,
Numa unu bun Dumńedzăŭ,
Mîntuitoŕu sufl̆etśilor,
Facatoŕu śeruluĭ,
Ş-a pamîntuluĭ.
Că ĭeŭ numaĭ p'e drum trăcînd,
Audzîĭ pĭ-al bitśeag,
Să vaĭerå,
Să nacajå,
Că gura i să strîmbå,
Naluśĭ naintśea ochilor îĭ veńĭa,
Somnu, odźina, i să spămînta!
Da, ía stăĭ tu, aråpul̆e,
Ţåpul̆e,
Arapoańe,
Ţapoańe,
Cu duhurĭ ńecuråtśe,
Spurcåtśe.
O veţ fi dźe śińiva mînåtśe?
Da dźe-o fi v-o facatură
Cu mînatură,
O fi fost undźeva mînåt
La v-o judźecåtă,
Cal̆ea o smintśit,
Pĭ-al bitśeag l-o-ntîlńit,
Sînźil̆e ĭ-o baut,
Cårńea ĭ-o mîncåt,
Måŕe păs p'e cåpu luĭ
Şî fiorĭ ĭ-o lasåt.
Aţ mînåt cu unu,
Ĭeŭ întorc cu doĭ.
Aţ mînåt cu doĭ,
Ĭeŭ întorc cu ťreĭ.

(Se repetă pînă la nouă)

Aţ mînât cu nóo,
Ĭeŭ întorc cu dzăśe,
Niśĭ o vrajitoaŕe nu mă maĭ întŕéśe.
Că ĭeŭ nu vorbăsc cu rîăŭ
Niśĭ nu fac cu rîăŭ
Numa cu gîndu la Dumńedzăŭ
Că cu cuţîtu v-oĭ taĭå,
Cu mătura v-oĭ maturå,
Cu prau v-oĭ pulbara
Şî la aĭ munţ pustîńĭ v-oĭ mînå,
În copitśiĺe śiuţîlor,
În coarniĺe śerbilor,
C-acolo v-ă cåsa
Şî måsa,
Da nu pĭ-al bitśeag să-l spamîntåţ.
Tu aråpule,
Ţåpuĺe,
Arapoańe,
Ţapoańe,
Apă, bińe dźe undźe v́eńiş?
Dźi la paduŕe, o dźin såt,
O dźintr-al såt?
Undźe întîlńiş pĭ-al bitśeag?
P'e cåĺe,
P'e caråŕe?
O acås,
O la salåş,
O-n påt,
Undźe ĭel s-o culcåt?
Apă, aĭ urducåt,
Pan dźe ĭel aĭ dåt!
Să nu maĭ ghindźeştśĭ
Că la al bitśeag staĭ să zabav́eştśĭ,
Să-l înfioŕedz,
C-acu dźegråbĭ ĭeŭ tśe-mpung
Şî tśe strapung
Cu åc f'eŕecat,
Dźi la oråş cumparåt.
Ĭeş dźin cåp,
Dźin ochĭ,
Dźin źeńe,
Dźin ghinţ,
Dźin masăĺe,

Dźin nås,
Dźin uŕechĭ,
Dźin pĭept,
Dźin şăĺe,
Dźin tulbina luĭ,
Dźin toatśe oasăĺe luĭ
Şî dźegråbĭ să lŭaţ drumŭ-al måŕe.
Niśĭ pin gradźińĭ să nu dåţ,
Că vă zątriţ
Şî vă-nspinåţ,
Maĭ dźegråbĭ să luaţ drumŭ-al måŕe.
P'e śińe întîlńiţ,
Ocoliţ,
P'e nima să nu maĭ prabaluiţ,
Pan la munţ pustîńĭ să nu ståţ,
La aĺe ĺemńe mårĭ,
L-aĺe źeanţuri tårĭ,
Ĭn copitśiĺe śĭuţîlor,
Ĭn coarńiĺe śerbilor,
Că dźe voĭ nu viţ pĺeca,
Ĭel cu dźescîntśicu mĭeŭ să vo unźea,
Cu tamîńe să vo afumå
Ş-al bitśeag dźe tot păsu să va scuturå
Şî va udźi
Curåt,
Spalåt,
Cum Maĭca Marie dźin naştśeŕe l-o låsåt.
Ľ'eac Sîntă Maĭcă Marie
Cu-al bitśeag să fie!

Asta să dźescîntă în unsoaŕe, c-un åc şî cu tŕeĭ boab'e dźe tamîńe.

(Aceeaşi)

531

Dz'e såra

Dźe caŕe nu dormĭ noaptśea.

Tu urîto,
Dźespĺetśito,
Colţåto,
Balţåto,

Śĭ-aĭ pl̑ecât
Ca o scroafă grootśind,
Ca o ĭâpă rînchedzînd,
Ca o cloţă cloţaind,
Dźi la nóo stîńĭ
Pan la nóo fîntîńĭ?
Pl̑ecarăţ p'e cal̑e,
P'e carâŕe,
Întîlńirăţ pĭ-al bitśeag în câl̑e.
Sînźil̑e-ĭ baurăţ,
Carńea ĭ-o mîncârăţ,
Somnu ş-odźina ĭ-o turburârăţ.
Somnu ş-odźina i să turburâ
Şî naluśĭ înaintśea ochilor v́eńia.
Să fuźĭ, nalucă,
Că tśe taĭ cu maśĭucă.
Dźe grâbĭ să luaţ drumŭ-al mâŕe.
Să vă lŭaţ ńeamuril̑e şî veśini,
Să nu staţ pan la aĭ munţ pustîńĭ,
La al̑e l̑emńe mârĭ,
La al̑e źianţurĭ târĭ,
Undźe cocoş nu cîntă,
Glâs dźe fâtă mâŕe nu s-audźe,
Urmă dźe sacuŕe nu ĭe.
Acolo să stâţ,
Să vă pisacâţ,
Pĭ-al bitśeag să nu-l maĭ framîntâţ,
C-al bitśeag cu dźescîntśicu mĭeŭ să vo unźeâ
Cu tamîńe să vo afumâ,
Cu gîndu lu Dumńedzăŭ l̑eac îĭ va dâ!

(Aceeaşi)

532

Dz'e n'ejîtu

Cînd îl doaŕe câpu źumatâtśe

— Bună dźimińeaţa, Maĭca Dumińica,
— Mulţămĭesc dumital̑e, Mario,
Muĭeŕe l̑ecuitoaŕe şî vrajîtoaŕe.
— Bâ, că nu mi-s în stâŕe ĭeŭ,
Numa unu bun Dumńedzăŭ,

Că ȋeŭ numa p'e drum trăcînd,
Audzîȋ pȋ-al bitśeag vaȋerînd
Şî nacajînd.
Mârȋ duŕeri, străgńetśe
Pin câp av́ea.
— Da tu, bună dźimińeaţa
Ńejît cu ńejoasă.
— Mulţămȋesc dumitaȋe, Mario,
Muȋeŕe ȋecuitoare şî vrajîtoaŕe!
— Undźe-aȋ pȋecat, ńejît cu ńejoasă,
— Am pȋecat în câpu aluȋ bitśeag,
Să ńe-apucăm dźe lucrât,
Să ńe faśem câsă cu coş.
Cu bârda să barduim,
Cu sfŕedźilu să-ngaurim,
Pin câpu luȋ să śȋocańim.
— Stuc, napoȋ să vă-ntoarśeţ,
Să nu maȋ ghindźiţ,
Că la al bitśeag stâţ şî śȋocańiţ,
Să vă faśeţ voȋ câsă cu coş,
Cu bârda să barduiţ,
Cu sfŕedźilu să-ngauriţ,
Pin ćrei câpuluȋ,
Pin zgîrśȋu nâsuluȋ.
Dźegrâbi, acu să pȋecaţ,
Că al bitśeag
Cu dźescîntśicu mȋeŭ,
Cu âpă dźin vâd,
Toatśe duŕeriȋe ȋe-a-nstîmpărat,
Cu pȋetŕe v-am aşadzat.
Să ȋeş ńejît
La rasarit,
Că tśe-aźunźe soariȋe
Şî-ţ taȋe piśȋoariȋe.
Să ȋeş îndźesoaŕe
La soaŕe,
Că pȋ-al bitśeag capu nu-l maȋ doaŕe.

Să dźescîntă cu nóo pȋetri dźin rîŭ, cu tŕeȋ o dată, cu tŕeȋ altă dată.

(Aceeaşi)

533

Pogan'ia la masăl'e

Bubă roșîie,
Bubă ålbă,
Bubă dźin mîncåře,
Bubă dźin nóodzăśĭ șî nóo dźe f'éluri,
Nu saźetå,
Nu fulźerå,
Nu-ntśindźe,
Nu cuprindźe,
Nu coaśe,
Nu rascoaśe,
Napoĭ tśe-ntoarśe,
Că cu cuțîtu tśĭ-oĭ taĭå,
Cu mătura tśĭ-oĭ maturå,
La pamînt tśĭ-oĭ așadzå.
Cum s-așådză pamîntu dźe lumĭe,
Dźe țåră,
Așå să vo așadzå toatśe duřerile
Dźin ghinț,
Dźin masăle.
L'eac, Sîntă Maĭcă Marie!

(Aceeași)

534

Dz'e vînturĭ'

(Cîn tśe dor piśĭoar'el'e, mîńil'e)

Vînturĭ mårĭ cu vînturĭ miśĭ,
Vînturĭ cu mînatură,
Vînturĭ cu facatură,
Vînturĭ cu-ntîlńitură,
Vînturĭ cu străgńetśe,
Vînturĭ cu sfulźiře,
Vînturĭ cu noozăśĭ șî noo dźe faluri dźe boli,
Cu boală curåtă,
Cu boală ńecuråtă,
Că l-o loat omu

Pin mîńĭ,
Pin piśĭoaŕe,
Pin tótśe oasăĺe luĭ,
Şî l-o cuprins
Şî l-o strîns
Pin mîńi,
Pin piśĭoaŕe,
Pin şîăĺe,
Pin trup,
Pin ińima luĭ
Pin tótśe oasăĺe luĭ.
Sînta Maĭcă Lućĭ,
Sînta Maĭcă Mårţ,
Sînta Maĭcă Mĭercurĭ,
Sînta Maĭcă Žoĭ,
Sînta Maĭcă Vińerĭ
Sînta Maĭcă Sîmbătă,
Sînta Maĭcă Dumińică,
Şasă dzîl'e-n saptamînă lucratoaŕe
Şî una sarbatoaŕe,
Voĭ zîńilor,
Milostîńilor,
Doamńilor,
Prĭotśésălor,
Z'upîńésălor,
Voĭ să v-aduśeţ amintśe
Dźĭ-al bolnåv,
Caŕe-o fi;
Că ĭel o fi gŕeşît,
O fi smintśit
Prîndzuşoru vostu,
Masśĭoara voastă.
O fi gŕeşît,
O fi calcåt,
O fi schipåt.
Ĭeŭ voĭ śinstî p'e dumńévoastă
Cu noo falurĭ dźe florĭ
Şî cu åpă dźin izvor
Şî l-oĭ spala pĭ-al bolnåv
P'e fåţă, p'e bråţă,
Cu Dumńedzăŭ şi cu Sînta Marie,
Ca să fie ĭeac, să sa ştśie.

26 decembrie 1932
Mårta Popescu, 54 ani,
Verendźin

535

Pintru-mpr′euna′t
famĭeil′e cu barba′ţî, cîn tună tra′ĭu răŭ
întră ĭeĭ

S-o facut urîśĭuńĭ
Intră famĭeĭe şî barbåt.
Dar ĭeŭ oĭ îmbla
Şî urîśĭuńiĭe ĭĭ-oĭ dźepartå,
C-aştśea nu-s dźi la Dumńedzăŭ lasåtśe
Aştśea-s dźi la duşmåńĭ aruncåtśe.
Că ĭeŭ oĭ îmbla cu åpă
Dźi la doo izvoară.
Cum cuŕe åpă după åpă,
Aşa să cură famĭeĭa după ortacu ĭeĭ.
Cum faśe slujba-n bisérică
Şî tótă lumea cuŕe la molidvă
La sfîntu Ĭon,
Aşa să să topească ińima
Unu după åltu,
C-or facut dźe voinţă
Şî dźe dråg.
Şî-ntîńĭ şî la urmă să fie.

(Aceeaşi)

536

Dz′e bubă

Bubă cu mînatură,
Bubă cu-ntîlńitură,
Bubă cu orbåĭtu,
Bubă cu străgńetśe
Pin ghinţ,
Pin masăle;
Bubă ålbă,
Bubă ńeagră,
Bubă vînătă,
Bubă grabńică,
Buba bubilor,
Muma śĭumilor,

Nu ma-mpunźe
Pin ghinţ,
Pin masăĩe.
Bubă cu junghĭu,
Bubă ţigańească,
Bubă jîdovească,
Nu ma coaśe,
Nu ma rascoaśe,
Napoĭ dźi la mińe tśe-ntoarśe,
Că ĭeŭ m-am nadait,
Cu jîăĩĭ tśĭ-am ocoĩit,
Dźi la mińe tśĭ-am sprînjît!

(Aceeaşi)

537

Dz'e dz'iochiu

Dźescîntśicu mĭeŭ
Ş-al lu Dumńedzăŭ.
Suflaĭ pistă cåp,
Să să ducă dźedźiochĭu-n såt,
În cåpu aĩuĭ dźe mi l-o dåt,
Că dźe mińe s-o miråt,
Cum ĭeŕeam mic or måŕe,
O slåb, o gråş.
Să nu să miŕe, dźezmiŕe dźe mińe.
Să să miŕe dźe al odår,
Cum trăśea-n pogår;
În boată radzîmînd,
În mîńĭ proptśind.
Dźĭ-oĭ fi dziochĭat dźe fåtă,
Cosîţa să-ĭ cådă.
Dzĭ-oĭ fi dźiochĭat dźe muĭeŕe,
Crăp'e-ĭ ţîţîĩe,
Cură-ĭ laptśiĩe,
Să-ĭ moară baĭatu dźe foamĭe.
Dźĭ-oĭ fi dźiochĭat dźe om,
. . . să-ĭ crăp'e,
Pişăţî să-ĭ scăp'e.
Ĭar suflaĭ pistă cåp,
Ĭar s-o dus dźedźiochĭu-n såt.

(Aceeaşi)

POSTFAȚĂ

ASPECTELE FOLCLORULUI DIN ACEASTĂ COLECȚIE

I Genul liric

A) Cîntece și doine

În regiunea studiată, producțiile lirice au o mare amploare, de aceea materialul folcloric cu fond liric pe care l-am cules este foarte bogat.

a) Sentimentul cel mai puternic reliefat în cîntecele și doinele culese este *iubirea,* aducînd în suflet o întreagă gamă de simțiri variate.

În primul rînd sînt redate *plăcerea și fiorul* aduse de dragostea care începe să cuprindă sufletul. Gingășia acestui sentiment este evidentă: — „Mîndro, de gurița ta /Eu nu m-aș mai sătura, /Ca de vin dulce toamna/ Și de somn primăvara", spune cel cuprins de dragoste. (Textul 258) Iubirea tînărului se remarcă prin sinceritatea și puterea ei:

Ană, Ană, dragă Ană,
Ești frumoasă ca și-o pană,
Ca o pană de bujor,
După tine, dragă, mor!

(Textul 340)

La fete se observă o nuanță de cochetărie, de admirație a propriei frumuseți. Adresîndu-se mamei sale, fata îi spune că a știut ce leagănă, cînd ea a fost mică. A legănat-o cu piciorul, ca să-i fie fața ca bujorul, i-a dat apă cu paharul și-i este fața ca zaha-

---

Notă: Textele folclorice reproduse pentru exemplificare în acest studiu sînt transpuse în limba literară.

rul, iar gura ca mierea. Mierea își poate pierde dulceața, dar gura ei nu! (Textul 58)

Dorința de a fi alături de ființa iubită este puternică în sufletul bărbatului. Piedicile care i se pun în cale nu pot să-l oprească:

Mîndra are porți de fier,
Eu mă bag de-aș ști că pier,
Mă băgam cînd eram mic,
Dar acum că sînt voinic!

(Textul 119)

„Voinicul al cu căciulă — spune poetul — e ca bradul din pădure. Vara-i verde, iarna-i verde și firea nu și-o mai pierde. Fetele-s ca florile: Dimineața-s înflorite, peste zi sînt vestejite." (Textul 352)

O dată ce a cuprins sufletul, fiorul dragostei devine din ce în ce mai puternic. În numeroase cîntece este cîntată *puterea dragostei.* În sufletul celui care iubește ia naștere *dorul,* această stare de neliniște sufletească adusă de lipsa ființei iubite. Adresîndu-se inimii sale, îi spune:

— Inimă, cum ai fost tu și cum te-ai pălit acu! Nu știu ce mi-e míe, de mă usuc ca frunza-n vie. Frunza bruma o pălește, pe mine dorul mă topește! (Textul 260)

Puterea dorului devine atît de mare, încît chinuiește sufletul:

Vîntule de prin copaci,
Mai astîmpără-te, taci!
Nu-mi tot aduce, cînd vii,
Numai negre tînguiri.
Cînd de peste apă-ntorci,
Lacrămi din ochii mei storci
Și de la deal cînd adii,
Pieptu-n două mi-l sfîșii!
Bate vîntul peste cîmp
Și tot badea mi-este-n gînd!

(Textul 274.)

Omul chinuit de dor devine trist, aproape bolnav. Sufletul său alunecă spre o durere din ce în ce mai accentuată. Durerea este cu atît mai mare, cu cît cel care iubește trebuie să țină închis în sine chinul sufletului, neavînd cui să-l mărturisească. (Textul 344) Toate aceste gînduri triste aduc pe nesimțite în suflet ideea morții:

Dorule, zăpadă grea,
Te-ai pus la inima mea
Şi te-ai pus cu-aşezămînt,
Pînă m-ăi băga-n pămînt!

(Textul 176.)

O altă simțire dezvoltată în producțiile lirice culese este regretul că *timpul trece repede, iar omul îmbătrînește* și nu mai poate iubi. Vremea trece ca gîndul și zadarnic încearcă omul să țină pe loc tinerețea. (Textul 331)

Omul care îmbătrînește se simte disprețuit de toți:

Păcat c-am îmbătrînit,
Toată lumea m-a urît.
Necăjit ca mine nu-i
Numai puiul cucului,
Care-l lasă mama lui
În mijlocul codrului.

(Textul 360).

Mai accentuat chiar decît regretul că omul îmbătrînește și iubirea dispare este sentimentul de tristețe cauzat de pierderea iubirii, fie din cauză că persoana iubită s-a căsătorit cu altcineva, fie că a murit. O doină culeasă în comuna Cloșani pune în relief amărăciunea unei fete părăsită de iubitul ei:

— Codre, frate codre, niciodată nu te-am văzut așa de trist!

— Mîndră, m-am întristat, căci a aburat un vînt rece, a dat o zăpadă grea, cucul a plecat din țară și neicuța al tău s-a însurat! (Textul 259) Celui întristat din cauza pierderii iubirii i se pare că natura ia

parte la durerea pe care o încearcă cel părăsit. (Textele 259, 284)

Jalea este mai adîncă atunci cînd ființa iubită moare:

De-aş fi trăit tot aşa,
Ca iarba m-aş legăna,
Ca frunzuica m-aş usca,
Ca frunza alunului
În postul Crăciunului,
Că cu cine-aş fi trăit
Mi-a pus fața la pămînt,
La pămînt la iarbă verde,
Ca să nu-i mai trag nădejde!

(Textul 346.)

Dar iubirea nu aduce în suflet numai sentimente de admirație, plăcere sau de tristețe chinuitoare, ci aduce și o simțire opusă acestora: *ura, disprețul împotriva iubitului necredincios.*

„Bată-te, neicuță, șapte boale dintr-o dată, cînd va fi frunza mai lată şi iarba crescută toată", spune fata părăsită. „Să zaci toată vara şi, cînd o fi să te scoli, să te ia mii de fiori! Nimeni să nu-ţi mai găsească locul, cum nici eu n-am mai găsit alt neicuţă de iubit, ca tine de potrivit! (Textul 242)

Disprețul se îndreaptă tot atît de puternic și asupra lumii care prin intrigi și bîrfeli împiedică iubirea. Nici păsările nu sînt cruțate, dacă prevestesc vreun rău:

Pasăre galbenă-n cioc,
De mi-ai cînta de-un noroc,
Să-ţi trăiască puii toţi
Şi la vară iar să scoţi!
Dar de mi-ai cînta de-un rău,
Să fie de capul tău.
Carnea să ţi-o fac bucăţi,
S-o fac bucăţi, bucături,
Să te-azvîrlu la vulturi!

(Textul 153).

Alături de sentimentul de ură puternică ce duce la blesteme, apare și sentimentul de ură ușoară, care se manifestă prin *ironizare*. Tînărul care n-a știut să se poarte este luat în bătaie de joc de iubita lui: „Caută-ți, neico, altă mîndră, căci de mine n-ai dobîndă, fiindcă n-ai fost om de cuvînt. Tu nu ți-ai ținut credința ca mesteacănul sămînța! (Textul 318.) Bărbatul înșelat își bate joc de femeia ahtiată după bani, iubirea la ea fiind o prefăcătorie. Sînt ironizați și bătrînii care nu observă că le-a trecut vremea și tot se mai gîndesc la dragoste. (Textul 227.)

Pățaniile dragostei furate produc veselie. Cel care umblă după nevestele altora este surprins de un „lotru de bărbat" și este nevoit să sară peste garduri și să cadă între urzici, care îl fac numai bășici. (Textul 327.) Neplăceri care provoacă haz are și plugarul care se uită după neveste, în loc să țină de coarnele plugului. (Textul 37.)

b) În afară de nuanțele sufletești analizate pînă acum, găsim în producțiile lirice care au ca temă iubirea și sentimente de *seninătate,* cînd sufletul este întărit de ideea că iubirea va continua și după moarte, prin florile care se vor ridica pe mormîntul lor. (Textul 244.) Alteori frica de moarte face pe om să dorească și mai aprig viața. (Textul 361.)

c) Trecînd la alte sentimente, găsim unele cauze care reliefează *dorul,* sentimentul acesta atît de complex. În unele doine găsim *dorul de casă, de sat, de locul copilăriei,* legat de atîtea amintiri. (Textul 29.) În alte doine găsim *dorul de părinți, de frați, de surori.* Cel care e sortit să trăiască departe de cei dragi suferă:

Așa-mi vine uneori
Să sui la munte la flori,
Să-mi găsesc frați și surori.
Frați și surori nu găsii,
Tot cu strinii mă-nfrății!

Pîn-a face strinul frate,
Pierdui carnea jumătate
Şi sîngele-a treia parte!
Of, Doamne, rău e prin strini,
Ca desculţ prin mărăcini!

(Textul 55.)

Iată o frumoasă comparaţie între muntele fără podoaba sa — codrul de brazi — şi omul fără părinţi şi fraţi: „Rău îi şade muntelui fără brazi, ca şi mie fără fraţi. Rău îi şade fără iarbă, ca şi mie fără tată. Rău îi şade fără flori, ca mie fără surori! (Textul 102.)

Omul care a pierdut tot ce-a avut mai drag pe lume: părinţii, soţul, copiii, simte în suflet o adîncă jale. (Textul 53.)

Dorul de părinţi şi de copii este mai mare chiar decît dorul de soţie: „Trecînd podul pe la leasă, mă ajunse un dor de casă. De-o fi dor de la copii, să pui şaua şi să mîi. De-o fi dorul de la tată, să fac calul numai apă. De-o fi dor de la nevastă, să las calul să mai pască! (Textul 180.)

d) Numeroase sînt poeziile în care găsim sentimentul *înstrăinării*. Femeia măritată departe de casă tînjeşte. Gîndul ei e mereu acasă, iar socrii i se par cei mai răi oameni. (Textele 82, 322.) Nu numai femeia care pleacă departe de locul copilăriei se simte tristă, ci şi bărbatul. Şi el se simte înstrăinat şi blestemă pe cei care i-au hărăzit această soartă. (Textul 293.)

Mîhnirea înstrăinării este şi mai mare atunci cînd tînărul pleacă în armată. Situaţia este explicabilă şi din cauza tratamentului neomenos pe care îl sufereau ostaşii în armata burghezo-moşierească. Tînărul militar nu se poate împăca cu gîndul că va trebui să stea mult timp departe de locul copilăriei şi de fiinţa iubită:

Decît militar să fiu,
Mai bine-n pămînt de viu,

Că-n pămînt mă odihnesc,
Da-n armată pătimesc!

(Textul 247.)

Situaţia tinerilor români de odinioară plecaţi la armată în Ardeal sau în alte regiuni ale Austro-Ungariei era mult mai grea. Plecau departe în mijlocul unor populaţii străine a căror limbă n-o cunoşteau şi erau nevoiţi să îndure lipsuri. De aceea jalea doinelor de cătănie culese în Bănat e şi mai mare. (Textele 295, 345.)

e) O altă simţire puternică ce apare în producţiile lirice culese este dorinţa de a răzbuna pe oamenii în suferinţă. Rămasă din timpurile cînd haiducia era chemarea răzbunătorilor poporului asuprit de boieri, simţirea acestora se leagă de admiraţia pentru viaţa trăită liber, în mijlocul naturii. „Bată-te cerul făgui — spune poetul popular — de ce nu mi-ai spus cînd ai înfrunzit întîi, să-mi iau sabia din cui şi să apuc munţii pustii!“ (Textul 12.) Cu toate că viaţa omului asuprit e nefericită, trebuind să rătăcească din loc în loc cu frica în sîn, libertatea haiducului este privită cu încîntare. În alte doine găsim presimţirile rele ale haiducului şi tristeţea că va fi prins. (Textul 130.) Toate acestea sînt doine rămase din timpul haiducilor. Vechimea lor o arată şi unele forme rar întrebuinţate astăzi, cum este vocativul *codre,* în locul actualului *codrule:*

Codre, codre, frate codre,
Nu mă da codre legat,
Că nimic nu-s vinovat!

(Textul 81.)

f) Iubirea de natură nu apare singură în lirica populară. E legată fie de admiraţia vieţii trăite în libertate, cum am văzut în doinele haiduceşti, fie de o iubire puternică. Farmecul naturii şi farmecul iubirii, iată două simţiri care se îmbină foarte bine. (Textele 39, 189, 235.)

Nu numai oamenilor, dar şi păsărilor le este dor de codrul verde. Şi ele sînt triste, cînd se află departe. (Textul 203.) Cîntecul păsărilor şi în special cîntecul cucului răscoleşte sufletul celor ce iubesc. (Textul 49.) Nu numai oamenii, dar şi păsările au simţire. Şi ele simt bucuria de a trăi în libertate, la umbra pădurilor, dar şi durerea pierderii puilor şi tovarăşelor lor. (Textul 218.) Sentimentul de tristeţe pentru pierderea soţiorului ni-l dă o variantă a cunoscutei poezii *Amărîtă turturea,* culeasă în comuna *Cireşul:*

Amărîtă turturică,
Cînd rămîne singurică!
Pelin bea, pelin mănîncă,
Seara pe pelin se culcă!

(Textul 145.)

g) Ciobănia are şi ea cîteva doine frumoase. În unele găsim admiraţia pentru viaţa fără nevoi a ciobanului, în altele mîhnirea păstorului că pleacă la sfîrşitul verii de pe plaiurile munţilor şi rămîn stînele pustii. (Textul 224.)

B) Strigături

La hore, cînd toată lumea e veselă, în ritmul jocului, se spun de către flăcăi diferite strigături. Strigăturile au caracter satiric. Sînt înţepături care produc haz, satirizînd defecte care se întîlnesc des: lenea, beţia, mîndria, necredinţa în dragoste etc.

VALOAREA ARTISTICĂ A LIRICII POPULARE

O bună parte din producţiile lirice culese au valoare artistică remarcabilă. Oamenii din popor care le-au creat au putut exprima sentimente puternice prin imagini artistice care ne încîntă. Sînt folosite figuri de stil reuşite, în special epitete, comparaţii, metafore.

Iată o frumoasă comparaţie dintr-o doină care arată chinurile dragostei şi puterea dorului:

Nu ştiu, Doamne, ce mi-e mie,
Mă usuc ca frunza-n vie;
Frunza bruma o păleşte,
Pe mine dorul mă topeşte;
Frunza o usucă vîntul,
Pe mine mă topeşte gîndul.
(Textul 260.)

Găsim şi încercări de a folosi una din cele mai alese figuri poetice — *simbolul* — dificil chiar pentru marii poeţi, pe care îl întîlnim, de pildă, în poezia *Amărîtă turturică* (textul 145), în care prin jalea turturelei se înţelege durerea omului care îşi pierde fiinţa iubită, şi în poezia *Foaie colilie* (textul 218), unde prin ciocîrlie vedem pe omul din popor a cărui agoniseală a fost risipită de asupritori.

II Genul epic

A) Balade

Producţiile epice culese în regiunea studiată sînt mai puţin numeroase decît cele lirice. Sînt însă interesante prin aspectele social-istorice pe care le prezintă.

Cea mai cunoscută este balada *Ghiţă Cătănuţă.* Haiducul acesta în lupta lui cu un rival al său — *Lotrea* — a constatat că iubita lui nu-i este credincioasă, fiindcă nu i-a dat ajutor şi pentru acest motiv o omoară. (Textul 405.)

Alte balade mai răspîndite sînt: *Mihu haiducul* şi *Golea.* În balada *Mihu haiducul* e vorba despre răzbunarea unui haiduc, *Mihu,* pe un domnitor, *Ştefan-vodă.* Răzbunarea nu merge pînă la uciderea domnitorului, care căzuse în mîna haiducilor, ci este scăpat de sora haiducului, *Calea.* (Textul 403.)

În balada *Golea*, un tînăr este chemat de haiduci să le fie „arîmbașă“ (= căpitan de haiduci). Cu toată opoziția mamei sale, care nu vrea să-l piardă, Golea pleacă în haiducie și într-o luptă cu potera este ucis mișelește de către un turc. (Textul 400.) În această baladă vedem și concepția poporului că blestemul părinților urmărește pe fiii neascultători.

O baladă pe care am cules-o de la un bătrîn din Gornovița, sub numele de *Cîntecul lui Lăpușteanu*, are o surprinzătoare asemănare cu balada *Bogdan*, din colecția de poezii populare a lui Vasile Alecsandri. S-ar putea să fi fost învățată din carte, deși cel care mi-a spus-o, *Gheorghe I. Vrabete-Hamza*, mi-a afirmat că n-o știe din carte și mi-a și cîntat-o. (Textul 399.)

Alte balade mai mici pe care le-am cules sînt următoarele: *Cîntecul lui Gheorghe haiducul* (textul 411), *Pătru** (textul 410), *Iancu Jianu* (textul 402), *Bălșanu* (textul 406), *Mantu*, (textul 401), *Bujor* (textul 407), *Danuță* (textul 404), *Ghiță* (textul 409), *Voinicul înghițit de șarpe* (textul 408), *Nistorel, feciorul care a plecat în armată și i s-a măritat iubita* (textul 412), *Balada tînărului luat la oaste, care la întoarcere și-a găsit nevasta ucisă de mama lui* (textul 398), *Înecul de la Romoloasa.* (Textul 413.)

O producție epică interesantă pentru constatările ce se pot face în legătură cu geneza baladelor, arătînd cum întîmplări reale mai apropiate ca timp pot da naștere la balade, este *Accidentul de la Balota*, comunicată de Haralambie Popescu din Gornovița, în care este povestită groaznica ciocnire de trenuri de pe panta de la Balota spre Turnu-Severin. (Textul 398 bis.)

O altă baladă interesantă cu caracter liric, asemănătoare cu *Miorița*, este *Berbecel băluț*, culeasă de

---

* Această baladă apare și la românii din Serbia. Cf. *De la românii din Serbia*, de Giuglea și Vîlsan (pg. 95).

la femeia *Maria Mighileş* din *Mehadica* (Bănat.) (Textul 415.)

B) Amintiri şi legende istorice

I. Tudor Vladimirescu

În colţul de nord-vest al Olteniei se mai păstrează încă vie amintirea lui Tudor Vladimirescu, eroul care în timpuri grele pentru neamul nostru a dat semnalul deşteptării naţionale şi sociale. Povestirile faptelor sale sînt numeroase:

Spun oamenii din partea locului că Tudor, băiat sărac de la ţară, a fost băgat de mic slugă la porci, la Glogova, pe moşia boierului Glogoveanu. Fiind inteligent, a atras atenţia boierului, care l-a dat la şcoală, unde a învăţat carte, arătîndu-se mai temeinic pregătit decît chiar feciorii boierului. Mai tîrziu a fost în Austria.

*

În timpul cînd Tudor a fost vătaf al plaiului, a făcut fapte care nici pînă astăzi nu s-au uitat. A zidit biserica din *Prejna,* la 1808. A vrut să zidească o biserică şi în comuna *Cloşani.* În acest scop a făcut vărniţi la locul numit *Piatra calului,* de lîngă sat. Le-a ars aceste vărniţi, dar n-a ajuns să facă biserica. Azi nu se mai pot găsi, căci s-a surpat pămîntul. În Cloşani a stat doi ani. Tot în Cloşani, Tudor a avut o moară şi un han. Moara de apă era în mijlocul satului. Turcii, după uciderea lui Tudor, au incendiat casa, hanul şi moara. Mai tîrziu, la 1838, moara a fost refăcută de un locuitor, Ţîbru, de fel din Ciuperceni-Gorj, care venise ca îngrijitor pe moşia boierului Marghiloman. Moara aceasta există şi astăzi.

*

Armele pentru revoluţie le-a strîns la Cloşani. Aducea pe ascuns armătura din Serbia pe valea Cernei în sus şi o trecea peste munte la Cloşani. A avut în Cloşani „cheieri“ (= îngrijitori) ai săi. Aceştia erau cinci la număr: *Ghiţoniu, Iosam, Malaieş, Ion Talaman* şi *Semen Baloi*. Erau panduri din sat. Tudor s-a îngrijit de bunăstarea locuitorilor. Ocolnica satului e făcută de el.

*

Semnalul revoluţiei l-a dat Tudor în lunca *Padeşului*. Acolo şi în *Cornetul Costenilor* (un loc puţin mai la răsărit) a făcut întărituri — „meterizuri“, cum le spun oamenii.

*

Locuitorul I. Lupulescu, din Obîrşia Cloşani, povesteşte că Tudor, sosind în această comună cu pandurii săi, a găsit acolo un om numit *Gogan*, un împuternicit al domnitorului, care specula pe ţărani cu băuturile sale. Pandurii i-au devastat casa, i-au vărsat băuturile şi l-au alungat. Gogan, ca să se răzbune, a pus pe cel mai iscusit vînător din sat, pe unul numit Boncioc, să tragă cu puşca în Tudor, dintr-un vîrf care se ridică deasupra satului, numit *Vîru coasei*. În timp ce Tudor se sfătuia cu oamenii, şezînd pe o piatră în faţa primăriei, Boncioc a tras, dar nu l-a nimerit, ci a lovit în piatra pe care şedea. Tudor a trimis oamenii din sat să-l prindă, căci, dacă nu-l prind, va pedepsi întreg satul. De îndată au alergat oamenii, l-au fugărit pînă l-au prins şi l-au dus la închisoarea din *Cerneţi*. Tocmai cînd era să-l omoare, s-a întîmplat ca un urs să distrugă viile din apropierea Cerneţilor. Nimeni n-a avut curajul să-l omoare, afară de Boncioc, care, făcînd seara de pază, a doua zi a venit cu pielea ursu-

lui pe armă. Tudor l-a eliberat și l-a trimis în comuna lui.

*

Mai toate comunele mehedințene din apropierea munților au avut panduri. Un haiduc al lui Tudor, *Ilie Haită,* era din Șovarna. Alții au continuat lupta și după moartea căpitanului și au pierit în grele chinuri, cum s-a întîmplat cu *Constantin Giurescu,* pandur și fin al lui Tudor, care a fost ars de Turci în cula sa din Giurești, și cu *Constantin Cocîr,* ucis puțin mai tîrziu.

*

Unul dintre îngrijitorii lui Tudor, numit *Malaieș,* a fost prins de turci la Cloșani și silit să le dea lucrurile pe care bănuiau că le are Tudor ascunse. Acesta i-a dus la gura unei peșteri și le-a spus că acolo se găsesc. A intrat să le aducă și turcii au rămas afară. Dușmanii nu știau că peștera mai are o altă ieșire. Pe acolo s-a strecurat Malaieș și a fugit în Ardeal. Turcii au stat la gura peșterii trei zile. (Textul 434.)

II. *Povestea călugărului Nicodim*

Trecerea călugărului sîrb *Nicodim* prin Oltenia nord-vestică, în căutarea unui loc prielnic unei mănăstiri, n-a pierit din amintirea locuitorilor de pe aceste meleaguri. Legenda spune că Nicodim a venit la *Ponoare,* o comună din apropiere de *Baia* și acolo, la locul numit *Izvorul Ponoarălor,* a vrut să facă o biserică. Oamenii din sat se temeau că dacă face biserică acolo va rămîne pămîntul lor pe seama bisericii. Călugărul se apucase de zidit temelia. Ei, negă-

---

Notă. Informațiunile asupra lui Tudor ne-au fost date de: Marița Popescu din Cloșani, Ion Vintilescu și N. Argintaru din Cloșani, Marina Giurescu din Giurești.

sind alte mijloace ca să-l gonească şi ştiind că pleacă în fiecare dimineaţă cu desagii în spinare, ca să strîngă hrană pentru lucrători, au luat cuţitul călugărului, au tăiat o găină cu el şi i l-au pus la loc în teacă. Găina tăiată i-au pus-o în desagi. Lăsîndu-l să se depărteze, s-au luat după el şi l-au ajuns într-o vale, numită mai tîrziu *Valea găinii*. Au găsit găina la el şi l-au ocărît, făcîndu-l hoţ. Călugărul s-a supărat şi a părăsit lucrul început. La plecare i-a blestemat să rămînă în vecii vecilor oameni proşti. Cei din Ponoare spun că blestemul nu i-a ajuns, lucru contestat de cei din satele vecine, care spun „La Ponoară, unde viţăii zboară!"

O legendă asemănătoare are şi satul *Orzeşti*, explicînd numele apei *Călugărul*.

III. *Povestea originii lui Mircea Ciobanul*

O legendă care circulă în regiunea nordică a Mehedinţilor este aceea a lui *Mircea Ciobanul*, care ar fi originar din Podeni. Un domnitor vrea să treacă peste munte spre Băile Herculane. Noaptea e găzduit în satul *Šiolcoviţa* (vechiul *Podeni*). Acolo a cerut să i se dea o fată ca să-i ţină de urît peste noapte. Oamenii, ca să-şi bată joc de el, i-au dat o proastă. Cei care i-au adus-o, i-au spus că e ruşinoasă şi nu vorbeşte decît cu greu. Dimineaţa trebuia să se scoale devreme. Proasta, cînd a răsărit luceafărul de ziuă, l-a deşteptat şi i-a zis:

„Tcoală, corcofete, ca etî torofleanduru!" (= Scoală, logofete, că ieşi luceafărul.)

De abia atunci a băgat de seamă că a fost păcălit. A mărturisit oamenilor că a lăsat un bob de mărgăritar într-un burduf de cîine. Fata a rămas însărcinată şi a născut un băiat. Cînd crescu copilul, l-au pus cioban la vite. Acolo se deosebea de ceilalţi ciobani prin apucăturile sale alese. Nu sta niciodată jos, ci sta pe cîte ceva, în loc de scaun. În cele din urmă

domnul, gîndindu-se la copil, l-a luat la palat. Ajungînd și el domn, le-a dăruit celor din Podeni pămînturi. (Textul 423.)

O legendă asemănătoare există și în *Sohodol*, fiind pusă, însă, pe seama unui fiu al lui Matei Basarab.

LEGENDE

O legendă interesantă, pe care poporul a legat-o de unele fenomene ale naturii din valea superioară a Cernei, este legenda lui *Iovan Iorgovan*. Am fost surprins că, deși am urmărit-o în toată regiunea studiată, n-am putut-o întîlni ca baladă și am găsit-o tocmai în valea Dunării, la *Rast*. Legenda spune că într-un munte (după unii *Oslea*, după alții *Piatra Iorgovanului*, sau *Boul*) era un balaur. Acesta mînca vitele de pe cîmp și copiii, care le păzeau. Se luaseră oamenii de gînduri, cînd voinicul *Iovan Iorgovan* s-a dus cu calul și copoiul său să-l ucidă pe balaur. S-a ascuns în apropiere și în momentul cînd balaurul ridica cîte un cap să zărească vreo vită, sau vreun copil, el trăgea cu arcul în ochii jivinei. Astfel i-a scos ochii de la unsprezece capete. Rămînînd balaurul numai cu un cap, s-a descolăcit de pe munte și a luat-o la fugă pe valea Cernei la vale. La un loc numit *Corcoaia*, Iorgovan a auzit cîntînd zînele din cer. Cuprins de admirație, s-a rugat de rîu să înceteze zgomotul, ca să audă mai bine:

„Incetă, Cernă, incetă,
S-auz glas de fată!“

Cerna a ascultat, a încetat zgomotul apei și Iorgovan și-a pierdut timpul. Balaurul a rupt-o și mai tare la fugă pe Cerna la vale și a ajuns într-o peșteră din Valea Dunării, unde s-a ascuns. De acolo i-a strigat viteazului: „Iorgovane, rău am fost viu, dar mai rău am să fiu mort! Am să mă transform în mii

de musculițe, care au să-ți omoare calul!" Țăranii cred că musca columbacă, ce le omoară vitele, este o transformare a balaurului.

Ei au legat unele din fenomenele naturii de povestirea faptelor legendarului Iorgovan. La *Corcoaia*, unde legenda spune că Iorgovan s-ar fi rugat de rîul Cerna să-și potolească apele, într-adevăr numai acolo în tot cursul Cernei, începînd de la izvoare și pînă mai jos de Băile Herculane, apa este liniștită. Acolo Cerna intră într-un defileu așa de strîmt, încît lasă pe margini pereți verticali, la o depărtare numai de cîțiva metri. La vreo 2—3 metri deasupra apei, de o parte și de alta, există o scobitură rotundă în peretele de stîncă, făcută de apele din alte vremuri, cînd nu scobiseră atît de adînc defileul și cînd Cerna era cu mult mai mare decît astăzi. „Pe acolo — te încredințează oamenii din partea locului — a trecut balaurul!"[1]

III. Producții legate de credințe, obiceiuri și superstiții

A) Bocete

Bocetele sînt legate de obiceiurile de la înmormîntare. Ele reliefează durerea sufletească pentru pierderea unei ființe iubite. Sînt cîntate, pe o melodie plîngătoare, de mai multe femei bătrîne din sat. Jalea este atît de mare, încît cu greu îți poți reține lacrimile.

Dimineața, înainte de a răsări soarele, bocitoarele se strîng la casa celui mort și cîntă bocetul *Zorile*. În acest bocet sînt rugate zorile să nu se grăbească să apară, înainte de a se pregăti cel mort pentru drumul de veci. I se spune celui mort să nu apuce la

[1] Cf. articolul meu: *Legenda lui Iovan Iorgovan* din *Plaiuri românești*, nr. II (1934), pag. 5, și textul 425.

mîna stîngă, căci e calea strîmbă, ci la mîna dreaptă, căci e calea curată, să nu rupă floarea de „priboi“, căci va pribegi, ci floarea de „romînița“, fiindcă e mai de credință. În călătoria spre lumea de dincolo, se va întîlni cu o zînă bătrînă. Să se roage de ea să-l scrie la bine, iar nu la rău. (Textele 437, 453.) Observăm vechi credințe ale poporului asupra morții și lumii viitoare.

În seara zilei premergătoare înmormîntării, în unele locuri se cîntă „bocetul de seară“. (Textul 458)

La cei tineri se cîntă alt bocet. Întrebînd firul de trandafir de ce nu îmbobocește, acesta răspunde că a zăbovit privind la jalea rudelor mortului (textele 444, 459). În regiunea de munte este obiceiul să se taie din pădure un brad tînăr. Acest brad curățit de crengi pînă aproape de vîrf este înfipt la mormînt și este numit *suliță*. „Sulița“ este întrebată cine i-a poruncit să plece de la loc pietros la loc udilos (= umed). Răspunsul e că cel mort i-a poruncit, ca să-l umbrească, să nu putrezească. (Textele 438, 439, 445.)

Cînd dulgherii lucrează cosciugul, bocitoarele cîntă bocetul numit *La lemn.* Se roagă de tîmplari să-i facă în marginea cosciugului nouă ușițe, pe care să-i vină celui mort „miroase“ de flori, de bucate, dorul de la cei rămași neconsolați: părinți, frați, surori, soț, copii etc. (Textele 439, 448.)

În bocete găsim adînca credință a țăranului că este mereu în legătură cu morții lui scumpi. Credința aceasta care are o origine străveche, îl face să privească moartea cu alți ochi, cu liniște sufletească, fiindcă nu vede în moarte o dispariție definitivă.

Vine ziua înmormîntării. Lume multă se strînge la casa mortului. Fiecare aduce flori și lumînări. Atunci bocitoarele cîntă bocetul *La lumini.* (Textul 461.)

Se apropie timpul de plecare la cimitir. Jalea e din ce în ce mai mare. În drum spre locul de îngropare,

ajungînd la biserică, se cîntă bocetul *Bucură-te, mănăstire*. (Textele 441, 443, 452.)

În sfîrşit, convoiul a ajuns la cimitir. După ce preotul a terminat slujba religioasă şi cosciugul a fost slobozit în groapă, groparii încep să arunce pămînt peste cosciug. Atunci e un moment impresionant. În jalea tuturor, bocitoarele cîntă bocetul *Pămînte, pămînte*, în care se roagă de pămînt să se lase uşor peste trupul mortului. (Textul 450.)

Corul bocitoarelor poate fi comparat cu corul tragediilor antice. În urma tragediei morţii, în bocete, cel mort este necontenit sfătuit ce trebuie să facă în noua lume în care merge.

B. Descîntece

Am cules un număr destul de mare de descîntece, fiindcă limba lor conţine elemente arhaice şi au un vocabular foarte bogat. Se culeg cu multă greutate, căci se credea că dacă se spun îşi pierd puterea de leçuire. Ele dezvăluie credinţa în efectele magiei la vindecarea diferitelor boale. Descîntecele sînt foarte diferite (am cules 43 de feluri de descîntece). Aproape fiecare boală cunoscută în popor îşi are descîntecul său.

GLOSAR REGIONAL

Abura=a sufla, a bate
Vîntu ***abură*** d'in sus d'i la munt'e.
Cîț vînț marĭ ***o aburat*** (398)
Un vînt ŕése ***o aburat*** (257)
Vîntu ***s-aburédze*** (450)
Aĺe vînturĭ marĭ *să maĭ abureze.*

acov=butoi (Giurești etc.)
cf. ***acoŭ*** (L. Costin, *Graiul bănățean*)

adăorat=de al doilea (a doua oară)
O fost un mos c-o babă *adăorat* (419)

agur, agru (Ponoare)=recoltă

aĭave=aievea
Aĭave s-o visăz (492)

aĭ=usturoi
Cu ***aĭu*** v-oĭ ai (517)

aì (verb)=a freca cu usturoi
Cu aĭu v-oĭ ***ai*** (517)

alb'eală, plur. *alb'ele*=suliman
Cu sapon șî cu ***alb'ele*** (312)
Șî dźin scrum șĭ-ar faśe ***alb'ele*** (306)

anglas=o plantă
Foaĭe verd'e de ***anglas***
cf. *anglică*=ciuboțica-cucului, I. A. Candrea, *Dict. encicl. anglicel*= ciuboțica-cucului, Z. Panțu, *Plantele cunoscute de poporul român*

apucat=o boală grea (epilepsie)
dźe ***apucat***
zîśe că-ĭ ***apucatu*** (496)

Notă. Pentru *glosarul regional* și textele tipărite cu litere mici, *ĭ* reprezintă un *i* scurt (semison), iar *i′* tot *i* scurt.

Acest glosar conține și cuvinte înregistrate în regiunea studiată și nu se află în texte.

În paranteză sînt arătate numerele textelor în care se găsesc cuvintele sau numele comunelor (uneori și al locuitorilor), unde am întîlnit cuvîntul.

Aranźel=Sf. Arhangheli Mihail și Gavril
N'emți o veńit dźe *Aranźel*

aranźel=colac mare (Gornovița)

arśeŕ=arc (?)
Să batśea cu *arśeŕu* (cu arcul)

àret=preajmă, împrejurime
În *àretu* aśela=în partea aceea (Cloșani)

aŕetśe, pl. *aŕeț*=berbece
cf. *arece, areț*=berbece de prăsilă (L. Costin, *Graiul din Banat)*

arîmbașă=căpitan de haiduci (400)
arîmbășie=haiducie

arm=partea de sus a piciorului
armu piśĭoruluĭ=partea de sus a piciorului, mai sus de genunchi (Podeni, Padeș etc.)
arm p'entu *arm* (506)

armăcsar=armăsar

arțaŕ=un lemn transversal, pus deasupra războiului de țesut
Dźe *arțaŕ* ĭegăm rotśițăĭe șî calusăi (Gornenți, Obîrșia-Cloșani). La mizloc puńem *arțaŕu.*

asîlă. Curva asta ĭe maĭ *asîlă*=curbătura aceasta este *mai grea* (Cloșani).

astară=astă seară
(Gornenți, Obîrșia-Cloșani, Podeni etc.)

astruca=a acoperi
Z'ĭub'eaua *astruca* umeri
S-o astruśe cu scov'erz
Vrea *s-astruśe* gușa (Cloșani)
Casele erea *astrucat'e* cu coceńĭ
Bună p'entru *astrucat* căsońĭ

astrucamînt=acoperiș
astrucamîntu căsî=acoperișul casei (Gornenți)
astrucamîntu coșuluĭ=acoperișul coșului (Mehadica)

astupa=a sufoca
m-o *astupat*=m-a sufocat

aștśeamăt(u)=pas cu pas (cînd cineva urmărește pe altul la o distanță oarecare, în mod secret)
Mérźe *astśeamătu* în urma lui=merge pas cu pas...
cf. *șteamăt:* adv. adj.=tocmai (L. Costin, *Graiul bănățean*)

aşteamăt=umbră, urmă, după cineva, în urmă.
Vezi *Glosar de cuvinte din jud. Mehedinți* de Ion Boceanu: *aşteamătu*=încet, agale

atarîg. Dzalaru ĭe atîrnat dźe *atarîg* (Malarişca) (cf. *hatarăg*)

atśia (*atśii*)=a (se) îmbrăca
M-*atśiĭ* ĭut=mă îmbrac repede (Mehadica)
Costa ĭut s-*atśiă* (Mehadica)

avlie=curte, curtea bisericii (Mehadica)

aznatśic, plur. *aznatśiśĭ* = stingher
Maĭ ramîn *aznatśiśi* (Podeni). Etim.<*zănatic*

{ *băcuĭ*=bănățean de peste Cerna (Costeşti)
{ *bacuĭ*=Locuitor din satele bănățene, din apropiere de rîul Cerna. (Cloșani)

bacuĭcă pl. *bacuĭśĭ*=femeie din satele bănățene (numită astfel de cei din Oltenia) cf. *bacuĭ*=păcurar; L. Costin *Graiul bănățean* (1926)

{ *badăĭ*=*putinei* (Băluța, Măreșești, Cloșani etc.)
{ *badîĭ*= „
{ *badîńĭ*= „
N-aĭ ținea cîlțî-n *badîńĭ* (385)

badźìc pl. *badźiśe*=clopoțel
(=clopoțel la gît; L. Costin, *Graiul bănățean*)

băĭerĭ (plur.)=sfori mici cu care se leagă cămașa la gît (Bratilov)

baluț, *fem*. *baluță*=drăguț, drăguță, mîndruță
baluță (103)

{ *bàrbur*=muchea dreptunghiulară a toporului
{ *barburĭ* (plur.)=cusături pe piept și pe spate la cămașa bărbătească a mocanilor (Titirlești)

bardàc=cană de lemn (Băluța)

barìz=cîrpă roșie purtată de femei pe cap

barîcă { =apă mică, pl. *barîśĭ*
{ =vale cu maluri abrupte (Chițimii)
Cum aduse apa *barîca* (474)
Etim.<srb. *bara* (cf. *Dicționarul Academiei*)
bărîce (Țara Hațegului)=mic pîrîiaș curgător

băscăcăra=a mări pasul, a avea pasul mare
băscăcărat'e d'e muĭerĭ=femei cu picioarele mari (Chiţimii)

baş=chiar, tocmai (apare în Bănat)
Baş śe v'eńiĭ acasă

batśe=Cîńi *n-o* bat=nu latră la ea (472)

batatuŕeпă=Dź-o fi satśeană,
Dźĭ-o fi *batatuŕeană* (487)

bàzmă=poveste hazlie
O *bazmă* dĭ la horă

b'egleźit=bir în vremea turcilor

beĭcă=piatră mai mare (de azvîrlit) (Gornenţi)

bejenar plur. *bejenarĭ*=om fără „moşie" (pămînt)

b'el'ejga Vadzu trupu muĭeri *b'el'ejgat*
Etim. E un derivat din *belej* (< blg. Бълэжь =prepuţiu)

berbeńiţă=putinică (Gornenţi, Nadanova, Băluța, Mărăşeşti, Ciovîrnăşani etc.)
Berbeńiţa n-aŕe uŕechi (Gornenţi) *berbenisìoară* (dim.)
berbeńĭoc=putinică
berbeńĭoc cu fasuĭ

b'eŕe=băutură
Mîncare la mîncare,
B'eŕe la *b'eŕe* (497)

bereghĭot=nodul gîtului (Gornenţi)

bet'eag=bolnav
Sînt bătrîn şî b'et'eag la pîntece
bitśeag (522)

birăŭ=primar, om rău
bubă sor cu *birău* (471)

bistràg=naiba, diavol
Lasă lucru la *bistragu* (354)

bîlgără=flacără, vîlvătaie, bîlbără
bîlgără d'e foc

bîlnăvĭor=*bîlvănior*, grindă
Ĭeŭ şădźeam su *bîlnăvior*.

bît=bîtă
Bîtu-n mînă l-a luvat
bîtu hăsta (Costeşti)

bîtśe (plur.) vergele la războiul de țesut (Rusca)

bîzdàc=ciomag gros
Puńe mîna la bîzdac

bîzdòc=ciomag (Gornovița)

bîzoĭ=un fluier care ține isonul la cimpoi (Podeni)

blagă=avere
Multă blag-oț capata (403)

bl'eaŭ=o bucată de fier la osie (Gornenți)

boacă
Să uita cu ochii boacă

Etim. <srb. bok, cu pl. boka=le coté, le flanc
Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika· Jugoslavenska Akademija

boactăr=gardist (Mehadica)

boască=prune terciuite (Mehedinți, Gorj, Bănat)

boată=bîtă
Făcea o boată cfestată

boboleŭ=bulgăre în formă de sferă
Fă-mă, Doamńe, śe m-aĭ faśe,
Fă-mă boboleŭ dzĭ-arźint (125)

bobotśitură=umflătură

bodźicăi=a scormoni
Am bodźicait cu toieźele prin furńigaŕ

bodonoasă (plur.)=lucrurile trebuincioase dintr-un conac (I. Paulescu, Gornenți), lucruri (îmbrăcăminte) aruncate la voia întîmplării (N. Sitaru, Gornovița)

bogăźerie=prăvălie cu mărunțişuri (Bunaica)

bogd'e (plur.)=căpițe de fîn. cf. boghiĭe=claie mică de fîn (Mehedinți) Dict. Acad., 1913, p. 584

bojoțăl=floare de primăvară (spînz) cf. bozățel. Dicț. Acad.

bolboròs=un gropan de unde izvorăşte apa din pămînt
Ma uĭtaĭ la bolboròs (Bala-de-Jos)
plur. bolboroasă (dźe apă)=ochiuri de apă (Bunaica)

bolbòș: =*globul ochiului*
Pin *bolboșu* ochĭuluĭ (490)
Fuźĭ, izdatśe dźin *bolboși* ochilor

bold, plur. *bòldurĭ*=loc cu pietre ascuțite (Sfodia)

bolînd, fem. *bolîndă*=nebun, nebună
Ĭeștśĭ *bolînd* (358)
Ĭeștśĭ *bolîndă* (342)

bolîndzî=a înnebuni
Oĭ *bolîndzît* (311)

bongăńì=a zbiera (ca boii, ca vacile)
Bongăńĭ ca vaśiĺe (501)

borîndăŭ=carne tocată amestecată cu usturoĭ, ficat și făină de porumb (Mehadica)
= ficat și sînge de gîscă, amestecate și prăjite (L. Costin, *Graiul bănățean*)

bormă=inel
O fost *borma* dźe arźint (412)

boroĭ:
Un țîgan ńegru *boroĭ* (409)

borunźĭuc=borangic

botă=vas de lemn, înfundat la capete, fuśie (Băluța)

braśinarì=o spetează la piscul carului
braśinaŕu caruluĭ

{ *braśĭeŕe* (plur.)=bete (Gornenți)
braśirĭ (Podeni, Padeș, Cloșani)
brącirĭ (Ploștina)
brăciŕele (411) *brăśiruță* (492)

bradoaĭcă=putinică
Ex.: *bradoaĭcă*; ținem brîndză în ĭea, acrim crastav'eț (Bahna)

bradoańe=putinică de brad (Gărdăneasa)

brąduĭac=brad mic (307)

brațaŕe=gulerul cămășii (Bratilov, Ana Frătuțu)

bŕeană=mreană, pl. *bŕene*

brebenei pl.=flori de primăvară (Peri) (planta *Corydalis*)

briboi=plantă de grădină cu floarea piersăcie *(Geranium alpestre)* (v. *priboĭ)*

briftă, briptă=briceag (Gornenţi)
Ex.: *briptă*; taĭ cu ĭea, sparg nuci (Racoţ, Gligorie Chĭata)

brîglă=lemnul în care se pune spata şi se bate ţesătura etc. (Obîrşia)

brînaş=găitan
nădragĭ cu *brînaş* (Ciovîrnăşani)
bîrnaş=aţă răsucită care se pune la şubă

brîńeţ=brîu, bete
Supune-m *brîńeţu*,
Că mă biruie lotŕeţu (din balada *Ghiţă Cătănuţă*, Podeni)

brucă=băţ cu care se zgîndăreşte focul, bucată de lemn, în formă de cui (cf. *Glos. de cuvinte din jud. Mehedinţi* de I. Boceanu)

bruśì=a zgîndări
Bruśeştśĭ cîta cu fĭeru (523)
cf. *bruşi*=a boţi; L. Costin, *Graiul bănăţean*

brumaì=a acoperi cu brumă
M-am brumait (437)

brumarìŭ=vînt de toamnă
Ĭeu-s *brumarìu* al maŕe,
Dźe brumaĭesc oriśe floaŕe (145)

bruscan=o plantă (*lăptucul-oii*)
frunză v'érdźe dźe *bruscan*
brusculan=o plantă cu foile mari (Cîlceşti)

bubuĭoaśe (plur.)=bube
Ĭasă *bubuĭoaśe* p'e pĭele. (Rudina, Mańea Pantśiĺie)

bubulìă=o greutate care atîrnă la cîntar (Podeni)
Etim. <srb. *bubul, bubula.*=lapillus, petite pierre *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*

buśeà=altoi (Padeş), altoi în formă de *bucea* (=colac, verigă)
S'iuŕeşu-l oltoĭesc cu *buśea*

buśĭum=căpăţîna roţii (Padeş)
=un lemn, un chituc de lemn (Cloşani)

buśĭumĭel=buturugă
Şédźe pĭ-un *buśĭumĭel* (350)

budźiană=garoafă galbenă (Gornenţi, Maria Patruţ)
foaie *budźiană* (185)
albă ca o *budźiană* (185)

buĭedźe=iarbă, iarbă de leac (I. A. Candrea, *Dicţ. encicl.*
Frundză vérdźe dźe *buĭedźe* (310)

buì=a năvăli
Buiră oameńi acolo (Mărеşeşti)
cf. *bui*=a năvăli asupra, a veni aproape; L. Costin, *Graiul bănăţean*

bulăĭśĭ (plur)=poreclă dată unor femei (Nadanova)
Etim. <*bulă*=turcoaică (<srb. *bula*. *Dicţ. Acad.*)

bulgăì=a bîgui (Padeş)

buleandră=amantă, femeie stricată (Cońeŕeva)

bunaŕ=puţ (Gornenţi, Ploștina, etc.)

burcă=haină neagră de iarnă (Verendin)

burìŭ=un butoiaș în formă de trunchi de con. Ține cam 40 litri. (V. Bolvașnița)
=botă în care se pune ţuica (Bogîltin) cf. *burie*
buriu=vas turtit în formă de ploscă (L. Costin, *Graiul bănăţean*)

burloĭ=burlan
burloĭ dźe ĭeşît fumu (Cireşul Aĺex. Bobîrsc)

burmă (Mehadica) cf. *bormă* (352)

burugă=vîlcea cu apă (Podeni),
vadul unei ape mici (Gornoviţa)

buştśiorog (tîăŭ)=lac (Mehadica)

buťic=o vedriţă, un fel de botă (Cloşani)
buťic d'e péşt'e. Puńe péşt'e śine-s păscarĭ (Cloşani, Pătru T'ișt'er)

{ *butoarcă*, plur. *butorśĭ*=buturugă, *scorbură*, *copac scorburos*
{ *bîtoarcă*
Jdźeŕu să prindźe-n *bîtoarcă*

butùră=buturugă
Putradzăsc *butùrile*

butuşînă, pl. *butuşîńĭ*=retezătură de copac rămasă în pămînt
P'e pad'ińiĺe cu *butuşîńile*

Calarì

Calu ma *calareştse*=mă poartă călare (251)

calb'ează=gălbează, boală molipsitoare la oi

calcatoŕ=o scîndurică cu care se schimbă iţele.
Iţăle le schimbă *calcatoŕu*

caldaraŕ=lemnul transversal de care stă prins „dzalaŕul"" (lanţul) la vatră (Costeşti, Podeni, Nadanova)

călòĭ=o grindă care se pune pe stîlp la casă (Ploştina)

camiñétśe=vatră, locul unde arde focul la vatră (Gornoviţa, Malarişca, Băluţa, Dîlma etc.)

canàp=cînepă
aţă de *canàp* (Cloşani, Victor Antonie)

cantă=găleată
cantă d'e adus apă (Motru Sec etc.)
cantă dźe muls vaśĭ (Mehadica)

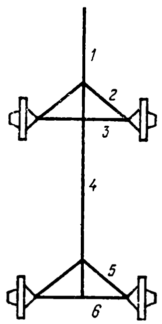
cànură=resturile de păr scoase din pieptenul de pieptenat lîna, caĭeŕe dźe păr şî caĭeŕe *canură* (Podeni)

cap'eţăl=prescure (Gornoviţa)

căprior=dim. dela *căpruĭ*
ochĭ mîndri *căpriorĭ* (303)

capùt=haină, haină scurtă de dimie, vestă. (Gornenţi, Nadanova, Cireşul, etc)
pl. *caputśe.*

car. Părţile carului (Podeni, Bahna etc.)

1. *proţap*
2. *pisc*
3. *braśinaŕ*
4. *iñimă*
5. *śĭorobaŕìţă*
6. *osîĭe*

carabă=fluierul din care se cîntă la cimpoi (Podeni, V. Brînzan)

caràtă=trăsură (399)

caravèĭ=retevei, trunchi de lemn (Gărdăneasa).

càrțur=brad
La vaĺe, dźepartśe, ĭestă un *carțur* nalt (462)

casă= odaia unde este vatra și gătesc. (Obîrșia, Bahna, Păunești, Cońeŕeva, etc.)

căsălńiță, plur. *căsălńiță* și *căsălniț*=larvă la stupii albinelor, larva fluturelui „cap de mort“ (Gornovița)

casoańe=coşere, coşar pentru vite
Casoańea ĭe p'entru vitśe

caşt'ĭoară=căsuță

catană=soldat (398)

cătăńì=a face serviciul militar
Am să *cătăńesc* (291)

cătărăĭ plur.=dim. de la *catîri*

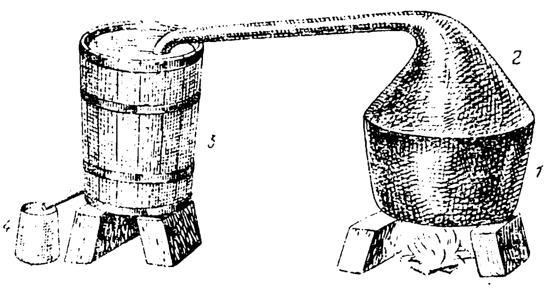
cătăŕeĭe=găleată, cantă

catśină=un arbust cu flori purpurii
foaĭe verdze foĭ *catśină* (197)

catran=substanță rășinoasă, extrasă din pin, cu care ung vitele contra muștei columbace (425)
catrană

căzălńiță=putina cu apă de la cazanul pentru fabricat țuica (Băluța)

căzan=Părțile componente

1. *căzan* 3. *căzălńiță*
2. *capac* 4. *botă*

cazarme plur.=haine militare
cazarmele (16)

chebă=haină lungă de dimie

pl. *chebe* și *chebĭ:*
Cu șaisprezéśe pandurĭ, Toț în *chebĭ* sî cu puturĭ (402)

cheĭe=spițuri care separă mîneca de cămașă (Ploștina)

cheĭer=îngrijitor (Cloșani)
Un *chĭeĭeŕ* de-aĭ lu Tudor (434)
cf. *căĭer*=păzitor de cai în timpul nopții (L. Costin)

chelśĭug=cheltuială (403)

cheptoaŕe=cheotoare, ață cu care se leagă la gît
La camașă avem *cheptoaŕe*
La guĭer sînt doo *cheptorĭ*. *Cheptoriĭe-s* doo ață
chetoare=cheotoare (Padeș), sfori de legat cămașa la gît (Cloșani, Motru Sec, etc.)

chervaĭ=ospăț (apare în Bănat)
Etim.<germ. *Kirchweihe*

ches =buzunar la laibăr (Gornenți)
=o băsmăluță albă pe conci (Cońeŕeva)
chĭes dźe pus pe cap (Bogîltin)

chichì =a aduna, a strînge
=a aranja, a chiti (Lupoaia)

L'e *chichesc* în obod
Am o mînă frîntă dźin umerĭ. Nu pośĭ s-o *chichesc*, că ma-mpĭedźic şî cad

chichit = împodobit (5)
Îs pŕea *chichită* = sînt prea gătită (Canicea-Izverna)
Acolo mai sînt horile *chichitśe* (454)
Etim. < srb. *kititi* = ornare, exornare. *Rječnik hrvat. i srpsk. jezika*

chichie = chipiu
= chitie (< tichie)

chichiță = cutie
chichiță la masă (Podeni)

chìdźie = chiciură pe arbori iarna, chidă (Verendin)

chilă = grămadă de lucruri strînse la un loc
Puńĭ o zdŕeanță dźi pe iel la *chilă* acolo (528)
(Acest cuvînt se pronunță și *tśilă*. Mehadica)

chingă = lemn transversal pe care se sprijină coşul morii de apă

chinghìe = chindie

chìşîţă — ceaţă, pîclă
Etim. < srb. bg. *kiša* = ploaie, vreme umedă şĭ rece

chitśi (cf. *a chichi*)
Un viśin, Ĭosîm, o *chitśit* tulujî p'e par sus (Mehadica)

chiţa = mama (în limba copiilor), Gornenţi
Etim.<*muichiţa*

chizap = vitriol, apă tare (Camăna)

(să) cînta = a se plînge, a se jeli
Śe *t'e cînţ?* (467)
Bisérica *să cîntă* = se jeli
Taśĭ, *nu ma cînta* = nu mă jeli (442)

cîrliźeĭ, plur. = toporaşi, viorele (Gornenţi)

cîrmìş — loc unde se poate cîrmi
Îi haţîşĭ, îi curpinişĭ,
Und'e nu maĭ aĭ *cîrmişĭ* (403)

cîrpă = basma neagră purtată de femei pe cap (Rusca)

cîrtòg — culcuş
Porńi rîndza la *cîrtog*

cf. *cîrtog* { — scobitură în pămînt (L. Costin, *Graiul bănăţean*)
= culcuşul unei căprioare (L. Costin) }

cîta — puţin (419)
Să maĭ bé *cîta* ţuĭcă
cîta drob dźe tamîńe (310)

cîtśea plur. (Contaminare între *cîta* şi *cîtena*)
şî vŕeo *cîtśea* vioŕeĺe (230)
cîtśea trănţă

cîţa plur. (Contaminare între *cîta* şi *cîţiva*)
cîţa oamińĭ (Podeni)
vo *cîţa* ańĭ (= vreo cîţiva ani) (Măreşeşti)

clecătì — a ţiui, a vui
Ĭi *clècăt'e* urechea, îĭ zbîrnăĭe acolo (508)

clet = odaie mică, cămară
Ex.: în *cletu* tău (421)
= o cameră la conac, unde se țin alimentele
cf. *cleată* = loc, spațiu; I. Boceanu. *Glosar*...

cleţàie = clănțău, clonțos, om rău de gură (Padeş)
cf. *cleţaĭe* şi *cleţaĭcă* = om rău de gură; L. Costin, *Graiul bănăţean*

clean = peşte de apă dulce cu solzi mari (Mărăşeşti)
pl. *cleńĭ*

cleanţ
clĭanţ = munte prăpăstios şi greu de scoborît. Stîncă abruptă (Canicea-Izverna. Valea Cernei)
cleanţ = stîncă mare; L. Costin, *Graiul bănăţean*

clĭoambă = 1) creangă, cîrlig
pasarică dźi pe *clĭoambă* (347)
= 2) cleanța de la ușă (Bala-de-jos)
Etim. Pentru a explica înțelesul de „cleanță la ușă" trebuie să admitem influența cuv. *clampă* = cleanța ușii
cf. *clĭoambă* și *croambă* = creangă (L. Costin)

clĭoanţă = un fel de cuier
clĭoanţă, puńem haĭńeĭe cîn sa udă. (Prisăcina)

cloţă = cloșcă (517)

cloţaì = a cloncăni (517)
ca o cloță *cloţaind*

cobĭelcă = cobiliță
Ma duc la apă cu *cobĭelca*, cu dorînga (Nadanova. L'ena Gantu)

cocazaŕ = plantă de munte cu floarea de culoare roză, smirdar (Titirlești, C. Orzăscu)

cośie = trăsură
cu *cosiĭa* cu tŕeĭ caĭ

{ *coclébe* (plur.) = ațe care formează ițele la război
{ *cocleţ* (plur.) = fire care alcătuiesc ițele
Bagăm fiŕeĭe pin *cocleţ*
Ţasăm cu *cocleţ* în razboĭ

cofîrţă = o bucată de postav pusă sub conci
= două mici suluri de postav, legate cu o sfoară, puse la spate de o parte și de alta a *moaţelor*

Cf. *Images d'ethnographie roumaine* de T. Papahagi, III, pg. 20

coĭmănac = căciulă de lînă de culoare verde, purtată de haiduci (403) cf. *comănac*

colaŕèț = obadă la roată (Gornenți)

{ *colalie* (233)
colelie (218, 224) = plantă de cîmp, colilie (*stipa pennata*)

{ *coleașă* = mămăligă (Coneŕeva. Stîna din Buśium; Cupăn)
coleșă. Ex.: caldaŕe dźe facut *colèșă* (Mehadica)

colibàtśie = streașină proptită în doi pari, pe dealuri, care servește de adăpost
Etim. < *colibă*

{ ***colindă*** = băț de alun înflorit cu fum de zadă și curățit de coajă. Cu el umblă copiii „în colindzeț" (Gornovița)
colindźeț (Gornovița) = colindă
Să duc copiĭ-n *colind'eț*
Au în mînă *colindz*

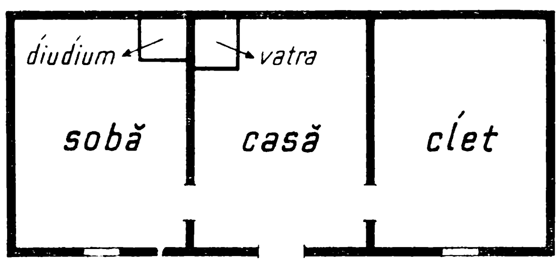
colocașîie = orație de nuntă
plur. ***colocășîĭ***
colocașîile nunțî (436)

columbiță = porumbiță (472)
cf. *columbă* = porumbiță I. A. Candrea, *Dicț. encicl.*

comănac = un fel de căciulă de lînă de culoare verde, purtată de haiduci

conabiŭ, fem. ***conabie*** = vișiniu, vișinie
bubă *conăbie* (483)

conac, pl. ***conaśe*** = căsuță pe dealuri sau munți, unde au oamenii livezi de fîn și stau cu vitele acolo. (Valea Cernei — Canicea — Izverna, Obîrșia, Cloșani, Gornenți și celelalte comune de sub munte)

Conacele din *Valea Cernei*, la *Bulzu*, au trei camere mici: *soba* (= camera unde locuiesc), *casa* (= camera unde gătesc și au vatră), *cletul* (= cămară)

conțíńe = ține
Părpărița *conțíńe* pĭatra

còpil = copil din flori
(Gornovița, Giurești)

deriv. *copilitură* Ex.: moroĭ dze *copilitùră*,
moroĭ dźe fată f'etśită (493)

copițeà = căpiță de fîn mai mică (Bogîltin)
plur. *copețăle* = maldăre de fîn
Fînu-l faśem *copețăle*

copîrșeŭ = sicriu
Morĭ, ńeĭco, să moŕ șî ĭeŭ
Să ńe fac-un *copîrșeŭ*

còrcotśe pl. = „bolboroasă dze apă" (Bunaica. G. I. Marcu)
= ochiuri de apă

corìcov = măr pădureț

Ex.: mĭeŕe *corìcove* (Obîrșia-Cloșani)
Etim. < srb. bulg. *kora* = scoarță, coajă

còrmăn = partea plugului care răstoarnă brazda. (Podeni)
La plug, *còrmănu* rastoarnă pamîntu

corńet = deal înalt și pietros, pe care cresc arbuști: lilieci, frasini, corni ș.a. (Gornovița, 418)

corobaĭe = lemn scorburos
plur. *corobăĭ* (118)

cosoroabă = stîlp de lemn, de unde începe acoperișul (Gornenți)

costîșat pl. *costîșaț* = pieziș
pui sînt *costîșaț* (Cloșani)

costŕeĭ = iarbă care crește pe lîngă ape, în locuri mlăștinoase

coșomeàndră = șopron
plur. *coșoméndŕe* (Gornovița, Gărdăneasa)

{ *cotarìță* = coș (Cireșul)
{ *cotărìță* = tîrnă (Ciovîrnășani, Tismana)

ċotaş = omidă

pl. *cotaşĭ* = Îs homidz mai miśi

„N-am facut pruńe anu ăsta dźin priśina *cotaşîlor*"

cotoc

cotośi (plur.) = par care ţine coşul (Ilovăţ)

cotovàĭcă

cotovaĭcă dźe dovĭetśe = jumătate de dovleac, troacă (Giureşti)

cotŕénţă = şorţul dinainte la costumul femeiesc (Bogîltin)

cotŕeanţă dźe lînă (Bogîltin)

cotrinţă (Rusca)

cf. *cotrenţă* = pestelcă, şurţ (L. Costin)

cotromeànţă = baracă, colibă (Gornenţi, Gornoviţa)

covată { = albie mai mică, copaie (Obîrşia Cloşani)
= troacă de dovleac (Gărdăneasa) }

coveĭ = ocol la drum, cotitură (Băluţa)

plur. *coveĭe* (Gornenţi)

Ĭea să faśe cu *covéĭe* (= cotituri) (324)

crac = deal care coboară dintr-unul mai mare (Dîlma)

pl. *cracurĭ:* pĭ-ale dźealurĭ, pĭ-ale *cracurĭ* (Bogîltin)

crac. plur. *craśĭ* (= picior, picioare) (Costeşti, 523)

crăcuĭ = picior de pasăre (Costeşti)

crăĭeţ = peşte mic. Trăieşte în pîraiele reci.

Ex.: la bătăi d'e *crăĭeţ*

crăĭeţ d'e bătaĭe

{ *crăpătoŕ* = un fund de lemn de formă rotundă

crăpătoŕ: = turt'esc malaĭul p'e ĭel (Ilovăţ)

crăpătoŕu dźe bagat malaĭu-n foc (Nadanova)

carpatoŕ (Cloşani, Mortru sec)

cŕeacă = creangă

criśì = a spune, a da de ştire, a spune de mai multe ori, a îndemna

La fîntîna dźin faźet,

Criśi puĭca s-o aştśept (211)

ţ-a criśit = ţi-a dat de ştire (Sfodia)

crìvină = pămînt lîngă ape cu mîl roditor, din cauza inundaţiilor (Giureşti)

= loc jos, băltos, unde sînt depuneri de mîl (Ohaba)

crîmpèȋ pl. = cartoȋi (Coñeȑevă)
Maȋu dźe batut *crîmpȋei* (Rusca)
cf. *crumpeȋ*

crîșmă = cîrciumă

cròźńie = sarcină de lemne, cît se poate duce în spinare (Gornenți)

crov = groapă (Gornenți, Bahna etc.)
cf. *crov* și *crou* = ponor (L. Costin)

crovag = cocean
pe *crovag*
Etim. Formă metatezată din *cofrag, covrag*.

crumpèȋ = cartofi (Camăna, Nadanova)
crump pl. *crumpȋ* = cartoȋi (Băluța)
crumpirȋ = cartofi, cf. *crîmpeȋ*

crunt = plin de sînge
brișeagu *crunt* (418)

cucă = deal înalt (Prejna)
= deal; L. Costin, *Graiul bănățean*

cucuȋ = deal țuguiat, deal înalt
Stă ocolit pi după un *cucuȋ* (425)
Drag mȋ-a fost dźealu să-l suȋ
La mîndruța dźin *cucuȋ* (162)

cucurudz = porumb
Cucurudzu-ȋ ńesapat (385)
Cucurudzu să faśe

cuȋbìț = firidă (Gornenți, Gornovița)
= o firidă în părete (Mehadica)

cujmă = pătură, „cu urdzala ńepitulată" (Gornenți, Maria N. Patruț)
= pătură (Obîrșia Cloșani)
cuźmă = pătură (Cireșul)

culă = casă cu ziduri groase și ferestrele așezate sus, pentru a servi de adăpost în caz de primejdie

culmȋe (sau *dorîngă*) = o prăjină pe care se întind rufe în casă (Padeș)

cumpănă = vas în care se încheagă laptele
Cumpănă dźe-nchegat laptśe
Cumpăna are daoaźe șî śercurȋ dźe fȋer

cuńe = bucătărie
Cuńe, undźe gatśim (Podeni)

cupì = a prinde (Gornenţi)

cuptoŕ = sobă de zid din camera de locuit (Gornenţi)

curatùră = loc unde a fost tăiată pădurea, ca să pună locuitorii cereale, sau au fîneaţă (Cloşani)
Faśem fîn la *curatură.*
Îi dzîśe *curatură* p'entrucă s-o **curaţît paduŕea** (Padeş, Ştśĭodor Morîga)

Alte forme:

{*curąturà:* am *curątura* la Odonóg
{*curătură*

curà, pl. *curăĺe* = curea (Padeş, Şt. Morîga)

cuŕe ind. prez. = merge, aleargă (Padeş)
Óameńi *curea* uńi pi dźincolo alţî pi dźincoaśĭ (Maŕeşeşti)
cùrĭ = fugi (Gornoviţa)
cureţ, mă = alergaţ, mă! (Mărеşeşti)

cură (ind. prez.) = curge
Cură stśĭupu (370)
Să-ĭ cuŕe pisăţî (473)

cuŕelńic = coteţ (Canicea-Izverna)

curvă = curbă, curbătură
Curva asta ĭe maĭ asîlă = curbătura aceasta e mai grea (Cloşani, Pătru T'işter.)

cuşmă = pătură (Gornenţi) cf. *cujmă*

cutśe = piatră de ascuţit coasa (Dîlma, Gornoviţa, Nadanova etc.)
Îĭ dăm *cutśe.*
Coasa o ascut cu *cutśea*

cutroaĭe (ind. prez.) = cotropeşte
Ţîĭe-ţ faśe groapă
Sapă şî sapoaĭe
Pe tśińĭ tśe *cutroaĭe* (456)

cutrupi = a astupa
S-o *cutrupit* = s-a astupat (398)

śebălui = a-şi bate joc de cineva, vătămîndu-l
śebăluita aia (420)
cf. *cebală* = lucru stricat; L. Costin, *Graiul bănăţean*

śecîr = ceacîr, sucală (Gornenţi, Maria N. Patruţ)

śelaŕ = celar, pivniţă (Băluţa)
= odaie unde se păstrează brînzeturile la stînă
O hodaĭe ĭe stîna, o hodaĭe ĭe ***celaŕu***

śemur = var amestecat cu nisip, pentru tencuit (Obîrşia-
Cloşani)

śerśì = a tăia coaja în jurul unui copac, a ciunti
Ca fagu cînd îl *śerśeştśe* (329)
S-o uscat pądurea, că am *śertśit-o*
Cf. *cerci* = a ciunti; L. Costin, *Graiul bănăţean*

śerńeală = culoare, plur. śerńele
Śerńele dze vargat trăştśĭ (Cloşani)

śerńişoară
Motruĭe apă vioară
Fă-tśe ńeagră *śernişoară* (154)
Etim. E cuv. *śerńeală* sub influenţa diminutivului de
la *Śerna* (rîul)

śeroĭ = gorun cu coaja crăpată

śeacìr
cf. *śecìr*

śeanga
Mînca-o-ar *śeanga!* (117)

śearca
Cu *śearca* va maturaĭ (485)

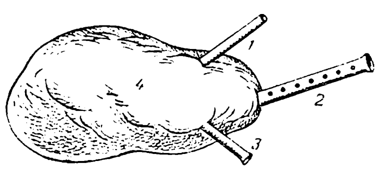
śįśińel
frunză verd'e *sįśińel*
Etim. E cuv. *sisinei* = dediţei

śìmbur = cimbru
Śimbur dźe pus în fasuĭ (Gornenţi, Maria N. Patruţ)

śimpoĭ

Părţile cimpoiului.

1. *suflìc*
2. *caràbă*
3. *bîzoĭ*
4. *foaĭe* (Podeni)

śińĭaŕ = lemn transversaĭ care ţine brîglele la război. De el
se leagă curelele iţelor. (Bogîltin, Rusca, Mehadica)

śioacă = deal înalt
Să-ĭ daĭ drumu din *śioacă* (430)
Să uĭta d'ın *cioacă*
Cf. *cioacă* = vîrf de munte; L. Costin, *Graiul bănățean*

śioaŕeśĭ plur. = pantaloni (Gornenți)
Fasem *śioaŕeśi* (Bogîltin)

śiobîrnàc = par de care se atîrnă hîrdăul (Șovarna)

śiocan
Să beau să mă fac *śiocan* = să mă îmbăt turtă (376)

{ *śiocut* / *śiocot* } = bucată de lemn care se tîrăște deasupra pietrii alergătoare la moară și mișcă coșul, ca să cadă boabele (Gornenți, Obîrșia, Cloșani etc.)

Ex.:
śiocutu zgîțăĭe cosu (Gornenți)

śiocutu ĭe pus ca să facă vit'ează la boab'e
cf. *ciocot* = a) ciucur, b) bățul de la coșul de la moară, care face să sară boabele; L. Costin, *Graiul bănățean* (1934)

śioĭ = cauc (Podeni), un cauc de luat făina (Cireșul)
= nod în lemn (Gornovița, N. Sitaru)
śioĭ dźe fag (= un fel de iască)
= nod de pe tulpină (I. Boceanu, *Glosar*...)

śiopată = o bucată tăiată din ceva
= o margine dintr-o bucată (Cloșani)
śioraṅe plur.: prune *śioraṅe* alb'e
= prune mari galbene (popești) (Șovarna)

śiorobarìță = partea din urmă a carului, în formă de triunghi (Gornenți)
= piesa de la căruță, ce leagă dricul de dinapoi cu osia; L. Costin, *Graiul bănățean* (1926)
śiovată = jumătate de dovleac cu miezul nescos. (Gărdăneasa, Gornovița)

Cf. *ciomată* = o parte dintr-un dovleac tăiat; L. Costin, *Graiul bănățean*
Cf. *cotovaĭcă* și *covată*

śircovi plur. = numele unor sărbători ale femeilor de la țară
Śircovi sîn păn la Sfîntu Ilie

{*śiricăì* / *ciricăi*} = a **ciripi**
Cîte păsări ma ved'ea, ma *ciricăĭa* (276)

śĭubăr = o putinică (Cireșul, Tismana)
śĭuśèvĭ plur. = locuri stîncoase în munte (Orzești)

śĭuśiță = răsucitură
Cheptoril'e-s doo ață. Să fac *śĭuśiță* dźe patru fiŕe. să fie maĭ groasă

śĭuśiòr, cĭucĭùr = șipot, loc pe unde curge apa, izvor trecut printr-un mic jgheab. (Canicea, Izverna, Cloșani etc.)

śĭuśĭuletśe = burete bun de mîncat, care crește prin lunci (Șovarna)
plur. *śĭuśĭuleț: śiuśiuleț* p'e paŕeț

cĭuì = a chiui
Pi la noi *cĭuĭa* mult'e drăceniĭ (Sohodol, Maria Șerbănoiu)

śĭulpan = copac retezat, cu lăstari pe el, *cĭolpan*
śĭulpanu al răt'edzat (259)
plur. *sĭulpańĭ* (54)
= lemn de pădure, fără crăci; I. Boceanu, *Glosar*...

śĭumerśĭ plur. = sărbători, care se țin în special vinerea, în contra ciumei (Gornenți, N. Piluț)

śĭumpăvì = a ciunti, a reteza
Mărgăritaŕ împupit
Śińe mi t'ĭ-a *śiumpăvit?* (190)
cf. a *ciumpăvi* = a vătăma; L. Costin, *Graiul bănățean*

śĭupàg = partea de sus a cămășii (Bogîltin)

śĭur = sită (Rusca)
śĭuŕel {= ciur (Podeni. Păunești, Padeș) / = sită (Tismana)}
cĭuŕel = sită (Ciovîrnășani)

śĭuŕeș = cireș
śĭuŕeș oltan = cireș altoit (Gornovița)

śiuturǎ = fusul care învîrtește piatra la moară
Umbla *śiutura*, *stăiu* ăla
= fusul cu roată cu tot, la moară
Siutura cu ăripĭ învîrt'eșt'e fusu

śiuvaĭ = strachină (Cloșani), *ciuvanĭu* = albie mică (Bănat)
cf. *ciuciuveie* (plur.) = lucruri netrebuincioase (Oltenia centrală)

śivìe = slăvină (Pocruia)

śivìg și *tśivig* = lemn orizontal pe care stă lanțul la vatră (Corńeŕeva)

dadă = țață (Costești etc.)
diminutiv: *dădźica* (Gărdăneasa)

dălacaìt = văietat (Chițimii)

daràb = bucată
un *darab* dźe loc (Bahna, P. Bogobia)
Puńi un *darab* dźe slańină (520)

darąĭus, *dărăĭuș* = săniuș (Podeni)

darîma = a tăia crengile copacilor pentru a da frunze la vite
Darîmă paduŕea
la *darîmat* frunză = la tăiat de frunze (Obîrșia Cloșani)

darvàr = creangă, lemn
Cu *darvar* dźe salcă albă l-am maturat

dățǎ = indicativ perf. simplu de la *a da*

dăuńe = tăun

dźedźiochĭu = deochi
Să să ducă *dźedźiochĭu*-n sât (537)
Etim. < dźe + *dźiochĭu*. (v. *dźiochĭu*)

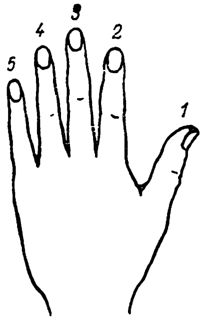
dźe doo = în lături, de-a-coasta, pieziș (Gornovița)
O ia *dźe doo* (Canicea-Izverna, V. Cernei)

dźeźetśe

Numirea degetelor

1. dźeźtu-al maŕe
2. aratatoŕu
3. mizlocaŕu
4. ińelaŕu
5. al mic

(Gornenţi)

1. al mare
2. aratatoŕu
3. policandru
4. ińelaŕu
5. scobitoŕu

(Cońeŕeva)

{ *dźesghĭora (d'esghĭora)* = a curăţa coaja
{ *dźejghĭora*

cf. *desghieura* = a desface, a da într-o parte; L. Costin, *Graiul bănăţean*

dzejghinăśĭos = sburdalnic, -ă
fem. *dźejghinăśĭoasă* (Bogîltin)

d'èlniţă = loc mic şi izolat
= o bucată de pămînt împărţită dintr-o fîșie mai mare (Broşteni)

d'eoĭchĭ
cf. *dźiochĭu, d'iochiu*

d'esminţî = a scoate din minţi
Fete mari că *desminţăşt'e* (287)

dźestrămătură = ţesătură cu lînă destrămată
Şasă marhamĭe dźe in
cusutśe cu fluturĭ şî cu arńiźĭ
Dźe caŕe să găsăsc pĭ-aiśĭ.
Fie sî *dźestrămatură,*
Să fie cu voĭe bună (436)

dźezvąĭeràt = desprimăvărat, cînd s-a luat zăpada de pe văi (Podeni)

dzi-azńĭaţă = azi dimineaţă, de dimineaţă

d'iochĭu = fermecare cu privirea, producînd dureri de cap

dźiochitorì = a deochia
dźiochitoriţ-o (472)

d'ĭud'ĭùm (sau *cuptoŕ*) = sobă de zid (Dîlma, Gornovița, Orzești, Motru sec etc.)

{*dźivăli* / *dźevăli* = a se jelui

Îl lăsară plîngîn, *dźivălin* (497)

Tśe *dźevăleștśĭ* (497)

Etim. E o contaminare între *a divăni* (Băn. Trans. = a vorbi) cu *a jelui*

dîrjală = prăjină

Coasa are *dîrjală* dźe l'emn

dîrză = zdreanță, cîrpă (313)

dîrzaŕ = nuntaș

Bună dzimińeața, rasarĭ *dîrzaŕ*

dîrzarĭ = chemații miresii, care se duc la masă la mire, nuntași. Viciu. *Glosar*; L. Costin, *Graiul bănățean*

do = 1) aproape, aproape tot, aproape în întregime 2) de tot, de-a binelea 3) chiar

Se întrebuințează mai ales cînd e ceva început și neterminat

Exemple:

1) Să-m *do* ĭé sî cazanu

Sîn măĭ *do* bătrîn dźe cît tsinăr (Dîlma)

Motru ĭe săc măĭ *do* todźeauna (Motru săc. Maria lu Hoatśer)

L-o maĭ *do* taĭat fînu (Padeș)

2) Am *do* dŕes gardu (Cireșul)

Să-m *do* fac curtśea (Gornovița)

Maĭ b'eaŭ cîta rachie să ma *do*-mbăt

Mĭ-am *do* petŕecut viĭața (366)

Am scapat ńe *do* omorît balauru

3) Nu *do* toț (Podeni)

Nu *do* aŕe un an. Măĭ aŕe cîta (Prisăcina)

Mă *do* goliĭ dźe tot

Etim. < sîrb. *do* = de tot

dobîndă = cîștig, folos

Caută-ț, ńeĭco, altă mîndră

Că dźe mine n-aĭ *dobîndă* (318)

doborî = a coborî

P-iśĭa nu t'e poț *doborî*

Exemple:

Oile *doboară*-n vaĺe (63)
Şă *doboară* pe pamînt (443)
Dźin śeŕ *dobora* (497)
Jos p'e scară *dobora* (410)
Doborîn p'e scară (428)

dodă = denumire dată unei femei mai în vîrstă, ţaţă (Obîrşia-Cloşani etc.) cf. *dadă*

dodźìţă (dim.)

dodîrńi = a alunga, a da afară, a înlătura
L-am *dodîrńit* (Izverna)
Tśĭ-oĭ *dodîrńi* (527, Mehadica)
Să le *dodîrńească* (Balta, Marina Partśenie)

dogod'i = a se afla, a se nimeri, a se brodi
Să *dogod'im* cu ĭeĭ (Podeni)
Ne-am *dogod'it* acolo
Etim. < srb. *dògoda* = eventus, casus, occasio *Rječnik hrvat.-srpsk. jezika*

dog
Dăĭ, *doguĺe,* dăĭ (506, Lupoaia)

domn = stăpîn, boier
Am fost sărvitoaŕe la *domńĭ*
Atunśi *domńi* că veńĭa (414)

doringă = 1) prăjină pusă orizontal în casă pentru a atîrna haine sau lucruri (Gornenţi, Obîrşia Cloşani, Motru sec, Ciovărnăşani, Ploştina, Nadanova)
2) par de care se atîrnă căldările (Nadanova)
3) par de care e legat lanţul („dzalaŕu") la vatră (Băluţa)

doscă, o *doscă* dźe ĺemńe = ce poţi să iei în spinare dintr-un lemn spart (Glogova)

dosńică = o plantă cu flori galbene (*Carpesium cernuum*) Z. Panţu (503, Ilovăţ)

dream = unitate de împărţire a dreptului de moştenire în munte (Brebina. Tolce Petre)

dric
dricu carului = un fier care leagă loitra de car (Giureşti)
= postamentul carului (alcătuit din *ińimă, brasinarĭ. mîinĭ* etc.) (Ciuperceni)

drîglà = a pieptena lîna, cînepa
Să drîglară (518)
A drăglat-o (488)

drugă = făcăleţ (Rusca)

drumìţ = drum mic (Podeni)

dudăĭ plur. = buruieni (Băluţa)

dudăì = a vui, a bubui
Ex.:
Un nour ivit
Nu-ĭ cu *dudăit*
Niśĭ cu fulźerat (450)
V'ez śe s-audźe?
Tot un *dudait* (456)

duduì = a alunga, a goni
Să-ĭ *dùduĭ* (431)
Vrem să *duduim* saraśia (Orzeşti)
să dudòĭ (368)

duhăńi = a fuma
duhăńeştśe (Rusca)
duăńesc (Mehadica)

duletśe = dovleac
plur. *duleţ* (Nadanova, Verendin)

dumĭèstîc = domestic
plur. fem. *dumĭestîśe*

dumĭesńic = domestic
ĭepurĭ *dumĭesńiśĭ*

dunărinţ adj. *dunărinţă* şi *dunăriţă* = *de Dunăre*
Ex.:
a) Sloĭ de gheaţă *dunăriţă*
b) *Dunărinţă,* apă fĭară
Faśe-t'ĭ-aĭ ńeagră śerńeală (192)

cf. *Dunărinţu* = vînt care bate dinspre Dunăre I. Boceanu. *Glosar*
Dunăreanţu = vînt de la Dunăre (L. Costin)

dundàrĭ plur. = aglomerare de oameni şi vite. La început, erau oamenii care ocoleau hotarul în goana cailor (Gornenţi)
Vin *dundari* = grămadă, grup de oameni ce se ţin unul după altul

Etim. < srb. *dùndar* (pers., turc. dumdar) = cohors, phalanx, multitudo

Vuk Karadschitsch Lexicon serbico-germanico-latinum

Rječnik hrvat-srpsk. jazika. Zagreb

durăì = a hurui

A veńit în caruţă *durăin* (484)

facatură = fermecătorie

fagùĭ = fag (dim.) (255)

falencă = vină, greşeală, lipsă, defect

N-am *falencă* = n-am vină, nu sufer (Comăna)

N-aŕe *falencă* = n-are habar (Gornenţi)

cf. *fălincă* (L. Costin, *Graiul bănăţean*)

falòs = lipsit de ceva, avînd un defect

Să vaită că-ĭ bitśeag şî-ĭ *falòs*

farîmì = a zdrobi

Oasăle-i fărîmiră (497)

Oasăle ţ-a farîmit (501)

fasuĭ = fasole (471)

feleùns fem. *feleunsă* = pieptenat, -ă (?) (Nadanova)

cf. *felegunsul* = poreclă prin care se iau în rîs cei tunşĭ prea mărunt; I. Creangă, *Amintiri din copilărie*

ferìca = ferice

Ferica mîndră dźe tśińe (72)

Etim. E cuv. *ferice* sub infl. verbului *a ferica* = a ferici

féşńic = sfeşnic

Ĭeŭ ard *féşńic* la lumină (310)

fioaŕe = 1) frică (422), teamă

Ĭa cîntă fară *fioaŕe* (405)

2) *fior*

Să ĭeş cu duŕerile

Cu *fiorile* (483)

firfirìcă = monedă veche de argint, de mică valoare

pl. *firfirićĭ*

firìz = ferestrău (Gornenţĭ, Podeni etc.)

fişńì (fisńi)
f'eşńi = a şuiera
susńi

Ex.:

Vîntu o vîjai

Fluĭeru vo *f'eşńi* (415)
susńĭa = șuiera
Etim. Cred că e o contaminare între a *foşni* şi a *fîşîi* (la care s-a adăugat și a *șușui*)

fîrşì = a sfîrşi
aĭ fîrşit (403)

fîslan
fîslan dźe fag = fag subţire

fîstîc = șorțul dinainte la costumul femeiesc. Cel dinapoi se numește *opŕeg* (Podeni, Gornenți, Canicea-Izverna. Cloșani etc.)
cf. *fustîc*. cf. *cotreanţă*

flamînd
flamîndu pișĭoruluĭ = locul scobit la talpă (Podeni [Ioana Rusu] (Gornovița, Ploștina)

floc plur. *floaśe* = păr
Să sa cuŕeță capu dźe *floaśe* (516)

floraŕ = grinda din faţă la casă (Ploştina)

florint pl. *florinţ* (64)
Foaĭe verdźe tŕeĭ *florinţ* (89)
Florintul era o monedă de argint. Aici e o confuzie. Ne mai înțelegînd ce însemnează, i s-a dat înțelesul cuvîntului *floare*

flutura = a mișca în vînt, a mișca
Pin săbiĭ să-l *fluturaţ*

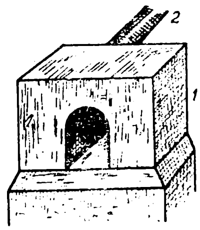
foaĺe = 1) burduf (Gornenţi, 423)
foaĺe de sprizońit faina (Gornenţi)
foaĺe dźĭ adus fańina dźi la moară (Rusca)
2) burtă, pîntece
Îl puńĭ p'e *foaĺe* (523)

foieroàgă
foĭoroàgă
foĭoròg
fuĭoròg
fuĭeroàgă
fuĭeròg
= vale prăpăstioasă în abruptul unui munte, trecătoare în munții prăpăstioși dinspre Cerna (Cloșani, Gornovița, Gornenți, Podeni)
Nu-ĭ do *foĭorogòs* raŭ locu (Bunaica. G. I. Marcu)
Cf. *fairoagă, foiroagă* = loc periculos din cauza pietrelor mari și mici; L. Costin, *Graiul bănăţean* (Auzit în com. Pecenişca-Severin) Apare şi în regiunea *Huniedoara,* la *Costeşti.* Dealul *Fairagul* de acolo a fost odinioară o cetate a lui Decebal

foĭofie = plantă cu frunzele totdeauna verzi. *(Vinea herbacea)*
floaŕe *foĭofie* (466)

foĭunfir = plantă cu frunzele totdeauna verzi, merișor, plantă de grădină, de cornet, cum este iedera. Păstrează frunzele și iarna (Gornenți)
foĭunfirule (437)

forùn = 1) soba de încălzit (de zid) (Ilovăț, Păunești)
2) cuptor (Păunești)
3) coșul la sobă (Gornenți)
Cf. *cuptoŕ*

1. *cuptor*
2. *forun* (Gornenți, Maria N. Patruț)
1.2. *forun* (Ilovăț)

frățuț = nume dat bănățenilor de lîngă valea Cernei, de cei din Oltenia. (Gornenți, Cloșani, Padeș)
frățuț d'in Coñeŕeva

frîmbie = 1. funie cu care se ține pe umeri leagănul copilului (Coñeŕeva)
2. funie

fuśie = butoiaș în formă de cilindru în care se ține țuica (ține cam trei litri), fedeleș (Gornenți, Cloșani etc.)

fulfùcă = o plantă (34)
fulfuca ĭe o floaŕe. Asa-ĭ cînțśicu (Preznea, Lapadata Țîrluĭ)
Etim. Cred că e cuv. *sulfucă* (< sulfină). Prin asimilarea lui *S* a devenit fulfucă

fund dźe malaĭ = un lemn rotund, o scîndură pe care se pune mălaiul (mămăliga)
Cu *fundu* puñem malaĭu-n țăst. (Cireșul, Stanca Hoatśer)

fundźeĭ = claie începută, dusă la jumătate (Podeni, Gornovița)

furšeŕ = furcă lungă (Orzeşti)

furšęl = un băţ trecut prin fire la războiul de ţesut (Rusca)

furšitură = locul de împreunare a două văi
în *furšiturile* văilor
pl. *furšiturĭ* = locul de întîlnire a mai multor ogașe

{*fussèl* / *fustšel*} = 1. băţ trecut prin *natră* la războiul de ţesut.
2. băţ de care se leagă *iţele* sau *coclebele* la război pl. {*fussei* / *fustšeĭ*} (Mehadina)
Fustšelu-ĭ cu rost. Putšem să novadźim pîndza să nu să-ncurše

fustîc = un fel de şorţ ţesut de femei şi pus înainte (Orzeşti)

gàdzină = animal sălbatic, lup

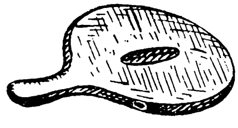
N'e manîncă *gàdźińi* vitšele
Notă. Din cauza legăturii cu cuvîntul *lup*, *gadźińi* are formă de masculin

gaĭ = tufiș, tufiş de mărăcini (Gornenţi, Gornoviţa)
Etim. < srb. *gaj, gaja* = pădure

galbior = medicament împotriva gălbezei
Etim. E medicamentul numit *galbinol*, care vindecă gălbeaza. Aici are forma adj. *gălbior*

găleţuĭcă (dim. de la *găleată*)
= 1. vas de lemn pentru muls laptele. (Gornoviţa, N. Sitaru)
2. gaura din mijlocul pietrei de moară (Obîrşia-Cloşani. P'etŕe Murghĭală)

gàrd'in = unealtă a dogarului cu care se face un mic şanţ în fundul butoiului (Cloşani)

gărînă = pădurice, pădure mică
O fost puţînă *gărînă* (V. Bolvaşniţa)

{*găta* / *găti*} = 1. a pregăti mîncare
Šina lotrilor *găta* (414)
2. a (se) sfîrşi

Gătśestśe lîna = termină lîna (Orzești. Maria Corlan)
Să mîncă,
Să *gătă* (514)
S-a *gătit* bani din țară

gavàn = lingură mare de lemn
Știlbicu ĭe ca *gavanu*

gazdă = nevastă, muiere, gospodină
Zorilor, surorilor,
Nu pripiŕeț a zori
Pană omu ăla s-o gatśi
S-o gatśi, s-o d'esparțî
D'e *gazda* luĭ. (Izvarna. Floaŕea Porîśĭa)

gazdaluì = a găzdui, a trage undeva noaptea (Gornovița, Nadanova)
să gazdaluĭască (418)

gazîŭ = viteaz

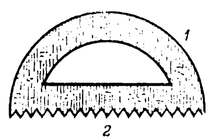
ghĭoacă = troacă, țeasta capului fără păr
Să-ĭ rămînă *ghĭoaca* goală
Etim. E cuv. *găoace, ghioace*

ghilăŭ = rîndea mare (Cloșani)

{*ghiora* / *gheora*} = a curăța boabele de porumb, a desghiora

Ghiora niștśe porumb (Gornenți)
ghiorątoaŕe = curățitoare de porumb
ghiorątoaŕe dźe porumbĭ cu ghinț (Gornenți, Maria N. Patruț)

1. *ghiorątoare*
2. *ghinț*

ghĭordan = salbă de mărgele (gherdan)
Cu *ghĭordanu* galbior (132)
Daŭ salba șî *ghĭordanu* (280)

gîdźe = călău
Iĭ *gîdźea* cu ștreangu (130)

gįlcovìnă = gîlcă, plur. *gîlcovińi*
Șî ĭeșîț cu bube cu jubŕe
Cu *gîlcovińĭ* (484)

gîmfa = a (se) umfla
L-aĭ îmflat,
L-aĭ *gîmfat.*
Să îmfli,
Să *gîmfli* (525)

gîmfatùră = umflătură
Bubă cu noodzăšîșînoo de umflaturĭ şî dźe *gîmfaturi*

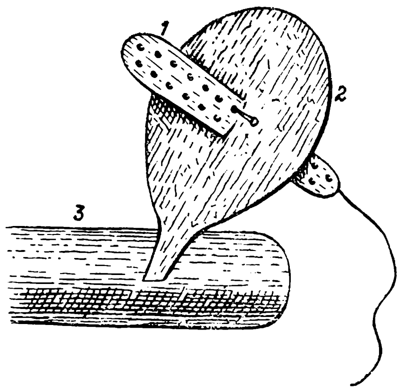
gîrcalòd = nodul gîtului (Podeni, Ĭoana Rusu)

gîrgă = spinare, spate
N'e luva *în gîrgă*
cf. *cîrcă* = spate, spinare

gî'rl'iță = boală a porcilor. Se înfundă în gît

gîrlițòĭ = varietate de gorun
Gîrlițoĭu ĭe tot un f'el d'e gorun
Etim. Cred că provine din *gîrniță* (o formă *gîrnițoi*)

gîscă = o bucată de lemn care servește la întoarcerea sulului la războiul de țesut. Ține întorcătorul

1. *gîscă*
2. *întorcatoŕ*
3. *sul* (Ploștina)

gleanț = {prăpastie, stîncă, plur. *gleanțurĭ* (Cloșani, I. Vintilescu) cf. *cleanț*}

gligan = mistreț
carńe d'e *gligan* (564)

glugă = pătură (Orzești. Maria Băloi)
= pătură de luat în cap (Gornovița)

golîmb = porumbel
pl. {*golîmb'e* (442), *golîmbĭ* (442)}

Ĭar maĭ sus pe rămureĭ
Cîntă și doĭ *golîmb'eĭ* (115)

gorgolèĭe plur. = conurile care formează fructul pinului (Gornenţi)

graitoŕ = peţitor (418)

granat = o plantă cu flori albe și galbene *(Pyrethrum partenium)*
plur. *granatśe*
treĭ *granatśe* (19)

gŕec = băcan, negustor
Cump'erĭ dźi la *gŕec* (524)
Cumpărată dźi la *gŕeśĭ*,
Dźi la *gŕeśĭ dźin pravalie* (185)

grootśi = a grohăi
Ca o scroafă *grootśind* (515)

gros = trunchi de copac

{*grufaì* / *gruhaì*} = a gîfîi, a obosi mergînd mult (Podeni, I. Lupulescu)
am gruhait = m-am frămîntat mult pe un drum lung,

gruńĭ = grui, un deal mic (Gornoviţa)
guźman
Ĭeŭ cu *guźman* dźe amin tśe apĭec.
Notă. În *Graiul băn*. de L. Costin, *gujman* apare cu înţelesul de *glugă*. Femeia, care mi-a spus descîntecul, n-a ştiut să arate ce însemnează. Probabil că e turcescul *gugiuman* = căciulă purtată de domnitori

guler, dim. *guleŕel* (454) = pomneată, fîșie de pînză purtînd la un cap o lumînare. Se dă la înmormîntare
gulumiező = lucruri mici, sfărîmături, care înoată în apă, fărîmituri. (Canicea-Izverna, Gornoviţa)

guŕel = metateză din *guĭer* (Titirlești. C. Orzăscu)

gurguĭ
gurguĭu opinśi = vîrful opincii (Gornenţi, Podeni, Bogîltin)
Numa-n poale și-n *gurguĭ* (320)

gurì = a măcina puţin, numai atît cît trebuie pentru o mămăligă (Bala-de-jos)
= a măcina puţin punînd boabele cu mîna, direct în *guriţă* (= gaura de la piatră) (Gornoviţa)

guriță = gaura din mijlocul pietrei de moară, unde curg boabele. Cură grîu în *guriță*

Gurița țîńe boabiĺe să nu sară d'in piatră-n lăturì

gustărà

gustărăm = mîncăm puțin de amiazi, gustăm (Gornenți)

źeveli = a (se) văieta, a (se) jelui

Tśe cînț, tśe źeveĺeștșĭ (496)

Să *źevelĭa* = se văieta (Chițimii)

Șî udźi vaĭcarinu-să

Șî *źevelinu-să* (489) (cf. *dźivăli, dźevăli)*

źeană

Ex.:

Arațînu-ĭ ańimalu — *źeana* ńeagră pi după muntśe (= *fîșia* luminoasă) (425)

źeanț = prăpastie, loc prăpăstios, stîncă prăpăstioasă (Izverna, Gornenți), munte prăpăstios (Valea Cernei, Canicea—Izverna)

O cîntat nizdravănu în *źeanț*

pl. { 1) *źeanțurĭ*
2) *źență*

întră *źențăle* Bobotuluĭ (422)

cf. *geanț* — *gențe* (pl.) = stîncă, piatră; L. Costin, *Graiul bănățean*

źighiriță

O *źighiriță źighira* (= o sgripțoroaică...) (481)

Cf. *jigăriță* = aprindere (la boli) L. Costin, *Graiul bănățean*

źiletcă = vestă (Bahna)

źińerì = a face ginere pe cineva

Ĭeu-s *źińerit* la ńevastă = sînt căsătorit în casa nevestii. (Cloșani, Aristotśel Bordînc)

źințură = ghințură (gentiana)

Źințura ĭe o radaśină galbină

źiorźiovele = cercevele (giurgiuvele) (Gornenți, Maria Pătruț)

źuźăŭ = un lemn pus la gîtul porcului, ca să nu intre pe rosturi (Măreșești)

gĭelepcă = vestă (Ploștina) (cf. *źiletcă*)

gemînaře = încheietura de sus a piciorului, pl. *gemînări* (292)

hală = 1. monstru, balaur (416)
2. animal sălbatic (urs, lup etc.) (Cloșani)
Latră cîńi ca la *hale* (216)
Ie răŭ dźe *hale* (Cloșani, Aristotśel Bordînc)
3. vijelie (Bala-de-Jos)

hagă = ofițer turc. (pierzîndu-și înțelesul, a ajuns „un fel de sperietoare pentru copii")
Tasĭ că vińe *haga* şî tśe taĭe!

hàĭnă = șubă albă (Cloșani)

haìt = strigătul „hăi"
în *haitu* pluguluĭ (451)

hap, interj.
Să-m daĭ caśĭula ta d'e țap,
De faśe *hap* în cap

haràcĭ = tribut
Lua *haraciu* d'in zece una

hatarăg = lemn transversal la vatră de care se leagă lanțul (Gornenți)
hatarîg = un cîrlig de lemn care ține „dzalařu" (Cireșul, Stanca Hoatśer)

hațîș = tufiș

hiśĭ = de loc, nicidecum, nimic
N-o ramas nozîță *hiśĭ* (370)
Etim. < turc. *hič*. bulg. *hič* = nimic
Cf. megl. *ici* = de loc. T. Capidan, *Meglenoromînii*, vol. III, p. 158

histśeàg = tufișuri, pădurice deasă
Pe coŕnetu ăsta ĭe *histśeàg*

hîmbař = hambar (Podeni)

hîșeì = a goni (cum se gonesc păsările)
Maĭca ma *hîșeĭa* (139)
cf. *a hîci* și *a hîșei* = a alunga (L. Costin, *Graiul bănățean*)

hoholit = îmbrobodit (Nadanova)

hòișt'e = oiște la căruță (Ciuperceni)

hondăroańe
Hondăroańe, să ieș dźi la piśioaŕe (523)
Cf. *a hondrăni* = a vorbi fără nici un rost. *Dicț. Acad.* *a hondrăni* = a murmura, a vorbi fără şir. I. Boceanu, *Glosar de cuvinte din jud. Mehedinți*

hududòĭ = ogaș mare (Crainici etc.)
vale îngustă și adîncă (409)

hulòm = loc unde se adăpostesc vitele (= olum) (Cloșani)

huluì = a doborî
L'e-o *huluit* vîntu (Măreșești)

hurc = vînătoare (418)

hurdubeĭ = putină (Gornenți, N. Piluț), putinei (Gornovița)

huròĭ dźe pĭatră = pietriș prăvălit pe o pantă abruptă a muntelui (Gornenți)
Etim. < *hurui*

hurui = 1) a (se) dărîma, a (se) nărui
Să-ntîmplă să să *huroàĭe* stîna (Cloşani)
Huruim obodu în jos
2) a sfărîma
A fost *huruită* (Cloşani)

{*ĭàgod*, *ĭagud*} = dud

{*ĭagudă* pl. *ĭagudźe* = dudă, dude; *ĭagotă* pl. *ĭagotśe*, (Bogîltin)}

ic, icurĭ (plur.)
L-am luvat la *icurĭ* = l-am luat la împunsături, în bătaie de joc (Gornovița)
hicurĭ L-a luvat la *hicurĭ* = l-a luat la socoteală (Gornovița)
cf. *ic* = (Băn.) = pană de despicat lemne

ĭebîncă = pătură pusă sub şa
ĭebînca dźe catśif'ea (238)
ńiśi chinga, ńiśĭ ĭebînca,
ńiśĭ colțu la ĭepînźea (245)

ĭefta = a (se) ivi, a (se) arăta, a (se) înfățișa (Sfodia)
= a se afla, a ieși la iveală; I. Boceanu, *Glosar*...

ĭepe, plur. = niște sfori mai groase în care se pun picioarele, cînd se schimbă ițele la războiul de țesut (Ploștina)

ĭernatśic = nutreț de iarnă pentru vite (Bunaica)

ierugă = canal pe care vine apa la moară (Gornenţi)

igliśe = ciuboțica-cucului, plantă cu flori galbene (Gornenţĭ) plur. *igliśĭ*. cf. *oglică* și *aglică*

{*ileleac* / *ilileac*} = liliac (301)

iligoańe = lighioană (Podeni)

imà = a (se) murdări
Tśe *imas* pi dźi la vale = te murdăriși pe poale (Ioana Rusu, Podeni) (Cf. *im*)

imală = murdărie (470)
Nu s-o spalat dźe *imală* (482)
Cum speli pietrile dźe zmoală
Camieșile dźe *imală*

imińel = imineu, pantof
articulat: *imińelu* (418)

impaŕem, *îmbaŕem* = măcar, cel puțin (Gornoviţa)

îmbaŕem = cel puțin (Gornoviţa)

im = murdărie
Iasă *imu*

iodovîncă, în expresia: *brîncă iodovîncă* (507)
Etim. În cuv. acesta, terminația *încă* este luată de la cuv. *brîncă*. Tema *iodov* — provine din sîrb. *jadovati* (jedovati) = a se supăra, a se înfuria

iortoman = bogat, viteaz
voinic *iortoman* (411)

iòtora. *Cu iotora* = cu totul, cu grămada
Luvară *cu iotora* = cu *ghiotura* (Podeni)

iță = a trece prin iţe
dźe cîn *v-am iţat* (492)

ițońei, pl. = niște sfori care leagă ițele
Ițońei sînt iia dźe caŕe să leagă ițăle

izbavit = însănătoșit
Cîtśe boale li-am bolit
Dźe toatśe m-am *izbavit* (73)

izdat = durere de stomac, umflarea stomacului (Costești etc.)

iznovi = a născoci, a inventa
Śine ștśie śe *s-a iznovit* (Rudina, Pantśilie Mańea)

îmbuna = a promite, a făgădui
Văru Costain ńĭ-a-*mbunat* că ńĭ-ajută cu caru la pĭatră (Chiţimii, Domńica Gruĭa)
Ĭea mĭ-o-*mbunat* = mi-a făgăduit (463)

împiśĭorogà = a-şi reveni după o boală (Podeni)

împlea = a umplea
S-o împlut (442)

împroşca = a (se) împrăştia
împroscînu-ńe = împrăştiindu-ne

împupi = a se ivi mugurul la floare, a îmboboci
Śe mĭ-aĭ înĭemńit,
Dźe n-aĭ *împupit.*
Ca un pĭarsăc *împupit*

încarcată = însărcinată
A ramas mumă-sa *încarcată* cu fata asta

închepa = a încăpea (Şovarna)

încherba
Drumu să-*nchĭarbă* tot cu *Dîlma*
(= *se leagă*) (Dîlma, G. Oprişan)

încheţî = a constrînge

încheţît, -ă = strîns, constrîns, forţat
Ĭea s-o vadzut *încheţîtă* dźe tată-su (418)

înśintà = a înfierbînta, a încălzi
Aĭ fi veńit *înśintat,* înfĭerbîntat
Am fost *înśintat*
Înśintă mĭeri şî p'eri = îi încălzeşte şi-i face să rodească (502)
Să-nśintăm o potśeŕeaţă = să formăm o poteră

încĭocăla = a prinde putere
Porumbu-ĭ bun. S-a-*ncĭocălat* bine

îndaĺe = măcar, cel puţin
Îndaĺe să-m fi adus briśĭu (Crainici)
Etim. Cred că derivă din conjuncţia sîrbă *indi* (turc. *imdi*) şi *dakle* = deci, aşa dar
(cf. Rječnik srpsk. jezika. Jugoslavenka-Akademija)

îndźesoaŕe = durere de cap provenită din insolaţie (Obîrşia, Cloşani)

dźe-ndźesoaŕe = descîntec pentru dureri de cap
Am dźescîntat *îndźesoarile*
îndźisoaŕe (521)

dźindźisoaŕele (= de + îndesoare) (521)

înfira = a răsfira
Dźin gură cîntîn,
Dźin coadă-*nfirîn*

înglota = a îngreuia, a stînjeni, a îngloda
Am fost *înglotată* cu copii

înźiorźiolat = înzorzonat
Purtam calu-*nźiorźiolat* = (întacîmat cu frîu, cu „dzăle", cu „badźiśe" (= clopoței) (368)

înspicat = împestrițat
Vulture, pene-*nspicatśe*

întśina = a muia
Cu paraŭa *întśină* în mieŕea dźe stup (520)

întopsăca = a otrăvi
brîncă-*ntopsăcată* (507)
Nu-ntopsăca (507)

învăeghia = a (se) strînge (vorbind despre țesăturile de lînă)

Ex.:
Lîna o toaŕśem cu fusu și faśem dźimiĭ. O țăsem noi apoĭ o duśem la pivă. Acolo să maĭ *învăeghiadză*. (Motru Sec. Maria lu Hoatśer)
Etim. Deriv. din *văiagă* = piuă pentru țesături

învali = a pune voalul căsătoriei
Multśe fétśe să-*nvalesc* (316)

învarvaricat = gătit, împodobit, înțolit (Nadanova)

învesalà = a înveseli
S-a-*nvesalat* (259)

jaletcă = vestă (Dîlma)
cf. *źiletcă, jeletcă*)

jalńiśit, -ă = întristat, îndoliat
ńivéstśile *jalniśitśe* (343)

jarpet
frundză d'e *jarpet.* cf. *șarpet*

jeletcă (Gornenți), cf. *źiletcă, jaletcă*

jghibìnă = șa (la dealuri) (Șovarna)

jîg Cu *jîg* dzi la ińimĭoară (= cu foc...) (304)

jip = copac, gorun
ĭemńeĭe aşt'ea, *jipi* aĭ marĭ
jîpu = gorunul

joàvină = jivină (Podeni etc.)
plur. *joàvińĭ*

jubră = bubă
Cu bube,
Cu *jubre* (Cireșul)

jugubìnă = bubă
pl. *jugubinĭ* = bube (514)
Să fac ńeştśe *zugubińĭ* p'e om (Iablańița)
cf. *jugubină* = fiară sălbatică (?) L. Costin, *Graiul bănățean*

jura
m-or sfadźit parințî mĭeĭ
m-or sfadźit șî m-or *jurat* (= m-au înjurat) (306)

làĭbăr = 1. șubă, haină mare, „mintan" (haină de dimie) (Gornenți, Canicea-Izverna, Cireşul)
2. vestă de lînă (Końeŕeva)

laĭbaràc = haină de dimie (Podeni, Cireşul etc.)
plur. *laĭbaraśe*

lalale pl. = lalele
Foaĭe vérdźe treĭ *ĭalaĭe* (70)

lampàs = felinar (Gornenți)
lampàș (Cireşul)
lămpàș (Podeni. Ioana Rusu)

lastavìță = o păturică de lînă în care e învălit copilul (Końeŕeva)
Etim. <srb. *lastavița*)
În limba sîrbă, ca și în celelalte limbi slavice, *lastovița*, şi *lastavița* au înțelesul de *rîndunică*. Cred, însă, că în limba sîrbă, pe lîngă înțelesul principal arătat, mai are și unul secundar, asemănător cu cel din Końeŕeva. În limba rusă, *lastovița* = clinul de sub subțioară (la cămașă). Păturica numită *lasta vіță*, fiind mică, are înfățișarea unui clin. S-ar putea, deci, să derive de aci înțelesul ,

latśètśe = scîndură lungă și lată pusă în gard sau pe acoperiș (Gornenți)
pl. *latśèț* = stinghii groase puse pe acoperiș peste căpriori

ľegătuiŕe = descîntec
ľegăturĭ dźe fameĭ

l'egatură = tulpan (Podeni, Gornovița)
l'egątură = tulpan (Nadanova, Ploștina)
l'egătură = peșchir (Cloșani)

legumì = a face uz cu economie
Ex. la un pustiŭ de ĭubit,
că nu l-am maĭ *legumit* (281)

leľia =lalea

ľeľie = lalea (63)

ľemn = 1) coșciug
Cîn să faśe *ľemnu* (448)
2) copac
ľemńile = copacii (15)

lergatoaŕe = alergătoare de răsucit (Obîrșia)
lergatoaŕe „p'entru urzît pînză“ (Ciovîrnășani)

ľetcă = sucală (Gornenți)

ľétśea
cu ľétśea = încet (Podeni)

lèt'in = latin (catolic)
la *lèt'in* bogat (404)

ligatură = basma, la femei (Podeni)
(cf. *legatură*)

ľińie = uliță principală a unui sat.
Dorobanțî a doborît casăľe la *lińie*
Să-s mut'e căsîľe *la ľińie*
Notă. Trecerea înțelesului acestui cuvînt la acela de *uliță* își are originea din timpul domnitorului Cuza, cînd au fost forțați țăranii să se mute cu locuințele din vîlcelele ascunse, unde locuiau, într-un loc mai bun aproape de șosea, avînd ulițele de cele mai multe ori în linie dreaptă

lińe = linie

lipan = plantă otrăvitoare, brusture
Îl maĭ otrăvesc cu iarbă, cu *lipan*

lit'ean (399) (cf. *let'in*)

logòdă = logodnă (Canicea-Izverna)
Etim. <slav. *lagoda*

loĭtŕetśe = loitra carului (Giurești)
L'eŭca țíńe *loĭtŕetśile* să nu cadă p'e roată

loloì = a legăna
Cu piśĭoru-l *loloĭa*
Șî cu gura blăstăma
Etim. Cred că e o formă onomatopeică. *A loloi* a însemnat la început „a cînta copilului ca să adoarmă". Cum în același timp copilul este legănat, înțelesul a trecut la acela de *a legăna*

loloĭor = leagăn
Ĭel șădźea în *loloĭor*

lomuleț, dim. de la *lom.* = un început de gard, gard de mărăcini
Supt un *lomuleț* d'e gard

lòmură, pl. *lòmurĭ* = gunoi, pl. gunoaie
pl. *lomuŕeĺe* (diminutiv)
Cum spală apa toatśe pietriśeĺeĺe
Șî mătură toatśe *lomuŕeĺeĺe*
Cf. *lomură*, pl. *lòmure* și *lòmori* = gunoaie, resturi (L. Costin)

lopătîc = lopată mică cu care se pune făina la moară în sac

lotru = hoț
Ĭesă un *lotru* dźe barbat (327)
puĭ dźe *lotru* (350)

lotŕea (= hoțul, haiducul) (405)
Lotŕea Pană roșioară

lud = copil mic, copil (Podeni, etc)
Etim. <srb. *lud* = prost

lugaśĭ = plantă numită *varga ciobanului (Dipsacus silvestris)*
= măceș (49)

lulu, mami, *lululea* = interj.

lumină = 1) lumînare
Ieŭ Ie țîn *lumńina* (82)
plur. *lumińĭ* = lumînări
lumińĭ d'in stupină (463)
2) prăjină cu care se scoate apă la fîntîna cu cumpănă (Ploștina)

lumpàs = felinar (Gornenți) cf. *lampas*

lupisdraźĭ: foaĭe vérd'e *lupisdraźĭ* (190)
Notă. Întrebînd ce însemnează, mi s-a răspuns că „așa e cîntecul". Cred că e pluralul substantivului *lubidrag* (<srb. ljubidrag) = planta ***condurul doamnei*** (cf. I. A. Candrea, *Dicț.*) Din ***lubidrag*** s-a ajuns la *lupidrag*

ma = dar
ma ńiśĭ tu nu-m voĭeștsĭ bińe (344)
ma ĭeŭ urma ĭ-am pierdut (350)

măcră = măcar
măcră cîńi să ma mînśe (296)

maśeasă, plur. *maśesă* = niște fructe care se coc toamna tîrziu, cu gust dulce acrișor (Gornovița), fructele arbustului numit *moșmol (Mespilus germanica)*

mădular (pl. *mădulărĭ)* = unul din membrele corpului
mădulările lu cutare (498)

magrìn = salcîm (V. Bolvașnița)
plur. *magrińĭ* = salcîmi (Bogîltin)

malot'eà = scurteică (402)

malură, pl. *maluŕe* = mure mai mari (257)

mandalàc = plantă cu flori albe. Crește prin păduri.

mandźìr = tunică, mindir

măr tostat
foaĭe verd'e *măr tostat* (226)
Orig. S-ar putea să fie cuv. ***matostat.*** Neînțelegînd ce însemnează, a fost influențat de cuvîntul ***măr***

marțînòs = vită doritoare de sare
marțînosu (470)
plur. *marțînoasă* = vite care n-au lins sare de mult timp (Gornovița)

marunche = 1) mîner
Au tras sabia dźin tśeacă ș-aŭ pus-o cu *marunchele*-n pamînt. (427)
2) fire de grîu, atît cît apuci în mînă
Lasaĭ znopu ńeĭegat
Marunchiĭe rasfirat (219)
3) mănunchi:
Dźin doĭ *mărunchĭ* făśem caĭeru

masàĭ = faţă de masă (Gornenţi, Maria N. Patruţ)

maștśe = vitregă
Am mumă *maștśe* (419)

maștśer = vitreg.
tată *maștśer* = tată vitreg (Canicea-Izverna)

mataśină = mătasea-broaștei (419)

mazîl
La primarĭ le zicea *mazîlĭ*

meedźincan = locuitor din Mehadica

meriĭor = maĭ încet, maĭ ușor
Haĭda, Ĭoańe, *meriĭor*
Etim. <*mereu*, cu înţelesul de „liniștit". În Oltenia se zice: Stai *mereu* = stai la un loc

mestrìe = mistrie de zidar (Motru sec, Dochia Ţuhașu)

met'eriz = întăritură
Facusă *met'erìzu* în lunca Padeșuluĭ (431)
Ș-o așadzat panduri în *met'erìz* (431)

micsă = plantă cu flori stînjenii, plur. *micsă.*
Etim. Cred că e cuv. *micsandră,* din care s-a păstrat numai o parte.

micut'el = mititel (Padeș)

mĭelar = păzitor de miei, cioban
cĭelar fără *mĭelar* (224)

mĭeŕeŭ
Să staĭ *mĭereŭ* = să stai la un loc (425)

mĭertśic = porţie
Dźe mĭ-aĭ cînta dźĭ-un *mĭertśic* (153)

mĭetśeleŭ = prost (397)

mihàlţ = pește de rîu
mihalţu ĭe lung

milostîmńic, fem. *milostîmńică* (apare numai în descîntece)

Dźĭ-o fi dźin źingașă,
Din frumoasă,
Dźin *milostîmńică* (480)

{ *milostîmńiśĭ*
{ *milostîvńiśĭ*

Roşaţa dźin vînturĭ
Dźin *milostîmńiśĭ* (515)
mĭeŕea dźin *milostîvńiśĭ* (519)
de *milostîvńiśĭ* (= *dźe-aĭ dźe-s ulośĭ)* (529)

mintàn = haină (Obîrşia)
haină de dimie (Nadanova, Ploştina)

mischìй = oţel
ac dźe *mischiй* (= ac mic pentru pus fluturi pe cămăși),

mistŕetśe = porc mistreţ (400)

mistriśĭońĭ, fem. *mistriśĭoańe* = mistricit (corcitură) Cloşani

miţă = lîna de pe miel (Orzești)

mîcluíe = loc bălos, loc mocirlos
Etim. <sîrb. *mlaka* = baltă

mîlvui = a turbura
Carńea nu ĭ-o *mîlvuiŕeţ* (471)
Etim. <vsl. *млъва* = tumultus, *млъвитu* = tumultuari
Miklosich. *Lexikon* 373

mînastîŕe = biserică (41)

mînatură = farmec (în descîntec) (513)
Vînturĭ cu *mînatură* (534)
plur. *mînaturĭ*
Dźĭ-o fi pośit cu *mînaturì* (485)

{ *mînc* = locul scobit la talpa piciorului (Cońeŕeva)
{ *mîncatura* piśĭorului (flamîndu) (Gornenţi)

mîńecà = a se scula de dimineaţă
Ma sculaĭ
Ma *mîńecaĭ* (475)

mîndru-ă = frumos, frumoasă
hîrtśie mîndră

mîrcùĭ = noroi (Gărdăneasa, Băluța)
= loc mlăştinos (Gornovița)

mîrtan = pisic (371)

mîrvilòs = umed, mocirlos (438)
= mlăștinos (Gornovița)

{*mîsńic* = ladă de lemn în care curge făina la moară
{*mîşnic* cf. L. Costin, *Graiul din Bănat II*

mîtcă = 1) un băț cu care se bate putineiul (Mărești)
2) un bețișor (tăiat dintr-o creangă) care are în partea de jos ramuri în formă de cruce, cu care se bate fasolea fiartă. (Canicea-Izverna)
3) roată cu spițe în formă de linguri. Apa bătînd în spițe, învîrteşte fusul morii

mîț = pisic
Ĭe ca un *mîț* negru

mlăcuiștśe = mlaştină (Bogîltin)
Etim. <sîrb. *mlaka* = baltă

mńeruri = pluralul de la *mierea* de stup (apare în descîntece) (Gornovița, N. Sitaru)
dźe mńerurĭ
mńerurĭ dźe copiĭ mișĭ. Nu cŕeștśe copilu și plînźe (Godineşti)

moață, plur. = coade la conci (Cońeŕeva)

mocorì = a mucegăi
Țoaĭeĺe mĭ-o *mocorit* (400)

mośĭofăli = a umple de noroi, a murdări
part. adj. *mośĭofălit*, -ă

moĺetśe = 1) molift, brad, pl. *moleț* (Gornenți, N. Piluț)
2) larva viermelui de făină.

molotru = plantă cu flori albastre
frundzuĺiśe d'e *molotru* (286)

morcovìnă = bubă (Goronenți)
cf. *morovină*

morîgă = sărătură, apă sărată mult
I s-o fącut gura pungă. Nu maĭ put'ea d'e *morîgă* (429)

morovìnă = bubă, umflătură
Cu bub'e, cu jubre,

Cu gîlgoviñĭ, cu *moroviñĭ* (484)
Etim. E un derivat din slav. (bulg.)
моръ =boală contagioasă

moşîĭe = pămînt moştenit
Aveam *moşîie* la Śerna

mòştśină
pamînt dźe ***mòştśină*** = pămînt ***moştenit***
(Costeşti, Bunaica, G. I. Marcu)
Sîn dźe *mòşt'ină* d'e aicĭ (= băştinaş)

motcă = jurebie (Nadanova, Ploştina)
plur. *motche* (Gornenţi, Maria N. Patruţ)

moţoţoit,-ă = ascuţit, ţuguiat
Dă-m tu ha boată pîrlîtă
Şî la cap *moţoţoită*, (403)

mozmale, pl. = „maśesă“ (fructele arbustului numit *moşmol*)
(Gornoviţa)

mucălì = a mucegăi
Îs ***mucălit'e*** (Ilovăţ)

muc
Scot ***mucu*** al bun d'e lînă = partea mai bună de la
torsul lînii.

muĭcă = maică: *muĭcă*-sa

muĭchiliţă = măiculiţă

mulţămi = a mulţumi

mulţămim dumitaĺe (418)

mumùĭ, plur. de la *mumiĭe* (= momîie = prăjină în care e
pusă o haină ruptă, avînd înfăţişarea unui om cu
braţele întinse, pentru a speria ciorile

pl. *mumîĭ* prin asim. > *mumuĭ*
Îĭ bună d'e pus *mumuĭ*,
Mumui cîñipi
Să n-o mîñse păsări (320)

murà = a topi cînepa
A cuĺes cîñipa, a bagat-o-n topìlă-n apă ş-a ***murat***-o

muravla
În Mańea N'eagră tsĭ-oĭ arunca,
Muravla tśe vo mînca (468)

mursăca = a muşca, a sfîşia cu colţii

mursąchele, pl. = mușcături de fiare
mustŕeală = mustrare (91)
mustŕeala (117)

nadaì (reflexiv) = 1) a trage nădejde,
2) a bănui, a presupune cf. J. A. Candrea, *Dicț. encicl.*
Să nadaĭéștśe (348)
Ĭeŭ m-am *nadait* = am prins curaj (536)
Lumĭa să nu *să nădăĭe* = să nu bănuiască (324)

nadov'èńĭ = locuitori din Nadanova (Cernavîrf, Dîlma, Gornovița)

naĭcuț = dim. de la *naĭcă* = *neĭcă*
Saracu *naĭcuț al mĭeŭ* (160)

năĭmit = cu simbrie, cu plată
Mă dușeam *năĭmit* la altu la muncă — mă duceam *cu plată...*
năĭmitoŕ = om la lucru, cu plată
Aѵ́ea ĭipsă de *năĭmitorĭ*

năjìt = inflamație a urechii
Năjitu îĭ vińe omuluĭ așa: îĭ cĭecăt'e urechea, îĭ zbîrnăĭe acolo șî cură (508)

nană = 1) nene, numire dată unui frate mai mare sau unui om mai în vîrstă (Costești, Mărești)
= 2) o fată mai mare, lele
Să źoc p'e mîndra *nană* (292)

napàstă = plasă în formă de con, cu plumbi în partea de jos (Motru sec)
Napasta ĭe facută d'e ață d'e canap
pl. *napést'e:* îl prind cu *napést'e*

napîrcă = viperă
Să-ntîmplă că vińe *napîrca*

naplàt = obadă la roată (Canicea-Izverna, Padeș)
Naplatu ĭe o bucată dźe ĭemn la roată

năprăor
năprăoru vitśelor = ora 11 ziua, cînd vin vitele de la pășune

nepustî = a invada
Dźe cum vińe primavara,
Napustéștsę cucu țara (83)

nâreți = luați (imp.)

narodòs (plur. *narodoșĭ*) = prost (proști) (Măreșești)

năròi = a îngropa
Ĭar fiu-su-l *năroĭa* (412)
Să tśe *naroĭască* (= să te îngroape)

năstănì = a se așeza, a se obișnui într-un loc
S-o *năstănit* aiśĭ = s-a așezat...
Etim. <srb. *nastàniti* = a se obișnui într-un loc.

năsvăși = a îmbuiba, a fi îndestulat pînă la risipă (Gornenți, P. Mogoșanu; Gornovița, N. Sitaru)

natră = urzeala de la ițe pînă la sulul dinapoi

nat
tot natul = tot omul, fiecare, oricine (Bogîltin)
(*natu* = lumea, L. Costin, *Graiul din Bănat*)

ńecomuńicat = necuminecat (33)

ńedźeĭe = petrecere, horă (418)

La început, *nedeile* au fost petrecerile făcute în ziua hramului bisericii. Astăzi se țin și în alte zile

ńegumăn
Tu, drâc, să ĭes dzin câp,
N'egumăńe, să ĭes dźin umĭeŕe (523)
Etim. Înțelesul acestui cuvînt, întrebuințat în descîntece, este de *tartorul dracilor.* Ar putea deriva din cuvîntul *egumen* = superiorul unei mînăstiri. Trecerea de înțeles se poate explica ușor

ńejît (532) „cîn îl doaŕe capu źumatâśe". cf. *năjit*

niciune = nicăieri

nidźeĭe (= petrecere care are loc în curtea bisericii. Corespunde cu hramul bisericii) (Mehadica)
cf. *ńedźeĭe*

nidźidźĭo interj. = ni! (strigăt pentru a goni cîinii) (Nadanova)

ńima = nimeni (418)

nizdràvăn = ființă înzestrată cu puteri supranaturale, în imaginația poporului
O cîntat *nizdràvănu* în źeanț (364)

nocoțăle (plur.)
Cîn-o faśe źugu mugu

Și rachita vînațăle,
Salca albă *nocoțăle* (451)
nocoțele = flori galbene. I. Boceanu, *Glosar din jud. Mehedinți*
La Gornovița, însemnează; plantă care face o floare roșie; Probabil că e *Tetragonolobus purpureus* numită de popor *nohot*. Cf. Z. C. Panțu, *Plantele cunoscute poporului român*
Etim. < srb. *nokata* = *Melilotus, sertula campagna*

nodźìț = oul piciorului (osul rotund de la gleznă) (Cireșul, Cońeŕeva)
nodźìțu pișiorului (Gornenți, Bahna)

nohoàtă = năpastă, învinuire nedreaptă
A dat o *nohoàtă* dźe mińe (Giurești)

nțu interj. (punînd vîrful limbii în cerul gurii, deasupra dinților, ca pentru pronunțarea sunetului *n*, se pronunță *țu*, trăgînd limba înapoi)
= nu (Chițimii, etc.)

oardźe, verb la inf. = a urzi. Bumbacu *îl ord* p'e gard (Paraschiva Vladu, Obîrșia-Cloșani)

oajdă, plur. *oajdźe* = urzeala firelor de țesut, fire urzite și nepuse în război (Gornenți, Gornovița)

obadă = obodul sitei (Canicea-Izverna, Gornovița)
obadă, plur. *ob'edz* = lemnul de pe margine, care mărginește piatra de moară (Gornenți)
Notă. Acest cuvînt are înțelesul cuv. *obod*.

obișeŕ = obicei (Cloșani, Nadanova)

oblagńic = un colac de cîrpe, pe care-l poartă femeile pe cap, cînd transportă lucrurile grele (Padeș etc.)
oblamńic

obleagă = loc muncit de cîteva ori și lăsat să se odihnească (Măreșești)

obòd = trunchi de copac scobit la mijloc în care se spală rufele (Obîrșia, Cireșul, Bala-de-jos etc.)
Pîndza o nălbim, o băgăm la ***obod***.
Nu știiŭ ***obodu***, nu-i bun (377)
Pusărăm cenușă în ***obod***. Puńem cămieșîle
Notă În ***obod*** (numit și *pîrlăŭ* sau *ulei*) se pun ru-

fele murdare. Deasupra se pune o pînză, peste care se pune cenușă. Se toarnă în obod cîteva căldări de apă clocotită

Etim. <srb. *obod, oboda.*

oboròc pl. *oboroaśe* 1) = coş pentru bătut porumbul

2) = o bucată de rogojină, care se pune, făcută sul, pe marginile găurii pietrii de moară, ca să nu cadă boabele afară (Mehadica)

ochi cît *oboròcu*

obramă, pl. *obrămi* = sfori cu care se poartă traista pe umăr sau pe spate (făcute din lînă) (Gornenţi)

plur. *obrîmĭ* („ńeștśe ață. L'e puńem la traștă". Cireșul. Alexandrina Bobîrsc)

A veńit cu copilu-n traștă,-n *obrîmĭ*

obràmńiță, plur. obrămńiț

Trașta aŕea-n *obrămńiț*

cf. L. Costin, *Graiul din Bănat: obraniță* = cobiliță

Etim. <srb. *obramnița* = lemn transversal, pe care-l poartă femeile care aduc apă; cobiliță

ochesà, pl. *ochesăle* = ocheșea (floare), Gornenţi

ocheţî

Zapada *ocheţăștśe* = se ia zăpada, rămînînd numai mici ochiuri (Cloșani)

La muntśe-ĭ *ochĭeţît* (s-a luat zăpada) (236)

Nu maĭ văd vara veńită

Șî zapada *ocheţîtă* (189)

ocnă la pod = gură la pod. (Gornenţi, Podeni, Mehadica)

cf. ocnă = ușa de la pod. L. Costin, *Graiul din Bănat*

ocolĭ dźe ĭemn (plur.) = marginea din afara pietrei de moară, formată dintr-un trunchi de lemn scobit la mijloc, sau din mai multe bucăți îmbinate. În interior se învîrtește piatra. (Obîrșia-Cloșani, Gornovița, Cloșani)

Rîźńița aŕe *ocolĭ. Ocoli* spriźon faina

Ocolĭ dźe ĭemn, ca să nu sară faina

ocòlńică = act de hotărnicie (423)

odår

Să să miŕe dźe-al *odår*

Śe trăśea-n pogår (537)

odrîsli = a răsări, a ieși puieți dintr-un copac

S-odrîsĭéștśe frundza-n tśińe (259)

Nu vińe să *odrîsĭească*

ogaşîñi plur. = mai multe ogaşe (Mehadica)

oglică, plur. *ogliśe* = o floare galbenă de primăvară
foaĭe vérdźe tŕeĭ *ogliśe* (166)
dimin. *oglicea̖,* pl. *oglicèle* (Mehedinţi. Com. Peri)
cf. *igliśe*

ogoì = a (se) potoli
Să ogoaĭe (Brînzăńi, I. Tśihoi)
Nu să *ogoaĭe dźe ńevastă* = nu se poate lăsa de nevastă (Măreşeşti)
Muri, s-*ogoi* (479)
Să vă *ogoiţ,*
Să vă potoliţ (485)

ogna poduluĭ (Padeş, Ploştina, Tismana)
cf. *ocnă*

oĭerit = bir pentru oi, care se punea odinioară

olac = căruţă de poştă, care mergea repede
cal dźe *olac* = cal de poştă (Prejna)
Fac brîu colac, vîrcolac
Şî ĭe-ntorc în caĭ dźi-*olac.*

olăţăl = pîine acrită, un fel de maia
Cu furca tśe mut,
Cu grăuntśe dźe usturoĭ,
Cŭ-*olăţăl* (Bala-de-Jos)
Orig. E dimin. din *aluat. Aluăţel* > *aloţel* > *olăţel*

olatśìśi plur. = proprietăţi
Îm daţ hrisov pĭ-*olatśiśile* dźĭ-aiśĭa (422)
Orig. E un deriv. din *olat* = ţinut, regiune

oltàn,
śiuŕese *oltańe* = cireşe mari, *altoite* (Canicea-Izverna, V. Cernei)

omnă
Ex.: *omna poduluĭ* (Izvarna)
cf. *ocnă* şi *ognă*

opòr = fier care leagă *masa* de *osie* la car (Ploştina)

opŕèg = şorţul, fota dinapoi la costumul femeiesc (Cireşul, Izvarna etc.)
Notă. Şorţul dinainte se numeşte *fîstîc.* Fota dinainte şi cea dinapoi se numesc *opŕeźe înguştśe* (Cireşul. Stanca Hoatśer)
opŕeg crăţ = vîlnic (Cireşul)
opŕeg încŕeţît = vîlnic (Ploştina)

orbăit

bubă cu *orbăĭtu* (536, Verendin) = umflătură

{*orbalț* = brîncă (471, 508)
{*orbanț* = umflătură

Tu-ștśĭ buba *orbanțĭlor* (527)

orîndă ră = trai rău (Cloșani, Maria G. Vintilescu)

ormán (dźe pus vasăĭe) = dulap (Mehadica)

orotśìńĭ plur. = păsări de curte

ortàc = tovarăș (Bogîltin)

ortàcu ĭeĭ (534)

ortâca = tovarășa (522)

ordzbalț

ordzbalțu cu *ordzbalțoaĭa* (481)

cf. *orbalț*

{*òstrĭe*
{*òst'ie* = o furcă cu trei gheare, de înțepat peștele în apă (Izvarna)

Cu *ostrĭa* l-înțăpăm

Traźem cu *ostrĭa*-n ĭel

{*otcòs* = fînul rămas din coasă
{*otcòș* = spațiul cuprins de coasă în timpul cositului (Nadanova)

= iarba luată într-o trăsătură de coașă (Mehadica)

Otcoșu ĭe dźĭ-un pas

Etim. < bulg. *otkos*

otśic = un lemn servind la învîrtirea pietrei de la rîjniță

Cu *otśicu* mîn rîźńița

ot'int'ĭavă = ochincea (?)

Vérd'e foaĭe *ot'int'ĭavă* (96)

pac = pachet: un *pac* dźe tutun (Nadanova, Giurești etc.)

paśeà = mîncare făcută din cap de vițel

= căpățînă opărită, amestecată cu usturoi

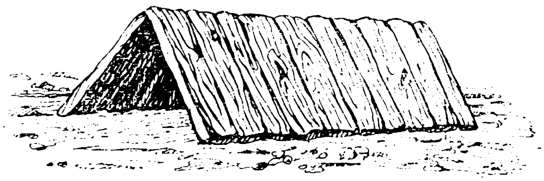
plur. *paśele*: Carńea să ĭĭ-o fac tocan,

Ĭar capitśeĭe *paśeĭe*

palàncă dźe vitśe = 1) adăpost pentru vite (Gornovița)

2) gard aplecat înăutnru, în jurul conacului, ca să se adăpostească oile (V. Cernei)

pălàncă (ţuţă sau *colibă)* = adăpost pentru oameni, făcut din lemne, pe munte (Gornenţi, 1. Piluţ)

palì refl. = a (se) obloji
M-am *palit* cu rachiŭ, cu cîlţ

pălìţă = dulap
pălìţă dze închis. Nu măĭ îmblă mîţî (Prisăśina)

Pantśilìe = (Sf.) Pantelimon (Canicea—Izverna)

panţuĭcă
Nevastă, *panţuĭca* mĭa (= păpuşa mea)
Etim. Probabil că e un derivat (cu suf.-uică) din *pinţă*, numele unui animal (şoarecele săritor)
Dintr-o formă *pînţuĭcă*, s-a ajuns la *pănţuĭcă* şi cum *ă* era aton protonic, a trecut la *a*, dînd *panţuĭcă*

paradàĭsă (plur. *paradàĭse*) = pătlăgea (Costeşti)

parparìţă = o bucată de fier, în care se prinde fusul care învîrteşte piatra morii
Parparìţa dźe fĭer învîrtśe pĭatra
Parparìţa ţîńe pĭatra, dźe să-nvîrtśe numa pĭatra dźe sus

par = par de hotar, hotar
Radu Spataŕu a pus *paru*-n Bala-dźe-jos

pasùĭ = fasui (fasole) (311)
Pasuĭ vérdźe (Rusca)
Notă. Această formă apare numai în Bănat şi e luată din ungureşte (< ung. *paszuly* = fasole)

paşuş plur. *paşuşă* = bilet la vînzarea vitelor (Bogîltin)

patàc = monedă
Cîn fu frunza ca *patacu* (286) (= *patacă* = piesă de cinci lei)

patraùlă = 1) patrulă
2) potecă de frontieră (V. Cernei)

pătrînzăĭ = pătrunjel (Cloşani)

patùl dźe tuluj = pătuiag
Fîńu, dacă-l puńem în pom, îĭ *patùl*

patuleàg = pătuiag (Obîrşia Cloșani, Godeanu)
patuleag dźe fîn (Cloșani)

paţachìe = fes
Cred că e o formaţie personală, fiind influenţată de cuvîntul *paţachină* = roibă, plantă de culoare roșie (culoarea fesului)

păţîmì = a pătimi
păţîmieştśe (72)
o paţîmit (131)
Etim. E verbul *a pătimi*, influenţat de a *păţi*

pąvąrşieŭ = coşciug
Să ne facă un *pąvąrşieŭ* (362)
cf. *copîrşeŭ*

pavoĭ = cîmp (?)
p'e *pavoĭ* dźc oĭ (Mehadica, 525)

pazńic = compas, la dogar (Cloşani, Pătru T'işt'er)

peśetui = pecetlui
Etim. < *pecete*

pèsińe pl. *pèśińĭ* (dźc porc) = carne, carne moale, < ung. *pecsenye*

pedźestru = 1) şchiop, olog (Gornoviţa)
2) lipsit de ceva
pedźestru dźe dźinţ = lipsit de dinţi (Obîrşia-Cloșani)
Îs *pedźestru* dźe ochĭ = sînt orb (Orzești)

p'em, pl. *p'emĭ* = ceh, boem (Iablaniţa)
Etim. < germ. *Böhme*

(pantă) pl. *p'éntśe*
după ușă-s patru p'éntśe (=... *drugi de fier)* (345)
Etim. < germ. *Band*

p'elìnă = pelin
frunzuliţă dĭ-o *p'elină*

pertśìţă = o fîșie de pînză, împodobită cu mărgele, purtată de femei la gît (Obîrșia, Maria Grozea)

pescrisă plur. = vrăjitorii făcute de femei, pentru a căsători tinerii. Descîntece pentru căsătorie (492)
p'escrisă d'e f'et'e marĭ (504)

p'etśiàică = butonieră la guler (Coneŕeva)

picà = a lovi, a pocni
Ĭel cu boata m-o *picat* (327)

picuĭ = vîrf înalt de stîncă (Cloșani)

picùs = rășină de pin. Se lipesc urcioarele cu ea (Gornenți)

piśior = mînerul de care se apucă coasa în timpul cositului

în pĭez = pieziș
Daŭ în *pĭez* (496)

pìmiță = pivniță
pìmńiță = loc unde se țin butoaiele, hîrdaiele. Pivnița este afară. Încăperii de sub casă îi zic *b'eśĭ* (b'ecĭ) (Ploștina)

pipàrcă = ardei

piparcà = a ardeia
Cu *piparcă* va *piparcaĭ* (487)
fum dźc *piparcă* (Mărеșеști)

piperńiśe = solniță (Podeni, Ĭoana Rusu)

pisacà (verb, apărînd în descîntece)
Acolo să stаț,
Să vă *pisacâț* (= *să vă spargeți*, 531)
Etim. < vsl. *prisěkati* (prin sincoparea lui *r*)
Cf. O. Densusianu *Limba descîntecelor, Grai și suflet*, vol. V, p. 141, cf. *prisăcată*

pisăț, art. *pisăță* = pluralul substantivului *pisàt* (= pișat)
Să-ĭ cuŕe *pisăță* (473)

pisc = furca carului (Padeș)
= partea dinainte a postamentului carului, în formă de triunghi (Gornenți)

pistòrńic = prestolnic (Gornenți)
Fac cruśe cu *pistorńicu*

{*pișĭetoaŕe* = cascadă (Bunaica)
{*pișătoaŕe* = cascadă
Căta *pișătoriĺe* uńe puńea mînăstîriĺe

pițîgaĭe = femeiușca *pițigoiului*
Am făcut unsprăzăśe copiĭ, ca *pițîgaĭa*

pivă = piuă

pizmì, refl. = a (se) certa, a (se) vorbi de rău
Vă *pizmĭaț* (64)
Vă *pizmĭaț* şî nu-nfluriaț (116)
(Etim. < *pizmă*)

pîlc
Visaĭ *pîlcurĭ* marĭ dźe oĭ (= turme) (130)

pînzàĭcă = 1) pantă repede pe un munte, cu piatră prăvălită
2) *pîndzaĭcă dźe cîńipă* = pînză groasă de cînepă. (*Pîndzaica* ĭe maĭ groasă. Pîndza-ĭ maĭ subțîre. Urdzîm bumbac şî batśem cîńipă. Bogîltin).

pî'rśì = 1. țap
2. mic loc rămas nearat (Gărdăneasa)

pîrlălŭ = trunchi de copac scobit la mijloc, în care se pun rufele murdare şĭ se spală
= *obod* sau *uleĭ* de spălat rufele. (Bala-de-jos, Rusca, Bogîltin) (310)

pîrscàśĭ = „stînă micutśică" (Podeni)
pîță = pecie, carne (Podeni)
= carne de oaie (în graiul bătrînilor, Nadanova)

plantsìcă = panglică, plur. *plantśiśĭ*

plastă = plasă pentru prins peşti mai mici şi păstrăvi
Să poat'e prind'e păstruv cu *plasta*

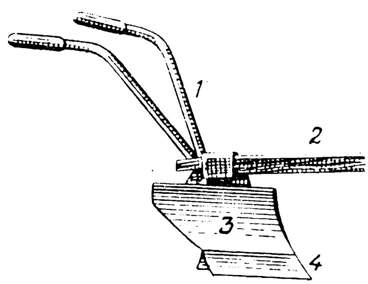
plet'e = cozi purtate de mocancele bătrîne din *Bratilov* pe lîngă frunte (Bratilov, Ana Frătuțu)

plĭută, plur. *plĭuț* = plută, un copac (Bunaica, G. I. Marcu)

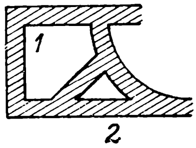
plòşțśină = loc şes, o şa a unui munte (Gornenți, N. Piluț)

plug (părțile plugului:

1. *coarńe*
2. *grindźeĭ*
3. *còrmăn*
4. *fĭer* (Podeni)

Fierul plugului privit din spate:

1. *fus*
2. *trùpiță* (Podeni)

poale plur. = fustă (Bogîltin)

podźeĺe plur. = scînduri puse între grinzi la tavan (Bahna) (Cf. pòndźilă)

podòs
cîńe *podos* = flocos (Mehadica)

pogàn, fem. *pogànă* = rău, crud
dze *pogâna* („cîn tśe doaŕe masăĺeĺe")

pogańia la masăĺe (533)
Etim. < sîrb. *pogan* = rău, murdar. Cf. Svetomir Ristić *Rečnik srpskohrvatskog i nemačkog jezika*
L. Costin dă cuv. *pogan* cu înțelesul de „falnic", „puternic" (Cf. *Graiul din Bănat*, II), dar și „crud" (*Graiul bănățean* 1926)

pogår
Să să miŕe dźe-al odår
Śe trăśea-n *pogår* (537)

pogodźì = a brodi, a nimeri
Țuĭca dźe dudźe n-am *pogodźit-o* s-o fac bună
cf. *a pogodi* = a se înțelege. I. Boceanu, *Glosar*...

poĭàtă = adăpost pentru vite (Măreșești)

poìtră = zi de petrecere după praznic, a doua zi după un praznic. *Notă*. Praznicele țin de obicei trei zile. Se compun din: 1) *cinișoara* = seara ajunului zilei de praznic, cînd se cinează
2) *Zîŭa maŕe* saŭ *praznicul* = ziua sfîntului, cînd se prînzește
3) *poitra* = a doua zi după praznic, cînd iar se prînzește.

polezńic = întins, neted, ușor
Mĭerźĭ maĭ *polezńic* (Canicea-Izverna)
Urcuș *polezńic* (Bahna)

poĺimì = 1) a prinde rod, a zămisli
Undźe grîu ćreștśe,

Dze dor *poliméştśe* (466)
Tsĭ-*aĭ polimit* în scorp dźe rumîn (412)
A polimit gré (= a rămas însărcinată) (420)
a polimit (= a rămas însărcinată)
2) a forma, a face
tśe-aĭ polimit = te-ai format. (Crainici, Ańica Miloşescu)
Mînăstiŕea a *polimit-o* un domn dźi la Podźenĭ.
Aŕẹa *polimit'e* sat'eĺe caŕe la locu lor

polìţă = dulap (Gornenţi)
raft (Orzeşti)
raft unde se pun străchinile (Măreșești)
polìţă d'e pĭatră = o ieșitură care lasă o mică suprafaţă orizontală, în prăpastia unui munte

pològ (plur. *poloaźe*) = mănunchi de spice, grămadă
Noo *poloaźe* marĭ dźe grîŭ ńegru faśea (481)

polòmiţă = căldare (Gornenţi)
Scotśea vinu cu vadra,
Rachiu cu *polòmiţa* (406)

pomojnic = rang administrativ de odinioară, subprefect (Godineşti, G. Śiobanu)

pòndźilă = scînduri puse între grinzile de la tavan, scînduri ulucate puse peste grinzile tavanului. (Gornenţi, Gornoviţa, Ilovăţ)

ponosî = a uza, a strica
Or ţoaĺe mĭ-aĭ *ponosît* (403)

popìc „*popìc* dźe tors cu ĭel" = unealtă de tors (Gornenți, Maria Patruţ)

popîlńìc = plantă care face o floare roșie

porcòĭ = pește cu corpul subţire

porcòńĭ = căpiţă de fîn (Bogîltin)
plur. *porcoàńe* (Bogîltin)

porśior = căpiță de fîn mai mică (Gornovița)

{plur. *porśiorĭ*
{plur. *porśioară*
Îl duśem cu furśile la porśioară

porîmb = porumb (porumbel)
cucule, *porîmbuĺe* (36)

porumbe = porumb
faină dźe *porumbe*
boabe dźe *porumbe*

postavă = copaie
postavă dźe śernut faină (Gornenţi)

postaviţă = 1) un fel de cutie (ca o mică postavă) sub coşul morii de apă, în care cad boabele şi care e legată de *śiocut*. Fiind zguduită de acesta, boabele cad în gaura pietrei (Gornenţi)
Postăvìţa ţîńe boabiĺe să nu curgă préa mult în pĭatră
2) locul unde curg boabele în gaura pietrei (Cloşani)

potbàl = butuc de lemn
la fîntîna cu *potbàl* (308)

potśeŕeàţă = poteră

povîrşă'ŭ = coşciug
Să ńe facă un *povîrşăŭ* (348)
Cf. *pạvạrşĭeŭ, copîrşeŭ, copîrşăŭ*

povîrşòg = partea din interiorul vîrşiei
Vîrşia îĭ facută cu *povîrşòg*
Povîrşogu îĭ bagat în vîrşie
Etim. < sîrb. *površ* = vîrf

pozdaŕe, plur. *pozdărĭ* = fărîme
L-o facut *pozdărĭ* pe unguŕean (430)

pozdunàŕ = o crăpătură în partea de sus a pantalonilor de o parte şi de alta (Bahna, Pătru I. Bogobia)
pozonaŕ, plur. *pozonaŕe* (la śĭoareśĭ) = crăpături în partea de sus a pantalonilor (Gornenţi)

prăbăluì = a încerca
P'e nima să nu maĭ *prabaluiţ* (530)

prădàĭsă = pătlăgea
plur. *prădă'ĭse* (Bogîltin) cf. *paradaĭsă*

pragàŕ = grinda de deasupra pragului
scara ńeagră, *pragaŕu* ńegru (510)

prăsî = a (se) înmulţi
S-a maĭ *prăsît*

prîăş (cînd îi cade ceva omului în ochi, se zice că *s-a prăşît*)
Cu mătura ĭ-o măturat dźe *prîăş* (515)
Etim. < sîrb. *prašak, praška,* diminutiv de la *prah* (= praf)

prauri, plur. de la *praŭ* (= praf) (468)

praura = a prăfui
  tšĭ-oĭ *praura* (468)

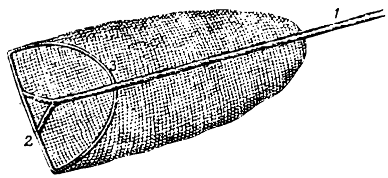
pravi = a privi
  am pravit (442)

prazalui
  O catană sudulită, dźe trupă *prazaluită* (= rătăcită)

prefurśeà = o prăjină care susține sacul de prins pește

Părțile sacului:

1. *prefurśea*
2. *strónă*
3. *śĭerc*

Prefurśeaua țińe sacu

prejura = a împresura
  Am *prejurat* cu armata noastă orașu
  Etim. E verbul *a împresura*, sub influența cuv. *prejur* = împrejur

preźuròĭ = rîuri împrejur la poale (Podeni, Ioana Rusu)
  Etim. < *prejur* = împrejur

pribòĭ = plantă cu florile roșii. Crește pe stînci (= *geranium*) (447), plantă cu frunza crestată. Seamănă cu frunza de mușcată și are un miros caracteristic (Pocruia, Sohodol)

pricolìśĭ = „ghĭavol" (Gornenți)

pridud'ì = a răzbi, a învinge
  L-a razbit tursi, l-a *pridud'it*

prilàz = pîrleaz (Obîrșia-Cloșani, Gărdăneasa, 351)

prilòg = pîrlog, pămînt lăsat să se odihnească (Gornovița)

priloźì = a amăgi
  priloźeștśe
  Etim. Cred că e verbul *a prilosti* = a amăgi, a înșela, care neexistînd în regiune, a fost modificat după *a amăgi* (apare într-un cîntec de stea din Gornenți)

primbla = a plimba
  Să să *primble* (420)

prindźe = a începe, a se apuca
Am prins să zbĭerăm

prisăcată
bubă-nveninată,
bubă *prisăcată*
Etim. < vsl. *prisěkati* = a tăia
(Miklosich, *Lexikon palaeoslov.*)

prisădźi = a răsădi
Şî ĭeu sînt o garofiţă
prisădźită-n gradźińiţă (144)

priscopàlă = pişcoace la copii (Gornenţi)
= un fel de ţeavă cu care copiii azvîrl un dop (433)

probi = a încerca
am probit (331)

Probojăńĭ = *Preobrajenie*, sărbătoarea „Schimbarea la faţă"

puĭ plur. = rîuri pe cămăşi (Podeni etc.)
Camaşa ańe pe ĭea *puĭ* (Cloşani)

puĭà refl. = a se înmulţi

pulbăr
pulbăru dźe p'e drum (= pulberea) (446)
plur. *pulbă'rĭ*
Voĭńic ńegru dźe *pulbărĭ* (= pulbere)
pulbur
pulburu drumuluĭ (= pulberea)

pulbărà = a umple de pulbere
Obraźĭoru-o *pulbărat* (= S-a prefăcut în pulbere) (442)
Cu prau v-oĭ *pulbară* (530)

pumnàs = marginea mînecii, manşetă (Gornenţi)

pup = 1) floare, boboc (Gărdăneasa)
pup d'e foaĭe-n fir (465)
2) stîlp la poartă
pupul porţî (271)

pustă = cîmpie
Nu-ĭ *pustă*, îĭ dźealurì

pustîĭ = pustiu (73)

putùrĭ pl. = poturi, nădragi purtaţi de haiduci (402)

ràboş = răboj, o bucată de lemn, compusă din două părţi, pe care se fac crestături
Ieŭ sînt bot'edzat cu *ràboş* (În loc de buletin de naştere, se însemna pe răboj)
Ĭ-aduna cu *ràboşu*

racaì = a măcăi
Ca o râţă *racaind*
Etim. E verbul a *măcăi,* cu *m* schimbat în *r* sub influenţa lui *r* de la *raţă*

rachìe = 1) rachiu
Să maĭ b'eaŭ cîta *rachie* (360)
2) povarnă
Vŕea să-m închidă *rachiĭa*

ra̦coàŕe
Dźe ńima să n-aĭ *ra̦coaŕe* (= frică)

raśilòs = răcoros
Ĭe locu *raśilòs* (Valea Cernei, Canicea-Izverna)

ràd'ină = rădăcină în apă, răgălie
pl. *răd'ińi*
Sînt *răd'ińĭ* marĭ

rafeńé = petrecere
Faśe *rafeńé* cu ĭeĺe

ràĭnă = tigaie cu trei picioare (Gornenţi, Malarişca, Cireşul, Bahna, Rusca etc.)

ràncotśè plur. = lemne uscate (Gărdăneasa)

ràpăg = vale alunecoasă pe unde sînt scoborîte trunchiurile de arbori tăiaţi în munte (Bahna, P. Preźńeanu)

răpeźùńe = repeziciune (431)

rarunchĭ = rinichi (508)

răsfirat, -ă = împrăştiat, risipit, răsfăţat
Mi-ĭ fiŕea *răsfirată,*
Nu pośĭ durmi... (= răsfăţată) (289)

rătùndźe = a reteza, a tăia
Rătundźem *roĭu.* Luăm mńeŕea şî pe urmă îl lasăm.

răura
Ţoaĺiĺe ĺĭ-o *răurat* (442) cf. *a roura*

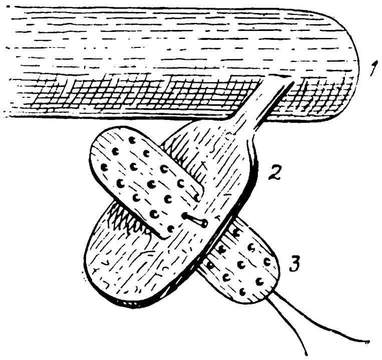
răvărsăţă'le plur.
p'e mîńiśeĺe

stăľe mărunțăľe,
p'e poaľe
răvărsățăľe (= *revărsate*) (495)

rază

Cu śĭobăńelu pľeca
. . . .
P'e o *rază* dźe muntśel

războiul de țesut (părțile componente):

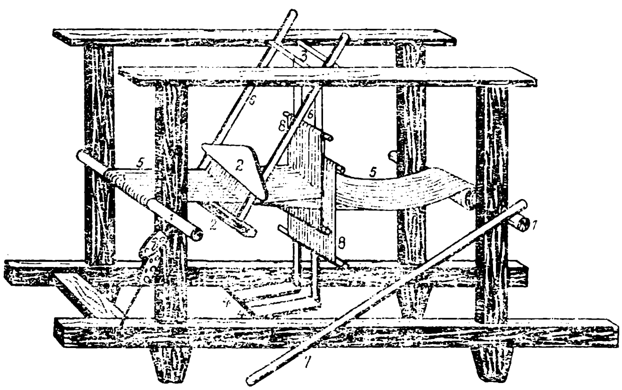

1. *sul*
2. *gînsac*
3. *gîscă*

(Godinești)

1. *sul*
2. *moș*
3. *băbă*

(Mehadica)

Reproducere după *Încercare de terminologie poporană* de Fr. Damé

Părțile războiului de țesut

1. *sul*	1. *sul*
2. *brîgle*	2. *brîgle*
3. *arțaŕ*	3. *śińiaŕ*
4. *tălpiță*	4. *talpiță*
5. *natră*	5. *nâtră*
6. *vătale*	6. —
7. *zatcă*	7. *dzatcă*
fustśei (= nuiele puse în natră)	*fusśei*
8. *iță*	8. *iță*
(Godinești)	(Mehadica)

rinchizà = a necheza
ca o iapă rinchizînd (513)
(cf. *rîncheza*)

rizaflà = a afla, a afla din nou
Dușmańi l-o *rizaflat*
Etim. < *re* + *izafla* (= a afla)

rîmnă = deochi provenit dintr-o dorință vie
rîmnă dźe fată maŕe

rînchezà = a necheza
Rînchiez ca iepile (= nechezi) (501)
Paștśe calu, ***rînchezăștśe*** (401)
cai ***rînchezîn*** (436) cf. L. Costin, *Graiul din Bănat, II*

rîndză = stomac
rîndză dźe ied (Gornenți)

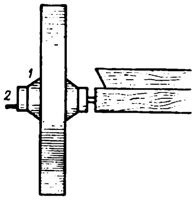
rîńì = a curăți, a scobi
Rîńeștśi c-un ac
gŕeblă dźe *rîńit* cuptoŕu (Gornenți)

rîșchià = a strînge tortul pe rășchitor
Să toarsără, să ***rîșchiară*** (518)
A ***rîșchiat*** cîńipa = a făcut-o mănunchi

rîză = cîrpă, zdreanță, bucată de pînză zdrențuită (Costești Gornovița)
Nu s-a stśiut *rîză* dźe *rîză*

rîză'lńic = prăjină avînd o zdreanță la capăt, cu care se curăță cuptorul (Gornenți)

roata carului (părţile componente):

1. *buśium* sau *glavìna roţî*
2. *śerśel* (= cuiul de la roată)
colaŕeţ (ob'edz) = obezile roţii
(Podeni)

robăì = a muia bumbacul în apă fiartă şi făină de porumb
Ieĭ bumbac; îl *roabăĭ* cu apă caldă şî cu faină
Cumparăm bumbac; *îl robaim* (Z'ĭuŕeştśĭ)

robodàş = muncitor, clăcaş
Să tśe strîngă *robodaşî* (359)

rogu-tśe
Cu „rogu-tśe" m-am rugat (= rugăminţi)
Tśe roagă cu „rogu-tśe".

ròĭbă = o plantă tinctorială, cu care se vopsesc ouăle în roşu. Cu ea se vindecă bolile de ochi la vaci (Godineşti)

romòn = un fel dźe ver̈dźeaţă care ustură. Să puńe p'entru puŕeśĭ (V. Bolvaşńiţa, Sîmzîiana Horśĭa)
Frunză ver̈dźe dźe *romon* (301) ,

romońìţă = muşeţel (301)

rostśi
să *rostśeştśi* copii (= să îngrijeşti...)

rostocùţă = beţivă de vin (Giureşti)

rotat, -ă = rotund
masă *rotată* (Gornenţi, Maria N. Patruţ)

ròtśilă = roată de plug
Ochi-n cap cît *ròtśila* (216)

rotśilat, -ă = rotund, -ă
la poĭana *rotśilată* (414)

rourà = a picura roua, a ploua mărunt
roureadză = plouă mărunt (Padeş)

rozmăli'n = rosmarin, un arbust mic
Fă-ţ furcă de *rozmălin*

ruj = rîpă
un *ruj* dźe obĭeagă (Măreşeşti, Ana D. Duĭcă)

rumîńéle pl. = sulimanuri
alb'eĭe şi *rumîńele*, să să ungă la sprînśeńe (306)

sacuì = săculeț (Ponoare, Izvarna, Prisăśina)

săcuì

Că ĭea mă săd'éșt'e, nu mă *săcuĭéșt'e* (Cf. *săcurì*) (463)

{*sacurì* / *săcurì*} = a tăia

Dźin sacurĭ să-l *sacuŕească*

sacuŕèlńiță = loc unde se pune securea sau toporul, pe osia roatelor de plug (Podeni)

saźetàŕ = arcaș, săgetător (399)

sain, -ă = cenușiu -e (472)

găină *săină* (497)

salàș = conac, casă făcută din lemn sau din piatră pe dealuri sau munți, unde stau oamenii cu vitele

Îș faśe omu *salaș* (Bogîltin)

Notă. În Mehedinți, aceste case se numesc *conaśe*

saĺi'ștśe = 1) sat (Dîlma)

2) loc de casă (Măreșești)

1) Asa ńĭ-e *saliștśea* (= satul)

2) În *săliștśea* mĭea ĭeŕea gorunu

samulastră = plantă de cîmp ieșită de la sine (154)

sandźìlă = șindrilă

sañgir = lanț în care se puneau robii

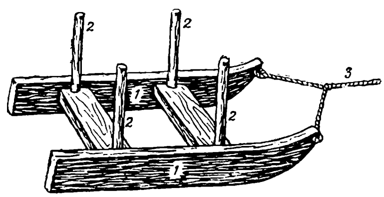
sañgiraș (dimin.) (411)

sanie

părțile componente:

1. *talp'eț*
2. *țap'e*
3. *proțap*

(Podeni)

sărśińèŕ = par înfipt în pămînt de care se atîrnă vase și haine

săst = șes

locu *săst* (Valea Cernei. Canicea-Izverna)

p'e *săstu* Codrițarí

cf. *șăst*

scafă (dźe ĭemn) = strachină de lemn (Gornenţi, Gărdăneasa, Cońeŕeva, Stîna din Buśium-Cùpăn)

scăfiţă = străchinuţă

scălùş = greier mic, trăind pe pajiști (Bahna)

scamn = scaun (Podeni, Cloșani)

{*scămnaş*, *scăunaş*} = negustor de vite pentru măcelărie
Aѓea *scămnaş* caŕe aduna vitśeĭe turculuĭ.
Ĭeŕea *scăunaş* turcesc

schipa = a scuipa

scoĭfi, reflex. = a se scoroji
Coaja są *scoĭféştśe* = se scorojește și pică

scoroàmbă, plur. *scoroamb'e* = măceşe (Bunaica, G. I. Marcu)

Scorp: tśĭ-aĭ poĭimit în *scorp* dźe rumîn.

scovardă, plur. *scoѓerz* = un fel de clătite
S-o astruśe cu *scoѓerz*

scrià = a scrie
Luńĭ catană l-o *scriat* (398)

scrìpiţ = rotiţă de lemn care ţine iţele la războiul de ţesut

scrivéle = dinţi la drugul de închis ușa (Obîrşia), crestături, tăieturi în lemn (Gornoviţa)

scură
Sa scură = se scurge, se usucă (239)

sfadźi = a certa
M-or *sfadźit* parinţî (306)
Sînt *sfădźit* cu puĭca (213)

sfińeàc = un fel de carpen

sfinţî = a apune
sfintśe soaŕeĭe (Podeni)

sfrenţĭie = sifilis (Mărești)

sfulźer plur. *sfulźiŕe* = fulger

{*Sîmèdru*, *Sîmĭedru* 399} = Sf. Dumitru (Podeni)

sîmini'c = siminoc, o plantă păroasă cu flori mici (190)

{*Sîmpĭetru*, *Sînpĭetru*} = Sf. Petru (399)

Sînvasîĭ = Sf. Vasile (421)
savasîĭa = a umbla cu colindul de Sf. Vasile, a merge la vrăjit în seara ajunului Sf. Vasile
să sanvasîĭază
sanvasîĭat

sîńèt = act (Giurești)

sînźe d'e noo fraţ = produs rășinos (de pe fructul unui arbore exotic), care se plămădește în rachiu și se bea

sîr = neam
Îl lŭasăm pe *sîr* (Costești, Ilena Enășăscu)

slab'eală = neputere, leșin
Slab'eală-n totśe oasăle-m veńi (491)

Slabu = diavolul (Cloșani)
Slabu-l ștśiŕe śe gîndźéștśe (348)

slăină = slănină

slog = mejdină, hotar, hat (Bunaica)
Śerca să sudoamle *slogu*

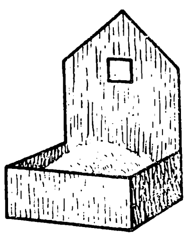
slujî = a folosi
Numa porumbu cu opt rîndurĭ *slujăște*

smintśi = a greși, a zăpăci
Calea o *smintśit* (530)

soaŕe săc = insolaţie
„*Soaŕele săc* intră-n capu omuluĭ. Pleacă omu ăla ca cîńele turbat“
Ieş *soaŕe săc* (507)

sobă = camera de locuit (Obîrșia, Podeni, Motru Sec, Cońeŕeva etc.)

solaŕ = vînzător de sare (429)

solńiţă = cutie de ţinut sarea (Gornoviţa)

solovîr = plantă cu tulpina păroasă și flori purpurii
într-un vîr dźe *solovîr* (305)

somnà = a dormi
Ma culcaĭ, puţîn *somnaĭ* (130)

sorb = arbore mic, făcînd fructe roșii ca și coarnele.
{ pl. *sòrbĭ*
{ pl. *soarbe* = fructele sorbului (Brînzăńĭ, Ĭon Tśihoĭ)

sorośitùră = menire ce trebuie să se întîmple.
pl. *sorośiturĭ*

sovòn = văl de mireasă

spăĭmà = a spăimînta, a înspăimînta
Tańe ĭel mi s-a *spaĭmat*

sporiș = plantă cu flori mici liliachii
foaĭe ýerd'e d'ĭ-un *sporiș* (380)

spŕegàș = tovarăș la plug
Ańeam pe dźeal la plug primăvara. Vorbĭa tatal mĭeŭ cu *spŕegașî* luĭ

sprižońi = a sprijini, a susţinea, a prinde
Ocoĺi *sprižon* faina
O *sprižońim* (310)

{ *sprînjî* = a goni, a împrăștia, a risipi
{ *sprînzî*

Să sprînzăștśe = se împrăștie
Vîntu *sprîndzăștśe* noru (Malarișca)
sprînźît = împrăștiat (Gărdăneasa, Bogîltin)
Să vă sprînjîţ = să vă împrăștiați (484)
sprînzîtă = gonită (20)
O *sprînjéștśe* barbatu = o gonește

spumă = spumă de mare

spumàrĭa p'e màrĭa (= grămadă de spumă?) (471)

spurc = bube
A pĺecat *spurcu* cu *spurcoaĭca* (501)

stăĭ, pl. *stăĭurĭ* = stîncă (stînci)

stăjăr = stejar
Dźe tŕeĭ zîĺe,
Dźe tŕeĭ nopţ
Ţîpă-un *stăjăr* ýerdźe (Ohaba, Domńica Petcul'escu)

stardamâș

mâș, stardamâș (526)

mașîță, stardașămîță (526)

cf. *suldumaș*

stàrist = stareț

ĭegumănu mînăstîri, *stàristu*

stat = măsura înălțimii corpului

Ĭéĭ *statu* luĭ (523)

staŭ = staul

stavă = căpiță de grîu rotundă, de 11 snopi; claie de snopi de grîu (Gornovița)

stàvilă = opritoarea apei la moară

Stàvila porńeștśe moara

st'ezar cf. *stăjăr*

stśĭàmăt = nimic

Așa să nu să stśie *stśĭàmătu* dźe duŕerile alùĭa = să nu se știe *nimicul* de durerile aceluia (488)

(cf. *aștśĭamătu*)

stśirbìnă = crestătură în munte, sau într-un lemn (Gornovița) crăpătură, surpătură (Mărești)

stśircă = bețișor, avînd la capăt ramuri în formă de cruce, cu care se zdrobesc prin învîrtire boabele fierte de fasole; *stśircă* dźe *stśircuit* ĭegumĭa (Gornenți)

stśirică = coțofană (Bala-de-Jos)

{*stśĭump* = par gros, trunchi de copac pus la ulucă

{*stśĭumpĭ* dźe ulucă = *bondoci* de ulucă. (Bunaica, G. I. Marcu)

stśĭup = praf (370)

art. *stśĭupu* (Chițimii)

stśiupăì = a umple de praf

Țoliţăĭe luĭ că s-o *stśĭupăi* (416)

stîclă = sticlă (34)

stîlpì = a rămînea încremenit

Cîț mîncără, crapară

Cîț *stîlpiră*, muriră.

stînă = 1) casă ciobănească pe munte

2) *turmă de oi, toate oile de la o stînă*

Śĭobańi vin cu *stîna* la strungă

stîngă = „un oboroc mańe; puńe omu fasuĭ în ĭea"
Mîńiĺe cît *stinźiĺe,*
Piśĭoariĺe cît rîşchitoariĺe (476)

stobòr = par de pus în gard. (Sfodia)
pl. *stoborĭ* (137)
Ma uĭtaĭ printŕe *stoborĭ* (137)

stochàus = închisoare. Apare numai în Bănat

stracatoaŕe = o ţesătură de pînză care serveşte la strecurat
brînza (Canicea-Izverna)

stracurat
arźintu *stracurat* = argintul *curăţit*

{*străcńi* = a junghia, a produce junghiuri în corp (în descîntece)
străgńi Aşa să nu maĭ stśie obrintśitu *a străcńi*, a pośi (514)
Acolo să *stragńiţ*
Nu-l *stragńiŕeţ* (471)

stră'gńet = junghiu în corp
pl. *străgńetśe* (534)

strâmă = cînepă, bucată de pînză
Dar dźe lacrămĭ nu bag sâmă
Că ĺe stśerg cu orĭśe *strâmă* (82)

{*Strat'icòt* = diavolul
Stratśicot: Śe nu v-aţ mirat dźe *Stratśicot* (473)
Etim. E cuv. *Staticot,* pitic năzdrăvan din basme, avînd sunetul *r* luat din contaminarea cu *Tartacot* sau *Barbacot*

străvălośì refl. = a se da de-a rostogolul
S-o *străvălośit*

străzàr = stejar
pl. *străzarĭ*
(cf. *stăjăr, st'ezar*)

{*stŕeàdz* = putină (cam de 20—30 cazane) (Gornoviţa)
stŕeaz. pl. *stŕeazurĭ* (Gornenţi, N. Piluţ)
Aĺĭa-s *stŕeadzurĭ* dźe ţînut pruńe

stŕéźen = stejar
Ţîpă *stŕéźenu*
(cf. *străzar, stăjăr*)

stŕeźeŕel, dimin. = stejerel

strigoaĭe = plantă otrăvitoare, crescînd prin fînețe și pășuni
Strigoaĭa ĭe o buruĭană otrăvitoaŕe

strónă = coardă, legînd cercul sacului de pescuit (v. fig. de la *ṕrefurśea*)
Stróna ĭe ĭegată d'e śerc

strużńiță = rîndea mare. Rămîne nemișcată. Se dă cu doaga pe ea (Giurești)

strungăŕeață dźe muls oĭ = găleată (Prisăśina)

struț = armă, pistol,
Un hoț dźe turc răbeźit
Cu *struțu* ruźińit (400)

strîgă = bufniță
Fuźĭ, ĭeșĭ tu *strîgă*-mpanată (209)

strîmtură = trîmtoare
la vaĭe, la *strîmtură* (431)

stuc = vorbă de ciudă, sîc!
stuc, draśe

stufùńie = stufiș, tufiș (Bogîltin)

sucnă = fustă
pl. *sucńe*
sucńele ĭe-nfoĭa (522)

sudomì = a dărîma, a surpa, a nimici
Śerca să *sudoamĭe* slogu (520)

suduĭi = a ocărî
o catână *suduĭită*

sufl'ic = locul pe unde se suflă în *foaĭe* la cimpoi (Podeni, V. Brînzan)

sugăŕel, dimin. de la *sugar* (= care suge)
mńel *sugăŕel* (497)

sùliță = bradul înalt care se pune la cimitir. Ramurile sînt retezate pînă aproape de vîrf. Ex.: Cîn vińe cu bradu, să-ĭ pună *suliță* la cap (463)

suldumàș { = vierme, numit și *molete*, cu care se descîntă la copii
= boală a copiilor. Au febră și vărsături. plur. *suldumași* (506) }

Cf. *surdumași* = goange (viermi, moleți) pe care poporul își închipuie că persoana bolnavă îi face la creier.

I. Boceanu, *Glosar...*

sundùc = „o buruĭană. O av́eam și-n gradźină. Floaŕea galbină“

supaŕeală = supărare (Sfodia)

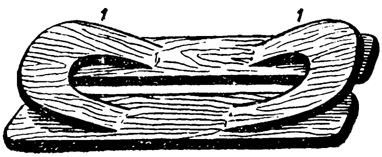
supùńe = a sumete

Supuńe-m brîusoru = sumete-mi (pune-mi la loc) brîușorul

cu mîniśile *supusă* (519)

susà = șosea

șa

(părțile componente)

1. *oblînśĭ* (Cloșani)

șalbòc = santinelă. Apare numai în Bănat (345)

șantărbàț Tu-ștśĭ buba orbanților ș-a *șantărbanților* (527)

Etim. Cuv. acesta e compus. Partea din urmă e cuv. *orbanț*

(< ung. *orbàc* = erizipel). *Șant* ar putea proveni din ung. *sànta* = schiop, olog.

șarpèt

foaĭe v́erd'e d'e *șarp'et* (112)

șăst = șes (V. Bolvașnița)

șchipa = a scuipa

șchip = scuip (523) (cf. schipa)

șĭoriśi'nă

foaĭe vérdźe *șioriśină* (364)

șĭorț = fota din față la costumul femeilor ungurence. Cea dinapoi se numește *crat'ință* (Bratilov, Ana Frățuțu)

șîpcurĭ plur. = spițuri la cămășile femeiești, dantelă lucrată cu iglița (Podeni)

șîcsîńèl (38)

Etim. E o formă derivată din *sisinel* = dedițel *(anemone pratensis)*

cf. *sîsînel* = dedețel. I. Boceanu, *Glosar...*

șîșcav = lipsit de dinți, petic (Giurești)

șîșlètśe = partea dinapoi a carului, fundul carului dinapoi (Padeş)

şlag = gută
şlagu (519),

șocîtśe = șobolan (Camăna)
Şocîţî marturisăsc că tarîță nu gasăsc

șod = poznaș, hazliu
Maĭ stśiŭ unu, da ĭe șod răŭ

șof'èĭ = ciubăr. (Ciovărnășani, P. Mieilă)

șopru d'e vitśe = şopron

şpohĭèŕ = maşină de gătit
Undźe gatśim, acolo-ĭ zîśem *şpohĭeŕ* (Cireșul, Al. Bobîrsc)
Etim. < germ. *Sparherd*

ştśĭéză pl. = blăni, scînduri de gard (Podeni)

ştilbi'c = băţ lung cu care se gonesc peştii de prin pietre
Ştilbicu ĭe facut ca gavanu

ştśiră = stearpă
plur. *ştśiŕe*
Îĭ dźe-ale *ştśiŕe*

ştśiutoare = vrăjitoare
Etim. < *a ști*. Credința e că vrăjitoarele știu totul.

şubă = haină albă de iarnă (Verendin)

şumaŕ = pădurar (204)
Să nu-ĭ prindă *şumari* (V. Bolvaşniţa)

tabaràş = soldat din tabără (399)

taft = reşedinţa plăşii (Cuvînt întrebuinţat înainte vreme)

taĭnă = vorbă, taifas (Orzești)

taĭnui = a vorbi, a sta la taifas

tălmălă = turmă
ca pĭ-un *tălmălă* d'e boĭ (192)

talpìță = scîndură mică de sub război cu care se schimbă ițele (Mehadica)

tambùc

Să-ĭ fac capu ca bumbacu
Şî spinařea ca ***tambucu*** (428)
Etim. E o pronunţare alterată a cuv. ***pambuc*** = vată
< turc. ***panbuk*** = vată

tànăt = **ceaţă, pîclă (Cloşani, Victor Antonie)**

tangale = **şuviţe diferit colorate, cu alesături, în ţesătura** *vîlnicelor*. Astora ĭe dzîśem *malaźé*. Dźespartśe ***tangaĭiĭe*** (*malaźé* = fir mai închis la culoare, sau mai deschis, în ţesatură)

tapşàn = ridicătura pe care e vatra (Cloşani, Motru Sec)

tarśĭàt = cu mai multe culori pe el
cuc *tarśĭat* (345)

targă = 1. o prăjină orizontală legată cu funii de grinzi, la ambele capete. Se pun lucruri (veştminte) pe ea. (Gornenţi, Obîrşia). Cf. *dorîngă*
2. lemn de care se atîrnă lanţul la vatră (Canicea-Izverna)

tаře

ale źeanţurĭ tarĭ = locuri abrupte, prăpăstioase

tartan = broboadă (Gornenţi)

tas (dźe apă) = cană de tinichea (Gornenţi)

tăŭ = baltă, lac
În peştśeră sîn multśe *tăurĭ* (Izverna)

{*tauzî* = a-şi pierde facultăţile mintale, a-şi pierde minţile
{*tăuzî*

Omu batrîn îş pĭerdźe dźin minţ, cam *tauzăştśe* (Bahna)
Dacă-mbătrîńeşt'i, *tauzăşt'ĭ*
Acum *am tauzît*

tauzăriţă = proastă, femeie proastă (Nadanova)

tăvălìc = tăvălug, pl. *tăvăliśĭ* (460)

t'ejmeńì = a-şi pierde mintea (Lupoaia etc.)

t'eme = moalele capului (507)
= partea de deasupra a capului (I. Boceanu *Glosar...*)
<*bulg. tĕme*

t'ent'eĭiòg = peltic (Giureşti)

tśetśeřèz = o bucată de lemn care se mişcă deasupra pietrei de moară şi face să cadă boabele (Pocruia)
tśetśeřèzu mori (Cloşani)

cf. *chichirèz* = băț agățat cu un capăt de postăviță, iar cu celălalt stă pe piatra de măcinat; L. Costin, *Graiul bănățean*

tśic = cioc
pasăŕe galbină-n *tśic* (153)
cf. *cic* = cioc L. Costin, *Graiul bănățean*

tśicaris = pădure mică (Podeni, Ion Lupulescu)
cf. *cicăriș* = desiș; L. Costin, *Graiul bănățean*

tśinală = noroi
Apă dźĭ-aiśĭ nu ĭe bună;
Miroasă a *tśinală*

tśińèŕe plur. = farfurii. (Mehadica)
Etim. < ung. *tànyér*

tśioc dźe coasă = un fel de teacă a *cutei* de ascuțit coasa (Gornenți, Nadanova, Dîlma)

tśioĭ = o pasăre de noapte (Gărdăneasa)

tśĭotśĭorușă
mîndră *tśĭotśĭorușă* = „faloasă“ „fàină“ (Mehadica, (393)

tśiŕeàg = pădure măruntă (Podeni)

tśivig = lemnul de care atîrnă lanțul la vatră (Mehadica)

tîlcui reflex. = a se sfătui
Mulț haĭduśĭ *sa tîlcuĭa*
Etim. E verbul *a tîlcui*, dar cu înțelesul verbului *a se tuldui* = a se sfătui

tîmplă = geană
Ĭi întorc *tîmpĺile* la ochĭ

tîrcòl = ocol (Costești)
tîrcòlu = locul unde stă piatra de moară (Gornenți)

tircolì = a ocoli (Padeș)

tîrpì = a răbda, a suferi
Tśe maĭ pot *tîrpi* să nu źośĭ?

tîrsî = a curăța un loc de mărăcini, a grăpa
A sapat locu, l-a *tîrsît*

tòblie = scîndură, pl. *tòblii*
S-aducă *tòbliĭ* dźe brad
Să-ĭ facă mîndruțî pat (301)
povîrșăŭ dźe *tobliĭ noĭ* (348)

toblîță = scîndurele care servesc la schimbarea ițelor cu picioarele
Toblițăle schimbă ițăle. Calcăm cu piśîoareĺe pe ĭeĺe

tocan = carne de oaie fiartă în grăsime și pusă în burduf.
Carńea să ĺî-o fac *tocan* (Gărdăneasa, S. Delurințu)

tośi = 1. a podidi
Ma *tośi sînźeĺe* p'e nas (491)
2. a se vărsa
S-aŭ *tośit* rachia toată
Etim. <vsl. *točiti* = a lăsa să curgă. Miklosich, *Lexikon*

{*toĭ* / *toaĭe*} = loc într-un rîu unde apa e mai adîncă (Obîrșia—Cloșani)
loc adînc într-o baltă (Bunaîca, G. I. Marcu)

tolśèŕ = pîlnie (Mehadica, 524)

tontoloàcă = proastă (Nadonova)

tontoroaśe pl. = roatele mașinei de gătit (Gornenți)

topilă = loc într-o baltă unde se pune cînepa la putrezit
A cules cîńipa. A bagat-o-n *topilă.*

toporàș = muncitor de pămînt fără unelte agricole
S-o trăcut *toporaș* (Godinești)

toporîștśe = coadă la coasă

torśèŕ = pîlnie (Cloșani) cf. *tolśeŕ*

torofliàndăr
Scoală, corcof'et'e, că rasari *torofliandăru*
forofleanduru: Tcoală, corcofete, că etî *forofleanduru*
Etim. Cuvîntul acesta este diformat pentru a arăta vorbirea unei femei peltice. Cred că e cuv. *fofengherul* = luceafărul dimineții (cf. Odobescu, *Pseudokineghetikos*)

toronjîie = portocalie
Notă. Femeia care mi-a spus descîntecul, mi-a explicat astfel cuvîntul: „de care zace și nu se mai scoală" (Anița R. State, Dîlma). E o dovadă că unele cuvinte din descîntece nu sînt înțelese de cele care le spun.

torsăca
Ĭ-o fi dat, *o fi torsăcat* în trupu luĭ (480)
Etim. Cred că e verbul *a topsăca* = a otrăvi, contaminat de *a întoarce,* întrebuințat în descîntece

tracă-rău-ca-pamîntu = boala copiilor, epilepsie, „zmintśeală“ (Cireșul)

tragă

O pĭecat padurea-n *tragă* = a alunecat la vale (424)

trăgùră = tîlv (Cloşani, Pătru T'iṣt'er)

tramă = cîrpă, văl (110)

traştă = traistă (Gornenţi, Maria N. Patruţ, Podeni, Ĭoana Rusu)

Etim. E un cuvînt vechi, din graiul populaţiei autohtone. În albaneză apare sub forma *trastă* (trast$_{\varepsilon}$) I. A. Candrea în *Dicţ. encicl.* îl dă sub forma *tracĭtă.* Deși între *tràśĭtă* și *traştă* este apropiere în pronunţare, cred că scrierea *traştă* e mai potrivită. De altfel și T. Papahagi în *Images d'ethnogr. roumaine* (III, 43, 152, 176) îl dă tot sub această formă. Acest cuvînt apare și la aromînii din munţii Pindului (graiul din Samarina) sub forma *traştu* (= traistă)

ťreanţă = zdreanţă

ťreap = înţepenit, nemișcat

treap = pămînt arabil mai departe de apă, mai uscat (Gioreşti)

ťreĭeraş

S-o-ntîlńit cu ťreĭ *ťreĭeraş,* în caĭe. L-o farîmat.

trimĭesatùră = fermecătorie trimisă de cineva (Prejna)

troacă (dźe saŕe) = tiugă, tigvă, în care se pune sare (Bahna) = postavă (Rusca)

tron = cosciug

Să facă *tronu* d'e pĭatră (270)

truş dźe fag = trunchi de fag, plur. *truş* (Bogîltin)

tulbìnă

dźin *tulbina luĭ* = din inima lui (530)

tulduì = a (se) sfătui

Sa *tulduia* (400)

tuluj plur. = coceni de porumb (V. Bolvașniţa, Cońeŕeva)

M-am dus la *tuluj,* la padure.

cf. *tuluji* = coceni rămași pe cîmp; I. Boceanu, *Glosar...*

tuna = a intra
Tun în casă (412)
Caĺea-n codru-ţ *tună* (458)
Să tunăm în ĭel.
Tuńe boala-n tśińe (396)

tùriţ plur. = ciulini, scai mici (Gornenţi)

turtcheà = un arbust ca un brad mic. Face nişte fructe mici şi rotunde (Cloşani, Aristotel Bordînc)

turùgă = lemn uscat şi găunos, numit şi *corobaie* (Canicea-Izverna)
= buturugă (271)
O fost *turuźĭ* marĭ

turuĭàc plur. *turuĭeśe* = carîmbul cismei. Pe tśimpu turśilor purta oameńi un feĺĭ dźe *turuĭeśe*, dźin źenunche-n vaĺe

turujîĭe = bubă *turujîĭe* (483) bubă *turunźie*
cf. toronjîĭe

tutuńiŭ = de culoarea tutunului
Soaŕe *tutuńiŭ* (508)

ţanc = stîncă, plur. *ţancuri*

{*ţîăńic*, *ţăńic*} = o bucată de pînză de in, care se pune deasupra rufelor, în ulei. Peste ea se pune cenuşă şi apoi se toarnă apă (Gornenţi, Maria N. Patruţ)
cf. *sènic* = o bucată de pînză de tort, în care se pune cenuşă şi apoi se toarnă apă fiartă, ca să se facă leşie; I. Boceanu, *Glosar*...

ţàrcaliŭ = o îngrăditură mai mică (Ponoare) Dim. din *ţarc*

ţărmur = coamă de deal (Bunaica, G. I. Marcu)

ţîră = mici fărîme
Praf şi *ţîră* ma facură (500)

ţîrcaĺìśi = crengi necurăţite, surcele (Gărdăneasa)
ţarcăĺìśĭ sau *zmidă* = pădure tînără (Cloşani)

o *ţîrichìţă* = puţin (Rudina, Ĭoana Plăveţ)
Dim. de la o *ţîră*, o *ţîrică*

ţîrnabùr = o substanţă de culoare roşie
Ĭaŭ *ţîrnabur*

ţoale, pl. = haine
Ţîńem *ţoale śiobăńeştśĭ*

ţop = panglică colorată pentru *oprege* (Podeni)

{*ţoţona* = a găti, a îmbrăca bine
{*înţoţona*

ţug = tren; plur. *ţuguri* (304) Apare numai în Bănat

ţundraĭ = o bucată de os cu care se scobesc găurile la *caraba cimpoiului* (Podeni, V. Brînzan)

ţuţă = colibă (Sfodia)
= colibă pentru porcari L. Costin, *Graiul din Bănat, II*

ţuţùr = şuvoi de apă curgînd la o cişmea, şipot (Ploştina) cf. *śiuśior*

Udźì {= a rămînea (Canicea-Izverna, Gornenţi)
ud'i {

Şî *udźi* vaĭcarinu-să (450)
A udźit la Austrĭia Adacălu
Să ud'ească cu troaca goală
O maĭ udźit încă un cap
Etim. < srb. *uditi*

udźilos = umed, mlăştinos
la loc *udźilos* (445)

uĭcă = denumire dată unui om mai bătrîn (Costeşti), *unchĭ,* denumire dată unei persoane mai în vîrstă decît aceea căreia îi zici *nană* şi mai tînăr decît acela pe care îl numeşti *moş* (Mărăşeşti, Podeni)
uica Pătru (Podeni)

uĭnă = denumire dată unei femei mai în vîrstă (v. *uĭcă*), *mătuşă* (Costeşti, V. Bolvaşniţa)

ulśior = urcior (Gornoviţa)

uleĭ = trunchi de lemn scobit la mijloc, în care pun femeile rufele murdare şi pun apă fiartă peste ele. În *uleĭ* se păstrează şi făina sau grîul (Gornenţi, Nadanova, Băluţa, Păuneşti, Orzeşti, Tismana, Izvarna etc.)

uliĭac = liliac
Cînd înfrundźe *uliĭacu*
(Cf. *ileĭeac, ilileac*)

ulma = a simţi prin miros
Să nu tśe *ulme* (Canicea-Izverna)

unsùră = unsoare
Cu *unsură* v-oĭ muĭa (520)

urcàs (urcàș) = țăran care face parte din *hurc* la vînătoare, numit și *bataĭus* (bataĭuș)
Noĭ pazam acolo să vină *urcasî*

urîśĭuńe = ură, dușmănie, pl. *urîśĭuńĭ* (470)

vac = veac
Cu mîndruța-n trăśe *vacu*

vacui = a trăi veșnic, a trăi
Să vacuĭeștśĭ

văĭcăra = a se văieta
Țîpa șî să *văĭcăra* (499)

vaĭera = a se jeli
S'e t'e *vaĭeŕedz* (467)

vàĭtăc = vaiet
vàĭtăcu tăŭ

valăŭ = 1) jghiab la *śiuśior,* jghiab (Cloșani, Crainici)
2) jghiab pe care se scoboară apa în abruptul dinspre Cerna, mare prăpastie (V. Cernei, Canicea-Izverna)

vapàĭ = faclă, faclă întrebuințată la prins pește noaptea (Izvarna)
Vapaĭu ĭe ca piśĭoru d'e gros

varsîstśe = loc unde pleacă apa din *toaie*
pl. *varsîstśi* (Obîrșia-Cloșani)

varuĭcă = vară (Nadanova)

varvarìc
Cu mustăț dźe *varvarìc* = mustăți lungi

vatalàŕ = lemnul de care atîrnă „dzalaŕu" (Bahna)

vătuĭe = iadă
vătuĭa a loat-o

vedźeruță = lumină mică
Am vadzut o *verdźeruță* ca o lumńină

veńit'ic = om venit din altă parte. Veńiț la muĭerĭ, *veńit'icĭ*

victăriță = lucrătoare, infirmieră
victăriță la șpitaŕ

vidźera = a se lumina
Undźe sara vi-nsara,
Cu mińe tśe veĭ *vidźera* (304)
Da śińe-ĭ în stăŕe dźe *vidźerat* (529)

vidră = cățea neagră (asemănătoare la culoare cu *vidra*)
Să maĭ audă
Un cocoș cîntîn,
Or *vidră* lătrîn (447)

vĭers = cîntec, glas

vig d'e pînză = trîmbă de pînză (Ciovîrnășani)

vioară = limpede (113)
apă *vioară*

viorìnt = albastru
vînturi *viorintśe* (512)

vìtric, vitrică = vitreg (420)

vivòr = o boală care se vindecă prin descîntece (probabil „vărsat de vînt")
Să-ntîlńi cu *vivòru* (499)

vizd'èĭ = plantă asemănătoare trifoiului
floaŕea *vizd'eĭuluĭ* (410)
cf. *vizdei* = „lemn" cu frunza deasă; Giuglea și Vîlsan, *De la romînii din Serbia*, p. 95

vîlńic = fotă de lînă purtată de femeile din Oltenia. Vîlnicul e larg și încrețit

vînățăle pl. = flori albastre (447)

vînturà = a mișca dintr-o parte într-alta
Cămĭeșîle ĺe *vînturăm* pe apă

vîrcolàc = ființă ciudată, după credința poporului
Fac brîu colac *vîrcolac*
Ĭ-am facut brîu colac *vîrcolac*
Șî l-am pus în cai dźe olac

vîrșîĭe = coș de nuiele ascuțit la un capăt, servind ca instrument de prins pește

vîrtśecùș = opritor la războiul de țesut
Vîrtśecușu țîńe sulu. Blanuța *vîrtśecușuluĭ* aŕe găurĭ

vîrtutśe = putere fizică
Cu vlagă șî cu *vîrtutśe*-n oasă.
Puńea *vîrtutśe* la *vîrtutśe* (497)
Vîrtutśea ĭ-o loară (499)

vîrvàŕe = vîrf, pl. *vîrvărĭ*
Cu *vîrvările*
trăśe mărîle (462)

vîrdzòb = un cerc de nuiele pe care se pune strecurătoarea la stînă
Vîrdzob pe cafe puńem străcătoafea (Camăna, Pau Macu)

vlaşîĭe
Cîntă cucu pĭ-o *vlaşîĭe* (252)

vlaş pl. = nişte viermuşi
Voĭ *vlaş*, suldumaş (506)
(Cf. *vlaşt'i*. O Densuşianu, *Graiul din Ţara Haţegului*)

vramĭasă = avrămească (o plantă)
Foaĭe ѷerd'e d'ĭ-o *vramĭasă* (204)

zabavi = a zăbovi

dzadă = aşchie de lemn de pin, întrebuinţată la luminat

zahafeà = loc unde se aduna provizia înainte vreme
Faśea *zahafeaŭa* pe Vaĭea Plopuluĭ

zaĭtìn = untdelemn (Camăna)

zalaŕ = lanţul de la vatră (Izvarna, Ilovăţ, Ploştina)
dzalàŕ = lanţul de la vatră (Gornenţi, Podeni, Nadanova, Băluţa, Cireşul, Bahna, Păuneşti, Dîlma, Padeş, Orzeşti, Cloşani, Tismana etc.)
Notă. În comunele din Bănat, în locul acestui cuvînt apare *lanţ*. (Prisăcina, Cońeŕeva, Rusca.) Acest cuvînt apare şi în Oltenia, alături de *dzalaŕ* (Canicea-Izverna)

dzalaŕ = haină de zale

zaletśi = a se opri pe loc, a se trezi undeva
Sarin acolo-n pod, o *zaletśit* źos

zămalţ = smalţ (62)

zanàt = obicei, meserie (Obîrşia, Cloşani) ,
Tot satu-ĭ cu *zănatu*

zàncot'e, plur. = vorbe fără nici un rost, fleacuri, poveşti (Gornenţi)

zàpăd = o bucată de curea care împiedică aerul să iasă afară prin *suflic*, la cimpoi (Podeni, V. Brînzan)

zăpostît = lăsatul secului (529)
Etim. < sîrb. *zapostiti* = a începe postul, *zapost* = începutul postului

zarară ŭ = pantă abruptă în munţii dinspre Cerna, avînd mult pietriş (surpat de sus). Pe acolo scoboară animalele sălbatice (Gornenţi)

zărńitură = zăpăcire, pl. *zărńiturĭ*

zarzanà

Ochi mĭeĭ costă paraĺe
Nu ca tśińe-o *zarzanaĺe*

zàrzănă pl. *zarzăńe* = corcoduşă (Băluţa)

{*zatcă* = lemn (băţ lung) care opreşte sulul dinapoi (Obîrşia, Ploştina, Rusca)
zatca ţîńe sulu dźindarăt
dzatcă (Mehadica)

zătoàńe = stavilă la apă, opritoare
Făcu *zătoańe* şî săcă apa

zătùn = stavilă la apă (Padeş)
Etim. < sîrb. *zatonĭ* = iaz, eleşteu

zătuńì = a opri apa
Apa să *zătuńeştśe* (Ponoare)

zatrì = a întîrzia, a zăbovi, a opri
Vă *zatriţ* (530)

zăuĭta = a uita
Dźe mińe ţ-aĭ *zăuĭtat* (311)

zavîrńi = a trece dincolo (peste munte)
zavîrńéştśe (Obîrşia-Cloşani)
a trece peste vîrf; a dispărea (Izverna)
Etim. < sîrb. *zavrnuti* = a ridica, a întoarce

zbiśĺura refl. = a se zvînta, a se usca
Nu să maĭ *zbiśĺură*

zbobulèţ = bobuleţ
frunză v́erd'e *zbobuleţ* (115)

zbor = taifas, taifas de seara (Gornenţi)
= vorbă, discuţie (Canicea-Izverna)
Şădz sara la *zbor*

zburî = a vorbi. *zburăştśe* = vorbeşte (Bogîltin)

zdràncotśe = fleacuri (Nadanova)
(cf. *zàncotśe*)

{*zdròbură* = fărîmitură (Gărdăneasa)
zdrobuŕea, dim. = fărîmitură
zdrobuŕéle dźi p'e masă (398)

zdrumica = a zdrobi
Oasăle mi le *zdrumicâră* (529)

zgăŭ = vale îngustă între doi munţi (Gornenţi, Podeni)
ogaș (Canicea-Izverna)

zgîrgur = aţă, fir atîrnînd în jos
Să puńe un *zgîrgur* roşu (Mehadica) (519)

pl. *zgîrgurĭ* = șuviţe care se pun la opreg, atîrnînd în jos (Mehadica)

zgîţăì = a zgudui, a mişca tare

zglăvoacă = peşte cu capul mai mare,
plur. *zglăvoaśe*
zglăvoaśele sînt cu capu maŕe, ca lingura

zgodźi = a nimeri
Pe nima nu-ntîlńìâţ,
Pe nima nu *zgodźĭâţ*

zgorńi = a goni
Ĭ-o *zgorńit*
Să *zgorńească* (Balta)

zgrùmă = fărîmitură de pîine (Gărdăneasa)
(cf. *zdrobură*)

zîdźioasă = nebună (Mehadica, 342)

zîmţ plur.

1) Pănă-n *zîmţ* îl asadzară (= coșciug) (437)
2) = vergea cu dinţi de fier care ţine pînza întinsă la război (Gornenţi)

zîrţă pl. = ochelari (Gornenţi, Maria Patruţ; Cireşul, Alex. Bobîrsc)

zmagă = putere, vlagă (477)

(și *znagă*)
Adu-ĭ *zmagă* la zmagă
Ĭea ţ-o puńe *zmagă* la *zmagă* (496)

zmiśeà = nuia
plur. *zmiśele* (Nadanova)

zmidă = pădure măruntă (Cloșani)

zmîlz = sărbătoare a păstorului în luna mai, măsuratul oilor. Tot p'e vŕemĭa *zmîlzuluĭ* (48)

zmintśi = a pierde

O ***zmintśit*** dzua = a pierdut ziua (Obîrșia, Cloșani, Păuna Ungureanu)

zoàvină (419) cf. *joavină*

zobi = a zdrobi

Acolo să *zobiț*

Acolo să farîmiț (501)

zorzăle ***plur.*** = nojițe (Nadanova)

= curele subțiri trecute pe la marginea opincii (Padeș)

zuĭàvătă

Latră-n *zuĭàvătă* (= latră ***degeaba***) (Podeni)

zvaganàt

dźe spétśe *zvaganat*

zvidui = a vindeca

Să *zviduĭe* (524)

INDICI

INDICE FOLCLORIC

(specii, motive, teme etc.)

A. *Producții lirice*

I. DOINE, CÎNTECE, PRODUCȚII SATIRICE

Temele dezvoltate:	*Textele:*
1. *Plăcerea și fiorul dragostei:*	8, 14, 71, 90, 97, 137, 202, 228, 258, 355.
2. *Admirația față de persoana iubită:*	57, 117, 205, 226, 262, 303, 326, 340.
3. *Admirația propriei frumuseți:*	58, 87, 269.
4. *Dorința de a fi alături de ființa iubită:*	119, 128, 134, 162, 177, 213, 234, 238, 267, 307, 319, 338, 343, 354.
5. *Puterea dragostei:*	24, 44, 48, 66, 70, 73, 78, 92, 101, 111, 112, 132, 187, 193, 200, 223, 233, 251, 260, 274, 287, 296, 299, 306, 333, 341, 363.
6. *Dragostea răscolită de cîntecul păsărilor sau de nerăbdarea animalelor:*	35, 36, 43, 49, 67, 127, 133, 149.
7. *Neliniștea, singurătatea:*	32.
8. *Nerăbdarea:*	46, 194.
9. *Necazul:*	120, 204, 225, 241, 268, 289, 334.
10. *Durerea sufletească:*	1, 9, 20, 42, 45, 72, 85, 96, 98, 106, 113, 140, 145, 152, 159, 176, 265, *278*, 325, 344.

11. *Mila față de cel ce iubește:*	167, 329.
12. *Răutatea oamenilor împotriva celor care iubesc:*	157, 212, 250, 357.
13. *Regretul după iubirea trecută:*	40, 69, 84, 146, 148, 158, 229, 230, 236, 281, 283, 284, 315.
14. *Mîhnirea, jalea pentru pierderea ființei iubite:*	59, 125, 147, 160, 248, 259, 261, 275, 300, 346, 362.
15. *Regretul după tinerețea dispărută:*	47, 110, 114, 151, 282, 331, 335, 360.
16. *Melancolia omului rămas singur:*	53.
17. *Reflexiuni asupra iubirii, vieții și morții:*	5, 41, 173, 178, 243, 244.
18. *Durerea în fața morții:*	34, 297.
19. *Dorul de viață, iubirea dincolo de viață, frica de moarte:*	124, 131, 138, 188, 196, 207, 222, 246, 270, 352, 361.
20. *Indiferența față de vorbele rele ale lumii:*	266, 294.
21. *Ironizarea dragostei pe furiș: Pățaniile dragostei:*	10, 37, 159, 166, 183, 327, 348.
22. *Sentimente de ură, dispreț. Zeflemisirea ființei iubite:*	4, 17, 56, 91, 105, 121, 122, 139, 169, 171, 172, 182, 184, 195, 197, 198, 201, 216, 219, 227, 231, 242, 271, 279, 298, 305, 309, 311, 313, 318, 320, 332, 336, 337, 358, 365.
23. *Satirizarea celor care se însoară cu fete proaste, dar bogate:*	368.
24. *Ironizarea oamenilor leneși și buni de petreceri:*	369.
25. *Ură, dispreț împotriva celor care împiedică iubirea:*	22, 33, 54, 86, 99, 118, 126.

B. *Producții epice*

I. BALADE

II. LEGENDE ȘI POVEȘTI

C. *Producţii legate de credinţe şi obiceiuri*:

I. BOCETE:

II. DESCÎNTECE

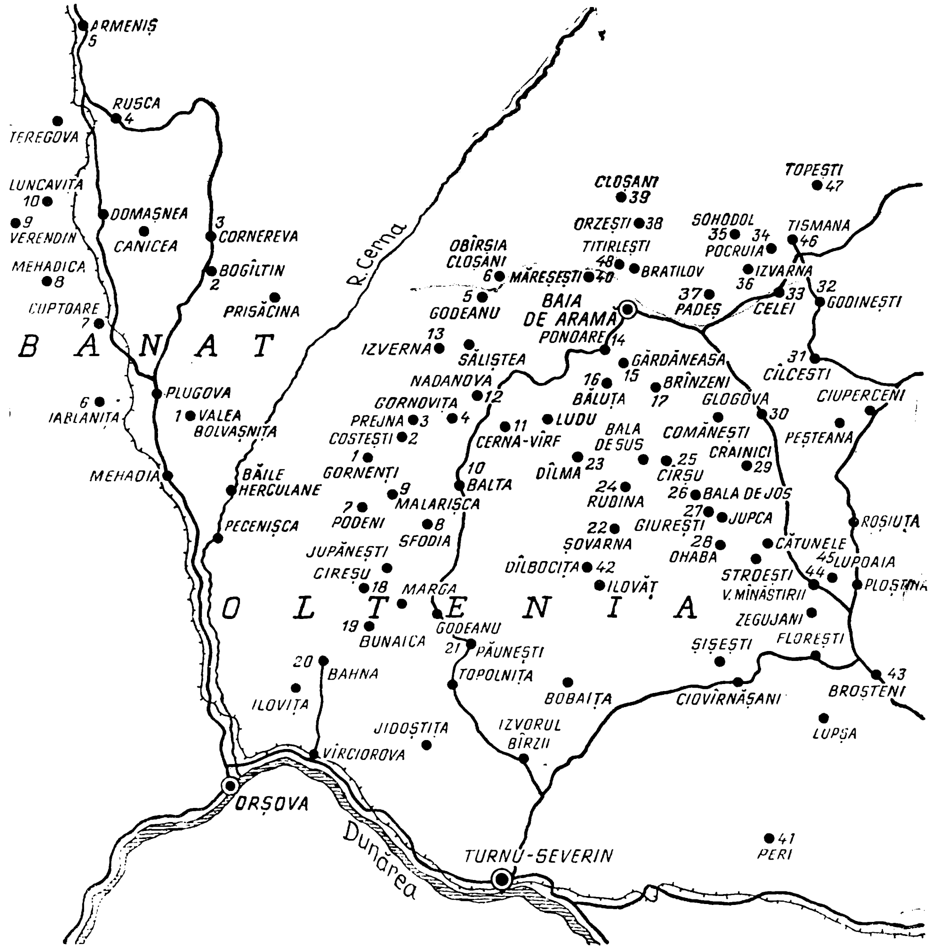
INDICELE SURSELOR CULEGERII TEXTELOR

Comunele din care au fost culese textele (arătate în ordinea în care au fost făcute cercetările)	
OLTENIA	*Numărul textelor*
1. *Gornenți*	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 416, 417, 437, 438, 439, 440, 441.
2. *Costești*	24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 370, 371, 467.
3. *Prejna*	33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 468, 469, 470, 471.
4. *Gornovița*	43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63. 368, 369, 398 *bis*, 399, 418, 419, 420, 442, 472.
5. *Godeanu*	64.
6. *Obîrșia-Cloșani*	65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 400, 421, 422, 443, 444.
7. *Podeni*	84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 401, 402, 423, 473.

8. *Sfodia*	445.
9. *Malarişca*	106, 107, 108, 109, 110, 111, 403, 404.
10. *Balta*	112, 113, 114, 474, 475, 476.
11. *Cernavîrf*	115.
12. *Nadanova*	116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128.
13. *Canicea-Izverna*	129, 130, 405, 424, 425, 426, 427, 428, 477, 478, 479, 480.
14. *Ponoare*	131, 132, 133, 134.
15. *Gărdăneasa*	135.
16. *Băluţa*	136, 137.
17. *Brînzeni*	138, 481.
18. *Cireşul*	139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154. 372, 373, 482, 483, 484.
19. *Bunaica*	155.
20. *Bahna*	156, 157, 158, 159, 160, 161, 485, 586, 487.
21. *Păuneşti*	162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170.
22. *Şovarna*	
23. *Dîlma*	171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 488.
24. *Rudina*	446, 447, 448, 449, 450.
25. *Cîrşu*	436.
26. *Bala-de-jos*	180, 181, 182, 183, 184, 374, 429, 451, 452, 489, 490, 491.
27. *Giureşti*	185, 186.

BĂNAT

1. *Valea Bolvașnița*	289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 465.
2. *Bogîltin*	304, 305, 306, 307, 308, 309, 310.
3. *Cornereva*	311, 312, 313, 412, 466.
4. *Rusca*	314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 381, 382, 413, 511, 512.
5. *Armeniș*	327, 328, 329, 330.
6. *Iablanița*	331, 332, 333, 334, 335, 414, 513, 514, 515.,
7. *Cuptoare*	336, 337, 383, 516, 517,
8. *Mehadica*	338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 415, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533.
9. *Verendin*	534, 535, 536, 537.
10. *Luncavița*	367, 397.

ARMENIȘ 5
RUSCA 4
TEREGOVA
LUNCAVIȚA 10
9 VERENDIN
DOMAȘNEA
CANICEA
3 CORNEREVA
BOGÎLTIN 2
MEHADICA 8
CUPTOARE 7
PRISĂCINA
BANAT
R. Cerna
6 IABLANIȚA
PLUGOVA
1 VALEA BOLVAȘNIȚA
MEHADIA
BĂILE HERCULANE
PECENIȘCA
CLOȘANI 39
ORZEȘTI 38
OBÎRȘIA CLOȘANI 6
MĂREȘEȘTI 40
TITIRLEȘTI 48
BRATILOV
SOHODOL 35
34 POCRUIA
TOPEȘTI 47
TISMANA 46
IZVARNA 36
37 PADEȘ
33 CELEI
32 GODINEȘTI
5 GODEANU
BAIA DE ARAMĂ
13 IZVERNA
SĂLIȘTEA
PONOARE 14
GĂRDĂNEASA 15
16 BĂLUȚA
BRÎNZENI 17
31 CÎLCEȘTI
NADANOVA
GORNOVIȚA 12
PREJNA 3
4
COSTEȘTI 2
1 GORNENȚI
11 CERNA-VÎRF
LUDU
BALA DE SUS
GLOGOVA
30
COMĂNEȘTI
CIUPERCENI
PEȘTEANA
CRAINICI 29
25 CÎRȘU
23 DÎLMA
10 BALTA
9 MALARIȘCA
24 RUDINA
26 BALA DE JOS
7 PODENI
8 SFODIA
27 JUPCA
22 ȘOVARNA
GIUREȘTI
ROȘIUȚA
28 OHABA
CĂTUNELE
JUPĂNEȘTI
CIREȘU 18
DÎLBOCIȚA 42
ILOVĂȚ
STROEȘTI
45 LUPOAIA
44
PLOȘTINA
V. MÎNĂSTIRII
MARGA
OLTENIA
ZEGUJANI
19 BUNAICA
GODEANU
21 PĂUNEȘTI
ȘIȘEȘTI
FLOREȘTI
20 BAHNA
ILOVIȚA
TOPOLNIȚA
BOBAIȚA
CIOVÎRNĂȘANI
43 BROȘTENI
LUPȘA
JIDOȘTIȚA
IZVORUL BÎRZII
VÎRCIOROVA
ORȘOVA
Dunărea
TURNU-SEVERIN
41 PERI

Mihail Gregorian

Folclor din Oltenia de sud

NOTĂ

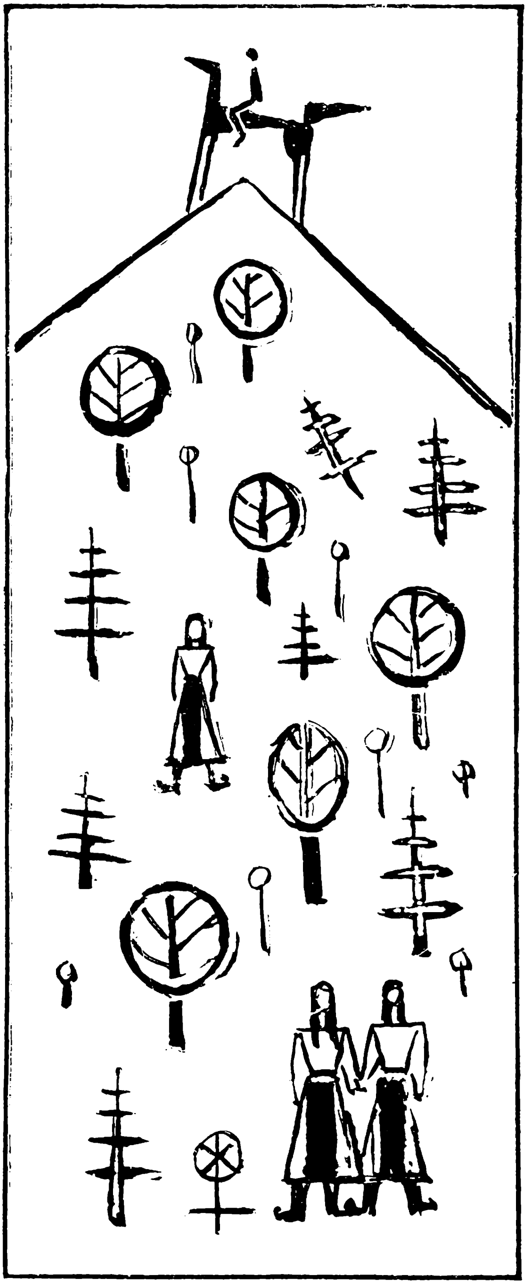
Baladele şi descîntecele publicate în colecţia de faţă au fost culese într-o călătorie de cercetări dialectologice şi folclorice, făcută în *Oltenia de miazăzi,* în primăvara anului 1932. Am cercetat atunci toate comunele de pe *valea Dunării,* de la *Corabia* la *Calafat.* Textele sînt publicate în ordinea culegerii, pentru a se putea observa mai bine particularităţile de grai.

Acest material folcloric a fost publicat în revista *Ethnos,* din Focșani, în volumele I și II, din 1941—1943. Apărînd în timpul celui de al doilea război mondial, n-a putut fi difuzat, și din cauza dificultăţilor editării conţine numeroase greșeli de tipar.

1

Vişîna

Foaĭe verde treĭ granate,
Dăparte, vere, dăparte,
Nicĭ dăparte, nicĭ aproape,
Cale păste f-o treĭ sate,
Sînt treĭ sate,-acuma sate,
Şî dă toate-ndăstulate
Şî dă ńere şî dă unt,
Bunătăţ după pămînt.
Satele cum le chema?
Una ńĭ-este Vişîna,
Cosĭa oaminĭ fîn pă ĭea,
Ş-una ńĭ-este Urzîca,
Ńĭ-a pus oaminĭ viĭ pă ĭea,
Ş-alta ĭe Polòvina
Ńĭ-a crescut tufanĭ pă ĭea.
Aste treĭ sate bogate,
În vistirie nebăgate,
Nu daŭ bani la domnie,
Nicĭ aracĭ la-mpărăţĭie,
Dă-mpărat nu vor să ştie.
Ĭar împărat, dacă-m vedea,
Aşa răŭ să năcăjĭa,
La cîrpălab trimetea,
Cîrpălabu dă-m venĭa,
Catastivu dă i-l da,
La vizîtiĭ porîncĭa,
Cai la butcă-m punea,
Cîrpălabu să suĭa
Şî pîn sate-l trimetea,

Ca să scoață mirìa
Șî toată datoria.
— Ĭa mînaț, nu prea mînaț,
Pă unde cu biciu oț da,
Cure chelea șî carnea!
Cîrpălabu cie-m făcea?
Catastivu dă-l lua,
Din casă-n casă miergea,
Zî odată dă scumpie,
La cine ceria mirie,
Cie-că n-are datorie!
Șî-ș fac săbiĭ făbricate,
La mănunchĭ îngienunchiate,
Cie-că n-aŭ cu cin să bate!
Ĭar seteni să vorbia,
Cu cîini l-azmuțîia,
Cîrpălabu să sperea
Șî la butcă să suia,
La-mpărățiie mergea,
Împăratuluĭ spunea.
Împăratu d-auźia,
Așa răŭ să năcăjia,
Dă la masă că-m săria
Șî din gură sta, grăia:
— Fir-aț jiurate dă sate,
Îm luarăț pofta dă bucate!
Dar să fiŭ ieŭ porc dă cîine,
Dă nu v-oĭ ara cu grîne!
Ĭar împăratu ce-m făcia?
Condeiu în mînă-l loa;
Începu șî mi-ș scria.
Scrisă pănă-n șasă rîndurĭ
Șî-l ajunsă alte gîndurĭ.
Verde frunză o viorea,
Că iel, frate, că-ńĭ avea,
Verde frunză dedețăl,
Ńĭ-avea d-un logofețăl.
Împăratu sta, grăia:
— Măĭ, logofete, Ghiorghiță,
Ĭa-ngenunche binișor,
Dă mi-ț fă d-un răvășăl;
Iscălește-l binișor
Cu deștiu dă la picior.
Fă răvașă pîn orașă
Șî pîn țara tătărască,

Să vie să le robească!
Logofăt șădea, scria,
Răvașă că mi-ș făcea,
Pîn orașă că le da
Și pîn țara tătărască,
Să vie să le robească.
Verde frunză-o viorea,
Tătarĭ cînd îĭ sorocĭa?
Să vez, în zîŭa de Paștĭ,
Cînd ĭasă ŭora la cîmp!
Maĭ nimica nu-n trecea,
Ĭacă Paștĭu că-m vińĭa,
Ŭora la cîmp că-m ĭeșa,
Ŭoră mare să făcea,
Tot flăcăĭ ajuneĭ,
De le-nfloare mustața,
Acu l-e dragă lumea:
Fete marĭ cu banĭ pă cap,
Unde le vezi, morĭ dă drag!
Ŭoră mare să făcea,
Moșĭ bătrînĭ dă-m privia
Ș-ardica sprîncenele,
Nene, tot cu cîrjele,
Să-ș vează cărările.
La ŭoră cînd privia
D-o cĭoară că-m vinia
Baligă-n ghĭară loa
Și-n ŭoră că ńĭ-arunca!
Moșĭ bătrînĭ că ńĭ-o vedea
Ĭeĭ din gură sat, grăĭa:
Noĭ că ńĭ-am îmbătrînit,
Nicĭ un semn nu s-a făcut!
Cînd ĭeĭ, nene, să uĭta,
Cam dîn jos, cam dă la vale,
Dîncotro soare răsare
Jos pă valea Gălbini,
Vin tătari grămădiț
Tot pă neşte caĭ pistriț;
Cîtĭ-un picĭoruș în scară,
C-au nădejde dă robeală.
Ĭacă tătari-m sosĭa,
Ĭar împăratu cĭe-m făcea?
Unde-n sală că-m ĭeșa

Şî la tătarĭ că striga:
— Alegeţî-vă cîţva,
Dă daţ pă la curtea mea.
Zî odată goroflaţ,
Vă spuĭ dă un' să loaţ;
Şî cînd să zîc treĭ midale,
Să loaţ dîn Ruş la vale.
Duminecă-n prînzuleţ,
Să vă aflaţ la Cerneţ
Şî să-ĭ daţ foc dă treĭ părţ,
Să-ńĭ ascult şî ĭeŭ dîn sală,
S-auz glas dă fată mare,
Văĭetîndu-să cu jale!
Cît sînteţ dă leşinaţ,
Nicĭ cîĭni să nu-ĭ lăsaţ!
Ĭacă tătari sosĭa,
P-ăĭ marĭ dîndărăt îĭ loa
Dar copiĭ d-ăĭ mititeĭ,
Cîte treĭ pîn disăgeĭ,
Să duc tătari cu ĭeĭ.
Ĭar fămeile, cîtĭ-un prunc,
Tătari cu toţ să duc.
Pă unde tătarĭ mergea,
Puĭ dă om nu să vedea,
Graĭ dă om nu s-auzĭa,
Doĭ bojnejĭ că-m rămînea.
Ĭeĭ, frate, să văĭeta:
— Ce fusă, frate, asta?
Noĭ că ńĭ-am îmbătrînit
Şî d-astea n-am maĭ văzut!
În toate părţ să zăuĭta
Puĭ dă om că nu vedea.
Cînd ĭeĭ, nene, să uĭta
Cam dîn jos, cam dă la vale,
Dîncotro soare răsare,
Zî odată tiriplic,
Tare-m vine d-un voĭnic,
Un voĭnic dă la Stăneştĭ,
Dă-ncalecă cît clipeştĭ.
Ĭe voĭnic dă văduviţă,
Dă-n dă bine dîn suliţă.
Drept la moşĭ că vinia,
Bună zîua că le da,
În adevăr că-ĭ mulţumĭa.
Ĭar voĭnicu ce-m făcea?

Ĭel pă moșĭ că-ĭ întreba:
Ce staț șî vă văĭetaț?
Ĭară moșî că-ĭ śpunea
Prĭejurarea cum ĭerea.
Voĭnicu dac-auzĭa:
— Măĭ tică, să-m daț colac mie,
Să scoț robi din robie!
Ĭar moșî d-auzĭa:
— Măĭ tică, car cu viĭ,
Car cu moșîĭ, —
Car cu banĭ dîn pozînarĭ;
Care fată ț-o plăcea
P-aĭa, frate, că ț-om da
Șî te-om face om bogat,
Om bogat la noĭ în sat!
Ĭar voĭnicu d-auzĭa,
Drept la cal că mi-ș mergea:
— Calul mĭeŭ, căluțu mĭeŭ,
Frate, ș-al luĭ Dumnezăŭ,
Ĭeŭ dă un' te-am cumpărat,
Banĭ cu șînìcu ńĭ-am dat,
Maĭ poț tu la bătrînețe,
Cum puteaĭ la tinerețe?
— Cînd ĭeream la tinerețe,
Ňĭ-erea carnea ca roaŭa,
Mădua ca undreaŭa,
Nu puteam maĭ nimica;
Dar acu la bătrînețe,
Ňĭ-este mădua ca oțălu,
Ňĭ-este carnea ca vînju,
Dă daŭ drum ca fulgĭeru,
Cum gîndește stăpînu!
Ĭar voĭnicu d-auzĭa,
Frumoasă șa ĭ-așăza.
Pusă șa moldovĭenească
Cu scărĭ dalbe la vîrteajă.
Pusă șa cu treĭ turnurĭ
Pòfĭelu numaĭ nasturĭ,
Ĭar cĭoltarĭu dă la cal
Ĭe bătut mărgăritarĭ,
Taĭe șapte pungĭ dă banĭ.
Cu treĭ chingĭ că-l închinga,
Să nu-m cază undĭeva.
Paloșu-n mînă loa,

La mischiŭ că mi-l trăgea,
Vedea bine că tăĭa.
Cruce cu dreapta-ş făcea:
— Ajută-m, Doamne, cu bine,
C-acu sînt voĭnic în fire,
Să-m izbîndesc p-astă lume,
Să scoţ robĭ dă la robie!
Ĭel pă cal încăleca,
După tătarĭ să loa.
Dar pă ce semn îĭ ducea?
Pă chite dă floricele
Şî pă şîre dă mărgele
Şî pă frînturĭ dă inele.
Îm mîna şî-m îndemna,
Sama-nainte-m loa.
D-o negreaţă că-m vedea.
Dă dăparte ce ĭerea,
Bine nu ńĭ-o năzărea
Cînd acolo d-ajungea
D-un tătarĭ că mi-ş găsĭa
C-o fetiţă zmedişoară,
O ardica tătarĭ la scară
Ş-o săruta-n gurişoară.
Ĭar voĭnicu ce-m făcea?
Cu deştĭu că-ĭ arăta,
Tătarĭ nu să pricepea,
Rumîneşte nu ştia,
Nu-ş ce tot bolborosĭa.
Înc-o dată-ĭ arăta
Tătarĭ că să pricepea;
Unde capu d-apleca
Şî la chingă să uĭta.
Ĭar voĭnicu ce-m făcea?
Cînd cu paloşu că-n da
Îĭ tăĭe mîna şi spata
Şî oblîncu dă la şa!
Cît dete dă năcăjît,
Intră paloşu-n pămînt,
Scoasă brazdă ca dă plug!
Ĭar voĭnicu ce-m făcea?
Unde fata ńĭ-o loa
Şî ńĭ-o ardică pă şa
Ş-o maĭ legă c-o curea,
Să nu cază undeva.
După tătarĭ să loa.

Zî odată dă cormuz,
Tomna-n Nistru ĭ-a ajuns.
Mînecile-n sumetea
Dă la coadă mi-ĭ tăĭa.
Mi-ĭ tăĭa, mi-ĭ zătărĭa;
Fruntea sama nu-m băga,
Bătuț dă drum cum ĭerea!
Cînd fu soarele la prînz,
Tăĭa, frate, -n mare rîs.
Cînd fu soarele-n aṅĭaz,
Tăĭa, frate, cu năcaz.
Cînd fu soarele-n chindie,
Tăĭè optsprezece mie.
Nu mi-ĭ taĭe cum să taĭe,
Ci mi-ĭ taĭe tot snopește,
Șî-ĭ grămădește clăĭește,
Dă parale-ĭ scorbelește.
Tot chisàle cu parale
Șî ĭeșa la drumŭ-al mare
Șî le făcea grămăjuĭ
Pă la toate cărăruĭ,
Să găsească ș-alț voĭnicĭ
Care sînt dă banĭ lipsîț.
Ĭar voĭnicu ce-m făcea?
Unde robi mi-ĭ lua
Șî-ndărăt că-ĭ întorcea.
Ĭară robi dă-n vedea,
Așa bine le părea!
P-alăturĭ dă drum să da,
Floricele culegea,
Mîndru calu-mpodobĭa.
Dă bine ce le părea,
Prindea ŭoră șî juca!

23 aprilie 1932
Iordache Pătru Mirea, 70 ani,
Orlea

2

Cîntec aĭducesc

Zî odată foĭ dă nuc,
Astă-vară-am fost aĭduc
Şî la vară ĭar mă duc.
Nu mă duc dă sărăcie,
Mă duc că mĭ-e dragă mie!
Mă făcu maĭca ficĭor,
Să dau taĭcăĭ d-ajutorĭ.
Mă mînă taĭca la plug,
Nu ştiŭ boi să-ĭ înjug,
Nicĭ resteĭe să le-aduc.
Cîte găurĭ sînt pă plug,
Toate mă mînă la crîng,
S-aduc lemne să le-astup.
Plugu ńĭ-este goangă ra,
Umblă d-a-nderetelea;
Multe vite-nşîruite
Şî bucate risipite;
Dă s-or face, nu s-or face,
La vară foamete-om trage!
Cînd mă mînă la săpat,
Coada lungă, sapa lată,
Deteĭ cĭoc numa o dată,
Şî-m scoasă vîrtutea toată!
Zî odată bob susaĭ,
Mă suiĭ la munte-n plaĭ,
Văzuĭ cîmpu ca un raĭ.
Văzuĭ plug cu patru caĭ
La postelnicu Mihaĭ.
Toată noaptea mă luptaĭ
Cu neşte juraţ dă caĭ.
Le-aruncam gludurĭ dă sare,
Armăsarĭ să mă omoare!
Ş-aruncam arcanu-n ĭeĭ,
Ĭeŭ credeam că sînt aĭ ńieĭ!
Facuĭ tîrsînă dă lînă,
Prinsăĭ ĭapa cea bătrînă,
Cîrlăĭori vin pă urmă.
I-nchisăĭ într-o grădină.
Zî odată doo florĭ,
Loaĭ doĭ d-aĭ vinecĭorĭ,

Îĭ scosàĭ vinerea la tîrg,
Ca să maĭ fac dă chelciug.
Cînd cînta cocoșu-odată,
Ĭeream cu cîrlanĭ pă baltă;
Cînd cînta dă doo orĭ,
Număram la gălbiorĭ.
Cînd fu soarele-n ańĭaz,
N-aveam traĭ dă păgubaș,
. . . -ț crucea, păgubaș,
Aĭ dă bea la adălmaș,
Ĭar cu vreme d-aș trăi,
Pănă-ntr-una ț-oĭ plăti;
Că dacă ńĭ-oĭ muri ĭeŭ,
Ț-o mai plăti Dumnezăŭ!

23 aprilie 1932
(Același)

3

Chera

Verde treĭ mazline,
Dîn vad dîn Brăilă,
Maĭ dîn jos dă Schilă,
Unde-ĭ apa lină,
Lină șî adîncă,
La vîltoarea mică,
Încarcă, mi să-ncarcă
Doo-treĭ sandale,
Șapte galioane.
Ĭar cu ce să-ncarcă?
Fir șî ibrișîn,
Blană dă samurĭ,
Bogasîŭ d-ăl bun,
Tutun inigeà,
D-ăl dă bea pașà,
Suliman Agà.
Ĭar cine le-ncarcă?
D-un arap buzat,
Negru șî cĭudat,
Cu solzî dă crap,
Traș pă după cap,

Cu solzî dă ştĭucă,
Traş pă după bucă,
Cu păru-mpîclat,
Cu mustăţ dă rac,
Parcă ĭeste-un drac!
Cîn te uĭţ la dînsu,
Nu-ţ poţ ţîne rîsu,
Maĭ cu samă plînsu.
Sandale-m umplea.
Vin dă unde bea?
Tot din Braila,
Tot dă la Chera.
Chera, Cheralină,
Tinerea zambilă,
Frumuşîcă zînă!
Arap ce-m făcea?
La Chera mergea,
Bea vin, să-mbăta
Şî Cheri-ĭ zîcea:
— Chero, Cheralină,
Floare din grădină,
Ĭa-mă tu pă mine,
Că mult ţ-o fi bine!
Aşternutul tăŭ
Rile ferecate,
Pă sîrmă-nşirate.
Chera sta, grăĭa:
— Arape buzate,
Unde s-a văzut
Şî s-a pomenit
Arăpoaĭcă albă
În ţara arăpească?
Surorile tele,
Cumnatele mele,
Ĭele m-or vedea
Şî m-or dăochea.
Arap ce-m făcea?
Ĭel Cheri-ĭ zîcea:
— Chero, Cheralină,
Tu, frate, să mergĭ
În vale, la sandale,
Să mă socotesc,
Să mă răfuĭesc,
Vin ca să-ţ plătesc.

Arap ce-m făcea?
Pă Chera-nșăla
În vale d-o ducea,
În chilie-o băga,
Să să socotească,
Vin ca să-ĭ plătească.
Ĭel că-m porîncea,
A làturĭ tăĭa,
Pînzele-ntindea,
Sandale-m pornea
Pe Dunăre-n jos.
Mergea cu folos,
Bînd și chiuind,
La pușcĭ slobozînd,
Dunărea urlînd.
Chera ce-m făcea?
Afară-m ĭeșĭa,
Pă tavan suĭa
Șî ĭea să vedea
Pă mijloc dă apă.
Începea dă plîngea,
Din gură zîcea:
— Unde s-a văzut
Fată măritată
Cu sîla loată?
Arap ce-m făcea?
Pă Chera-m loa,
Frumos ńĭ-o lega,
Coade gălbioare
Dă vîrf ĭegate,
Păste catarg date.
Frațî Cherieĭ,
Ŭoțî Braileĭ,
Șărpi Dunăreĭ,
Ĭeĭ acas venĭa,
La ușă striga:
— Chero, Cheralină,
Sora noastr-a bună,
Dăscuĭe ușa,
Băgăm aznàŭa,
C-am spart Braila
Șî dăm de belea.
Chera nu răspunde,
Căcĭ n-are dă unde.
Verde matostat,

Arap mńĭ-a-nșălat-o,
În vale dă ńĭ-a dus-o,
Să să socotească,
Vin ca să-ĭ plătească.
Ĭeĭ, dac-auzĭa,
Să tot năcăjĭa,
Aznaŭa-m loa,
Pă coș d-o vărsa.
Ĭeĭ ce mi-ș făcea?
Lopeț că-m loa,
Vale scoborea,
Că ĭeĭ că-ńĭ avea
D-o luntrie spartă
Șî-ntru stuh băgată,
Dă turcĭ pitulată.
Ĭeĭ că ńĭ-o sleĭa,
La marginĭ c-o da
Șî ńĭ-o-mpăpora.
Pă apă d-o da,
În ĭea să suĭa,
La lopeț punea,
La vale-apuca
Pă Dunăre-n jos.
Mergea șî-ndemna,
Sandale-n sosĭa.
Chera sta, striga:
— Neĭcă, frațî ńeĭ,
Încet cu luntrĭa,
Vărsaț tălazu,
Picaț dumbazu,
Dășteptaț păgînu,
Ne taĭe capu!
Ĭeĭ ce mi-ș făcea?
Sandale ajungea,
În ĭele să suĭa,
La Chera mergea
Șî ńĭ-o judeca:
— Sora noastră bună,
Cîn te-aĭ măritat,
Pă cine-aĭ-ntrebat
D-aĭ loat arap?
Dă ce n-aĭ crăpat?
Chera sta, grăĭa:
— Neĭcă, frațî ńeĭ,

Măritișu ńeŭ
Bată-l Dumnezăŭ!
Ĭeĭ că ńĭ-o-ntreba:
— Chera, Cheralină,
Sora noastr-a bună,
Verde matostat,
Unde ĭeste-arap?
— În odaĭe culcat!
La ĭel că intra,
Săbiĭ zdrăncănea,
Cu cuțîte-n dinț,
Să-l scoată din minț.
Din somn că-l loa
Șî mi-l jud'eca:
— Arape buzate,
Al nostru cumnate,
Cîn te-aĭ însurat,
Soră ne-aĭ loat,
Pă cine-aĭ întrebat?
Dă ce n-aĭ crăpat?
La palme-l loa
Șî mi-l zbicĭuĭa.
Arap să sperea,
Fuga că mi-ș da,
Pă tavan suĭa
Șî ĭeĭ că-l gonĭa.
Arap să sperea,
În Dunăre sărĭa
Șî să înneca.
Frați Cherieĭ,
Uoțî Braileĭ,
Ĭeĭ că ńĭ-o loa
Șî ĭeĭ ńĭ-o ducea
În Țara Agiască,
S-o căsătorească,
Salba să-ĭ mărească,
Să se pomenească.

24 aprilie 1932
(Același)

4

Brîncoveanu

Foaie verde trei midale,
Ciudă mare, rău îm pare
C-a venit Dunărea mare
Cu braj şî cu burioare
Şî dă mare mărgini n-are.
Pă lăţîşu Dùnărei,
Tare-m vine d-un caìc.
Tot dă maluri ni-e trîntit
Şî dă tălaz ni-e nălbit,
Pă dăsupra şîndrilit
Cu postav verde-nvălit,
Dînlăuntru jugrăvit,
În lume nu s-a pomenit,
Nişi pă cer, nişi pă pămînt!
Iar în caic cine şade?
Şade aga Bălăceanu
Cu Costandin Brîncoveanu,
(Crede-n Dumnezău sîrmanu!)
Cu trei ficiori ce-i avea,
Şî Gherghina ţîganca,
Dă le purta, zău, grija
Cu zăhàr şî cu cafea,
Sara şî dimineaţa.
Iei, frate, unde mergea?
Zî odată matostat,
În oraş la Ţăligràd,
La cinstitu dă-mpărat,
C-o să-ş chiarză al lui cap,
Pîntru Ţara Romînească,
N-o lasă ca s-o robească,
Turci ca s-o stăpînească.
Zî odat-o viorea,
Caicu la mal că-l da,
Frumos la par mi-l lega,
Trei rogojîni că-n loa
Şî pă mal că le-arunca,
Cu catran le cătrănea,
Perdàf dă spirt că le da,
Foc dă la colţuri punea,
Vîlvă-n cer să rîdica.

Împăratu foc vedea,
În sală că mi-ș ĭeșĭa,
În toate părț să zăuĭta,
Mare vîlvă că-m vedea.
Tare mi să spăĭmînta
Șî la gealàpĭ că striga:
— Măĭ gealapĭ, băĭețî mńeĭ,
Ce răzveală mńi-este-n țară,
Dă ne arde țara-n pară?
Ĭar gealapi sta, grăĭa:
— Măĭ împărate, dumneata,
Nu ne arde țara-n pară;
Sînt neşte oaminĭ dă țară,
A venit la jăluială;
Lor le arde țara-n pară!
Ĭar împăratu d-auzĭa,
Aşa din gură grăĭa:
— Dacă sînt oaminĭ dă țară,
Curînd să-ĭ băgaț la fȟiară!
N-a venit la jăluĭală,
Ș-a venit la jăcmăneală!
Ĭar gealapi d-auzĭa,
Unde la ĭeĭ că mergea,
Însă pă toț că-ĭ lua
Șî la-mpărat îĭ ducea,
Pîn chiliĭ că-ĭ închidea.
Zîua albă să făcea,
Împăratu să scula,
Pă oĭchĭ negri să spăla,
Chică neagră-ș dăscurca,
Cĭubucelu ș-aprindea,
La gealapĭ că-m porîncĭa,
Du pîn chiliĭ dă-ĭ scotea,
La rînd, Doamne, că-ĭ punea.
Împăratu-n sală-m sta
Cu cocoana-alăturea
Șî la ĭeĭ că-m privia.
Împăratu sta, grăĭa:
— Costandine Brîncovene,
Nișĭ cu gîndu n-am gîndit
Aşa-n mînă să te-apuc.
Dă-te, frate,-n legea mea
Șî dăruĭeşte-n țara,
Care beĭ, mănișĭ dîn ĭea!

Brîncoveanu sta, grăia:
— Măĭ împărate, dumneata,
Nu mă daŭ în legea ta.
L'ezne ĭeŭ m-aș boteza,
Anevoĭe-a creștina!
Geaba ţ-ă ţara bogată
Şî dă toate-ndăstulată,
Ĭar legea ţ-este spurcată!
Împăratu d-auzĭa,
Așa răŭ să năcăjĭa,
La gealapĭ că-m porîncĭa,
Ficĭor ăl mare-ĭ loa,
La scaun că mi-l trăgea,
Cuţîtu-n mînă loa
Pripă capu că-ĭ tăĭa.
Capu jos dă mi-ĭ cădea,
Trupu pîn curte fugea.
Împăratu sta, grăĭa:
— Costandine Brîncovene,
Dă-te, frate, -n legea mea
Şî dăruĭește-n ţara;
Vez că-ţ tăĭeĭ nădejdea,
Pă ceasta, zăŭ, maĭ marea,
Ce-ĭ înfloare mustaţa,
Acu ĭ-e dragă lumea!
Brîncoveanu, sta, grăĭa;
Dîn oĭchĭ negri lăcrăma,
Dă la inimă ofta,
Nicĭ o putere n-avea:
— Măĭ împărate, dumneata,
Nu mă daŭ în legea ta.
Împăratu să năcăjĭa,
Ficĭor mijlociŭ loa,
La scaun că mi-l trăgea,
Cuţîtu-n mînă-l loa
Pripă capu că-ĭ tăĭa.
Capu jos că mi-ș cădea;
Trupu pîn curte fugea,
Dă lemne că să lovea,
Ţ-erea maĭ mare jalea!
Ĭar Gherghina ţîganca,
Ŭoaţa, zăŭ, șî icleana,
Ficĭor ăl mic că-l loa
Şî su fustă-l pitula,

Să nu chearză sămînța,
Care ieste ș-acuma.
Brîncoveanu sta, grăia,
Dîn ochĭ negri lăcrăma,
Nicĭ o putere n-avea:
Măĭ împărate, dumneata,
Să fiĭ tu la mîna mea,
Nu te-aș judeca așa;
La scaun că te-aș trăgea,
Cuțîtu-n mînă-aș loa,
La vînă te-aș dăspica
Șî cu țava te-aș umfla,
Pripă chelea ț-aș loa,
Cu paie că ț-aș umplea,
Dă s-ar ducea pomina!
Iar împăratu d-auzia,
Așa răŭ să năcăjia,
La gealapĭ că-m porîncia,
Pă Brîncoveanu-l loa
Șî la scaun dă-l trăgea,
Cuțîtu-n mînă loa
Șî la vînă-l dăspica,
Cu țava că mi-l umfla,
Pripă chelea dă-ĭ loa,
Cu paie că ĭ-o umplea,
Dinainte ĭ-o punea.
Împăratu sta, grăia:
— Costandine, Brîncovene,
Cunoștĭ ce ieste asta?
Cunoștĭ că ie chelea ta?
Dă-te frate, -n legea mea
Șî dăruiește-n țara,
Care beĭ, mănîșĭ dîn iea!
Brîncoveanu sta, grăia:
— Măĭ împărate, dumneata,
Nu mă daŭ în legea ta.
Dăcît să plîngă o lume,
Maĭ bine-o jalnică mumă.
Puțînică usturime,
Îm loaș chelea după mine!
Să fiĭ tu la mîna mea,
Cum sînt ieŭ la mîna ta,
Nu te-aș judeca așa;
La scaun că te-aș trăgea,
Toporu-n mînă-aș loa,

Bucăţăle te-aş făcea,
Pîn coşurĭ te-aş aşăza,
Pă mare te-aş arunca!
Împăratu d-auzĭa,
La gealapĭ că-m porîncĭa,
Pă Brîncoveanu-l loa,
În bucăţale-l făcea
Şî pă mare-l arunca.
Unde marea s-aprindea,
Treĭ zîle, treĭ nopţ ardea.
Împărat să spăĭmînta:
„Sîngur ĭeŭ cu mintea mea,
Deteĭ, copiĭ, dă belea!"
Împăratu ce-m făcea?
D-un răvăşăl că scriĭa,
La vlădică-l trimetea.
Ĭar vlădica dă-l citea,
Ĭel din gură sta, grăĭa:
„L-ale bune nu mă-ntreabă.
L-ale rele cum mă cheamă?"
Ĭar vlădica ce-m făcea?
Drept la-mpărat că mergea,
Frumuşel că-l jĭudeca:
— Măĭ împărate, dumneata,
Ăst voĭnicel, zăŭ, curat,
În legea luĭ a fost dat.
Cu greŭ păcat l-aĭ tăiat
Nimic nu ĭe vinovat!

24 aprilie 1932
(Acelaşi)

5

Cîntecu lu Pătru haĭducu

Strigă-mpărat din cetate,
Cît în lume nu să poate:
— Neĭcă, cine s-o afla,
Însă şî s-o-adăvăra,
Vez la Pătru să să ducă
Şî pe Pătru să-l aducă?
Nimenea nu să afla,
Nişĭ nu să adăvăra.

Treĭ delii caramalii
În temniță ĭerea băgaț,
De-mpăratu sînt uĭtaț.
Ĭeĭ din gură că-m grăĭa:
— Trăĭască Măria-sa!
Ne rugăm cu sănătate,
Cu-a noastră bună dreptate,
Noĭ la Pătru să ne ducem
Șî pe Pătru noĭ l-aducem,
Dar voĭ noaŭă să ne daț
Treĭ caĭ bunĭ de călărie
Șî banĭ mulț de pristosală,
Ca s-avem de cheltuĭală
De-acuș păn la primăvară.
Da-mpăratu ńi-ĭ scotea,
La bărbierĭ îĭ ducea,
Îĭ tundea șî ńi-ĭ rădea,
În scumpe țoale-ĭ îmbrăca.
Treĭ caĭ bunĭ lor că le da
Șî trăgea șî să ducea
Pe supt umbra teĭuluĭ,
Pin mirosul crinuluĭ,
Pin coada vizdeĭuluĭ,
Pănă la palatu luĭ.
Da pin ce vreme-m pleca?
Niș de noapte, niș tîrzîŭ,
Colea pe la prînzŭ-ăl mare,
Cînd staŭ boĭeri la prînzală.
Da ce broadă-l brodĭa?
Tăman la masă mînca,
La umbră de păducel,
Șî mînca carne de ńel
Șî costiță de purcel
Șî bea vin din burdușăl,
Adus de la Orodel.
Dară Petre ce făcea?
Să uĭta spre Stoĭeneștĭ,
Tomna-n dalba Bucureștĭ
Șî delii ńi-ĭ vedea.
De la masă să scula,
Săbioara ș-o loa,
La tocilă o trăgea,
La unghie o cerca,
Să vează prinde ceva.
Pănă el să gătia,

Şî delii vinia.
Drept la Petre mi-ş mergea
Şî cu Petre vorbĭa:
— Măĭ, d-ale Petre, haĭduc Petre,
N-am vinit cu răutate,
Am vinit cu bunătate,
Cu-a noastră bună dreptate
Vez, domnia te pofteşte
Lèfeŕ mare să te puĭe,
Că ştiĭ banĭ de-a socoti
Şî la lefurĭ de-a-mpărţî,
La oaste a arîndui.
Dară Petre să gîndea,
Gîndea c-o să fie aşa
Şî cu delii-m pleca,
La-mpăratu ajungea.
Împăratu cînd vedea:
— Tarĭ viteaj sînţeţ în cap,
Umblaţ cu ăsta dezlegat!
Daţ dosu cu ĭel
La gîdea ţîganu,
Să vie cu gealapu,
Să-ĭ ĭa capu!
Laţu să fie gătit,
Dor să i-l arunce-n gît!
Dară Petre auzîĭa:
— Trăĭască Măria-sa,
Nu grăbi la cap tăĭat
Şî cu gîtu spînzurat,
Că nu ĭe cu lopata
Şî ĭeste cu judecata!
Cîtă armată tu-oĭ avea,
Ĭa s-o daĭ pe mîna mea,
Ca să mă bat ĭeŭ cu ĭea!
Mor tăĭat, tăĭat să fiŭ;
De-oĭ pĭeri, pĭerit să fiŭ,
De-oĭ scăpa, scăpat să fiŭ!
Împăratu l-auzîĭa,
Drept la ĭel că să ducea.
Îi dete mîîńile la spate
Şî-l legă coate la coate.
Săbioara ĭ-o loa,
Drept în doo ĭ-o frîngea
Îi da o zburătură-n gură.

Toată oastea o aduna,
Dupe Petre o pornea.
Petre-nainte mergea,
Oastea dupe ĭel vinĭa,
La cîmpie, la cîmpie,
Une-m place locu mie,
Fie numai colelie,
Coaptă-ntre Sîntă Mărie,
Bate crivețu ș-o adie!
Petre acolo ajungea
Ș-acolo să opria,
Pănă oastea vinia.
Oastea cîn s-apropiĭa,
Ocol lu Petre că-ĭ da.
Petre-n mijloc rămînea,
Din mustață muscurĭa
Șî din oĭchĭ îm chĭorîĭa,
Oastea că să spăĭmînta.
Da unu din ĭeĭ grăĭa:
— Așa-ĭ ĭe cătătura!
Dară Petre ce grăĭa?
— Mă uĭt ĭeŭ în oastea asta,
Nu văz om de sama mea,
Să saĭe cît o putea
Șî să calce-n urma mea!
Petre-n spete să umfla,
Frînghiile pleznia.
Cînd ĭel slobod să vedea,
Mîna pe palòș punea
Șî cu ĭeĭ ńi să bătea;
Da nu-ĭ taĭe cum să taĭe
Șî ńi-ĭ seceră grîńește!
Pe mejdina drumuluĭ
Sta ca snopi orzuluĭ.
Vine soarele-n ańĭaz,
Taĭe Petre cu năcaz!
Vine soarele-n chindie,
Taĭe doosprece mie.
Cînd soarele sfințîĭa,
Petre peste cîmp izbĭa,
Nu maĭ avea ce lucra!
Cîț scaĭeț v́erz îm vedea,
Din picĭoare-ĭ cĭocîrtea,
Tot tătarĭ i să părea!

Cînd soarele scăpăta,
La-mpăratu că vinĭa
Şî în poartă-ĭ cĭocîrtea,
Dacă n-avea ce lucra!
Împăratu ńi-l vedea,
Buza-n patru îĭ plesnĭa,
Sînge negru-l podedĭa,
Pe caftane să slăĭa:
— Nu-ĭ a dărîĭa de trup,
Ĭe ĭute la zorbalîc!
Măĭ, d-ale Petre, haĭduc Petre,
Păn-acuşa ţ-am zîs „Petre",
Iar acuşa „frate Petre".
Cît oĭ fi ĭeŭ în domnie
Să fiĭ şî tu-n haĭducie!
Petre cînd îl auzĭa,
Luĭ atîta-ĭ trebuĭa.
Acasă la ĭel pleca
Şî trăgea de să ducea
Pe supt umbra teĭuluĭ,
Pin mirosu crinuluĭ,
Pin coada vizdeĭuluĭ,
Pănă la palatu luĭ.
Cînd în palat să vedea,
Ĭel atunci să gîndia:
Altu nu m-o înşăla!

25 aprilie 1932
Constandin Radu I'epure, 70 ani,
Dăbuleni

6

Corbea

În oraş în Bucureştĭ,
La domnu Ştefan-vodă-n curte,
Frumoasă masă ĭe-ntinsă,
C-o făclie dalbă-aprinsă.
Da la masă cine şade?
Şade domnu Ştefan-vodă
Şî cu Corbea, tîlhar Corbea,
Tîlhaŕu lu Ştefan-vodă.

Cînd fusă dispre beţîĭe,
Dispre dalba-ĭ veselie,
Grăi Corbea, tîlhar Corbea,
Către domnu Şetfan-vodă:
— D-ale, doamne Ştefan-vodă,
Ţoalele ăştea dupe tine
Bine-ar şădea puse pe mine!
Gujbanu din capul tăŭ
Bine-ar şădea-n capul ńeŭ!
Ştefan-vodă auzîĭa,
La panţurĭ porîncĭa
Şî pe Corbea ńi-l loa,
În tìmniţă ńi-l băga,
Ńi-l băga şî ńi-l uĭta,
Şî pe la ĭel nu maĭ da.
Să vez, Corbea om cuminte,
Om cuminte şî cu cap,
În timniţă, cînd a intrat,
F-o treĭ semne ş-a-nsămnat;
Şărpi ca floĭerile,
Năpîrcile ca dèştele,
Broaştele ca nucile.
În timniţă cît a şăzut,
A zăcut, cît a zăcut,
Păru din cap ĭ-a căzut
Ş-altu din noŭ ĭ-a crescut;
Bate-ĭ barba braţăle
Şî chica călcîile.
Da Corbea cînd să culca,
O parte de păr o-aşternea
Şî cu una să-nvolbea.
Barba-n braţă o loa
Şî căpătîĭ o punea,
De punea capu pe ĭea
Şî dormea şî ŭodinea.
Niş tina nu ńi-l răceşte,
Niş gĭeru nu ńi-l războşte,
Doarme Corbea, ŭodineşte!
În timniţă, cît a zăcut,
Ale treĭ semne a crescut:
Şărpi ca grinzîle,
Năpîrcile ca furcile,
Broaştele ca ploscile!
Lu Corbea i să urîsă

De floĭeru şărpilor,
De glasu năpîrcilor,
De oàcăcătu broaştelor.
Ĭel de Ghiţă să ruga:
— Măĭ Ghiţă Catanìţă,
Catană crăĭască,
Sîlă-mpărătească,
Făcut-aĭ tu cuĭva f-un bine?
Fă-ţ pomană şî cu mine,
Că mie ńi s-a urît
Tot în timniţă zăcînd,
De floĭeru şărpilor,
De glasu năpîrcilor,
De oàcăcătu broaştelor!
Şî niş de-aĭa nu ńi-ar fi;
O drăcoaĭcă de şărpoaĭcă
Că ĭea, frate ńĭ-a-mpuĭat
La capu cheptuluĭ,
La gura zăbunuluĭ,
La casa sufletuluĭ.
De treĭ orĭ pe an împuĭază,
De treĭ orĭ tot cîte noaŭă.
Cînd să-ntinde, mă cuprinde;
Să zgîrceşte, mă topeşte.
Cînd dă soarele-n desară,
Pleacă cu pui-n porneală!
Ghiţă, de tine mă rog:
Rîdică-mă la zăbrea,
Să mă uĭt pe ferestreà
Să maĭ văz şî ĭeŭ lumea!
Dară Ghiţă să milea
Şî porţîle le-nchidea,
Drugurile le-ntărea,
Garda la ĭele păzîĭa
Şî pe Corbea ńĭ-l loa
Din Vinerea oaŭălor
Şî-n Sîmbăta Paştĭuluĭ,
To-mi-te-n zîŭa de Paşti,
Pe sfîrtace, pe zbîrdace,
Şî pe Corbea-l rîdica,
Pe fereastă să uĭta
Maĭ vedea şî ĭel lumea!
Dară Corbea ce făcea?
Ĭel pe stradă să uĭta.

Văzu o mamă călugăriță
Cu oaŭă roșîĭ în cojnìță.
La timnicĭerĭ împărțîĭa,
Tot pe Corbea-l pomenĭa.
Corbea o auzîĭa
Șî la ĭea așa striga:
— Mamă călugăriță,
Cu oaŭă roșîĭ în cojnìță,
La timnicerĭ împărțăștĭ.
Ce ț-ă Corbea ala țîĭe?
— Of! Of! Am avut șî ĭeŭ un fiŭ
De atîța anĭ nu ńĭ-l maĭ știŭ,
Niș d-o fi mort, niș d-o fi viŭ.
Că ĭel dac-ar fi murit,
Ĭeu la popă aș plăti,
Însă de l-ar pomeni.
— Ĭeu sînt, maĭcă, Corbea-l tăŭ!
Ĭea la ĭel să zăuĭta,
Nișdecuș nu-l cunoștea,
Că-l vedea păros așa.
— Tu ĭeștĭ, Corbeo, fiul maĭcăĭ?
Te-am ținut la vistirie,
Tu aĭ fost la grea urgie!
N-a știut mama să vie,
Să te scape de urgie.
— Tacĭ, mamă nu maĭ plîngea,
Nu purta inimă ra,
Că de mine ĭe purtată.
La Ștefan-vodă să te ducĭ,
De departe să-ngenunchĭ,
Mîna, poala să-ĭ săruț
Șî aminte să-ĭ aducĭ;
— „D-ale, doamne Ștefan-vodă,
Ce-ț fu Corbea vinovat,
De-n timniță l-aĭ băgat?
Corbea să-ț fi șî stricat,
Drumu acasă să-ĭ fi dat,
Că luĭ vremea ĭ-a vinit,
Doamne, de căsătorit.
Ĭ-a vinit șî ĭ-a trecut
Logognă nu ș-a găsît“.
Ĭel atîta o-nvăța
Șî mă-sa la ĭel pleca.

Scobora din scară-n scară
Cu mîna pe inimĭoară,
Cu lacrămĭ pe bărbioară.
La Ștefan-vodă mergea,
De departe-ngenunchea,
Mîna, poala-ĭ săruta
Șî aminte-ĭ aducea:
— D-ale, doamne Ștefan-vodă,
Ce-ț fusă țîĭe Corbea vinovat,
De-n timniță l-aĭ băgat?
L-aĭ băgat șî l-aĭ uĭtat
Șî pe la ĭel n-aĭ maĭ dat!
Corbea să-ț fi șî stricat,
De-atuncea să-l fi ĭertat,
Drumu-acasă să-ĭ fi dat,
Că luĭ vremea ĭ-a vinit,
Doamne, de căsătorit;
Ĭ-a vinit șî ĭ-a trecut,
Logognă nu ș-a găsît.
Ștefan-vodă ce-n grăĭa?
— Logogna Corbi ĭe găsîtă:
Într-un vîrf de munte,
O strejărică verde.
Acolo ĭeste născută,
Acolo ĭeste crescută.
Cu toporu ĭe cĭoplită
Șî cu barda bărduită
Șî cu tesla fățuită,
La mijloc ĭe măr făcută
Șî la vîrf ĭe ascuțîtă,
Tot de Corbea ĭe gătită!
Șî colea, -n tîrgu de-afară,
Doo furcĭ ș-o cumpăĭoară,
Să-l privească multă țară!
Pănă popa ĭ-o ceti,
Puțîn cĭoara l-o scobi:
O cĭoară pristicĭoară,
Să-l cĭognească pe oscĭoară!
Ĭea-ndărăt că să-ntorcea,
Coborea din scară-n scară,
Cu mîna la inimĭoară,
Cu lăcrămĭ pe bărbioară.
La Corbea că mi-ș mergea,
Cu palmele să bătea
Șî țîpa șî chirăĭa.

Dară Corbea o-ntreba:
— Abà, mamă, mama mea,
Ĭeŭ te-adăst să viĭ rîzînd
Şî tu viĭ maĭ rău plîngînd.
— De ce, muĭcă, să nu plîng?
La Ştefan-vodă fusàĭ,
De departe-ngenunchĭaĭ,
Mîna, poala-ĭ sărutaĭ
Şî aminte-ĭ adusàĭ:
— D-ale, doamne Ştefan-vodă,
Ce-ţ fu Corbea vinovat,
De-n timniţă l-aĭ băgat?
Şî ĭel, muĭcă,-m spusă mie
Că logogna ta ĭe găsîtă:
Într-un vîrf de munte
O strejărică verde;
Acolo ĭeste născută,
Acolo ĭeste crescută.
Cu toporu ĭe cioplită
Şî cu barda bărduită
Şî cu tesla făţuită,
La mijloc ĭe măr făcută
Şî la vîrf ĭe ascuţîtă,
Tot de tine ĭe gătită.
Şî colea-n tîrgu de-afară
Doo furcĭ ş-o cumpăĭoară,
Te privească multă ţară!
Pănă popa ţ-o ceti,
Puţîn cĭoara te-o scobi!
— Tacĭ, maĭcă, nu maĭ plîngea,
Nu purta inimă ra,
Că de mine ĭe purtată.
Tu acasă să te ducĭ,
Sapa-n mînă tu s-o ĭeĭ
Şî tu, mamă să-m scob'eştĭ
În bălegaru caluluĭ,
Să caţ uşa grajduluĭ.
Grajd de chĭatră să descuĭ
Şî tu-n grajd ca să inţrî
Ş-un cal, mamă, tu să-ń ĭeĭ,
Să nu ĭeĭ pe Negru d-uliţă:
Ala ĭe bun de suliţă,
Ala fuge cu luna
Şî răsuflă cu zîŭa,
Ala nu ĭe nimica.

Să ĭeĭ pe Roșu țăligrădeanu,
Cela de fuge cu anu
Șî răsuflă cu ceasu.
Ala ńĭ-o scăpa capu!
Ĭea acasă să ducea
Șî sapa-n mînă-o loa
Șî cu sapa-n scobĭa
În bălegaru calului,
Găsî ușa grajduluĭ.
Grajd de chĭatră descuĭa
Șî ĭea în grajd cînd intra,
O sută de caĭ ĭerea,
La toț că să zăuĭta,
Drept la Roșu mi-ș mergea.
Roșu cu gura-o mursăca,
Cu picerele-o bătea,
De ĭel nu s-apropia,
Cît daĭ cu zburătura.
Ĭea-ĭ fluĭera haĭducește.
Atuncĭ Roșu pricepea,
Blînd la ĭea îm vinia
Șî botu că-l întindea,
Căpăstru-n cap i-l punea
Ș-afară din grajd ĭeșĭa,
Cu țăsala-l țăsăla,
Cu peria-l peria
De mălura orzuluĭ,
De floarea vizdeĭuluĭ.
Șaŭa pe ĭel îm punea.
Pusă șa numaĭ tunùrĭ,
Pofelaș numaĭ flutùrĭ.
Frîuĭețu de la cal,
Aur și mărgăritaŕ,
Frînele, zarbìrele
Daŭ rază ca soarele.
De căpăstru ńi-l loa
Șî-n Bucureștĭ să ducea
Șî pe stradă, cînd mergea,
Ĭel odată nechezea,
Căș domneștĭ să legĭna,
Geamurile să spărgea.
Cînd la Ghiță ajungea
Șî Ghiță că ńi-l vedea,
— Mamă călugăriță,

Neagră la haĭnuță,
Albă la peliță,
Tinără vlădiță,
De ț-ă Roșu de vînzare,
Să-ț daŭ banĭ, să-ț dau parale.
Ĭară de ț-ă de schimbare,
Să-ț daŭ unu, să-ț daŭ doĭ,
Să-ț daŭ, frate, pănă-n treĭ.
Să-ț daŭ drumu-n stava mea,
Să-ț alegĭ pe care-ĭ vrea!
— Nu ĭe Roșu de vînzare,
Niș nu ĭeste de schimbare.
Ĭeste cal de dăruĭală,
Să scap rob de la-nchisoare.
— Calu-ĭ bun făcut la stat,
Da nu stă la-ncălecat!
Dară Corbea ce grăĭa:
— D-ale Ghiță Cataniță,
Măĭ închide porțîle,
Întărește drugurile
Cam în toate părțîle,
Să mă daŭ ĭeŭ jos
Șî să-ncalec ĭeŭ pe ĭel.
Că tu, să-ĭ afli umbletu,
Daĭ din tine sufletu!
Dară Ghiță ce făcea?
Pe Corbea jos că ńi-l da,
Corbea la cal mi-ș mergea.
Da calu, cînd îl vedea,
Cu gura mi-l mursăca,
Cu picerele-l bătea,
De ĭel nu s-apropia,
Cît dai cu zburătura.
Nișdecù nu-l cunoștea,
Că-l vedea păros așa.
Dară Corbea ce făcea?
Haĭducește-ĭ floĭera.
Cînd floĭera haĭducește,
Atuncĭ Roșu pricepea
Șî la Corbea mi-ș mergea,
De picĭor îngĭenunchea,
Pănă Corbea-ncăleca,
Cruce cu dreapta-ș făcea,
Mulțămin lu Dumnezeŭ.

Ĭel la-mplimbărĭ ńi-l loa
Șî la Ghiță să ducea:
— Ghiță Catanită
Catană crăĭască,
Sîlă-mpărătească,
Dezbracă-te de țoale,
Să mă-mbrac ĭeu în ĭele,
Să-nvețe Roșu cu ĭele.
Ghiță ńi să dezbrăca
Șî pe Corbea l-îmbrăca
Șî pe cal încăleca
Șî la-mplibărĭ îl loa.
Plimbă-l icĭ, plimbă-l colea,
Numaĭ apă ńi-l făcea,
Loa spuma cu mîna,
Sloĭ de ghĭață să făcea,
Atîta boldurĭ vedea.
Pe lîngă mă-sa ńi să da,
Mîna-n colan o punea
Șî pe cal o azvîrlea
Șî cu calu că sărĭa,
Cu nori s-amesteca.
Soldațî cu pușcile da,
Niș glonțu nu-l ajungea!
De departe să oprĭa,
Dupe cal descăĭeca
Șî cu mă-sa vorbĭa:
„De la Ștefan-vodă-am scăpat
Șî nicĭ un fapt nu ĭ-am fapt.
Ĭeŭ ca să-ĭ taĭ cocoana,
Să-nsoară șî ĭa alta.
Ĭeŭ să-ĭ arz casele,
Ŭ oțu face altele!
Da ĭeŭ coconașu dacă i l-aș tăĭa,
Ala-ĭ sacă inima!"
Dară mă-sa ce-ĭ zîcea?
„D-ale, Corbeo, fiul maĭcăĭ,
De la una te scăpaĭ
Șî de alta ĭar te-apucĭ?"
Mă-sa acasă că-m pleca,
Corbea la Ștefan-vodă să ducea.
Soarele-n ańĭaz ĭerea,
Toate roabele dormĭa.
Ĭel la stobòrĭ că trăgea
Șî f-o doĭ stoborĭ scotea,

Printre ĭeĭ să stricora.
Un stobor îl ciocîrtea,
Ș-o frigare ĭel făcea.
La legîioŕ să ducea
Șî coconașu-l loa,
Patru bucăț îl făcea,
În frigaŕe îl punea,
La fereastră l-așăza
Șî-ĭ bătea umbrița-n casă.
Ștefan-vodă să scula,
Umbra-n casă o vedea,
O vedea ș-o cunoștea:
Asta, fapt, de ĭeste fapt,
Să știĭ Corbea c-a scăpat!
La timniță să ducea
Șî cu Ghiță vorbĭa:
— La un cal te bucuraș,
La inimă mă săcaș!
Ĭel de mînă ńi-l loa
Șî-n timniță ńi-l băga.
— Zacĭ acilea-n pustia,
Dacă ț-a fost mintea așa!

25 aprilie 1932
(Același)

7

Ĭon ăl mare

Ĭon ăl mare din Pleniță
N-are caĭ, n-are căruță,
Sărac ĭeste, domniliță!
Ĭel la Călin mi-ș mergea,
Socoteala ĭ-o făcea,
Șapte galbinĭ l-ajungea.
Punga di la brîu scotea,
Bani pe masă-ĭ punea,
Afară-n prispă ĭeșa
Șî din gură-ĭ așa-ĭ grăĭa:
— Să țiĭ minte, măĭ Căline,
Bănișori di la mine
De i-oĭ țîne pănă mîĭne,
Să fiŭ cîĭne ca șî tine!

Să fiŭ cîĭne-n legea ra,
De-oĭ scăpa din mîna mea!
La Chiriş că să ducea
Şî din gură-ĭ cuvînta:
— Măĭ Chirişe, dumneata,
Scoal-te, frate, nu şedea
Şî aĭdèţ pănă colea;
Ţînem calea la năsîp,
Că trece Călin la Pisc.
Cît o sta Călin pe noĭ,
Nu maĭ vedem plug şî boĭ;
S-a pus cîĭnele pe noĭ!
Pentru claĭa din obor
Îm lŭă dijmă de cincĭ orĭ.
Pentr-o oală de urzicĭ,
Îm lŭă vaca din gîrlicĭ.
Plîng copii pe bordeĭ,
Că n-aŭ lapte-n putineĭ.
Aĭdèţ să-l omorîm noĭ.
Ĭar Chiriş îi răspundea:
— Frate Ĭoane, dumneata,
Nu vez c-am îmbătîrnit?
Nu maĭ sînt bun de slujît!
Da-z daŭ pe Dobric-ăl mic,
Ţîne calea la colnìc
Şî pe cine întîlneşte,
În pungă mi-l scorbeleşte!
Îĭ trînteşte cîtĭ-un pumn
Şî-l îndreapt-acum la drum.
Pe Dobrică mi-l lua
Şî la năsîp să ducea.
Aştepta cît aştepta,
Ĭată Călin că-m sosa.
În trăsură ĭel trecea
Şî la Pisc mi să ducea.
Acolo unde trăgea?
La Măria văduva,
Căş cu ĭea ştia vorba.
Ĭon ăl mare ce făcea?
La pătùl mi să trăgea,
Cu lancea în mînă sta.
Dar Călin ce mi-ş grăĭa?
— Fa Mărie, dumneata,
Omu de stă la pătul
Ala nu are gînd bun!

Ĭar Măria să ducea
Şî din gur-aşa-ĭ grăĭa:
— Neĭcă Ĭoane, dumneata,
Dacă staĭ tu la pătul,
Gîndu tăŭ nu ĭeste bun.
Ĭon ăl mare îĭ grăĭa:
— Fuj, tu curvă, d-aciĭa,
Că de-oĭ da cu ce-am în mînă
Aciĭa te fac ţărînă!
Ĭea aşa dac-auza,
Uşile şi le-nchidea
Zăvoarele le trăgea.
Dar la uşă ce punea?
Arnăut, sabie scoasă.
Ĭon ăl maŕe c-am făcea?
Să-mplimba pe bătătură,
Acum de păreme bună
Că l-a apucat la mînă.
Băĭatului îi zîcea:
— Intră, frate, nu şedea,
Că să varsă zorile
Şî ne scapă cîĭnele!
— Neĭcă Ĭoane, dumneata,
Intr-acuma dumată,
Că m-aĭ luat cu sîla.
De-oĭ încăpea-n f-o belea,
N-are cine mă scăpa.
— Măĭ Dobrică, dumneata,
În miliţĭie te-a lŭat
Ĭon ăl mare te-a scăpat.
Tot aşa şî acuma
Oĭ făcea cum oĭ putea
Şî ĭeŭ mĭ-oĭ da làştina
Şî pe tine te-oĭ scăpa.
— Neĭcă Ĭoane, dumneata,
Intr-acuma dumata.
Foaĭe verde floare albastră,
Ĭeŭ o să şęd la fereastră.
Şî dac-oĭ vedea ceva,
Ĭeŭ m-oĭ face cocoloş,
La tine-oĭ intra pe coş.
Ĭon ăl mare ce-m făcea?
Ĭel la uşę că mergea;
Cînd da cu piciorul stîng.
Săŕi uşa şî c-un stîlp!

Arnăutu ce-m făcea?
Cu sabia cînd trăgea,
Dumnezăŭ nu-ĭ ajuta:
Sabia-n grindă-nfigea.
Ĭon ăl mare ce-m făcea?
Lancea-n gură ĭ-o-nfigea.
În putină l-arunca:
Putina cu argăsală,
Să-l scoată la primăvară!
Cînd să uĭtă-n fedelèş
Călin ĭerea cocoloş.
— Neĭcă Ĭoane, dumneata,
Maĭ lungeşte-m viĭaţa!
Şez la masă de mănîncă
Aşte bucate gătite;
Cu şofran sînt şofrănite,
Pentru dumneata gătite.
— Nu mănînc, mîncare-aş foc,
Că n-am timp ca să te joc!
Maĭ ţîĭ minte, măĭ Căline,
Că m-aĭ făcut porc de cîĭne,
Frate, în casă la tine?
Bănişori di la mine
O să maĭ stea mult la tine?
Dar Călin ce mi-ş făcea?
Geamantalu-l desfăcea:
— Neĭcă Ĭoane, dumneata,
Poftim la banĭ cît oĭ vrea;
Maĭ lungeşte-m viĭaţa.
Ĭon ăl mare ce-m făcea?
Odată să opintea,
Lancea-n gură ĭ-o-nfigea.
Pe doĭ parĭ că mi-l lua,
Într-o fîntînă l-arunca:
— Stăpîneşte fîntîna,
Nu stăpîni Poĭana;
Poĭana cu fînurile,
Pleniţa cu vinurile.
De cînd Călin mĭ-a murit,
Poĭana mĭ-a-mbobocit!

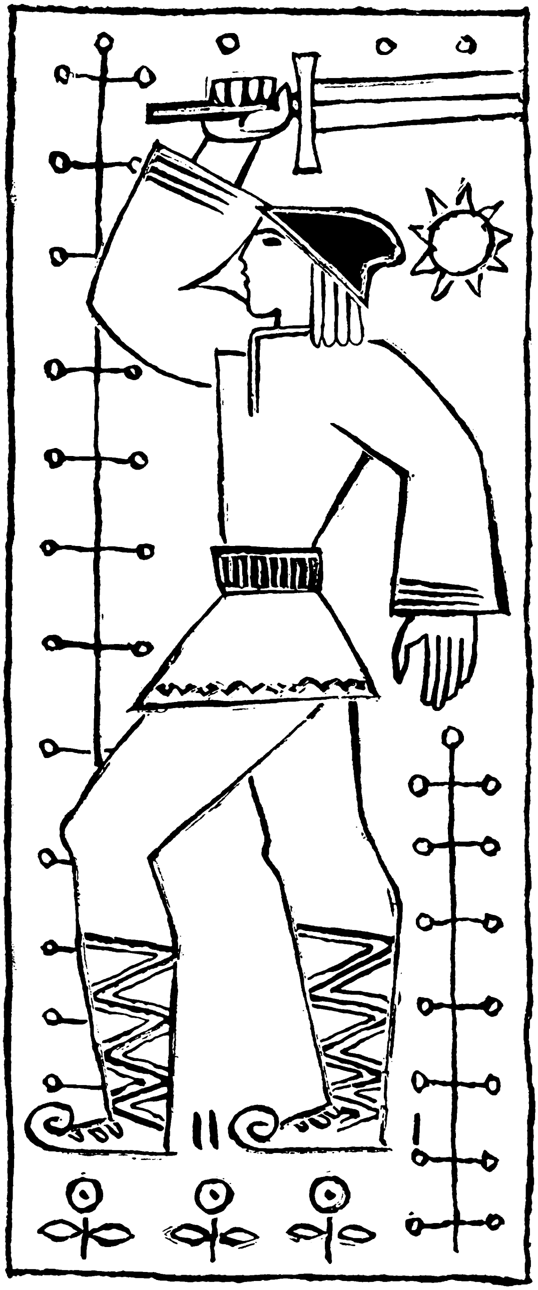
27 aprilie 1932
Constandin Ion Bancă, 52 ani,
Bistreţ

8

Ghiță Cătănuță

Pe cel deal, pe cea culmiță
Mi să-mplimbă Cătănuță,
Dar pe nume-l chĭamă Ghiță,
Cu f-o doĭ-treĭ călușeĭ,
Cîte treĭ cam gălbineĭ,
Cu mîndruța pintre ĭeĭ.
— Mîndră, mîndră, Vidra mea,
Ĭeŭ de cînd mi te-am luat,
Nicĭ un cîntec n-aĭ cîntat.
Ĭa, să-n cînțĭ un cîntecel,
Să suim dealu cu ĭel.
— Savaĭ, Ghiță Cătănuță,
Cu florĭ dalbe-n chivăruță,
Cîntecu mńĭ-e fomeĭesc
Ĭar glasu mńĭ-e voĭnicesc.
Cînd oĭ începe a cînta,
Munțî s-or cutremura,
Ape marĭ s-or turbura,
Braj mărunț s-or scutura,
Livez verz s-or încurca.
Pe mine m-or auzî
Păunașu codruluĭ
Șî la mine mĭ-or veni.
Ĭeĭ pe mine m-or lua,
Ĭar pe tine te-or tăĭa.
— Mîndră, mîndră, Vidra mea
Cîntă-ț, mîndră, cîntecu,
Că mĭ-e drag ca sufletu!
Aște mîĭni înfășurate
Di la gleznă păn la coate
Ĭele n-au cu cin să bate!
Atuncĭ Vidra începea,
Cîntecu din noŭ lua.
Cînd începea de-a cînta,
Munțî să cutremura,
Păunașu-o auza
Șî aciĭa că-m venĭa,
Drept la Ghiță mi-ș trăgea.
— Eĭ, mă Ghiță bărbălie,
Ce te-aĭ lăsat de popie

Şi de sfînta lăturghie
Şî te-aĭ dat în haĭducie?
Ce ne calcĭ ŭotarăle
Şî ne-ncurcĭ fîneţele?
Să-m daĭ boi drept ca vamă,
Ş-apăĭ să-ţ cauţ de samă!
— Ĭeŭ boi nu ţî ĭ-oĭ da,
Pănă capu sus mĭ-o sta,
— Să-m daĭ dar pe Vidra ta,
Să mă-ndrăgostesc cu ĭea.
— Ĭeŭ pe Vidra nu ţ-oĭ da,
Pănă capu sus mĭ-o sta,
Că mĭ-a dat-o soacră-mea,
Să fac căscĭoară cu ĭea.
— La luptă, să ne luptăm,
Saŭ la săbiĭ, să ne tăĭem!
Ĭară Ghiţă ce-m grăĭa?
— La luptă, că ĭe mai dreaptă,
De Dumnezăŭ ĭe lăsată!
La luptă că să lua.
Să luptară păn la prînz;
Lupta le-a fost tot cu rîs;
Să luptară păn-amńĭaz
Şî le-a căzut cu năcaz.
Dară Ghiţă ce-m făcea?
Ca să-ş cerce soţĭĭa,
Ĭel brîu şî-l sloboza
Şî la mîndruţa striga:
— Mîndră, mîndră, Vidra mea,
Vin de-n sumète brîu,
Căcĭ mă taĭe lotreanu!
Ĭară Vidra ce-n grăĭa?
Poale lungĭ şî minte scurtă,
Femeĭe nepricepută!
Ĭea din gur-aşa grăĭa:
— De, grăbiţ de vă tăĭaţ,
Căş care ńi-oţ rămînea,
Tot un bărbat voĭ avea!
Atunşĭ Ghiţă ce-m făcea?
Odată să opintea,
Cu lotreanu jos trăgea,
Cap di la trup îĭ tăĭa,
Ĭară Vidra leşîna.
Ĭel la ĭea că mi-ş mergea

Şî de mînă ńi̯-o lua,
La o cîrciumă mergea,
Cu ocaŭa vin torna,
Mîndruţăi̯ aşa-i̯ grăi̯a:
— Ştii̯, mîndră, ce-am pus de gînd
Astă vară ńi̯-am cosît,
Otcoşî ńi̯-au putrezît,
Vîrf la clai̯e n-am făcut.
Şî aşa m-am ŭotărît,
Foai̯e verde di̯-un areŭ,
Să-i̯ fac vîrf cu capul tăŭ!
I̯ară Vidra ce-n grăi̯a,
De-nfocată ce i̯erea:
— I̯acă capu de mi-l tai̯e
Şî pune-l tu vîrf la clai̯e!
O ocà de vin lua
Şî la mîndra întindea:
Mîndro, mîndruleana mea,
I̯a acuma vin de bea,
Vin de bea din mîna mea,
Că de az, mîi̯ne, colea,
Oi̯ mai̯ bea, saŭ n-oi̯ mai̯ bea!
Lua vin şî mi-ş gusta,
Parcă să precestui̯a.
Şî de mînă ńi̯-o lua,
Sus pe clai̯e ńi̯-o sui̯a
Şî capu i-l reteza.
Numai̯ ţîţăle-i̯ oprea,
În disagi̯ că le punea
Şî foc plasti că mi da.
Aştepta pănă ardea,
Oasăle i le strîngea,
Cu toporu le pisa
Şî cu sîta le cernea,
În vînt că le arunca
Şî din gură cuvînta:
— Ce mńi̯-o alege vîntu,
Să mănînce şî pămîntu!
I̯el pe cal încăleca
Şî la soacră-sa mergea,
Bună zîŭa că mi da
Şî din gur-aşa-i̯ grăi̯a:
D-alei̯, tu, măi̯ soacră-mea,
N-ai̯ niscai̯va varză acră,
Să bagi̯ cu carne de vacă?

Carne macră de junincă,
De astăz nu să mănîncă!
Soacră-sa, cînd auza,
În disagĭ ĭea căuta,
Ţîţăle fĭĭe-sa găsa
— Eĭ, mă Ghiţă, dumneata,
Mă-ntrebaşĭ de varză acră,
Să bag cu carne de vacă.
Tu mĭ-aĭ tăĭat pe fĭĭe-mea,
Mînca-te-ar puşcăria,
În toată viĭaţa ta!
Ĭel aşa cînd auza,
Palòşu că mi-l trăgea,
Cap di la trup îĭ tăĭa
Pe cal ĭute-ncăleca
Şî-n codru că mi-ş intra.
Intră-n codru şî să pchĭerde,
Şapte lunĭ nu să maĭ vede.

27 aprilie 1932
(Acelaşi)

9

Ştefan-vodă şi Miu aĭducu

Cînd oĭ zîce lobodă,
În curte la Ştefan-vodă,
Nu asară, alalterĭ sară,
Mulţ boĭerĭ s-a strîns la vorbă.
Tot boĭeri ţării,
Cinstiţî divanuluĭ,
Fala căimăcanuluĭ,
Ca stîlpi pămîntuluĭ.
Ĭeĭ la masă ce mînca?
Numaĭ cigă şî postrungă
Şî lisătru d-el mărunt;
Sta pe masă grămădit,
Că de-ala a adus maĭ mult;
Caracudă gălbioară,
Că ĭe dulce la mîncare
Şî ĭe scumpă la vînzare.
Da ĭeĭ tot bea şî mînca,
Vorba de cin le erea?

Tot de Miu aiducu,
Să mi-l pîndească o vară
Șî să-l prindă într-o sară.
Paharnic pe cine avea?
Surioara Miuluĭ,
Miuluĭ aĭduculuĭ,
Savaĭ, Calea, fată mare.
Scotea vin de-al marmazîŭ,
Omoară omu de viŭ,
Șî rachiŭ de anason,
Te face din om neom,
De răsaĭ noaptea din somn!
Grăĭa domnu Ștefan-vodă:
Beaț, boĭeri, da nu prea beaț,
Păzîț de nu vă-mbătaț!
Caĭ cu șăĭ, caĭ fără șăĭ,
Cîte-o flintă la spinare
Pe la bîru cu ĭetegane,
Presălaț cu scoĭci de mare,
Să facem de-o vînătoare,
Păn la prînzu cel maĭ mare,
Ca pe Miu să-l prindem.
Să vez, Calea, fată mare,
Scotea vin de-al marmazîŭ,
Omoară omu de viŭ
Șî rachiŭ de anason,
De răsaĭ noaptea din somn,
Te face din om neom!
Ĭacă toț că să-mbăta;
Ștefan vodă rămînea
Punea coatele pe masă
Șî dalbe mîĭnĭ la obrază:
— Dintr-o ceată de voĭnicĭ,
Rămăsăĭ sîngur pe-aĭcĭ!
Atuncĭ Calea, fată mare,
Într-o chilie intra,
Mîna pe su pat băga,
Lua neşte papuceĭ,
De umbla Calea cu ĭeĭ.
Papuceĭ de-aĭ prosticeĭ,
Treĭ sute cinzăcĭ de leĭ.
Pĭ-un colnic că mńĭ-o lua,
Da pĭ-un colnic părăsît,
Cu troscot verde-nvălit,
Cu negar-acoperit.

Ĭea la fag că mńĭ-ajungea,
Mîna-n fag că mńĭ-arunca
Ş-o frunză că mi-ş rupea.
Noo clete mńĭ-auza,
Noo clete, noo cete.
Ĭară Miu de-auza
Pe şĭuĭerat cunoştea:
— Aĭa ĭeste soru-mea!
Or de chelciug mńĭ-a fîrşit,
Saŭ aĭne mńĭ-aŭ ponosît,
De la mine aŭ venit;
Saŭ vremea că ĭ-aŭ venit,
Frate, de căsătorit.
Ĭel la Calea că-mĭ venĭa:
— Da, n-auz tu, soru-mea?
Or de chelcĭug mńĭ-aĭ fîrşit,
Saŭ aĭne mńĭ-aĭ ponosît,
Saŭ vremea că ţ-aŭ venit,
Frate, de căsătorit,
De la mine mńĭ-aĭ venit?
— Da ştiĭ, neĭcă, da nu ştiĭ,
Nu asară, alalterĭ sară,
Cîţ boĭerĭ s-a strîns la vorbă,
În curte la Ştefan-vodă,
Tot boĭeri ţării,
Cinstiţî divanuluĭ,
Fala căĭmăcanuluĭ.
— Da ştiĭ, soră, or nu ştiĭ
Că sînt peliţă de drac,
De-am dat la domńiĭ de cap!
Că ĭeŭ mńi-l aduc la fag,
Nebăut, nejudecat,
Nij de palm-apipiat.
Ĭar soru-sa cînd pleca,
Ĭacă Miu rămînea,
Pe-o vălcea că mńĭ-apuca,
Dĭ-un cĭobănaş că găsa:
— Bună zîua, cĭobănaş!
Cĭobănaş cu zece oĭ,
Să-ţ dau cin sute de leĭ,
Ca să-n daĭ oĭle tele!
Cu cĭobanu că-m făcea
Şî oĭle le lua.
— Făcurăm cu oĭle,

Facem cu cojoacele:
Să-ţ dau mică haĭnuliţă,
Verde ca frunza de viţă.
Facem şî cu floĭerile!
Făcurăm cu floĭerile,
Facem cu bîzdoacele,
Bîzdoacă mototoită,
Numaĭ din pămînt mńĭ-e zmulsă
Pentru Ştefan mńĭ-e gătită.
Făcurăm cu toatele!
Cĭobănaşu că-m pleca:
— D-ale, doamne Miule,
Îm scurtaş zîlele mele,
Lungiş, frate, pe-ale tele!
Şî Miu că-m rămînea,
Ştefan-vodă că-m sosa,
Cu bună-zîua că-ĭ da:
— D-ale mic de cĭobănaş,
De cînd păzeştĭ oĭle,
Nu cumva să fi aflat
Tot de fagu Miuluĭ,
Miului aiduculuĭ?
— D-ale, doamne Ştefan-vodă,
Saĭ o vale ş-o vălcea,
Uĭte fagu ĭe colea.
Ĭar Ştefan că maĭ zîcea:
Da cum, frate, tu să ştiĭ
Că mă cheamă Ştefan-vodă?
Ĭară Miu că-ĭ zîcea:
Avem şî noĭ toţ bătrînĭ,
Bat calea biserici
Ş-a itropolii.
Ĭară Miu că-ĭ zîcea:
— Şî să laş oştirea ta,
Să-m păzască turma mea!
Numaĭ pe doĭ că-ĭ lua.
Dară Miu să gîndea:
— D-ale, doamne, Ştefan-vodă,
Să trimeţ un soldăţăl,
Că, de-o pcherde-un mńĭeluşăl,
Vo slujî un an pe ĭel!
Şî mergea ce maĭ mergea
Şî scria de-o răvăşa.
Alt soldat că trimetea,
Că de-o pcherde-o mńĭeluşa

Vo slujî treĭ anĭ pe ĭea!
Cu Ștefan că-m rămînea
Șî dindărăt că-l lua
Cu dîrjala la spinare,
Să-l doboare de călare.
— D-ale, doamne Ștefan-vodă,
Ĭa sumete scările,
Nu lovi zmicelele,
Să ne-audă cletele!
Ĭel la fag că mńĭ-ajungea,
Ĭară Miu că-ĭ zîcea:
D-ale, doamne Ștefan-vodă,
Să mă daŭ dupe al fag,
Că mńĭ-o fi Miu culcat.
Ĭel dupe fag că să da,
Lăsa cojoc bîrsănesc,
Lua aĭne aĭduceștĭ.
Ștefan-vodă de-l vedea,
Buza-n patru că-ĭ pleznea.
Ĭară Miu că-ĭ zîcea:
— Șî ţîne-ţ, cîĭne, firea,
C-o să te calc cu cizma,
Păn ţ-o ĭeșî pipota!
Ce cauţ tu la fag la mine?
Ĭo sînt peliţă de drac,
De-aduc domnia la fag.
Las asară la beţîĭe,
Dar acuma-ĭ la trezvie!
Tu vorbeaĭ de mine-n casă,
Ĭeu ascultam la fereastră.
Mîna-n fag că mńĭ-arunca
Ș-o frunză că mi-ș rupea;
Pe sup limb-o sumeţa
Șî-ncepea de-a șuĭera;
Noo clete mńĭ-auza
Șî la Miu că-n venea,
Cu bună zîŭa că-ĭ da:
— Pe Ștefan să mi-l luaţ,
Drept în sus să-l aruncaţ;
Păzîţi bine, nu-l tăĭaţ,
De-o scăpare să-ĭ făceţ!
— D-ale, doamne, Ștefan-vodă,
Na barda de-ţ fă colnic.
— Las că fug ĭeu ca pe cîmp!
Șî ĭeșa la drum bătut

C-un car de crumpenĭ la gît!
— D-ale, frate Miule,
Cît oĭ fi domn în domnie,
Să fiĭ şî tu-n aĭducie!

24 aprilie 1932
Stancu Rogoveanu, 54 ani,
Bistreţ

10

Stănislav

Pe lucişu Dunări,
Pe săninu ceruluĭ,
La salcia cocoşată
Cu mustăţ dalbe pe apă,
De năsîp împresurată,
Şedea frumos priponit
Caicu lu Stănislav,
C-un lănţîşor de argint,
Că de fh'ĭer n-a maĭ găsît.
Pe ĭel că mi-l căuta,
Turci de moarte-l ura.
Îl căta din sat în sat,
Întreba din vad în vad
Şî nimic nu dovedea.
Dacă vedea şî vedea,
Pe Dunăre saldîc da
Şî treĭ fetiţă găsa,
Care la pînză-nălbea,
Bună-zîŭa că le da:
— Bună zîŭa, fetelor,
Să vă-ntreb de-o noutate
Şî de-aţ spune o dreptate,
Pînzăle să să nălbească,
Ca hîrtia să albească,
Ca hîrtia-n prăvălie,
S-o ĭa logofeţ de-o scrie.
Ĭar de-aţ spune-o strîmbătate,
Pînzăle să să negrească,
Păcură să păcurească.

Să spuneţ pe Stănislav,
Dacă cumva l-aţ văzut
Pe aicĭ pe loc trecînd.
Fetele tăgăduia,
Şî nu vrea pe ĭel să-l dea.
Ĭar o fată naltă, smadă,
De bubat cam răvărsată,
Vrînd pe Stanislav să-l dea,
Din guriţ-astfel zîcea:
— D-ale voĭ, măĭ turcilor
Şî voĭ măĭ agalelor,
Dacă voĭ mie mĭ-oţ da,
Tot turcu şî galbinu,
Bolubaşî cîte zece,
Paşi cîte noosprece,
V-oĭ spune pe Stănislav!
Turci dacă auza,
Care maĭ cĭutac ĭerea,
Pin pungă să punguĭa,
Bani nu-ĭ maĭ număra;
Cîţ în mînă apuca,
Atît feti că mi-ĭ da,
De drag ce le ĭerea!
Atuncĭ fata îm zîcea:
— D-ale voĭ, măĭ turcilor,
Luaţ sama şi mergeţ,
Pe seninu ceruluĭ,
La Ostrovu Corbuluĭ.
Sama bine să luaţ,
C-acolo ĭe priponit
Caicu lu Stănislav,
C-un lănţîşor de argint,
Că de fh'ĭer n-a maĭ găsît,
Ce ĭeste-n lume maĭ mult!
Atuncĭ turci de-auza,
Saĭdîc pe Dunăre da
Şî trăgea, da nu glumea.
Cînd de caic apropia,
Caicu să ĭegăna;
În ĭel Stănislav dormea
Şî chica-n apă-ĭ mergea!
Da turci, cînd o vedea,
Lopeţîle le scăpa,
De frică ce le ĭerea!
Ĭară Neda mi-ĭ vedea

Şî de ĭeĭ că să rîdea:
— D-ale voĭ, măĭ turcilor,
Numaĭ chica ĭ-aţ văzut-o
Şî v-a scăpat lopeţîle;
Da să-ĭ vedeţ şederea,
În voĭ v-o plezni fierea,
Şî de ĭ-aţ vedea statu,
Vă ĭa odată cu capu!
Dacă voĭ mie mĭ-oţ da,
Tot turcu şî galbinu,
Bulubaşî cîte zece,
Paşi cîte noosprezece,
Vă dau ĭeu pe Stănislav,
Tot ĭegat şî ferecat,
Pe cum ĭe bun de tăĭat
Şî-n Dunăre de-aruncat!
Atuncĭ turci, de-auza,
Toţ bănişori ce-avea,
De ĭeĭ că să scutura
Şî-n mîna Nedi că-ĭ da.
Atuncĭ Neda să suĭa
În caic, cu turcĭ pleca,
La Stănislav ajungea
Şî culcat că mi-l găsa.
Dară Neda ce făcea?
Odată să opintea
Şi-o palmă că mi-ĭ trăgea
Stănislav niş nu sîmţa,
Că beut tare ĭerea!
Pe-altă parte să-ntorcea,
Îi venea Nedi de-l ĭega.
Şî mi-l ĭega cot la cot,
Scurt, cu mîĭnile-ndărăt,
Cu frînghie de mătasă
Împletită-n cincĭ şî-n şasă,
Taĭe carnea, dă de oasă.
Îl ĭega, îl fereca,
Niş pe aĭa nu-l lăsa
Şî luĭ, frate, ĭ-atîrna
De gît o pchĭatră de moară,
Ca să-ĭ fie maĭ uşoară;
Chetricica morieĭ
Din ţara Moldovieĭ,
Că ie-n lat de patru palme
Şî-n dungă de doo palme.

Niş maĭ mult că n-atîrna:
Şapte sute de oca.
Caicu la apă-l da
Şî la matcă că trăgea;
Cu toţî să opintea,
Drumu-n Dunăre că-ĭ da.
Ĭel la fund că mi-ş cădea
Şî moruni că-l cĭupea,
Somnĭ că mi-l muşca,
Tocma-atuncea să trezvĭa:
— Sărăcuţ de maĭcă mea,
Ce vînt mare mĭ-a bătut?
Caicu mĭ-a răstornat
De pe mine m-a-nnecat!
Or că Neda m-a-nşălat,
La aur s-a bucurat,
În mîna turcilor m-a dat,
Şî-n Dunăre m-a-nnecat!
O noapte-ntreagă căznea
Şî-n faţa apeĭ ĭeşa;
De zîŭă să lumina.
O fată că mi-ş venea,
Cu vadra apă să ĭa,
Şî ĭel tot bolborosa.
Fata sta de-l asculta,
Glasu bine-ĭ cunoştea.
Cu vadra de pămînt da,
Fuga-ndărăt să-ntorcea;
La frate-săŭ să ducea:
— Alearg, neĭcă, nu şedea,
Că să-nneacă Stănislav!
Prea e voĭnic tinerel,
Mor fetiţăle de ĭel !
Neĭcă-săŭ dac-auza,
Începea de-l înjura:
— Las să-nnece, bate-l-aş,
Că şî viŭ ce-a fost pe lume,
N-a fost făcut nicĭ un bine;
Ĭel la tine cînd venea,
Mie cîte-o palmă-m da!
Fata, dacă auza,
Vorba ĭute c-o schimba,
La ta-so că să ducea:
Alearg, taĭcă, nu şedea,
Că să-nneacă un negustoŕ

Cu aznaŭa dupe ĭel!
Aĭdeț, taĭcă, s-o luăm.
Ta-so ĭute de-auza,
Opacina-n mîn-o lŭa,
Fuga la Dunăre-m da.
Într-un caic să punea,
Cu fata că să ducea,
De Stănislav apropia
Ș-atuncea îl cunoștea.
Tatal feti că zîcea:
— Taĭcă, negustoŕu tăŭ
Răpusu capuluĭ meŭ!
Ĭară fata de-auza,
Cuțîtu din mînă-ĭ lua.
— Ad, taĭcă, cuțîtu-ncoa,
Că sînt maĭ ĭute de mînă.
La Stănislav că mergea,
Frînghioarele-ĭ tăĭa.
Ĭel atuncĭ să ușura,
Odată să opintea
Șî pchĭatra o asvîrlea
Cît daĭ cu zburătura!
Ĭar dezlegat să vedea,
În caic că să suĭa.
— Ad, moșule, opacina,
Că știŭ sama apeĭ bine.
De treĭ orĭ că mi-ș trăgea,
Caic pe uscat scotea,
În patru doage să făcea,
Mîna-n pozînarĭ băga
Aur, pe cît apuca,
În mîna feti că punea:
— Țîne, fată, dumneata,
Că mńĭ-ai scăpat viața.
În oraș că mi-ș pleca,
O tambură că lua,
Țoale negre-ș cumpăra,
Bun călugăr să făcea.
Ĭel își bătea tambura
Șî turci îl asculta.
Toț turci să minuna:
— Or ĭeste f-un frățîor,
Or ĭeste f-un ficĭorel,
Că prea samănă cu ĭel!

La o cîrciumă trăgea,
La cîrşmăreasă striga:
— Cîrşmăreasă, dumneata,
Ĭa dă-m o oca de vin,
Ca să-ţ cerc vinu de bun.
Dacă o fi vinu rece,
O să beaŭ pănă-n cinsprece,
Ĭar dac-o fi vinu cald,
Spune-m de drum ca să-m cat.
O oca de vin îĭ da.
Ĭel la gură o punea,
Pănă-n fund nu răsufla,
Cu sticla de pămînt da,
Sticlele să zdornoĭa.
Cîrşmăreasa că striga:
— D-aleo, călugăr bătrîn,
Cine te-a adus la mine,
De mńĭ-ai spart tu ocaŭa?
Turcu de s-o deştepta,
Ţîĭe capu ţ-o tăĭa!
Atuncĭ Stănislav zîcea:
— Ĭa să-m taĭ o raţă grasă
Şî să facĭ o turtă rasă,
— Să-ţ dau turcu-afar din casă!
La uşă că să ducea,
Cu picĭoru-n uşă da,
Din ţîţînă că sărea
Şî-năuntru că intra.
Ce sta, frate, de vedea?
Pe Neda că mi-l vedea;
În mantaŭa luĭ durmea.
O palmă că mi-ĭ trăgea,
Neda-n picĭoare sărea.
Stănislav îl judeca:
— Bine, Nedo, dumneata,
Nu ţ-a fost ţîĭe păcat?
Pîĭnea, sarea mi-aĭ mîncat,
Ţoalele mi le-aĭ purtat,
În mîna turcilor m-aĭ dat
Şî pe mine m-a-nnecat!
Maĭ mult nu-l maĭ judeca
Şî luĭ, frate, i-atîrna
Chetricica morieĭ
Din ţara Moldovieĭ;
De gît că i-o atîrna

Şî-n Dunăre că-l ducea,
Drumu-n Dunăre că-ĭ da
Şî din gură-ĭ mai zîcea:
— De-aĭ maĭ fi viteaz pe lume,
Să scapĭ şî tu ca şî mine!

28 aprilie 1932
Iordache Icur, 62 ani,
Rastu

11

Ĭovan Ĭorgovan

Verde-o izmă creaţă,
Joĭ de dimineaţă,
Pe roŭă, pe ceaţă,
Maĭ de dimineaţă,
Ĭel s-a-nmînecat
Ĭovan Ĭorgovan,
Ficĭor de mocan,
Saŭ de moţîrcan
Şî de moliftean.
Fost un viteaz răŭ
Ĭovan Ĭorgovan,
Călare pe cal.
Căluşelu luĭ:
Puĭu leuluĭ.
Şaŭa caluluĭ:
Ţeasta zmeuluĭ.
Frîu caluluĭ:
Doĭ bălăureĭ,
De gurĭ încleştaţ,
De coade-nnodaţ,
Dupe oblînc daţ.
S-a dus să vîneze
În munţî Francĭuluĭ
Ş-aĭ Francĭoguluĭ
Cerbĭ şi căprioare,
Păsărĭ gălbioare,
Că-s dulcĭ la mîncare,
Uşor la purtare.

Ĭel, pe unde-n da,
Ceața c-o-ntîlnea,
Că ĭel mi-ș avea
Pe Cerna la vaĺe,
Avea o sirioară.
Cînd ceața-ntîlnea,
Pe ĭea o-ntreba:
— Bună zîŭa, ceață!
De-ai fi vorbitoare,
Cum ĭeștĭ trecătoare,
Te prind sirioară.
Aŭ tu n-aĭ văzut,
Pe unde-aĭ trecut,
Sirioara noastră?
— Ĭovane, Ĭovane,
Șî de-oĭ văzut-o,
Nu mńĭ-am cunoscut-o.
Nainte să mergĭ,
Pe Cerna s-o-ntrebĭ,
Că o fi văzut-o
Ș-o fi cunoscut-o.
Ĭovan de-auza,
Calu șî-l mîna,
La Cern-ajungea,
Vărsat-o găsa,
Cu tălaz venea.
Ĭovan Ĭorgovan
Din gură-n grăĭa:
— Bună zîua, Cernă,
De-aĭ fi vorbitoare,
Cum ĭeștĭ curgătoare,
Te prind sirioară.
Moaĭe-ț tălazu,
Îngeană-ț urletu,
Să caut vadu,
Să trec cu murgu,
Cu șoĭmeĭ pe mînă,
Ogarĭ în provaz,
Cu Vișla -nainte,
Mult sînt om de frunte!
Cerna-ĭ răspundea:
Ĭovane, Ĭovane,
Să-ngen urletu,
Să moĭ tălazu,

Dacă tu-oĭ aduce
O cigà de pește,
În mine ca s-o-aruncĭ,
Ĭeŭ să mă prăsăsc
C-alelalte bălț!
Ĭovan de-auza,
Îndărăt să-ntorcea,
La un tîrg mergea,
O cigă lua,
Vie o căuta,
În disagĭ o punea,
La Cerna venea,
În Cerna o-arunca;
Cerna pricepea,
În doo să tăĭa.
Ĭovan să ducea,
Vadu șî-l căta,
De ĭel mi-ș trecea,
Ĭel șî cu murgu,
Cu tot cuprinsu,
Cu șoĭmeĭ pe mînă,
Ogarĭ în provaz,
Cu Vișla-nainte,
Ĭerea om de frunte!
Dincolo-n trecea.
Ce sta de vedea?
Ploaĭe șî cu bură
De treĭ zîle cură
Pe ăl vîrf de măgùră!
Nainte mergea
Ce sta de vedea?
O hală de șarpe,
Dumnezăŭ s-o bată!
Șarpe-ncolăcit,
Munte ocolit!
Ce nărav avea?
Cînd înflămînza,
Cobora capu jos la țară,
Lua cîte-o văcșoară
Ș-o mînca-ntr-o sară.
Ĭovan îl privĭa,
Din gură zîcea:
— Ce păcat e, Doamne!
O să bat șarpele,
Să scap vitele.

La şarpe mergea,
Trei zîle-l pîndea.
Şarpele-l vedea,
Capu nu-l scotea,
Că viteaz ĭerea.
Ĭovan aştepta,
Pănă-nflmînza,
N-avea ce mînca.
Ĭel că mi-ş pleca,
De mi-ş cumpăra
Pîĭne de mînca.
Ce maĭ rămînea,
În disagĭ o punea,
De i să păstra.
Răŭ să cheltuĭa,
Un palòs cumpăra,
Da nu-l alegea,
Din grămadă-l loa,
La munte venea,
În munte trăgea,
Palòs să frîngea;
Începea de plîngea.
Răŭ să cheltuĭa,
Răŭ să punguĭa,
Altu-ş cumpăra;
Da mi-l alegea
Palòs de mischiŭ
Ales din Sibiŭ!
La şarpe venea,
Treĭ zîle pîndea,
Capu nu-l scotea.
Ivan ce făcea?
Vedea și vedea,
În grămadă da!
Detea ce detează,
Capu că-ĭ tăiasă!
Tocma atuncĭ striga
O fată sălbatică,
O mare năprazńică:
— Ĭovane, Ĭovane,
Chĭamă-ţ ogari,
Chĭamă-ţ şoimei.
Ogari mă mușcă,
Șoimei mă pișcă.

Ĭeŭ m-oĭ mînia
Șî te-oĭ blestema:
Blesteme de fată,
De fată curată,
Te-or ajunge-ndată,
La mijloc de apă
Tu te-oi face pchĭatră!
Ĭovan asculta,
Șarpele-ĭ scăpa,
În groapă intra.
De-acolo striga:
— Ĭovane, Ĭovane,
Cutezaș de mă tăĭaș,
În păcate intraș,
Că ĭeu mńĭ-am făcut
Răŭ pe lumea asta,
Maĭ răŭ pe-ailaltă!
Atîta zîcea,
Maĭ mult nu trecea.
Ĭovan ce făcea?
Zîdarĭ aducea,
De groapa-ĭ zîdea
Ș-o țîmentuĭa.
Da tot mi-ș ĭeșa,
Cînd soroc avea,
Paștĭ în sărbătorĭ;
Mùșița scotea,
Vite omora,
Lume sărăcea.
Ĭovan ce făcea?
De inimă ra,
Calu-ncăleca
Șî pĭ-un cîmp pleca,
Pintr-o baltă da.
Blestemu de fată,
De fată curată,
L-a ajuns îndată
Șî s-a făcut pchĭatră,
La mijloc de apă.
Ș-acu să cunoaște
Copită de cal,
Urmă de ogar,
Ghĭară de șoĭm,
Șî talpă de om.

Să să pomenească
Oamenĭ, dumneavoastră!
Şî s-o pomeni
Cît soare va fi!

28 aprilie 1932
(Acelaşi)

12

Marcu Viteazu

Pe cea gură de vîlcea,
La cea casă mitutea,
Cu fereastra luminoasă,
Şedea doĭ oamenĭ la masă.
Oameni cum îĭ chema?
Săvaĭ Marcu viteazu
Şî cu turcu Bolùnu
Şî cu muma Marculuĭ,
Ibomnica turculuĭ.
Ĭeĭ la masă că-n şedea
Şî beutură că bea.
Dupe ce să chefelea,
La rămăşag să lua,
Să bea vin pe rămăşag:
Cari din ĭeĭ că s-o-mbăta,
Frumos cap li s-or tăĭa!
Să bea turcu cu papucu
Şî Marcu cu comînacu,
Aşa făcea rămăşagu!
Dupe ce să maĭ vorbea,
Rămăşagu îl schimba:
Cu paharăle să bea,
Dar să le dea mumă-sa.
Marcu, dacă auza,
Aşa bine ce-ĭ părea!
Mergea şî mă-si-ĭ spunea:
— Muĭcă, muĭchileana mea,
Tu cu paharu ne daĭ;
Da ştiĭ, muĭcă, ce să facĭ?
Păhărelu Marculuĭ,
Cel al ficioraşuluĭ,
Cu vin să-l jumătăţăştĭ,

Cu apă să-l împlinești,
Cu zahăr să-l îndulcești,
Ca să beau să mă trezvesc.
Dar paharu turcului
Cu vin să-l jumătățăști,
Șî cu sprit să-l împlinești.
Dar de turcu s-o-mbăta,
Cap di la trup i-oi tăia,
Ti-oi curățî de belea,
Muică, muichileana mea!
Mumă-sa-i făgăduia,
Din gură-i făgăduia,
Da din inimă nu vrea!
La masă cînd să punea,
Paharăle le schimba.
Păhărelu Marcului,
Îl dete-n mîna turcului
Șî paharu turcului
Îl dete-n mîna Marcului.
Bea Marcu șî să-mbăta,
Coate pe masă răzma
Șî somnu că mi-l lua.
Dară, să vez, cățaŭa,
Cățaŭa de mumă-sa,
Iea la turc că să ducea:
— Turcule, Bolunule,
Ce stai ca fomeile?
Scoal de-i ia lu Marcu capu,
C-așa ț-a fost rămășagu!
Dară turcu, tot ca turcu,
Iel nu-și pchierde cumpătu:
— Las, pe Marcu l-oi tăia;
L-oi tăia ieŭ cînd oi vrea.
Marcu ieste-n mîna mea,
De mine n-o mai scăpa!
Da Marcu că mi-ș avea
O slugă bună șî direaptă
Di la Dumnezăŭ lăsată.
Sluga la ușă-asculta
Șî la turc că să ducea:
— Turcule, Bolunule,
Las pe Marcu, l-oi tăia,
L-oi tăia tu cînd oi vrea.
Marcu ieste-n mîna ta,
De tine n-o mai scăpa!

Da-ntîĭ să-ĭ ĭaŭ socoteală,
Că pe Marcu l-am slujît,
Nicĭ un ban nu mńĭ-a plătit.
Dară să vez căţaŭa,
Căţaŭa de mumă-sa,
La slugă că să ducea,
Doo, treĭ palme-ĭ trăgea,
Brîncĭ pe uş-afar-îĭ da.
Da sluga nu să lăsa;
Un lemn pe-afară găsa,
Pe supt uşă că-l băga,
Din ţîţînĭ-afar-o da
Şî-năuntru tot intra.
Drept la Marcu să ducea,
Unde Marcu-m cucăĭa,
Din gură astfel zîcea:
— Ĭartă-m, Doamne, păcatu
Că o să ucig stăpînu!
Palma bicĭ că mńĭ-o făcea
Ş-o palmă că mi-ĭ trăgea.
Marcu-n picĭoare sărea.
— Sărăcuţ de maică-mea!
La şcoal-am învăţat
Ş-aşa palmă n-am luat.
Asta ĭe din sluga mea;
Vrea să-n lungească viĭaţa!
Aminte că-ş aducea
De rămăşagu ce-avea.
O săbĭoară lua,
Săbĭoara ruginită,
Ruginit-afurisîtă.
Pe-un mischiŭ că o trăgea
Şî bine c-o ascuţa.
Pe lîngă turc să trăgea,
Încetunel, cum mi-ş putea
Ş-unde aducea şî-l lovea
Şî capu că-ĭ reteza.
Îĭ sări capu pe masă
Ĭntr-o tipsîĭe cu varză!
Să vez, să vez, mumă-sa
Fuga la cap că mi-ş da,
Dupe masă că-l lua,
Ĭar la trup că mi-l punea.
Da să mi-l sărute-n gură
Şî-l săruta-n tăĭetură!

Șî Marcu că mńĭ-o vedea:
— Muĭcă, muĭchilița mea,
Mînca-ț-ar cîĭni carnea!
De nu ĭerea sluga mea,
Îm răpusasăĭ viĭața!
Ce vreĭ, muĭcă, -n lumea asta?
Or vreĭ moarte luminată,
Or vreĭ moarte-ntunecată?
Dar fomeĭa, ca fomeĭa,
Poale lungĭ șî minte scurtă,
Fomeĭe nepricepută,
Ĭea din gură că-n grăĭa:
— Marcule viteazule,
Cela ficĭorașule,
Ĭeu vreau moarte luminată,
Ca să maĭ trăim odată!
Atuncĭ Marcu de-auza
Nicĭ un păcat nu ma avea,
C-așa mumă-sa cerea.
Afară că mi-ș ĭeșa,
Un sterjer verde găsa,
În pămînt că-l înfigea,
Pe mumă-sa o lua
Șî pe sterjer c-o lega:
Cu hîrtiĭ o hîrtia,
Cu bumbac o bumbăcea,
Cu păcur-o păcurea
Șî cu gaz o găzuĭa,
Foc di la poale că-ĭ da;
Pe treĭ părț cu lemne verz
Șî pe-o parte cu uscate,
Ca s-aprindă pe-alelalte.
Ardea mă-sa, chirăĭa,
Ĭel masa că mńĭ-o punea
Șî cu sluga să cinstea.
Ĭ-ajunsă focu la brîŭ,
Parcă-ĭ pusă un arbiŭ!
Ĭ-ajunsă focu la țîță.
Atuncĭ țîpa, chirăĭa:
— Alearg, Marcu, nu ședea,
Că mi-ț arde țîța ta,
Care-ĭ supt lapte din ĭea!
— Las să ardă, nu-ĭ a mea
Ĭeste țîță de cața,
C-a mușcat turcu din ĭea!

Ĭel cu sluga să cinstea.
Bănişori ce-ş avea,
Tot cu sluga i-mpărţa
S-amîndoĭ fraţ rămînea.
Ardea mă-sa, să scrădea
Oscĭoare, ce rămînea,
Într-o piŭă le punea,
Bine că mi le pisa
Şî-n vînt că le spulbera:
— Mergeţ, oasă, sănătoasă,
Că voĭ aţ fost păcătoasă!
Pe unde oasă cădea,
Pe-acolo ruguri creştea.
Pļugarĭ la plug să ducea,
De ruguri să-nchedeca,
Pe ĭea că mńĭ-o înjura;
Nicĭ acolo traĭ n-avea!

28 aprilie 1932
(Acelaşi)

13

Antofiţă al lu Vioară

Foaĭe verde-o sălcioară,
La cătunu lu Vioară
Frumoasă masă mńĭ-e-ntinsă,
De mulţ boĭerĭ mńĭ-e cuprinsă.
Da la masă cine-m şade?
Ĭar cinzăcĭ de năvodarĭ
Şî cinzăcĭ de vătafĭ marĭ
Staŭ cu dimia-n bogdan.
Antofiţă al lu Vioară
Nicĭ nu bea, nicĭ nu mînca,
Cu ochi că să uĭta.
Boĭeri mi-l dăruĭa,
Că ĭel. măre, să aducă
Pe Vidròs, peşte frumos,
Care-n lume n-a maĭ fost!
Antofiţă ce-n zîcea?
— Voĭ, cinzăcĭ de năvodarĭ,
Ĭar cinzăcĭ de vătafĭ marĭ,
Întindeţ năvoadele
Şî legaţ voi sfoarăle!

Năvoadele le lega,
Sfoarăle că le-ntindea
Şî pe mare că-m pleca:
Marea să cutremura.
Arunca o toană,
Arunca doo,
Maĭ nimică nu-m prindea.
Prinde o ştĭucă povòlnică
Şî un rac de irizoală,
Să le fie de togmeală,
Pănă-n dalba primăvară.
Puĭu Ĭudieĭ că-l prindea.
Răŭ îl bate, îl chinuĭeşte,
Răŭ de mumă-l suduĭeşte,
Cu coada chilomuluĭ,
Cu vîrfu gîrbaciuluĭ,
Tot de crovu peşteluĭ
Şî de al nisătruluĭ
Şî de al morunuluĭ.
Puĭu Ĭudieĭ ce-ĭ zîcea:
— Geaba, vere, vă căzniţ
Şî, vere, mă suduiţ.
Cît din cer pănă-n pămînt,
Atîta-ĭ Vidros de-adînc
Şî-n năroi mńĭ-e-nnămolit!
Antofiţă ce spunea:
— Voĭ cinzăcĭ de năvodarĭ
Şî cinzăcĭ de vătafĭ marĭ,
De-a scufundulea să vă daţ,
Pe Vidròs ca să-l scoateţ.
— Să trăĭeştĭ, Mărirea sa,
Capetile ne-oĭ tăĭa,
Noĭ în mare n-om sări!
Antofiţ-al lu Vioară
Prea frumos să dezbrăca,
De-a scufundulea să da;
Mîna-n spegniţă-ĭ punea.
Odată să opintea,
În faţa api că-l scotea,
În luntrie l-aşăza
Şî-ncepea de să rîdea
Cînd să uĭta de o parte,
De o parte cam la dreapta,
Dincotro soare-răsare,
Taŕe-n vine şî soseşte

Muĭchiliţa lu Vidròs.
De-Antofiţă să ruga:
— Antofiţă, fiul maĭcăĭ,
Să facĭ bine pintru mine,
Maĭ mult pintru Dumnezăŭ;
Să mńĭ-erţ pe Vidròs al mĭeŭ,
Că ĭe mic, nepriceput
Şî de minte neajuns!
— Muĭcă, muĭchiliţa noastră,
Ştiŭ înnecat voĭ şădea,
Drumu lu Vidròs n-oĭ da.
Muĭchiliţa lu Vidros
De-a scufundulea să da.
Cîţ baraònĭ marĭ ĭerea,
La toţ veste că le da,
Ĭar ştĭucile pi la crapĭ,
Crapi pi la ţîgăncuş,
Ţigăncuşî la ocleĭ.
Cîţ peştĭ în mare mńĭ-erea,
La toţ veste că le da
Şî pe mare că-m pleca;
Màrĭa să cutremura,
Numaĭ din coade-m bătea,
Mare tălaz că-m făcea,
Pe-Antofiţă că-l orbea,
Drumu lu Vidros că-n da!
În cel pisc de luntrioară
Antofiţ-al lui Vioară
La un prunduleţ trăgea,
Cu taĭcă-său să-ntîlnea.
— Antofiţă, fiul taĭcăĭ,
Chica ta cea gălbioară
Cum o bate vînt de vară,
De vară, de primăvară!
Taĭcă-săŭ că-ĭ maĭ spunea:
— Taĭcă-tăŭ de cînd vînează
Bălţîle cu peştele
Şî cu caracudele,
Cu toate postrùngile,
Pe Vidròs tot îl creştea,
Pe Vidros peşte frumos,
Care-n lume n-a maĭ fost!

29 aprilie 1932
Trăilă Vedeanu-Mustafa, 60 ani,
Poiana-Mare

14

Voinicu ĭortoman

Vere, la cîmp, la cîmpie,
Unde fir de ĭarbă nu ĭe,
Numaĭ dalba colelie
Şade-n crivet şî-m adie,
La umbră de inidoară,
Ţîpă un voĭnicel să moară,
Ţîpă din gură de şerpe;
L-aŭ înghiţît jumătate,
Jumătate nu mi-l poate
De armele ferecate,
De cuţîte ascuţîte:
Nu poate Prògletu le-nghite.
Cîn să uĭtă de o parte,
De o parte cam la dreapta,
Dincotro soare răsare,
Taŕe-n vine şî-n sosăşte
Un voĭnicel ĭortoman,
Pe-un cal sur, cam dobrogean.
Ţînea suru ş-bătea drumu
Şî-n lături nu să zăuĭta,
Da voĭnicu ăl din cîmp,
Caŕe ĭe de şerpe supt,
Aşa din gură-n zîcea:
— Măĭ voĭnice ĭortomane,
Ce ţîĭ suru şî baţ drumu
Şî-n lăturĭ nu te zăuĭţ?
Aĭ avea f-un tăĭculiţă,
Să-l ţîĭ c-o mare miliţă;
Aĭ avea f-o sîrioară,
Ca s-o ţîĭ cu-a milişoară;
Aĭ avea f-un frăţîor,
Să-l ţîĭ în lume cu dor.
Dă-te-n susu vîntuluĭ,
Unde ĭe răŭ şerpeluĭ
Şî bine voĭniculuĭ,
Şî foc cîmpuluĭ să daĭ.
Prògletu s-o spăimînta,
Pe mine că m-o lăsa,
Mńĭ-o maĭ lungi viĭaţa.
Dar Prògletu-ĭ maĭ spunea:
— Măĭ voĭnice ĭortomane,

Ascultă de vorba mea,
Să-ţ fie bine, nu-aşa!
Pe cesta l-oĭ lăpăda,
Dupe tine m-oĭ lua,
Ca cum daĭ cu praştia!
Ĭa, lasă-mă să-l mănînc
Cel ce mńĭ-a fost orîndit.
De cînd mă-sa l-a făcut,
Mie mi l-a dăruit.
Copilu că şî-l lua,
Foarte bine că-l scălda
Şî-n scutece l-înfăşa;
În lĭagăn că mi-l punea
Şî la foc că mi-ş şădea.
Cu picioru-l legăna
Şî din gură-l blestema:
— Naĭni-mi-te, culcă-mi-te,
Puĭ de şerpe sugă-mi-te!
Ĭeŭ atunci că mńĭ-auzam,
Creşteam, trupu l-îngroşam,
Supţîrel că mi-ş ĭeream,
Supţîrel ca undreaua;
Pe pãrete că-n şădeam.
Ĭar de-acia-m pripegeam,
Într-o ţavă că-m intram,
O lună că mi-ş şădeam;
Creşteam, trupu l-îngroşam.
Ĭar de-acia-m pripegeam,
Într-un mosor că-m intram.
Ĭar de-acia-m pripegeam,
Într-un putineĭ intram,
F-o cincĭ lunĭ că mi-ş şădeam;
Creşteam, trupu l-îngroşam.
Ĭar de-acia-m pripegeam
Într-o butie intram,
Noo anĭ că mi-ş şădeam;
Creşteam, trupu l-îngroşam
Butĭa-n patru să spărgea,
Cerculeaţă să rupea.
Ĭar de-acia-m pripegeam,
Sup talpa căşî intram,
Un an de zîle şădeam.
Ĭar acia mă sîmţam
În toată puterea, veneam,
Talpa căşî rădicam.

Ĭar de-acia că-m plecam,
Vere, la cîmp, la cîmpie,
Unde fir de ĭarbă nu ĭe,
Numai dalba colelie,
Şade-n criveţ şî-m adie.
Copilu că mi-l prindeam
Şî-n gură că-l înghiţam!
Da-ăl voĭnic ĭortoman
Mergea o milă de loc
Şî ţînea pe Suru-n loc:
— Vaĭ de măĭculiţa mea,
N-am în lume-un tăĭculiţă,
Să-l ţîu c-o mare miliţă.
N-am în lume o sirioară,
Ca s-o ţîŭ cu-a milişoară.
N-am în lume-un frăţîor,
Să mi-l ţîŭ cu mare dor.
Da-ăl voĭnic ĭortoman
Să da-n susu vîntuluĭ,
Unde-ĭ rău şerpeluĭ
Şî bine voĭniculuĭ,
Băga mîna-n pozunarĭ,
Maĭ în jos, pe sup şalvarĭ,
Scotea un mic amînàrĭ.
Amînarĭu cu ĭasca
Şî ĭasca cu cremenea.
Odată-n cremene da,
Foc pe treĭ locurĭ lua,
În ĭarbă că mńĭ-o arunca,
Pîrjoalele s-aprindea.
Da Progletu ce-m făcea?
Oĭchi ca de boŭ făcea
Şî pe cela l-arunca,
Ca cît daĭ cu praştia!
În codiţă să răzma,
Pe ĭortoman îl vedea
Şî după ĭel să lua.
Dar cel voĭnic ĭortoman
Vedea oĭchĭu şerpeluĭ
La copita caluluĭ.
Băga mîna-n puzunarĭ
Scotea mic de gîrbăceaş
Cu şapte plumburĭ plumbuit,
Cu cincĭ litre de argint

Şî pe Sur că îl lovea
La teaca sulaciului,
Unde-i păsu Surului.
Cînd pe Sur iel mi-l lovea
Şapte hotară-n sărea.
Da Progletu ăl din cîmp
În codiţă să răzma,
Cu capu de nori că-n da,
Pe iortoman îl vedea
Pe unde pe Sur fugea
Şî dupe el să lua.
Vedea oichiu şerpeluĭ
Sus pe sapa Surului.
L-înghiţîsă jumătate,
Da de şa nu putea, frate!
Progletu tot îi spunea:
— De ce tu nu m-ai lăsat
Ca ieu, măre, să-l mănînc,
Că mńi-a fost iel orîndit,
De cînd mă-sa l-a făcut.
Pe tine o să te mănînc!
— Dacă ieste vorba-aşa,
Jos dupe mini să te dai,
Ca să-m lapăd armele,
Scumpe pistolaşăle.
Prògletu îl asculta,
Jos dupe iel că să da.
Băga mîna-n puzunari,
Scotea mic de paloşăl
Cu şapte trîmburi trîmbuit,
De rugină mńi-e umplut.
Puţînel că-l gresuia;
Un fir din cap că rupea
Şî-n guriţă că-i punea,
Cu sufleţălu-m sufla,
Drept în doo-l despica,
Tot părea că nu tăia.
Da Prògletu ce-m făcea?
Soarele-n amńiaz venea,
Capu pe trup că-l punea,
Frumuşel că-n durmia.
Da cel voinic iortoman
De trei ori în loc săria,
În loc ca căprioara.

Palòş la guşă-ĭ punea,
Da trăgea ca cu grapa,
Păn la buric ajungea.
Da n-avea ce-ĭ mai făcea:
Voĭnicelu-l fărîma.
Nu mi-l taĭe cum să taĭe
Şî mi-l taĭe tot fîneşte
Şî-l grămădeşte claĭeşte!
Mică claĭe că-m făcea,
Clăĭţă de şapte cară!
Care pe drum că trecea,
Frigurile-l cuprindea!
Căpăţîna-ĭ rămînea
Şî-ncepea de mi-ş vorbea:
— Măĭ voĭnice ĭortomane,
Caŭtă-n căpăţîna mea.
Vere, ce veĭ găsî-n ĭea?
Găsăştĭ chetrĭ năstămate,
De lumină ţara toată,
Tot din Olt pănă la baltă.
Căpăţîna de-ĭ spărgea,
Găsa chetrĭ năstămate,
De lumina ţara toată,
Tot din Olt pănă la baltă.
Da cel voĭnic ĭortoman
O trăĭstuţă că-ş umplea,
La cĭochină-o atîrna,
De-abi calu c-o ducea;
Iar de-acia că-mi pleca
La voĭnicu ăl din cîmp,
Care ĭe de şerpe supt.
Ĭarba că mi-l cutrupisă,
Carnea codri că-ĭ căzusă.
Şî ĭel, măre, mi-l ducea
La ceşmeaua de argint,
Mulţ oamenĭ s-aŭ lecuit!
Mi-l scălda în lapte dulce
Şî mi-l clătea-n apă rece.
Da voĭnicu ăl din cîmp
Care-a fost de şerpe supt
Îm cădea de mi-ş murea!
Tron de ceară că-ĭ făcea,
Cu postav verde-l căptuşea,

Ţînte de aur bătea,
La mînăstire-l pornea,
La mînăstirea domnească,
Veşnic să să pomenească!

29 aprilie 1932
(Acelaşi)

15

Letinu şî nunu

În oraş în Bucureştĭ,
L-ale case marĭ domneştĭ,
Nalte şi împărăteştĭ,
De să văd din Stoĭeneştĭ,
Stau carîte tăbărîte,
Cocoanele-mpodobite,
Că de nuntă sînt gătite;
Să însoară Ĭancu-vodă
Şî-l cunună Mignea-vodă.
Da fata de unde-o ĭa?
Din oraş din Dobrogea,
Pe a lu Letinu bogat,
Săvaĭ, cîĭnele spurcat
Şî de lege lăpădat
Şî-n cruce nebotezat.
Soroc nunţî că-ĭ punea:
Că să-m plece la Sîn Pchĭetru,
Să să-ntoarcă la Sîn Medru.
Ĭacă nunta c-o pornea
Pe cîmpu cu florile,
Sau cu viorelele.
Dar Letinu ce-m făcea?
În fuişor să suĭa,
Oĭchĭan la braţ că-n lua,
Ĭacă nunta c-o oĭchĭa.
Striga Letinu bogat
Şî-n cruce nebotezat.
Strig-o dată letineşte,
De treĭ orĭ dobrogeneşte
Şî răspunde rumîneşte:
— Care ĭeste ginerile,
Ginerile, mirele,

Car-naltă cu umerile,
Ca șoimei cu-aripele,
Ca să-n saie porțîle,
Să tragă zăvoarăle?
Ginerile ce-m făcea?
La nașu-său să ducea:
— Ăst cal cînd l-am cumpărat
Cinci mie de lei c-am dat,
Nașule, nu ie-nvățat,
Da nașu-său îi spunea:
— Nu te teme, fine-al meu!
Roagă-te la Dumnezău
Să trăiască nașu-tău
Șî la Maica Precesta
Să trăiască nașă-ta!
Finu de iel asculta,
Puțîn calu-nfhierbînta,
Porțîle că le sărea,
Zăvoarăle le trăgea,
Carătele că-m intra.
Strigă Letinu bogat,
Strig-o dată letinește,
De trei ori dobrogenește
Șî răspunde rumânește:
— Care ieste ginerile,
Ca să saie buțîle,
Pleznească cercurile,
Să curgă vinurile.
Buțîle mi le sărea
Șî mireasa c-o lua,
În căruță c-o punea,
Iacă nunta c-o pornea.
Numai una c-o uita:
Ca să-i rupă chetoarea
La gît, de la soacră-sa.
Șî-ndărăt că să-ntorcea,
Cu nașu-său să ducea,
Ca să-i rupă chetoarea.
Da nu-i rupea chetoarea
Șî-i rupea guleru tot
Șî mîneca pănă-n cot.
Soacră-sa mi-l blestema:
— Dar-ar sfîntu Dumnezău,
Păn la calea jumătate,

Calu să mi-ţ poticnească,
Drept în gît să te trîntească!
Să ţîĭ frîu cu dinţî,
Să mîĭ calu ca muţî!
Pe la calea jumătate,
Cu naşu-său călărea,
La-ntrecutele să lua.
Calu că mi-ĭ poticnea,
Drept în gît că mi-l trîntea,
Mîna stîngă ĭ-o frîngea.
Ţînea calu-n frîu cu dinţî,
Mîna calu ca muţî
Ş-acasă că mńĭ-ajungea.
Da naşu-său l-întreba:
— Aĭ fi, fine, vinovat,
Aĭ fi făcut f-un păcat!
— Maĭ nimic nu-s vinovat.
De treĭ orĭ c-am sărutat:
O dată peste sovon,
De doo orĭ pe pcheptu gol.
Lumînările-ĭ ţînea
Şî-n cădea de mi-ş murea!

29 aprilie 1932
(Acelaşi)

B. DESCÎNTECE

16

De brîncă

Brîncă curată şĭ luminată,
Brîncă curată ş-alinată,
Pă părete scriată,
La Marea Neagră plecată,
În apă-nnecată,
Cu crucea dăpărtată,
Cu tămîĭe tămîĭată,
În capu lu (cutare) alinată.
Să rămîĭe (cutare) curat, luminat
Ca steaŭa din cer lăsat.

24 aprilie 1932
Catalina Răduca, 60 ani,
Orlea

17

De deoĭchete

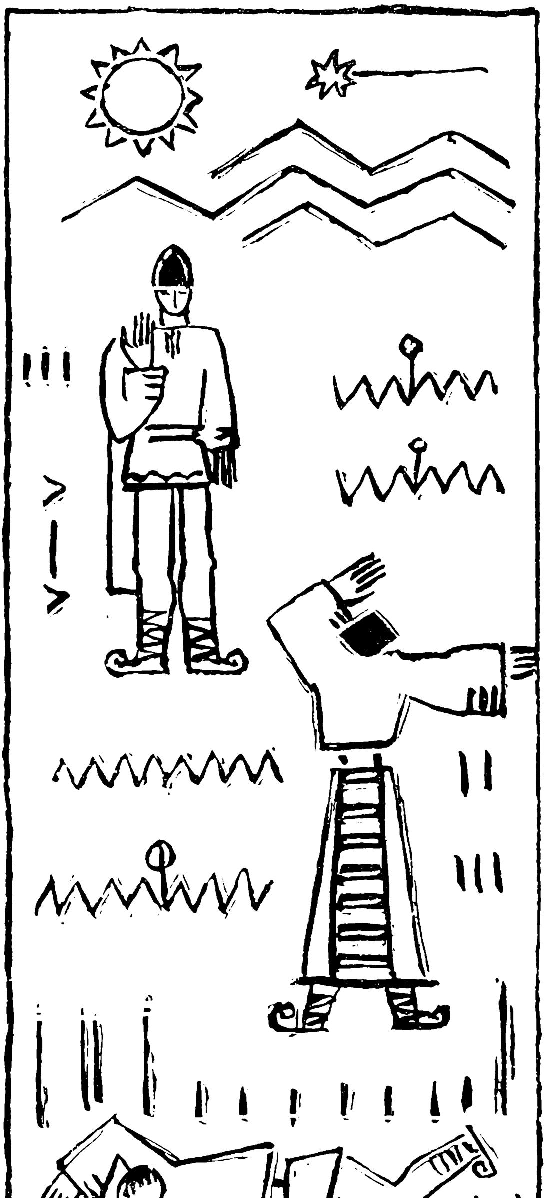
Cum să plămădește aloatu-n căpistere,
fagurele de ńere,
Așa să să plămădească inima copiluluĭ care-ĭ
deoĭchiat.
Cum să scutură ĭarba de roaŭă,
așa să să scuture copilu ăsta de toate bolnăviile.
Păsărică codalbă sări-n chĭatră.
Chĭatra să desfăcu-n doaŭă.
Dĭ-o fi copilu deoĭchĭat din fomeĭe,
să-ĭ pleznească țîțăle,
să-ĭ săce izvoarele.
Dĭ-o fi deoĭchĭat din fată,
să-ĭ cază păru,
să rămîĭe chĭală,
să să mire lumea, țara, de ĭea.
Dĭ-o fi din rumân,
Să i să sloboază boașăle,
să să mire lumea, țara, de ĭel.

25 aprilie 1932
I'oana Costandin I'epure, 65 ani,
Dăbuleni

18

De țapă

Țapă înțăpată,
De-ĭ fi din vînt,
de-ĭ fi din caĺe,
de-ĭ fi întîmpinată,
de-ĭ fi blestemată,
să ĭeși din caĺe,
din căraŕe,
din vînt,
din cină,
din odină,
din cumpăna nopțî,
din vărsatu zorilor.

Să te ducĭ cu ĭele
unde om nu umblă,
cocoșî nu cîntă,
cîini n-alatră.
Să rămîĭe copilu ăsta curat, luminat,
ca Maĭca Sîntă Măria din ceŕ lăsat.

(Aceeași)

19

De izdat

Ĭeș izdatuĺe, înțăpatuĺe,
întimpinatuĺe, ŭotrăvituĺe,
întîlnituĺe,
din caĺe, din căraŕe.
Ĭeș din inimă, din ficaț;
ĭeș cu ceasuri reĺe.
Tu să te potoleștĭ
cum să potolesc porci la strat,
lumea la culcat,
cocoșî din cîntat,
cîini din alătrat.
Biserica noauă,
crăpĭ, izdate, -n noaŭă!
Pe su pămînt aĭ venit,
pe su pămînt să te ducĭ.
Să rămînă rumânu ăla curat, luminat,
ca de Maĭca Sîntă Măria alăsat.

(Aceeași)

20

Pe scrise

Stea,
stea logostea,
toate stelele să stea.
Scrisa feti ăștia să nu stea!
Să umble noaptea-n lățîș șî-n curmezîș.

Să nu-ĭ dea apă a bea.
Să nu-ĭ dea somn a dormi,
păn-la mine ar veni.
Să vie în vis, s-o visăz,
aĭeve ca s-o văz.

(Aceeaşi)

21

De izdat

Fugĭ izdate, blestemate.
di la (cutăriţă)
din inimă, din ficaţ,
din toate oasăle.
Să rămîĭe curat, luminat.
Plecaĭ pe-o cale, pe-o cărare.
Mă-ntîlniĭ cu treĭ fete-n cale.
Pe (cutare)-l loară
Şî-n sus îl aruncară.
În ţăpĭ de fhĭer îl lăsară.
Ĭeu l-am loat şî l-am descîntat.
În mărĭ negre l-am aruncat.
Să rămîĭe curat, luminat.
Ĭeu durorile le-am loat,
În vadurĭ le-am aruncat.
Să rămîĭe curat, luminat,
Ca Maĭca Sîntă Mărie lăsat.
Leac din mîna mea să fie.

26 aprilie 1932
Anica N. Sandu, 68 ani,
Jighera

22

De cuţît

Cuţît cuţîtat
Din grecĭ cumpărat.
Doru l-a loat,
În noo bucăţ l-a tăĭat,

În noo răscruciurĭ l-a aruncat
O căţa vînătă a vinit
Şî durorile le-a furat.
Le-a băgat în zmîrcurĭ,
În adîncurĭ.
Ĭeŭ îl dau cu unu
Şî bolnavu-l dă cu doĭ,
Ĭeŭ îl întorc cu doĭ
Şî ĭel cu treĭ.
Ĭeŭ cu patru,
Ĭel cu cincĭ.
Ĭeŭ cu noauă.
Ĭel cu zece.
De la bolnav tot maĭ trece
Şî doru i s-o alege.

26 aprilie 1932
(Aceeaşi)

23

De trîntit
(pentru copil)

A plecat fărîmatu
şî cu-ncleştatu,
din casă-n casă
din masă-n masă.
La cutare, uşa descuĭată
şî mătura dezlegată,
focu dezvălit în vatră.
Cutare culcat în pat, în postavă
Sus l-a suit,
jos l-a doborît.
Maţăle le-a fărîmat,
sîngele-n coş l-a vărsat,
grumajî ĭ-a topsăcat,
la Ileana vrăjîtoarea l-a mînat.
Cu limba l-a descîntat,
cu rachiŭ l-a udat.
Să rămîĭe cutare curat, luminat

ca steaŭa din cieŕ,
ca roaŭa din cîmp.
Leac di la mîna mea să fie!

27 aprilie 1932
Tranca Cotoĭ, 43 ani,
Bistreț

24

De țapă

(Cînd țîpă copilul noaptea)
Țapă verde,
țapă albastră,
țapă tutunìe,
țapă vișînie,
țapă de noozășînoo de felurĭ de țăpĭ înțăpate,
în trupu lu cutare băgate.
Voĭ să ĭeșîț din carne,
din chele.
Din chele să-n cȟĭeĭe,
ca unda de maŕe,
ca spuma de saŕe.
A plecat ăl domn roșu
la ăl tîrg roșu
șî la țăpile-nțăpatele n-a strigat.
Ĭele dac-a auzît,
așa s-a năcăjît;
ș-a adunat țăpile,
cuțîtele ascuțîtele,
du pin toate oasăle.
Cu ĭele s-a-narmat,
pe drumu mare a plecat.
Boi l-a călcat,
pe ĭele le-a fărîmat.
Descîntecu ńeŭ
șî leacu di la Maĭca Precesta.

(Aceeași)

25

De șearpe

Păsărică ghĭàoșă
pe bucĭum să pusă,
bucĭumu s-aprinsă.
Ploaĭa ploo și-l stinsă.
Viță de vie presàcă,
limbă de șearpe legată.
Noo buț de venin pline,
cercurile să pleznească,
șearpele să să prăpădească,
vita să să liniștească.

(Aceeași)

26

De-ntîlnit

A plecat cutare pe potecă neumblată
pe roo nescuturată.
Doo maĭcĭ bătîrne-n cale l-a-ntîmpinat,
cu nori l-a amestecat,
cu cuțîte l-a-ncuțîtat,
cu săgeț l-a-nsăgetat,
la Ileana vrăjitoarea l-a mînat.
Cu limba le-am descîntat,
cu mătura le-am măturat,
țăpile, cuțîtele i le-am luat,
pofta mîncări ĭ-an dat,
trupu i l-am ușurat.

(Aceeași)

INDICE

Comunele din care au fost culese textele (arătate în ordinea în care au fost cercetate	*Numărul textului*
Orlea	I, II, III, IV, XVI
Dăbuleni	V, VI, XVII, XVIII, XIX, XX
Jighera	XXI, XXII.
Bistreț	VII, VIII, IX, XXIII, XXIV, XXV XXVI.
Rast	X, XI, XII.
Poiana Mare	XIII, XIV, XV, XVI.

CLASIFICAREA BALADELOR DIN COLECȚIA DE FAȚĂ DUPĂ LOCUL DE ORIGINE

I. Baladele originare din *Oltenia:*

Ion ăl mare
Iovan Iorgovan (valea Cernei)
Vișina

II. Balade originare din *valea Dunării* (din *Oltenia, Muntenia, Dobrogea*)

Antofiță al lu Vioară
Chera
Stănislav

III. Balade al căror loc de origine nu se poate identifica:

Brîncoveanu
Cîntec haiducesc
Corbea
Ghiță Cătănuță
Letinu și nunu
Marcu viteazu
Pătru haiducu
Ștefan-vodă și *Mihu haiducu*
Voinicu iortoman

CLASIFICAREA ACESTOR BALADE DUPĂ CONȚINUT

I. Balade *istorice*:	*Brîncoveanu* *Vișina*
II. *Balade haiducești*:	*Chera* *Cîntec haiducesc* *Corbea* *Ghiță Cătănuță* *Marcu Viteazu* *Pătru haiducu* *Stănislav* *Ștefan-vodă și Miu haiducu*
III. *Balade superstițioase:*	*Antofiță al lu Vioară* *Iovan Iorgovan* *Voinicu iortoman*
IV. *Balade domestice*:	*Ion ăl mare* *Letinu și nunu*

BIBLIOGRAFIA MOTIVELOR BALADELOR*

1. *Vişina*

I. A. Candrea, O. Densusianu, Th. Sperantia, *Graiul nostru*, I, p. 84 (fragment).

N. Păsculescu, *Literatură populară românească*, Bucureşti, 1910, p. 207—209, 209—211.

C. Brăiloiu, *Cîntece bătrîneşti*, Bucureşti, 1932, p. 184—108 („Românaş").

G. Cătană, *Balade poporale din gura poporului bănăţean*, Braşov, 1916, p. 165—169 („Din Constantin şi Român").

C. Rădulescu-Codin, *Din Muscel*, p. 298—308 („Roman").

2. *Cîntec haiducesc*

N. Georgescu-Tistu, *Folclor din judeţul Buzău* p. 66.

3. *Chera*

V. Alecsandri, *Poeziile populare ale românilor*, Sibiu, 1914, p. 63—65 („Chira").

M. I. Apostolescu, *Balade populare*, Alexandria, 1912, I p. 27—33 („Arap").

C. Brăiloiu, op. cit., p. 94—97.

T. Burada, *O călătorie în Dobrogea*, Iaşi, 1880, p. 107—112.

J. A. Candrea, O. Densusianu, Th. Speranţia *op. cit.*, I, p. 53—58.

I. Diaconu, *Folclor din R. Sărat*, II, p. 34—37.

N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 288—291 („Kira, Kira Lina"**)

---

* În afară de cercetările personale, am folosit şi bibliografia lui *Ion Diaconu* din *Ţinutul Vrancei, I*, şi *Folclor din R. Sărat, I, II.*

** Am cules balada *Chera* de la *Iordache Pătru Mirea*, bătrîn lăutar român din Orlea, de la care a cules-o şi *N. Păsculescu* cu vreo 25 de ani mai înainte.

G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare române*, București, 1885, p. 643—647 („Chira"), 647—653.
Gr. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, București, 1900, p. 87—88.
Al. Vasiliu, *Cîntece, urături și bocete de ale poporului*, București 1909, p. 22—23. („*A Kirei Kira*" „*Kira*")

4. *Brîncoveanu*

V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 116—118.
(„Constantin Brîncoveanu")
N. Păsculescu *op. cit.*, p. 192—195.

5. *Pătru haiducu*

J. A. Candrea, O. Densusianu, Th. Sperantia, *op. cit.*, p. 51—53.
N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 218—222 („*Petre haiduc Petre*")
C. Rădulescu-Codin *Chira Chiralina*, p. 58—66 („Petre haiducul")
G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 609—811 „*Pătru haiducul*"

6. *Corbea*

V. Alecsandri *op. cit.*, p. 46—50 („Codreanu")
C. Brăiloiu *op. cit.*, p. 133—135.
T. Burada *op. cit.*, p. 151—156 („Corbea viteazul")
I. Buzdugan *Cîntece din Basarabia*, Craiova 1928, p. 127—130 („Cîntecul lui Corbea")
J. A. Candrea, O. Densusianu, Th. Sperantia *op. cit.*, p. 286—288.
G. Cătană, *op. cit.*, p. 17—21 („Mîrza")
A. Corcea, *Balade populare*, p. 65 („Mărza")
O. Densusianu, *Graiul din Țara Hațegului* pp. 287—291 („Mîrza")
I. Diaconu, *op. cit.*, I. p. 17—29, 29—35, 35—41 II. p. 3—10 *Ținutul Vrancei*, pp. 196—199.
N. Georgescu-Tistu, *op. cit.*, pp. 27—30
E. Hodoș *Literatură poporală*, Caransebeș, pp. 3—10 („Mîrza"), *Poezii poporale din Bănat*, II, pp. 72—78 („Mîrza")
N. I. Ionașcu — M. Mîndreanu *Poezii populare și descîntece*, Alexandria, 1897, p. 45.
S. Fl. Marian, *Poezii poporale române*, I, pp. 116—127 („Voinicul scăpat").

C. N. Mateescu, *Balade,* Vălenii-de-Munte, I, pp. 34—54.
El. Niculiță-Voronca, *Datinele și credințele poporului român,* Cernăuți, 1903, p. 765.
T. Pamfile, *Cîntece bătrînești* pp. 24—31.
N. Păsculescu, *op. cit.* pp. 224—228.
Miron Pompiliu, *Balade populare române,* Iași, 1870 pp. 36—39 („Gheorghe").
G. Dem. Teodorescu, *op. cit.,* pp. 517—536
Gr. Tocilescu, *op. cit.* pp.
147—149 („Cîntecul lui Corbea").
149—153 („Cîntecul lui Corbea haiducul")
179—183 („Cîntecul lui Corbea")
191—194 („Cîntecul lui Corbea")
Al. Vasiliu, *op. cit.,* pp. 14—16 („Gruia")
D. Vulpian, *Poezia populară,* București, 1886, p. 26. (pusă în muzică)

7. *Ion ăl mare*

C. Brăiloiu, *op. cit.,* pp. 136—142 („Călin Secărin").
I. A. Candrea, O. Densusianu, Th. Sperantia, *op. cit.,* pp. 58—65 („Călin Curcă")
C. I. Popa-Plenița, *Monografia orașului Plenița-Dolj,* pp. 160—163 („Călin Serdarul")
Gr. Tocilescu, *op. cit.,* pp. 108—110 („Cîntecul lui Călin")

8. *Ghiță Cătănuță*

V. Alecsandri, *op. cit.,* pp. 53—55 („Vidra") pp. 17—18 („Păunașul codrilor").
G. Alexici, *Texte din literatura poporană română,* I, 1899, Budapesta, pg. 61—64 („Ianăș ungurul") pg. 65—69, „Ieneșul".
Bibicescu, *Poezii populare din Transilvania,* 1893, p. 168, p. 317 („Pintea")
C. Brăiloiu, *op. cit.,* pp. 113—117.
M. Budălănescu-S. F. Ceaușanu, *Frunză verde...* R. Vîlcea 1938, pp. 64—65.
Tit Bud, *Poezii populare din Maramureș,* București, 1808, pp. 11—13 („Domnul Vidru cu Vidra")
T. Burada, *op. cit.,* pp. 195—204.
I. A. Candrea, O. Densusianu, *Din popor,* p. 97.
I. A. Candrea, O. Densusianu, Th. Sperantia, *op. cit.,* I, pp. 17—19 („Ghiță Columiță"), II, pp. 11—14 (Vidra).

N. A. Caramfil *Cîntece populare de pe valea Prutului,* Huși, 1872, pp. 66, 75 („Viță Cătănuță").
G. Cătană, *op. cit.,* pp. 100—107 („Ianăș Gulianăș").
O. Densusianu, *op. cit.,* pp. 173—177 („Vidra")
J. Diaconu, *Folclor din R. Sărat,* I, pp. 7—15 *Ținutul Vrancei* pp. 166—170, 172—174.
M. Eminescu, *Literatură populară,* „Scris. Rom."—Craiova, pp. 275—279 („Viță Cătănuță").
D. Furtună, *Cîntece bătrînești din părțile Prutului,* București, 1927, pg. 107 („Ghiță și Florea")
N. Georgescu-Tistu, *op. cit.,* pp. 30—32; 42—44.
T. Gîlcescu, *Cercetări asupra graiului din Gorj,* în *Grai și suflet,* V, pp. 100—101 („Ghiță Cătăniță")
E. Hodoș, *op. cit.,* II, pp. 33—39 („Vidra") pp. 40—45.
A. Istrătescu, *Texte populare din jud. Prahova,* în *Grai și suflet,* III, pp. 170—171.
D. Izverceanu, *Cîntece din Bănat,* Vălenii-deMunte, 1911, p. 1
G. Madan, *Suspine,* București, 1887, p. 80 („Vidra")
S. Fl. Marian, *op. cit.,* I, pp. 161—169 („Tudor")
T. Papahagi, *Graiul și folclorul Maramureșului,* pp. 111—112 („Țidru și Țidra")
N. Păsculescu, *op. cit.,* pp. 285—287.
C. Rădulescu-Codin, *Din Muscel,* I, pp. 274—280.
El. Sevastos, *Cîntece moldovenești,* Iași, 1888, p. 302 („Vidra").
G. Dem. Teodorescu, *op. cit.,* pp. 626—633.
Gr. Tocilescu, *op. cit.,* 1, pp. 168—174 („Biță Cătănuță") p. 199—200 („Cîntecul lui Cătănuță"), pp. 207—208.
Gh. Tulbure, *Cîntece din lumea veche,* Făgăraș, 1908, p. 29.
Al. Țiplea, *Poezii populare din Maramureș,* p. 25 („Stoia și Idra").
Al. Vasiliu, *op. cit.,* pp. 17—18 („Cîntecul Vidrei și al lui Stoian").
D. Vulpian, *op. cit.,* p. 94 („Pintea haiducul").

9. *Ștefan-vodă și Miu haiducu*

V. Alecsandri, *op. cit.,* pp. 114—116 („Ștefăniță-vodă")
M. Budălănescu, G. F. Ciaușanu, *op. cit.,* pp. 58—60 („Fagul Miului"), pp. 65—67. („Cîntecul lui Miul haiducul").

I. Diaconu, *Folclor din R. Sărat,* II, pp. 51—55
C. N. Mateescu, *op. cit.*, pp. 54—60 („Miu haiducu")
T. Pamfile, *op. cit.*, pp. 12—18 („Miu").
N. Păsculescu, *op. cit.*, pp. 233—239 („Miul haiducul").
C. Rădulescu-Codin, *Chira Chiralina*, pp. 61—67 („Miu haiducu").
Gr. Tocilescu, *op. cit.*, pp. 156—166; 184—185 („Cîntecul lui Miu haiducul") pp. 205—208 („Miu Copilul") pp. 209—214 („Miul haiducul").

10. *Stănislav*

G. Cătană, *op. cit.*, pp. 22—31 („Tănislav")
J. Diaconu, *Folclor din R. Sărat,* II, pp. 61—66 („Tănislav") *Ținutul Vrancei,* I, p. 282—285.
T. Pamfile, *op. cit.*, pp. 74.
N. Păsculescu, *op. cit.*, pp. 244—247 („Tănislav")
C. Rădulescu-Codin, *Chira Chiralina,* pp. 22—25 („Tanislav").
G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, pp. 558—561, („Iorgovan") 581—573 pp. 561—573 („Stănislav viteazul"), pp. 573—577 („Stănislav").
Gr. Tocilescu, *op. cit.*, pp. 80—84 („Stănislav") pp. 84—87 („Tanislav").
Al. Vasiliu, *op. cit.*, pp. 24—27 („A lui Stănislavu babi").

11. *Iovan Iorgovan*

V. Alecsandri, *op. cit.*, pp. 12—13 („Erculean")
G. Alexici, *op. cit.*, pp. 103—109, 109—111
G. Brăiloiu, *op. cit.*, pp. 31—34 („Iorgu Iorguțu")
T. Burada, *op. cit.*, pp. 145—150 („Iorgu Iorgovan")
Gh. Cătană, *op. cit.*, pp. 45—56
E. Hodoș, *op. cit.*, pp. 16—24 („Iorgovan și șerpele")
At. Marian Marienescu, *Poezia populară*; Balade, II, Viena, 1867, pp. 9—22.
C. N. Mateescu, *op. cit.*, pp. 115—118 („Ivan Iorgovan")
N. Păsculescu, *op. cite.*, pp. 180—182 („Ivan Iorgovan")
C. Rădulescu-Codin, *Din Muscel,* pp. 196—201 *Chira Chiralina,* p. 40
G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, pp. 425—432
Gr. Tocilescu, *op. cit.*, I pp. 33—34 („Iorgu Iorgovan") 34 („Ivan Iorgovan")
Gh. Tulbure, *op. cit.*, p. 43.

12. *Marcu viteazu*

N. A. Caranfil, *op. cit.*, pp. 34—45.
N. Păsculescu, *op. cit*, pp. 266—270
T. Papahagi, *op. cit.*, p. 123 („A Marcului")
Miron Pompiliu, *op. cit.*, pp. 21—24
G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, pp. 663—667—669.

13. *Antofiță a lu Vioară*

C. Brăiloiu, *op. cit.*, pp. 35—42 („Vătaf Vioară")
I. A. Candrea, O. Densusianu, Th. Sperantia, *op. cit.*, I, pp. 71—75 („Antofiță a lu Vghioară")
N. Păsculescu, *op. cit.*, pp. 175—178
Gr. Tocilescu *op. cit.*, I, pg. 49—52, 52.

14. *Voinicu iortoman*

V. Alecsandri, op. cit., („Balaurul") pp. 10—11
G. Alexici, *op. cit.*, pp. 42—44.
M. Apostolescu, *op. cit.*, („Moldoveanu și șearpele") pp. 42—52.
C. Brăiloiu, *op. cit.*, pp. 67—74 („Șarpele").
M. Budălănescu-G. F. Ciaușanu, *op. cit.*, pp. 62—64
I. Diaconu, *Folclor din R. Sărat* I, pp. 70—80; II, pp. 58—61 *Ținutul Vrancei* I, pp. 269—273
C. Ș. Făgețel, *Verde și iar verde,* Craiova 1909, pp. 21—25.
N. I. Ionașcu, *op. cit.*, p. 72.
C. N. Mateescu, *op. cit.*, pp. 119—124 („Șarpele")
N. Păsculescu, *op. cit.*, pp. 170—174 („Mistriceanu")
C. Rădulescu-Codin, *Din Muscel* pp. 191—196 („Șarpele") *Chira Chiralina* pp. 40—43 („Șarpele").
G. Dem Teodorescu, *op. cit.*, pp. 444—450 („Balaurul")
Gr. Tocilescu, *op. cit.*, I pp. 6—12 („Cîntecul șarpelui") și („Cîntecul șerpoaicei")

15. *Letinul și nunul*

V. Alecsandri, *op. cit.*, pp. 95—97 („Bogdan")
M. I. Apostolescu, *op. cit.*, pp. 33—42 („Letin bogat")
T. Burada, *op. cit.*, pp. 211—217 („Sava Letinul")
I. A. Candrea, O. Densusianu, Th. Sperantia, *op. cit.*, I, pp. 38—42 („Pătru-Letinu-bogat").
J. Diaconu, *Folclor din R. Sărat,* I, pp. 63—65 („Cîntecul nunului").

C. S. Făgețel, *op. cit.*, pp. 38—42 („Letin bogat")
C. N. Mateescu, *op. cit.*, pp. 93—96 („Nunul").
N. Păsculescu, *op. cit.*, pp. 203—207 („Cîntecul nașului").
G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, pp. 653—656 („Nunul mare") pp. 656—658 („Nunta lui Iancu-vodă")
Gr. Tocilescu, *op. cit.*, pp. 110—111 („Cîntecul lui Minea") („Cîntecul nunului") pp. 112—113 („Cîntecul lui Mirea")

GLOSAR REGIONAL

ajunel. Ex.: flăcăĭ *ajuneĭ* (Balada *Vişina,* rîndul 89)
E cuvîntul *junel* (= tînăr), avînd un *a protetic*

a làturĭ (*Balada Chera,* r. 73) = pe margini

ant'eŕeŭ = un fel de bluză ţărănească (com. Dăbuleni)

aràcĭ = haraci, tribut datorit turcilor (Balada Vişina, r. 19)

ardica = a ridica (*Vişina,* r. 228)

arîndui = a da, a orîndui (Cîntecu lu Pătru haiducu, r. 65)

aruca = a arunca (com. Orlea)

azăvadă v. *cătun* (com. Orlea)

baraòn (Antofiţă al lu Vioară, r. 79) = faraon. Poreclă dată ţiganilor.

bărbălie (Balada *Ghiţă Cătănuţă,* r. 39) = cu barbă mare

bătàră, pl. *bătări* = coş de nuiele tencuit pe dinafară în care se păstrează cerealele (com. *Zăval*)

bent = dig de pămînt întărit cu lemne (com. Bistreţ)

bîldan = pasăre de baltă, bîtlan (com. Bistreţ)

hîzdoacă = bîtă (Balada *Ştefan-vodă şi Miu haiducu,* r. 114)

bobiţă (pl.) = nişte dungi colorate pe *laĭbărĭ* (com. Dăbuleni)

bogasîŭ = postav lucios, colorat (Balada *Chera,* r. 13)

bojneag = moşneag (Balada *Vişina,* r. 143)

boldurĭ (pl.) = locuri pietroase (Balada *Corbea,,* r. 335)

bolubàşă = *buluc-başă* comandant de ostaşi (Balada *Stănislav,* r. 43)

boscele (pl.) = zăvelci alese (com. *Dăbuleni*)

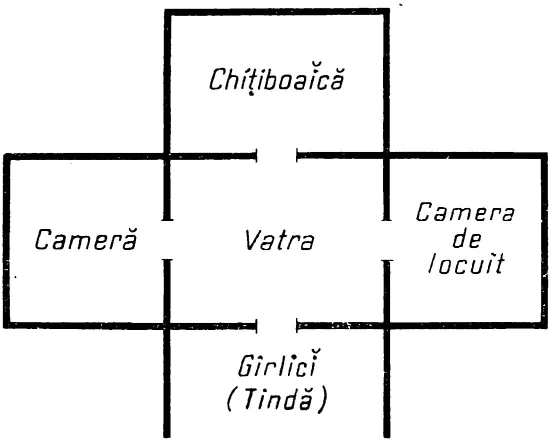
braduri (pl. = găitane la pantaloni, la spate (com. *Orlea*)

broadă = nimereală (*Cîntecu lu Pătru aiducu,* r. 37)

Notă: Acest glosar cuprinde şi cuvinte care nu apar în texte. La fiecare cuvînt este arătat textul în care apare, sau comuna în care a fost înregistrat.

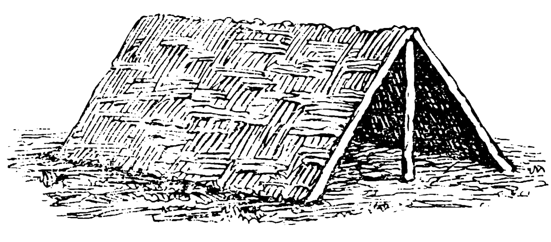
burioare (pl.) = buruieni (Balada *Brîncoveanu*, r. 4) (<*buruĭoare*)
burĭŭ. Ex. un şarpe *burĭŭ* a mers la mare = şarpe gros ca un butoiaş (?) (com. Gighera)
buruĭan = stuh (com. Gighera)
butcă = trăsură (Balada *Vişina*, r. 27)

caic = barcă (Balada *Brîncoveanu*, r. 7)
caramaliĭ (pl.) = caramalii, locuitorii din Asia Mică (balada *Cîntecu lu Pătru haiducu*, r. 9)
casă în pămînt

Tipul unei case vechi, în pămînt. Com. *Gighera*.

casac = şubă albă cu găitane (Com. Orlea)
cătun = adăpost, covercă de stuf (com. *Orlea*)

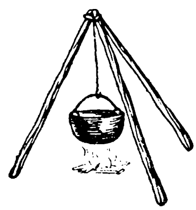

cătun

ceacîr = sucală de făcut ţevi (com. *Orlea*)
chelcĭug = cheltuială (Balada *Cîntec aiducesc*, r. 42)

chepeneàg — glugă (Com. Gighera)
chilom = tîrnăcop (Balada *Antofiță a lu Vioară*, r. 35)
chirăì = a țipa (Balada *Corbea*, r. 184)
chisà*,** pl. ***chisale = pungă țărănească (Bal. *Vișina*, r. 269)
chițiboaĭcă = cameră în care se țin diferite lucruri, în casele în pămînt (com. *Gighera*)
chivăruță, dim. de la *chivăr* = șapcă (Bal. *Ghiță Cătănuță*, r. 13)
cingìr = cîrlig, cinghel (com. *Rast*)
cĭochină = curea la șa (Balada *Voinicu iortoman*, r. 199)
ciocîrtì = a ciopli (*Cîntecu lu Pătru haiducu*, r. 140)
cĭoltar = pătură de pus pe spinarea calului (Balada *Vișina*, r. 201)
cĭopòr = turmă de oi (com. *Dăbuleni*)
cĭovìcă = pasăre de baltă, moțată și pătată alb cu negru, ciovlică (com. *Gighera*)
cĭutàc = poreclă dată turcilor (Balada *Stănislav* r. 47)
cîrpălàb = pîrcălab, încasator de dări, perceptor (Bal. *Vișina*, r. 23)
cobilète, cobinète = o firidă la vatră, dulap în zid, la vatră com. *Orlea, Gighera*)
colan = brîu, cirgătoare (Balada *Corbea*, r. 337)
colnìc = deal (Balada *Ion ăl mare*, r. 39)
cormùz = hurmuz, arbust cu flori trandafirii. (Bal. *Vișina* r. 252)
cosoròb = lemn pe care stau căpriorii bordeiului (com. *Orlea*)
còșniță = coș de nuiele (com. *Dăbuleni*)
coteț*,** pl. ***coteàță = gard de trestie (com. *Gighera*, *Bistreț*, *Rast*)

crăcană, pl. *crecàne* = trei bețe sprijinite de care se atîrnă căldarea la foc (La o tîrlă din *Zăval*)

cumpăĭoară = cumpănă mică (Balada Corbea, r. 172)
curmeziș = grindă transversală (com. *Dăbuleni*)

d-ale, interj = d-alei, alei (*Cîntecu lu Pătru haiducu* r. 57)
dărîĭa Nu-i a *dărîia* de trup. (*Cîntecu lu Pătru haiducu*, r. 150)

dăstàlniță = marginea patului. E.: Doarme *dăstalniță* (com. *Orlea*)
dededățel = plantă cu flori albastre (Balada *Vișina*, r. 65)
delii, pl. = călăreți turci (*Cîntecu lu Pătru haiducu*, r. 9)
dîrjală = prăjină (Balada *Ștefan-vodă și Miu aiducu*, r. 156)
dumbaz = *luntre* (<turc. *tombaz*) (Balada *Chera*, r. 140)
duroare, pl. *durori* = durere (com. *Gighera*)
să durùpe = se dărîmă (com. *Gighera*)

fapt Ex.: Și nici un fapt nu *i-am fapt* = i-am făcut (veche formă de perfect) cf. O. Densusianu, *Limba descîntecelor* (Balada *Corbea*, r. 347).
fchīară, schiară, pl. = fiare (la coșul de la vatră) com. *Dăbuleni*)

galìon = corabie mare (Balada *Chera*, r. 9)
ganță = cîrlig de prins oile, cață (La ciobanii din Gighera)
gealàp = gealat, gîde (Balada *Brîncoveanu*, r. 46)
ghīaoșă = păsărică *ghīaoșă* (*Descîntec de șearpe, Bistreț*) cf. *gheușă* = capră neagră cu o pată albă pe bot (I. A. Candrea, *Dict. encil.*)
ghiri! ghiri!, interj. = chemarea gîștelor (com. *Rast*)
gîldăŭ = lac mai mic (com. *Dăbuleni*)
gîrlicī = partea pe unde cobori în casa construită în pămînt (com. *Orlea* și *Celei*)
glud, pl. *gluduri* = bulgăre de pămînt uscat (*Cîntec aiducesc*, r. 31)
glugă de trestie = măldar de trestie (com. *Rast*)
goroflate pl. *goroflàț*, = nufăr, plantă de apă
cf. *garoflate* = floare mică liliachie (Balada *Vișina*, r. 121)
granată, pl. *granate* = plantă care crește prin tufișuri, la poalele munților (Balada *Vișina* r. 1)
gresui = a ascuțit cu *gresia* (Balada *Voinicu iortoman* r. 160)
gujbàn = gugiuman, căciulă domnească (Balada *Corbeao*, r. 16)
gujbă = colac de nuiele, prin care se pune lopata în barcă, *cujbă* (com. *Orlea*)
guriță = deschizătură în partea de sus a pantalonilor (com. *Rast*)

honănăì = a umbla forfota, a se amesteca unde nu trebuie. (com. Orlea) Ex.: Ce te tot *honănăī?*

ĭadără = iederă (descîntec din *Orlea*)
· *ibrişin* = fir de mătase răsucită (Balada *Chera*, r. 11)
ĭepîngeà = şubă lungă, un fel de manta (com. *Dăbuleni*, com. *Ghighera*)
inigeà Ex.: tutun ***inigeà*** = tutun turcesc tăiat mărunt, (Balada *Chera*, r. 14)
ĭortoman = voinic, viteaz (Balada *Voinicu Ĭortoman*, r. 17)
ispòl = cauc de scos apă din luntre (com. *Ghighera*)
itropolie = mitropolie (Balada Ştefan-vodă şi Miu aiducu, r. 139)
izdat = crampe stomacale (com. *Ghighera*)
izoli: Maica Precista ***să izolea*** (Descîntec din *Orlea*)
împăpora = a astupa crăpăturile cu papură (Balada *Chera*, r. 128)
împîclat: cu păru-*mpîclat* = încîlcit (?) (Bal. *Chera*, r. 24)
îngena = a înceta (Bal. ***Ĭovan Ĭorgovan***, r. 62)
înmîneca = a mîneca — a se scula de dimineaţă (Bal. *Iovan Iorgovan*, r. 5)
a se învolbi = a se înveli (Bal. *Corbea*, r. 39)

jîgàjie = jegajie, sac de prins peşte (com. *Ghighera*)
jîţ = jeţ (com. *Orlea*)
jurat = afurisit, blestemat (Bal. *Vişina*, r. 54)
juvète = peşte mic (com. *Orlea*)

làştină: a da *làştina* = a lucra pentru cineva (Bal. *Ĭon ăl mare*, r. 92).
làviţă = corlată, poliţă de vatră (com. *Orlea*)
làĭbăr = cojocel (com. *Dăbuleni*)
lăţiş = de-a latul (Balada *Brîncoveanu*, r. 6)
lèfeř = lefegiu (Cîntecul lu *Pătru haiducu*, r. 62)
legĭior = leagăn mic (Bal. *Corbea*, r. 367)
lisătru = nisetru (*Ştefan-vodă şi Miu aiducu*, r. 11)
logognă = logodnă /Balada **Corbea**, r. 137/
lotrean = hoţoman (Balada *Ghiţă Cătănuţă*, r. 71)

marmazîŭ = vin roşu, rubiniu (*Ştefan-vodă şi Miu aiducu*, r. 47)
matostàt = piatră verde, cu pete roşii (*Chera*, r. 110)
midale, (pl.) = migdale (***Brîncoveanu***, r. 1) (***Vişina***, r. 123)
mirìe = dare de bani către stăpînire datorată de fiecare locuitor. < vsl. *мирь* = lume (Bal. *Vişina*, r. 30)

mischiŭ = oțel tare (Bal. *Vișina*, r. 207)
mișomor Ex.: lua *mișomotor* de o para (Com. *Poiana Mare*)
mîrtàc = scîndură care ține locul căpriorului, la casele în pămînt, par gros, grindă (com. *Orlea*)
mursăca = a mușca (Bal. *Corbea*, r. 244)
muscurì: Din mustață *muscuria* = făcea semn că e mulțumit (*Cîntecu lui Pătru haiducu*, r. 113)
musturì Ex.: Mă *musturii* dă rîs (Descîntece din *Orlea*)

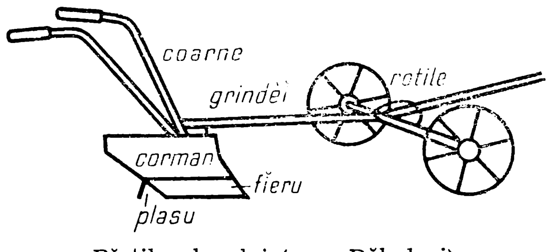
nărînzàt = *nărămzat*, roșu-portocaliu (com. *Dăbuleni*)
negàră = plantă ierboasă cu frunza răsucită (*Ștefan-vodă și Miu aiducu*, r. 63)
nevòd = năvod.

Nevodu **are doo** ***crile*** **șî o** ***màtiță***. ***Crila*** **ie**
pănă la jumătate.
Matița **ĭe fundu, unde intră peștele** (com. *Orlea*)

oàcăcăt: de oacăcătu broaștelor, onomatopeism = orăcăit (Balada *Corbea*, r. 55)
oclèĭ = pește mărunt (*Antofiță al lu Vioară*, r. 83)
ogeàc = vatră (com. *Orlea*)
ojìc = arsură la stomac (com. *Gighera*)
olicăì: A găsît o broască *olicăindu-să* = văietîndu-se (Descîntec din *Orlea*)
orneață = sobă de zid (com. *Orlea*)
opàcină = lopată, vîslă (Balada *Stănislav*, r. 168)
otcòș = iarbă tăiată, rămasă în urma coasei (*Ghiță Cătănuță*, r. 91)

panțur = *panțîr*, soldat îmbrăcat în zale (Balada *Corbea*, r. 20)
păĭeŕ = șopron de pus paiele sau fînul (com. *Dăbuleni*), șopron făcut din trestie, în care se țin coceni (com. *Rast*)
părime Ex.: dă *părime* bună = părere (com. *Orlea*)
perdeà = gard de trestie la stîne (com. *Gighera*)
pidvor = *podval* Ex.: *pidvor* la buț îl punea. Contaminație cu *pridvor* (com. *Poiana Mare*)
pîrg = mai de bătut pămîntul (la casele construite din pămînt bătut) (com. *Gighera*)
pistòrnic = ***prestolnic***, un semn ca o cruce pusă pe colaci (com. *Dăbuleni*)
plastă = claie de fîn mai mică (Balada *Ghiță Cătănuță*, r. 114)

plug

Părţile plugului (com. Dăbuleni)

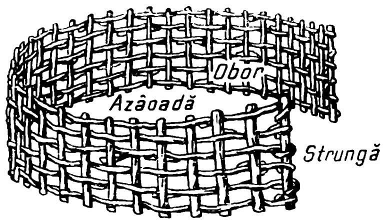
plumună = plantă de apă, nufăr (numită și *goroflèţ* com. *Dăbuleni)*
pòfiel, pòfil = curea trecută pe sub coada calului (Balada *Vişina,* r. 200)
poloneàc = *polomeac,* căldare de adus apă (com. *Dăbuleni*)
ponosî = a strica (*Ştefan-vodă şi Miu aĭducu,* r. 80)
posfàt = instrument de pescuit, ca o lingură mare (com. *Orlea*)
postrungă, păstrungă = pește de Dunăre asemănător cu cega (*Antofiţă al lu Vioară,* r. 104)
potioàcă = o plantă de baltă cu flori albe (com. *Bistreţ*)
povòlnică: Prinde-o știucă *povòlnică (Antofiţă al lu Vioară,* r. 28) < vsl. *povolinŭ* = liber
precestui = a unge cu mir (Balada *Ghiţă Cătănuţă,* r. 108)
prepeleàg = un lemn de care se agaţă traistele (la stînele din *Gighera*)
presacă Ex.: viță-de-vie *presacă (Descîntece de şearpe)* Bistreţ
E adj. *seacă,* cu prefixul *pre,* pentru intensificarea sensului (v. *Limba descîntecelor* de O. Densusianu, *Grai şi suflet,* IV, p. 368)
priejurare = împrejurare (Bal. *Vişina,* r. 166)
pripă: pripă chelea ţ-aş lua = în pripă (*Bal. Brîncoveanu,* r. 141)
pristosală = prisosire (*Cîntecul lu Pătru haiducu,* r. 20)
pristicioară: o cioară *pristicioară* = *pestricioară,* diminutivul adj. *pestriţ.* (Balada *Corbea,* r. 176).
provàz (Balada *Iovan Iorgovan,* r. 66)
În varianta *Iovan Iorgovan* din colecţia lui G. Dem. Teodorescu, întîlnim:
Şoimi de la Bogaz
Ogari din *Provaz* (pag. 429)
putioară = putinică, putină mică (Com. *Orlea*)

ràdină = rădăcină (com. *Bistreț*)
răzveală = răscoală (Balada *Brîncoveanu* ,r. 48)
rilă = *liră*, monedă de aur (Bal. *Chera*, r. 46)

saldîc = barcă (Balada *Stănislav*, r. 16 și 65)
sanabùr = *cinabru*, sulfură de mercur (com. Gighera)
sandal = luntre lungă (Balada *Chera*, r. 8)
savaĭ = măcar, chiar (Balada *Ghiță Cătănuță*, r. 12)
scorbelì = a scotoci (Balada *Ion ăl mare*, r. 41, *Vișina*, r. 268)
scumpie = arbust cu flori verzi-gălbui (Balada *Vișina*, r. 38)
sfîrtace: pe *sfîntace*, pe *zbîrdace* (Balada *Corbea*, r. 91)
sirioară = surioară (*Iovan Iorgovan*, r. 33)
spègniță = spinare (*Antofiță al lu Vioară*, r. 57)
stavă = *herghelie* (Balada *Corbea*, r. 283)
stobòr = par din gard (Balada *Corbea*, r. 362)
strejărică = creangă de stejar (*Corbea*, r. 162)
stulujenĭ (pl.) = coceni tăiați (partea rămasă) (com. *Gighera*)

șinìc = baniță (Balada *Vișina*, r. 183)
șofru = *șopru*, șopron (Com. *Gighera*, *Dăbuleni*)
știc = gard de nuiele care oprește peștele (com. *Bistreț*)

tamburǎ = tobă (Balada *Stănislav*, r. 200)
targă = coș de nuiele din care mănîncă vitele
tavan: Pă *tavan* suĭa = pe *bordul* vasului... (Bal. *Chera*, r. 179)
tică = tată, taică (Balada *Vișina*, r. 168)
tiriplic = bumbăcel (Balada *Vișina*, r. 153)
tîrlaș = om care are tîrle de oi (com. *Bistreț*)
tîrlă

Tîrlă de oi în pădurea *Zăval*

tîrșînă = frînghie (*Cîntec aiducesc*, r. 35)
topsăca = a învenina (Descîntec de triumf, *Bistreț*)
tòriște = paie mărunte (com. *Gighera*)
trîmburĭ (pl.) Ex.: Cu șapte *trîmburi* trîmbuit (Balada Voinicu iortoman, r. 158)
tufan = varietate de stejar (Balada Vișina, r. 15)
tunurĭ: pusă șa numai *tunŭri* (Balada *Corbea*, r. 259)
țăligrădean = din *Țarigrad* (Balada *Corbea*, r. 230)
țîgăncuș = pește de apă dulce cu corpul lunguieț, numit și pește țigănesc". (Antofiță al lu Vioară, r. 82)

verigĭ (pl.) = lanțul de la vatră (com. *Orlea*)
vizdeĭ = plantă ierboasă semănînd cu trifoiul (*Cîntecul lu Pătru haiducu*, r. 31) (*Corbea*, r. 267)
vîrteajă (pl.) = șuruburi (Balada *Vișina*, r. 198)
vîrtute = putere (*Cîntec aiducesc*, r. 23)
voĭ Ex.: lîngă *voiu* gardului. (Com. *Gighera*)

zarbìre: frînele, *zarbirele* daŭ rază ca soarele (*Corbea*, r. 263)
zăbuǹ = haină țărănească de iarnă (*Corbea*, r. 71)
zămalț = smalț com. Gighera)
să zăuĭta = a se uita (*Corbea*, r. 114) (*Vișina*, r. 148) (*Brîncoveanu*, r. 43)
zătărì = a întărîta (Balada, *Vișina*, r. 256)
zbicĭuì = a biciui (Balada *Chera*, r. 176)
zdăncănì = a produce zgomot prin izbirea unui obiect de metal (Balada *Chera*, r. 164)
zîmnic = bordei în pămînt (com. *Rast*)
zmedișoară adj. dim. din *zmead* = oacheș, cu fața negricioasă. (Balada *Vișina*, r. 227)
zorbalîc = răscoală (*Cîntecu lu Pătru aiducu*, r. 151)

Harta *Olteniei de mijloc și de sud.*

ADDENDA

ALEXANDRU GREGORIAN

Cîntece bătrînești din Oltenia de mijloc

1 .

Miorița

Verde, foĭ mărunte,
Coboară din munte,
Coboară oĭ multe,
Mîndre și cornute.
Berbecĭ, miorele,
Mîndre ocheșele
Coboară din plaĭ
Coboară spre văĭ
Cu ĭarba maĭ grasă,
Deasă și mustoasă,
Spre cîmpurĭ cu florĭ
Bune de miorĭ.
Verde viorea,
Cu ĭele-m venea,
Din frunză doinind,
Din fluĭer horind,
Tot cincĭ cĭobăneĭ
Nalțĭ și frumușeĭ
Și-un alt cĭobănel
Tot maĭ frumușel.
Fețișoara luĭ
Spuma lapteluĭ,
Ochișori luĭ
Mura cîmpuluĭ,
Mustăcĭoara luĭ
Spicul grîuluĭ,
Perișorul luĭ
Pana corbuluĭ.
Și ăst cĭobănel,
Tras ca prin inel,

La urmă mergea,
Maĭ cu foc doĭnea;
După el venea
Mîndră miorea,
Ĭarba n-o vedea
Cu foc că zbĭera!
— Mîndră mioriţă,
Cu lîna plăviţă,
Mîndră miorea,
Bucuria mea,
De ce mĭ-aĭ zbĭera
De ce n-aĭ mînca?
Ţ-ă foame, ţ-ă sete,
Dor de codru verde?
Verde viorea,
Mioriţa mea,
Măre că-ĭ zîcea:
— Stăpîne, stăpîne,
Nu griji de mine.
Nu mĭ-e a mînca
Nicĭ apă a bea,
Da mĭ-e foc, stăpîne,
C-am aflat că mîne,
Măre, ăĭ ciobanĭ,
Aĭ cincĭ hoţomanĭ,
Vor să mi te-omoare,
În apus de soare,
Şi-apoĭ să te-ngroape,
Tot pe-aicĭ, pe-aproape!
— Mioară, miorea,
Grija nu-m purta.
Cînd m-or doborî
Şi m-or omorî,
Să puĭ să mă-ngroape
Tot aicĭ aproape,
La tîrla de oĭ,
Să fiŭ tot cu voĭ.
Şi la cap să-m puĭ
Fluĭeraş de os
Mult cîntă frumos,
Fluĭerel de fag,
Mult cîntă cu drag,
Fluĭerel de soc,
Mult cîntă cu foc!

Cînd vîntu-o bătea,
Prin ele-o trecea,
Ele mĭ-or cînta
Doru şi jalea!
Şi-apoĭ voĭ v-ăţĭ strînge
Pe mine m-ăţĭ plînge
Cu lacrimĭ de sînge!
Da mioara mea,
Dacă mi-aĭ vedea,
O maĭcă bătrînă,
Cu brîul de lînă,
Plîngînd şi cătînd,
De mine-ntrebînd
Tu să-ĭ spuĭ, miorea,
Tu să-ĭ spuĭ aşa
Cum că am plecat
Şi m-am însurat,
C-o fată de craĭ,
Pe-o gură de raĭ.
Soarele şi luna,
Mĭ-au ţînut cununa.
Preoţ, munţĭ marĭ,
Păsărĭ, lăutarĭ,
Păsărele miĭ,
Şi stele făcliĭ.
Verde viorea,
Bătrîna-mĭ venea,
Fiu nu-ş găsa,
De el întreba
Cîmpul şi ĭarba
Pădurea de fagĭ,
Oile luĭ dragĭ.
Dar cea mioriţă
Cu lîna plăviţă
De-o parte că-m sta.
Ĭarbă nu-m păştea,
La babă privea.
Baba mĭ-o vedea
Şi mĭ-o mîngăĭa
Şi mĭ-o întreba:
— Mioară, miorea,
Ochĭ de viorea,
Nu mi l-aĭ văzut,
Nu mi-aĭ cunoscut,

Mîndrul ciobănel,
Tras ca prin inel,
Cĭobănel voĭnic
Doĭnind pe colnic
Cu oile luĭ,
Fala munteluĭ?
Spune, miorea,
Că ĭeŭ-s maĭcă-sa!
— Măĭcuţă bătrînă,
Cu brîul de lînă,
Mîndrul ciobănel,
Tras ca prin inel,
Ĭe stăpînu meŭ,
Ĭerte-l Dumnezeŭ!
El mi s-a-nsurat
Şi s-a cununat.
Şi-o mîndră crăĭasă
Mĭ-a luat de mireasă.
Da la nunta sa
Mĭ-a căzut o stea.
Soarele şi luna
Ĭ-au ţinut cununa.
Păsărĭ ciripind,
La nuntă-ĭ cîntînd,
Stelele din ceŕ
Ĭ-au fost lumînărĭ.

1920
Marin D. Munteanu, 50 ani,
Sandu G. Gĭugă, 38 ani,
com. Scaeşti, raionul Filiaşi

2

Ĭancu Jianu

Şĭ-am zis foaĭe leuştean
Şĭ-o frunză dintr-un mojdrean,
N-aţ auzît de-un Jian,
De-un Jian, de-un căpitan,
Care umblă prin pădurĭ
Cu doĭsprezece pandurĭ?
Pandurĭ cu căcĭulĭ miţoase
Şi cu genele stufoase,

Cu șube cu găitane
Și la brîu cu ĭatagane,
Cu flintele încărcate,
Cu pistoale retezate,
Ce ĭa mĭeĭ de la cĭobanĭ,
Armăsarĭ de la mocanĭ,
Ce păzesc pe la strîmtorĭ,
Țîn calea la negustorĭ,
Și le ĭa din gălbiorĭ
Că sînt la purtat, ușorĭ.
Ce țîn calea la cĭocoĭ
Și mĭ-i taĭe ca pe oĭ?
Da Jianu mic de stat
Multe sate mĭ-a călcat
Și conace-a-nspăĭmîntat,
Cu nime nu stă la sfat,
Fiindcă vorba, sfatu luĭ,
Stă-n țava pistoluluĭ.
Pe ceĭ răĭ mĭ-ĭ împungea
Și dreptate îm făcea:
Era greŭ rumânuluĭ,
Sub jugu cĭocoĭuluĭ!
Cĭocoi s-au sfătuit
La domnie mĭ-au pornit
Și-au cerut un căpitan,
Ca să-ĭ scape de Jian,
Că amar ĭ-a schingĭuit
Și chimiru le-a golit.
Da domnia ce-m făcea?
Toată lumea că-m strîngea,
De-o poteră că-m făcea
Spre Jianu-ĭ trimetea,
Socotind că l-or prindea,
Plocon domnuluĭ să-l dea!
Da Jianu mi-ĭ ghicea,
Către murgul luĭ grăĭa:
— Murgule, soțĭia mea,
Auzĭ, vine potera
Și pe mine m-o prindea!
Dară murgu-ĭ răspundea:
— Frate, nu te spăĭmînta,
Că ĭeĭ nu mi te-or prindea.
Țîne-te bine în șea!
Ĭară murgu cînd sărea,
Sate-n urmă rămînea

Şi la Olt mi să oprea
Aci, murgu-m hodinea,
Dar Jianu, ce-m făcea?
La podar că îm striga:
— Măĭ podare, dumneata,
Vin cu duba maĭ încoa,
Să trec cu murgu pe ĭea,
Că mă calcă potera!
Ĭar podaru ce-m făcea?
Să făcea că n-auza
Şi din bordeĭ nu-m ĭeşa.
Jianu, ĭar îl striga
Şi din gură-ĭ cuvînta:
— Mă podare, staĭ în cas?
Şi te facĭ fără de glas?
Că-ţ trîntesc un glonte-n pĭept,
Orĭ adormĭ, orĭ te deştept!
Şĭ-am zîs verde spic de orz,
Decît să mă rog de-un prost,
Ca să-m dea duba de rost,
Maĭ bine de murgu meŭ,
C-o să facă ce zîc ĭeŭ.
— Murguleţ, căluţu meŭ,
Ĭa udă-ţ copitele
Că m-ajung poterile
Şi-m scurtează zîlele!
Murgu mi l-a ascultat,
Prin vad el că mĭ-a intrat
Şi a ajuns la uscat,
Pe Jianu mĭ-a scăpat!

1920
Marin D. Munteanu, 50 ani,
Năstasie Lăĭeţu
Tănasie Barbu
Scăieşti

3

Ĭancu Jianu

Variantă

Foaĭe verde de-un lipan,
N-aţ auzît de-un Jian,
De-un Jian, puĭ de oltean

De un hoţ de căpitan?
Umblă noaptea prin pădurĭ
Cu doisprezece pandurĭ
Zîŭa-m doarme la răcoare,
Tot pe dalbe brăţîşoare;
Noaptea bate drumu mare,
Cu carabina-n spinare
Şi lasă pe negustorĭ,
Sărăcuţ de gălbiorĭ
Să tot cură şi tot jură,
Că ĭa cu drept, da nu fură!
— Ĭancule, nu te jura,
Că-ţ moare nevestica!
Ĭancule, Jianule,
Ce-aĭ făcut paralele ?
— Le-am beut cu mîndrele,
Le-am beut, le-am cheltuit,
Cu şapte mîndre de gît!
— Ĭancule, de unde viĭ?
— De la tîrg, de peste Jiĭ!
— Ĭancule, ce-aĭ tîrguit?
— Numai gloanţă de argint,
Şi şasă oca de plumb,
Să duc la băĭeţ în crîng,
Că băĭeţî-s fără minte
Trag gloanţă nesocotite
— Mă podar, podar, podar,
Uşurel, să nu mă-necĭ,
Că n-aĭ banĭ să mă plăteştĭ!
Trage podu măĭ la vale,
Că-ţ răcesc un glonţ în şale.
Trage podu măĭ de-a drept,
Că-ţ răcesc un glonţ în pĭept!

1938
Petre Gh. Proteşescu, 55 ani,
Nicolaĭe Lăĭeţu, **61 ani,**
Scaeşti

4

Tudor

Frunzuliţă siminic,
Pe cel deal, pe cel colnic,
Cum maĭ trece de-un voinic,

Fără frică de nimic.
Tudorel de la Cloşanĭ
Fără frică de duşmanĭ,
Nu ĭa de la nimenĭ banĭ.
Da ciocoi, cînd îl văd,
Măre, Doamne, ce prăpăd!
— Tudore, pe unde trecĭ?
— Merg să scap ţara de hoţ,
De hoţ, de jegmănitorĭ
C-au băgat lumea-n fiori,
De-a ajuns rumînu, ĭacă,
Fără oaĭe, fără vacă.
Nu maĭ leagă două-n teĭ,
Şi-ĭ urlă vîntu-n bordeĭ!
D-aleĭ, Tudor ce-m făcea?
Din frunză îm şuĭera
Şi haĭduci îş strîngea,
Mulţ, ca frunza şi ĭarba
Şi pandurĭ din ĭeĭ făcea.
Mĭ-a plecat Tudor cu toţ,
Să scape ţara de hoţ!
Foaĭe verde-a bobuluĭ
Mĭ-avea în chimiru luĭ
Bani Golfineanuluĭ,
Duşmanu cĭocoiuluĭ,
Ca să-ĭ ducă domnuluĭ
Oştire multă să-ş crească
Şi pe turcĭ să-ĭ izgonească!
Tudor, cu panduri luĭ,
Lasă calea codruluĭ.
Unde Tudor ajungea,
Turci mi să-nspăĭmînta,
Dunărea-n vad mĭ-o trecea
Şi-ndărăt nu să uĭta!
Unde Tudor ajungea,
Dreptate ĭel că făcea,
Pe robiţ îĭ libera,
Pe flămînz îĭ sătura,
Pe ciocoĭ mi-ĭ scutura!
Mult mă mir, Doamne, mă mir,
De Tudor din Vladimir.
Că cĭocoi l-aŭ trădat,
Şi la grecĭ că mi l-a dat.
Şi-apoĭ verde busuĭoc,
Tudorel, fără noroc,

Duşmani te-au hăcuit,
Şi pe noĭ ne-au pustiit,
Să trăim tot amărît,
Şi cu funia de gît!

1920
Tănasie Barbu
Marin D. Munteanu
Sandu Gĭugă
Scaeşti

5

Dobre haĭducu

Şi-am zîs verde de-o cicoare,
N-aţ auzît frăţîoare
De-un haĭduc la drumu mare,
De un puĭ de vrăjitoare,
De haĭducu Dobrişor,
Dragu babi puişor,
Dragostea nevestelor
Şi spaĭma cĭocoilor?
Şi-ntr-o joĭ de dimineaţă,
Să spăla Dobre pe faţă
Şi-aruncîndu-şi ochi-n vale,
Văzu potera pe cale.
— Dragu muĭcăĭ Dobrişor,
Dragu muĭcăĭ puişor,
Lasă, muĭcă, mîndrele,
Apucă-ţ pistoalele
Şi-nfundă pădurile,
Că te-ajung poterile!
Ĭară Dobre ce-m făcea?
Spre maĭcă-sa să uĭta
Şi din gură-aşa grăĭa:
— Muĭcă, muĭculiţa mea,
Grija mea nu mĭ-o purta,
Potera nu m-o prindea
Şi capu nu-m va cădea!
Coboară, muĭcă, -n vălcea,
Şi pe Pătru l-ăĭ chema,
Că Pătru m-o ajuta,

C-ala ĭe fratele mĭeŭ,
Țîne-mi-l-ar Dumnezăŭ!
Spune-ĭ ca să-m dea de știre
În vălcea la mînăstire.
Și-altă foaĭe de zmicea,
Dobra-n vale cobora
Și pe Pătru mi-l găsa,
La pistoale-ș încărca
Și din frunză tot cînta.
— Lasă, muĭcăle, frunza,
Ĭote, vine potera,
Și pe Dobre l-or prindea.
Du-te-n vale-n mînăstire,
Ca să aĭ cu el de știre,
Bine vorba nu sfîrșea,
Pătru la goană mĭ-o lŭa.
Da potera nu-m vedea,
Că venea dinspre vălcea
Și pe muĭcă-sa prindea.
— Spune, că nu-ț facem răŭ,
Unde este Dobre-al tăŭ,
Ăl de-ĭ zici tu Dobrișor,
Dragostea muĭerilor
Și spaĭma cĭocoilor?
Că dacă nu ne-ĭ spunea,
Vaĭ și-amar de pĭelea ta!
— Să știŭ că m-ăț spînzura
Și-n bucăț de m-ăț tăĭa
Da pe Dobre nu l-oĭ da.
Și dacă frică n-aveț,
Duce-vă-ț de mi-l prindeț
Poate l-ăț găsi culcat
Și de mîndre-nconjurat!
Poterile-o chinuĭa
Și de-o creacă-o spînzura.
Da un foc mi s-auza
Și căpitanu pica.
Alt foc mi să auzî
Și potera se-mbulzî,
Ocolind potecile
Și-nfundînd hățîșurile
Ca să-ș scape zîlele.
Dobre fuga că-m dădea
Pe maĭcă-sa dezlega
Și pe ĭarbă mĭ-o punea.

— Muĭcă, muĭculiţa mea,
Te-a omorît potera!
Pătrule, frate de cruce,
Apucă pi la răscruce,
Pe muĭca s-o răzbunăm
Şi dreptate să făcem!
Foaĭe verde-a murele
Mi şĭ-aŭ lŭat pistoalele
Şĭ-aŭ ţînut cărările,
Răscolind colnicele,
Căutînd poterile.
Şi-unde poteraşĭ găsa
Pistoalele sloboza
Şi morţii mi-ĭ trimetea,
Ca să-şĭ răzbune mama!
— Aoleo, cĭocoĭ hapsînĭ,
Fi-v-ar inima la cîinĭ!
De Dobre n-aţ maĭ scăpa
Şi-n mormînt de mĭ-aţ intra!

1920
Marin D. Munteanu
Ioan Gĭugă
Năstasie Lăĭeţu
Scaeşti-Dolj.

6

Cîntecu haĭduculuĭ

Foaĭe verde treĭ măzline,
M-aĭ făcut, muĭcă, pe mine,
Da n-aĭ făcut nicĭ un bine,
Că dacă măĭ făceaĭ doĭ,
Să temea lumea de noĭ.
M-aĭ făcut de-un puĭ de lup
Şi mĭ-am luat ţara în lung,
Am trecut-o-n lung şi-n lat
Şĭ-am ajuns la noĭ în sat.
M-aĭ culcat, m-aĭ legănat
Şi de jale mĭ-aĭ cîntat.
Ĭar cînd, muĭcă, m-aĭ scăldat
Lăturile-aĭ aruncat
Pe sub umbra nucilor,
Să fiŭ drag haĭducilor,

Că și ieĭ să-mĭ cînte mie
Cînd să plec în haĭducie.
Foaĭe verde, pelin verde,
Supt poală de codru verde,
Ce maĭ foculeț să vede,
De haĭduceĭ ațîțat,
De voĭnicĭ înconjurat.
Și nu-ĭ unŭ si nicĭ zece
Ci sînt numaĭ cincisprezece
Și îm frigeau un berbece
Mi-l frigea tot haĭducește
Stînd pe lîngă foc, grecește.
Foaĭe verde-a bobuluĭ
Pe dunga ogașiuluĭ
Văzuĭ frunza faguluĭ
Și cum frunza mi să-ntinde,
Începuĭ armele-a unge.
Le ungeam cu untdelemn,
Să tragă bine la sămn
Și cu săŭ de căprioară,
Pe cine-o lovi, să moară!
Bătuĭ pușca cu vergeaua,
Îm pusăĭ pe murgu șaŭa,
Și-m apucaĭ poteceaŭa.
Trecuĭ dincolo vălceaŭa,
Unde cîntă turtureaŭa.
Cînd fu frunza ca pitacu,
Plecaĭ în codru, săracu.
Cînd fu frunza-n patrŭ dungì,
Codru geme de haĭduci,
De tot fagu cîte cincĭ,
De haĭducĭ cu fruntea lată
Și de sabie crestată.
Ce-aŭ loat calea codruluĭ,
Tot de frica biruluĭ,
De frica cĭocoĭuluĭ,
De frica păgînuluĭ!
D-aoleo, codrule, frate,
De tine nu m-oĭ desparte,
Nicĭ în vĭață, nicĭ la moarte.
Că în tine m-am născut,
Tot în tine mĭ-am crescut;
Pînă mare m-am făcut,
Soarele nu l-am văzut,
Numaĭ căprioarele

Sărind hududoaĭele
Şi numaĭ mioarele,
Scuturînd tilincile.
Pădure, soro pădure,
Netăiată de săcure
Şi plină de fragĭ şi mure,
Cum măĭ cîntă cucu-n tine,
Şi pe gros şi pe subţîre,
Ce ţîĭ haĭduci în tine.
Ĭar cînd potera îm vine,
Tu nu mi-ĭ daĭ de ruşine!

1923
Năstasie Lăĭeţu
Marin D. Munteanu
Sandu Gĭugă
Scaeşti

7

Ilinca

Colea-n vale, maĭ la vale,
Ĭeste-o căscioară măĭ mare,
Se-nvîrteşte după soare.
Din ea, cine-m ĭese oare?
Ilincuţa, fată mare,
Ce-ĭ frumoasă ca şi-o floare,
Pleacă cu Ĭorgu-n plimbare.
Sara-acasă că-m venea
Şi fuga la vadră da,
Vadra că mĭ-o trăncănea,
Da-n ĭea apă că n-avea
Vadra pe cap mi ş-o lua
La ciutură că-m pleca.
Da nicĭ bine n-ajungea,
Ce-m vedea să spăĭmînta.
La maĭcă-sa că-m pleca
Şi din guriţă-ĭ zîcea:
— Muĭcă, muĭculiţa mea,
Ĭote cum vin turci-ncoa,
Vin, muĭcăle, să mă ĭa
Să mă ducă-n Turcia!
Ĭar maĭcă-sa ce-m făcea?

Pe păr negru-o mîngîia,
Pe obraji mĭ-o săruta,
Și din gură îĭ grăĭa:
— Ilincuțo, fata mea,
Muĭcă, nu te spăria,
Că nu-s turci să te ĭa
Ci e nunta soru-mea.
Ilincuța, ce-ĭ zîcea?
— Muĭcă, muĭculița mea,
Nu e nunta soru-ta,
Ci vin turci să mă ia,
Să mă ducă-n Turcia.
Îngroapă-mă la fereastă
Să-m vie miros din casă,
Îngroapă-mă-n busuĭoc
Să-m vie miros cu foc.
Îngropațî--mă în prag,
Ca să-m văd pe al meu drag!
Muĭcă-sa ce îm făcea?
Pe Ilinca mĭ-o-ngropa.
Dară turci îm venea
Și de Ilinca-ntreba:
— Ĭa ascultă, babo-ncoa,
Unde este Ilinca?
Da bătrîna ce-m făcea?
Să făcea că n-auza,
Cu mîncare-ĭ îmbia:
— Stațĭ păgînilor la masă,
Că vă dau mîncare-aleasă!
Ĭară turci nu voĭa
Și din gură-așa-ĭ grăĭa:
— N-am venit să chefuim,
Cĭ-am venit să logodim
Cu Ilinca, fata mare,
Ce-ĭ frumoasă ca ș-o floare
Maĭcă-sa cînd auza,
Negru-nainte-m vedea.
Leșin la inimă-ĭ da,
Și turcilor le grăĭa:
— Ilincuța mea frumoasă,
Nu maĭ ĭe de mult în vĭață.
Doĭ anĭ ĭacă mĭ-au trecut,
De cînd pămînt s-a făcut!
Dacă nu-m credeti cuvîntu,
Venițĭ să-ĭ vedeț mormîntu!

Măre, turci mĭ-auza,
Ĭute-afară că ĭeşea,
La mormînt îm ajungea,
Pe Ilinca-o dezgropa.
La cal sub burt-o lega
Şi spre ţara lor pleca.
Ilincuţa, ce-m făcea,
Îm striga la turcĭ, striga,
Îm striga cît măĭ putea:
— Turcilor, păgînilor,
Da-v-aş hrană corbilor,
Măĭ slăbiţi-m mîĭnile,
Să-m rîdic cosiţăle
Le-aŭ umplut pulberile!
Ĭară turci auzea
Şi tot maĭ ĭute-m fugea,
Că-n spre nuntă să grăbea.
Ilincuţa, ĭar striga:
— Turcilor, păgînilor,
Măĭ slăbiţî-m mîĭnile,
Să-m rîdic sălbiţăle!
Pe turcĭ mila-ĭ cuprindea,
Mîĭnile i le slăbea.
Ĭar fata să dezlega,
În Dunăre că-m sărea,
Şi din gură-ĭ blestema:
— Turcilor, cîĭnĭ blestemaţ,
Haĭ şi-acuma de mă lŭaţ,
Că decît roabă la turcĭ,
Măĭ bine în ape-adîncĭ.
Decît la voĭ, cîĭni turceştĭ,
Măĭ bine hrană la peştĭ!

1923
Năstasie Lăĭetu
Sandu G. Gĭugă
Scaeşti

8

Tunsu

Veste-n ţară mĭ-a ajuns
De un hoţ ce-ĭ zice Tuns,
Care-n codru a ĭeşit
D-optspce întovăroşiţ,

Toţ voĭnicĭ, aleşĭ pandurĭ,
Tîlharĭ neaoşĭ de pădurĭ
Şi umblă din crîng în crîng,
Toţ cîţ trec, de ĭel să plîng,
Că nicĭ unde nu gîndeştĭ
Cu ĭel în drum te-ntîlneştĭ
Şi te-ntreabă binişor
Cu cuvînt blînd, blîndişor:
— De unde-m viĭ flăcăĭaş?
Din ce sat, din ce oraş?
Luatu-mĭ-aĭ de drum răvaş,
Să nu pătimeştĭ cevaş?
Ĭeştĭ rumîn, or grecoteĭ?
Aĭ palaturĭ, aŭ bordeĭ?
Dacă-ĭeştĭ neaoş rumîn,
Cată-ţ voĭnice de drum.
Ĭar dacă ĭeştĭ venetic,
Măĭ staĭ să vorbim un pic.
Ce negustorie-m aĭ?
Biru la cine mi-l daĭ?
Spune-m, voĭnicule, drept,
Te jur cu pistolu-n pĭept,
De aĭ banĭ măĭ multiceĭ,
Să-m daĭ jumate din ĭeĭ
Că-ţ daŭ la mînă răvaş
Să nu rămîĭ păgubaş.
Şi cu vremea, de-oĭ trăi
Pănă-ntr-una ţ-oĭ plăti
Da cumva de-oĭ uĭta ĭeŭ,
Ţî ĭ-o plăti Dumnezăŭ!
Tunsu, bĭetu voĭnicel,
Sărăcuţ, amar de el!
Că duşmani l-au vîndut
L-aŭ vîndut şi l-aŭ pierdut
Poteraşi l-a aflat,
Şi mĭ-a murit împuşcat,
Împuşcat, ca vaĭ de ĭel,
Of, sărmane voĭnicel!

1923
Marin D. Munteanu
Scaeşti

9

Costea

Foaĭe verde-a murile,
Pe cîmpu cu florile
Scoasă Costea oile,
De umplu grindurile
Și toate vălcelele,
Prin toate zăvoaĭele
Și-mĭ așeză stînile
La toate fîntînile,
Pe toate măgurile.
Pe cîmpu cu brebeneĭ,
Scoasă Costea mĭelușeĭ,
Mulţ, ca-în cîmp ghioceĭ,
Să miră lumea de ĭeĭ.
Scoasă Costea mĭelușele,
Cîte-n luncă viorele,
Să miră lumea de ĭele.
Și-apoĭ verde-o viorea,
Turmele cine-mĭ păza?
Noŭă cîĭni, noŭă dulăĭ,
Noŭă dulăĭ marĭ și răĭ,
Ce-s paza cĭobanuluĭ,
Spaĭma hoţomanuluĭ.
Și mĭ-avea Costea, mĭ-avea,
Și mĭ-avea și pe Cĭoanta.
Cĭoanta, căţaŭa bătrînă,
Ce știe rîndu la stînă.
Și mĭ-avea Costea de-un mĭel,
Nu era altu ca ĭel.
Și mĭ-avea de-o mĭelușa
Nu era alta, ca ĭea.
Verde foaĭe de treĭ sfanţ,
Într-o sfîntă zî de marţ
Pleacă Costea la Galaţ
Cu chimiru plin de sfanţ
Și de galbinĭ ferecaţ.
Mĭ-a plecat să tîrguiască
Și stîna să-ș împlinească,
Cĭobani să-ĭ mulţumească,
De uroaĭe oilor,
Fîn de-al bun berbecilor,

Şi paie măgarilor,
De mîncare cîinilor
Căpestre cîrlanilor,
Rachiŭ bun şi cu tutun,
Să-şĭ facă omu măĭ bun.
D-aleĭ Costea ce-mĭ făcea,
Ce-mĭ făcea cînd îmĭ pleca?
Ĭel pe Fulgă mi-l chĭema
Tot pe Fulgă hoţ bătrîn.
Hoţ bătrîn de noŭă stînĭ;
Un pac de tutun că-ĭ da
Şi din gură-aşa-ĭ grăĭa:
— Ĭa ascultă Fulgă-ncoa
Ĭeŭ la Galaţ mĭ-oĭ pleca
Şi pe tine te-oĭ lăsa,
Ca să-mĭ îngrijeştĭ turma.
Da să aĭ grije de ĭea,
Cum îţĭ aĭ de viaţa ta,
Că ĭeu bine ţ-oĭ făcea.
Şi cum vorba îşĭ sfîrşa
Lu Fulga că-ĭ dăruĭa
Doŭă oĭ pentru mîncare,
Treĭ berbecĭ pentru frigare,
Un şip de rachiŭ de-al tare
Şĭ-o putinică cu brînză,
Ca să-ĭ meargă drept la rînză,
Un caş de vre-o cincĭ ocale,
Că să-l îndrepte la şale.,
D-aleĭ Fulgă ce-mĭ zîcea?
— Ĭ-ascultă, stăpîne, -ncoa,
Du-mi-te cu Dumnezăŭ,
Că turma ţ-o păzăsc ĭeu
Şi-ţ răspund cu capu mĭeŭ.
Costea-n el mi se-ncredea,
Şi la Galaţ că-m pleca.
D-aleĭ Fulgă ce-m făcea?
Aştepta păn să-nsăra,
Ceata luĭ că mĭ-o strîngea,
Şi la el mĭ-o aduna
Şi din gură le zîcea:
— Haĭ, măĭ fraţ, să trăim bine,
Că-acu nu ne vede nime!
Haĭ la măgura bătrînă,
Cu muşchiu de-un lat de mînă,
Unde-a fost odată stînă,

Uni ca lupĭ-aţ urla,
Alţî ca cîinĭ-aţ lătra.
Ĭo în urmă voĭ cădea,
Şi din turmă mĭ-o rupea!
Hoţîĭ de cĭobanĭ pleca,
La măgură că mergea.
Şi ca lupi că urla
Şi cîini mi-ĭ auza,
Într-acolo că fugea,
Numaĭ Cĭoanta rămînea,
Ca să păzască turma.
Da Fulga mĭ-o înşela,
Jumate din turmă lŭa,
Îm lŭa fruntea oilor
Şi fruntea berbecilor,
Îm lŭa fruntea mĭeilor,
Fala negustorilor,
Şi cu ĭele că-m pleca.
Da-ntr-o sfîntă zî de marţ,
Vine Costea din Galaţ,
Cu chimiru gol de sfanţ,
Da cu măgari-ncărcat.
Ĭel la turmă să ducea
Şi mĭ-o băga la perdea,
Ş-ncepea a număra
Să-m afle socoteala.
Număra de noŭă orĭ
Şi-l trecea-n spate fiorĭ.
Şi mai număra o dată,
Găsî lipsă jumătate
Lipsa mĭelu, mioara,
I să rupea inima.
Lipsa fruntea oilor
Şi fruntea berbecilor,
Fala negustorilor.
Costea răŭ să-ntuneca,
Pe cĭobani ĭel mi-ĭ chĭema
Şi pe cîinĭ alăturea,
Pe toţĭ că mi-ĭ cerceta,
Da nimica nu-m afla.
Numaĭ Cĭoanta rămînea,
Sta-n urmă şi tremura,
Sta tot cu capu plecat,
Vedea bine c-a stricat.
Dară Costea ce-m făcea?

Mîna pe-o bîtă punea
Și pe Cĭoantă mĭ-o bătea.
Cĭoanta la pămînt cădea,
A jale schilălăĭa
Și stăpînu-ĭ său zîcea:
— Ĭa staĭ, stăpîne, din dat,
Că tu mă baț cu păcat.
Mă baț pe nevinovat,
C-am slujit lu taĭcă-tăŭ
Șĭ-am slujit tot neamul tăŭ
Și-acum te slujesc pe tine
Și tu mă baț, vaĭ de mine!
Că Fulgă m-a păcălit.
Dup-o tufă m-am pitit
Și-am văzut cum te-a hoțît,
Și cu turma mĭ-a fugit
La vadu cel adumbrit,
Tot de Fulgă tăĭnuit
Și numaĭ de ĭel știut.
Costea cum mĭ-o auza,
Lapte-n străchină-ĭ punea
Și-ĭ da de să sătura
Și pe spate-o mîngîĭa.
Cĭoanta mult să bucura,
Mîna lu Costea lingea,
De șubă că îl trăgea
Șî din gură așa-ĭ zîcea:
— Stăpîn Costeo, vino-ncoa,
Haĭ că urma ĭ-om luoa,
Că ĭeu-m știŭ poteca.
Cĭoanta-nainte pleca,
Costea să lŭa după ĭea,
Păn la vad că-m ajungea
Și acolo să oprea
Și pe Fulgă mi-l vedea
Cum maĭ sta pe ipîngea,
Bea tutun dintr-o lulea,
Mĭel în frigare-nvîrtea
Și la slugĭ că porîncea,
Ca să-ĭ aducă plosca,
Să maĭ tragă-un gît din ea.
Costea-n picĭoare că-m sta
Pistol din cimitir scotea,
Pe Cĭoanta mĭ-o sumuța,
— Săĭ, Cĭoanto, nu mi-l lăsa,

Pune gura pe Fulga!
Cĭoanta mi să-nfurișa,
Pe burtă mi să tîra,
Pe la spate că mi-l loa,
Și de ceafă-l apuca,
Jos la pămînt că mi-l da .
Costea mi să repeza,
Pe Fulgă că mi-l prindea
Picĭoru pe pĭept punea,
Haĭducește-l judeca
— Oleo, Fulgo, hoț bătrîn,
Hoț bătrîn de noŭă stînĭ,
Cum de nu te mulțumeștĭ,
Cu sîmbria ce primișĭ?
Că ĭeu mi te-am dăruit
Că ĭeu mi te-am omenit,
Și tu mi te-aĭ juruit
C-o să mă slujeștĭ cinstit,
Da credința n-aĭ păzît.
D-aleĭ Fulgă ce-mĭ făcea?
Să sucea, să răsucea,
Din strînsoare c-o scăpa,
Da nimic nu izbutea,
Că Cĭoanta îĭ mîrăĭa,
Și de ceafă nu-l slăbea.
— Mă, Costeo, hoț de stăpîn,
Și la inimă hapsîn,
Ĭo mĭ-am luat tot dreptu mĭeŭ
Și țî l-am lăsat pe-al tăŭ,
Că o vĭață ț-am slujit
Și tu nu m-aĭ mulțumit!
Ĭa dă-m drumu din strînsoare,
Să mă duc în lumea mare!
Costea atuncĭ mi-l scutura,
Și doŭă palme că-ĭ da:
— D-aleĭ Fulgă, hoț bătrîn,
Șĭ-acu aĭ pe dracu-n sîn?
Mĭ-aĭ loat fruntea oilor,
Fala negustorilor.
Turma tu mĭ-aĭ spîrcuit,
La mine nu te-aĭ gîndit.
Și cum mĭ-aĭ făcut tu mie,
Așa am să-ț fac ĭeŭ țĭie!
Și cum vorba mĭ-a grăit,
Pistolul și-a slobozît

Și pe Fulgă l-a pălit,
Că minte-n cap n-a avut
Și să fure ĭ-a plăcut!
Ĭar maĭ jos sub fag rotat,
Zace Fulgă răsturnat,
Zace mort și ne-ngropat!
Ĭar Costea cu oile,
Oile, mioarele,
Ĭar mĭ-a umplut văile
Și toate zăvoaiele!

1926
Marin D. Munteanu
Sandu G. Gĭugă
Petre Gh. Proteșescu,
Scaești

10

Radu

Foaĭe verde de-avrămească
La un fag cu tufa deasă,
Trage Radu ca-ntr-o casă.
Afară ploŭă de varsă,
Și lu Radu nicĭ nu-ĭ pasă.
La tulpina faguluĭ,
Carabina Raduluĭ,
Ĭar maĭ sus pe rămurele,
Staŭ săbiĭ și revorvele
De umblă Radu cu ele,
Ĭar în vîrfu faguluĭ,
Tot sabia Raduluĭ.
Foaĭe verde-o micșunea,
Într-o sîmbătă sara,
D-aleĭ Radu ce-m făcea?
Ĭel din somn că să treza
Sta puțîn și să gîndea.
Nu știŭ ce naĭba-ĭ venea,
Revorvelele că-șĭ loa,
La brîu că mi le punea,
Și sabia tot așa,
Carabina-alăturea.
În vale-n luncă pornea,
Lîng-un păr s-alătura

Și-o frunză că îm rupea
De buze-o apropia,
De treĭ orĭ că șuĭera,
Haiduci mi s-aduna,
Mulț, ca frunza, ca ĭarba.
Doĭșpce îmĭ alegea,
Militarĭ mi-ĭ îmbrăca.
I-mbrăca militărește
Și Radu căpitănește.
Foaĭe verde-o micșunea,
Soarele că-m apunea,
În vale-n sat cobora,
La ciocoĭ, măre, mergea
Și bună sara că-ĭ da!
— Bună sara, cĭocoĭ mare!
— Mulțumesc, domn căpitane!
— Căpitani sînt la tîrg,
Ĭar eŭ sînt Radu din crîng,
Care la parale strîng!
Măcĭuchița că-m scotea
Și la cĭocoĭ că mergea,
Una-n spate îĭ trăgea
Și-alta-n pĭept, de-l îndrepta,
De parale-l întreba.
Coconița să jeĭea:
— Nu da, domnule, nu da,
Nu-mĭ omorî soțîĭa,
C-om da tot ce om avea.
Măĭ caută supt saltea,
Că măĭ ĭeste de-o chisea
C-o sută doĭ polĭ în ea.
Supt saltea ĭel căuta,
Chisaŭa că mĭ-o găsa,
Da nicĭ nu să mulțumea.
La cĭocoĭ ĭar că mergea,
Ș-încă una-ĭ maĭ trăgea,
De parale-l întreba.
Coconița tot jelea:
— Nu da, domnule, nu da,
Nu-m omorî soțîĭa,
Maĭ caută după ușe
Că maĭ ĭe de-o găletușe,
Găletușe de dud verde,
Nu-m are decît cincĭ vedre.

Găletușa mĭ-o găsa,
În disagĭ că mi-o punea,
La haĭducĭ o trimetea;
Da tot nu să mulțumea.
La cĭocoĭ ĭar să ducea,
De parale-l întreba,
Și altă măcĭucă-ĭ da.
Coconița tot jelea,
Păru din cap îșĭ rupea:
— Nu da, domnule, nu da,
Nu-mĭ omorî soțĭĭa,
Că ț-om da tot ce-om avea.
Maĭ caută pe poliță,
Maĭ este de-o sălbiuță,
De cînd ĭeream copiliță,
O păstram pentru-a fetiță,
Să ĭ-o dau la nuntuliță.
Pe poliță-mĭ căuta,
Sălbița ĭel o găsa
Și atuncĭ să mulțămea,
De bună sara că-șĭ loa:
— Bună sara, cĭocoĭ mare,
Ĭa să-m maĭ facĭ de parale.
Să strîngĭ parale pe vară,
Că la toamnă venim ĭară!
Ĭară Radu ce-m făcea?
La căprar Ĭon, că-m mergea,
De bună-sara că-ĭ da:
— Bună sara, căprar Ĭoane,
Fă la băĭeț demîncare,
C-a făcut Radu parale.
Cît fac boĭeri-ntr-o vatră,
Radu mi-ĭ luă-ntr-o sară.
Căprar Ĭon ce îm făcea?
Demîncare le gătea.
Ĭar băĭețî ce-m făcea?
La masă să așeza
Și-m mînca și chefuĭa.
Radu-n odaĭe intra,
Și bășca de eĭ mînca.
Îm mînca ce îm mînca,
Pe masă că să punea
Și-n coate că să răzma
Sta puțîn și să gîndea,
De-un somnișor l-apuca

Și pe masă adurmea.
Căpitanu Vamvară,
Dat în steaŭa mîni-sa,
Pe Radu că-l urmărea,
La căprar Ĭon îm mergea.
De bună sara că-ĭ da:
— Bună sara, căprar Ĭoane?
— Să trăĭeștĭ, domn căpitane!
— Ĭa ascultă, căprar Ĭoane,
Să mi-l daĭ pe Radu-afară,
Că l-aĭ găzduit asară,
Asară și-alalteri-sară.
Da căprar Ĭon răspundea:
— Domn căpitan, dumneata,
Ascultă la mine-ncoa,
Ĭeŭ pe Radu n-am văzut
De-ast-vară de la cosît,
Că pe-aicea ne-a trecut.
A trecut pe drum la vale,
La brîu cu șapte pistoale,
Patru pline și trei goale,
Îi sclipea ca mîndru soare.
Căpitanu ce-m făcea?
Măcĭuca ĭel mĭ-o scotea
Și-n căprar Ĭon că trăgea.
Ĭar fetița mi-l vedea
Și din guriță-ĭ striga:
— Nu-l omorî pe tata,
Că ĭote Radu colea,
În odaĭe-alăturea.
Căpitanu ce-m făcea?
Mîna-n pozînar băga
Și treĭ ruble că-m scotea,
În mîna feteĭ punea,
De mînă o apuca
Și drept la ușe mergea.
Și din gură-așa zîcea·
— Dă-te, Radule, legat,
Că ĭeștĭ tare vinovat.
Am ordin de la-mpărat,
Să te duc neîmpușcat.
Ĭară Radu, ce-m făcea?
Ĭel din somn că să trezea,
La pămînt îngenunchea
Și către cer să ruga:

— Dar-ar Dumnezeu, să dea
Să-m ĭa foc pușculița,
Pușculița oțălită,
De cincĭ anĭ neslobozîtă,
Pentru Vamvara gătită.
Ĭel ușa mĭ-o deschidea,
La Vamvara s-arăta.
Căpitanu Vamvara
Foc de slavă porîncea,
În Radu că îm trăgea.
Radu-n mînă sprijinea
Și-napoĭ că le-arunca:
— Căpitane Vamvara,
Na, bagă-le-n mumă-ta
Și-n ochi surori-ta.
Să-ț arăt probă de-a mea!
Carabina că șĭ-o loa,
La ochĭ ĭel că mi-o punea,
Foc de salvă că-m trăgea,
Uliță prin eĭ făcea
Și vreo șasă dobora.
Căpitanu Vamvara
În gura mare striga:
— Ascultaț, băĭeț, încoa,
Care pe unde-om putea,
Ne-a prăpădit Radu-acuma!
Da un hoț de dorobanț,
Din județul Romanaț
A-ncărcat pușca cu sfanț,
De te sacă la ficaț.
D-aleĭ Radu ce-m făcea?
Afară că îm ĭeșea
Și pe cal să-ncăleca,
Înspre codru că-m pleca
Și din gură-așa zîcea:
— Cît o sta Radu pe văĭ
Nu măĭ țîneț plug șî boĭ
Și nicĭ tîrlițe de oĭ
Cît o sta Radu în plasă,
Nu-m scoateț capu din leasă,
Și măĭ sta Radu pe loc,
De măĭ trăgea cîte-un foc.
Căpitanul Vamvara,
Dat în steaua mîni-sa,
Pe Radu mi-l urmărea.

Radu icĭ, Radu colea,
Trage-n Radu, nu-l lăsa,
Că mĭ-a îmbobocit lunca
Și mi s-a vărsat frunza.
Radu-a sărăcit lumea.
Ĭar hoțu de dorobanț
Ce-a-ncărcat pușca cu sfanț,
Pe Radu că mi-l vedea,
Carabina o-ndrepta,
Și-n Radu cînd îm trăgea,
De treĭ rănĭ că îĭ făcea.
Ĭară Radu ce-m făcea?
În vale că-m cobora,
Lîng-un păr s-alătura
Și frunză că îm rupea
Ranele că-ș astupa
Doŭă-n pĭept acoperea
Și sîngele să oprea.
Pe-a din spate nu putea,
Umple sîngele valea.
Dară calu ce-ĭ zîcea?
— Radule, sîngele tăŭ
Cum curge-n vale pîrăŭ!
Ĭară Radu că-m cădea,
Pe ĭarbă verde murea!
Căpitanul Vamvară,
Capu din trup i-l tăĭa
Și la domnie-l ducea.
Împăratu că-l vedea,
Și din gură-așa grăĭa:
— Fi-i-ar capu-alimănit,
Cuĭ pe Radu a omorît,
Că Radu nu-m făcea răŭ,
El loa banĭ de la bogaț
Și mi-ĭ da pe la săracĭ,
Să-șĭ cumpere boĭ și vacĭ!

1926
Petre Gh. Proteșescu,
Nicolae Lăĭețu
Scaești

11

Badĭu

Foicică, foĭ viorea,
Măre, ce mi s-auza
Și lumea de ce-m fugea?
Îm umbla turci, umbla,
Parcă lovit de dambla
Pe-ale plaĭurĭ, hălăind,
Hălăind, sporovăind
Și de Badĭu întrebînd.
Tot de Badĭu cîrciumaru,
Să-ș verse pe el amaru,
Că ziŭa cîrcĭumărește
Noaptea turcĭ măcelărește
Chimirele le golește.
Cată-l icĭ, cată-l colea,
La casa luĭ nemerea,
De la Bîlta, maĭ încoa,
Unde-ĭ îerea cîrcĭuma.
Pe Băduleasa găsa
Și la ea că îm striga:
— Bună zîua, Băduleasă,
Cu ochĭ de muĭere-aleasă,
Badĭu tăŭ ĭeste-acasă?
Ĭar de-o fi plecat la vie,
Trimete-ĭ vorbă să vie.
Să facem cu el un sfat,
Cum el vorbă ne-a lăsat!
Băduleasa pricepea
Gîndul turcilor, ce vrea
Și lor că le răspundea:
Badĭu meŭ, nu ĭe fugit,
Ci ĭe-n casă ostenit,
Și doarme în pat lungit,
De paloșe-nconjurat,
Cu săbiuța la cap.
Și așa mi s-a jurat
Că ăl de l-o deștepta,
Capu-n doŭă ĭ-o tăĭa!
Bine vorba nu sfîrșa,
Turci mi să repeza
Peste el că îm intra,
Adurmit că îl găsa.

Mîna pe dînsu punea,
Cu vergeaoa mi-l bătea,
Și supt coș că mi-l lega.
Foc de-ardeĭ că îm făcea,
Și supt nasu luĭ băga.
În odaĭe-apoĭ intra
Pe beut mi să punea.
Ĭară Badĭu, ce-m făcea?
Pe Băduleasa striga
Și din gură-așa-ĭ zîcea:
— Soață, soțîoara mea,
Tu pe gîndurĭ nu măĭ sta,
Nu vezĭ cum mă perpelesc,
Nu vezĭ cum mă amărăsc?
Nu fi-n voĭa strinilor,
Strinilor, păgînilor,
Ci du-te, frate, nu sta,
La frate-mĭeu Nicolcea
Și spune-ĭ să vie-ncoa.
Băduleasa ce-m făcea?
Vadra pe cap că șĭ-o loa,
Și spre fîntînă pleca,
Turci, nicĭ nu pricepea.
Ĭea vadra jos că-m lăsa,
La Nicolcea că-m pleca.
Cînd la ĭel că ajungea,
Chefuind ĭea mi-l găsa,
Treĭ muĭerĭ alăturea.
Ĭel bea și ĭele-ĭ cînta,
Vin în oală că-ĭ punea.
Cumnata, cînd șĭ-o vedea,
Spre ĭea oala întindea.
— Ĭa, cumnată, vin de bea!
— Of, cumnate, dumneata,
Cum măĭ beĭ și chefuĭeștĭ,
Și la Badĭu nicĭ gîndeștĭ,
Că Badĭu mĭ-e chinuit,
De turcĭ mĭ-e batjocorit.
De treĭ zîle-l bat mereŭ,
Vaĭ de sufletălu săŭ!
— Las, cumnată Băduleasă,
Du-mi-te degrab acasă.
Du-te acasă și nu sta,
Că turci te-or pricepea.

De-acas cînd m-ăi auzî,
În spre voi că voi veni,
Tot cu murgu buiestrînd
Şi din pistoale trăgînd,
Stobori din garduri rupînd,
Din frunză de-alun doinind,
Să spui turcilor aşa,
Cînd turci te-or întreba,
Că sîntem geambaşi de boi
Şi stăm în gazdă la voi.
Băduleasa, ce-m făcea?
Acas că îm ajungea.
Nici un ceas nu aştepta
Şi Nicolcea s-auza.
S-auza cum îm venea,
Stobori din gard rupînd,
Din frunză de alun doinind.
Turci că îm asculta
Pe Băduleasa-ntreba:
— Ascultă, muiere-ncoa,
Nu cumva ie Nicolcea
Ca să ne piardă viaţa?
— Ba, ba, ba, turcilor, ba,
Ala nu e Nicolcea,
Ci-s neşte geambaşi de boi,
Ce-au tras în gazdă la noi!
Da Nicolcea mi-ajungea,
Calu de-un stîlp că lega
Şi în cîrciumă intra.
De bună zîŭa că da:
— Bună zîŭa, Băduleasă,
Ochioasă cîrciumărească.
Cît să-ţ dau, neică, să-ţ dau,
Pe-o vadră de vin, să beaŭ?
Da să fie vin de-al rece,
Că ăla de dor îţ trece
Măi pune-un pahar de vin
Să dăm şi ăstui creştin,
Că de cînd stă spînzurat,
Limba-n gură-i s-a uscat
Şi-apoi n-o fi vinovat!
Bine vorba nu sfîrşea,
Mîna-n pozînar băga,
De-un bricegel că-m scotea,
Sforile i le tăia

Şi pe Badĭu mi-l scăpa.
D-aleĭ Badĭu ce-m făcea?
Mîna pe hanger punea
Şi la turcĭ că îm striga:
— D-aleĭ, măĭ ficĭorĭ de lele,
Mĭ-aţ rîmnit zîlele mele?
M-aţ bătut, m-aţ ardeĭat,
Să vă satur de tăĭat!
Da Nicolcea ce-m zîcea?
— Stăi, frăţîne, nu aşa,
Să taĭ ĭeu mijloacele,
Că le ştiŭ soroacele.
Tu să taĭ marginile,
Le ştiĭ socotelile.
Badĭu nu-l măĭ asculta.
Peste turcĭ năvală da,
Şi tăĭa, mări-m tăĭa,
Pînă cînd să sătura
Şi Nicolcea tot aşa.
Leşurile de turcĭ le loa,
Sus în pod că le suĭa,
Unu pe-altu grămădea
Şi foc la casă că da.
Ardea turci, să scrumea,
Nicolcea şi Badĭu bea.
Şi privea cum îm ardea.
Cară pe drum că-m trecea,
Tot pe Badĭu mi-l căĭa:
— Aoleo, Badiule,
Îţĭ arsără căşile!
Badĭu vin cu oale da
Şi la toţ le răspundea:
— Las-o să să facă scrum,
Că-ĭ cu spatele la drum!
Las să ardă pînă mîĭnĭ,
Că mĭ-am scăpat de păgînĭ!
Ĭeŭ altă casă-oĭ făcea
Da eĭ vĭaţa lor, măĭ ba!

1926
Năstasie Lăĭeţu, Dincă Piţigoĭ, Petre Gh. Proteşescu.
Scaeşti

12

Of, bordeĭ!

Of, bordeĭ, bordeĭ, bordeĭ,
Nu măĭ legăm două-n teĭ,
Că de cînd m-am pomenit,
Tot bătut și hărtănit . . .
De robie chinuit,
De cĭocoĭ tot drăcuit
Și cu bicĭu miluit,
Dupe cîte ĭ-am muncit!
Copilași-m mor de foame,
Că-ĭ ţîu pe păsat și poame,
Nevasta-m jelește-n casă,
Că n-am ce pune pe masă . . .
Și-n bordeĭ tot urlă vîntu!
Nu ĭ-ar maĭ răbda pămîntu
De ipistaţ și cĭocoĭ
Că prea-ș bat eĭ joc de noĭ!
— Of, de-ar veni timpu, frate,
Să facem și noĭ dreptate,
Să luăm sînge din cĭocoĭ,
Cum au tot supt eĭ din noĭ!
— Cucule, nu-m măĭ cînta,
Greŭ îm sacă inima,
Mult îm vine să mă duc
Și să-m umblu zăbăuc,
Să ĭaŭ calea codruluĭ,
Codruluĭ, fîrtatuluĭ!

1932
Sandu G. Gĭugă
Scaeşti

GLOSAR

Of, [illegible]

Of, [illegible] bondei,
Nu [illegible] doară tei,
Că [illegible] pomenit,
[illegible]
De [illegible]
De [illegible]
Şi [illegible]
După [illegible]
[illegible] de fomii
[illegible]
[illegible]
[illegible] pe mări...
[illegible] vîntul
[illegible] părinţii
[illegible]
Că [illegible] de noi!
[illegible]
Să [illegible]
Să [illegible]
Cum [illegible] tot [illegible] noi!
[illegible] mai multe,
[illegible]
Mult în [illegible]
Şi [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

alimănit = afurisit (Balada *Radu*)
ciutură = fîntînă (Balada *Ilinca*)
dubă = luntre *(Iancu Jianu)*
grind = fîșie de teren mai înaltă *(Costea)*
hududoĭ = rîpă *(Cîntecul haiducului)*
hăcuit = tăiat în bucăți, ciopîrțit *(Tudor)*
ipingea = manta lungă fără mîneci, din dimie albă *(Costea)*
mojdrean = specie de frasin *(Iancu Jianu)*
muĭcă = mamă *(Dobre haiducul)*
nu bagă două-n teĭ = îi merge rău, e sărac *(Tudor)*
ogaș = făgaș, văgăună *(Cîntecul haiducului)*
pitac = gologan, para. *(Cîntecul haiducului)*
sfanț = para *(Costea)*
siminic = siminoc, plantă din familia compozeelor *(Tudor)*
stobòr = par de gard (Bal. *Badĭu*)
zăbăuc = zăpăcit, năuc *(Of, bordeĭ!)*
zmicea = nuia, mlădiță *(Dobre haiducul)*

NOTA

Cele ... [illegible] ... Iancu ... (Ipsilante), Tudor ... [illegible] ... haiducii ... [illegible] ... Tunsu ... [illegible] ... parte din ... [illegible] ... Alexan... [illegible] ... care ... în total.

Am ales pe cei ... [illegible] ... în legătură cu ... [illegible]

Miorița — ... [illegible] ... de către ... Iosif ... [illegible] ... 1848, în ... [illegible] ... în ... [illegible]

Dunca, ... [illegible]

Tunsu: Sandului lui ... [illegible] ... în *Făgădău*, vestit ... în vechiul ... [illegible] ... de pe ...

Dobre haiducul ... era un ... [illegible] ... în partea locului. De la el și-a luat muntele ... „Valea Dobrii" ... Scorușii, iar de la fratele său ... „Valea ...", ce face parte din ... [illegible]

Dunca. Această ... este în legătură ... [illegible] ... [illegible] ... în Dunăre.

Tunsu ... haiduc ... [illegible]

Gr. ... [illegible] ... de pe dealurile ... [illegible]

Balada ... [illegible] ... haiduc Roșu ... [illegible] ... mai mare de ... [illegible] ... oameni ... [illegible] ... *Tunsu* și lui *Duncea* din ... [illegible] ... haiduci care au ... [illegible]

Cele 12 cîntece bătrîneşti: *Mioriţa, Iancu Jianu, Iancu Jianu* (varianta), *Tudor, Dobre haiducul, Cîntecul haiducului, Ilinca, Tunsu, Costea, Radu, Badiu, Of, bordei!*, fac parte din lucrarea nepublicată *Monografia comunei Scaeşti*, cap. *Balade* (18, în total).

Am ales pe cele mai cunoscute, unele oarecum în legătură şi cu trecutul acestui sat.

Mioriţa — Se zice că era cîntată foarte frumos de către *Dinu Jianu*, primul învăţător al satului din deal, prin 1843. În timpul învăţătorului *Gheorghe Popin*, care a trăit în a 2-a jumătate a secolului al XIX-lea, se cînta de copii în şcoală.

Tudor: Pandurii lui Tudor Vladimirescu, ar fi avut „tabără" la *Făgădău*, vestit han, în vechiul sat de pe valea Jiului.

Dobre haiducul = era un haiduc vestit prin partea locului. De la el şi-a luat numele fosta mahala „Valea Dobrii" din Scaeşti; iar de la fratele său, *Pătru*, satul „Valea lui Pătru", ce face parte din com. Scaeşti.

Ilinca. Această baladă este în legătură cu legenda celor două fete ale lui Tomeanu răpite de turci: una a fugit şi s-a ascuns într-un car cu fîn, iar cea mică s-a înecat în Dunăre.

Tunsu = a haiducit şi prin partea locului.

Of, bordei! = aminteşte mizeria bordeielor de odinioară de pe dealurile Scaeştilor. *Of, bordei!* este o producţie lirică.

Balada *Badiu* se crede că e în legătură cu cîrciumarul haiduc *Radu Ţepelea* din *Bîlta*, care îşi avea hanul pe drumul mare ce trecea pe lîngă *Jiu*. În acest han au fost omorîţi mulţi turci. Bătrînii spuneau că el şi cu *Anghel Tuţă* şi *Ion Dascălu* din *Scaeşti* au condus cetele de haiduci care au luptat cu hoardele lui *Pasvantoglu*.

CUPRINS

Redactor responsabil: Ion Şerb
Tehnoredactor: Ion Tudor

Dat la cules 21. 01. 1966. Bun de tipar 24. 10. 1966. Apărut 1967. Tiraj 3640 ex cartonate. Hîrtie scris tip I. A. de 63 g/m². Format 700×1000/24. Coli ed. 34,76. Coli tipar 29,33. A. nr. 7036/1965. C. Z. pentru bibliotecile mari 8 R. C. Z. pentru bibliotecile mici 8 R—18.

Tiparul executat sub comanda nr. 222/1966,
a Întreprinderea Poligrafică Cluj, str. Brassai nr. 5—7,
Cluj — Republica Socialistă România.